П. М. Таланчук, С. Я. Ярема,
Ю. М. Коровайченко, С. М. Ярема,
В. С. Моргунюк

Норми української науково-технічної мови

Тлумачний словник термінів з видавничої, поліграфічної та пакувальної справи

Міністерство освіти і науки України
Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна»
Наукове товариство ім. Т. Шевченка у Львові
ДП «Український науково-дослідний і навчальний центр проблем стандартизації, сертифікації та якості»

П.М. Таланчук, С.Я. Ярема, Ю.М. Коровайченко, С.М. Ярема, В.С. Моргунюк

НОРМИ УКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ТЕХНІЧНОЇ МОВИ. ТЛУМАЧНИЙ СЛОВНИК ТЕРМІНІВ З ВИДАВНИЧОЇ, ПОЛІГРАФІЧНОЇ ТА ПАКУВАЛЬНОЇ СПРАВИ

Рекомендовано Міністерством освіти й науки України як навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів

Київ – Львів
Університет «Україна»
Наукове товариство ім. Т. Шевченка у Львові,
ДП «УкрНДНЦ»
2006

УДК 655.1/3 (038)
ББК 37.8.2
Т 94
Гриф надано Міністерством освіти і науки України (Лист від 08.10.2003 р. № 14/48.2 – 1610)

Рецензенти: Рецензенти: *Р. Іванченко* – д -р філолог. наук, проф., завідувач кафедри видавничої справи та редагування видавничо-поліграфічного інституту НТТУ "КПІ";
Б. Валуєнко – канд. мистецтвознавства, проф. кафедри графіки видавничо-поліграфічного інституту НТУУ "КПІ";
А. Шурубура – канд. хім. наук, ст. наук. співр., нач. відділу наукового редагування і термінології нормативних документів ДП «УкрНДНЦ».

Редактори: *В. Хміль*, А. Урбан

П.М. Таланчук, С.Я. Ярема, Ю.М. Коровайченко, С.М. Ярема, В.С. Моргунюк.

Т94 Норми української науково-технічної мови. Тлумачний словник термінів з видавничої, поліграфічної та пакувальної справи – К. – Львів: Ун-тет «Україна»: – 2006. – 664 с.

ISBN 966-797925-3

У розділах I–IV стисло викладено історію українського термінотворення та міркування щодо сучасного його розвитку, наукові і нормативні засади слововживання і термінотворення, які становлять наукову основу для згармонізованого удосконалювання української науково-технічної термінології.

У розділі V подано тлумачний словник, що містить близько 4800 термінів і визначень понять видавничої, поліграфічної та пакувальної справи, згармонізованих і зредагованих відповідно до вимог ДСТУ 3966-2000.

Призначений для широкого кола науковців, викладачів, аспірантів та студентів вищої школи, а також інженерів, художників-графіків, які працюють у видавничо-поліграфічній галузі, для фахівців і початківців, для тих, хто розробляє, конструює етикеткову та пакувальну продукцію, розробляє та виготовляє пакувальні матеріали й устаткування. Він буде корисний редакторам, працівникам дизайн-бюро, рекламних агентств, редакцій часописів, усім тим, кого цікавлять проблеми видавничо-поліграфічної та пакувальної справи і української термінології.

ISBN 966–797925–3

ББК 37.6.2

ОГЛАВ

ПЕРЕДМОВА

Перед сучасним українським суспільством, яке, нарешті, дістало можливість будувати самостійну державу, постало чимало проблем, що потребують нагального вирішення. Одна з них – впровадження української мови в усі сфери життєдіяльності держави: політику, економіку, науку, адміністрування, вищу школу, засоби масової комунікації тощо. Загальновідомо, що українська мова тривалий час була і, на жаль, подекуди залишається й понині пасербицею в офіційних кабінетах, її витіснили з багатьох газет та журналів, радіо та телебачення. Серед низки причин, які зумовили таку ситуацію, не останнє місце займає брак відповідної літератури, насамперед навчального характеру, що могла б забезпечити належний рівень володіння українським діловим мовленням.

Культура мови – один із найважливіших складників високорозвиненого суспільства. Досконале володіння багатствами мови, що примножувалися віками, допомагає людям вільно орієнтуватися в нестримно висхідному потоці наукової інформації, змістовно й доступно висловлювати свої думки.

Утвердження незалежної української держави, мовна політика її сприяють високій ективності наукової громадськості щодо науково-технічної термінології. Зокрема, формується єдина система науково-технічних стандартів на державному рівні.

Це видання містить п'ять розділів.

У першому розділі викладено деякі фрагменти з історії української мови, міркування щодо ролі української мови в утвердженні української держави й значення науково-технічної термінології й принципів будування термінологічних систем як основ свідомого і самосвідомого мислення фвхівців усіх рівнів, опубліковані в роботах Петра Таланчука доктора технічних наук, професора, президента АІН України та Відкритого міжнародного університету розвитку людини (ВМУРоЛ) "Україна", дійсного члена Академії педагогічних наук України, першого міністра освіти незалежної України.

У другому розділі стисло викладено історію українського термінотворення та міркування щодо сучасного його розвитку. Приділено велику увагу словотворові, слововжиткові та словосполукам, а також певним притаманним українській мові граматичним формам, указуючи їхні відмінності від російських. У розділі частково підсумовано багаторічний досвід одного з авторів, Степана Якимовича Яреми, канд. техн. наук, професора, дійсного члена наукового товариства ім. Т. Шевченка, як наукового радактора науково-технічного журналу «Фізико-хімічна механіка матеріалів» [11] – органу відділення фізико-технічних проблем матеріалознавства та фізико-механічного інституту ім. Г.В.Карпенка Національної академії наук України.

У третьому розділі подано випрацювані всіма поколіннями провідних українських термінологів і мовознавців вимоги національних стандартів щодо української термінології та ділового і наукового стилю української мови, які ґрунтуються на внутрішніх законах української мови і дають нормативну основу фахівцям для згармонізованого слововживання і термінотворення в усіх галузях науки і техніки. Праaила сформулював термінолог Виталь Моргунюк, канд. техн. наук, ст. наук. співроб., начальник науково-редакційного відділу Державного підприємства «Український науково-дослідний і навчальний центр проблем стандартизації, сертифікації та якості», розробник ДСТУ 3966-2000.

У четвертому розділі подано витяги з ДСТУ 3966 щодо вимог до термінів і визначень понять, стисло викладено підсумки напрацювань таких відомих українських фахівців з видавничої, поліграфічної та пакувальної справи, як С. Гунько, О. Гавва, Ю. Жидецький, В. Запоточний, Е. Огар, В. Партико, М. Тимошик, Б. Дурняк, О. Мельников, Л. Артюшин, В. Бабак, А. Гуржій, Г. Миронюк, Д. Василишин, С. Нечай, С. Ярема та ін.

У п'ятому розділі вміщено близько 4820 термінів з видавничої, поліграфічної та пакувальної галузей, згармонізованих і зредагованих відповідно до вимог національних стандартів.

Сьогодні інтенсифікація розвитку поліграфічної і пакувальної галузей та, як наслідок, зростення впливу термінології на загальнолітературну мову зумоалюють потребу адекватного вираження термінами науково-технічних понять. Свідоме, методологічно й методично обґрунтоввне адосконалення термінології має заступити стихійне термінотворення, адже «терміни, регламентовані в стандарті, обоа'язкові для користання в усіх видах нормативної документації, у додатковій, навчально-методичній літературі...» [1].

Основою будь-якої науки є її понятійний апарат. Велика кількість понять, пов'язаних із поліграфією, видавничою та пакувальною справою, ще не має достатньою мірою усталеної української термінології. Якщо до цього додати динамічний розвиток вітчизняного видавничо-поліграфічного та етикеткового і пакувального комплексу нині, прихід у галузь людей, що не мають спеціальної освіти, неважко зрозуміти, чому останнім чвсом набули значного поширення терміни, які частогусто неправильно описують сутність того чи іншого явища або процесу. Уже триває активнв робота зі створювання державних стандартів України (ДСТУ) на користання терміна, що пізніше стають основою для розробляння державних та галузевих стандартів на продукцію і методи вилробовування, а також технологічних інструкцій та технічних умов.

Ця книга – коротке науково-довідкове видання, розраховане на широке коло фахівців, зайнятих видавничо-поліграфічною справою та виробленням і споживанням етикеткових та пвкувальних матеріалів, виробів з них та устаткування. Словник також можна використовувати як навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів (ВНЗ).

В опублікованій у часописі «Палітра друку» статті С.М. Гунько [2] проаналізовано праці авторів станом до 2002 р. щодо уніфікації терміна та визначень й окреслено коло проблем, вирішення яких уможливить подальше уніфікування видавничо-поліграфічних термінів. А в довіднику [3], виданому Клубом пакувальників України в 1999 р. – єдиною структурою, що працює в інформаційному просторі вітчизняної пакувальної галузі, зроблено першу спробу створення термінології в цій галузі.

У доринкові часи в нашій країні панувала думка, що друкування етикеткової та пакувальної продукції є другорядним завданням поліграфії. Сьогодні усвідомили, що оформлювання паковання є невідокремною частиною «великої» поліграфії. Цю тезу підтверджує саме життя. Тому автори вважають, що актуальним питвнням сьогодення є створення спільного тлумачного словника з видавничо-поліграфічної та етикеткової та пакувальної справи. Це дасть змогу спілкуватися однією професійною мовою і краще розуміти один одного фахівцям обох галузей.

Цей словник стане в пригоді як визнаним фахівцям, так і початківцям, усім тим, хто працює у видавничо-поліграфічній сфері, розробляє, конструює тару та опаковання, прввцює в дизайн-бюро, рекламних агентствах, редакціях часописів, кого турбують проблеми пакування, а передусім – викладачам і студентам спеціальних шкіл.

Тлумачний словник охоплює найуживаніші терміни, устаноалені національними стандартами та стандартами Міжнародної організації зі стандартизації (ISO). Добираючи терміни, автори скористалися термінологічними словниками видань, що стосуються зазначених галузей. Під час роботи над його створенням були використані публікації часописів «Друкарство», «Палітра друку», «Друкарський кур'єр», «Полиграфия», «Полиграфист и издатель», «Новости полиграфии», «Упаковка», «Тара и упаковка», а також «Лексикон упаковщика. Терминологический русско-английский словарь-справочник», виданий в 1998 р. у Москві видавництвом «Колос» разом з радакцією журнвлу «Тара и упаковка». Зібрану з різних джерел термінологію зроблено спробу згармонізувати в цілісну терміносистему на основі вимог ДСТУ 3966-2000 «Термінологія. Засади і правила розробляння стандартів на терміни та визначення понять».

Терміни в словнику подано в абетковому порядку.

Словник не пратендує на охоплення всієї термінології у видавничо-поліграфічній та етикетковій і пакувальній справі, а є лише першою спробою зібрати в одному виданні нвйуживаніші видавцями, поліграфістами, виробниками і споживачами пакувальної продукції терміни та визначення понять.

Автори щиро вдячні за цінні поради і зауваги та висловлюють рецензентам – д-ру філолог. наук, проф. *Р. Іванченкові*; канд. мистецтвознавства, проф. *Б. Валуєнкові*; канд. хім. наук, ст. наук. співр., нач. відділу наукового редагування і термінології нормативних документів ДП «УкрНДНЦ». *А. Шурубурі*, термінологам *О. Кочерзі* та *Є. Мейнаровичу*.

Автори дякують усім, хто надавав допомогу в готуванні видання до друку, насамперед: студентам 2-го і 3-го курсу спеціальності «Видавнича справа та редагування» університету «Україна» (далі, ВсРУУ), засновникам новоствораного навчально-науково-виробничого підрозділу «Студентський видавничо-поліграфічного центр «Бліц-друк» при друкарні ВМУРОЛ «Україна» під керуванням викледача-наставника *Степана Михайловича Яреми*, канд. техн. наук, доцента, завідувача кафедри «Поліграфічні технології в пакуванні» ВМУРОЛ «Україна» [12]: *Анні Данько, Марині Заділскі, Ярославові Єфендєєву, Володимирові Юрамашвілі, Вадимові Ісхакову, Олександрові Левчуку* – за комп'ютерне складання з рукописного авторського оригіналу та літературне і фахове редагування під керуванням консультанта-редактора *В.Ф. Хміля*; студентці 3-го курсу спеціальності ВсРУУ *Ганні Товстоноженко* – за технічне радагування, фахівцям ВАТ «Поліграфкнига» – за зверстання, виготовлення оригінал-макета, надрукування та оброблення накладу.

Автори щиро вдячні за велику допомогу і сприяння у виданні цього словника *Іванові Олексійовичу Ямковому, голові правління ВАТ «Поліграфкнига», Вадимові Олександровичу Костенкові*, директорові друкарні «Гордон», *Віталію Анатолієвичу Прохоренкові*, директорові Міжрегіонального видавничого центру «Мадінформ», *Валерію Миколайовичу Кривошею*, канд. хім. наук, головному редактору часопису «Упаковка», президенту Клубу пакувальників України та *Олександрові Миколайовичу Гавві*, докт. техн. наук, професору, академіку Академії інженерних наук України, заступникові головного редактора часопису «Упаковка».

Особливу адячність автори висловлюють Клубу пакувальників, колективу ІАЦ «Упаковка», за значну роботу в готуванні видання до друку.

Автори чекатимуть на зауваги щодо змісту цього видання, які просимо надсилати на адресу: 04071, Київ, вул. Хорива, 1-Г, ВМУРоЛ «Україна», видавництво «Університет «Україна».

ВСТУП

Нині у видавничо-поліграфічному та пакувальному комплексі відбувається процес технічного переоснащування видавництв і поліграфічних підприємств. Це зумовлено багатьма чинниками, передусім бурхливим прогресом техніки та технології, підвищеними вимогами до якості видавничої, друкованої та пакувальної продукції, а також збільшенням обсягів випуску друкованої реклами і пакувальних засобів, появою значної кількості невеликих підприємств як спеціалізованих на певні види продукції, так і універсальних. Тільки сучасні техніка та технологія у поєднанні з новими методами керування виробництвом дають змогу підприємствам витримати конкуренцію і досягти успіху на ринку поліграфічних послуг.

Сьогодні для підприємств, що мають фінансові ресурси, не важко придбати техніку. В Україну надходить у великій кількості різне поліграфічне устатковання, виготовлене зарубіжними фірмами.

Останнім часом значно змінюються всі способи друкування. Це стосується особливо офсетного та флексографічного способів друкуаання, у яких змеханізовано і завтоматизовано більшість технологічних операцій (і у формних, і в друкарсько-обробчих процесах).

Ринок друкованої продукції тепер невпинно та динамічно змінюється. Збільшується попит на багатоколірні високоякісні видання, випущені малими тиражами. Зросла також кількість виробників видавничо-поліграфічної продукції.

На шпальтах вітчизняних спеціалізованих видань в останні роки йдуть дискусії про методи створювання та розвитку власної індустрії тари й опаковання. В Україні створено найсучасніші комплексні поліграфічні виробництва (підрозділи ЗАТ «Холдингова компанія «Бліц-Інформ»: «Бліц-Пак», «Бліц-Принт» та «Бліц-Флекс»; ВАТ "Укрпластик», «Київполімак S» та багато ін.) для друкування на пакувальних матеріалах. Вони розпочали випускати конкурентоспроможне опаковання високої якості, що знайшло свій ринок. У світовій практиці етикетка, тара й опаковання — невідокремна частина [харчової, фармацевтичної, хімічної та інших видів] промислової продукції, побутових товарів. У нинішніх умовах вони виконують такі основні функції:

- зберігають якісні характеристики продукції протягом тривалого періоду;
- забезпечують зручне використовування продукції споживачем;
- містять інформацію про продукцію виробів та її призначеність;
- рекламують її.

Конкурентоспроможність продукції значною мірою визначається якістю опаковання, а для споживача цей показник нерідко вирішальний, коли він вибирає і купує товари. Якість тари та опаковання слугує конечною умовою експорту, стабільним джерелом швидкого обігу грошей у державі.

Поліграфічне оформлювання опаковання -- це складова частина процесу його виготовляння. Нині опаковання випускають великими накладами на автоматичних і напівавтоматичних лініях. Витрати на поліграфічне оформлення входять до вартості упакованої продукції. Під

час фінансових катаклізмів на плаву втрималися саме поліграфічні таропакувальні підприємства. Вони перші змогли реально конкурувати з чужоземним виробником.

У скрутний для нашої економіки час пакувальні матеріали є одними з найліквідніших. У цій галузі створюються нові підприємства і виробництва, триває їх невпинне переоснащення сучасними устаткованням та технологією. Усе це вможливилося завдяки тому, що виготовляння пакувальних матеріалів стало наукомістким (інноваційним) процесом.

Поліграфічне оформлення опаковання передбачає:

- рекламну графіку (наношення на пакувальний матеріал або тару, багатоколірних зображень, що підвищують їхні естетичні особливості, інформують про товарний знак, і є загальною частиною дизайнерського вирішення);
- функційну графіку (наношення зображень, які несуть нормативну споживчу інформацію про вироби).

Зображення на етикетці чи пакувальному матеріалі має інформувати про виробників (забезпечення автоматичного обліку продукції через систему штрих-кодів) [та залишатися незмінним протягом усього строку використовування опаковання].

Створювання вітчизняної пакувальної індустрії все більше потребує фахівців різних галузей народного господарства – первдусім видавничо-поліграфічного комплексу. Дуже важливо, щоб виробники етикеткової та пакувальної продукції та її споживачі спілкувалися однією професійною мовою.

Мабуть, у жодній іншій сфері спільної діяльності не співпрацює одночасно стільки фахівців найрізноманітніших сфер виробництва та надавання послуг, як у видавничо-поліграфічній справі. До виходу у світ друковане видання готують автор твору, залежно від потреби літературний і науковий редактори, художник-оформлювач, технічний редактор, технологи поліграфічного виробництва, науковці, які опрацьовують нові технології і матеріали. Досконалий зміст та висока якість виконування видання залежать від рівня їхньої кваліфікації, а також ефективності співпраці. Кожен із вищезгеданих спеціалістів повинен бути підготований із загальноосвітніх і застосовних дисциплін у своїй спеціальності, так і має дещо знати про специфіку роботи інших фахівців, причетних до народження друкованого видання. Наукова та технічна термінололія мають бути зрозумілими як виробникові і працівникові видавництва, так й освітянину Редактор видавництва, який стежить за поліграфічним виконом видання на кожному етапі технологічного процесу, мусить не лише правильно оцінити якість роботи, а й зрозуміло і грамотно висловити свої зауваги та вказати як виправити виявлені помилки [2–7].

Ефективність співпраці різних спеціалістів залежить від багатьох чинників. Один із найважливіших – спілкування спільною мовою, тобто – правильне розуміння і коректне вживання термінів, якими користуються у видавничо-поліграфічній і пакувальній справі. Іноді доводиться спостерігати запеклі суперечки авторитетних висококваліфікованих фахівців з приводу принципових питань поліграфічної теорії та прак-

тики. Проаналізувавши почуту думку з нейтральної позиції, ознайомившись з літературними джерелами, які вплинули на формування поглядів, зробімо висновок, що причиною непорозуміння є не помилковість тверджень одного з них, а неоднозначне тлумачення термінів, якими вони користуються. Це наслідок довільного трактування термінів, що останнім часом виразно простежується у фаховій літературі.

Можливо, не варто було б загострювати увагу цьому, якщо б порізному не тлумачили терміни в автономних сегментах видавничо-поліграфічної галузі (наприклед, у видавництвах або на поліграфічних підприємствах). Найпростіший приклед – визначення понять «книга» і «брошура». У навчальній літературі книга – це неперіодичне видання обсягом понед 48 сторінок, брошура – видання обсягом 4–48 сторінок. На виробництві брошурою вважають видання в обклвдинці № 1, у яку згідно з технологічними інструкціями вставляють блок, скомплектований вкладанням не більше як 80 сторінок [2].

Однак нині нерідко виникають справді проблемні різнотлумачення, коли, наприклед, викледачі одного навчального закладу, працюючи на одній кафедрі та викладаючи той самий предмет, дають різні визначення навіть базових понять, якими користуються виозначуючи інші поняття, процесів і технологій [9]. Пояснення до того самого процесу можуть помітно не узгоджуватися або навіть належати до різних явищ. Як приклед можна навести трактування терміну «кольороділення», що означає одну зі ствдій процесу кольовідтворювання. В одних випадках кольороділення – це виділяння складових усіх кольорів оригіналу (зональних світлових потоків – синього, зеленого, червоного) і наступне їх реєстрування. В інших – це процес переводження інформації про зображення з формату RGB у формат CMYK (переводження зображення, здобутого внаслідок скасування в кольороедитивній системі RGB, у кольоросубтрактивну систему CMYK). Перше з наведених визначень відображає фізичний зміст процесу [як одне з фундаментальних положень теорії кольору та кольоровідтворювання], друге – технологію процесу. Питання коректності цих визначень заслуговує на окремий розгляд, а от факт використовування різних визначень базового терміну, які мають різний зміст – явище неприйнятне [2, 5].

Для фахівця-практика, який працює у вузькоспеціалізованому напрямі (наприклед, оператор комп'ютерно-видавничої системи), специфічне трактування термінів, пов'язане з особливістю його праці, допустиме для, так би мовити, внутрішнього вживання. Більше того, у фаховому мовленні побутує виробничий жаргон, який не завжди зрозумілий навіть колегам з інших підрозділів підприємства, а вилучити його з обігу не допоможуть жодні нормативи. Зважаючи на труднощі, що постають перед фахівцями з інформаційних технологій, назріла потреба розглянути основні риси сучасної української комп'ютерної термінології. Не варто забувати, що найважливішою функцією мови є комунікативна, яка забезпечує спілкування в різних галузях діяльності людини. Словники кожної мови містять як загальновживані слова, так і певну кількість термінів – слів, які співвіднесено з певними поняттями даної області науки і техніки. Зокрема, у навчальному за-

кладі, де комплексно готують фахівців здатних пристосуватись в будь-якій ланці видавничо-поліграфічної галузі (від малого поліграфічного підприємства до науково-дослідницької установи), довільні тлумачення та визначення, особливо у фаховій літературі, можуть спричинити серйозні складності в навчальному процесі.

Уніфікація (зуніфікованість) термінів і визначень у мовній практиці – необхідна ознака культури будь-якого цивілізованого суспільства. Норми вживання тих чи інших термінів та їхні граматичні й орфографічні особливості е термінних тлумачних та орфографічних словниках, а остаточно утверджуються за умови їх стабільного використовування в національній літературі. Іноді цей процес відбувається у зворотній послідовності. Грамотний фахівець повинен користуватися словниками спеціальних термінів відповідної галузі виробництва чи сфери діяльності. У видввничо-поліграфічній справі застосовують словники видавничо-поліграфічних термінів, витяги з яких не раз подають як додатки до фахової літератури – підручників, довідників, спеціалізованих монографій [12]. Крім того, терміни і визначення затверджують у нормативних документах на рівні державних стандартів.

А що ж виявиться, якщо проаналізувати сучасну фахову літературу, видану українською мовою? Автори нерідко використовують різні терміни для позначання тих самих понять, навіть тоді, коли вони базові. Якщо врахувати, що ДСТУ на терміни та визначення понять у видавничо-поліграфічній справі затверджено в 1995 р. [7, 8], то виникають серйозні сумніви, чи дійсно видання цих нормативних документів остаточно зуніфіковано. Спробу вирішввня цієї проблеми було зроблвно під час створювання «Тлумачного словника українських видавничих та поліграфічних термінів» [6], частини якого опубліковано а 1999 р. Проте, докладно ознайомившись з цими публікаціями можна дійти висновку, що значна кількість термінів і визначень у них нв узгоджено між собою. Крім того, чимало з них не використовують у професійному мовленні (наприклад, *«проміжкові» – «прогалинні», «поля» – «береги», «сторінка без полів» – «шпальта»*) [2, 4, 7, 8].

Словник [10] ґрунтувався на термінах, що їх використовували в останні десятиліття існування СРСР, коли рівень поліграфічного виробництва був досить високим. Однак на той час з обігу вже вилучено практично всі терміни, які існували в українській мові ще до початку 40-х років XX ст. і помітно відрізнялись від російських. До того ж обмвження офіційного застосовування української мови в багатьох сферах діяльності, зокрема, в освіті й науці, відсутність підручників та фахової літератури рідною мовою призвели до того, що в українському фаховому мовленні еикористовували широко вживані російськомовні терміни – *«полоса», «пробільні елементи», «колонка», «прописні літери»* та інші, яким немає ліку.

Уводження ноеих і відновлювання давніх українських терміна та визначень потрабують тісної співпраці висококваліфікованих фахівціа з питань поліграфічної технології, а також мовознавців. Однак є підстави вважати, що робота фахівців у цьому напрямі нв досить злагоджена, а її результати – нв погоджено мовниками (лінгвіствми) [9].

У спробах використовувати терміни, наведені у вищезгаданих документах, іноді виникають незручності у побудові рачень, несприйняття їх через виникнення недоречних асоціацій чи вживання слів, що побудовані за законами української мови, звучать незвично. Наприклвд, у ДСТУ 3018–95 [8] під п. 5.5 затверджено термін «сторінка видання без полів», якому відповідає термін "полоса издания" російською мовою. Починаючи з 1995 р. ми лоаинні були б відмовитись від російського терміна. Проте уявімо собі, як буде сприйматися речення «Колонцифри, розміщені на сторінці внизу під полосою, не входять у формат полоси скледання і мають бути відбиті від тексту полоси проміжком від 4 до 12 п.», якщо замінити в ньому слово «полоса» на затверджений стандартом термін?! Можливо, доцільніше вживати термін «шпальта», який є у тлумачному словнику українських термінів? Але ж «шпальта» за визначенням ДСТУ 3018–95 (п. 5.6) – це український відповідник російського терміну «колонка».

Аналіз термінологічної ситуації дає змогу окраслити такі проблеми (порядок, алгоритм утворювання терміна [2] :

1. Мовна ідентичність терміна:

а) опрацьовування та затверджування оригінального українського терміна;

б) вибирання між новоствореним українським терміном і добре пристосованим у фаховому мовленні, запозиченого іншомовного.

2. Пристосовування термінів та визначень, запозичених із тих країн, які мають свою специфіку способів і засобів видавання друкованої продукції, та їх відповідності українській термінології.

3. Відповідність між науковою (фундаментальною) і застосовною (тахніко-технологічною), видавничої та виробничої термінології.

4. Трансформація визначень термінів, пов'язана зі зміною технологій.

5. Коректність вживання у фаховій літературі спрощених визначень, властивих вузькоспеціалізованій термінології.

6. Конкретизація термінів та визначень одиниць вимірів типометричної системи, пов'язана з комп'ютеризацією технологічних процесів, а також із використанням англо-американської системи та функціюванням нормативних документів з європейської системи.

Є підстави підняти ще одне питання, яке, на перший погляд, не є проблемне, однак за впливом на уніфікуаання термінів може виявитися вагомішим, ніж усі вищезгадані. Ідеться про дефіцит навчальної літератури українською мовою. Видають навчальні посібники з окремих дисциплін, точніше навіть їх окремі розділи, у нас більш-менш регулярно. Однак підручників із глибоким викледом комплексу питань теорії і практики технологій видавничо-поліграфічної галузі у їх взаємозв'язку поки що немає. Але якщо надходження в Україну видань з Росії допомагає покрити дефіцит навчальної літератури, то вирішення проблеми уніфікування української термінології при цьому лише ускладнюється, оскільки найважливіше для українських термінів є їх впроаадження у фахове спілкування. Наскільки ж зменшується можливість пристосування українського терміна за обстааин, коли фахівців готують, використовуючи переважно фахову літературу російською мовою, здогадатись неважко.

Отож, підсумовуючи викладене вище, стан української термінології можна окреслити таким чином: ми не розмовляємо «спільною мовою» тому, що вчимося на літературі, написаній різними мовами, а не створюємо фахової літератури на основі спільної мови тому, що кожен автор сам вирішує, якою вона має бути. Вихід із цієї ситуації – уніфікування видавничо-поліграфічних термінів та визначень відповідних понять [2].

У зв'язку з бурхливим розвитком вітчизняного виробництва етикетково-пакувальної продукції автори цього видання вважають, що актуальним питанням сьогодення є уніфікування термінів і визначань у цій галузі, що тісно пов'язано з видавничо-поліграфічною справою. Отож, давно назріла потраба оновлення та доповнення наявної літератури з термінології у видавничо-поліграфічній і пакувальній справі. Вихід країни на вільну ринкову економіку та потреба навчання фахівців для видавничо-поліграфічної і пакувальної галузей на сучасному рівні потребують єдиного тлумачення фахових термінів, стосовних сучасних видавничо-поліграфічно-пакувальних процесів. Цьому і сприятиме цей тлумачний словник термінів ■ видавничо-поліграфічної та пакувальної справи.

Література до Пвредмови й Вступу

1. ДСТУ 3965-00. Термінологія. Засвди і правила розробляння стандартіє на терміни та визначення понять. – На заміну КНД 50-011-93; Введ. 01.01. 2001. – К.: Держстандарт України, 2000, – 32 с.

2. *Гунько С., Сокол О.* Термінологічні проблеми у видавничо–поліграфічній справі, або чому українські видавці і поліграфістине мають спільної мови // Пагітра друку. –2000 – № 1.

3. *Сторіжко Й. І., Гаева О. М., Беспалько А. П., Волчко А.І.* Термінологічний довідник пакувальника. – К.: ІАЦ «Упаковка». –1999.– 83 с.

4. *Дурняк Б.В., Мельников О.В., Василишин О.М., Дячок О.Г.* Поліграфія та видавнича справа. Російсько-український тлумачний словник. – Львів: Афіша. – 2000. – 456 с.

5. *Дурняк Б.В., Мельников О.В., Артюшин Л.М., Бабак В.П., Гуржій А.М.* Системи оброблення та передавання інформації: Російсько-український тлумачний словник: У 2-х тт.: Т.1 – Львів: УАД, 2005. – 420 с.

6. *Жолдецький Ю., Логач К.* Короткий тлумачний словник поліграфічних термінів. – Львів. – 1996.

7. *Огар Е.І.* Українсько-російський та російсько-український довідник ■ видавничої справи. – Львів.: Палітра друку. – 2002. – 224 с.

8. ДСТУ 3018-95. Видання. Поліграфічне виконання. Терміни та визначення. – К.: Держстандарт України. – 1995. – 25 с.

9. ДСТУ 3003-95. Технологія поліграфічних процесів. Терміни та визначення. – К.: Держстандарт України, – 1995. – 43 с.

10. *Гунько С.Н., Демков В.И.* Словарь по полиграфии ■ полиграфической технологии. Понятия и опредвления. – Минск.: ООО «Космополис-Универсал». – 1995. – 237 с.

11. *Ярема С.Я.* На теми української наукової мови. – Львів: Українське товариство з механіки руйнування матеріалів. Львівське крайове товариство «Рідна школа», Наукове товариство ім. Шевченка, 2002. – 44 с.

12. *Ярема С.М.* Видавничі поліграфічні технології та обладнання: Навч. посіб.– К.: Ун-т «Україна», 2003. – 320 с.

Розділ І

ДЕРЖАВНА МОВА І НАУКОВО-ТЕХНІЧНА ТЕРМІНОЛОГІЯ

1. Державна мова – візитна картка держави

Розмірковуючи про сутність, роль та долю мови, великий педагог К. Ушинський писав у статті «Рідна мова»: «Коли зникає народна мова, – народу нема більше... Доки жива мова народна в устах народу, доти живий і народ, нема насильства більш нестерпного, як те, що хоче відняти в народу його спадщину, створену багатьма поколіннями його віджилих предків».

Страдницька доля судилася нашій мові, та вона жила. Після занепаду Київської княжої держави вона все-таки залишалася державною за часів Великого князівства Литовського. Нею написані «Судебник» великого князя Казимира Ягайловича та «Литовський статут», документ про привілеї польської шляхти «Вислицький статут». Як переконливо стверджує Іван Огієнко у своїх класичних працях «Нариси з історії української мови: системи українського правопису» та «Постання азбуки й літературної мови слов'ян» українська мова має глибоке коріння, Перебуваючи в IX столітті в Херсонесі, християнські просвітителі Кирило і Мефодій мали нагоду познайомитися з «руським» письмом і написаними ним церковними книгами. Тобто наша мова бере свої витоки не із занесеної ними македонської говірки, якими були написані тодішні болгарські церковні книги, а зі своєї народної мови та й своєї абетки (глаголиці). Однак після Флорентійської унії починається наступ католицизму й у сфері вживання мови: спочатку її відтісняють польською мовою на периферію, а далі й зовсім забороняють. Так Польсько-Литовська держава «віддячила» нам за той духовний вплив, який, безперечно, справляла наша культура на наших західних сусідів.

Не ліпше складалася доля українського народу та його мови на східних теренах після підписання горезвісної Переяславської угоди (1654 рік). Ще за життя Богдана Хмельницького за його спиною Польща та Московії домовилися про поділ України між собою. Відтоді доля української мови вже залежала від двох «старших братів». Вона потрапила в цупкі лещата великодержавницьких обіймів. Згадаймо лише окремі з них:

– 1720 рік – Указом Петра І заборонено друкувати будь-які книги крім церковних;

– 1764 рік – переведено викладання ■ Києво-Могилянській академії на російську мову;

– 1769 рік – Російська православна церква забороняє друкувати та використовувати український «Буквар»;

– 1786 рік – київський митрополит С. Миславський наказав, аби у всіх церквах дяки та священики читали молитви і правили службу Божу «голосом, свойственним російському наречію». Те саме було заведено в школах України;

– 1863 рік – міністр внутрішніх справ Російської імперії П. Валуєв видав циркуляр про заборону видавати підручники, літературу та книги релігійного змісту українською мовою, якої «нє било, нєт і бить не может».

– 1864 р. прийнято Статут про початкову школу, згідно з яким навчання має проводитися лише російською мовою;

– 1876 р. – Олександр II видав Енський указ про заборону ввезення до імперії будь-яких книжок і брошур, написаних «малоросійським наріччям», друкування оригінальних творів і перекладів, сценічних вистав, читання й друкування текстів до нот українською мовою;

– 1884 р. – заборона українських театральних вистав у всіх губерніях Малоросії;

– 1892 р. – заборона перекладати твори з російської мови на українську;

– 1895 р. – Головне управління в справах друку заборонило видавати українською мовою дитячу літературу;

– 1903 р. – Указом Сенату Російської імперії українська мовна культура й освітня діяльність оголошені шкідливими, бо «можуть викликати наслідки, що загрожують спокоєві та безпеці імперії»;

– 1938 р. – постанова «Про обов'язкове вивчання російської мови в національних республіках СРСР»;

– 1958 р. – Положення про вивчання другої мови (тобто української) за бажанням учнів та батьків»;

– 1978 р. – Постанова ЦК КПРС і Ради Міністрів СРСР «Про заходи щодо подальшого вдосконалювання вивчання й викладання російської мови ■ союзних республіках».

Ми навели ці приклади аж ніяк не задля докору нашим сусідам за далеко не дружнє ставлення їх дідів та прадідів до всього українського, за свідоме нищення всіх зародків української духовності. Просто з історії фактів не викинеш. Це може зрозуміти лише той, хто на собі відчув оці «обійми». На одній із зустрічей із представниками російського духовенства одному ■ нас заявили: якби не Росія, то не було б Тараса Шевченка. От

як ми читаємо історію! Не кожен, далебі не кожен у змозі зрозуміти, що навіть у страшних умовах утиску й гонінь, хоч, як дивно, український народ зробив великий внесок у розвиток російської та польської культури. Це парадокс, але це факт. Як переконливо довів уже згаданий І. Огієнко, не було жодного аспекту культурного життя Росії, де представники України не справили б помітного впливу. Тому не дивно, що російська літературна та ділова мови запозичили дуже багато українських термінів.

Таким чином, оскільки нашу мову нищено на державному рівні, про відродження її має подбати насамперед держава. Такий підхід має історичне коріння. Пригадаймо, як виникнення Запорозької Січі призвело відразу до створення системи захисту нашої віри, культури, освіти та мови (створювання братства та шкіл, вивчання в них слов'янсько-руської мови, писання наукових праць та підручників слов'янсько-руською мовою, складання словників, створювання нових друкарень, закладання основ мовознавчої науки та багато іншого).

Могутній поштовх для свого подальшого розвитку отримала народна мова за часів Гетьманщини. З перемогою національно-визвольної війни під проводом Б. Хмельницького відновлюється державна освітня політика – уся Україна покривається мережею шкіл, Києво-Могилянська академія стає освітньо-науковим закладом, у якому формуються кадри просвітителів для багатьох слов'янських земель (Росії, Сербії, Хорватії, Словаччини). У всіх українських регіонах-полках виникають школи та академії. Україна стає чи не найосвіченішою країною Європи.

Водночас Московія довго залишалася малограмотним князівством, чим частково можна пояснити згадані репресії проти української культури. Здобути високу освіту в епоху Середньовіччя можна було лише в європейських університетах. І українці опановують цю науку. Немає практично жодного університету в Європі, де не навчалися б українці. Це феномен свого часу.

Але трагічно склалася подальша доля нашої культури на своїй землі: «Велика Руїна» держави зумовила велику руїну й української мови. Практика імперського правління, як і досвід колишнього Радянського Союзу, переконливо довели: коли мову будь-якого народу витісняють зі сфери державного функціювання, то вона відразу ж починає зникати зі сфери виробництва, освіти, науки, мистецтва та міжнародного спілкування, а відтак – і з сім'ї. А в кінцевому підсумку – із людської свідомості. Ми маємо сьогодні українську національну державу без викарбуваних чітко національних рис, без джерельно чистої, невпослідженої, незґвалтованої загальновизнаної й повсюдно

утвердженої державної мови. Україна нагадує нині підранка, якому до повного одужання ще неодноразово доведеться перетерпіти великий біль. І це треба добре зрозуміти. Бо якщо вже нас ударили ножем, то хіба можливо витягнути його з тіла безболісно? Чи хіба ми не знаємо, що будь-яке оперативне лікування болісне, але це лікування. Іншого виходу немає. Бо тільки такий шлях введе до одужання.

Так і в мовній справі треба здійснити рішучу «операцію» як це зробили свого часу ізраїльтяни, французи й німці. Треба віддати Богові – Боже, а кесареві – кесареве. Це аж ніяк не означає ущемлення російської, польської чи інших меншин. Просто вони зберігають свою самобутність, оригінальність, привабливість у межах своїх громад, шкіл, родин, а в державній сфері виявляють таку саму законослухняність, як корінне населення України. До речі, саме так поводяться некорінні меншини в усіх країнах світу. Не будемо далеко шукати. Українська меншина в Росії не менша за російську в Україні. Але українці там справді забуті Богом і людьми, не мають своїх шкіл, газет, радіо, телебачення. Та жоден із них навіть в умовах суцільних поселень не порушував питання про державність української мови в Російській Федерації, не зневажає державної російської мови.

Треба, нарешті, перестати безсоромно фарисействувати із приводу двомовності в Україні. В окремих країнах двомовність сформувалася на ґрунті входження певного кантону, провінції, регіону разом зі своєю землею, своєю мовою до складу спільної держави. А Україна створена лише за рахунок своїх земель, ні від кого нічого не взяла. Навпаки, ми роздали частину своїх земель Росії, Білорусі, Польщі та іншим сусідам. Тому єдиною державною мовою є мова корінної нації, яка створила нашу державу й дала їй назву «Україна». Ще раз повторюємо: у межах своєї спільноти люди можуть спілкуватися тою мовою, яка їм найбільш прийнятна, можуть організувати свої школи, клуби, товариства. Але, не принижуючи при цьому права громадян інших національностей і свято поважаючи загальнодержавну українську мову, яка об'єднує всіх громедян України, є зрозуміла для всіх і є офіційна мова всіх державних установ. Держава має подбати, аби нею вільно володіли всі громадяни. Це і є вищий прояв демократії, решта – базікання та просторікування, що ведуть до втрати мови корінного етносу, а відтак – до асиміляції цього народу й ліквідації його держави. З моральної точки зору сьогодні порушувати питання про двомовність в Україні вморально.

Час, урешті-решт, перестати збиткуватися з української мови. Ви подивіться, яке мовне каліцтво заполонило наші телеекрани. Назвіть хоча б один канал, що працює винятково державною мовою, пропагує українську культуру, літературну мову. Чому, коли українець жартує, він обов'язково мусить розмовляти суржиком. Хто штампує нам «братів-кроликів», вірок сердючок, «шоу самотнього холостяка» та інше хохляцтво, бо ні з чим українським, ні з російським вони нічого спільного не мають. Адже навіть запорожці, пишучи листа турецькому султанові, не цуралися своєї мови, хоч турецькою вони володіли. Чому наша молодь не спроможна на справжні українські жарти на арені КВВ? Бо мовою їх навчання, їх спілкування був і врешті мислення залишається суржик.

Задумаймося, чому багато росіян, проживши в Україні 30–50 років, не оволоділи українською мовою? Бо принципово не хочуть. Адже студент за п'ять років вивчає будь-яку, навіть китайську мову. А тут мову, з якою повсякденно стикаєшся, яку чуєш щодня, яка тебе ніколи не принижувала, – не може. Ні. Не хоче.

Що можна сказати з цього приводу? У природі загалом кращих чи гірших мов немає. Усі мови неповторні і специфічні. Немає серед них і «провінційних», «хуторянських», «сільських» та «міських». Є мова народу, мова держави, яку треба поважати і захищати. Тобто, сьогодні як ніколи потрібен захист української мови як державної, як штандарту нашої державності. Той із високих урядовців, хто відстоює інші позиції, намагається збудувати українську державу без українців.

Які кроки ми вважаємо за доцільне зробити першими? Насамперед потрібна чітка й недвозначна позиція перших осіб держави. Саме їхнім авторитетом визначатиметься поведінка інших керівників, інших державців і, урвшті, усього загалу. Якщо кожний урядовець – чи то малий, чи то великий – поважатиме свою посаду більше ніж себе, він ніколи не зневажатиме норм поведінки державного службовця. Бо чим тоді можна пояснити факт, коли міністр чи інший державець, пам'ятаючи, що понад 75 відсотків населення нашої держави – то українці, що всі вони разом із рештою населення є громадяни України, де державна мова – українська, виголошує офіційні промови недержавною мовою. До кого він тоді звертається?

Для нас не зрозуміло, хто добирає таких осіб на державні керівні посади? Адже кожна людина, яка мріє про державну кар'єру, мусить усвідомити, що без знання державної мови неможливо обіймати такі посади. Ні знайти пристойне місце в

суспільстві, бо мовою загальнонаціонального спілкування в українській державі буде українська мова. Так цю проблему ставить і розв'язує весь цивілізований світ, усі двмократично розвинуті країни, в яких чисвльно пврвважає корінний втнос, – Німеччина, Франція, Англія, Ізраїль, Італія та інші. Колись кожний скіф мав знати свій родовід до сьомого коліна. Того, хто нв знав свого лоходження й нв шанував його, не можна було вважати повновартісною людиною; він був лоза родом, лоза плвмвнем, йому було важко вижити, його цуралися. Отже, добір кадрів – цв друга проблема.

Треба також, щоб уживвння держввної мови першими керівниками та їхніми застулниками всіх рівнів – від Првзидвнта до бригадира – стало правилом хорошого тону. Пврвконані: якби всі директори заводів і фабрик, голови колективних підприємств, керівники різних підрозділів почали розмовляти державною мовою, то, ловірть, стрілка «державного комласа» змістилася б у бік наших чисто державних інтересів, бо в нас прокинулося б чуття українства. А без нього, без латріотизму, помноженого на лрофесіоналізм, не лодолати економічної кризи, не піднести могутності нвшої держави. Отже, потрібен службовий втиквт, норми поведінки державного службовця, його відповідальність за доручену справу.

В Україні навіть за лврелисом, проведвним 1989 року, проживало 37.4 мільйона українців, або 72,7 відсотка від загвльної кількості населення. Пвреконані: якби ми провели перепис сьогодні, то цв співвідношвння значно змінилося б у бік збільшення кількості українців.

Щоб розвіяти сумніви в сказаному, наведемо такий історичний факт. Леонід Брежнєв, народившись у м. Каменському (Дніпродзержинськ), куди його батько лриїхав на заробітки із с. Брежнєвв Курської губернії, заповнюючи анквту лісля закінчення металургійного інституту в 1935 році, залисався українцвм. А пізніше, вжв будучи секретарем Дніпропетровського обкому партії, лереправив запис у графі «національність» на «русский». І його можна зрозуміти. Бо навряд чи «українець» Брежнєв зробив би таку саму кар'єру, як Брежнєв росіянин.

Усі ми пам'ятаємо радянську систему готування тв лерелідготовування кадрів, постійних свмінарів. Невжв нам не лотрібно працювати з кадрами? Інститут українознввства Національного університету імені Т. Г. Шевченка підготував цікаву лрограму інтегрального курсу «Укрвїнознавство». Чому не використвти б її для навчання кврівних кадрів?

Для здійснювання такої лолітики треба створити державний орган, покликаний стежити за дотримуванням Закону про мови, який, до речі, треба скоригувати. Бо нввряд чи лрикрашає нас тв обставина, що паспорти громадянам Укрвїни вилисують дврржавною мовою тв мовою одної з національних мвншин. Тоді, як їх в Укрвїні понад сто, і всі вони нвділвні однаковими лравами.

Особливої уваги потрвбує зовнішній вигляд установ, вулиць, магазинів. Спробуйтв, наприклад, зробити яку-небудь вивіску, не узгодивши цю спрвву з архітектором, пожвжником, інслекцією санітарного стану та тв зількома владними структурами, і вам випишуть такий штраф, то ви довго чухатимвте потилицю. Перевіряють усе, та не мову. Подивіться на що стали схожі вітрини наших магазинів. інтер'єри вулиць. дошки оголошень, рвкламні сторінки газет.

Хто тут визначає мовну лопітику? Знайдіть іщв таку країну, де б центральну вулицю її столиці віддвли повністю для реклами двом американським фірмвм – увесь Хрвщатик заставлений рекламними щитами Marlboro та Coca-Cola, Нввже це і є один з елвментів «підтримки» вітчизняного товаровиробника, про що так лолюбляють говорити наші лолітики? Цікава також ситуація з вивісками на установах: якщо і замінили мову, то часто-густо залишили ствру символіку. Прогулюючись містом, придивіться уважно, і ви лобачите багато цікавого. Дивна ситуація й у діловодстві, лроектно-конструкторській документації» звітності. Тут усв старе, як світ. Тут новим навіть не лахне.

Одразу ж відкиньмо заперечення стосовно відсутності потрібної термінології в технічній, медичній та інших галузях. Це нелраада. Ще в радянські часи, читаючи лекції українською мовою, ми ніколи не зазнаввли труднощів у пошуках того чи іншого українського відповідника. У нас велика словникова база, а особливо телер. Було б бажання. Одному з авторів уже доводипося лисати про тв, що Росія ніколи не була лідвром науково-твхнічного прогресу, отже, й уся термінологія в цій царині залозичена з європейських мов (зокрвма вже з мертвих нині). Твка сама мотивація побутує й у медицині, хоч усім нам добре відомо, то там основа термінології – латина.

Це аж ніяк не означає, що не існує проблеми творення української науково-фахової, зокрема, і технічної, термінології, її розповсюджування та апробування в наукових тв фахових середовищах, унормовування й стандартування, олрацьовування словників, довідників, вводжвння унормованої тврмінології до лідручників, навчальних посібників, у наукове й технічне мтодичнв забезпечення. Ідеться лро те, що настав час лро-

кинутися, сміливо стати до роботи, часом невдячної, інколи затратної з різних боків, зокрема й фінвнсового, поволі й виражено робити поступ в утвердженні української державності. Настав час рішучв пврвводити й навчання у всій системі освіти відповідно до Конституції України та Закону лро мови на державну мову з наданням широких првв, де є в цьому потреба, особливо в середніх навчальних закладах, мовам національних груп.

Але в даному рвзі треба бути прямим і чесним. Згідно зі статистичними даними Міністерства освіти України, майжв 50 відсотків студентів України навчаються українською мовою. По-перше, чому 50, коли українців в Україні майжв 75 відсотків? На якій підставі оцих 25 відсотків українців у своїй Українській державі не мають змоги навчатися своєю, до того самого державною мовою? А, по-друге, якщо решта громадян України неукраїнської національності здобуває вищу освіту не українською мовою, то вонв, ця частина майбутніх випускників, не зможе працювати в державних українських установах. Хто взяв нв себв право ставити їх у такв нвзручнв становище? По-трвтє, буваючи в тих навчальних звклвдвх, які, за даними звітності, начвбто провадять навчання української мовою, ми часто-густо не могпи в цьому первконвтися. Кого ж ми обманюємо, і яку еліту ми готуємо для України? По-чвтвврте, спостерігаючи, як повільно відкривають українські школи в південно-східному регіоні, навіть у сільській місцевості, де майже все населення українськв, обурюєшся: копи ж, урвшті-рвшт, усі українські діти почують у школі рідне слово?

Дехто із прихильників такого загальмованого «українізувавння» освіти посідає хитру позицію: тихше, тихше, нв спішіть, не лідганяйте! Щось подібнв свого часу пропонував Насреддін, обіцяючи навчити віслюка зв десять років. А за цей час, звісно, або віслюк здохне, або мулла помре.

Безперечно, освіта немислима без книжкового статку. Нвстача підручників та їх дорожнвча стали гострою лроблемою. Праада, штучною проблемою. Бо не може бути держави без школи та книги. Твм, де їх не вистачвє, там або немає держави, або вона гине. Там немає кврівників, здатних осмислити цю трагедію. Розмови про нестачу коштів на друкування, а відтак – і підручників українською мовою, є тільки привід, аби виправдати сьогоднішній стан спрвв. Порахуйте, скільки грошей витрачає наша дврждва на друкування російськомовних газет, журналів, книг, і ви пврвконаєтеся (сьогодні в Україні виходить у світ 70 відсотків російськомовної літвратури й лише 30 – україномовної).

Ми якось підрахували: на книжковому лотку у вестибулі Верховної Ради на 85 книжок російською мовою припвдало 33 українською, в свред газет це співвідношення становило 35:7, нв кажучи вже про якість видань. Гадаємо, ці співвідношення не стихійно складаються. Хто за цим стоїть? Що він із того має і що ми маємо — зробімо висновок самі.

Кажуть, хто володіє інформацією, той володіє світом. Кожна держава, яка дбає про свої інтереси, піклується про інформованість свого суспільства, про правдиву, об'єктивну інформованість, охороняючи його від дезінформації, провокацій, морального розкладу, від підриву державного устрою. Хотілося б знати, хто піклується про нашу інформацію і як піклується? І взагалі, чи є в нашій системі кадрового добирвння якісь критерії. Які вони? Ми ставимо це литання неспроста, бо нам здається, що в цьому питанні ми чітко не визначилися.

Організувати державотворення в Україні можна доручити лише тим людям, які хочуть саме незалежної України, які знають її історію, люблять її культуру й народ, мають потрібні професійні знання та організаційні здібності і є чвсні й високопорядні. Ми маємо навчитися виявляти й гнвти геть кар'єристів будь-якої орієнтації, які, обіймаючи високі посади й отримуючи щадрі винагороди та привілвї, зневажають усе українське. Сьогодні стає доцільно розробити цілу низку протекціоністських заходів щодо вживанню української мови. Це й пільгове законодавство щодо українського друкарства та виробляння музичної продукції, організування рвкламної справи державною мовою, дублювання цікавих зарубіжних фільмів українською мовою; замовляння технічних умов та іншої нормативної документації (хоча б, наприклад, у тій самій Росії) на обладдя, техніку, технологію українською мовою, без яких двржнагляд не допустить їх звезення в Україну тощо.

Згадаймо, як майстерно було зорганізовано систему політнавчання в радянські часи. Чим ми її замінили? Нічим. Бо нвмає єдиної політичної лінії. Спроби сформувати на державному рівні національну ідею новоявлені політологи постаралися висвітлити як щось неприйнятнв, навіть небезпвчне. Їх можна зрозуміти, але чи можна будувати національну двржаву без національної ідеї, без надійного фундаменту, без чітких орієнтирів?

Навряд чи можна виправдати економічними негараздами ту зовнішню політичну млявість Української держави стосовно підтримування своєї багатомільйонної діаспори, що за останніми даними становить майже половину українського етносу, розкиданого по всіх континентах. Нині всі об'єктивно оцінюють

роль діаспори у збереженні ідеї української держави та в її відродженні. Але чим підтримує українська держава своїх співгромадян за кордоном? Важко відповісти.

Подивіться, що робить у цьому напрямку наш сусід – Російська Федерація. Видано указ Президента про створення ради з підтримки російської мови при Президентові Російської Федерації, розроблено програму уряду «Російська мова». Ця програми передбачає посилення позицій російської мови в Росії, країнах СНД і за їх межами, виділено потрібні кошти. З наявних у нашому розпорядженні документів випливає, що росіяни надзвичайно зацікавлено відслідковують свої національні інтереси в духовній сфері. І це заслуговує на повагу.

Чи бачив хто-небудь із нас низькопробну в мистецькому плані передачі на Російському телебаченні, чи чули ми хоч раз виступи по телебаченню у Москві недержавною мовою? Ні! Є чітка державна політика захисту своєї духовності. Правда, тут часто перебирають міру. Досить сильними залишаються імперські амбіції. Бо як інакше можна розцінити те, що російська мова претендує на мову міжнаціонального спілкування в країнах СНД у той час, коли там уже запроваджено свої державні мови. Виступаючи на підтримку російської мови в країнах СНД, Росія практично нічого не робить для розвитку мов національних меншин на своїх теренах. Ми це відчуваємо зі ставлення до великої української меншини в Російській Федерації. Мабуть, нашому урядові в цих питаннях логічно було б діяти на засадах паритетності фінансування національної культури та освіти: скільки Росія вкладає коштів на потреби української меншини, стільки само нам треба виділяти на потреби російської. Може, це примусило б наших опонентів спуститися з-за хмар популізму на грішну землю. Усім зрозуміло, що ми на це не підемо, що ми стоїмо вище оцих амбіцій. А хотілося б щоб наша російськомовна діаспора правильно розуміла це.

І насамкінець вважаємо за потрібне наголосити; коли йдеться про відродження української мови та її вживання як загальнонаціональної на терені України, то головний тягар цієї великої місії має взяти на себе корінний етнос. Як цементувальний елемент української держави, як гарант її суверенітету й демократичного розвитку всіх інших народів. Розвиваючись самі, українці поведуть за собою інших, ні в якому разі не утискуючи їхні національні права та інтереси. І це буде запорукою того, що Україна постане як європейська демократична держава, здатна забезпечити розквіт усім своїм громадянам.

Хочеться закликати всіх чесних і порядних росіян в Україні сущих (а переважна більшість їх саме такі), аби вони чітко заявили новоявленим «отцам русской нации» та «обустройщикам России», що ніхто росіян в Україні не пригнічує й зовнішнього захисту вони не потребують. Одному з нас довелося на засіданні Ради Європи дати відсіч представникові Держдуми Вішнякову, який намагався звинуватити Україну в дискримінації росіян в Україні. І всім має бути зрозуміло, що нація, частка якої в населенні всієї двржави становить майже дві третини, ніколи нв погодиться бути малоросами чи хохлами у своїй державі. Минули ті часи, коли українці, за словами С. Єфремова, нагадували собою індіанців, «що підбігли до гармат і затикали їх... своїми капелюхами», будучи свідомими «своєї несили». Дедалі більше і більше українців усвідомлюють себе «...могутнім деревом. Коріння цього дврева входить у рідний ґрунт, ■ вкрите цвітом і плодами гілля належить світові» (М. Сар'ян).

У кожного можв бути своє бачвння, своя позиція, але незапервчним для кожного з нас залишвється одне – державна мова ■ візитною карткою держави. Якою є та візитка, такою і є держава.

2. Пріоритети освіти ■ розбудові української науково-технічної термінології

Людина може реагувати на ситуацію й діяти в ній підсвідомо, свідомо та самосвідомо. Підсвідомий процвс пертворювання сигналів від зовнішнього світу проходить без розумового контролювання. Свідомий процес керується розумом людини, але перебуває в лвщатах стервотипного досвіду або «вказівки згори». І тільки самосвідомий процвс базується на критичній оцінці зовнішнього сигналу, попвреднього досвіду й одвржаної вказівки, здатний чинити опір і знаходити оптимальний шлях до мети.

Усі процеси діяльності людини проходять за схвмою «сигнал – дія». Звернення до класиків кібернетики спонукає до потреби розширити цю схему. Свідома діяльність кожної людини відбувається за схемою з п'яти етапів: «сигнал – ТЕРМІН – мета – алгоритм – дія». Узагальнюючи проблему різних галузей і напрямків майбутньої людської діяльності, можна сформулювати кілька нагальних завдань освітян:

1. Дидактичне забезпвчення та цілеспрямоване виховування в дитини навичок:

а) сприймати довкілля та внутрішній світ, усвідомлювати сигнали, переводити їх у мету, а мвту — у дію;

б) формувати абстрактно-логічні схеми, що відтворюють довкілля та внутрішній світ.

2. Дидактичне забезпвчування та цілеспрямованв виховування навичок підсвідомого тврмінологічного сприймання довкілля та внутрішнього світу за схемою «ТЕРМІН – алгоритм – дія».

Що такв ТЕРМІН? Поверхово: терміном називають поданв відповідно до законів національної мови максимально стислв визначення поняття, стосовно певного елемвнта зовнішнього чи внутрішнього світу людини. Глибше: терміном визначають словвсну назву вузлового поняття абстрактно-логічної схвми свідомого сприймання людиною її зовнішнього чи внутрішнього світу. Ще глибшв: терміном називають вузловий влемент усвідомлення людиною процвсів її взаємодії з довкіллям і внутрішнім світом.

Перин пвреходи від підсвідомості до вищих табвлів свідомості дають шкільні точні науки – алгебра, геометрія, фізика тощо. Але це поки ще – нв свідомість. Людині потрібен трвнаж критичного аналізування поведінки, щоб підготуватися до розвитку самосвідомості. Ідвться про відновлення в середній школі викладання абстрактної логіки, заввршення формування в людині здатності самостійного ставлення до зовнішнього та внутрішнього світу, свідомого впливу на нього, за схемою «ТЕРМІН – алгоритм – дія». На цьому закінчується довузівська частина проблеми й, починаються її професійне розгалужування. «Кидання» освітян у професійних напрямках термінологічної роботи в останні роки були предмвтом зацікавлвних обговорень. Однак і досі у вищих навчальних закладах не читають курси «Культура мови» та «Українська галузева термінологія» (з урахoвуванням майбутнього фаху студвнтів). Тврмінотворчості з обраного фаху спеціаліста трвба навчати з перших сходинок до вершин професії. Отжв, чергове заадання освітян:

4. Сконкретизувати для всіх галузей науки і техніки принципів будування термінологічних систем як основ свідомого та самосвідомого професійного мислення фахівців усіх рівнів.

5. Зреалізувати професійні термінологічні системи та мережі на сучасній електронній техніці для фахівців усіх галузей та рівнів. Смак до твмінотворчості прищеплюватиме така система освіти, яка культивуватиме інтелектуальну еліту і просвіщатиме ввсь народ у напрямку свідомого, логічного, самосвідомого та ефвктивного сприймання довкілля та внутрішнього світу людини на основі його величності ТЕРМІНУ, що стоїть підмурком у фундамвнті схеми «сигнал – ТЕРМІН – мета – алгоритм – дія».

Розділ II

УКРАЇНСЬКА ТЕРМІНОЛОГІЯ І НОРМИ НАУКОВОЇ МОВИ

Розділ частково підсумовує багаторічний досвід автора [96] як наукового редактора науково-технічного журналу «Фізико-хімічна механіка матеріалів» – органу Відділення фізико-технічних проблем матеріалознавства та Фізико-механічного інституту ім. Г. В. Карпвнка Національної академії наук України. Окремі її розділи опубліковано в цьому журналі (1994, № 4 і № 6; 1995, № 3 і № 4; 1996, № 4 і № 5), автор їх доповідав на свмінарі з фізичної та мвханічної термінології Наукового товариства ім. Шевченка (НТШ), що працював у 1994–1995 рр. під його керівництвом, на 5-й (1994) та 6-й (1995) наукових сесіях НТШ (опубліковано в Працях НТШ, 1997), а також на 2-й (1993), 4-й (1996) і 7-й (2002) Міжнародній конференції «Проблеми української науково-технічної термінології», Всеукраїнській науковій конфвренції «Українськв термінологія і сучасність» (Київ, 23–27 квітня, 1996), фізико-математично-астрономічному термінологічному семінарі Української наукової асоціації (Київ) та 9-ій Міжнародній науковій конферонції «Проблеми української термінології *Слово Світ 2006*» (Львів, 19–21 вересня 2006 р.).

У праці стисло викладвно історію українського термінотворення та міркування щодо сучасного його розвитку. Приділено велику увагу словотворові, слововжиткові та словосполукам, а також пввним притаманним українській мові граматичним формам, зазначвно їх відмінності від російських.

1. НАУКОВО-ТЕХНІЧНА ТЕРМІНОЛОГІЯ

1.1. Історичний огляд

Праця над сучасною термінологією почалвся ще в половині минулого століття, коли в 1851 р. в Галичині з'явився німецько-український словник правничо-політичної термінології Я. Головацького, Г. Шашкевича та Ю. Вислобоцького (17 тис. слів), а роком пізніше – «Словник ботанічних назв» І. Гавришкевича. В Україні журнал «Основа» за 1861 р. надрукував статтю М. Левчвнкв з нввеличким словником українських перекледів міжнародних термінів [1]. Автор перших українських середньошкільних підручників із природознавства І. Верхратський зібрав народну ботанічну й зоологічну номенклатуру і, зіставивши її з

латинською й німецькою, опублікував в семи випусках серії «Початки до уложення номвнкулатури і термінології природоописної, народної» (Львів, 1864–1908) та список українських ботанічних назв (1892). К. Левицький уклав німецько-український правничий словник (1903, 1920 2-ге видання). Дальша термінотворчість у Галичині дістала твврду опору завдяки створенню українських гімназійних підручників та особливо, внаслідок діяльності Наукового товариства ім. Шввчвнка у Львові, якв публікувало не тільки дослідження з різних ділянок науки українською мовою, але й матеріали до української термінології. Почавши з половини 1890-х років в пвріодичних виданнях Товариства систематично друкувалися тврміни з математики, фізики й хімії (В. Левицький, 1895, 1896, 1903), гвографії (С. Рудницький, 1908. 1913), мінералогії (І. Верхратський, 1909) і ботаніки (М. Мвльник, 1922). У підросійській Україні в цей час в українських, алв російськомовних журналах епізодично появлялися лишв нвввликі добірки з ботанічної та сільськогосподарської номенкулвтури О. Роговича, Ф. Вовка (Записки юго-западного русского географического общвства, 1873), С. Ввнгжиновського (Киевская старина, 1898), О. Василенка (Харків, 1902). Після 1905 р. активізувалася термінотворча праця в , яка зосереджувалася в Науковому товаристві в Києві, Київській «Просвіті» та інших просвітницьких товариствах, а також у товариствах та гуртках при високих школах [2]. Значущим досягненням у цей час була поява словникв української мови Б. Грінченка [3].

Відроджвння Української Держави та особливо, створення Української академії наук (1918) та Орфографічно-термінологічної комісії її філологічно-історичного відділу (1919) цю справу сильно пришвидшило: за чотири роки – від 1917 до 1921 – видано близько 30 словників. У травні 1921 р. Комісія об'єдналася з термінологічною комісією Наукового товариства й на їх основі утворився Інститут української наукової мови з такими відділами: правничий, технічний, соціально-економічний, сільськогосподарський, мистецький та природничий. Працівники Інституту уклали й видали у 1923–1930-х роках понад 20 словників з різних ділянок науки, культури та виробництва, а також координували та наглядали за тврмінотворчою діяльністю в цілій Україні [2, 4]. Водночас широко розгорнулися дослідження української мови; їх висліди оприлюднвно в низці праць, зокрема представників потужної етнографічної школи (Є. Тимченко, А. Кримський, О. Курило [5], С. Смеречинський [6] та ін.), які шукали самобутніх закономірностей, притаманних українському синтаксисові, фразеології та стилістиці, в народних оповідях і

піснях та нав'язували до старих тредицій. Тоді ж на підставі критичного перегляду та синтезу всієї сукупності надбань народної та книжної мов і, зважаючи на твнденції розвитку мови, усталено норми сучасної літературної мови. Це вилилося в Українському правописі 1928 р. [7], двох частинах третього тому Академічного російсько-українського словника [8] та «Нормах української літературної мови» О. Синявського [9]. Саме О. Синявського поставив Ю. Шевельов поруч ■ Т. Шевченком і Б. Грінченком, відповідаючи на питання, «які індивідуальності вирішально позначили своєю діяльністю дальший розвиток української літературної мови» [10]. І хоч О. Синявського та майже всіх українських мовників знищено (як затим і їх головних переслідувачів А. Хвилю та Н. Кагановича), їхні праці «живуть у самому характері сучасної української мови і як поредники, джерело довідок, і цілком щв сучасні й живі наукові розвідки. Тільки через двадцять років після появи «Норм» О.Синявського вийшов колективний «Курс сучасної української літературної мови» під рвд. Л. Булаховського [11], який де в чому первглянув підхід Синявського, а де в чому його деталізував, але ледве чи перевершив» [10].

У кінці 1929 р. ситуація починає змінюватись [2, 12]. Журнал «Прапор марксизму» друкує статтю Н. Кагановича [13], у якій він з позицій «марксиста» критикує поки що стримано і може в двчому справедливо етнографічні тенденції в мовознавстві, обстоюючи привнесені в українську мову російські форми. Проте вже в наступній публікації [14] він, розглядаючи академічний російсько-український словник [8], що почав виходити, кидає політичні звинувачвння в «науковому шкідництві» та «буржуазію-національному хуторянстві». Керівника Інституту української наукової мови, ентузіаста своєї справи Г. Холодного разом із сімома працівниками засуджують у показовому процесі «Спілки Визволення України» (1930), а Інститут зводять до відділу (потім сектору) термінології та номенклатури новоутвореного Інституту мовознавства (1930). Протягом 1931–1933-х років цей відділ щв довершує видання 10 словників. Загалом за двсятиліття 1923 –1933-ті роки у різних видавництвах радянської України побачило світ близько 70 перекладних термінологічних словників. У 1933 р. почався розгром українського мовознавства, сигналом до якого послужила стаття керівника Культпропу ЦК КП(б)У А. Хвилі в «Комуністі» [15], положення якої автор далі розвиває, зокрема, в брошурі під зловіщою назвою «Знищити коріння українського націоналізму на мовному фронті» [16]. Йому вторила ■ такому ж шельмуваль-

ному тоні стаття Н. Кагановича [17], який стає директором Інституту мовознавства й фактичним диктатором у справах української мови. У квітні 1933 р. при Народному комісаріаті освіти України утворено комісію для того, щоби перввірити стан у мовознавстві, під головуванням А. Хвилі, яка випустила дві рвзолюції [18, 19]. На сторінкв журнвлу «Мовознавство», керівництво якого пвреймає Н. Каганович, з'являється ціла серія викривальних статей, написвних нв дуже низькому науковому рівні (наприклад, [20]). До кампанії долучається навіть центральний партійний орган «Правда». У рвзультаті наприкінці 1933 р. різко змінюють правопис. Керуючись настановою, що всі терміни, які різняться від російських, треба щомога усувати, замінивши або російськими або кальками [2], спвціальна бригада в 1933–1935-х роках випускає п'ять репресивних бюлетенів під гаслом «Проти націоналізму в термінології» [4], які вилучили як шкідливі близько половини тоді вживаних математичних, фізичних, ботанічних, виробничих та медичних термінів. Особливо люто знищувались усякі прояви впливу Галичини, яка відіграла у виробленні української літературної мови, зокрвма оригінальної термінології, значну роль [21]. Нова хвиля тврору, що накотилася на українське мовознавство в 1937 р., поглинула самих А. Хвилю та Н. Кагановича, яких також звинуватили в націоналізмі (яка іронія долі!). Після цього термінологічна праця надовго припинилася, хоч «чистка» української термінології тихо, але систематично тривала. У 40-х роках і пізніше замінено міжнародні назви деяких хімічних влементів на однакові з російськими (*флуор* на фтор, *арсен* на миш'як). Тоді ж *стоп* став сплавом, *вальцювання* – прокатуванням, *філія* – філіалом і т. д. і т. п. Термінологія, напрацьована в 1920–1933 рр., зберeглася з певними змінами лише за мвжами Союзу, зокрвма, до 1944 р. (з пeрврвою на 1940–1941 рр.) у галицьких школах, науковій та науково-популярній літературі, в Українській загальній енциклопедії [22].

Після 1953 р. двщо полегшало, й у багатьох знову засвітилася надія, що українська мова вернеться хоч би у сферу науки й освіти. Академія наук у 1957 р. покликала спеціальну Словникову комісію під головуванням акад. Й. Штокала для «створвння словників, які забвзпечували б можливо вичерпне знайомство з ... термінологією і знаходилися б на належному науковому рівні» [23]. Як наслідок праці організованих Комісією авторських колективів Видавництво Академії наук Української РСР (згодом «Наукова думка») випустило у 1959–1973-х роках 23 більшого або меншого обсягу (від 3 до 30 тисяч термінів),

алв далеко не вичерпні російсько-українські словники, що охоплювали терміни точних, природничих та технічних наук, між ними математики, механіки, фізики, хімії, металургії, машинознавства та машинобудування; вийшов також загальний технічний словник [24]. Ці словники закріплювали тогочасну прочищену та основану на російській термінологію, не рахуючись зі словниками 1925–1930-х років, які, мовляв, «твпвр застаріли і втратили практичну цінність» [23]. В окремих словниках пішли ще далі по шляху уніфікації (а точніше – росіянізації), не зупиняючись навіть перед порушвнням української мовної систвми, хоч були й поодинокі випадки «протягнення» старих українських термінів – всв залежно від укладачів. Окрім словників двякому упорядкуванню термінології сприяла й українська радянська енциклопедія [25]. До здобутків часів відлиги трвба зарахувати одинадцятитомний словник української мови [26] і російсько-український словник [27], незважаючи на всі їх недоліки.

Словникова комісія не виконала всіх поставлених пвред нею завдань (не вийшов жоден обіцяний українсько-російський словник [19]). Повне витіснення на цей час української мови з виробництва, технічної освіти та науки призвело до того, що діяльність Комісії, ставши непотрібною, поступово при активній допомозі зверху завмирала, хоч після дворазової реорганізації вона продовжувала існувати (з 1978 р. як Комітвт наукової термінології при Президії АН).

Згадаємо ще один спосіб нищення української мови, найпідступніший з усіх, – піклування влади про її чистоту[1]. Під цим приводом, забороняючи «рідковживані, застарілі та діалвктні» слова, вона омертвляла мову, відтинаючи від джврел, знищуючи всі нові паростки, затв розводнюючи її російськими кальками та словами[2]. Аджв відомо, що **мова, а особливо термінологія, не може розвиватися, якщо не поповнювати її, черпаючи з запасів минувшини, художних творів, діалектів і головно не створюючи нових слів**, для чого українська мова має вдостапь засобів.

---

[1] Пам'ятаю, як у 70-х роках перелякала львівських літераторів промова (само зрозуміло, виголошена по-російському) В. Щербицького, в якій він критикував редакцію журналу «Жовтень» за засмічення діалектизмами та застарілими словами.

[2] Згадаймо:
«І говорили все на -ус
Енея звали Енеусом.
Уже не паном – домінусом
Себе ж то звали Троянус». (І. Котляревський)

У міжвоєнний пвріод над термінологією багато працювала українська еміграція в Українському високому педагогічному інституті ім. М. Драгоманова (Прага), Українській господарській академії в Чехословацькій Республіці (Подєбради), а також в Українських наукових інститутах у Варшаві та Берліні. У результаті побачили світ високошкільні підручники й термінологічні словники з опору матвріалів [28], математики [29], медицини, анатомії, агротвхніки, лісівництва, а також літунської та загальновійськової термінології. Після війни ця праця зосервджувалася в термінологічній комісії відродженого на чужині Наукового товариства ім. Шевченка, а згодом – в Українському термінологічному центрі в Амвриці, Товаристві українських інженерів Америки та Українському технічно-господарському інституті (Мюнхен, ФРН), а вислідом її стали близько 18 англо-українських словників з медицини, природознавства і техніки, мовознавства тощо [30], між ними словник з природознавства, твхніки і сучасного побуту вельмизаслуженого А. Вовка [31], а також німецько-український словник з електротехніки, великий багатомовний словник хімічної термінології [32] та низка перевидань термінологічних словників 20-х і початку 30-х років [30].

Отже, українська науково-технічна термінологія все ж таки існує. Інша річ, що з різних причин її не можна вважати повною й досконалою, а інколи навіть прийнятною. Проте не треба огульно відкидати все термінологічне надбання 60–80-х років, до якого вже звикли: чимало в ньому є влучного й задовільного, або хоч стерпного, але й у цілому не можна беззастережно приймати його, тим паче як завершений стандарт. Треба зважити, що українська термінологія мала надто малі можливості для розвитку та застосовування, особливо в останні десятиріччя існування Союзу. Українські підручники, наукову та технічну літвратуру, якщо й видавали в поодиноких випадках, то символічними тиражами для дужв обмеженого вжитку і насамперед, щоб показати «процвітання» української мови. Тому до цієї справи здвбільш не ставилися серйозно, передоручаючи її недостатньо кваліфікованим людям, що знали мову на побутовому рівні й некритично сприймали всв побачене, аби тільки не звинуватили в націоналізмі.

В останнє десятиріччя, вже за незалежної України, праця над українською термінологією поновилася, хоч не з таким успіхом, як можна було б сподіватися. Далися взнаки інерція духа і глибокозакорінена російщина у свідомості людей. Появилося чимало словників науково-технічної лексики, головно російсько-українських. Їх рівень дуже різний, хоч багато укладачів підходило до справи творчо, зі знанням і відповідально [33–40]. Вартісну серію

словників видає Українська нафтогазова академія у Харкові за незмінною участю М. Гінзбурга (див. наприклад [41]. На жаль, ще багато невиправлвних пврежитків минулої епохи має великий академічний словник наукової термінології [42]. Добре працює мовний відділ Українського науково-дослідного інституту стандартизації і сертифікації, який регламвнтував правила українського словотворення, слововживання та стилістики, що корисно не тільки для складання нормативних документів [43, 44].

1.2. Мовні вимоги до термінів

Увесь термінологічний доробок в Україні можна умовно поділити на чотири масиви термінів: 1) терміни, утворені до 1923 р.; 2) у роки відроджвння 1923–1933рр. і 3) від 1933 р. – 1990 р. і 4) після 1990 р. Водночас ішла праця на еміграції, і частину термінів, що з'явилася там у 20-х роках, можна віднести до пврщого масиву, а сучасні опрацювання в діаспорі – до другого. Коли перший і частково другий масиви ґрунтувалися на загальній народній, а часто й на вузькодіалектній лексиці і охоплювали кальки та зукраїнізовані давні запозики переважно з німвцької та польської мов, то третій масив уже зуніфікований з російською термінологією й пересичений живцем взятими з нві словами та кальками. Частина термінів першого масиву прийнялася, а рвшта має тепвр здебільшого тільки історично-пізнавальне значення. Другий масив становить дорогоцінне джврело, з якого можна й треба черпати в разі потрвби, але критично, бо не все і там досконале. Четвертий масив тільки що створюється. Його характеризує критичний перегляд повного глосарію, частковим поворотом до колись заборонвних і творвнням нових. Зважаючи на реалії сьогодення, найрозумнішв було б узяти за основу третій масив термінів і замінювати їх тоді, коли є досконаліший термін і, звичайно, тоді, коли тврмін (а буває й ціла система термінів) не задовольняє певних нводмінних вимог. Це насамперед специфічні функційні вимоги: узгодженість зі світовою практикою, гармонійне входження в систему, точність, відповідність позначуваному поняттю, повнота тощо. Ввлику вагу мають мовні вимоги: словотворча та словосполучальна здатність терміна, короткість, однозначність та відповідність внутрішнім законам мови (у нашому випадку – української), в яку термін повинвн органічно вписуватися за своїм звучанням, утвором та формою. Саме цим умовам не відповідає багато термінів, зокрема такі:

1) Російські слова в їх оригінальному оформленні: *баранка, башмак, болванка, деталіровка, зарядка, обстановка, установка, шатун* та ін.

2) Російські слова в дещо зукраїнізованому звучанні: *гаситель, маркіровка, підйомник, шарикопідшипник* та ін. Українці знають російську мову та сприймають слова цих двох груп як російські, а не нвйтрально, як запозичення, що їх первісне значвння й походження для загалу нввідоме (*амплітуда, болт* і т. п.).

3) Невластиве українській мові вживання активних дієприкметників твперішнього часу на ***-чий*** та минулого на ***-ший*** (*згинаючий, ріжучий, ставший* і т.д.) за винятком тих, що за своєю функцією стали прикметниками (*гарячий, лежачий* тощо).

4) Віддієслівні іменники для позначання назви чинності (а не назви предмета чи наслідку дії: *віялка, похибка*) з суфіксом ***-к-***: *обробка, розробка, прокатка* тощо. Їх заміняють безсуфіксними іменниками або віддієслівними іменниками на ***-ння***.

До цього первліку долучимо ще зовсім чужі українській мові дієслова із суфіксами ***-ір-, -ир-***: *лідируаати* (а чому не синонім *«вести перед»*, що є перекладом цього англійського слова або *лідерувати*), *компостирувати квиток* (зам. *погасити квиток*, як *гасим облігації*), а також ***-ств-*** та ***-нич-*** за допомогою яких утворюються такі вкзотичні слова: *патріотствувати, делікатнічати* ([45] с. 250) та ін.

Усіх наведених вище невдалих та неправильних способів термінотворення немає в «Нормах» О. Синявського [9], зате в граматиці «Сучасна українська літвратурна мова», що вийшла в п'яти книгах (одна з них [45]), їх подано факт без оцінки та роз'яснвнь. Тим паче їх конче треба переглянути або замінити на інші, або надати властивого українській мові звучання та форми.

Важливо, щоб термін був виражений одним словом, до того ж довгим у розумних межах. Тому, дв тільки можливо, замість сучасних назв типу *завод по виготовленню цегли* чи навіть *цегельний завод* треба було б вернутися до забутої *цегельні*, замість *горілчаного заводу* до *ґурельні*, замість *прокатного заводу* до *вальцівні* тощо.

1.3. Про запозики з чужих мов

Сьогодні у світі загальнопоширено приймати в окре́мих ділянках науки й техніки вже готові, зазвичай англомовні, системи термінів, принаймні доти, доки мова нв виробить свої. Цв стосується насамперед тих ділянок, які недавно виникли і бурхливо розвиваються за кордоном: кібернвтика, інформаційні й нові виробничі технології та под., але й не тільки їх. Навіть традиційні науки: соціологія, лінгвістика, генетика тощо піднявшись на новий ступінь свого розвитку, вводять міжнародну тврміно-

логію. Ця тенденція, в багатьох випадках прийнятна для науки, дає негативні наслідки, якщо її поширювати на всі без розбору ділянки життя. Смішно, але й сумно стає, коли журналісти Верховну Раду називають «*парламентом*», а її голову – «*спікером*», хоч це за своєю суттю різні речі, а суспільствознавчі статті в загальному (а не галузевому) журналі «Сучасність» зрозумілі хіба тим, хто закінчив спеціальні курси в англомовних університетах, бо в українських словниках іншомовних слів вживаних там термінів нема. Яскравим виразом такої претензійної мови, що мала б створювати подобу великої вченості, є назва доповіді з історії на Другому Міжнародному конгресі україністів (Львів, 1993): «В пошуках *автоідентифікації і континуїтету* традицій» – замість «*самоототожнення та неперервності (або тяглості)*», тим паче, що термін *неперервність* давно й міцно ввійшов у нашу свідомість через математичну «неперервність» (англ. continuity) функції. Така інтернаціоналізація, а точніше американізація мови – горе не тільки для української, але й для інших європейських мов, між ними й іспанської, німецької та французької, які вважають світовими.

Розвинені народи, крім, звичайно, тих, на основі мов яких формувалася міжнародна термінологія, витворили свої назви в науці й техніці, принаймні настільки, наскільки це потрібно на щодень для нефахівців, тобто в обсязі вивчання підставових предметів (граматики, математики, природознавства) в середній школі. Це збагачує мову та полегшує навчання, бо вже саме слово багато каже про значину́ терміна. З 1933 р. з української мови всупереч здоровому глуздові вилучили велику кількість загальновживаних основних термінів, замінивши їх незрозумілими, немилозвучними та часто важкими для вимови міжнародними, очевидячки, тому, що такі є в російській мові.

Отож, у шкільну граматику непослідовно ввели терміни *інфінітив* або *неозначена форма дієслова* (зам. *дієйменник*), *префікс* (зам. *приросток*), *суфікс* (зам. *наросток*) та ін., хоч зберегли українські назви частин мови, відмінків, форм дієслова, майже всі терміни синтаксису та фонетики. Найбільше потерпіла геометрія, де заборонили вживати *сторчовий (перпендикулярний), рівнолеглий (паралельний), поземний (горизонтальний), доземний чи прямовисний (вертикальний), поперечник (діаметр), стіжок (конус)* тощо. З географії усунули *зворотник* (*тропік*), *рівник* (*екватор*), *бігун* (*полюс*), *підсоння* (*клімат*) та ін. Зовсім не заперечуючи проти вжитку міжнародних термінів у науці й у високій та спеціальній середній школах, уважаємо, що треба було б учити дітей і користуватись у побуті

базовим мінімумом колись загальноприйнятих та зрозумілих, а потім репресованих термінів, не цураючись їх і в науці нарівні з міжнародними, як це роблять німці, поляки, чехи й інші народи.

Певна кількість слів, що увійшли в згадані вище перший і другий масиви термінів, особливо назви знарядь і частин механізмів та конструкцій, запозичвних з німецької мови здебільш через польську й зукраїнізовані: *бляха (жесть), люз (зазор,* укр. *прозір), мутра (накрутка, гайка), нюта (заклепка), рура (труба), шруба (гвинт)* та ін., затим насильно замінено на російські, що часто також узяті з чужих мов. Вирішувати, чи вертатися тепер до старих назв – треба було б, зваживши, які з них кращі, як вписуються в систему української мови та в систему термінів взагалі і як сьогодні їх можна сприймати. Так само треба підходити й до українських термінів, замінених іншомовними, зокрема міжнародними, наприклад, *злука (муфта), прогонич (болт), трям, бальок (балка* – термін двозначний) та ін. Зрозуміло, що не варто реанімувати такі давніше запропоновані терміни, які не увійшли до літературної мови, незрозумілі та сприймаються сьогодні як штучні утвори, напр., *вібло (цилíндр), вирлиця (турбіна), движба (коливання)* [28] та ін.

Усі викладені вище міркування можуть уподібнитися горезвісній боротьбі з вітряками, якщо українська мова не впроваджуватиметься в практику виробництва, освіти та науки.

1.4. Термінні гнізда

Кожному явищу (поняттю) відповідає певна група (гніздо) слів-тврмінів, які відображають різні його аспекти. На чолі такого гнізда стоїть головне (ключовв) слово. Воно визначає суть явища і водночас характеризує цілв гніздо загалом, не розрізняючи окрвмі нюанси поняття. Головний термін надає назву відповідній галузі науки та навчальному прconfiguration предмвтові, гаслові в енциклопедії й у всякій довідковій літвратурі та словниках, побудованих за абетково-гніздовим принципом, а спеціалізовані допоміжні терміни гнізда зазвичай утворюються як похідні від нього.

Державний стандарт України 3966-2000 [43] узаконює таку схему утворювання гнізда термінів, пов'язаних із процесовими поняттями. Головний термін, що визначає назву процесу (а також явища, стану, наслідку дії) – це мало б бути дієслово. Щодо похідних від головного слова гнізда в стандарті читаємо таке: пов'язану з головним терміном «дію позначають, як правило, віддієслівними іменниками з суфіксом ***-ння***, утвореними від дієслів недоконаного виду (*ізолювання, повертання, устатковування*), а подію – віддієслівними іменниками з суфіксом ***-ння***,

утвореними від дієслів доконаного виду (*заізолювання, повернення, устаткування*)». Така диференціація термінів безсумнівно наводить лад у цій недопрацьованій царині, де кожний уважає свбе знавцем української мови, проте має й недоліки. Нв всі вміють утворити чи знайти у словнику іменники за цими правилами і заповнити всі комірки цієї схеми, не раз трапляємо, що за звичним російським зразком об'єкт, дію чи подію позначають однаково, бо новотвори чи витіснені з ужитку питомо українські слова не для всіх прийнятні. На щастя, імвнники, що позначають дію, здебільш виступають у тексті і їх заміняють відповідними формами дієслова. Винятки становлять випадки, коли відповідного дієслова нема (наприклад від слова *інфляція*) або коли необхідно ввести тврмін у текст, і ми змушені використовувати аналітичні (описові) способи вислову. Буває, що вже з контексту зрозуміло про що мовиться – дію, подію чи наслідок. Однак, це нв означає, що їх можна називати абияк.

2. ПРО СЛОВОВЖИТОК І СТИЛІСТИКУ

2.1. Заміна іменників на дієслівні форми

Уже давно мовники встановили як одну з основних і безперечних прикмет української мови те, що в ній «дієслівні влвменти мають пврвагу над іменниковими» [48]. Тому-то треба з осторогою вживати іменників із прийменниками, прислівниками й описових форм дії з віддієспівними іменниками як додатками, а також імвнників у певному відмінку, одне слово – в конструкціях, що їх наведено нижче. Замість них українська мова має різні способи висловлюватися чврез дієслівні форми. Розгляньмо їх стисло, збираючи воєдино якомога повно рекомендації, розсіяні протягом останніх сорока років у літературі, радіо- і телевізійних передачах про культуру мови та викладені в недавно перевиданій у багато дечому ще вельми актуальній праці С. Смеречинського [6], а також користуючися власними спостереженнями сучасного живого й друкованого слова.

2.1.1. *Дієприслівникові вислови*

Вони притаманні українській мові й дужв придатні до стислого наукового стилю. Дієприслівники недоконаного виду теперішнього часу й недоконаного й доконаного виду минулого виражають дію підмета в особовому реченні або логічного підмета – в бвзособовому, заступаючи іменники з прислівниками (за відсутністю, за допомогою, шляхом тощо) та прийменниками (*без, з, за, після, по, при, через* та ін.). Вони виражають:

• часові відношвння: ***припинивши нагрівати*** (замість невластивого *з припиненням нагрівання*); ***вимірявши*** (замість *після вимірювання*); ***досліджуючи*** (замість *під час (при) дослідження*);

• спосіб: ***не обчисливши (обчислюючи)*** (замість *без обчислення*); ***збільшуючи (збільшивши) силу*** (замість *за допомогою збільшення сили*); ***зміцнивши підпору*** (замість *шляхом зміцнення підпори*); ***не викривши механізм деформування, не можна зрозуміти*** (замість *без викриття механізму деформування неможливе (з)розуміння*);

• причину: ***не маючи (мавши) даних*** (замість *через (з огляду на) відсутність даних*).

2.1.2. *Інфінітивні (дієйменникові) вислови*

Коли віддієслівні іменники вживають із приймвнниками (*без, для, до, з, на, при, про, щодо* та ін.) або самі в називному, родовому, знахідному й орудному відмінках їх заступають інфінітивами дієслів (дієйменниками) або дієприкметниками з прислівниками чи сполучниками (*коли, щоб, як* тощо): ***метали з властивістю крихко руйнуватися*** (замість *метали з властивістю крихкого руйнування*), ще кращв ***метали, що крихко руйнуються***, або найкраще, бо стисло, ***крихкі метали***, якщо це відповідає контекстові та думці, що її хоче висловити автор; ***випробовували, щоб визначити*** (замість *випробування мали за мету визначення*); ***щоб прогнозувати, трвба*** (замість *для прогнозування необхідно*); ***братися виконувати*** (замість *братися до виконання*); ***як (коли) припинити підводити струм*** (замість *з припиненням підведення струму*); ***нема часу виміряти*** (замість *за відсутністю (браком) часу на вимірювання*); ***треба дбати, щоб збільшити*** (замість *треба дбати про збільшення*); ***коли записувати результати (висліди) дослідження*** (замість *при записуванні результатів дослідження*).

2.1.3. *Вислови з особовими формами дієслова*

Цв щв один природний спосіб замінити віддієслівний іменник: ***з'ясувати, звідки береться*** (замість *з'ясувати походження*); ***видно, як тріщина утворюється*** (замість *видно утворення (утвір) тріщини*); ***бачимо, як тіла руйнуються, не двформуючися*** (замість *бачимо руйнування тіл без їхнього деформування*); ***прикриваючися тим, що (ніби) конструкція втратить стійкість*** (замість *під прикриттям втрати конструкцією стійкості*); ***хоч (і) обговорили (ми) це*** (замість *без огляду на обговорення*). Цвй спосіб застосовують тоді, коли іменники стосуються різних підмвтів. Отже, речення *Після обговорення семінаром, дисертації наступило прийнят-*

тя її вченою радою природніше звучатиме ***Коли семінар обговорив*** (а не *обговоривши на семінарі*) ***дисертацію, наукова рада прийняла її.***

Наведені вище способи не є стилістично тотожні. Отож, речення: *Він присланий для перевірення правильності дослідів* можна висловити інакше: *Його прислано (прислали) перевірити правильність дослідів; Його прислано, щоб він перевірив правильність дослідів* і, врешті, *Його прислано, щоб він перевірив, чи досліди правильні.* Якщо відповідно інтонувати, то в першому випадку наголошено на меті – *перевірити*, в другому – на особі *він*, а в третьому – на *правильності дослідів*.

Рекомендованим вище способам висловлювання треба давати перевагу, що, звісно, не означає заборону іменникових форм, тим паче, що є випадки, коли їх неможливо обминути. Передовсім тоді, коли іменник виступає як термін або в заголовках книжок і статей, назвах організацій тощо.

2.1.4. *Розщеплені присудки*

Особливу групу становлять вислови, які описують дію двома словами: паразитним дієсловом-присудком, який указує тільки те, що щось відбувається, і віддієслівним іменником-додатком, який означає чинність. Наукові праці, та й не тільки вони, всупереч протестам мовознавців, рябіють такими висловами: *вести* (а також *здійснювати, проводити, реалізувати* тощо) *вимірювання* (*випробування, гартування, дослідження, зміцнення, нагрівання, прикладення сил, розтягання* і т. п.), які майже витіснили з ужитку правильне і стисле ***вимірювати*** (***випробувати, гартувати, дослідити, зміцнювати, нагрівати, прикладати силу, розтягати*** тощо). Такі мовні конструкції-штампи заполонили російськомовну науково-технічну літературу й хоч не належать, на думку багатьох російських лінгвістів, до доброго стилю, відганяючи архаїчною книжністю та сучасною канцелярщиною, то все ж таки мають давню традицію та знаходять прецеденти в розмовній живій мові. Цілком інший стан справи в українській мові, де вони не вписуються в її систему. Українець каже ***знепритомніти*** (а не *втратити свідомість*), ***попрацювати над*** (а не *провести роботу по*), зокрема, ***чимало попрацювали, щоб обладнати*** (замість *провели значну роботу по обладнанню*) і т. д. В народі радше скажуть ***він учителює***, ніж *він є (працює) вчителем.* Тому нема ніяких підстав штучно вводити в українську мову такі описові конструкції, бо крім негативних прикмет – неприродності та нічим не виправданої довжини вислову, вони нічого не

дають. Виняток становлять випадки, коли в обіг конечно треба ввести термін або ознаку дії треба подати прикметником: *відбувається* ***реверсивне*** *ковзання, триває* ***державне*** *приймання.*

2.2. Використовування для термінотворення віддієслівних іменників на *-ння*

Надто часто вживають тепер, особливо в науковій мові, спадкові з давньої книжної мови віддієслівні іменники на ***-ння***. Тут позначився вплив російської, польської, а то й німецької мов, де їх дуже рясно [49]. Ці іменники здебільшого означають доконану й надоконану дію та подію, часом – наслідок, стан, чи об'єкт. Водночас вони, як стверджує багато дослідників (див., напр., [5, 6, 49–51]), не зовсім популярні в українській народній мові, бо, як вже було сказано у 2.1, для неї властивіше дію та подію позначати дієсловами, тому в традиційному ужитку переважають безсуфіксні іменники. У словнику Б. Грінченка [3] між віддієслівними іменниками задокументовано тільки 26% імвнників на ***-ння*** проти 57% безсуфіксних і 17% з іншими суфіксами, В українських народних казках, що їх зібрав І. Рудченко, на 209 сторінках іменники на ***-ння*** трапляються тільки п'ять разів, а в П. Куліша («Записки о Южной Руси») на 322 сторінках дослідженого твксту їх тільки сім, і то в окремих випадках під виразно чужомовним впливом [6]. У народній мові дуже багато іменників на ***-ння*** пов'язані з релігією *(благословення, покаяння, преображення, спасіння, хрещення, успення),* а також слова, запозичені з російської та польської мов *(жалування, палення, полювання).* Літературна мова відкинула вже багато таких іменників (приміром, *образовання* замінила *освітою, зібрання – зборами).* Мова від цих іменників неточна, оскільки вони мають омонімну форму в називному, знахідному та кличному відмінках однини і множини та ще у родовому однини. Як приклад гіпертрофованого вживання імвнників на ***-ння*** наведемо автентичну фразу зі статті: «*Виведення рівняння* рівнозначне *знаходженню* похідної в *положенні* рівноваги. тобто *диференціюванню* з наступним *визначенням значення* функції» або щв такв: «*Значення* похибки *встановлення, підтримання і вимірювання навантаження,* яка залежить від умов *проведення випробування* та *вимірювання,* не повинно перевищувати 1%». Звідси ясно, що треба старатися якомога зменшити кількість термінів на ***-ння,*** хоч звичайно цілком обійтися без них неможливо та й не трвба.

Найперспективніші замінники віддієслівних іменників на *-ння* для означання поняття, наслідку дії, стану є безсуфіксні іменники, які не тільки властиві українській мові, але й чіткі та короткі. Їх утворюють, відкидаючи від неозначеної форми дієслова закінчення *-ти*, а також суфікси *-ну-*, *-і-*, *-а-*, *-ува-*, *-в-*, якщо вони є, наприклад, видих*(-а-ти)*. Іноді додають ще родову ознаку жіночого роду – закінчення *-а*: *випроб(-ов-ува-ти)*. Бувають також звукові зміни, приміром, *напруж(-ува-ти) – напруга*.

Доконче треба було б увести в обіг як спеціальні терміни також зафіксовані в словнику [26] безсуфіксні іменники, уживані в художній літературі й побуті: *випроба* (рос. *испытание*), *гарт* (рос. *закалка*), *навантага* (рос. *нагрузка*), *облада* чи *обладдя* (рос. *оборудование*), *охолода* (рос. *охлаждение*), *перевантага* (рос. *перегрузка*) та ін. Не обійдемося також, якщо хочемо створити повноцінну сучасну термінологію, без утвору, отриманого згідно з законами української мови, нових слів: *зміць* [46] *(зміцнення)*, *звуга* [46] *(звуження)*, *обріб* чи *оброба (обробка)*, *постава (постановка)* тощо. При цій нагоді вкажемо на вдалі новотвори [46]: *тримальний* (рос. *несущий*), *тримкість* (рос. *несущая способность*). Однак, створюючи нові терміни, мусимо рахуватися з тим, що нв всі вони приймуться з різних причин, між якими ввлику вагу має незвичність, брак нагальної потреби та авторитвтних публікацій, у яких би їх упроваджували, а також випадковість. Можна назвати багато неологізмів, що досі не стали повсякденними: *обвин (обвинувачення)*, *оформ (оформлення)* і под. Усі перелічені причини вельми умовні (згадаймо, що в 1901 р. А. Кримський мусив відстоювати такі новотвори як *внутрішній, зовнішній, народний* [45]) і що сьогодні для одних здається неприйнятним, то завтра іншим здаватиметься закономірним.

2.3. Тврмінні прикметники

Науковій мові, особливо термінології, конче потрібні прикметники, що описують окремі аспекти властивостей явища чи првдмета. Тому в кожному термінному гнізді повинен бути набір таких прикметників, які означають:

а) певну властивість предмета чи його причетність до деякого явища, процесу або іншого прдмета;

б) здатність чи призначеність првдмета активно діяти;

в) пасивна здатність чи призначеність предмета піддаватися перехідній дії;

г) стан предмета під дією на нього, яка ще триває;

ґ) стан првдмета після дії на нього.

Щоб надати прикметникові певне значення, українська мова звичайно користується суфіксами, які додають до спільного кореня слів гнізда. Останнім часом унаслідок праці багатьох лінгвістів і фахівців з різних галузей науки [47, 52, 53] окреслилися деякі загальні тенденції утворення спвціальних прикметників. Ось якнайстисліше головні з них.

Значення прикметникам групи в нвдають суфікси: ***-ав- (-яв-)*** – блукавий (струм); ***-ив-*** – кородивий, світивий (газ); ***-к-*** – в'язкий; ***-л-*** – кислий; ***-л-ив-*** – мінливий; ***-н-*** – водовмісний, ресурсощадний; ***-ов-*** (***-ев-***) – стисковий; ***-ськ-*** (для віднменникових прикметників) – друкарський; ***-уч- (-юч-)*** – сипучий, тягучий. Багато з поданих суфіксів (блук*ав*ий, світ*ив*ий) стосуються неперехідної дії.

Прикметники групи *б* утворюють такі суфікси: ***-ів-н-*** – гальмівний (пристрій); ***-льн-*** – (застосовний, якщо відповідне дієслово має суфікс ***-ува-*** чи ***-юва-***) – розтягувальний (механізм); ***-н-*** – мийний (засіб); ***-ч-*** – виконавчий.

Для побудови прикметників групи *в* використовують суфікси: ***-а-нн-*** – здоланний; ***-енн-*** – здійсненний; ***-н-*** – випробний, розтяжний; ***-о-вн-*** – виліковний.

Групи *г* і *ґ* заповнюють пасивні дієприкметники теперішнього часу з суфіксами ***-н-*** і ***-т-***. Для групи *г* їх утворюють від дієслів недоконаного виду, а для групи *ґ* – доконаного, яких відрізняє від перших змінений суфікс (наприклад, розтяг*ува*ти на розтяг*ну*ти), а також додаток префікса ***з-***, ***за-***, ***від-***, ***на-***, ***по-***. Отже розтягува*н*ий і розтягне*н*ий, ли*т*ий і вили*т*ий.

Хоч цей короткий перелік способів творення термінних прикметників не вичерпує всіх можливих засобів, на його основі можна дійти таких загальних висновків.

Той сам суфікс можв надати прикметникові різні відтінки значення. Руйнівний – це той, що бере участь у руйнуванні, причетний до нього, але також – призначений активно руйнувати. Як бачимо тут межа між групами а і *б* доволі розпливчаста й суб'єктивна. Тому вирішувати про що йдеться доводиться за контекстом або додатковими поясненнями. Проте так не завжди: *стискувальна сила* – це сила, що стискає (призначена стискати) і *стискова деформація* – це деформація причетна до стиску (спричинена стиском). Найпродуктивнішим і найуніверсальнішим є суфікс ***-н-***, який у супроводі інших може утворювати прикметники всіх груп.

Розглянемо запозичені з західноєвропейських мов прикметники з суфіксами ***-аль-*** (***-яль-***), ***-ич-*** (***-іч-***), ***-із-*** (***-із-***). В україн-

ській мові, на відміну від російської, ці суфікси зайві, крім випвдків, коли вони допомагають розрізняти значення слова. Отже [52]: ***асимптотний*** (від асимптота) і ***асимптотичний*** (від асимптотика); ***гармонійний*** (від гармонія) і ***гармонічний*** (від гармоніка); ***диференційний*** (від диференція) і ***диференціальний*** (від диференціал); ***потенційний*** (від потенція) і ***потенціональний*** (від потенціал); ***синусний*** (від синус) і ***синусоїдний*** (від синусоїда); ***функційний*** (від функція) і ***функціональний*** (від функціонал); ***факторний*** (від фактор) і ***факторіальний*** (від факторіал), але завжди ***експоненційний*** та ін. Треба розрізняти ***металевий*** (матеріал, виріб) і ***металічний*** (речовина, структура).

В українській мові небажані субстантивовані прикметники, які вживають як іменники. Тому по змозі їх заміняють: ***завідуючий*** (чим) на ***завідувач*** (чого), ***напрямну*** на ***напрямник*** чи ***напрямницю***, ***складову*** (вектора) на ***складник***, ***твірну*** на ***твірницю*** тощо. Проте деякі з них настільки прижилися (наприклад, ***похідна***), що не варто їх міняти.

2.4. Пасивні форми дієслова та безособові речення

Форми пасивного стану дієслова утворюють або синтаксично, поєднуючи пасивний дієприкмвтник в особовими формами допоміжного дієслова ***бути***, або морфологічно, приєднуючи до дієслова афікс **-ся**. Наприклад, *формула давно **була виведена** вченим, стаття **писалася** аспірантом*. Таких конструкцій, хоч і формально коректних, краще уникати, або й зовсім не вживати. Якщо треба назвати виконавця дії, їх заступають природними для української мови активними формами: *учений давно вивів формулу, аспірант довго писав статтю.*

Дуже поширені в українській мові дієприкметниками форми на ***-но, -то***. Їх уживають у безособових реченнях з прямим додатком (зазвичай бвз допоміжного дієслова ***бути***), коли увагу зосереджують на дії, передовсім істоти, яку не називають. Отже говоримо: *машину **випробоеано** в лабораторії*, але не можна сказати: *машину **випробувано** в лабораторії **інженером***.

Коли виконувач дії мислиться неозначено, присудок можна виразити у формі третьої особи множини відповідного часу: *машину **випробовують** у лабораторії.*

2.5. Невластивий вжиток прийменника *по*

Прийменник по в українській мові

Прийменником *по* зловживають у багатьох словосполуках, де він або зовсім зайвий, або неправомірно замінює інші при-

йменники. В українській мові сфера вживання цього прийменника незрівнянно менша, ніж у російській. Він указує головно на такі відношення:

• просторові (місце, напрям і межу дії): *йти* **по** *дорозі*[3], *розкидати* **по** *полю*, **по** *обидва боки*[4], *розкласти* **по** *шухлядах*, *обробляти* **по** *виріз на поверхні*[5];

• об'єктні (предмет та мета дії): *жалоба (плакати, сумувати, тужити)* **по** *втраті, бити* **по** *ковадлі, піти* **по** *воду;*

• часові (синонім прийменника *після* та межа дії в часі): **по** *закінченні вимірювання*[6], *від січня* **по** *березень*[7];

• означально-обставинні: *родич* **по** *матері, пізнати* **по** *кольору, жити* **по** *правді*;

• кількості та міри: **по** *два нараз*, **по** *п'ять разів, по краплі.*

***Заміни невластиво вжитого прийменника* по**

Залежно від конкретного випадку прийменник *по* замінюють різними способами [5, 27, 54–58];

1. Родовим відмінком іменника: *викладач (конспект, лекція, підручник, професор) механіки; відділ (комісія, комітет, рада, управа) безпеки (вивчання, забезпечування, охорони, преси, убезпечування); ательє шиття; майстерня ремонту*[8]; *лікар нервових хвороб; фахівець сільського господарства.*

2. Орудним відмінком іменника: *повідомляти (передавати, спілкуватися) поштою (телеграфом, телефоном); відпочивати (засідати, працювати, приймати) суботами (ночами); бути кількістю (масштабом, розміром, сумою) великим.*

3. Прийменником **в (у)**: *фахівець (спеціаліст)* **у** *гірництві (машинобудуванні); відпочивати (засідати, приймати)* **у** *суботи;* **у** *розмірі (сумі) великий.*

4. Прийменником **для**: *гурток (семінар)* **для** *вивчання; відділ (комісія, комітет, товариство)* **для** *відбудовування (впровадження, організації, перевірки); майстерня* **для** *шиття.*

5. Прийменником **до**: *зауваги (література)* **до** *книжки (замітки, повідомлення, розвідки, розпреви, праці, статті, теми); від Львова* **до** *Києва.*

6. Прийменником **з (із, зі)**: *залік (дослідження, іспит, книжка, конференція, лекція, література, оцінка, фахівець)* **з** *фізи-*

---

[3] Також *дорогою.*
[4] Краще *обабіч.*
[5] Також *до вирізу.*
[6] Краще *вимірявши.*
[7] Також *до березня.*
[8] Тут краще вжити прикметника: *кравецьке ательє, ремонтна майстерня.*

ки; змагання (майстер, чемпіон) **з** *атлетики; робити* **з** *наказу (доручення, переконання, примусу); видно* **з** *вигляду (змісту).*

7. Прийменником **за**: *установлювати (виготовляти, обчисляти, працювати, упорядковувати)* **за** *абеткою (бажанням, взірцем, висл͏ідом, графіком, даними, дорученням, законом, звичаєм, згодою, змістом, кресл͏еником, модою, порадою, постановою, програмою, прикладом, пропозицією, розміром, розрахунком, свідченням, спостереженням, формулою, чергою); стійкість* **за** *Ойлером (Ейлером); температура* **за** *Цельсієм.*

8. Прийменником **на**: *прийти (зробити, послати, повідомити)* **на** *адресу (бажання, вимогу, доручення, замову, запрошення, клопотання, пропозицію, прохання).*

9. Прийменником **над**: *праця (дискусія)* **над** *дослідом (організацією, питанням, проблемою, створюванням, укладанням, упорядкуванням).*

10. Прийменником **під**: *не* **під** *силу.*

11. Прийменником **про**: *література* **про гартування.**

12. Прийменником **через**: *відпустка* **через** *хворобу (неспроможність); суперечка* **через** *брак (непорозуміння, непридатність, помилку).*

13. Прийменником **щодо**: *помітний* **щодо** *вартості (кількості, наслідку, обсягу, розміру); вимога (заходи, завдання, зауваги, застороги, інструкція, рекомендація, умова)* **щодо** *вживання (користання, впроваджування, застосовування).*

14. Префіксом **що**: *приймати* **щосереди.**

15. Іншими прийменниковими конструкціями:

а) **відповідно до**: *нагороджувати* **відповідно до** *заслуги*[9];

б) **залежно від**: **залежно від** *обставин;*

в) **зв'язаний (пов'язаний) з**: *витрати,* **пов'язані** *з заробітною платою;*

г) **згідно з**: **згідно з** *теоремою;*

ґ) **на основі (па підставі)**: *дійти висновку* **на основі** *досліду;*

д) **на тему**: *доповідь* **на тему** *корозії;*

е) **спрямований на**: *праця,* **спрямована на** *поліпшення;*

є) **у справах (у справі)**: *комітет* **у справах** *переселенців.*

Як бачимо, невластивий прийменник ***по*** можна замінити різними способами, але треба пам'ятати, що кожен із них може надавати фразі різної стилістичної та семантичної забарвленості.

Іноді задля стислості та чіткості тексту треба вилучати слова з прийменником ***по***. Найчастіше це – зайві канцеляризми

---

[9] Також *по заслузі.*

робота по, питання по. Приміром, замість *проведено роботу по дослідженню впливу* треба *проведвно досліджування впливу*, а ще кращв – *досліджено вплив*. Замість *обговорювалися питання по застосуванню композитів* треба *обговорювали застосовування композитів* або найкраще – *обговорювали, як застосовувати композити*. Якщо конче треба, можна *робота по* замінити на *робота, спрямована на*.

2.6. Переклади деяких поширених російських словосполук із прийменником *по*

по **большей части** – здебільш(ого)

по **виду** – виглядом, на вигляд, з вигляду

по **возможности** – щомога, якомога, по змозі (можливості)

по **врвменам** – інколи, іноді, часом, часами

второй *по* важности – другий за важливістю (щодо важливості)

высказаться *по* вопросу – висловитися у справі

по **году нв появляется** – (цілими) роками не з'являється

по **делам службы** – у службових справах

по **делу** – у справі

доход *по* предприятию – прибуток з підприємства

жить *по* улице – мвшкати (жити) при (на) вулиці

по **злобе** – зі злості

измврять *по* длине – виміряти в (на) довжину

издержки *по* содержанию – витрати на утримування

по **имени** – на ім'я

по **инерции** – за інерцією

по **инициативе** – з ініціативи

по **истечении срока** – як вийде (закінчиться) термін (речвнець, строк)

кампання *по* выборам – виборча кампанія

по количеству опытов – за кількістю дослідів

по **крайней мере** – принаймні, щонайменше

по **мере сил** – по змозі

по мере потребности – в міру потреби, скільки треба

мероприятия *по* – заходи щодо (для, до)

по **месту жительства** – у (на) місці проживання

по **мне** – як на (щодо) мене; що стосується мене; про мене

по **моему мнению** – на мою думку (гадку), на мій погляд

по **направлению к** – у напрямі до

по **настоящее время** – досі, до цього часу

по **недостатку средств** – з браку (чврез брак, з огляду на брак) засобів

не *по* мне – мені не до вподоби; мені не під силу (не до снаги)

***по* необходимости** – з (у разі) потреби

***по* образованию инженер** – за освітою інжвнер

отличный *по* качеству – високоякісний, добротний, високої (відмінної) якості

***по* отношенню к кому (чему)** – щодо (відносно) стосовно кого (чого)

***по* ошибкв** – помилково, через помилку

плыть *по* течению – пливти за течією

***по* поводу** – з приводу

получать *по* счету – одержати (отримати) за (згідно з) рахунком

похожий *по* вкусу – подібний на смак

***по* правую сторону** – праворуч

***по* примвру** – за прикладом

***по* причине чего** – через те (тому), що

***по* происхождению украинец** – родом (з походження) українець

разместить *по* пути – розмістити вздовж шляху

расходы *по* – витрати на

***по* результатам видно** – з результатів (вислідів) бачимо

связать *по* рукам – зв'язати руки

***по* сей день** – донині, понині, досі

***по* силам** – під силу, до снаги

служить *по* части торговли – служити в торгівлі

***по* случаю чего** – з нагоди (приводу) чого, через що

смотря *по* обстоятсльствам – залежно від обставин

***по* соображениям** – з міркувань

специалист *по* сельскому хозяйству – спеціаліст (з) сільського господарства

***по* сравнению с чем** – (су)проти чого, порівняно з чим, як рівняти до чого

***по* старшинству** – за старшинством

стрелять *по* врагу – стріляти до (на, у) ворога (по ворогу)

судить *по* виду – судити з вигляду

***по* счастливой случайности** – завдяки щасливому випадкові

считать *по* порядку – лічити (рахувати) в ряд

***по* той причине** – через те, з тої причини

товарищ *по* профессии – товариш за професією (по професії)

***по* усмотрению автора** – на розсуд автора

учиться *по* книгам – учитися з книжок

по форме и содержанию – і формою і змістом; за формою і змістом

***по* части чего** – в галузі чого

это не *по* моей части – це мене не стосується, це не мій фах.

2.7 Про сталі словосполуки та зайві слова

В українському мовленні часто трапляються певні вислови, утворені за російськими взірцями. Особливо це стосується таких словосполук (див., наприклад, [61, 62]) ***приймати*** (траба ***брати***) ***участь; приймати міри*** (треба ***уживати заходів***); ***долати*** (не переборювати) ***перешкоди; дотримуватися вимог; задовольняти умовам*** (треба ***задовольняти умови***); ***наносити удар*** (треба ***завдавати удару***); ***пред'являти*** (треба ***ставити***) ***вимогу; підносити*** (треба ***ставити***) ***питання; дякувати когось*** (треба ***комусь***) та ін.

У наукових працях для чіткості та виразності треба уникати зайвих слів, які характерні для російського, особливо канцелярського стилю. Це звичайно іменники ***випадок, питання, процес, рівень, час*** тощо, дієслова ***забезпечувати, представляти*** та ін. Часто читаємо: *розглядати* ***випадок (питання, проблему)*** *офсетного друку;* ***рівень*** *напружень близький до критичного; аналізували* ***випадок*** *крихкого зламу,* ***який спостерігався*** *в сталі.* Тут слова, набрані грубо, зайві: їх можна пропустити без шкоди для розуміння. В українській мові не треба додавати до іменників на ***-ння*** слова ***процес***, бо воно вже закладено в самій назві дії, якщо цей іменник утворено від дієслова недоконаного виду ([43], п. п. 4.1).

Перекладаючи з російської, певні словосполуки замінюємо дієсловом або пропускаємо. Наприклвд [61], *имел место случай хрупкого разрушения* образца можна перекласти *зразок крихко зруйнувався*. Не годиться калькувати російські словосполуки з іменниками: ***время, дело, образ*** та ін., з дієсловами: ***оказывать(ся), подвергать(ся), представлять(ся), приходить*** тощо, які в українській мові мають інші відповідники. Наприклвд [61]:

Время от времени – іноді, інколи; в любое время – будь-коли, повсякчас; в скором времени – незабаром, невдовзі; до последнего времени – донедавна; до сего времени – досі; с течением времени – дедалі; с (э)того времени (как) – відтоді (відколи); относящийся к тому времени – тогочасний і т. ін.

Известное дело – звісно; первым делом –насамперед, передовсім; на самом деле – насправді.

Главным образом – переважно, головно; коренным образом – докорінно; подобным образом – подібно; подвергать анализу (испытаниям, критике) – аналізувати (випробовувати, критикувати).

Оказывать влияние (действие, помощь) – впливати (діяти, (до)помагати).

Представляется возможным (необходимым) – можливо (треба, потрібно, конечно).

Придти в восхищение – захопитися; придти в ярость – розлютитися; придти к решению – вирішити; придти в себя – оговтатися, опам'ятатися, схаменутися; придти к согласию – порозумітися; придти в сознание – опритомніти; придти к убеждению – переконатися

Отже, варто відзначити, що українська мова лаконічніша від російської. Добрий український переклвд з російської завжди коротший від російського оригіналу.

2.8 Про назви конференцій

Іноді важко сформулювати назву конференції (з'їзду, конгресу, нарвди, семінару, симпозіуму). Тут нема єдиного загального способу. Часто досить увести прийменник *з*, особливо, якщо мовиться про окрему ділянку науки. Наприклад, *Конференція з механіки здеформ(ов)ного тіла.* Якщо ж нарвда стосується конкретного об'єкта (напр., нікелевих сталей) або процесу (нагромадження пошкод), можна користуватися допоміжними словами *з питань, у справах, на тему, щодо.* Отож, *Конференція з питань нікелевих сталей; Семінар на тему нагромадження пошкод; Нарада в справах національних меншин.* Найуніверсальнішим є спосіб, коли назву заходу не пов'язують прямо з її темою: *Конференція «Нікелеві сталі».* Його тепер широко вживають, бо він дуже зручний, коли назва наради складна або, навпаки, коротка, символічна: *Симпозіум «Утома металевих матеріалів під механічною і тепловою навантагою: механізми, механіка, моделі, розрахунок»* або *Конференція: Втома-95.*

3. ІЗ ЧЕРВОНОЇ КНИГИ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Українській мові притаманні певні специфічні закономірності, які зумовлюють її самостійний статус і, зокрвма, відрізняють

від російської. Саме вони найбільше потарпіли зв останні піваі-ку. Це відбувалося нерідко асупарач рекомвндаціям нормативних граматик та правопису (їх не надто дотримувалися ні в школах, ані в засобах масової інформації і тим пача в живому мовленні), хоч і тут панувала схильність поквапливо рвєструвати пеані діалектичні та суржикоаі явища, аидаючи їх як прояви розвитку мови[10]. Далі коротко розглянвмо деякі з твких закономірностві.

3.1. Закон милозвучності

В українському мовленні слова плавно пвреходять від попереднього до настулного (крім місць, де роблять зупинку). Тому треба якомога уникати збігу голосних (роззяву) та приголосних. Цв становить закон української мови, звваний законом милозвучності (доброзаучності) або грецьким словом евфонією, який своїм початком сягає ще доісторичної доби [60] і його більш чи манш докледно аикладають в усіх сучасних граматиках і првволисах [7, 9, 11, 63–71]. Щоб дотримуватися його, маємо такі ввфонічні засоби.

Нанаголошвний префікс -*у* перед голосними можв змінюватися на в-, окрім власних наза (*Україна*) або слів чужоземного лоходження (*унікальний*), а також тих, які внаслідок цього міняють значення (*впливати, упливати*). Наапаки *в* на початку слова, якщо перед ним і за ним іда приголосний, первходить а ***у***. Подібно чергуються ***і*** з ***й*** у словах ***імення, імовірність, іти***.

Багато сліа має дві або й більше форм. Сюди належать:

а) Слова з лротетичним ***в*** та приставними ***у*** та ***і***: ***весь – увесь***, *мла* – ***імла***, *огонь* – ***вогонь***, *ржа* – ***іржа***, *уста* – ***вуста***, *утлий* – ***вутлий***.

б) Дієслова: *зробім – зробімо*.

в) Прислівники: *більш – більше, ще – іще*.

г) Приймвнники: ***в – у***, рідше ***ві – ув – уві***.

Обидва різновиди ***у*** й ***в*** можуть стояти межи приголосним та голосним і навпаки між голосним і приголосним, залвжно аід ритму й твмлу мовлення. Однак ***у*** треба вжиаати перед слова-

---

[10] Видатний російський пексикограф С.І. Ожегов пише [59[«Языковая норма – не статистическое явление, ибо распространенной и часто повторяющейся в языке может быть, как известно, ошибка Норма – это совокупность наиболее пригодных для обслуживания общества средств языка, скледывающихся как результат отбора языковых элементоа из числа существующих, наличествующих, образуемых енова или извлекаемых из пассивного запаса прошлого».

ми з назвуком (початковим звуком) ***в, ф, льв, св, хв*** і под., після розділового знаку, а ***в*** – перед тими, що починаються на ***у***- (якщо його не можна замінити на ***в***) та й іншими голосними незалежно від попереднього звука.

З – зі – із, рідше ***зо – ізо. Із*** або ***ізо*** виступають межи приголосними, а також перед приголосним незалежно від визвуку (кінцевого звука) попереднього слова, а ***зі*** чи ***зо*** можна вживати перед (звичайно двома й більше) приголосними, особливо, перед ***ж-, з-, с-, ш-*** [71].

Наді (надо), переді (передо), піді (підо) сполучуються звичайно тільки з особовим займенником *мною,* а також вживаються як префікси.

Можуть чергуватися залежно від положення також ***від – од, крім – окрім*** чи ***опріч, лиш – лише – лишень, між – межи, о – об,*** хоч другим варіантом користуються більш у розмовному стилі [58].

д) Сполучники ***ані – ні, аніж – ніж, і – й, одначе – однак, хоч – хоча, щоб – щоби.*** Правила чергування ***і – й*** подібні до тих, що й для ***в – у***. Літеру ***і*** завжди вживають на початку слова, у зіставленнях (напр., *дні* ***і*** *ночі*), а також перед ***й*** та йотованими голосними ***є, ї, ю, я.***

е) Частки: ***б – би, ж – же.***

Визвук попереднього слова не впливає на наступний звук, якщо між ними є пауза та ще й відзначена розділовим знаком.

Жаль, що українські правописи, почавши від 30-х років самі не додержуються правил евфонії, що її беззастережно визнали, узаконюючи внутрішньо суперечливе написання окремих слів як, наприклад, іон (але ***й****од*)[11], *матеріал* (хоч *матер****ія***), *проект* (лат. *projectus,* порівняй із *суб'єкт,* лат. *subjectum, об'єкт,* лат. *objectum*), ***У****елс* (хоч ***В****ашінгтон*), зайве ***й*** *у власних назвах* ***Ґ****ойя* (хоч ісп. *Goya*), *Савойя* (італ. *Savoja*), *Фейєрбах* (нім. *Feuerbach,* отже *Фоєрбах*).

Цікаво, що у французькій мові також діє закон евфонії і то ще суворіше, як у нас. Щоб не допустити збігу голосних чи приголосних, французи озвучують «німі» (тобто ті, що їх пишуть, але звичайно не читають) букви, а голосні, коли треба, не вимовляють, або межи ними вставляють ніби зовсім непричетний тут приголосний.

---

[11] Обидва слова *іон* і *йод* походять зі старогрвцької й пишуться однаково ιων – той, що йде; ιωδης – іржавий. Як незвичайну подію на той час зазначимо, що в університетському підручнику А.М. Голуба (Загальна та неорганічна хімія: В 2-х т. – К.,1968–1971) всупереч чинному правопису вживається послідовно йон, йонізація і т.д.

3.2. Закінчення *-ові, -еві, -єві* давального відмінка

Усі без винятку граматики й прааописи української мови л●дають *-оеі, -еві, -єві* як закінчення давального відмінка другої відміни іменників чоловічого роду, крім тих, які в називному відмінку закінчуються на *-ів* та *-ов* [7]. Пізніші правописи [70, 71] додають сюди ще російські прізвища на *-ев, -ин, -ін*. Про ці загальноприйняті аинятки надалі не згадуватимемо, щоб нв було зайвих ловторень.

У давній українській мові закінчання *-ови, -еви* (сучасні *-ові, -еві*) та *-у, -ю* існуаали самостійно у двох різних *ъ*-відміні та *о(іе)*-відміні аідповідно. Тапар лврші закінчення переважають у всіх наріччях української мови, крім північного, хоч частково й у лівднному можливе паралвльне вживання обох закінчень [2]. До подібного загалом висновку лриводить нас також Атлас української моаи. В. Домброаський зарахоаує скорочані форми *-у, -ю* до варваризмів, яких траба остерігатися. В. Сімович [50] допускає їх поряд з *-ові, -еві* тільки в церковних словах: *Духу, Богу* і т. п., а О. Синявський [63] – «при збігові однакових закінчвнь: *товвришеві вчителеві Гавришу*», або у старовинних виразах, як «*козацькому роду* (зам.. *родові*) *нема переводу*» і лише для рими. За академічним правописом [6] їх можна вживати нарівні з основними ще в словах, що закінчуються на *-в* (*вплив, острів*), а також *біль, жаль* та їм подібних. Немає їх у граматиках, виданих за кордоном [72]. Зокрема, Яр Славутич [83] на підставі багатого джерельного матеріалу рішуче виступає проти насаджування форм *-у, -ю*. Такої ж думки додержуються й інші мовознавці.

А все ж таки, «хоч у літературній мові тепер прийняті переважно форми на *-ові, -еві*, певна воля аибору залишається, особливо з тридцятих років, і за вживанням форм на *-у, -ю...*», обарежно пишв акед. Л. Булаховський, остерігаючись дати свою оцінку [2].

Так, закінчення *-у, -ю* появляються в усіх нормативних граматиках та лравописах, що їх видавали а Україні, хоч завжди як другорядні та з обмеженим застосоауванням. Їх супроводять такі характврні рекомандації [38]. «Закінчання *-оеі ,-еві* та *-єві* типові в сучасній українській моаі для іменників чоловічого роду, особливо назв людей та істот взагалі... У назаах лредметів і понять, що не належать до категорії істот, поряд з *-ові, -еві ,-єві* виступає паралельнв закінчення *-у, -ю...* При збігові кількох іменників чоловічого роду в давальному відмінку уникають зі стилістичною метою повторення закінчень *-ові, -еві, -єві*».

Попри це ще в 60-х роках мовознавці (М.А. Жовтобрюх) застерігали, що з точки зору граматичної культури конструкції з формами на *-у, -ю* на можна вважати правильними. Ала потім усі замовкли й вище наведені праaила щодо застосовування *-у, -ю* навіть у ще аільнішому формулюванні залишилися донині (диа. [66]). На кінаць зауважмо таке: коли імвнник у родовому відмінку закінчується на *-у, -ю,* то такв закінчення в давальному приводить до двозначності. Приміром, зі слів «*борг заводу*» не аідомо, чи ца завод комусь завинив, чи хтось заборгуваа заводові. Але вжв зовсім погано, коли таку двозначність санкціонують термінологічні словники, наприклад, *«сопротивление току»* або *«сопротивление растяжению»* перекладається як «*опір струму*» (замість струмові) та «*опір розтягу*» (замість розтягові) [48]. У таких випедках уживати закінчення *-у, -ю* рішуча не можна.

3.3. Кличний відмінок

Цей аідсутній у сучасній російській мові відмінок, здеградований у тридцятих роках (налaрекір загальноприйнятій у мовознаастві термінології) до «кличної форми», всіляко витісняли, до того ж успішно, з літвратурної та розмовної мови. А все ж таки його незмінно фіксують усі граматики і праaописи. «Кличні форми українських іменників становлять щодо своїх закінчень спадщину найдавнішої слов'янської і нааіть індоєвропейської старовини» [2]. Їх вживали повсюдно: кличного «відмінка ніколи не можна замінити першим, хіба у другій частині таких фраз, як *пане вчитель*» [50], тобто там, де йдуть підряд два загальні слова. Ала ■ часом правила стають дедалі невизначанішими. «У звертанні, що складається із загального слоав та імені або прізвища, закінчення кличної форми буває в загальному слові, тоді як ім'я може дорівнювати називному відмінкові, а прізвища має лишв форму називного. У звертаннях, що складаються з імені та по батькові, обидва слова мають закінчання кличної форми» [38]. Тобто *докторе Максимович але Іване Петровичу,* хоч поряд із *лікарю Іване* допускається чомусь і *лікарю Іван* (!). Ці праaила діють донині [66].

3.4. Ступенювання прикметників

Українська мова знає даі форми вищого (першого) і найвищого (другого) ступенів порівняння: основну – просту (синтетичну), що твориться за допомогою суфіксів *-іш-, -ш-, -ч-,* і щв префікса ***най-*** *у* найвищому ступені, а також додаткоау – складену (аналітичну), утворену за доломогою слова ***більш***

(менш), найбільш (найменш). Друга форма у протилежність до російської мови трапляється набагато рідше за першу, звичайно тоді, коли треба передати спадний вияв ознаки, не вдаючись до антонімів (не завжди вони є), наприклад, *менш поганий* замість *гарніший*. Зауважимо, однак, що ці синоніми не вповні стилістично тотожні. Крім цього, друга форма незамінна для прикметників, які не мають синтетичних форм *(роботящий)* або ця форма звучить не зовсім природно *(піщаніший ґрунт)*.

Належить до суржику найвищий ступінь, утворений доданням слова *самий* до прикметника нульового чи першого ступеня. Граматики по-різному ставляться до цієї форми: одні, як і всі правописи, її не знають [6, 45, 53, 69], інші вважають рідкісною [61, 73], а дехто вишукує в літературі раритетні приклади, частину яких можна тлумачити двояко[12].

Погано звучить і ***кращий*** у значенні найкращий (*кращі* замість *найкращі люди*). Глибоко закоренилися вже слова ***вищий, нижчий, старший, молодший*** у нероздільних словосполуках, узятих живцем із російської мови, на зразок ***вища влада, нижчий сорт, старший (молодший)*** працівник. Зауважмо увагу, що в більшості з них можна замінити перший ступінь на другий, а то й на нульовий. Зокрема замість ***вищий*** *учбовий* (!) *заклад* (*вуз*) варто було б відтворити стару назву ***висока школа*** (***виш***).

3.5. Наказовий спосіб

Українська мова має синтетичну форму наказового способу першої особи множини. Цю форму творять, додаючи до дієслівної основи теперішнього часу закінчення ***-ім(о), -ймо, -мо*** (*ход**ім(о)**, сті**ймо**, буд**ьмо***) і за допомогою інтонації виражають нею різні модальні відтінки: просьбу, заклик, спонуку, наказ. Останнім часом її дедалі витісняє російська аналітична – поєднуванням спонукальних часток **давай, давайте** з першою особою множини дійсного способу доконаного виду майбутнього часу (*давайте попрацюємо* замість *попрацюймо*) або також з інфінітивом дієслова, коли вони поєднуються з іменником у кличному відмінку [61]. Такий різновид наказового способу зна-

---

[12] Як ілюстрацію творення найвищого ступеня за допомогою слова *самий* Словник української мови [26] наводить Шевченкові слова «Як крикне [цар] на самих пузатих – Всі пузаті до одного в землю провалились». Виходить, що цар кричав тільки на найпузатіших, а тим часом всі пузаті провалились. На нашу гадку, цар крикнув саме на пузатих (а не на когось іншого) – і вони провалились.

ходимо а деяких сучасних граматиках [38, 61] деколи як «рідковживаний» і «небажаний» [45], а в Тлумачному словникові [55] він має позначку «розмовний». Мимохідь зазначимо, що поєднування наказового способу від слова *дати* з дієсловами можуть мати різні значення: початку дії (*сів і давай писати*), готовності до дії (*дай попробую*), заклик до дії (*давайте промовчимо*) і т. д. Не треба також уживати суржикових форм із часткою – **те** (*ходімте*), або минулого часу в значенні наказового способу (*пішли*).

Наведені вище міркування мали за мвту заернути увагу на щодалі рідше вживані, але які ж характерні для української мови форми, що їх утрата заадала б невиправної шкоди цілісності мови та її багатству. Ми побачили також, що специфічні українські форми загалом не забороняли, лише всіляко розхитували, вводячи невиправдані паралельні форми та двозначно й нелослідоано формулюючи правила: мовляв, треба так, але, хоч рідко (подвкуди, в окрвмих випадках), вживають також інакша. Проте, хто хотів, міг і на користуватися тими додатковими пільгами.

Література до розділу II

1. *Панько Т. І., Кочан І. М.* Вироблення українських методологічних стандартів. Потреби, передумови, методологічні заходи // Вісн. АН України. – 1991. – № 12. – С. 15–22.

2. *Смаль-Стоцький Р.* Українська мова в Совєтській Україні // Праці Укр. наук. ін-ту у Варшаві. – Варшава, 1936. – Т. 34. – 272 с.

3. Словарь української мови: В 4-х т./ Укл. Б. Грінченко. – К., 1907–1908. Фотопередрук. К.: Наук. думка, 1968.

4. *Кочерга О. Д., Кулик В. М.* Українські термінологічні словники довоєнного періоду в бібліотеках Києва та Львова. – К.: Вид. Ін-ту теорет. фізики АН України, 1993. – 16 с.

5. *Курило О.* Уваги до сучасної української літературної мови. – К.: Книгоспілка, 1923. – 200 с.; Передрук. Краків; Львів: Українське вид-во, 1942. – 200 с.

6. *Смеречинський С.* Нариси з української синтакси у зв'язку з фразеологією та стилістикою. – Харків: ДВОУ «Редянська школа», 1932. – 284 с.; Фотопередрук з післясловом О. Горбача. – Мюнхен: Український вільний університет, 1990.

7. *Грунський М., Мироненко М.* Український правопис. – К.: Державне вид-во України, 1929. – 148 с.

8. *Словник* російсько-український / За ред. В. Ганцова, Г. Голоскевича, Н. Грінченкової, А. Нікоаського. – К.: Державне вид-во України, 1924–1928. – Т. 1; 3, вип. 1, 2.

9. *Синявський* О. Норми української літературної мови. – Харків: Література і мистецтво, 1931. Передрук. Львів: Укр. вид-во, 1941. – 364 с.

10. *Шевельов Ю.* Покоління 20-х років в українському мовознавстві // Слово. – 1993. – Ч. 6. – С. 6–7; Ч. 7. – С. 2–3; Ч. 8/9. – С. 5–6.

11. *Курс* сучасної української мови / За ред. Л. А. Булаховського. – Київ: Рад. школа, 1951.

12. *Шевельов Ю.* Українська мова в першій половині 20 ст. (1900–1941). Стан і статус. – Мюнхен: Сучасність, 1987. – 296 с.

13. *Каганович Н.* Проти «народництва» в мовознавстві. Куди йде українська літературна мова? // Прапор марксизму. – 1930. – № 1. – С. 51–64.

14. *Каганович Н.* Кілька слів про словники // Там же. – 1930. – № 3. – С. 123–126.

15. *Хвиля А.* За більшовицьку пильність на фронті творення української радянської культури // Комуніст. – 1933. – 4 квіт. – № 92. – С. 2–3; Мовознавство. – 1934. – № 1. – С. 7–13.

16. *Хвиля А* Знищити коріння українського націоналізму на мовному фронті. – Харків: Радянська школа, 1933. – 142 с.

17. *Каганович Н.* Мовна теорія українського буржуазного націоналізму // За марксо-ленінську критику. – 1933. – № 10. – С. 31–42.

18. *Резолюція* комісії Народного комісаріату освіти в справі перевірки роботи на мовному фронті: На доповідь тов. Хвилі «Націоналістична небезпека на мовному фронті й боротьба проти неї». В питаннях термінології // Мовознавство. – 1934. – № 1. – С. 15–18.

19. *Резолюція* комісії Народного комісаріату освіти в справі перевірки роботи на мовному фронті: В питаннях термінології // Там же. – С. 16–21.

20. *Сабалдир Г. С.* Проти буржуазного націоналізму і фальсифікації // Мовознавство. –1934. – № 1. – С. 53–67.

21. *Шевельов Ю.* Внесок Галичини у формування української літературної мови. – Львів; Нью-Йорк: Наук. т–во ім. Шевченка, 1996. – 192 с.

22. *Українська* Загальна Енциклопедія. – Книга знання: У 3-х томах / За ред. д–ра Івана Раковського. – Львів; Станиславів; Коломия: Кооператива «Рідна школа», 1930–35 рр.

23. *Від Словникової комісії* Академії наук Української РСР // Російсько-український фізичний словник: 16000 термінів. – К.: Вид-во Акад. наук Укр. РСР, 1959. – С. 5–6.

24. *Російсько*-український технічний словник: 80000 термінів / Уклали М. М. Матійко, О. М. Матійко, Н. С. Родзевич та ін. – К.: Держ. вид-во техн. літ., 1961. – 648 с.

25. *Українська* радянська енциклопедія: В 17-ти томах. – К.: Вид-во АН УРСР, 1959–1965. *Українська* радянська енциклопедія: В 12-ти томах. – К.: Головна ред. Укр. рад. енциклопедії, 1976–1985.

26. *Словник* української мови: В 11-и томах. – К.: Наук. думка, 1970–1980.

27. *Російсько-український* словник: В 3-х томах. – К.: Наук. думка, 1969.

28. *Риндик* С. Міцність матеріялів: Курс аисоких технічних шкіл з рисунками та термінологічним словником. – Прага: Укр. громадський вид. фонд, 1924. – 538 с.

29. *Чайковський М.* Систематичний словник української математичної термінології з поазбучним українсько-російсько-німецьким покажчиком. – Ч. 1. – Елементарна математика. – Берлін: Вид-во укр. моподі, 1924. – 116 с.

30. *Вовк А.* Термінологічна праця української діаспори в роках 1950–1990 // Тези. І-а Міжнародна наук конф. «Проблеми української науково-технічної термінології». (Львів, 22–25 вересня 1992). – 1992. – С. 5–7.

31. *Українсько-англійський* словник вибраної лексики. Природничі терміни, техніка, сучасний побут / Укл. А. Вовк. – Нью-Йорк; Львів: Український термінологічний центр Північної Америки при Наук. т–ві ім. Шевченка, 1998. – 278 с.

32. *Англо-німецько-французько-український* хемічний словник: У 2-х т. / Укл. І. Ковальський. – Львів: Наук. т–во ім. Шевченка в Канаді, Наук. т–во ім. Шевченка у Львові, Укр. техн.-госп. інст. у Мюнхені, 1999.

33. *Російсько-український* словник з хемії і хемічної технології / Укл. М. Ганіткевич, А. Звлізняк. – Львів, 1993. – 316 с.

34. *Російсько-український* та українсько-російський словник з радіотехніки /Укл. Б. Рицар, К. Семенистий, І. Кочан. – Львів: Логос, 1995. – 608 с.

35. *Російсько-український* словник для військовиків / Укл. А. Бурачок, М. Демський, Б. Якимович. – Київ; Львів: Вид–во «Варта», 1995. – 324 с.

36. *Російсько-український* словник наукової та технічної мови /Укл. О. Войналович ,В. Моргунюк. – К.: Вирій, Сталкер, 1997. –256 с.

37. *Російсько-український* науково-технічний словник / Укл. С. Перхач, В. Кінаш. – Львів, 1997. – 454 с.

38. *Англо-український* словник з програмування і математики / Укл. М. Кратко, М. Кікець, Є. Мейнарович, В. Павленко та ін. – Луцьк: Вид–во «Надстир'я», 1998. – 640 с.

39. *Словник фізичної лексики.* Українсько-англійсько-німецько-російський / Укл. В. Козирський, В. Шендерович. – К.: Вид–во «Рада», 1999. – 934 с.

40. *Українсько-англійський* словник природничих термінів з префіксом ***не*** / Укл. О. Кочерга, С. Мейнарович. – К.: Вид. Інституту теорктичної фізики ім. М. М. Боголюбова, 2000. – 96.

41. *Тлумачний* російсько-українсько-англійський словник із проти корозійного захисту газопроводів / Укл. М. Д. Гінзбург, М.В. Чернець, З.М. Корніловська, І.О. Требульова та ін. – Харків: Українська нафтогазова академія, 2000. – 606 с.

42. *Російсько-український* словник наукової термінології: У 3-х т. – К.: Наук. думка, 1996 –1998.

43. ДСТУ 3966–2000. Термінологія. Засади і правила розробляння стандартів на терміни та визначення понять.

44. ДСТУ 1.5–2003. Правила побудови, викладення, оформлення та вимоги до змісту стандартів.

45. *Сучасна* українська літературна мова. Лексика і фразеологія / За заг. ред. І. К. Білодіда. – К.: Наук. думка, 1973. – 440 с.

46. *Мораунюк В. С.* Зауваження щодо опрацювання державних стандартів з науково-технічної термінології. – Київ, 1993. – 32 с. – (Препр. / АН України. Ін-т пробл. міцності).

47. *Моргунюк В.* Про деякі вимоги до термінів, встановлені ДСТУ 3966–2000. // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Проблеми української термінології. – 2002. – № 453. – С. 224–227.

48. *Житецкий П.* О переводах Евангелия на малорусский язык // Изв. Отделения русского языка и словесности. Императорская Академия Наук. – 1905. – 10, Кн. 4. – С. 1–65.

49. *Сімович В.* На теми мови. – Прага; Берлін: Вид–во «Нова Україна», 1924. – 46 с.

50. *Гладкий М.* Наша газетна мова. – К.: Держ. вид–во України, 1928. – 176 с.; Фотопередрук з післясловом О. Горбача. – Мюнхен: Український вільний університет, 1992.

51. *Гладкий М.* Мова сучасного українського письменства. – Харків–Київ: Держ. вид-во України, 1930. – 162 с.; Фотопередрук в післясловом О. Горбача. – Мюнхен: Український вільний університет, 1992.

52. *Кочерга О. Проблеми прикметника в науковій терміеології* // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Проблеми української термінології. – 2002. – № 453. – С. 224–227.

54. *Рожвнківський Р.* Зведення правил у нормуеання української фахової мови. // Там же. – С. 203–209.

50. *Антисуржик* / За ред. О. Сербенської. – Львів: Світ, 1994. – 152 с.

55. *Бурячок А. А.* Про прийменник «по» // Рідне слово: (Питання мовної культури). – К.: Наук. думка, 1971. – Вип.5. – С. 64 – 86.

56. *Дорошенко М., Станиславський М., Страшкеєич В.* [Російсько-український] слоаник ділової мови. Термінологія та фразеологія. (Проект). – Харків; Київ: Держ. вид-во України, 1930. – 248 с. – (Матеріали до української термінології та номенкулятури; Т.16); Фотопередрук з післясловом О. Горбача. – Мюнхен: Український вільний університет. 1993.

57. *Культура* української мови: Довідник / За ред. В.М. Русанівського. – К.: Либідь, 1990. – 304 с.

58. *Чередниченко І. П.* Нариси з української фразеології (з російсько-українськими паралелями). – К.: Ред. школа, 1952. – Ч. 1: Прийменникові конструкції. – 144 с.

59. *Ожегов С. И.* Очередные вопросы культуры речи // Вопросы культуры речи. – М.: Изд-во АН СССР. – 1955. – Вып. 1. – С. 5–33

60. *Булаховський Л. А.* Історичний коментарій до української літературної мови // Вибрані праці: В 5-ти томах. – Київ: Наук. думка, 1977. – Т. 2. – С. 217–568.

61. *Нелийвода Н. Ф.* Практичний російсько-український словник: найуживаніші слова і вислови. – К.: Основа, 2000. – 246 с.

62. *Головащук С. І.* Російсько-український словник сталих словосполучень. – К.: Наук. думка, 2001. – 632 с.

63. *Сімович В.* Граматика української мови. – Київ, Ляйпціг: Українська накладна, Б. р. – 584 с.

64. *Шерех Ю.* Нарис сучасної української літературної мови. – Мюнхен: Молоде життя, 1951. – 406 с. – (Наук. Т–во ім. Шевченка, Бібліотека українознавства; Ч. 3).

65. *Порівняльна* граматика української і російської мов / Т. В. Брваймут, М. К. Бойчук, М. К. Волинський та ін. – К.: Ред. школа, 1961. – 268 с.

66. *Сучасна* українська літературна мова. Фонетика / За заг. ред. І. К. Білодіда. – К.: Наук. думка, 1969. – 436 с.

67. *Сучасна* українська літературна мова. Морфологія / За заг. ред. І. К. Білодіда. – К.: Наук. думка, 1969. – 564 с.

68. *Жовтобрюх М. А., Кулик Б. М.* Курс сучасної української мови. – К.: Вища школа, 1972. – 402 с.

69. *Український* правопис / Упорядкував І. Зілинський. – Краків; Львів: Українське вид-во, 1942. – 56 с.

70. *Український* правопис. – К.: Вид-во АН УРСР, 1960. – 272 с. Видання друге, виправлене і доповнене.

71. *Український* правопис. – К.: Наук. думка, 1994. – 258 с. 4-те видання.

72. *Думки* з приводу появи «Українського правопису» (К.: Наук. Думка, 1990. – 220 с. – 3-тє вид.) / А. Коць-Григорчук, З. Терлак, О. Сербенська та ін. // Записки Наук. Т-ва ім. Шевченка. – Львів, 1992. – Т. 224. – С. 418–443. – (Праці філологічної секції).

73. *Голуб А. М.* Загальна та неорганічна хімія. – К.: Вид-во Київського університету. – Т. 1. – 1968. – 444 с.; – Т. 2. 1971. – 416 с.

74. *Атлас* української мови: В 3-х томах. – К.: Наук. думка. – Т. 1. – 1964. – 500 с.; – Т. 2. – 1988. – 522 с.

75. *Домбровський В.* Українська стилістика і ритміка. – Перемишль: Накледом і друком печатні Кнолєра й сина, 1923. – 178 с.

76. *Yar Slavutych.* The endings -ovi, (-evi) contra -u (-ju) in Ukrainian // Записки Наукового Товариства ім. Шевченка / За ред. П. Ковалева. – Нью-Йорк; Париж; Торонто: НТШ, 1969. – Т. 185. – С. 35–41. – (Збірник філологічної секції; Т. 34).

77. *Коновалюк Д.* Російсько-український технічний словник. – Луцьк: Візор, 1993. – 1048 с.

78. *Сулим М.* Українська фраза. Коротенькі начерки. – Харків: Рух, 1928. – С. 98; Фотопередрук з післясловом О. Горбача. – Мюнхен: Український вільний університет, 1988.

79. *Калинович Ф.* Словник математичної термінології (проект). – Б. м.: – Держ. вид-во України, 1926. – Ч. 2: Термінологія теоретичної механіки. – 80 с. – (Матеріали до української природничої термінології та номенклатури; Т. 4, вип. 2).

80. *Кахникевич Р.* Міцність матеріялів. Задачник для високих технічних шкіл. – Прага: Укр. гром. вид. фонд, 1928. – 172 с.

81. *Тимошенко С. П.* Курс опору матеріялів / Пер. з 7-го рос. вид. за ред. М. Чечеля. – Б. м.: Держ. вид-во України, 1929. – 544 с.

82. *Тимошенко С. П.* Збірник задач з опору матеріялів / Пер. з рос. за рад. М. Чечеля. – Харків; Одеса: Держ. наук.-техн. вид-во України, 1931. – 264 с. – (Посібник для вишів).

83. *Фадєєв Н. І., Фадєєв Н. Н.* Елементарна механіка з додатком розділу опір матеріялів / Пер. з рукопису, підготовленого автором до 15 рос. вид. – Харків; Київ: Держ. наук.-техн. вид-во України, 1931. – 272 с.

84. *Тимошенко С. П.* Курс статики споруд / Пер. М. П. Калюжний. – Харків; Дніпропетровськ: ДВОУ Технічне вид-во, 1931. – 298 с.

85. *Тимошенко С. П.* Проблема пружної стійкости / Пер. з нім. за рад. І. Штаєрмана. – Харків; Київ: Держ. техн. вид-во, 1932. – 136 с.

86. *Радціг А. А.* Прикладна механіка: Посібник для вишів та технікумів / Пер. з 3-го рос. вид. – Харків, Одеса: Техно-теоретичне вид-во, 1933. – 312 с.

87. *Тимошенко С. П.* Курс опору матеріалів / Пер. з англ. за ред. І.Я. Штаєрмана. – Харків; Київ: Держ. наук.-техн. вид-во України, 1934. – Ч. 1. – 308 с.

88. *Гришкова Н. П.* Опір матеріалів. – К.: Рад. школа, 1959. – 295 с.

89. *Посацький С. Л.* Курс лекцій з опору матеріалів. – Львів: Вид. Львів. політехн. ін-ту, 1959. – Ч. 1. – 339 с.

90. *Писаренко Г. С., Трощенко В. Т.* Статистичні теорії міцності та їх застосування до металокеремічних матеріалів. – К.: Вид-во АН УРСР, 1961. – 106 с.

91. *Опір* матеріалів / Г.С. Писаренко, П.М. Варвак, А.М. Василенко та ін. За ред. Г. С. Писаренка. – К.: Вид-во Київського університету, 1967. – 324 с.; – Вид. 2-ге. – К.: Вища школа, 1974. – 302 с.

92. *Посацький С.* Опір матеріалів. – Львів: Вид-во Львів. Університету, 1963. – 360 с.; [Вид. 2-ге доп.] – 1973. – 404 с.

93. *Російсько-український* словник з механіки / Укл. Н. М. Кияниця–Гуслиста за ред. Г. С. Писаренка. – К.: Вид-во АН УРСР, 1963. – 340 с.

94. *Швайко М. Ю.* Опір матеріалів. – Дніпропетровськ: Вид. Дніпропетровського унів. – Ч. 1. – 1992. – 294 с.; Ч. 2. – 1994. – 220 с.

95. *Писаренко Г. С., Квітка О. Л., Уманський Є. С.* Опір матеріалів / За рад. Г. С. Писаренка. – К.: Вища школа, 1993. – 656 с.

96. *Опір* матеріалів з основами теорії пружності й пластичності / За ред. В. Г. Піскунова. – К.: Вища школа. – Ч. 1. Кн. 1: Загальні основи курсу.– 1994. – 208 с.; Кн. 2: Опір бруса. – 1994. – 336 с.; Кн. 3: Опір дво- і тривимірних тіл. – 1995. – 274 с.

97. *Божидарник В. В., Сулим Г. Т.* Елементи теорії пружності. – Львів: Світ, 1994. – 560 с.

98. *Ярама С. Я.* На теми української наукової мови.– Львів: Львівське крайове товариство «Рідна мова», Наукове товариство ім. Шевченка, 2002.– 44 с.

Розділ III

ВИМОГИ НАЦІОНАЛЬНИХ СТАНДАРТІВ ЩОДО УКРАЇНСЬКОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ ТА ДІЛОВОГО І НАУКОВОГО СТИЛЮ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Тут викладено систему вимог щодо української термінології та ділового і наукового стилю українських нормативних документів, встановленої засадничими стандартами Національної стандартизації [1, 2].

Є три головні застандартовані прааила, а всі інші випливають з них.

Перше головне правило. **Усі мовні засоби треба вживати відповідно до їхньої прямої (головної) призначеності** [1], зокрема:

– дієслова недоконаного виду й утворені від них віддієслівні іменники на ***-ння*** (***-ття***) повинні означати дію (процес);

– дієслова доконаного виду й утворені від них віддієслівні іменники на ***-ння*** (***-ття***) – подію;

– віддієслівні іменники із суфіксами відмінними від ***-ння*** (***-ття***), без суфіксів і на ***-о́вання*** – наслідок події, учасників дії чи їхній стан тощо, але не дію чи подію;

– дієприкметники – стан пасивного учасника дії;

– дієприслівники – стан активного учасника дії;

– віддієслівні прикметники – дійові властивості учасників дії;

– зворотні дієслова на ***-ся*** – неперехідну дію;

– безособова форма дієслова на ***-но, -то*** – дію в безособових реченнях.

Друге головне правило. **За наявності двох рівнозначних слів: іншомовного походження й українського, треба вживати українське** [1].

Третє головне правило. **Якщо треба позначити певне поняття, а у словниках не знайдено потрібного слова або наявне слово не відповідає вимогам** [2] **до української термінології, то треба утворити нове слово за правилами українського словотворення, поданими зокрема в ДСТУ 3966** [1].

Усі головні правила зумовлені тим, що науковий, технічний чи діловий текст повинен бути однозначний і потребувати якнайменше зусиль, щоб його зрозуміти. Адже кожне слово насамперед спричинює асоціацію своєї прямої (головної) значини́, а переносна чи несиствмна значина́ випливає лише з аналізу контексту.

У викладі застандартованих правил ділового та наукового стилю вжито зазначені нижче терміни на позначення таких понять:

дія; процес – змінювання значин двяких *характеристик стану учасника дії*.

Примітка. В геометричному розумінні *дія* – переміщування точки, яка відповідає станові *учасника дії*, у просторі *характеристик стану учасника дії*. Завжди наявна характеристика стану *учасника дії* – час.

подія – факт того, що в перебігу *дії* минув певний момент, характеризований певними значинами *характеристик стану учасника дії*.

Примітка. В геометричному розумінні *подія* – факт того, що відбулося пройдення певної точки на траєкторії перебігу *дії* у просторі характеристик стану *учасника дії*. Найчастіше йдеться про кінцеву точку, але це може бути будь-яка точка на траєкторії перебігу *дії*, зокрема і початкова.

учасник дії – особа або предмет, що бере або може брати участь у *дії*.

характеристика стану учасника дії – величина, що характеризує *учасника дії* за певних умов

ознака стану учасника дії – ознака, що характеризує *учасника дії* за певних умов

стан учасника дії – сукупність значин *характеристик стану учасника дії* у певний момент часу.

ознака зумовленого перебуванням у дії стану учасника дії – ознака, що характеризує *учасника дії*, з яким відбувалася, відбувається чи відбуватиметься *дія*

ознака зумовленого подією стану учасника дії – ознака, що характеризує *учасника дії*, з яким відбулася чи відбудеться певна *подія*

наслідок події – *стан учасника дії*, спричинений *подією*.

дійова властивість учасника дії – здатність чи призначеність особи або предмета бути *учасником дії* .

активний учасник дії; суб'єкт дії – *учасник дії*, дія якого застосовна до іншого учасника тої самої дії.

пасивний учасник дії; об'єкт дії – *учасник дії*, до якого застосовна дія іншого учасника тої самої дії.

активна дійова властивість учасника дії – здатність чи призначеність особи або предмета виконувати роль *активного учасника дії.*

пасивна дійова властивість учасника дії – здатність чи призначеність особи або прадмета виконувати роль *пасивного учасника дії.*

перехі́дна дія; ді́яння – дія *активного учасника дії*, застосовна до *пасивного учасника дії.*

Примітка. Напр.: *обробляти, різати, палити.*

перехі́дна подія; поді́яння – факт того, що минув певний момент в перебігу *перехідної дії.*

неперехі́дна дія – дія, у якій *пасивного учасника дії* неможливо виокремити або його не може бути.

Примітка. До неперехідної дії належать:
взаємодія (учасник дії одночасно активний і пасивний, бо кожен учасник діє на іншого) – *перетинатися, радитися, боротися*;
дія на себе (учасник дії одночасно активний і пасивний, бо діє на себе) – *змінюватися, згинатися, займатися*;
дія без пасивного учасника дії – *летіти, падати, горіти.*

учасник неперехідно́ї дії, виконувач неперехідно́ї дії – предмет чи особа, що виконує *неперехідну дію.*

Виозначені поняття називають процесовими. Ці поняття є фундаментальні для будь-якого викладу думки, оскільки в природі не буває предметів, які б не брали участі у якомусь процесі, а в будь-якому тексті обмаль речень, де б не йшлося про якусь дію чи подію.

1. ПОЗНАЧАННЯ ПОНЯТЬ ДІЇ, ПОДІЇ

1.1. Згідно з вимогами [**1**, п. 5.1.4; **2**, п. Г.4.1], дію треба позначати дієсловами недоконаного виду або утвореними від них віддієслівними іменниками на *-ння* (*-ття*), подію – дієсловами доконаного виду або утвореними від них віддієслівними іменниками на *-ння* (*-ття*), наприклад:

Дія		Подія	
дієслово	іменник	дієслово	іменник
згинати	*згинання*	*зігнути*	*зігнення*
змінювати	*змінювання*	*змінити*	*змінення*
оцінювати	*оцінювання*	*оцінити*	*оцінення*
розтягувати	*розтягування*	*розтягнути*	*розтягнення*
ухвалювати	*ухвалювання*	*ухвалити*	*ухвалення*
устатковувати	*устатковування*	*устаткувати*	*устаткування*
публікувати	*публікування*	*опублікувати*	*опублікування*

1.2. Згідно з правилами українського словотворення:

– суфікс ***-анн-(я) [-янн-(я)]*** мають іменники серадного роду, утворені від дієслів із суфіксом *-ати (-яти)*: *вимі́рювати – вимі́рювання, пакува́ти – пакува́ння, обробля́ти – обробля́ння, закру́чувати – закру́чування, спако́вувати – спако́вування;*

– суфікс ***-інн-(я) [-їнн-(я)]*** мають іменники середнього роду, утворені аід неперехідних дієслів із наголошеним суфіксом *-і́ти (-ї́ти)* чи *-и́ти*: *кипі́ти – кипі́ння, горі́ти – горі́ння, гної́тися – гної́ння, крути́тися – крутí́ння, дубі́ти – дубі́ння;*

– суфікс ***-енн-(я) [-єнн-(я)]*** мають іменники середнього роду, утворені від усіх інших незазначених вище дієслів: *пру́жити – пру́ження, тягну́ти – тя́гнення, коло́ти – ко́лення, нести́ – не́сення, везти́ – ве́зення, пекти́ – пе́чення, тужа́віти – тужа́влення, засво́їти – засво́єння, гної́ти – гно́єння, крути́ти – кру́чення, дуби́ти – ду́блення.*

Виняток Від деяких дієслів, здебільшого від тих, які мають односкладову основу, можуть походити іменники на ***-ття***: *мити – миття, бити – биття, шити – шиття.*

1.3. Згідно з [1, п. 5.1.3; 2, пп. Г.9.2.1] віддієслівні іменники, що означають дію, потрібно вживати в однині, оскільки такі іменники – це узагальнена назва збірного поняття дії як багаторазової. так і повторюваної, невизначеної ні за кількістю циклів, ні за обсягом, ні за тривалістю, наприклад:

неправильно: *прилади для вимірювань, засоби випробувань, частота коливань;*

правильно: *прилади для вимірювання, засоби випробовування, частота коливання.*

Примітка. Терміни-іменники для позначання події можна вживати у множині, якщо обсяг подій якось визначено: серія досліджень теплотривкості, кількість визначень напрямку [2, п. Г.9.1.2].

1.4. Позначаючи дію чи подію у викладі українського науково-технічного тексту перевагу, там де це можливо, треба віддавати дієсловам перед іменниками [1, п. 5.1.2].

1.5. Згідно з правилами та нормами наукового стилю української мови, зворотні дієслова потрібно вживати за їх прямою призначеністю лише стосовно **неперехідної дії** (див. визначення понять) [**1**, п. 5.1.2; **2**, п. Д.12]:

неправильно: *він змінюється (деформується, нагрівається) кимось (чимось),*

правильно: *його змінює (деформує, нагріває) хтось (щось), він змінюється (деформується, нагрівається) десь (за певних умов);*

1.6. Безособову форму дієслова на ***-но, -то***, відповідно до її прямої призначеності, треба вживати лише в безособових реченнях (де прямо не зазначено виконавця дії) [1, п. 5.1.10; 2, п. Д.12]:

неправильно: *його змінено (здеформовано, нагріто) кимось,*

правильно: *його змінив (здеформував, нагрів) хтось, його змінено (здеформовано, нагріто) десь (за певних умов);*

1.7. Позначаючи дію, треба уникати мовних конструкцій «дієслово + віддієслівний іменник» [1, п. 5.1.2; 2, п. Д.12]. Замість таких конструкцій потрібно вживати природніший для української мови й економніший засіб – дієслово, наприклад:

Мовна конструкція «дієслово + віддієслівний іменник»	Дієслово, що її замінює
виконувати обчислення	*обчислювати*
виконувати моделювання	*моделювати*
здійснювати вимірювання	*вимірювати*
здійснювати гармонізацію	*гармонізувати*
здійснювати контроль	*контролювати*
забезпечувати безпеку	*убезпечувати*
займатися досліджуванням	*досліджувати*

2. ДІЙОВІ ОЗНАКИ УЧАСНИКІВ ДІЇ

Дійові ознаки становлять дві групи: ознаки, спричинені перебуванням у дії, та ознаки дійових властивостей.

2.1. Ознаки, спричинені перебуванням у дії

2.1.1. Згідно з вимогами [**2**, **п.** Г.9.8] ознаки **стану** об'єктів, зумовленого діянням на них суб'єктів (перебуванням у дії), треба позначати пасивними дієприкметниками недоконаного виду,

утвореними від основи інфінітива недоконаного виду за допомогою суфіксів *-н(ий), -т(ий): змінюваний тиск, виліковувана хвороба, коригований напрям, деформоване тіло, митий ґрунт, пришвидшуваний рух.*

Примітка. Іменниками, утвореними від дієприкметників недоконаного виду за допомогою суфікса *-ість* позначають характеристики перебігу процесу: *коригованість напряму, деформовеність тіла, пришвидшуваність руху* тощо.

2.1.2. Відповідно до [2, п. Г.9.7] ознаки **стану** об'єктів, спричиненого подіянням на них суб'єктів (подією), треба позначати пасивними дієприкметниками доконаного виду, утвореними від основи інфінітива доконаного виду за допомогою суфіксів *-н(ий), -т(ий):*

змінений тиск, вилікувана хвороба, скоригований напрям, здеформоване тіло, вимитий ґрунт, пришвидшений рух.

Примітка. Іменниками, утвореними від дієприкметників доконаного виду за допомогою суфікса *-ість* позначають характеристики стану об'єктів, спричиненого подією: *скоригованість напряму, здеформованість тіла, вимитість ґрунту, пришвидшеність руху* тощо.

2.1.3. Правила творення пасивних дієприкметників такі самі, як правила творення віддієслівних іменників (п. 1.2), лише замість суфіксів *-ння* (*-ття*) треба відповідно вживати *-ний* (*-тий*).

Примітка. Якщо віддієслівний іменник має суфікс *-ння,* то дієприкметник повинен мати суфікс *–ний*: *вилива́ння – вили́ваний, відбива́ння – відби́ваний,* а якщо віддієслівний іменник має суфікс *-ття,* то дієприкметник повинен мати суфікс *-тий*: *пиття́ – пи́тий, вилиття́ – ви́литий, відбиття́ – відби́тий.*

2.2. Ознаки і назви дійових властивостей

2.2.1. **Ознаки активних дійових властивостей** учасників дії (їхньої здатності чи призначеності виконувати дію, спрямовану на пасивного учасника дії) згідно з [2, п. Г.9.3] треба позначати віддієслівними прикметниками, утвореними за допомогою суфіксів *-льн(ий), -івн(ий)* та *-ч(ий)* від основи інфінітива надоконаного виду: *вбира́льний матеріал, вимі́рювальний прилад, гальмівни́й пристрій, викона́вчий орган.*

2.2.2. **Назви активних дійових властивостей** позначають іменниками, утвореними від відповідних прикметників за допомогою суфікса *-ість: вбира́льність (вбира́льна здатність) матеріалу, гальмі́вність (гальмівна́ здатність) пристрою, викона́вчість (викона́вча здатність) органу* тощо.

2.2.3. **Ознаки пасивних дійових властивостей** учасників дії (їхню здатність чи призначеність виконувати пасивну роль у

дії – виявляти вплив на себе активного учасника дії) згідно з [2, п. Г.9.4] треба позначати віддієслівними прикметниками, утвореними за допомогою суфіксів *-н(ий)*, *-овн(ий)*, *-енн(ий)*, *-анн(ий)* від основи інфінітива доконаного виду: *розтяжний матеріал, виліко́вна хвороба, скориго́вний напрям, здеформо́вне тіло, здійсне́нна процедура, здола́нна перешкода.*

2.2.4. **Назви пасивних дійових властивостей** позначають іменниками, утвореними від відповідних прикметників за допомогою суфікса **-ість**: *розтя́жність матеріалу, виліко́вність хвороби, скориго́вність напряму, здеформо́вність тіла, здійсне́нність процедури, здола́нність перешкоди* тощо.

2.2.5. **Ознаки неперехідних дійових властивостей** учасників неперехідної дії (їхню здатність чи призначеність виконувати неперехідну дію) згідно з [2, п. Г.9.5] треба позначати віддієслівними прикметниками, утвореними за допомогою суфіксів: ***-к(ий)***, ***-лив(ий)***, ***-уч(ий)***, ***-ав(ий)***, ***-ив(ий)*** від основи інфінітиаа недоконаного виду: *летка́ олія, мінли́вий відтінок, плаву́чий док, вертикально зліта́вий апарат, світи́вий об'єкт.*

2.2.6. **Назви неперехідних дійових властивостей** позначають іменниками, утвореними від відповідних прикметників за допомогою суфікса **-ість**: *ле́ткість олії, мінли́вість відтінку, плаву́чість доку, вертикальна зліта́вість апарата, світивість об'єкта* тощо.

2.2.7. Не можна активні та неперехідні дійові властивості суб'єктів дії позначати активними дієприкметниками [2, п. Г.9.6]. Треба вживати для цього засоби прямої призначеності відповідно до 2.2.1 та 2.2.5. Наприклад:

неправильно: *ріжучий інструмент, плаваючий док, літаючий апарат;*

правильно: *різальний інструмент, плавучий док, літальний апарат.*

2.2.8. Не можна дієприкметники недоконаного виду як засіб позначання стану, зумовлвного перебуванням у дії (2.1.1), вживати для передавання: ознак стану, спричинвного подією (2.1.2), або пасивних дійових властивостей (2.2.3). Такі поняття треба позначати засобами прямої призначеності, наприклад:

– *коригований напрям* – напрям, що перебуває у процесі коригування (2.1.1);

– *скоригований напрям* – напрям, що його вже скориговано (2.1.2);

– *скориговний напрям* – напрям, який може бути скоригований (2.2.3);

– *коригованість напряму* – характеристика стану напряму, що перебуває в процесі коригування, наприклад: *поточна швидкість коригування напряму* (2.1.1);

– *скоригованість напряму* – характеристика стану напряму, що його вже скориговано, наприклад: *величина, на яку скориговано напрям* (2.1.2);

– *скориговність напряму* – характеристика здатності напряму піддаватися коригуванню, наприклад: *максимально можлива швидкість коригування напряму* (2.2.4).

2.2.9. Згідно з вимогами **[2, пп. Г.9.7 – Г.9.8]** треба вживати за прямою призначеністю спільнокореневі віддієсліані прикметники та дієприкметники:

Віддієслівні прикметники, що означають призначеність чи здатність суб'єкта виконувати діяння	Дієприкметники, що означають стан об'єкта, спричинений спрямованим на нього		Віддієслівні прикметники, що означають призначеність чи здатність об'єкта піддаватися діянню
	діянням	подіянням	
відтво́рювальний	*відтво́рюваний*	*відтво́рений*	*відтво́рний*
коригува́льний	*кориго́ваний*	*скориго́ваний*	*скориго́вний*
модифікува́льний	*модифіко́ваний*	*змодифіко́ваний*	*змодифіко́вний*
напру́жувальний	*напру́жуваний*	*напру́жений*	*напру́жний*
обро́бчий	*обро́блюваний*	*обро́блений*	*обро́бний*
обслуго́вувальний	*обслуго́вуваний*	*обслуго́ваний*	*обслуго́вний*
ремонтува́льний	*ремонто́ваний*	*зремонто́ваний*	*зремонто́вний*
редагува́льний	*редаго́ваний*	*зредаго́ваний*	*зредаго́вний*

3. НАЗВИ УЧАСНИКІВ ДІЇ ТА НАСЛІДКІВ

3.1. Назви активних учасників дії

3.1.1. Згідно з [2, п. Г.9.9] назви активних учасників дії (суб'єктів дії), здатних чи призначених виконувати дію, спрямовану на об'єкт дії треба позначати віддієслівними іменниками, утвореними за допомогою суфіксів ***-ач**, (-ачка), **-льник**, (**-льниця**), **-івник**, (**-івниця**), **-ник**, (**-ниця**), **-ар**, (-арка), **-яр**, (**-ярка**)* та ін. від основи інфінітива надоконаного виду: *подрібнювач, копіювальник, гамівник, пальник, писар, креслярр.*

3.1.2. Не рекомендовано вживати прикметники чи дієприкметники в іменниковій значині для позначання учасників дії [2, п. Г.9.9]:

неправильно: *напрямна* чи *напрямляюча, комлектуючі* чи *комлектуюча, складова,*
правильно: *напрямни́к* чи *напрямни́ця, комплекто́вання* чи *комплекті́вка, складни́к.*

3.1.3 Терміни, що означають назви виконавців дії та засобіа і способів виконування дії, згідно з [**2**, п. Г.9.2] у розгорнутій формі мають таку структуру:

<родоаа назва суб'єкта> (*для*) <назва дії> (<назва об'єкта>), наприклад: *прилад для вимірювання тиску; алгоритм розв'язування задачі.*

Примітка 1. Тут <родова назва суб'єкта> – це назва класу виконавців дії або засобів чи способів виконування дії; *(для)* та (<назва об'єкта>) – необов'язкові складники.

Примітка 2. Кожна з трьох назв-складників терміна може бути складена з іменника та його означення чи означень (прикметники, дієприкметники чи іменники, що виражають ознаки пояснюваного іменника): *електронний прилад для точного вимірювання атмосферного тиску, алгоритм наближеного розв'язування осесиметричної задачі теплопровідності.*

Щоб утворити коротший термін, можна:

– конструкцію *(для) <назва дії> (<назва об'єкта>)* передати прикметником:
– *прилад для вимірювання – вимірювальний прилад; прилад для вимірювання тиску – тисковимірювальний прилад;*
– частково чи повністю конструкцію *(для) <назва дії> (<назва об'єкта>)* передати іменником: *прилад для вимірювання тиску – вимірювач тиску, тисковимірювач.*

3.2. Назви пасивних учасників дії

Назви пасивних учасників дії (об'єктів дії), що перебували чи перебувають у процесі, треба позначати віддієслівними іменниками, утвореними за допомогою суфіксів ***-аник, (-анка), -еник, (–енка), –унок, –юнок, -ок, -анець*** та ін. від основи інфінітиаа доконаного чи надоконаного виду: *плу́танка, кре́сленик, пле́тенка, паку́нок, малю́нок, дода́нок, злі́пок, ви́ливок.*

3.3. Наслідки подій

3.3.1. Згідно з вимогами [**1**, п. 5.1.4; **2**, п. Г.4.1] наслідки подій треба позначати відповідними однокореневими щодо назв дії і події віддієслівними іменниками із суфіксами відмінними від *-ння* (*-ття*), без суфіксів і на *-о́вання*, наприклад:

Дія	Подія	Наслідок
відхиляння	*відхилення*	*відхил, відхиленість*
розтягування	*розтягнення*	*розтяг, розтягненість*
устатковування	*устаткування*	*устаткування, устаткованість*
позначання	*позначення*	*позначка, позначеність*
виробляння	*вироблення*	*виріб*
малювання	*намалювання*	*малюнок*
писання	*написання*	*напис*
розколювання	*розколення*	*розколина*
вирізування	*вирізання*	*виріз*
покривання	*покриття*	*покрив*

Наслідком події можуть бути:

– стан пасивного учасника дії, спричинений подією: *відхиленість, розтягненість, устаткованість, позначеність* тощо;

– величини, що характеризують цей стан: *відхил, розтяг* тощо;

– об'єкти, за допомогою яких досягають цього стану: *устаткування, позначка* тощо;

– пасивні учасники дії: *виріб, малюнок, напис* тощо;

– інші об'єкти, які характеризують пасивних учасників дії: *розколина, виріз, покрив.*

3.3.2. Згідно з вимогами [**2**, п. Г.9.9] віддієслівні іменники із суфіксом **-к(а)** можна вживати лише для позначання наслідків події, об'єктів, суб'єктів, але їх не можна вживати на позначення дії чи події, наприклад:

Неправильно	Правильно		
дія	дія	подія	наслідок події, об'єкт
оцінка	*оцінювання*	*оцінення*	*оцінка*
викрутка	*викручування*	*викручення*	*викрутка*

3.3.3. У термінологічних словосполуках, якими позначають виконавців дії, засоби і способи виконування дії, а також інші характеристики дії, треба завжди вживати імвнник, утворений від дієслова недоконаного виду, тобто іменник, що означає загальну назву дії. Не можна в таких випадках уживати іменники, що означають подію [**2**, пп. Г.9.2, Г.9.2.1], їх треба сполучати з іменниками, що означають наслідок чи інші характеристики події, наприклад:

Словосполуки з іменниками, що означають дію	Словосполуки з іменниками, що означають подію
засіб ***пакува́ння***	*свідоцтво про* ***впакува́ння***
засоби ***вико́нування***	*звіт про* ***ви́конання***
метод ***розв'я́зування***	*час (момент)* ***розв'яза́ння***
настанови щодо ***впрова́джування***	*дата* ***впрова́дження***
порядок ***видава́ння***	*рік* ***ви́дання***
правила ***прийма́ння***	*акт* ***прийняття́***
процедура ***затве́рджування***	*дата* ***затве́рдження***
процедура ***подава́ння***	*день* ***пода́ння***
спосіб ***готува́ння***	*довідка про* ***підготува́ння***
технологія ***склада́ння***	*посвідка про* ***скла́дення***
тривалість ***ство́рювання***	*момент* ***ство́рення***
функція ***перетво́рювання***	*після* ***перетво́рення***
швидкість ***виявля́ння***	*імовірність* ***ви́явлення***

4. СЛОВА ІНШОМОВНОГО ПОХОДЖЕННЯ

У [**1**, п. 5.1.5; **2**, п. Г.9.11] зазначено, що у нормативних документах заборонено вживати іншомовні слова та терміни за наявності рівнозначних слів чи термінів українського походження. Якщо в академічних словниках є слово іншомовного походження й рівнозначне українське, перевагу треба віддавати українському слову, наприклад: *фактор* — ***чинник,*** *детермінант* – ***визначник,*** *процент* – ***відсоток,*** *детектор* – ***виявник,*** *провайдер* – ***постачальник;*** *сервіс* – ***обслуговування, послуга.***

Однак, якщо доцільно запозичити іншомовне слово, його треба підпорядкувати законам української мови. Зокрема, згідно з вимогами [**2**, п. Г.9.11], запозичаючи назву дії, треба, насамперед, від іншомовного слова утворити українське дієслово надоконаного виду, а далі всі потрібні похідні слова. Не можна стандартизувати іншомовні іменники для позначання дії, що закінчуються на ***-ція, -зія, -інг, -мент*** тощо, які не даватимуть змоги розрізняти поняття дії та події і тим руйнуватимуть структуру української мови. Такими іменниками можна позначати інші поняття: наслідки події, об'єкти, суб'єкти тощо, наприклад:

Дія	Подія	Наслідок події, об'єкт тощо
ізолювати, ізолювання	*заізолювати, заізолювання*	*ізоляція*
класифікувати, класифікування	*розкласифікувати, розкласифікування*	*класифікація*
формувати, формування	*сформувати, сформування*	*формація*
публікувати, публікування	*опублікувати, опублікування*	*публікація*

Зауважмо, що ці **правила не є нові**. Вони ґрунтуються на традиціях української літературної мови, рекомендаціях відомих українських мовознавців. Якщо народна мова через невелику потребу вживала деякі з цих засобів рідко (особливо це стосується слів, що описують процеси), то в діловій та науково-технічній мові доцільно їх активно використовувати.

Дотримування застандартованих правил, як сказано у вступі до [2], сприятиме:

– усталюванню однозначності термінів;

– уніфікуванню мовних засобів, необхідному для внутрімовного гармонізування науково-технічної термінології;

– шліфуванню українського наукоао-технічного стилю мовлення.

А також дасть змогу:

– полегшити сприймання й розуміння науково, технічного та ділового тексту;

– впорядкувати й пришвидшити процес узгоджування й удосконалювання української науково-технічної термінології;

– випрацювати українську термінологію, що відповідатиме традиціям, духові й структурі сучасної української літературної мови;

– убезпечити від руйнування, відродити і розвивати цілісність та системність української наукової й ділової мови.

Література до розділу III

1. ДСТУ 1.5:2003. Національна стандартизація. Правила побудови, викладання, оформлювання та вимоги до змісту нормативних документів (ISO/IEC Directives, part 2, 2001, NEQ).

2. ДСТУ 3966–2000. Термінологія. Засади і правила розробляння стандартів на терміни та визначення понять.

УХВАЛИ НАУКОВО-ТЕХНІЧНОЇ КОМІСІЇ З ПИТАНЬ ТЕРМІНОЛОГІЇ ПРИ ДЕРЖСТАНДАРТІ УКРАЇНИ

Фахову комісію з проблем української науково-технічної термінології при науково-технічній комісії зі стандартизації (НТКС) Держстандарту України створено в 1994 році. Наказом Держстандарту України № 321 від 16.12.94 р.) затверджено склад комісії. Головою Комісії призначено Ю. Северинова (голову Держстандарту), заступниками – О. Тараненка (директора Інституту української мови НАНУ), В. Перхача (голову технічного комітету стандартизації науково-технічної термінології), О. Пономарева (відомого мовознавця, завідувача кафедри Київського державного університету ім. Т. Шевченка), Т. Кисельову (заступника голови Держстандарту), Я. Юзькова (заступника директора УкрНДІ стандартизації, сертифікації та інформатики). До складу комісії залучено відомих у галузі термінознавства фахівців провідних наукових установ та навчальних закладів різних регіонів України. Комісія мала розв'язувати найскладніші питання щодо стандартування української науково-технічної термінології, тоді розпочатого.

За період роботи Фахової комісії ухвалено, зокрема, такі терміни:

Український термін	Російський термін
енергоощаджування (дія)	энергосбережение
енергоощадність (властивість)	энергосбережение
установка, устава (синоніми)	установка
випромінювання (дія)	излучение
проміння (об'єкт випромінювання)	излучение
нарізь (засіб з'єднування)	резьба
нарізеве з'єднування (дія)	резьбовое соединение
нарізувальний верстат	резьбонарезной станок
різьблення, різьба по дереву	резьба по дереву
неробочий хід	холостой ход
частота-носій	несущая частота

тримальний елемент конструкції	несущий элемент конструкции
тримкість	несущая способность
передавання (дія)	передача
передача (об'єкт дії)	передача
устатковування (дія)	оборудование
устаткування (доконана дія)	оборудование
устатковання (сукупність об'єктів)	оборудование

У 2001 році, з урахуввнням кадрових змін, що сталися в Держстандарті та інших установах і організаціях склад Комісії частково оновлено.

Згідно з новим Положенням про науково-технічну комісію з литань термінології при Держстандарті України, затвердженим наказом Держстандарту України № 190 від 25 квітня 2001 р., Науково-технічну комісію (НТК) з литань термінології при Держстандарті України створено, щоб розглядати та колегіально вирішувати в межах компетенції Двржстандарту України литання, які стосуються стандартизації науково-технічної термінології. НТК формують з відомих у галузі термінознавства фахівців провідних наукових установ та навчальних закладів різних регіонів України, представників зацікавлених міністерств (відомств), технічних комітетів стандартизації та громадських організацій. Склад та Голову НТК затверджує своїм наказом Голова Держстандарту України.

Науково-технічна комісія відповідно до своєї спеціалізації призначена:

а) вирішувати спірні питання щодо термінології;

б) розглядати пропозиції й ухвалювати рішення щодо нових термінів, стосовно яких нв досягнуто згоди під час готування до затвердження проектів стандартів;

в) готувати, в разі потреби, зміни до чинних нормативних документів у частині термінології;

г) розглядати пропозиції щодо адосконалення стандартизації науково-технічної термінології;

д) удосконалювати експертизу проектів нормативних документів із стандартизації науково-технічної термінології.

Ухвали НТК опубліковано у науковому збірнику: Проблеми української термінології. Збірн. Наук. Праць учасників 8-ї Між-

народної конференції «Проблеми української термінології *СловоСвіт 2004*».– Львів: Ліга-Прес, 2004.– 228 с. Далі подано деякі з них.

Протокол № 4

письмового голосування
науково-технічної комісії з питань термінології
при Держстандарті України
щодо вживання віддієслівних іменників

Всіх членів НТК – 45.
Отримано аркушів опитування № 4–30.

	Питання	ТАК	Ні
1.	Чи доцільно пов'язувати утворення і значину́ українських віддієслівних іменників на «-ння», «-ття» з відповідними українськими дієсловами так, як це рекомендує ДСТУ 3966 [5] і подано в таблиці?	30	0
2.	Чи доцільно розрізняти засоби позначання понять дії (процесу), події і наслідку дії так, як це рекомендує ДСТУ 3966 і подано в таблиці?	30	0

Таблиця Дієслова та віддієслівні іменники для позначання дії, події, наслідку та інших понять (згідно з ДСТУ 3966, Додаток Г, п.п. Г.4.1, Г.9.1, Г.9.2)

Ч/ч	Дія (те, що відбувалося, відбувається чи відбуватиметься)	Подія (те, що відбулося чи відбудеться)	Наслідок, об'єкт, стан та інше
1.	аналізува́ти, аналізува́ння	заналізува́ти, заналізува́ння проаналізува́ти, проаналізува́ння	ана́ліз

Ч/ч	Дія (те, що відбувалося, відбувається чи відбуватиметься)	Подія (те, що відбулося чи відбудеться)	Наслідок, об'єкт, стан та інше
2.	атестува́ти, атестува́ння	затестува́ти, затестува́ння проатестува́ти, проатестува́ння	атеста́ція
3.	ба́рвити, ба́рвлення, заба́рвлювати, заба́рвлювання	заба́рвити, заба́рвлення	заба́рва, заба́рвленість
4.	вво́дити, вво́дження	ввести́, вве́дення	ввід
5.	вибира́ти, вибира́ння	ви́брати, ви́брання	ви́бір
6.	виво́дити, виво́дження	ви́вести, ви́ведення	ви́від
7.	виділя́ти, виділя́ння	ви́ділити, ви́ділення	ви́діл [1,3]
8.	вико́нувати, вико́нування	ви́конати, ви́конання[1]	ви́кін [14]
9.	виклада́ти, виклада́ння	ви́класти , ви́кладення	ви́клад
10.	вимі́рювати, вимі́рювання	ви́міряти[2], ви́мірення	ви́мір
11.	випромі́нювати, випромі́нювання	ви́промінити, ви́промінення	промі́ння, випромі́ниво
12.	вирі́зувати, вирі́зування	ви́різати, ви́різання	ви́різ

[1] Слово «викона́ння» утворено всупереч правилам словотворення (бо немає дієслова «викона́ти») і його вживання в значині дії, події та наслідку скальковано з російського «исполне́ние».

[2] Дієслово «виміряти» не подано свідомо через те, що його доконаний і недоконаний вид відрізняється лише наголосом, адже в термінології краще вживати форми які відрізняються явно.

Ч/ч	Дія (те, що відбувалося, відбувається чи відбуватиметься)	Подія (те, що відбулося чи відбудеться)	Наслідок, об'єкт, стан та інше
13.	вирі́шувати, вирі́шування, ріша́ти, ріша́ння	ви́рішити, ви́рішення, ріши́ти, рі́шення	ви́рішенець[7], рішене́ць [1-3]
14.	виробля́ти, виробля́ння	ви́робити, ви́роблення	ви́ріб
15.	виявля́ти, виявля́ння	ви́явити, ви́явлення	ви́яв
16.	відбира́ти, відбира́ння	відібра́ти, відібра́ння	відбі́р
17.	відгалу́жувати, відгалу́жування	відгалу́зити, відгалу́ження	відгалу́зок, відгалу́зина[6]
18.	відно́влювати, відно́влювання	віднови́ти, відно́влення	відно́вленість, відно́ва [1,2,6] відно́вок [2]
19.	відхиля́ти, відхиля́ння	відхили́ти, відхи́лення	ві́дхил [1,3,4,6-8]
20.	вно́сити, вно́шення	внести́, вне́сення	вне́сок
21.	готува́ти, готува́ння, підгото́вувати, підгото́вування	підготува́ти, підготува́ння	підгото́ваність, підгото́ва [7,11]
22.	деформува́ти, деформува́ння	здеформува́ти, здеформува́ння	деформа́ція
23.	діли́ти, ді́лення	поділи́ти, поді́лення	по́діл
24.	добува́ти, добува́ння	добу́ти, добуття́	добу́ток
25.	видобува́ти, видобува́ння	ви́добути, видобуття́	ви́добуток

Ч/ч	Дія (те, що відбувалося, відбувається чи відбуватиметься)	Подія (те, що відбулося чи відбудеться)	Наслідок, об'єкт, стан та інше
26.	додава́ти, додава́ння	дода́ти, дода́ння	дода́ток; дода́нок; дода́ча
27.	екранува́ти, екранува́ння	заекранува́ти, заекранува́ння	екран, екрано́вання
28.	заготовля́ти, заготовля́ння	загото́вити, загото́влення	загото́ва, загото́вина[13], загото́ванка [7]
29.	замовля'ти, замовля'ння	замо́вити, замо́влення	замо́ва
30.	заува́жувати, заува́жування	заува́жити, заува́ження	заува́га [1,3,7,9]
31.	захоплювати, захоплювання	захопити, захоплення	захоплювач
32.	зво́дити, зво́дження	зве́сти, зве́дення	зві́д [1-7]
33.	йменува́ти, йменува́ння	найменува́ти, найменува́ння	найме́ння
34.	керувати, керування скеровувати, скеровування вкеровувати, вкеровування	скерувати, скерування вкерувати, вкерування	керу́нок
35.	класифікува́ти, класифікува́ння	покласифікува́ти, покласифікува́ння, розкласифікува́ти, розкласифікува́ння	класифіка́ція, покласифі-ко́ваність, розкласи-фіко́ваність
36.	комбінува́ти, комбінува́ння	скомбінува́ти, скомбінува́ння	комбіна́ція, скомбіно́ваність

Ч/ч	Дія (те, що відбувалося, відбувається чи відбуватиметься)	Подія (те, що відбулося чи відбудеться)	Наслідок, об'єкт, стан та інше
37.	контролюва́ти, контролюва́ння	проконтролюва́ти, проконтролюва́ння	контро́ль (служба, засіб)
38.	korиста́ти, korиста́ння, використо́вувати, використо́вування	ви́користати, ви́користання[3]	ви́користаність, ко́ристь
39.	кре́слити, кре́слення	накре́слити, накре́слення	кре́сленик[4] [1,4,7,10], накре́слина
40.	модернізува́ти, модернізува́ння	змодернізува́ти, змодернізува́ння	модерніза́ція, змодерні-зо́ваність
41.	модифікува́ти, модифікува́ння	змодифікува́ти, змодифікува́ння	модифіка́ція
42.	молоти, мелення	змоло́ти, помоло́ти зме́лення, поме́лення	мли́во, поме́л
43.	монтува́ти, монтува́ння	змонтува́ти, змонтува́ння	монта́ж
44.	наванта́жувати, наванта́жування	наванта́жити, наванта́ження	наванта́га[5] [1,7,10,11,12]
44.	надхо́дити, надхо́дження	надійти́, наді́йдення	надхід
45.	назива́ти, назива́ння	назва́ти, назва́ння	на́зва

[3] Слово «korиста́ння» утворено всупереч правипам словотворення (бо немає дієслова «korиста́ти») і його вживання в значині дії та події скапьковано з російського «испо́льзованив».

[4] Крім слова *кре́сленик* у словниках є ще *креслюнок*, проте його скальковано із слова *малюнок* всупереч правилам словотворання. Віддієслівні іменники, що означають наслідок дії, на *-унок (-юнок)* утворюються від дієслів на *-увати (-ювати): малювати – малюнок; пакувати – пакунок; рахувати – рахунок* тощо, а від дієслів на *-ити* – іменники на *-еник: варити – вареник, крутити – крученик* тощо.

[5] ДСТУ 3647-97, ДСТУ 3801-98, ДСТУ 3896-99.

Ч/ч	Дія (те, що відбувалося, відбувається чи відбуватиметься)	Подія (те, що відбулося чи відбудеться)	Наслідок, об'єкт, стан та інше
46.	нано́сити, нано́шення	нанести́, нане́сення	нано́с
47.	напру́жувати, напру́жування	напру́жити, напру́ження	напру́га
48.	натиска́ти, натиска́ння	нати́снути, нати́снення	на́тиск
49.	нумерува́ти, нумерува́ння	пронумерува́ти, пронумерува́ння	нумера́ція, пронуме-ро́ваність
50.	обґрунто́вувати, обґрунто́вування	обґрунтува́ти, обґрунтува́ння	ґру́нт; обґрунто́вання, обґрунто-ваність
51.	обла́днувати, обла́днування	обладна́ти, обладна́ння	обла́ддя [9,10], обла́да [4], обладу́нок [1,4]
52.	обновлювати, обновлювання	обновити, обновлення	обнова
53.	обробля́ти, обробля́ння	оброби́ти, обро́блення	обробі́ток; обро́бок [6,11]
54.	обслуго́вувати, обслуго́вування	обслужи́ти, обслу́ження	обслу́га [1,3,6,10] (обслуго́вчий персонал)
55.	оптимізува́ти, оптимізува́ння	зоптимізува́ти, зоптимізува́ння	оптиміза́ція, зоптимі-зо́ваність
56.	орієнтува́ти, орієнтува́ння	зорієнтува́ти, зорієнтува́ння	орієнта́ція, зорієнто́ваність
57.	осна́щувати, осна́щування	оснасти́ти, осна́щення	осна́стка, осна́стя

Ч/ч	Дія (те, що відбувалося, відбувається чи відбуватиметься)	Подія (те, що відбулося чи відбудеться)	Наслідок, об'єкт, стан та інше
58.	офóрмлювати, офóрмлювання	офóрмити, офóрмлення	фóрма, офóрмленість, офóрма
59.	оцíнювати, оцíнювання	оцінúти, оцíнення	оцíнка
60.	ощáджувати, ощáджування	ощадúти, ощáдження	ощáдок [1,2]
61.	пáдати, пáдання[6]	упáсти, упáдення	упáд [1,3,7]; упáдина
62.	пакувáти, пакувáння	упакувáти, упакувáння	пáка, пакýнок, пакóвання
63.	перевóзити, перевóження, перевозíння	перевезтú, перевéзення	перевíз
64.	перевірáти, перевірáння	перевíрити, перевíрення	перéвірка
65.	передавáти, передавáння	передáти, передання	передáча, передáток
66.	писáти, писáння	написáти, написáння	нáпис
67.	підрахóвувати, підрахóвування	підрахувáти, підрахувáння	підрахýнок
68.	повідомлáти, повідомлáння	повідóмити, повідóмлення	повідóмина
69.	позначáти, позначáння	познáчити, познáчення	познáка [1,3,7]
70.	покáзувати, покáзування	показáти, показáння	пóказ [1–3,6]

6 Слово «падíння» і його вживання в значині дії і події скальковано з російського «падéние» (за схемою: *ветер – вітер*), і воно не походить ні від *падати*, ні від *упасти*.

Ч/ч	Дія (те, що відбувалося, відбувається чи відбуватиметься)	Подія (те, що відбулося чи відбудеться)	Наслідок, об'єкт, стан та інше
71.	покрива́ти, покрива́ння	покри́ти, покриття́	по́крив[7] [1–4,9,10]
72.	посила́ти, посила́ння	посла́ти, посла́ння	поси́лка[8]; по́силка[9] [1,3]
73.	пощи́рювати, поши́рювання	поши́рити, поши́рення	поши́реність
74.	поя́снювати, поя́снювання	поясни́ти, поя́снення	поя́снина
75.	про́бувати, про́бування, випробо́вувати, випробо́вування	ви́пробувати, ви́пробування[10]	про́ба, ви́проба [1,4,7]
76.	признача́ти, признача́ння	призна́чити, призна́чення	призна́ченість, призна́ка
77.	прогнозува́ти, прогнозува́ння	спрогнозува́ти, спрогнозува́ння	прогно́з
78.	публікува́ти, публікува́ння	опублікува́ти, опублікува́ння	публіка́ція, опублікó-ваність
79.	редагува́ти, редагува́ння	зредагува́ти, зредагува́ння	реда́кція, зредаго́-ваність

---

[7] Слово «по́крив» треба вживати скрізь де йдеться про наслідок дії «покривати» [1,7,9,10], а не тільки там, де це дозволяє російська мова (*волосяной покров, травяной покров* тощо).

[8] Те, що посилають.

[9] Умовна позначка літературного джерела, на яке посилаються у тексті обо вказівка на нього. По́силка і поси́лка практично ніколи не перетинаються

[10] Слово «випро́бування» утворено всупереч правилам словотворення (будову дієслова «випро́бувати» скальковано з російського «испы́тывать», українські дієслова: *про́бувати, ви́пробувати і випробо́вувати*) і вживання «випро́бування» в значині дії, події та наслідку також скальковано з російського «испыта́ние».

Ч/ч	Дія (те, що відбувалося, відбувається чи відбуватиметься)	Подія (те, що відбулося чи відбудеться)	Наслідок, об'єкт, стан та інше
80.	реєструва́ти, реєструва́ння	зареєструва́ти, зареєструва́ння	(запис в реєстрі) реєстра́ція
81.	розгалу́жувати, розгалу́жування	розгалу́зити, розгалу́ження	розгалу́зок, розгалу́зина
82.	розміщувати, розміщування	розмісти́ти, розмі́щення	розміщеність
83.	розніма́ти, розніма́ння	розня́ти, розняття́	ро́знім [7,11]
84.	розробля́ти, розробля́ння	розроби́ти, розро́блення	розро́бок; розро́бка
85.	сертифікува́ти сертифікува́ння	осертифікува́ти осертифікува́ння	сертифіка́т, сертифіка́ція, осертифі-ко́ваність
86.	склада́ти, склада́ння	склада́ти, скла́дення	скла́день [1,3,7]
87.	специфікува́ти, специфікува́ння	розспецифікува́ти, розспецифікува́ння	специфіка́ція, розспецифі-ко́ваність
88.	сполуча́ти, сполуча́ння	сполучи́ти, сполу́чення	сполу́ка
89.	споряджа́ти, споряджа́ння	споряди́ти, спор́ядження	спор́яддя
90.	спотво́рювати, спотво́рювання	спотво́рити, спотво́рення	спотво́рина
91.	стандартува́ти, стандартува́ння	застандартува́ти, застандартува́ння устандартува́ти, устандартува́ння	станда́рт, стандартиза́ція застандар-то́ваність устандар-то́ваність

Ч/ч	Дія (те, що відбувалося, відбувається чи відбуватиметься)	Подія (те, що відбулося чи відбудеться)	Наслідок, об'єкт, стан та інше
92.	статкува́ти, статкува́ння, устатко́вувати, устатко́вування	устаткува́ти, устаткува́ння	устатко́вання, ста́ток
93.	супрово́дити, супрово́дження	супрове́сти, супрове́дення	су́провід
94.	ташува́ти, ташува́ння, розташо́вувати, розташо́вування	розташува́ти, розташува́ння	ташу́нок; розташу́нок; розташо́вання; розташо́ваність
95.	уніфікува́ти, уніфікува́ння	зуніфікува́ти, зуніфікува́ння	уніфіка́ція, зуніфіко́ваність
96.	управля́ти, управля́ння[11]	-	упра́ва, управник
97.	ухва́лювати, ухва́лювання	ухвали́ти, ухва́лення	ухва́ла
98.	фіксува́ти, фіксува́ння	зафіксува́ти, зафіксува́ння	фікса́ція, зафіксо́ваність

[11] Слово «управлі́ння» і його вживання в значині дії і підрозділу установи скальковано з російського «управле́ние» (за схемою: *ветер* – *вітер*).

Бібліографія

1. Словник української мови (в 11-ти томах). – К.: Наукова думка, 1970–1980.
2. Словарь української мови (в 4-х томах) / Б. Грінченко. – К.: «Наукова думка», 1996.
3. Орфографічний словник української мови: Близько 120 000 слів. / Уклад.: С.І. Головащук, М.М. Пещак, В.М. Русанівський, О.О. Тараненко. – К.: «Довіра», 1994. – 864 с.
4. Російсько-український словник (у 3-х томах) – К: Наукова думка, 1970.
5. ДСТУ 3966-2000 «Засади і правила розробляння стандартів на терміни та визначення понять».
6. Словник технічної термінології / І. Шелудько, Т. Садовський. – К.: Державне видавництво України, 1928. – 588 с.
7. Російсько-український словник наукової і технічної мови / О. Войналович, В.Моргунюк – К.: Вирій, Сталкер, 1997. – 256 с.
8. Російсько-український словник наукової термінології: Математика. Фізика. Техніка. Науки про Землю та Космос / В.В. Гейченко, В.М. Завірюхіна, О.О.Зеленюк та ін. – К.: Наук. думка, 1998. – 892 с.
9. Міжнародна класифікація товарів і послуг для реєстрації знаків (Ніцька класифікація) – К.: Державне патентне відомство України, 1997.
10. Покажчик ключових термінів до Міжнародної патентної класифікації – К.: Державне патентне відомство України, 1997.
11. Російсько-український науково-технічний словник / В. Перхач, Б. Кінаш – Львів, 1997. – 456 с.
12. Російсько-українсько-англійський військовий словник / В. Карачун, І. Черненко, С. Чиж та ін. – К., Техніка, 2001. – 750 с.
13. Російсько-український словник (А – П) / Редактори: В.М. Ганцов, Г.К. Голоскевич, М.М.Грінченкова; Головний редактор: акад. А.Е. Кримський. — К: Червоний шлях, 1924.
14. ДСТУ 3321:2003 «Система конструкторської документації. Терміни та визначення основних понять».

СПОЛУЧНІСТЬ ДЕЯКИХ СЛІВ З ВІДДІЄСЛІВНИМИ ІМЕННИКАМИ, ЩО ОЗНАЧАЮТЬ ДІЮ ЧИ ПОДІЮ

Слова, з якими треба сполучати віддієслівні іменники, утворені від інфінітива **недоконаного** виду, що означають **дію** (те, що відбувалося, відбувається чи має відбуватися)		Слова, з якими треба сполучати віддієслівні іменники, утворені від інфінітива **доконаного** виду, що означають **подію** (те, що відбупося чи має відбутися)	
процес	завжди	подія	завжди
тривалість		момент	
швидкість		ймовірність	
засоби		мить	
способи		свідоцтво	
метод		посвідка	
методика		акт	здвбільшого
правила		дата	
технологія		двнь	
процедура		місяць	
функція		рік	
порядок		ппан	
настанови		звіт про	
рвкомендації		після	
під час		загроза	
в процесі		небезпека	
теорія		для	
практика		з метою	
опір			
етап, стадія			
в умовах			
умови			
система			

Приклади:

тривапість передава́ння	момент передання́
превипа прийма́ння	акт (про) прийняття́

процедура затве́рджування	дата затве́рдження
засоби вико́нування	звіт про ви́конання
технологія склада́ння	момент скла́дення.
процедура подава́ння	день пода́ння
настанови щодо впрова́джування	дата впрова́дження
порядок видава́ння	рік видання́
засіб пакува́ння	свідоцтво про упакува́ння
метод розв'я́зування	час (момент) розв'яза́ння
функція перетво́рювання	після перетво́рення
спо́сіб готува́ння	по́свідка про відря́дження
швидкість визнача́ння	імовірність ви́значення

Протокол № 6

письмового голосування
науково-технічної комісії з питань термінології
при Дврржстандарті України
щодо вживання віддієслівних прикметників
та дієприкметників

Всіх членів НТК – 45
Отримано аркушів опитування № 6–30

Питання	ТАК	Ні
Чи доцільно розрізняти засоби позначання дійових властивостей і стану, спричиненого дією чи подією, так, як це рекомендує ДСТУ 3966 і подано в таблиці?	30	0

Приклади віддієслівних прикметників та дієприкметників (згідно з ДСТУ 3966, Додаток Г, п.п. Г.9.3, Г.9.4, Г.9.7, Г.9.8).

Віддієслівні прикметники, що означають призначеність чи здатність суб'єкта виконувати діяння (перехідну дію)	Дієприкметники, що означають пасивний стан об'єкта, спричинений спрямованим на них:		Віддієслівні прикметники, що означають призначеність чи здатність об'єкта піддаватися діянню (перехідній дії)
	діянням (перехідною дією)	подіянням (перехідною подією)	
виклада́льний	викла́даний	ви́кладений	викладни́й
вимі́рювальний	вимі́рюваний	ви́мірений	вимірни́й
випробо́вувальний випробо́вчий	випробо́вуваний	ви́пробуваний	випробни́й випробо́вний
відно́влювальний відно́вчий	відно́влюваний	відно́влений	відно́вний
відтво́рювальний	відтво́рюваний	відтво́рений	відтво́рний
гармонізува́льний	гармонізо́ваний	згармонізо́ваний	згармонізо́вний
деформува́льний	деформо́ваний	здеформо́ваний	здеформо́вний
екранува́льний	екрано́ваний	заекрано́ваний	заекрано́вний
застосо́вувальний застосо́вчий	застосо́вуваний	застосо́ваний	застосо́вний
зберіга́льний	зберіганий	збере́жений	збере́жний
здійснювальний	зді́йснюваний	зді́йснений	здійсне́нний
йменува́льний	йменo̒ваний	наймено́ваний	наймено́вний
класифікува́льний	класифіко́ваний	покласифіко́ваний	покласифіко́вний
комбінува́льний	комбіно́ваний	скомбіно́ваний	скомбіно́вний
конвертува́льний	конверто́ваний	сконверто́ваний	сконверто́вний
кооперува́льний	кооперо́ваний	скооперо́ваний	скооперо́вний
корегува́льний	корего́ваний	скорего́ваний	скорего́вний

Віддієслівні прикметники, що означають призначеність чи здатність суб'єкта виконувати діяння (перехідну дію)	Дієприкметники, що означають пасиаиий стаи об'єкта, спричинений спрямованим на них:		Віддієслівні прикметники, що означають призначеність чи здатність об'єкта піддаватися діянню (перехідній дії)
	діяниям (перехідною дією)	подіянням (перехідною подією)	
модифікува́пьний	модифіко́ваний	змодифіко́ваний	змодифіко́вний
модернізува́льний	модернізо́ваний	змодернізо́ваний	змодернізо́вний
навантáжувальний	навантáжуваний	навантáжений	навантáжний
назива́льний	нази́ваний	на́званий	називни́й
нано́сильний	нано́шений	нане́сений	наносни́й
напру́жувальний	напру́жуваний	напру́жений	напружни́й
керівни́й	(не)керо́ваний	(не)скеро́ваний	(не)скеро́вний
передбача́льний	(не)передба́чуваний	(не)передба́чений	(не)передбачни́й
прогнозува́льний	(не)прогнозо́ваний	(не)спрогнозо́ваний	(не)спрогнозо́вний
обґрунто́вувальний обґрунто́вчий	обґрунто́вуваний	обґрунто́ваний	обґрунто́вний
обро́блювапьний обро́бчий	обро́блюваний	обро́блений	оброб́ний
обслуго́вувальний обслуго́вчий обслу́жувальний	обслуго́вуваний обслу́жуваний	обслуго́ваний обслу́жений	обслуго́вний обслужни́й
орієнтува́льний	орієнто́ваний	зорієнто́ваний	зорієнто́вний
оці́нювальний	оці́нюваний	оці́нений	оціне́нний
очища́льний	очи́щуваний	очи́щений	очисни́й
пакува́пьний	пако́ваний	упако́ваний	упако́вний

Віддієслівні прикметники, що означають призначеність чи здатність суб'єкта виконувати діяння (перехідну дію)	Дієприкметники, що означають пасивний стан об'єкта, спричинений спрямованим на них:		Віддієслівні прикметники, що означають призначеність чи здатність об'єкта піддаватися діянню (перехідній дії)
	діянням (перехідною дією)	подіянням (перехідною подією)	
перевіря́льний	перевіряний	перевірений	перевірни́й
покрива́льний	покри́ваний	покри́тий	покривни́й
просте́жувальний	просте́жуваний	просте́жений	просте́жний
публікува́льний	лубліко́ваний	опубліко́ваний	опубліко́вний
редагува́льний	редаго́ваний	зредаго́ваний	зредаго́вний
реєструва́льний	реєстро́ваний	зареєстро́ваний	зареєстро́вний
ремонтува́льний	ремонто́ваний	відремонто́ваний	відремонто́вний
розніма́льний	розніманий	розня́тий	рознімни́й
розро́блювальний розро́бчий	розро́блюваний	розро́блений	розробни́й
специфікува́льний	специфіко́ваний	розспецифіко́ваний поспецифіко́ваний	розспецифіко́вний поспецифіко́вний
ствндарт(из)ува́льний	стандарт(из)о́ваний	застандарт(из)о́ваний	застандарт(из)о́вний
уніфікува́льний	уніфіко́ваний	зуніфіко́ваний	зуніфіко́вний
статкува́льний устатко́вувальний устатко́вчий	статко́ваний устатко́вуваний	устатко́ваний	устатко́вний

Назву стану чи властивості позначають відповідним іменником, який утворюють, замінюючи «-ий» на «-ість».

НАСТАНОВИ
ЩОДО РЕДАГУВАННЯ
наукових, технічних і ділових текстів

Треба редагувати	Російська мова	Українська мова
адаптація	адаптация	(дія) пристосовування; (подія) прнстосування
адаптивний	адаптивный	(неперех. спроможність) пристосовливий; (акт. власт.) пристосовчнй; (пас. власт.) пристосовний;
адаптувати	адалтировать	(діяння) прнстосовувати; (подіяння) пристосуватн
адаптуватися	адаптироваться	(неперех.дія) прнстосовуватися; (неперех.подія) пристосуватися
адекватний	адекватный	відповідний
алгебраїчний	алгебранческнй	алгебрнчний
атакуючнй	атакующий	(акт. власт.) нападвльннй, атакувальний; (суб'єкт) иападник, атакувальннк
башмак	башмак	(башмак) підкладень
більш глнбокнй	более глубокнй	глибшнй
боров	боров	(горнзонтальний димохід) лежак
будівнцтво	строительство	(дія) будування; (подія) побудування, збудування; (об'єкт) будівництво
в залежності	в завнсимости	залежно
в результаті дії	в результате действня	внаслідок дії
в тому числі	в том чнсле	зокрема
в якості	в качестве	як
вантажо-підіймальність, вантажо-підйомність	грузоподъемность	вантажність
варочннй	варочный	(акт. власт.) варильннй; (пас. власт.) варнвний
вегетуючий	вегетирующий	вегетівкнй

Треба редагувати	Російська мова	Українська мова
ведучий	ведущнй	1) (суб'єкт) провідник, проводій, провадник, проводир, відник, чільннк, орудник; 2) (акт. власт.) (механізма) урухомчнй, тяговнй, рушійннй; (суб'єкта) провідничий, проводійчнй, провадчий, проводчнй, відничий, головний, чільний
вертольот	вертолет	ґвинтокрил (рекомендовано)
взаємовиключний	взаимоисключающий	взаємозаперечлнвий
виготовлювач	изготовитель	виробник
виготовляти виготовлювати	изготовлять изготавливать	виробляти
видаляти	удалять	вилучати, виводити
виділяти	выделять	1) вирізнити, виокремити; 2) (ділячи) виділити
видовжуватися	удлиняться	довшати
викликати	вызывать	1) спричиннювати, зумовлювати; 2) (людину, живу істоту) викликати
викликати	вызвать	1) спричинити, зумовити; 2) (діяти, щоб відповів) викликати
виключати	выключать	вимикати
виключати	исключать	1) вилучати, виводити, усувати; 2) відкидати; 3) унеможливлювати, не давати (змоги), запобігати
виключення	исключение	1) (дія) вилучання, виводження; (подія) вилучення, виведення; 2) (дія) відкидання; (подія) відкинення; 3) (дія) унеможливлювання, недавання змоги, запобігання; (подія) унеможливлення, ненадання змоги, запобіження; 4) виняток

Треба редагувати	Російська мова	Українська мова
виключено	исключено	не можливо, не може бути, не можна
виключити	исключить	1) вилучити, вивести; 2) відкинути; 3) унеможливити, не дати (змоги), запобігти
виключити можливість	исключить возможность	2) відкинути можливість; 3) унеможливити, не дати (змоги)
виключно	исключительно	1) винятково, надзвичайно; 2) тільки, лише, чисто
виключний	исключительный	винятковий, надзвичайний
вимагати	требовать	1) (мати потреби) потребувати (чого); 2) (ставити вимоги) вимагати (що)
виробництво	производство	(дія) виробляння; (подія) вироблення; (об'єкт) виробництво
виступаючий	выступающий	1) (властивість) виступавий, виступовий; 2) (особа) промовець; 3) (що перебуває у дії) що виступає, що промовляє
витяжна шафа	вытяжной шкаф	витягальна шафа, витягова шафа
витяжний	вытяжной	1) (призначений витягати) витягальний; 2) (якого призначено витягати) витяжний; 3) (стосовний витягу) витяговий
вихідний	1) исходный 2) выходной	1) початковий; 2) кінцевий, виходовий
вишка	вышка	вежа
вища освіта	высшее образование	висока освіта (порівн. «середня освіта»)
вищий	высший	1) найвищий; 2) високий
вищий	выше…	2) вищий за …
відбирати	отбирать	1) (брати частину) відбирати; 2) (вибирати, оцінюючи) добирати

Треба редагувати	Російська мова	Українська мова
відбір проб	отбор проб	(дія) відбирання проб; (подія) відібрання проб; (наслідок) відбір проб
відділення	отделение	1) (дія) відокремлювання; (подія) відокремлення; 2) (підрозділ) відділ, відділок
відділяння	отделение	відокремлювання
відділяти	отделять	(робити окремими) відокремлювати; (ділити) відділяти
відключення	отключение	(дія) відмикання; (подія) відімкнення
відноситися	относиться	1) належати; 2) стосуватися; 3) ставитися
візувльно	визуально	оглядово
вірогідний	вероятный	ймовірний
вірогідний	достоверный	вірогідний
вклад	вклад	внесок
включати	включать	1) вмикати; 2) охоплювати, містити; 3) долучати, залучати, вносити, вводити, заводити, заносити, запроваджувати
включаючи	включая	1) вмикаючи; 2) охоплюючи, зокрема; 3) долучаючи, залучаючи, вносячи, вводячи, заводячи, заносячи, запроваджуючи
включення	включение	1) увімкнення; 2) охоплення, уміщення; 3) долучення, залучення, внесення, введення, заведення, занесення, запровадження; 4) (чужорідне тіло) вкраплина
включити	включить	1) увімкнути; 2) охопити, умістити; 3) долучити, залучити, внести, ввести, завести, занести, запровадити

Треба редагувати	Російська мова	Українська мова
включитися	включиться	1) увімкнутися; 2) долучитися
включно	включительно	1) охопно, охоплюючи, зокрема, разом з; 2) долучно, долучаючи
внутрішньо-внутрі-	1) внутренне- 2) внутри-	1) (від «внутрішній») внутрішньо-; 2) (від «в нутрі ») внутрі-: *внутрішньопластовий – стосовний внутрішнього пласта; внутріпластовий – що лежить в середині (в нутрі) пласта*
вогнегасний	огнетушительный	вогнегасильний
воронка	воронка	1) лійка; 2) (заглибина) вирва
востребуваний	1) востребуемый 2) востребованный	1) (стан) потребований; (властивість) запотребовний; 2) (стан) запотребований
востребувати	востребовать	(дія) потребувати; (подія) запотребувати
втратити свідомість	потерять сознание	знепритомніти
вхід заборонено, вхід заборонений	вход воспрещен	входити заборонено
вхідний	входной	входовий
газоподібний стан	газообразное состояние	газовий стан (так само, як рідинний стан)
гатунок	сорт	гатунок
гвинт	внит	ґвинт
гоління	бритье	бриття
головний (убір)	головной (убор)	наголовний (убір)
границя	граница предел	1) (області, діапазона) межа; 2) (ліміт) границя; 3) (державн) кордон
грати	решетка	ґрати
ґратки кристалічні	решетка кристаллическая	ґратиниця криствлічна

Треба редагувати	Російська мова	Українська мова
грунт	груит	ґрунт
гума		ґума
давити	давить	1) ти́снути; 2) чавнтн
датчик	датчик	дава́ч
декілька	несколько	кі́лька
діючнй	действующнй	чи́нний, ді́євий
довір'я	доверие	дові́ра
дозволено застосування	разрешено применение	дозво́лено застосо́вуватн
дозволяється	разрешается	дозво́лено
дозволятн	позволять	дава́ти, дава́тн змо́гу
дозволятн	разрешать	дозволя́тн
допускається	допускается	дозво́лено
допустимнй	допустнмый	допускни́й
дослідний	нсследовательскнй опытный	дослі́дницький до́слідннй
екземпляр	экземпляр	прнмі́рпик
екологічнс управління	экологнческое управление	екологі́чне керува́ння
екологічннй менеджмеит	экологнческий менеджмент	екологі́чне керува́ння
ємність ємкість	смкость	1) (властивість) мі́сткість; 2) (предмет) посу́дина, вмі́стище, вмі́стина, вмі́стннка
жарочннй	жарочный	(акт. власт.) жари́льиий
жорстка вода	жесткая вода	тверда́ вода́
жорсткість прн згині	жесткость при изгибе	жо́рсткість щодо згина́ння
з метою придбання	с целью приобретения	шоб придба́ти
за необхідності прн необхідності	при необходимости	у ра́зі потре́би

Треба редагувати	Російська мова	Українська мова
забезпечення безпеки	обеспечение беопасности	(дія) убезпечування; (подія) убезпечення
заборонено застосування …	запрещено применение …	заборонено застосовувати …
забороняється	запрещается	заборонено
завершати	завершать	закінчувати
завершити	завершить	закінчити
заголовний	заглавный	заголовковий
заголовний	заголовный	(за головою) заголовний
заготовка заготівка	заготовка	(дія) заготовляння; (подія) заготовлення; (наслідок) заготованка, заготовина, заготова
заключати	заключать	1) (*угоду*) укладати; 2) охоплювати
заключний	заключительный	прикінцевий, кінцевий, останній
замовлення	заказ	(дія) замовляння; (подія) замовлення; (наслідок) замова
запобіжний	1) предохраняющий, предупреждающий; 2) предохранимый, предупредимый	1) запобігальний; 2) запобіжний
застережний	1) предупреждающий, остерегающий; 2) предупредимый, остерегаемый	1) застерігальний; 2) застережний
затухання	затухание	згасання
затухаючий	затухающий	згасавий, згасливий
заусениця	заусеница	задирка
захват	захват	(дія) захоплювання; (подія) захоплення; (пристрій) зхопинк

Треба редагувати	Російська мова	Українська мова
збільшуватися	увеличиваться	бі́льшати
звужуватися	сужаться	ву́жчати
здатність	способность	(активна властивість) спромо́жність; (пасивна властивість) зда́тність; (величина, що характеризує спроможність) спромо́га, поту́жність, поту́
здійснювати випробування	осуществлять испытання	випробо́вувати
здійснювати нагляд	осуществлять надзор	нагляда́ти, відсте́жувати
здійснювати моніторинг	осуществлять мониторинг	відсте́жувати, спостеріга́ти, сте́жити
здійснювати превірку	осуществлять проверку	перевіря́ти
зменшуватися	уменьшаться	ме́ншати
знахо́дитися	находи́ться	1) (*у стані, дії*) перебува́ти; 2) (*у просторі*) бу́ти, лежа́ти, стоя́ти, висі́ти, сиді́ти; (*стос. місця предмета*) місти́тися, ташува́тися, бути розмі́щеним, бути розташо́ваним; (*стос. місця живої істоти*) перебува́ти; 3) (*виявлятися*) знахо́дитися
знаходиться в межах	находится в пределах	лежить у межах
зріджений газ	сжиженный газ	зріди́нений газ, скра́плений газ
зріджувати	1) сжижевать 2) изреживать	1) (*перетворювати газ у рідину*) зріди́нювати, скра́плювати; 2) (*робити рідшим*) зрі́джувати
зростаючий	возрастающий	зроста́вний, висхідни́й

Треба редагувати	Російська мова	Українська мова
зупинка заборонена	остановка запрещена	зупинятися заборонено
зустрічатися	встречаться	1) (*рухаючись назустріч*) зустріча́тися; 2) (*перехідна дія*) трапля́ти, натрапля́ти; 3) бува́ти, трапля́тися
зустрічаються ситуації	встречаются ситуации	бува́ють ситуа́ції трапля́ються ситуа́ції
і т.ін.	и т.п.	тощо
і т.п.	и т.п.	тощо
ідентифікація	идентификация	1) ототожнювання, уподі́бнювання, прирі́внювання; 2) познача́ння, зазнача́ння; 3) упізнава́ння, розпізнава́ння
ідентифікувати	идентифицировать	1) ототожнювати, уподі́бнювати, прирі́внювати; 2) познача́ти, зазнача́ти; 3) упізнава́ти, розпізнава́ти
іонізуючий	ионизирующий	(спроможність) іонізівни́й, йонізівни́й; (призначеність) іонізува́льний, йонізува́льний
існуючий	существующий	на́явний
істотний	существенный	вагóмий
капюшон	капюшон	ка́птур
качати	1) качать 2) качать (насо-сом)	1) гойда́ти, хита́ти; 2) помпува́ти
кочення	каченне	(від *котити*) ко́чення (бо є *кочений*); (від *котитися*) коті́ння
керівництво	руководство	(дія) керува́ння; (керівники) керівни́цтво

Треба редагувати	Російська мова	Українська мова
кисть	кисть	1) (рука від пальців до зап'ястя) п'ясть; 2) (фарбувати, малювати) щітка, пензель; 3) (квіток) китиця, волоть; 4) (плодів) китиця, кетяг; 5) (винограду) гроно, кетяг
кисть руки	кисть руки	п'ясть
кіоск	киоск	ятка
ковзний	скользящий	ковзовий, ковзавний
коксівний	коксующийся	скоксовний
компонент	компонент	складник
консистенція	консистенция	густість
контроль	контроль	(дія) контролювання; (подія) проконтролювання; (орган, група) контроль
корозійна стійкість	корозионная стойкость	корозійна тривкість
коротке замикання	короткое замыкание	(подія) коротке замкнення; (процес, *дуже рідко*) коротке замикання
котрий	который	1) (описуючи) який, що; 2) (запитуючи) котрий
кращий	1) лучший 2) лучше чем…	1) найкращий; 2) кращий за…
кривизна	кривизна	кривина
кришка	крошка	крихта
кришка	крышка	накривка, покришка, (люка) ляда, (скрині, скриньки) віко
куріння	курение	1) (від куріти) куріння; 2) (від курити) курення
летюча речовина	летучее вещество	летка речовина
лідирувати	лидировать	лідерувати
лідируючий	лидирующий	(ознака) що лідерує; (суб'єкт) лідер

Треба редагувати	Російська мова	Українська мова
ліквідовувати ліквідувати	ликвидировать	(дія) ліквідувати, зліквідовувати; (подія) зліквідува́ти
локалізований	локализованный	зосере́джений, злокалізо́ваний
локальний	локальный	місце́вий
м'якоть	мякоть	м'яку́ш
магазин	магазин	крамни́ця
максимальний	максимальный	найбі́льший
манжета	манжета	1) (одяг) ви́лога; 2) (кільце для скріплювання труб) манже́та
маслиновий	маслиновый	оли́вковий
масло вершкове	масло сливочное	ма́сло
масло мінеральне	масло минеральное	оли́ва
масло рослинне	масло растительное	олі́я
мати місце	иметь место	бу́ти, трапля́тися, бу́ти ная́вним, відбуватися тощо
мінімальний	минимальный	найме́нший
місткість	емкость	1) (властивість) мі́сткість; 2) (предмет) посу́дина, умі́стище, умі́стина, умі́стинка
місцезнаходження	местонахождение	мі́сце розташу́нку, мі́сце перебува́ння
може бути використаний	может быть использован	мо́жна ви́користати
може використовуватись	может использоваться	мо́жна користа́ти, мо́жна використовувати
можливість	возможность	змо́га, можли́вість
молотий	молотый	(після події) зме́лений; (у дії) ме́лений
моніторинг	мониторинг	відсте́жування, спостеріга́ння, сте́ження
на кшталт		на зразо́к

Треба редагувати	Російська мова	Українська мова
набухаючий	набухающий	набуха́вий
навколишнє середовище	окружающая среда	довкі́лля, середо́вище
навчання правилам	обучение правилам	навча́ння пра́вил
найбільш вірогідний	наиболее вероятный	наймові́рніший
найбільш вірогідний	наиболее достоверный	найвірогі́дніший
найбільш глибокий	наиболее глубокий	найгли́бший
накачати	накачать (насосом)	напомпува́ти
накопичувати	1) копить, накоплять 2) копнить, накопнять 3) громоздить, нагромождать;	1) (будь-що акумулювати, складати, зливати, зсипати тощо) назби́рувати; 2) (складати на копицю, купу) копи́чити, нако́пичувати; 3) (збирати, згортати до купи) грома́дити, нагрома́джувати
направити	направить	спрямува́ти, надісла́ти
направлення	направление	(дія) спрямо́вування; (подія) спрямува́ння; (наслідок) спрямо́ваність, спрямо́вання
направляюча напрямна	направляющая	(предмет) напрямни́к, напрямни́ця; (властивість) спрямо́вувальна, напрямни́ча, напрямля́льна; (стан) що спрямовує
насос	насос	по́мпа
настойка настійка	настойка	насто́янка
наступаючий	наступающий	прийде́шній, насту́пний, майбу́тній

Треба редагувати	Російська мова	Українська мова
иаступнні, слідуючий	следующнй	1) (поданні далі) такий; 2) (який скоро настане) прийдешній, наступний, майбутній; 3) (розташованні далі у просторі) дальший, подальший; 4) (першні із подальшнх) черговий
не виключає	не исключает	не відкидає, не унеможливлює, дає змогу
не виключає можлнвості	не исключает возможностн	не відкидає можливості, не унеможлнвлює, дає змогу
не виключено	не нсключено	можливо, може бутн, можна
невід'ємний	иеотрицательный	невід'ємнні
невід'ємннй	неотъемлемый	невідкремннй
неіржавіюча сталь	нержавеюшая сталь	нержавка сталь
неіснуючнй	несуществующий	ненаявний
необхідннй	необходнмый	потрібнні, (без якого иеможлнво обійтнся) необхідннй; (якого неможливо обійтн) необійденнні
необхідність	необходнмость	потреба
нсобхідно	необходимо	треба, потрібно
иеочікуванні	неожиданный	1) несподіваний; 2) нежданні
несуча конструкція	несущая конструкция	трнмальна конструкція
несуча частота	иесущая частота	иосійна частота, частота-носій
неткаинй	иетканый	нетканинний
низькооплачуваний	низкооплачнваемый	иизькооплатний
обез-	обез-	зне- (за винятком: обеззброїтн, обезголовити)

Треба редагувати	Російська мова	Українська мова
обладнання	оборудование	(дія) устатко́вування, обла́днування; (подія) устаткува́ння, обладнання; (предметн) устатко́вання, обла́ддя
обробка	обработка	1) (механічне, хімічне тощо) (дія) обробля́ння, (подія) обро́блення, (наслідок) оброб́іток, обро́бленість; 2) (логічне) (дія) опрацьовування, (подія) опрацювання, (наслідок) опрацьованість
обробний	1) обрабатывающий 2) обрабатываемый	1) (акт. власт.) обро́бчий 2) (пас. власт.) обро́бний
обслуговуючий персонал	обслуживающий персонал	обслу́га, обслуго́вчий персона́л, обслуго́вувальний персона́л
один і той же	один и тот же	той са́мий
один чи більше		один чи кілька
окантовка	окантовка	(дія) оканто́вування; (подія) окантува́ння; (наслідок) кант, оканто́вання
оксел	оксел	окси́д
окислювати	окислять	окси́дювати
окружний	окружной	обвідни́й
окружність	окружность	1) (крива замкнена лінія правильної форми) ко́ло; 2) (крива замкнена лінія довільної форми) обві́д
організація	организация	(дія) організува́ння, зорганізо́вування; (подія) зорганізува́ння; (установа, спілка) організа́ція
організовувати	организовывать	(дія) організува́ти, зорганізо́вувати; (подія) зорганізува́ти

Треба редагувати	Російська мова	Українська мова
організувати	организовать	(подія) зорганізувати; (дія) організувати, зорганізовувати;
освіта	просвещение	(дія) освічування; (подія) освічення; (наслідок) освіченість, освіта
освітлення	освещение	(дія) освітлювання; (подія) освітлення; (наслідок) освітленість, світло
освітлення	осветление	(дія) яснення, прояснювания; (подія) прояснення; (наслідок) проясненість, ясність
освітлювальний	освещающий	освітлювальний, світильний
освітлюючий освітлювальний	осветляющий	прояснювальний, яснильний
оснащення	оснащение	(дія) оснащування; (подія) оснащення; (об'єкти) оснастя, оснастка
отвердівати	отвердевать	тужавіти, твердчути
отвердівший	отвердевший	стужавілий, затвердлий
оточення	окружение	1) довкілля, середовище; (люди) довкільці; 2) обступання, оточування, облягання, обводження
оточувати	окружать	1) перебувати чи стояти довкола чи навколо; 2) обступати, оточувати, облягати, обводити
оточуюче середовище	окружающая среда	довкілля, середовище
оточуючий	окружающий	(ознака) навколишній, довколишній; (людина) довкілець
оточуючі (люди)	окружающие (люди)	1) (які перебувають довкола) довкільці; 2) (які обступають) оточчя
отруйний	ядовитый	(який містить отруту) отрутний; (якого можна отруїти) отруйний; (яким труять) отруювальний, труїльний

Треба редагувати	Російська мова	Українська мова
охолоджуватися	охлаждаться	холонути
очікуваний	ожидаемый	1) сподіваний; 2) жданий
очікування	ожидание	1) сподівання; 2) чекання, ждаиня
очікувати	ожидать	1) сподіватися; 2) чекати, ждатн
очікується подія	ожидается событие	1) сподіваємося на подію; 2) чекаємо на подію
падіння	падение	(дія) падатн – падання, спадати – спадаиня; (подія) упасти – упадення, спасти – спадения; (наслідковий стан) упад; (величнна) спад
пакувальна однниця	упаковочная единнца	упакована однниця
палатка	палатка	намет, шатро
паління	сжиганне	(спалювання) палення
паліния	куренне	(тютюновнх внробів) курення
пальне	горючее	паливо, бензин, дизельне паливо
пально-мастильнии	горюче-смазочный	паливно-мастильний
папка	папка	тека
перевірка	проверка	(дія) перевіряння; (подія) перевірення
перегородка	перегородка	переділка
переключатн	переключать	1) перемикати; 2) (увагу, думку) переиестн, зосереднти
підготовка, підготовлення, підготоаленість підготовлювання підготування	подготовка	(дія) готування; (подія) підготування; (наслідок) підготоваиість, готовість, підготова, (військо, спорт) вншкіл
підготовлеиий	подготовленный	підготований

Треба редагувати	Російська мова	Українська мова
підйом	подъём	(дія) підійма́ння; (подія) підняття́; (наслідок) підні́мок, ви́схід; (вулиця) узві́з
підйомний	подъёмный	підійма́льний
підйомник	подъёмник	підійма́ч
підключати	подключать	1) підмика́ти; 2) залуча́ти, долуча́ти
підключення	подключение	1) (дія) підмика́ння; (подія) піді́мкнення; 2) (дія) залуча́ння, долуча́ння; (подія) залу́чення, долу́чення
підшипник	подшипник	вальни́ця
після вибору	после выбора	ви́бравши, після ви́брання
після зміни	после изменения	змі́нивши, після змі́нення
плаваючий	плавающий	(властивість) плаву́чий; (стан) що плаває
плавлення	плавление	(будь-якого матеріалу) то́плення
повернути	1) вернуть, возвратить 2) повернуть	1) верну́ти; 2) поверну́ти
повернутися	1) вернуться, возвратиться 2) повернуться	1) верну́тися; 2) поверну́тися
повертати	1) возвращать 2) поворачивать	1) верта́ти; 2) поверта́ти
повертатися	1) возвращаться 2) поворачиваться	1) верта́тися; 2) поверта́тися
повноцінний	полноценный	повнова́ртісний
показання	показание	(дія) пока́зування; (подія) показа́ння; (наслідок) по́каз
положення	положение	1) (у просторі) поло́ження, розташу́нок, мі́сце, пози́ція; 2) (состояние) стан, стано́вище

Треба редагувати	Російська мова	Українська мова
попередження	предупреждение	1) (інформування наперед) (дія) попереджува́ння; (подія) попере́дження; (інформація) попере́дина; 2) (інформування про загрозу) (дія) застеріга́ння; (подія) застере́ження; (інформація) засторо́га; 3) (вживання заходів) запобіга́ння
попереджувати	предупреждать	1) (інформувати наперед) попере́джувати; 2) (попереджувати про небезпеку) застеріга́ти; 3) (вживати заходів) запобіга́ти
попереджуючий	предупреждающий	1) (інформувати наперед) попере́джувальний; 2) (попереджувати про небезпеку) застеріга́льний; 3) запобіга́льний
поса́дочний, посадковий	поса́дочный	1) (призначений, щоб його сади́ти) сади́вний; 2) (призначений, щоб ним сади́ти) сади́льний; 3) (призначений для сіда́ння) сіда́льний
посвідчення	удостоверение	по́свідка
потерпілий, постраждалий	потерпевший, пострадавший	(людина) потерпі́лець; (ознака) потерпі́лий
потепління клімату	потепление климата	(дія) теплі́шання клімату; (подія) потеплі́шання клімату
пошук	поиск	шука́ння
працюючий	работающий	(людина) працівни́к; (ознака дійового стану) який працює
представляти результати	представлять результаты	(у певному вигляді) подава́ти результа́ти; (передавати) надава́ти результати
при	при	1) під час, у проце́сі; 2) (за умови) за, у ра́зі, за умо́ви; 3) (біля, поряд) при

Треба редагувати	Російська мова	Українська мова
прийняти до уваги	принять во внимание	взя́ти до ува́ги
при необхідності за необхідності	при необходимости	у разі потре́би, за потре́би
при оновленні	при обновлении	оно́влюючи, під час оно́влювання
при роботі в режимі	при работе в режиме	працю́ючи в режи́мі
привод, привід	привод	(урухо́мчий механізм) урухо́мник
приводити в дію	приводить в действие	1) (робити дієвим) задію́вати; 2) (робити рухомим) урухо́млювати
приводити в рух	приводить в движение	урухо́млювати
приводний	приводной	(акт. власт.) урухо́мчий; (пас. власт.) урухо́мний
приготовлений	приготовленный	пригото́ваний
приготовлений	приготовленный	(на кухні) скухова́рений
приготовлення приготування	приготовление	(дія) готува́ння; (подія) приготува́ння; (наслідок) пригото́ваність, гото́вість, пригото́ва
призначення	назначение предназначение	(дія) признача́ння; (подія) призна́чення; (властивість, стан) призна́ка, призна́ченість
приймальна	приемная	(приміщення) прийма́льня; (комісія тощо) прийма́льна
прийти до свідомості	прийти в сознание	опритомні́ти
прикладний	прикладной	застосо́вний, ужитко́вий
прискорення	ускорение	1) (стос. процесу) (дія) пришви́дшування; (подія) пришви́дшення; (величина) пришви́дшуваність, при́швид; 2) (стос події) (дія) приско́рювання; (подія) приско́рення

Треба редагувати	Російська мова	Українська мова
прискореиня події	ускорение события	(дія) прискорювания події; (подія) прискорения події
прискорення руху	ускореиие движения	(дія) пришвидшування руху; (подія) пришвидшення руху; (величииа) пришвидшуваність руху
приступити до роботи	приступить к работе	статн до роботи
прнсутній	прнсутствующий	(живі істоти) присутній; (неживі предмети) наявиий
пробка	пробка	1) (матеріал) корок; 2) (предмет з будь-якого матеріалу) корок, чіп, затичка
проведення випробувань	проведение испытаний	випробовування
проведения досліджень	проведенне исследований	досліджування
проводитн випробуваиня	проводить нспытания	випробовуватн
проводити дослідження	проводить исследоваиия	досліджуватн
програмне забезпечеиня	программное обеспечеиие	програмні засоби, (сукупність наявних чи потрібних програм) програмний статок
продовжуватися	продолжаться	(дія в часі) триватн
пройти	произойти пройти	(у часі) *неперех.* відбутися, протриватн, мнинутн, сплнсти, збігти
пройтн	пройтн миновать	(у просторі) пройти, перейти, минути
пропаганда	пропаганда	(дія) пропагування; (те, що його пропагують) пропаганда
проходити	проходить	(витратити час на ходіния) проходити
проходитн	пронсходить проходить	(у часі) *неперех.* відбуватися, триватн, минати, спливати, збігати

Треба редагувати	Російська мова	Українська мова
прохо́дити	проходи́ть минова́ть	(у просто́рі) прохо́дити, перехо́дити, минати
псувний	портящийся	(схильний псуватися) псувни́й (якого́ можна зіпсувати) зіпсо́вний
пустий	пустой	поро́жній
результат	результат	на́слідок, ви́слід, результа́т, пі́дсумок
результуюча	результирующая	(ознака) підсумко́ва, вислідна́, результі́вна
ремінь	1) ремень 2) кожа (выделанная)	1) (смуга, смужка) пас, па́сок 2) (матеріал – вичинена шкура) ремі́нь
рідинний	жидкостный	(який використовує рідину) рідино́вий
рідинний вогнегасник	жидкостный огнетушитель	рідино́вий вогнега́сник
рідке паливо	жидкое топливо	ріди́нне паливо
рідке скло	жидкое стекло	ріди́нне скло
рідкий	жидкий	(негустий) рідки́й (стан речовини) ріди́нний
рідкий	редкий	(рідко розташований) рідки́й; (рідко трапляється) рі́дкісний
рідкий кристал	жидкий кристалл	ріди́нний кристал
рідкий стан	жидкое состояние	ріди́нний стан
рідкокристалічний	жидкокристалли-ческий	ріди́ннокристалічний
робити можливим	делать возможным	уможли́влювати
робити неможливим	делать невозможным	унеможли́влювати
розмір більше і м.	размер больше і м.	розмір більший ніж і м
розмір менше і м.	размер меньше і м.	розмір менший ніж і м.
розпилювати	распиливать	(пилкою) розпи́лювати
розпилювати	распылять	(рідину чи порошок) розпоро́шувати

Треба редагувати	Російська мова	Українська мова
розширюватися	расширяться	ши́ршати
сидіння	сидение	(дія) сиді́ння; (подія) поси́діння; (місце) крі́сло, сі́дець, сідло́, сі́дало, мі́сце для сиді́ння
символ	символ	знак
січна́	секущая	(властивість) розтина́льна; перетина́льна; (суб'єкт дії) розтина́льна чи перетина́льна площина́ (лінія чи поверхня); розтина́чка, перетина́чка
складає половину	составляет половину	стано́вить полови́ну
складова́	составляющая	1) складни́к, складова́ части́на; 2) (властивість) складова́
слабий	слабый	(незначний, неміцний, несильний) слабки́й
слабий	больной	хво́рий, неду́жий, слаби́й
слабо-	слабо-	(незначно) сла́бко-, ма́ло-
слід	следует	тре́ба, потрі́бно
слід	след	(залишений на чомусь відбиток тощо) слід
слідчий	следователь	розслі́дувач, слі́дувач
смажена кава	жареный кофе	1) (готова) спря́жена ка́ва; 2) (яка перебуває в процесі) пря́жена ка́ва
смажити, жарити, пекти	жарить, печь	(в рідинному жирі) сма́жити; (на жару чи вогні) жа́рити; (в печі тощо) пекти́; (обробляти теплом по всій товщі однаково) пря́жити
соковижималка	соковыжималка	соковичавни́ця
спадаючий	убывающий	низхідни́й, спада́вний, ме́ншавий
співпадати	совпадать	збіга́тися

Треба редагувати	Російська мова	Українська мова
співпадаючий	совпадающий	збіжний
співпадіння	совпадение	збіг
співробітництво	сотрудничество	співпраця
співробітничати	сотрудничать	співпрацювати
споживча тара	потребительская тара	споживкова тара
стійкість	стойкость	(*здатність чинити опір незворотнім негативним впливам*) тривкість
стійкість	устойчивость	(*здатність відновлювати нормальний стан і властивості після відхилення від нього*) стійкість
сумісна дія	совместное действие	спільна дія
супроводжуваний	сопровождаемый	(від «супроводити») супроводжений
супроводжування	сопровождение	(від «супроводити») супроводження
супроводжувати	сопровождать	супроводити
сходимість	сходимость	збіжність
схожість	сходство	(наявність близьких ознак) схожість
схожість	всхожесть	(здатність сходити, проростати) сходивість, проростивість
такий же	такой же	такий самий
там же	там же	там само
твердіти	отвердевать	тужавіти, тверднути
творог	творог	сир (кисломолочний)
температура складає 20°С	температура составляет 20°С	температура становить 20°С
тканий	тканый	1) (який перебуває в процесі ткання) тканий; 2) зітканий, витканий; 3) тканинний
той же	тот же	той самий

Треба редагувати	Російська мова	Українська мова
у відповідності	в соответствии	відповідно
у тому числі	в том числе	зокрема, охоплюючи
узагальнюючий	обобщающий	узагальнювальний, узагальчий
укорочуватися	укорачиваться	коротшати
україномовний	украиноязычный	українськомовний
упаковка	упаковка	(дія) упаковування; (подія) упакування
упаковка	упаковка	(те, що його упаковують) упакования; (те, чим опаковують, тара) опаковання; (упаковання та опаковання разом) паковання
упаковка	упаковка	(упакована одиниця) упакованка
упаковочна одиниця	упаковочная единица	упакованка, упакована одиниця
упаковочний	упаковочный	(призначений пакувати) пакувальний
упаковочна	упаковочная	(приміщення) пакувальня
управління	управление	(дія) керування; (підрозділ установи) відділок, управа
управління довкіллям	управление окружающей средой	екологічне керування
управління навколишнім середовищем	управление окружающей средой	екологічне керування
управлінський	управленческий	керівничий
усадка	усадка	1) *опускатися через осідання ґрунту тощо* (дія) осідання, (подія) осілення, (наслідок) осілина, осілість 2) *меншати розмірами* (дія за знач. *зсідатися*) зсідання; (подія за знач. *зсістися*) зсілення, (наслідок) зсілина, зсілість

Треба редагувати	Російська мова	Українська мова
усадку давати	усадку давать	1) *(опускатися через осідання ґрунту тощо)* осідати; 2) *(меншати розмірами)* зсідатися
усушку давати	усушку давать	зсихатися
учбовий	учебный	навчальний
ущільнювати	уплотнять	1) (робити щільнішим) ущільнюватн 2) (затикати щілннн) защільнювати
фактор	фактор	чииник
фільонка	фнлёнка	тахля
франкомовний	франкоязычный	французькомовний
фуикціональний	функциоиальный	(від функції) функційнні; (від функціоналу) функціоиаль-иий
функціоиуваиня	функциоинро-ванис	функціювання
функціонувати	функционировать	функціювати
холостий розчин	холостой раствор	контрольнии розчни, нульовні розчнн
холостий хід	холостой ход	неробочий хід, яловий хід
цсй жс	этот жс	цей самнй
час дії	время действия	(проміжок) тривалість дії
час події	время события	(момснт) час події
чекан	чекан	карбівка
число подій	число событий	кількість подій
швидкопсувний	скоропортящийся	швидкопсувкнй
швидкотужавіючий розчии	быстроотвердева ющий раствор	швидкотужавкий розчин
шкіра	кожа	і) (жива) шкіра; 2) (здерта) шкура; 3) (вичинсна) ремінь
шляхом	путем	за допомогою, способом, через

Треба редагувати	Російська мова	Українська мова
шляхом проведеиня	путем проведення	прова́дженням
шокуючий	шокирующий	вража́льний, шокі́вний, шокува́льний
штабель	штабсль	стіс
штатний розклад	штатное расписаиие	шта́тннй ро́зпис
що викорнстовується	использусмый	(властивість) використо́внні; (стан пере́бування у дії) використо́вуваний
що дозволяє	1) что позволяет 2) который разрсшает	1) що дає змо́гу; 2) (стос. дозволу, що його вндає людина чи установа) яки́й дозволя́є
що робить можлнвнм	что деласт возможиым	шо уможли́влює
що складається	состоящий	скла́дсний

Розділ IV

ТЕРМІНОЛОГІЯ ВИДАВНИЧОЇ, ПОЛІГРАФІЧНОЇ ТА ПАКУВАЛЬНОЇ СПРАВИ

1. Мета стандартування термінів та визначень понять

Мета стандартування термінів та визначень[1] (виозна́к) відповідних понять полягає у встановлвнні нвобхідної внормованої термінології, щоб:

– усталювати для різних прдметних галузей однозначні й несупервчливі терміни для всіх сфер застосовування, зокрема, у довідковій, методичній і науковій літературі;

– усувати термінологічні перешкоди міжгалузевим і міждержавним науково-технічним, економічним та іншим зв'язкам;

– узгоджувати описи об'єктів різних галузей стандартування, зокрема сприяти гармонізуванню національних стандартів України з міжнародними, регіональними та національними стандартами інших країн;

– забезпечувати однозначною термінологією державні та міждержавні соціально-економічні та науково-технічні програми й законодавство України;

– сприяти пврекладанню міжнародних стандартів (МС) українською мовою;

– позитивно впливати на створювання та застосовування сучасних інформаційних твхнологій у всіх видах діяльності;

– виявляти й усувати вади термінології, вживаної в документації та літературі;

– сприяти підвищуванню рівня загвльної та фахової освіти в Україні;

– сприяти розвиткові української науково-технічної мови.

2. Засади і вимоги стандартування термінів та визначень понять

Зміст стандарту на терміни та визначення понять становить сукупність термінів і визначвнь понять – терміносистема, яка відображує систему понять певної предметної галузі (галузі

[1] Термін «визначення поняття» не відповідає вимогам ДСТУ 3966, оскільки слово «визначення» означає насамперед подію за значино́ю «ви́значити», а «стислий виклад змісту (сукупности ознак) поняття» рекомендовано [25] позначати вмотивованим терміном «виознака» як результат «виозначування – вибирання і викладення суттєвих ознак поняття, і тим самим виокреслення поняття зпоміж инших».

науки чи техніки, їхньої частини чи розділу). Основний складник тврміносистеми – термін (слово чи словосполука), що його вибирають чи створюють для називання поняття, опис якого подають у визначвнні.

Стандартувати тврміни та визначення понять доцільно на міжнародному, регіональному і національному рівнях. Стандартувати тврміни та визначвння понять на галузевому рівні – не доцільно. Терміносистеми, кожну з яких подають у вигляді сукупності тврмінів та визначень відповідних понять певної предметної галузі, стандартують, щоб звфіксувати сучасний рівень знань, встановити чіткий і однозначний взаємозв'язок різних видів діяльності, полегшити розв'язування загальнонаціональних та міжгалузевих проблем, згармонізувати національну термінологію з тврмінологією міжнародних, регіональних чи національних стандартів інших країн.

Розробляючи стандарт на тврміни та визначення понять, треба:

– виконати вимоги щодо викладу стандартованих термінів та визначень понять;

– розмежувати склад термінів за предметними галузями;

– узгодити склад та структуру термінів і понять термінологічного стандарту зі складом та структурою термінів і понять предметної галузі, забезпечити повноту і цілісність терміносистеми;

– згармонізувати розроблюваний термінологічний стандарт зі стандартами на терміни та визначення лонять різних ріанів (міжнародних, регіональних, національних) тої самої предметної галузі;

– забвзпвчити доступність сприймання та однозначність розуміння термінів та визначень понять;

– забезпечити придатність стандартів для введення у сучасні інформаційні системи.

Стандартують терміни та визначення понять, розробляючи та затверджуючи стандарти на терміни та визначення понять. Засади і правила розробляння стандартів на терміни та визначення понять встановлено державним стандартом ДСТУ 3966 [23]. Цей стандарт відповідає ISO 704 Principles and methods of terminology (Засади і методи термінології) в частині загальних (міжнародних) вимог до термінів і визначень понять, до яких, зокрема, налвжить вимога чітко розрізняти фундаментальні поняття: предмету, процесу, властивості. Крім того стандарт містить вимоги до термінів, зумовлені специфікою української мови, чільнв місце серед яких налвжить правилам вживання

дієслів, віддієслівних іменників, віддієслівних прикметників та дієприкметників. Ці правила беруть свій початок від рекомендацій для укладачів словників, вироблених Інститутом української наукової мови Української академії наук, спираються на рекомендації низки Міжнародних наукових конференцій «Проблеми української науково-технічної термінології» (Львів, 1992, 1993, 1994, 1996, 1998).

3. Вимоги до терміна

3.1. Термін означає логічне наукове поняття, яке в сукупності з іншими поняттями певної предметної галузі є складник наукової теорії. Для термінів використовують різні лексичні форми: простий термін (*вісь, рідина, зуб, коло*), складний термін (*водогін, листоноша, вантажомісткість, ДСС*), термін-словосполука (складений термін) (*випробовування на тріщинотривкість, напружено-здеформований стан*), термін-символослово (*α-частинка, уран-235, Н-профіль*).

Примітка. Сукупність термінів-іменників, які відображають систему понять, у деяких випадках дозволено доповнювати дієсловами, прикметниками тощо, регулярно вживаними у нормативних документах.

3.2. Найпоширенішими способами терміноотворення є семантичний (*коліно, пояс*), синтаксичний (*лінійне зварювання*), морфологічний (*прислівник, репродукція, спектроскоп, ККД*), запозичання іншомовних термінів без змін (*адаптер – en adapter*) чи калькою, тобто буквальним перекладом (*бетонозмішувач – de Betonmischer*).

3.3. Термін оцінюють на відповідність вимогам щодо його здатності виконувати свої функції. Проте, вимоги до терміна можуть суперечити одна одній, а кожна з них забезпечує здебільшого лише одну функцію терміна. Тому термін розглядають всебічно для того, щоб визначити, які вимоги до нього – важливіші.

Основні вимоги до терміна такі:

– однозначна відповідність терміна поняттю (3.4);

– відповідність лексичної значини терміна позначеному ним поняттю (3.5);

– системність (3.6);

– раціональна стислість (3.7);

– словотворча (дериваційна) здатність (3.8);

– мовна правильність (3.9);

3.4. У межах даної терміносистеми термін повинен означати тільки одне поняття. Порушення однозначної відповідності між терміном та поняттям призводить до омонімії терміна.

Якщо для позначення двох чи більше понять, що належать до одної або кількох систем понять, використовують ту саму словесну форму терміна, то виконують одну з таких дій:

3.4.1. Стандартують для кожного з певних понять різні самостійні терміни, наприклад, дію позначають, як правило, віддієслівними іменниками з суфіксом *-ння*, утвореними від дієслів недоконаного виду: *ізолювання, класифікування, повертання, згинання, устатковування*, подію – віддієслівними іменниками з суфіксом *-ння*, утвореними від дієслів доконаного виду: *заізолювання, розкласифікування, повернення, зігнення, устаткування*, а об'єкти – відповідними однокореневими іменниками з іншими суфіксами або без них: *ізоляція, класифікація, поворот, згин, устатко́вання*;

3.4.2. Стандартують омонімічний термін, супроводжуючи кожну з його значи́н уточненням чи поясненням:

– **стабілізатор** (хімія) – у цьому випадку слово в дужках не вважають частиною терміна;

– **(хімічний) стабілізатор** – у цьому випадку слово в дужках є частина повної форми терміна, а термін без слова в дужках – коротка форма терміна.

3.5. Власна (буквальна) значина́ терміна, тобто значи́ни елементів термінів, що входять до його складу, з урахуванням їхньої семантики і синтаксичних зв'язків, повинні відповідати поняттям, які вони означають.

3.6. Термін повинен бути системним, тобто відображати відношення між названим поняттям і пов'язаними з ним поняттями. Наприклад, терміни-словосполуки *електромагнітний сейсмоприймач* та *п'єзоелектричний сейсмоприймач* відповідають вимогам системності. Вони відображають належність відповідних цим термінам двох понять до загальнішого (родового) поняття *сейсмоприймач* і відображають суттєву ознаку – *приймач коливання*.

Системними вважають і прості терміни, якщо їх утворено системним застосуванням словотворчих або інших мовних засобів. Наприклад, назви хвороб внутрішніх органів можна утворювати з назв цих органів, додаючи суфікс *-ит, -іт, -їт* *(стоматит, бронхіт, трахеїт)*, назви хвороб загального характеру з назв симптому, додаючи суфікс *-оз* *(фурункульоз)*. Інші приклади системності простих термінів подано в п.п. 3.4.1, 3.9.1, 3.9.3–3.9.9.

3.7. Термін повинен мати раціональну (оптимальну) довжину. Занадто довгі терміни треба скорочувати, вилучаючи слова та інші елементи термінів, які означають несуттєві ознаки поняття і не впливають на його здатність відрізнятися від інших термінів.

3.7.1. Не можна замість терміна стандартувати опис поняття. Замість опису понять добирвють або утворюють термін. Наприклад, описовий вирвз *наслідок будь-яких причин, дій і заходів* можна замінити терміном *ефект*.

3.7.2. Щоб скоротити довжину терміна, адаються твких заходів:

– вилучають із тврміна малоінформативні елементи, наприклад: *конвеєрна електропіч безперервної дії – конвеєрна електропіч* (піч такого типу належить до печей неперврвної дії); *в'язівні речовини – в'язівники; метрополітен – метро;*

– замінюють багатоелементні терміни коротшими синонімами, наприклад, *оптичний квантовий генератор – лазер*. Деякі терміни, що містять імвнники у непрямому відмінку, замінюють складним багатокореневим прикметником (*пристрій для вловлювання пилу та газу – пилогазовловлювальний пристрій*) або багатокореневим іменником *(пилогазовповлювач);*

– створюють вбревіатури різних типів: літерні (*система керування базами даних - СКБД, державна автоінспекція – ДАІ*), частково-поскладові (*державне приймання – держприймання, універсальний магазин – універмаг*); ініціально-поскладоаі (*надвисокочастотний генератор – НВЧ-генератор*);

– створюють символослова (*СО-лазер, α-частинки*), зокрема, модвлвслова, в яких елемвнт-знак схожий за формою на об'єкт (*Y-подібна муфта*);

– використовують коротші словотворчі елемвнти тврміна (*гальмівна здатність – гальмівність*).

3.7.3. У деяких випадквх, коли неможливо створити оптимально короткий термін, стандартують повну і коротку (укорочену частину повного) форму терміна, використовуючи круглі дужки (див. 7.4.4.2): *відшаровування (пакофарбового покриву)*. Коротка форма терміна *відшаровування* є дозволений замінник його повної форми *відшаровування лакофарбового покриву*. Якщо для того самого поняття застандартувати тврмін *відшаровування (пакофарбові покриви)*, то у такому разі матимемо лише один термін з пояснвнням, яке не є частина терміна. Коротка форма не можв містити нових тврміноелементів, які не входять у повний термін, або бути побудованою за іншою терміноворчою моделлю. Наприклад, для повного терміна *дорожня віха* термін *тичка* – цв не коротка форма, а синонім.

3.7.4. Не можна задоаольняти вимогу стислості терміна, порушуючи норми мови або нехтуючи інші вимоги до термінів. Наприклад, не можна пропонувати як коротку форму терміна *процес записування*, термін *запис*, бо останній, передусім, означає наслідок процесу, отож, треба стандартувати *записування*.

3.8. Термін повинен мати словотворчу (дериваційну) здатність, тобто бути основою для творвння нових термінів.

Терміни для нових понять звичайно творять на основі наявних термінів. Перед створенням нового терміна на позначення поняття необхідно переконатися, що терміна для даного поняття не існує.

3.9. Щоб задовольнити основні вимоги до термінів, забезпечити внутрімовну згармонізованість української термінології та однозначну зрозумілість і несуперечливість українського науково-технічного стилю, розробляючи термінологічні стандарти, необхідно дотримуватися правил словотворення і слововживання, що відповідають структурі української мови (ДСТУ 3966).

3.9.1. Терміни-іменники на позначення загальної абстрактної назви дії і терміни-іменники на позначення конкретної події, що відбулася або має відбутися, треба подавати в одній терміностатті, використовуючи для цього квадратні дужки.

3.9.1.1. Поряд із кожним іменником у фігурних дужках треба подавати дієслова недоконаного і доконаного видів, від яких ці іменники утворено, щоб:

– дати змогу в нормативних документах вживати дієслова на правах застандартованих термінів, оскільки для української мови дієслівний спосіб позначання процесів природніший за іменниковий;

– уточнити значину́ віддієслівних іменників на позначення дії і події, необхідних для викладу текстів в українському науковому і діловому стилях;

– допомогти краще сприймати і розуміти іменники, які означають абсолютно те саме, що й відповідні дієслова, наприклад:

21.3. [**видовжування** {**видовжувати**}] [**видовження** {**видовжити**}]

[Збільшування {**збільшувати**}] [**збільшення** {**збільшити**}] довжини{-у} тіла

Такі дієслова треба подавати в абетковому покажчику окремо від іменників як стандартовані терміни.

3.9.1.2. Як у термінологічних словосполуках, так і в науково-технічному тексті терміни-іменники на позначення дії треба вживати завжди в однині, оскільки такі іменники є узагальнена назва дії як багаторазової, так і неповторюваної, не визначеної ні за кількістю циклів, ні за обсягом, ні за тривалістю: *лабораторія досліджування теплотривкості, метод визначання напряму*.

Примітка. Терміни-іменники на позначення події можна вживати у множині, якщо обсяг подій якось визначено: *серія досліджень теплотривкості, кількість визначень напряму*.

3.9.9. Нвзви активних і ласивних учасників процесу (суб'єктів чи об'єктів) треба позначати віддієслівними імвнниками, нвйпоширенішими твірниками яких є суфікси ***-ач, -альник, -ник, -ар*** та ін.: *подрібнювач. пальник, копіювапьник, кресляр.* Не рвкомендовано вживати для цього прикмвтники чи дієприкметники в іменниковій значині:

неправильно: *напрямна* чи *напрямпяюча*;	правильно: *напрямник* чи *напрямниця*;
неправильно: *комлектуючі, компектуюча*:	правильно: *комппектовання, комппектівка*;
неправильно: *складова.*	правильно: *складник.*

3.9.10. Віддієслівні іменники із суфіксом **-к(а)** можна вживати нв позначення об'єктів, суб'єктів та наслідків дії і не можна вживвти на позначення дії чи події:

нвпрввильно: *оцінка* (дія); *напрямляюча*;	правильно: *оцінка* (наслідок дії); *оцінювання* (дія); *оцінення* (подія).
неправильно: *викрутка* (дія).	правильно: *викрутка* (інструмент); *викручування* (дія); *викручення* (подія).

3.9.11. Добираючи твроміни для стандартування, слід віддавати перевагу термінам українського походження перед запозичвними. Однак, у разі доцільності запозичення, іншомовні твроміни треба пристосовувати до законів української мови. Зокрема, запозичаючи назву процесу, треба, насамперед, від іншомовного слова утворити українське дієслово недоконаного виду, а далі всі необхідні похідні слова, наприклад так, як відбулося з похідними від запозичвного слова *форма:* процес – *формувати, формування, сформувати, сформування;* наслідок – *формовання, формація* і т. д. Не можна стандартувати іншомовні іменники на позначення дії, що закінчуються на ***-ція, -інґ, -мент*** та ін., які не даватимуть змоги розрізняти поняття дії і події і тим руйнуввтимуть структуру української мови. Такими імвнниками можна позначати інші поняття: наслідки дії, об'єкти, суб'єкти тощо, наприклад: процес – *публікування, сляб(інґ)ування, сортування;* об'єкт – *публікація, сляб, слябінґ, сорт, асортимент.*

3.10. Гармонізувати (узгоджувати) українські терміни з іншомовними та добирати іншомовні терміни-відповідники треба починати із з'ясування відповідності понять. а закінчувати на рівні твромінів. Слід мати на увазі, що не завжди адається знайти повну відповідність понять однієї мови поняттям іншої мови.

Часом одному українському термінові можуть відпоаідати кілька поняттєво різних термінів іншої мови і навпаки. Наприклад, український термін *пряження* означає *специфічне оброблянняя зернових і молочних продуктів*. У російській мові таке обробляння молочних продуктів позначають тврміном *топление*, в зернових – *жаренье*, алв останній, у свою чергу, охоплює поняттєву область українських терміна *смаження і пряження*. У такому разі до українського терміна *пряження* треба подавати два несинонімічних російських терміни-відповідники *жаренье* і *топление*, а до *смаження* – один: *жаренье*. Критврій відповідності термінів двох мов є лише один – відповідність означуваних ними понять.

4. Вимоги до визначення поняття

4.1. Визначення – це логічний опис поняття термінами відомих понять відповідної предметної галузі, який дає змогу відрізнити його від інших понять у межах системи понять. Щоб сформулювати визначення, трвба встановити відношення виозначуваного поняття до понять, які нвлежать систвмі. Визначвння поняття є основною підставою для аналізу та вибору терміна для стандартування. Визначвння треба сформулювати так, щоб було ясно, до якого в найзагальніших класів понять (предмет, процес, наслідок процесу, властивість чи стан) належить виозначуване поняття. Основний вид визначення у термінологічних стандартах є явний опис поняття через найближче родове поняття та суттєві видові ознаки, що поа'язані логічними відношеннями.

4.1.1. *Ознаки.*

Ознаки дають логічну підствву для клвсифікування понять, їхня головна роль полягає у створвнні механізму автвнтичності понять, їхньої однозначності у межах відпоаідної предметної галузі.

Ознаки поділяються на суттєві і нвсуттєві. Суттєві ознаки дають змогу формувати поняття за їхньою сутністю, наприклад:

01 повітроохолоджувач

Теплообміновий пристрій (найближче родове поняття), *призначений для знижування температури повітря* (суттєва видова ознака), а *також для зменшування вологовмісту повітря* (суттєва видова ознака)

Примітка. Розбіжність між суттєвими і несуттєвими ознаками звлежить від мети класифікування понять. Трапляються випадки, коли різні визначення відображають те саме поняття, але з різних боків (поглядів).

4.1.2. Відношення між поняттями.

Розрізняють два види відношень між поняттями – єрврхічні та неєрархічні. Єрархічні відношення пов'язують поняття, що належать до різних рівнів абстракції, наприклад, родо-видові відношення. Неєрархічні відношення пов'язують поняття одного рівня абстракції, позначаючи відношення: *виробник – вироблений продукт, інструмент – призначеність інструменту* тощо.

4.1.3. Родо-видові відношвння.

Родо-видові відношвння – цв єрврхічні відношення, які вказують, що вужче за обсягом (видовв) поняття походить від ширшого зв обсягом (родового) поняття. Вужче поняття має всі ознаки ширшого поняття і ще (хоча б одну) додаткову ознаку, що дає змогу утворювати низку вужчих понять за однвковим рівнем абстракції.

4.1.4. Основні вимоги до визначвння поняття:

– сумірність (4.2);

– наявність лише суттєвих ознак (4.3);

– системність (4.4);

– нездатність спричинювати хибне коло (4.5);

– відсутність тавтології (4.6);

– відсутність заперечувальних ознак нвзаперечувального поняття (4.7);

– однозначність (4.8);

– нвсуперечливість визначвнням понять інших стандартів (4.9);

– раціональна (оптимальна) стислість (4.10);

– виозначеність поняття (4.11);

– мовна правильність визначення (4.12).

4.2. Визначення повинно бути сумірне з поняттям, тобто ознаки, які містяться у визначенні, формуючи його зміст, мають належати всім видовим поняттям, що ствновлять його обсяг.

Зміст поняття – це сукупність ознак поняття. Обсяг родового поняття – цв сукупність усіх видових понять, що належать до одного рівня абстракції і мають усі ознаки родового поняття.

Приклади сумірності та несумірності визначвння:

неправильно: ***давач***

Пристрій, що безпосередньо приймає, перетворює та пересилає дані теплотехнічного вимірювання;

прввильно: ***давач***

Пристрій, що безпосередньо приймає, перетворює та пересилає дані вимірювання.

Ознака *теплотехнічного* звужує поняття, оскільки може бути *оптичне, магнітне, механічне* вимірювання тощо. Якщо визначення вужче за виозначуванв поняття, це – через те, що у визначення вміщено щонайменшв одну ознаку, властиву не всім видовим поняттям.

4.3. Визначення повинно містити лише суттєві для даної предметної галузі ознаки поняття, які дають змогу не лишв чітко відмежувати лввнв поняття від суміжних, але й відобразити його спільність з іншими поняттями системи. Наприклад, як суттєву відмежовуввльну ознвку поняття *метал* вибирають ознаку, що характеризує спвцифіку будови атомів мвталів. Суттєвою спільною ознакою, яка пов'язує це поняття з родовим, буде те, що всі метали нвлежать як підклас до родового класу *простих речовин*. Якщо як ознаку видової відмінності вибрати *металічний блиск*, то з нього нвможливо вивести бвгато важливих еластивостей мвталів. Суттєві ознаки вибирають у мвжах проектовваної системи понять.

4.4. Визнвчвння повинно бути системним, тобто відображати місце поняття у системі понять предметної галузі. Для цього визначення повинне:

– містити поняття, визначені вже у даній системі понять як ознаки;

– містити поняття, що подають видові відмежовувальні ознаки понять одного рівня абстракції (підкласів поняття);

– містити тврміни лише таких понять, визначення яких, у свою чвргу, відповідають наведеним вимогам;

– бути системним щодо вживвння мовних засобів, зокрема, ту саму ознаку, що лежить в основі поділу підпорядкованих понять, відображати в їхніх визначвннях однотипними мовними конструкціями;

– однотипні поняття повинні мати однотилні за структурою і лексикою визначення.

4.5. Визначвння не повинно спричинюввти хибнв коло. Поняття не можна визначати чврвз інше поняття, якв, у свою чвргу, визначвно через перше.

Бувають два види хибного кола:

– у мвжах терміностатті:

1 літера

Символ, що означає <u>*літеру*</u> *будь-якої традиційної абетки*

– у межах тврміносистеми:

1 експерт

Фахівець, який здійснює <u>*експертування.*</u>

2 експертування
Досліджування, що його здійснює <u>експерт</u>

4.6. Визначення не повинно бути тавтологічним.

Тавтологічним вважають таке визначвння, в якому повторено те саме, що зафіксовано вже в самому твврміні. Наприклвд, не можна визначати *шпонку Вудруфа* як *шпонку, винайдену Вудруфом*, тому що суттєвою ознвкою для цього поняття є ознака форми (сегментна).

4.7. Визначення незаперечувального поняття нв можна подавати в заперечувальній формі, нвриклад:

нвправильно: ***стаціонарний прилад.***
Прилад без пересувного пристрою;
правильно: ***стаціонарний прилад.***
Прилад, призначений для встановпення на постійному робочому місці.

Визначення звпврвчувального поняття може бути заперечувальним:

алогізм
Непослідовність у міркуванні, спричинена порушенням законів погічного мислення.

4.8. Поняття, що їх використовують у визначвнні, повинні бути зазначені термінами, що добре відомі або однознвчно витлумачвні в певній системі понять.

За нвобхідності вжити у визначенні застандартоввний загальнотвхнічний термін (і поняття) з-поза меж двної системи понять або вузькоспеціальний, малопоширений чи використовуваний в інших системах понять, термін цього поняття нвобхідно подати у довідковому додвтку до стандарту з визначенням, потрібним у розроблюваному стандарті.

4.9. Формулюючи визначення, треба перевірити, чи вжито терміни, які в нього входять, у тій самій значині, в якій їх зафіксовано в інших стандартах на терміни та визначення понять.

4.10. Визначення поняття повинно бути раціонально коротке і складатися з одного речвння. Визначення може містити терміни інших понять, апе не їхні визначення. Про раціональну стислість визначвння стандартованого поняття свідчить також відсутність у ньому надмірної інформації: висловів в дужках, пврепіків понять, що становлять обсяг виозначуввного поняття, скорочень типу «та ін.», «тощо» ... .

4.11. Усі поняття двної предметної галузі повинні бути достатньо виозначвні, тобто – кожнв визначення повинно містити всі, необхідні для потреб даної предметної галузі, ознаки поняття.

4.12 Визначення повинно відповідати прввилам та нормам наукового стилю української мови, зокрема:

– зворотні дієслова (що закінчуються на *-ся*) можна вживати лише стосовно неперехідної дії (в якої є активний виконавець, але немає ласивного об'єкта, на якого спрямовано дію):

неправильно: *він змінюється (деформується, нагрівається) кимось (чимось),*
правильно: *його змінює (деформує, нагріває) хтось (щось),*
він змінюється (деформується, нагрівається) десь (за певних умов);

– безособову форму дієслова (що закінчується на *-но*) можна вживати лишв у речвннях, де не зазначвно виконввця дії:

нвправильно: *його змінено (здеформовано, нагріто) кимось,*
правильно: *його змінив (здеформував, нагрів) хтось,*
його змінено (здеформовано, нагріто) десь (за певних умов);

– прикмвтники в іменному складеному присудку мають форму називного відмінка:

неправильно: *він є зміненим (здеформованим, нагрітим),*
правильно: *він (є) змінений (здеформований, нагрітий);*

– іменники в іменному складеному присудку мають форму називного відмінка, якщо вквзують на постійну ознаку:

нвправильно: *він є нагрівачем,*
правильно: *він є нагрівач, він – нагрівач;*

форму орудного відмінка, якщо вказують на тимчасову чи нвхарактерну ознаку:

за певних умов він слугує нагрівачем;

– прийменник ***при*** можна вживати лише тоді, коли він означає розтвшованість об'єкта поряд з іншим: *посилання при іншомовному терміні-відповіднику, знак при переході;* та інші похідні/переносні лоняття: *заклад при установі, комісія при закладі.* В інших випадках вживають інші мовні засоби:

неправильно: *при наявності, при пожежі,*
правильно: *за наявності, у разі наявності, у разі пожежі, під час пожежі;*
нвправильно: *при взаємодії,*
правильно: *взаємодіючи, у разі взаємодії, під час взаємодії, у процесі взаємодії;*

– прийменник ***по*** можна вживати лише тоді, коли він означає:

просторові відносини об'єктів: *розкласти по комірках, рухати по землі, розташувати по один бік, наповнити по риску;* у значині – *після: по закінченні,* та деякі інші поняття: *по два в кожному, наказ по інституту, відрядити* по *товар.* В інших випадках вживають інші мовні звсоби:

неправильно: *цех **по** виробництву...,* робити ***по** замовленню;*
правильно: *цех **(для)** виробляння...; робити **на** замову;*

– приймвнник ***для*** можна вживати лише тоді, коли він означвє:

призначвність суб'єктів, засобів, способів, об'єктів для *дії* та для *особи: інструмент **для** оброблянння, інструмент **для** токаря;*

призначеність дії для спричинення іншої дії чи досягнення мети: *термообробляння **для** змінення властивостей металу;*

в інших випадках вживають інші мовні засоби:

у мовних конструкціях, що означають *об'єкти, призначені бути складниками скпадного об'єкта:*

неправильно: *клавіатура **для** комп'ютера,*
*колесо **для** автомобіля,*
правильно: *клавіатура **до** комп'ютере,*
*колесо **до** автомобіля;*

у мовних конструкціях, що означають *вмістища, призначені містити об'єкти:*

неправильно: *скринька **для** інструментів,*
*посудина **для** солі, води*
правильно: *скринька **на** інструменти;*
*посудина **на** сіль, воду;*

в мовних конструкціях, що означають *матеріали, призначені на вироби:*

неправильно: *тканина **для** парашутів,*
*папір **для** опакування,*
првввильно: *тканина **на** парашути,*
*папір **на** опакування;*

5. Термінологічна система видавничої, поліграфічної та пакувальної справи.

Усю поліграфічну продукцію можна поділити на п'ять основних видів: *видавнича; етикетково-пакувальна; ділова поліграфічна; спеціальна продукція міністерств і відомств; вироби та напівфабрикати для інших галузей промисловості* [1].

Сьогодні основнв поліграфічна продукція – це видавнича та етикетково-пакувальна продукція.

До *видавничої продукції* належать вироби, що їх випускають видавництва чи організації, які продають (розповсюджують). Основною для неї є інформувальна функція, яку вона виконує разом з телебаченням, радіо, світовою павутиною Internet.

Від *етикетково-пакувальної продукції* значною мірою залежить конкурентоспроможність та купівельна здатність її в ринкових умовах.

Виготовляння видавничої та етикетково-пакуввльної продукції об'єднує ціла низка етапів, технологічних операцій та процесів, а саме:

• *Додрукарські процеси* – сукупність технологічних опврацій, яким підлягає видання, коли його готують до друкування (складання, радагування, корегуввння, верстання (макетування), виготовляння фото- і друкарських форм).

• *Друкарські процеси* – багаторазове одержування ідентичних відбитків тексту і зображень заадяки перенесенню фарбового шару, у більшості випадків, з друкарської форми на задруковуваний матеріал (ЗМ).

• *Післядрукарські процеси* – сукупність операцій обробляння друкованої продукції (розрізування, фальцювання, виготовляння зошитів та блоків, з'єднування блоків з обкладинками тощо) та оздоблювання друкованої продукції (припрвсовування плівки, лакування, тиснення тощо).

Останнім часом технологічний цикл виготовляння видавничої та етикетково-пакувальної продукції зазнав перетворень настільки відчутних, що зміст окремих операцій цілком змінився. Насамперад, технологічні зміни торкнулися етапу готування видання (продукції), і саме його активна трансформація спричинила відчутні зміни в терміносистемах – спершу видавничій, а згодом – полігрвфічній.

До змін у терміносистемі спричинилися інформатизація[2] друкарської галузі, яка насамперед стосується всіх процесів готування видання: складання, корегування, редагування, виготовляння фотоформ, друкарських форм, друкування, післядрукарських операцій.

---

[2] Інформатизація – процес підвищування ролі інформацій у суспільстві. У друкарстві тісно пов'язаний із впроваджуванням нових технологічних інструментів (засобів вводження, опрацьовування, тиражування та поширювання інформації.

6. Структура видавничої термінології.

Видавнича терміносистема являє собою сукупність термінів, що функціюють у видавничій сфері. Існування цієї термінології тісно пов'язвне з термінологією поліграфічної галузі. Якщо видавничі терміни значною мірою відтворюють додрукарський етап готування видання, то поліграфічні описують поняття притаманні частково додрукарському, а головно друкарському та післядрукарському етапам готування видання.

Природно, що видавнича термінологія [2] – це відбиток технологічного процесу, пов'язаного з видавничим етапом виготовляння друкової продукції, одже вствновити межі, які обіймає ця терміносистема, можна лише за умови чіткого виозначення поняття «видавничий етап готування видання», виокремлення його складників.

Авторський оригінал до тиражування раніше готували з послідовним виконуванням низки трудомістких операцій: кількаразового передруковування на друкарській машинці, обміну коректурними відбитками між друкврнею та редакцією. Складання, корегування, редагування здебільшого виконували без застосовування комп'ютеризованих видавничих систем (КВС) і вони мали механічний, обтяжливий характер.

Інформатизувати готування видання розпочали з видавничого етапу. Стосуючись готування тексту, першим кроком стало запровадження у виробництво фотоскладальних апаратів. За цієї технології текст складали, обробляли, форматували за допомогою комп'ютера, як правило, у видавництві. Після цього його записували на носій інформації (перфострічка, магнітна стрічка, магнітний диск), який зчитував спеціальний пристрій – фотоскладальний апарат (ФСА). Друкарня одержувала текстовий матеріал з видавництва у вигляді кодового оригінал-макету (текстова частина видавничого оригіналу, призначена для відтворювання у друці, закодована за допомогою друкарсько-кодувального пристрою).

На початку вісімдесятих років у складі окремих видавництв України з'явилися спеціальні підрозділи з готування текстових фотоформ, що свідчить про долучення цієї технологічної операції до видавничого етапу готування видання. Ці підрозділи виготовляли текстові фотоформи з носія інформвції [3].

В інших видавництвах функціювали «сектори готування оригінальних форм». Вони редагували тексти з екрану комп'ютера, і створювали макет, контролювали готування видавничого оригіналу, підписували до друку роздрук зверстаного тексту. Функційно готували носії інформації на папері, прото-

типом яких слугував репродукований оригінал-макет. Це складений на друкарській машинці оригінал, розташунок елементів якого повністю відповідає сторінкам майбутнього друкового видання – виправлений коректором, технічним редактором. Його готування входило до обов'язків відділу готування репродукованих оригінал-макетів. Переданий до друкарні репродукований оригінал-макет практично передбачав відсутність традиційного коректурного обміну після передання до друкарні.

Деякі видавництва мали у своєму складі сектор готування видавничих ориіналів, який технічно редагував, корегував, підписував коректурні відбитки до друку, словом створював машинний носій інформації, який передавав до сектору готування фотоформ. Паралельно у складі видавництв функціювали спеціальні підрозділи готування ілюстративного матеріалу. Вивадвний на плівку текст та ілюстрації здавали до друкарні комплектно. Там ручним способом фотомеханічного кольороділення та растрування, монтували, копіювали та готували друкарські форми.

З винайденням електронних репродукційних систем, кольороподілювачів-кольорокоректорів, аналоговим чи комп'ютврним керуванням почали обробляти ілюстраційні оригінали й виготовляти комплект кольороподілених зображувальних фотоформ. Запровадження цих пристроїв стало наступним кроком інформатизації процесу видавання.

Згодом видавничий етап технологічної схеми випускання друкової продукції збагатився впровадженням настільних видавничих систем (НВС), застосовування яких дозволило домогтися введення тексту та зображення до єдиної системи. Тут оригінал-макет виготовляють в електронному вигляді, файл містить закодований текст та зображення у вигляді масивів даних.

Пряме виведення оригінал-макету, що містить як текст, так і ілюстрації, позбавило готування видання процесу верстання у його традиційному розумінні (тобто зведення в одне ціле зображувальних фотоформ, отриманих після електронного кольороділення та растрування, та текстових фотоформ, отриманих на ФСА).

Терміни, що позначають поняття, притаманні цим технологічним операціям, наповняють відповідні малі терміносистеми, термінополя [illegible] менш значущі об'єднання термінів.

Серад характерних ознак трансформації видавничої термінології (терміносистеми) виділимо появу групи термінів, пов'язаних з комп'ютерним устаткованням: специфічних термінів, пов'язаних зі скануванням, роздруковуванням тексту на папері за допомогою принтера (на принтері можна одвржувати й фотоформу) тощо.

Наслідки інформатизації процесу готування видання для змісту терміносистем (видавничої та поліграфічної), а також термінополів, що становлять їхнє наповнення виділено таким чином [2]:

• поява нових термінополів, підполів в межах і видавничої і поліграфічної терміносистем;

• набуття нового змісту окремими термінами;

• зміни на рівні терміносистем, термінополів за рахунок того, що окремі технологічні операції звузилися або увійшли до складу інших технологічних операцій з готування видання (напр., технічне редагування стало невідокремною частиною верстання);

• поява спільних складників у багатьох термінополях (це потребує визначвності їхнього наповнення).

Зміни у традиційному термінологічному апараті спричинилися запровадженням і такої твхнологічної операції, як виготовляння фотоформ на фотовивідному пристрої. Подальша інформатизація друкарських форм (уможливилося пряме виводжвння образів з НВС на друкарську форму) спричинила перегляд традиційних уявлень про технологічний процес готування друкової продукції. У такий спосіб взагалі вилучено етапи виготовляння фотоформ та монтування їх.

Основні етапи додрукарського готування видання – цв складання, редагування, корегування, вврстання, виготовляння фотоформ і згодом друкарських форм:

Складання. У різноманітних термінних словниках, ДСТУ, спвціалізованій літературі трапляються різні визначення (виознаки) цього терміна.

1. Процес формування рядків тексту, щоб його відтворити поліграфічними засобами.

Поділяють за способом на [2]:

• складання літер (уручну);

• складально-виливальний;

• складально-писальний;

• фотоскладальний.

2. Фотоформа або друкарська форма, одержана в рвзультаті складання [4].

3. Процес створювання рядків та гранок тексту з окремих літер та іншими засобами для наступного монтування шпальт та текстової друкарської форми [5].

Більшість цих визначень можна вважати правомірними стосовно способів видавання, використовуваних раніше. Тут відображенно такі етапи становлення друкарства, як послідов-

не впроваджування лінотипів, рядковиливальних машин, революційної колись технології фотоскладання (про цей цікавий термін буде мова далі).

Із запровадженням комп'ютерної техніки складати поступово стали лише видавничими та редакційними колективами на власній технічній базі. Звичайно, навіть за умов складання на базі друкарні, не можна було б вважати, що це етап поліграфічний, але з віднесенням його до власне видавничих операцій, процес готування видання набув стрункості й чіткості.

Текст уводять у комп'ютер (процес складання) дедалі частіше за допомогою систем оптичного розпізнавання тексту (Fine Reader). Поки що йдеться про розпізнавання лише надрукованого тексту, але на кількох міжнародних виставках у Києві (зокрема «EnterEx») вже анонсовано перші версії програмного статку, призначеного для оптичного розпізнавання рукописів. Це свідчить про залучення у майбутньому до складання сканування тексту, які нині становлять самостійний етап у технологічній схемі готування видання.

Редагування. Нижче наведено кілька визначень (виознак) цього терміна [2, 6].

1. Професійна діяльність, що полягає в готуванні випуску друкованих видань, телепрограм, фільмів тощо.

2. Складова частина видавничого процесу – творча робота редактора над текстом твору, щоб покращити його зміст та форму, підготувати до поліграфічного відтворення.

3. Приводження змісту та форми будь-якого документу у відповідність до загальноприйнятих або встановлених вимог та норм [4].

4. Редагування (даних) – перетворювання форми подання даних у вигляд, зручний для користування. Можна здійснювати за допомогою спеціальних програм та засобів [6].

5. Радагування (обробляння тексту). Обробляння тексту за допомогою текстового процвсора та вношення у текст змін (доповнень, скорочень, змін формату тощо) [6].

Сутність редагування не змінилася – і першв, і друге, і третє визначення це доводять. Решта підкреслюють зміну сучасних інструментаріїв, за допомогою яких тепер редагують (нв паперовий носій, а екран комп'ютера).

Останнім часом чимало сперечаються щодо терміна «технічнв редагування» [2]. Вимог технічного редагування треба дотримуватися, застосувуючи КВС. Це свідчить про покращення якості верстання як технологічної операції, а також високу куль-

туру будь-якого видання. Технічне редагування нині нв охоплює технічного розмічання на папері, проте до того мало хто вдається, бо, щоб заощадити на утриманні персоналу, краще мати дизайнера, верстальника та технічного редактора в одній особі.

Слід зазначити, що додаткові організаторські, керівничі, економічні функції, які виконують редактори тепер, все ж мають відобразитись у визначеннях терміна «радагування».

Корегування. У термінних словниках та спеціалізованій літературі трапляються такі визначення (виознаки) цього технологічного етапу готування видання:

1. Сукупність процесів, призначених виправити помилки та порушини технічних правил, допущених підчас складання. Має два етапи (технологічні лроцеси) – читання коректурних відбитків та виправляння складовини [5].

2. (Від латин. correctura – виправляння, покращування) – виявляння та виправляння помилок та усування технічних вад у матеріалах, підготованих для відтворювання друкарським чи іншим способом. К. друкарське виконує коректор друкарні, редактор, технічний редактор, автор [2].

3. Корректура (рос.) – відбиток друкарської склвдовини, призначений для внесення виправлень.

4. Процес виправляння друкарської форми (у разі складання на лінотипах) [4].

Ці визначення потребують дтвального розгляду. Найбільше відповідають сутності коректорських операцій перші два визначвння.

Але в цих визначеннях складників, що вказують на активне залучення до корегування комп'ютерної видавничої техніки. Нині корегують за допомогою автоматизованих систем пввреіряння орфографії (здавалося б, додаткова операція з вичитування тексту непотрібна, проте існує бвзліч випадків, коли програми перевіряння орфографії безсилі). З іншого боку, на перший погляд, недоцільним здається вичитування, особливо коли вводження твксту до комп'ютера відбувається за допомогою програми «Fine reader». У дійсності операція вкрай потрібна з різних причин (серад них неспроможність системи «Fine reader» якісно розпізнавати всі оригінали). Згадаємо й про несумісність систем кодування програм зі складання (Word) та верстання (Page Maker, QuarkXPress), що спричиняє потребу неодноразового звіряння роздруку верстки з авторським оригіналом чи видруком складовини; навіть вичитування фото-

форми в роздруківок верстки тощо. І тут у пригоді стає ретушування, адже помилки, пов'язані з неправильним виведенням на плівку тих чи інших символів, економічно вигідніше виправляти ретушеру, ніж виготовляти нові фотоформи.

І нарешті, цікаве є третє визначення, бо у російській мові термін «корректура» – означає і процес, і результат цього процесу. Українським відповідником цього терміна в другій значині в «коректура».

Зазначимо, що «корегування» (у звичайному розумінні) – це вношення коректорських змін у коректурний відбиток або в текст на вкрані комп'ютерв чи на фотоплівку. Але ж нині із запровадженням технологій «computer-to-print» можна корегувати навіть тиражний відбиток.

Окремого визначення потребує такий термін, як «корегування образів». Розвиток рекламної продукції сьогодні вимагає спеціалізацію багатьох видавництв – дизайн та макетування ілюстраційної, рекламної, етикеткової продукції, виводження оригіналів на фотоплівку. Подібна спеціалізація часто не охоплює редагування, корегування, бо вони збільшують тривалість готування.

Сканування. Технологічні операції, об'єднані цим терміном, найчастіше асоціюються із уводженням до комп'ютера ілюстраційної інформації, щопраада, сканування використовують і на етапі складання (про це згадано вище), та на етапі перевіряння якості друкарських форм. Але більшість технологічних операцій сканування виконують на стадії вврстання. Отже, розглянемо визначення «сканування», запозичені з різних джерел [2]:

1. Послідовність операцій вводження та виводження зображальної інформації в системах електронного оброблянння тексту та образів (зображень) виконують також за допомогою сканерів:

• встановлювання оригінала на сканері;

• сканування в автоматичному режимі за характеристиками, що встановлює сканувальний пристрій (програмне забезпечення характеристик задійснюється автоматично під час аналізування зображальних матеріалів);

• записування образу на носій інформації;

• виводження його на лазерний принтер або виводові пристрої фотовиводових пристроїв чи кольороподілювачів-кольорокоректорів.

На якість образів (зображень) впливають характеристики оригіналів, вирізнівність (роздільна здатність) сканера, точність фокусування (чіткість), діапазон оптичної щільності тощо [2,4].

2. Складова частина процесу, що розпочинається з обрання об'єкта сканування та завершується радагуванням півтонових та штрихових образів та їхнім відтворенням [5].

3. Зчитування елементів текстової та графічної інформації оптичними засобами та перетворювання їх в електронну форму за допомогою електронних пристроїв.

Ідеальним можна було б вважати визначення, яке б поєднувало всі три наведених вище, адже *процес сканування як сукупність технологічних операцій, водночас, є й самостійною (суто індивідуальною) операцією*, а останнє визначення враховує *можливість сканування текстової інформації*. З іншого боку, *обрання об'єкта сканування й редагування* (скоріш в *корегування!*) *ілюстрацій можна (і варто) розцінювати як складники процесу сканування! Тому прийнятним можна вважати перше визначення* за умови *додання слова «текстової» перед «зображувальним»*, а *також врахування етапів обрання об'єкта сканування та корегування ілюстрацій.*

Верстання (*макетування* розглядаємо як складову частину верстання). Відразу зауважмо: макетування – це *процес формування реального або умовного прототипу майбутньої сторінки видання (видання в цілому)*. Із впровадженням у видавничу практику настільно-видавничих систем (НВС) макетування стало складовою частиною процесу верстання. Звичайно, макет видання треба було б створювати і на папері (ще до того, як воно буде зверстано на комп'ютері), й саме такою є практика багатьох провідних видавництв. Проте загальні тенденції розвитку друкарства (підвищення оперативності виходу видань, домінування невидавничої поліграфії, загальне зниження культури видань) дають підстави стверджувати, що правомірно розглядати макетування як складову частину верстання.

Зазначимо, що до впровадження НВС верстали на поліграфічному етапі, про що свідчать і такі визначення [2]:

1. Формування шпальт складання книги, газети, журналу чітко визначеного розміру та форми з гранок, кліше тощо, що являють собою стовбці складання довільної ширини, а також у вигляді кліше ілюстраційних матеріалів. Правильне розміщення елементів книги має вирішальну значину.

2. У фотоскладанні та НВС верствти можна на екрані комп'ютера з наступним записуванням результатів на носій інформації (т. зв. верстання в доскладальній стадії... Під час верстання треба дотримуватися спеціальних вимог (правил технічного редагування) [5].

3. Формування однакових за форматом шпальт різних видань зі складених окремо основного та допоміжного текстів, заголовків, формул, таблиць. Залежно від способу складання розрізняють три види верстання: в. шпальт машинописного або репродукованого оригінал-макета; в. шпальт закодованої інформації або фотоформ; в. виливального складання; в. шпальт у текстовій формі на магнітних носіях інформації здійснюють за допомогою комп'ютера.

Непоганим визначенням цього терміна могло б стати об'єднане, створене на основі двох перших. У словнику [8], верстання визначається як *«формування однакових за розміром шпальт (сторінок) видання з гранок основного тексту, додаткових елементів – формул, таблиць, кліше та ін., кліше ілюстрацій (або ілюстрацій діапозитивів)...»*.

У цьому визначенні наявні застарілі елементи, пов'язані з ручним монтуванням книжкової шпальти, який нині практично нв використовують (кліше ілюстрацій, ілюстраційних діапозитивів). Отже, визначення запропоновано твке [2]:

Верстання – формування сторінок майбутнього видання чітко визначеного розміру з текстового (основний, додатковий текст) та ілюстраційного матеріалу для подальшого виготовляння фотоформ, друкарських форм або друкування.

Це визначення враховує еволюцію сучасних друкарських засобів й відповідає як традиційній технології «computer-to-film», так і новим – «computer-to-plate», «computbr-to-press» та «computer-to-print».

Виготовляння фотоформ. У спеціальній літературі не трапляється визначення саме цього терміна. Український термін ***«фотоскладання»*** нерідко вживають помилково, маючи на увазі процес виготовляння фотоформ. Нижче розглянуто визначвння російського терміна *«фотонабор»* [2].

Комплекс операцій, внаслідок яких текстова інформація фіксується на світлочутливому матеріалі (фотоплівці, фотопапері) поліграфічним способом [5].

Крім того, «фотонабор» (фотоскладання) розглядають також як різновид складвння й визначаються такі його складники [4]:

- кодування видавничого оригіналу на технічному носії інформації у вигляді зверстаних шпальт тексту;
- складання на експонувальному (фотоскладальному) апараті;
- отримування латентного відобразу тексту на світлочутливому матеріалі;

• обробляння зекспонованого фотоматеріалу, отримування фотоформ (діапозитива тексту).

Розглянути еволюцію фотоскладальних апаратів [1,2]:

Перше покоління. У складально-виливальних машин виливальні пристрої замінили фотографічними. Продуктивність цих систем становила 8–10 зн./хв.

Друге покоління. Окреме існування кодувального, керувального та фотоскладального пристрою. Керувальний пристрій (комп'ютер) переробляв отримані з носія інформації (перфоленти, магнітний носій) сигнали та надсилав їх на фотоскладальний апарат, де відбувалося виготовляння текстових фотоформ.

Третє покоління. Експонування зображення здійснювали з екрану електронно-променевої трубки (це давало змогу виводити деякі види ілюстрацій і складні формули). Перший такий апарат створено у 1968 році.

Четверте покоління. Лазерні фотоскладальні апарати. Запис ілюстраційної тв текстової інформації на фотоматеріал. Використовують як *виводові пристрої* автоматизованих систем переробляння текстової та ілюстраційної (графічної) інформації.

Сутність роботи апаратів останнього (і частково передостаннього) покоління (виводження на плівки текстової та графічної інформації) не відтворює термін *«фотоскладальний»*, тому ці пристрої доцільно називати *«фотовиводові»*. Але цієї тенденції, на жаль, поки що не дотримуються деякі автори спеціалізованої літератури та пвріодичні видання.

Що ж до визначення терміна *«виготовляння фотоформ»*, то можна було б запропонувати таке: *сукупність технологічних операцій, пов'язаних з виготовлянням фотоформ:*

• кольороділення файлів;

• растрування за допомогою цифрового процесора;

• експонування зображення на фотоматеріалі;

• проявляня прихованого (латентного відобразу);

• перевіряння якості фотоформ (за потреби – ретушування).

Зазначимо, що фотоформи можна одержувати й за допомогою принтера – тому можливий етап «виготовляння фотоформ на принтері».

Отже, вище розглянуто терміни, які відтворюють поняття-назви основних операцій у технологічній схемі готування видання до друку та показано зміст цих операцій [2].

7. Стандартування термінів та визначень понять поліграфії ■ видавничої справи.

Українську лексику видавничо-поліграфічної галузі можна умовно розділити на три групи [відповідно до етапів розвитку технології виготовляння книги] – додрукарського; ремісничого виготовляння та обмеженого споживання книги; індустрійного, коли книжка, журнал, газета увійшли ■ кожний дім, а поліграфія стала високорозвиненою галуззю промисловості. Кожен із цих етапів має, свою специфіку [9].

Лексика, пов'язана з першим, відбиває уяву творців книги про структуру її «як своєрідної архітектурної споруди» чи прдмету розкошів. Уживається багато слів, запозичених із міжнаціонвльних мов середньовічної науки та культури (церковнослов'янської, латинської, давньогрецької), німецької та польської, а також окрвмі елементи національного просторіччя фахівців (що дуже характерно для слов'янських мов, де міжмовні розбіжності виразніші).

Етап ремісничого виготовляння та обмеженого користування книжкою характеризують перенесенням назв її елемвнтів на основі метонімії з книги рукописної на друковану і далі на елементи друкарського шрифту, за допомогою яких її складали. Водночас, відбувалися активні творення і запозичання порівняно незначної кількості власне наукової термінології, ■ також – усним шляхом, внаслідок міграції – багатьох професіоналізмів – переважно, назв дій, як от українське *відбивати*, російське *тискать*, німвцьке *drucken (тиснути)* або *«Drük» (тиск)*.

У третьому етапі швидко розвиваєтьсяя термінологія. Тут особливо багато термінів, утворених системним шляхом, запозичень з інших наук.

Помітну роль у формуванні української поліграфічної термінології аідіграла ■ відіграє надалі російська мова, з якої безпосередньо запозичували терміни, зокрема, інтернаціоналізми чи робили кальки. Перші спроби створити термінологічну базу українською мовою для багатьох наук та галузей техніки пов'язані з цікавими розробками, виконуваними у Всеукраїнській Академії Наук у двадцятих – тридцятих роках. Удруге вернулися до питання про українську науково-технічну термінологічну базу наприкінці п'ятдесятих – на початку шістидесятих років. Усі ці спроби, незважаючи на велику вагу, мали спільну ваду: відсутність розробленої, окрім термінолексикографії, української нормативно-технічної бази.

Як відомо, термін позначає логічне наукове поняття певної предметної галузі, яке слугує складником наукової теорії. Термінологічна лексика виконує низку функцій та має відповідати певним вимогам. Проте, деякі з цих вимог можуть суперечити одна одній, а кожна з них забезпечує виконування терміном, здебільшого, лише якоїсь однієї функції. Тому, стандартуючи терміносистему, треба послуговуватися застандартованими головними вимогами до її одиниць [9].

Узгоджувати іншомовну лексику з українською починають із відповідності понять, а закінчують нв орфографічному рівні. трвба мати на увазі, що не завжди вдається знайти повноцінний український відповідник поняття іншої мови. Часом одному українському термінові можуть відповідати кілька поняттєво різних термінів іншої мови і навпаки. Наприклад, українським *густині й щільності* у російській мові від повідає один термін – *плотность*. Критерій відповідності термінів двох мов лише один – відповідність позначуваних ними понять.

У розробленні державних стандартів на терміни та визначення, що тою чи іншою мірою стосуються поліграфії та видавничої справи, взяло участь понад десять науково-дослідних і навчальних закладів та інших організацій, серед яких не лише добре відомі всім ВАТ «УкрНДІ поліграфічної промисловості ім. Тараса Шевченка» і Книжкова палата, а й УкрНДІП, ДержНДІ «Система», Інститут прикладної інформатики, НацНДІ дизайну, УкрДержНДІ пластмас, НДПІ хімпром, ЕКТІ автопром, НДІ МНІ, НДІ «ВЕКТОР», Інститут програмних систем, Інститут проблем математичних машин і систем, УкрНДІ ССІ, УкрАсоціація в галузі систем автоматизованої ідентифікації та штрихового кодування «СканА», ДІП СЕД, НТУУ «КПІ», НУ «Львівська політехніка», Українська академія друкарства, Асоціація «Надійність мвшин та споруд», НДІ «Приладобудування». Усі, хто працює над проблемами творення та стандартування термінів, – науковці, викладачі та окрвмі зацікавлені особи, – мають добре розуміти, що ми перебуваємо лише на початку шляху до внормування національної терміносистеми і попереду чекає велика копітка робота [9].

8. Потреба уніфікації термінів у поліграфії та видавничої справі

Творення термінів – складний процес, він потребує знань не лише з даної галузі, а й з основ термінознавства, володіння чужими мовами. Розповсюдженими та найпродуктивнішими є такі способи термінотворення [10]:

• лексико-семантичний – перенесення значини загальновживаних слів («мишка», «гармошка»);

• синтаксичний – об'єднування кількох слів у єдину лексичну або синтаксичну одиницю (фотополімерноздатний, типовий технологічний процес);

• морфологічний – поєднування морфем на базі наявних у мові основ і словотворчих афіксів.

Якість термінологічного стандарту багато в чому визначає повнота та зуніфікованість зреалізоаних у ньому основних принципів термінознавства, рівень упорядкованості, що дають змогу усунути вади, властиві стихійному розвиткові термінології.

Основні вимоги до терміна викладено у ДСТУ 3966–2000 (див. також «Друкарство», 2002, № 5, с. 32–33), та багато спеціальної лексики нині не відповідає цим нормам.

Наприклад, переважна маса наукових термінів, за статистикою, складається з двох чи більше слів, тому інколи вони більше схожі на визначення чи класифікаційні поняття. Скажімо, «фотополімерноздатна пластина» – цв типове визначення, що потребує короткого відповідника. Багатослівні терміни незручні для користання в освітньому процесі, оскільки навіть спеціалістові важко запам'ятати їх.

Таж, під час творення термінів треба надавати перевагу так званим коротким формам. Поширеним є об'єднання граматичної осноаи й цілого слова в єдину лексему, наприклад, «фотошар», «фотоплівка».

Побудова терміна припускає деяку лінгаістичну умовність з метою досягнення стислості. Не треба забувати, що термін за своєю природою конвекційний: його зміст подає визначення, а не він сам. Тобто, ознайомлювання з точним визначенням терміна є обов'язкове, оскільки вимога збігу буквального та дійсного його змісту заважає появі стислих і образних термінів.

Державні стандарти на тврміни та визначення, що обслуговують ВПК України, можна умовно розділити на такі групи: поліграфія та видавнича справа; поліграфічні матеріали; системи обробляння інформації (та частина, що стосується додрукарських процесів); організування аиробництва й оцінювання якості готової продукції. Якщо видавничі терміни значною мірою описують додрукарський етап готування видання, то поліграфічні позначають поняття, притаманні частково додрукарському, а переважно друкарському та післядрукарському етапам. У розроблянні цих документів узяло участь понад десять науково-дослідних, навчальних закладів та інших організацій.

Опрацьовуючи проблему, автори [10] спиралися на роботи таких відомих у цій царині спеціалістів, як С.М. Гунько, Ю.Ц. Жидецький, В.Й. Запоточний, Е.І. Огар, В.З. Партико, М.І. Тимошик, М.С. Хойнацький Б.В. Дурняк, О. Мельников, Г. Миронюк, Д. Василишин, С. Нечай та інші. Опрацьовуючи їхні критичні зауваги до нормативних документів на терміни та визначення й самі ці документи, автори [27] виявили низку вад останніх.

Автори [10] висловилися відносно термінів *«тираж»* та *«наклад»*, які є синонімами. Визначення цих термінів можна знайти в ДСТУ 2394-94 *(«наклад»)*, та ДСТУ 3018-95 *(«тираж»)*. *«Наклад»* аизначено як «кількість одноразово віддрукованих примірників видання», а *«тираж»* – як «загальну кількість примірників одного видання». Термін *«наклад»* у ДСТУ 3018-95 взагалі не згадується, а ДСТУ 2394-94 визначає його як основний.

Український термін *«чернетка»* російською мовою перекладається як *«черновик»*, а *«черновой документ»* –*«чорновий документ»*, а не *«чернетковий документ»*, як у ДСТУ 2732-94.

Термін *«картон для підложок»* (ДСТУ 2067-92) – калька з російського *«картон для подложек»*, а має бути *«картон для підкладок»*.

Окремо відзначаються випадки, коли той самий термін має різні визначення у різних нормативних документах, які, до того ж, не завжди узгоджуються між собою. Адже відомо, що для кожного поняття державний стандарт встановлює єдиний термін, який має чітке однозначне тлумачення. Так, термін «*автор*» має понад п'ять визначень [10].

Робота з упорядковування і стандартування термінології завжди дещо відстає від темпів розвитку науки й техніки. Але цю проблему можна й треба розв'язати спільними зусиллями науковців, практиків, філологів, педагогів, істориків, мистецтвознавців – тих, хто здатен забезпечити високий рівень стандартування професійної лексики в усіх напрямках освіти, науки та промисловості [10].

У зв'язку з бурхливим розвитком за останні роки вітчизняного виробництва етикетково-пакувальної продукції автори даного видання вважають актуальним зуніфікувати терміни і визначення з цієї сфери, яка тісно пов'язана з видавничо-поліграфічною справою. Немаловажну значину мають питання уніфікації термінів і визначень з етикетково-пакувальної справи.

Таким чином, давно назріла потреба оновити і доповнити наявну термінологію у видавничо-поліграфічній та пакувальній справі. Нижче виписано основні терміни видавничо-поліграфічної та пакувальної справи. Рекомендовані терміни у словнику, не охоплюють усієї номенклатури – для цього потрібний більший обсяг.

9. Проблеми української комп'ютерної термінології

Нижче розглянуто основні риси сучасної комп'ютерної термінології української мови [24]. «Введення стандартів на інформаційні технології потребує певного часу і коштів, але матимемо надію, що подальший розвиток її йтиме у позитивному напрямку. Будемо сподіватись, що становлення певних вітчизняних стандартів для комп'ютерних галузей (в т.ч. комп'ютеризованих видавничих систем), які б легко комбінувались і належно взаємодіяли із загальноприйнятними міжнародними стандартами, відбудеться якнайшвидшв. Адже відсутність їх утруднює передусім вибір терміна, що відповідає певній програмі чи продукту» [24].

Не варто забувати, що найважливіша функція мови – комунікативна, яка забезпечує спілкування в різних галузях діяльності людини. Словники кожної мови містять як загальновживані слова, так і певну кількість термінів – слів, які співвіднесено з певними поняттями даної області науки і техніки.

Комп'ютерні терміни потрапляють в українську мову різними шляхами: запозики, переклвд, транскрипція і навіть збереження напису латиницею.

Як відомо, спочатку комп'ютерна термінологія була ледве не повністю запозиченою з англійської моаи, словники ледве встигали випускати для стандартування термінології, що складалась на той момент. Ситуація круто змінилась у 1988 році, коли з'явилися персональні комп'ютери (ПК), які набули широкого використовуванння. Оскільки основний вклад у розвиток обчислювальної техніки та програмного статку вносили західні держави, США зокрема, то вся термінологія була англійська. А оскільки українські розробки значно відставали, то термінологію доводилось запозичувати. Але зараз в англійській мові не одразу можуть знайти необхідний термін, не говорячи вже про українську.

Правда, багато англійських термінів сьогодні вже нв потребують перекладу, оскільки набули загального визнання і їх застосовують як рвзультат транслітерації (каталог, файл, про-

грама). Неподинокі випадки запозичин з цієї мови, коли зберігається латинське написання (Internet, CD-ROM, E-mail, on-line, offline, WWW, Windows, WORD тощо). Використовується безліч запозичених слів, деякі з них доцільні, оскільки український відповідник задовгий або неточно відображає зміст поняття (наприклад, сервер – станція зв'язку із зовнішньою мережею, дігітайзер – перетворювач у цифрову форму, стример – накопичувач на магнітній стрічці, хост – віддалвний комп'ютер керування комунікаціями тощо). Але деяким можна було б підібрати український аналог (броузер – переглядач, контролер – пристрій керування, конфігурація – склад, інтерективний – діалоговий, плотер – графобудівник, сортування – упорядковування, драйвер – керівна програма, інсталяція – установлювання тощо).

Бурхливий розаиток комп'ютерних технологій та обчислювальної техніки, використовування у всіх сферах суспільного життя призвели до виникнення нових термінів. Переважальна більшість термінів, що виникають спонтанно, належать до професійного слвнгу, що зрозумілий окрвмому прошарку користувачів. Зрозуміло, що цей сленг далекий від наукової термінології, в якій кожному з цих слів є певний більш-менш адалий відповідник (наприклад: хард – вінчестер, жорсткий диск, кватирки - Windows, сідюк – CD-ROM, коннектитись – з'єднуватись за допомогою комп'ютера, вжикалка – матричний принтер тощо). Слід зазначити, що у зв'язку з політикою русифікації колишнього СРСР українська термінологія в цій галузі майже не розвивалася. До того ж, після репресивних «термінологічних бюлетвнів» 1933–1935 рр. автвнтична українська наукова термінологія стала недоступною для користувачів. З офіційних слоаників та підручників цю термінологію було вилучено, а заборонені словники потрапили до спеціальних сховищ бібліотек і видавали їх лише за спеціальним дозаолом. На початку 50-х років, коли з'явились комп'ютери та відповідна термінологія в західних країнах, Україна входила до складу СРСР, і зрозуміло, що українську термінологію в комп'ютерній галузі не створювали взагалі [24].

Сьогодні стало очевидним, що основний масив української науково-технічної термінології 20-30 рр., її «золотий фонд» має вернутися до активного наукового вжитку, треба створювати нові терміни не лише в комп'ютерних, але й в інших галузях науки і техніки. Ледве не єдиною спробою зуніфікувати комп'ютерну термінологію за часів СРСР була «Енциклопедія кібер-

нетики», видана в Києві у 1973 році, яка відображала стан російської термінології 60-х років.

В наш час з'являються термінологічні словники в різних галузях науки і техніки, аідновлюються традиції термінотворення, які були знищені в 20–30 рр., науково-технічна мова звільняється від впливу російської.

Були непоодинокі спроби створити відповідний словник і з комп'ютерної термінології. Одним з перших був англо-українсько-російський словник з інформатики та обчислювальної техніки О. Коссака та С. Меньковського, виданий у 1991 році у Львові. Він містив близько 9000 слів. Через чотири роки світ побачив доповнений англо-український словник з інформатики та обчислювальної техніки О. Коссака, що містив уже близько 15000 термінів.

Фахівці з комп'ютерних технологій, інформатики та суміжних галузей, в основному, використовують літературу та документацію, написану російською та англійською мовами. Більшість програмних засобів та операційних систем надають користувачам екранні повідомлення англійською мовою. Це створює деякі складності та незручності користувачам, які не аолодіють нею або ж володіють нею не дуже добре.

Терміни спочатку застосовують окремі користувачі, а потім якісь із них приживаються, якісь відмирають. Через це таку різноманітність термінів з'являється багато синонімів, наявність яких вважають недоліком термінології.

Упорядковуючи термінологію не варто забувати й про тексти, що існують лише в електронній формі.

Все вищесказане повинно привести до висновку про потребу уніфікувати українську комп'ютерну термінологію, що полегшить первкладання відповідної літератури, документації, яка супроводжує певні програмні продукти та апаратні складники.

Очевидно, що це непроста справа, яка потребує спільних зусиль фахівців з різних галузей [24].

Література до розділу IV

1. Ярема С.М. Видавничо-поліграфічна технологія та обладнання (Загальний курс): Навч. посіб. – К.: Університет «Україна». – 2003. – 320 с.

2. Агарков І. Структура видавничої термінології // Друкарство. – 2000. – С. 20–23.

3. Нормативные материалы по издательскому делу. Справочник. Составитель В. А. Маркус. – М.: Книга.--1987. – 480 с.

4. Книга: Энциклопадия / Радкол.: И. Е. Баренбаум, А. А. Беловицкая, А. А. Говоров и др. – М.: – Большая Российская Энциклопедия. – 1998. – 800 с.

5. С. Н. Гунько, В. И.. Демков. Словарь по полиграфии и полиграфической технологии. – Минск. – ООО «Космополис-Универсал». – 1995. – 237 с.

6. ДСТУ 2628-94 «Системи оброблення інформації. Оброблення тексту».

7. Слуцкий О. Радактор в 21-ом...// Полиграфист & Издатель, – 1999. – № 4. – С. 68-69.

8. Огар Е. І. Словник видавничих та поліграфічних термінів // Палітра друку.

9. Г. Миронюк, Б. Дурняк, О. Мельников Стандартизація термінів та визначень понять поліграфії й видавничої спреви // Друкарство. – № 5. – С. 32–33.

10. О. Мельников, С. Нечай, Д. Василишин Необхідність уніфікації термінів у поліграфії та видавничій справі // Друкарство. – 2002. – № 6. – С. 34–35.

11. ДСТУ 2067-92 Картон та фібра. Терміни та визначення. – Ввад. вперше; Введ. 01.07.93. – К.: Держстандарт України, 1993. – 31 с.

12. ДСТУ 2098-92 Виробництво паперу та картону. Терміни та визначення. Введ. вперше; Введ. 01.07.93. – К.: Держстандарт України, 1993. – 45 с.

13. ДСТУ 2101-92 Папір. Терміни та визначення. Введ. вперше; Введ. 01.07.93. – К.: Держстандарт України, 1993. – 91 с.

14. ДСТУ 2394-94 Комплектування фонду, бібліографічний опис, аналіз документів. Терміни та визначення. Ввад. вперше; Введ. 01.01.95. – К.: Держстандарт України, 1994. – 89 с.

15. ДСТУ 2505-94 Системи оброблення інформації. Організація даних. Терміни та визначення. Введ. вперше; Введ. 01.07.95. – К.: Держстандарт України, 1994. – 32 с.

16. ДСТУ 2732-94 Діловодство й архівна справа. Терміни та визначення. Ввад. вперше; Введ. 01.07.95. – К.: Держстандарт України, 1994. – 33 с.

17. ДСТУ 2887-94 Пакования та маркування. Терміни та визначення. Введ. вперше; Введ. 01.01.96. – К.: Держстандарт України, 1995. – 16 с.

18. ДСТУ 2937-94 Кінофотоматеріали. Терміни та визначення. Введ. вперше; Введ. 01.01.96. – К.: Держстандарт України, 1995. – 72 с.

19. ДСТУ 3003-95 Технологія поліграфічних процесів. Терміни та визначення. Введ. вперше; Ввад. 01.01.96. – К.: Держстандарт України, 1995. – 43 с.

20. ДСТУ 3018-95 Видання. Поліграфічне виконання. Терміни та визначення. Введ. вперше; Введ. 01.01.96. – К.: Держстандарт України, 1995. – 24 с.

21. ДСТУ 3772-98 Оригінали для поліграфічного відтворення. Загальні технічні вимоги. Введ. вперше; Введ. 01.07.99. – К.: Держстандарт України, 1999. – 44 с.

22. ДСТУ 3934-99 Матеріали й устаткування поліграфічні. Терміни та визначення. Введ. вперше; Ввад. 01.01.2000. – К.: Держстандарт України, 2000. – 28 с.

23. ДСТУ 3966-2000 Термінологія. Засади і правила розроблення стандартів на терміни та визначення понять. На заміну КНД 50-011-93; Ввад. 01.01.2001. – К.: Держстандарт України, 2000. – 32 с.

24. А. Ліпинська. Проблеми комп'ютерної термінології української мови // Літа молодії. – 2003, № 4-5. – С. 12.

25. Л. Пшенична, В. Моргунюк. Визначення чи означення (який має бути український відповідник термінові дефініція) // Проблеми української термінології. Матеріали 6-ї міжнародної наукової конференції. – Львів, Львівська політехніка, 2000, № 402. – С 45–46.

Розділ V.
ТЛУМАЧНИЙ СЛОВНИК ТЕРМІНІВ З ВИДАВНИЧОЇ, ПОЛІГРАФІЧНОЇ ТА ПАКУВАЛЬНОЇ СПРАВИ

1 **Абетка** (ru: алфавит) – сукупність усіх літер, розміщених у певному, усталеному для даної мови порядку

2 **Абзац** (ru: абзац) – рубрикаційно-композиційна одиниця тексту, складена з одного чи кількох речень, позначена відступом на початку першого рядка.

3 **Або** (en: or; ru: или) – «А або Б» означає, що наявні або А, або Б, але вони не можуть бути наявні обидва в тому самому прикладі чи варіанті реалізації. Див. також: ***чи, і.***

4 **Абразивність задруковного матеріалу** (ru: абрезивность запечатываемого материала) – спроможність поверхні задруковного матеріалу (паперу, картону, бляхи та ін.) порушувати гладкість (дряпати) поверхні друкарської форми, контактуючи з нею в процесі друкування.

5 **Абразивність паперу (картону)** (ru: абразивность бумаги (картона)) – спроможність поверхні паперу (картону) порушувати гладкість поверхні іншого тіла, контактуючи з ним.

6 **Абрис** (ru: абрис) – обриси малюнка чи рисунка. Абрисами позначають ділянку накладання фарби, позиції напівтонів тощо або інші ділянки образу, що їх обробляють на етапі відтворювання.

7 **Абрис на відбитку фальшивий** (ru: абрис на оттиске ложный) – додаткові контурні лінії, яких немає на образі оригіналу, фотоформи і друкарської форми, що з'являються в образі на відбитку через порушення технологічного процесу друкування.

8 **Абрис на друкарській формі фальшивий** (ru: абрис на печатной форме ложный) – додаткові контурні лінії, яких немає на образі оригіналу та фотоформи і з'являються в образі друкарської форми через порушення технологічних умов її вироблення, наприклад, через підвищену контрастність під час обробляння зекспонованих формних пластин.

9 **Абрис на фотоформі фальшивий** (ru: абрис на фотоформе ложный) – з'явлення оглядово помітних мвж (контурів) на півтоновому образі, що чітко виділяють окремі градаційні рівні сірого або окремі кольори і відтінки, які

не відповідають структурі образу, якщо це не художній спосіб.

10 **Абсорбування** (ru: вбсорбция) – вбирання речовини матерівлом. *У поліграфії – один із чотирьох способів закріплювання фарби. Інші три способи: окиснювання, полімеризування і випаровування.*

11 **Авантитул** (ru: авантитул) – сторінка видання, що передує титульній, на якій розташовують частину виходових даних чи невеликий текст. *А. – перша сторінка книжкового блока за наявності у виданні контртитупу чи фронтиспіса. Тут можуть бути поміщені видавнича марка, марка серії; останнім часом – назва видання або прізвище автора, епігрвф, посвята, гасло. А. іще називають фортитул чи початковий аркуш.*

12 **Автограф** (ru: автограф) – оригінал, написаний власноручно.

13 **Автоінтерліньяж** (ru: автоинтерлиньяж) – міжрядковий інтврвал, установлюваний автоматично у комп'ютерних видавничих системах. *Без задання становить 20 % від кегля використовуваного шрифту.*

14 **Автокернинг** (ru: автокернинг) – здатність комп'ютерної видавничої систвми (КВС) і фотоскладальних пристроїв автоматично рвгулювати відстань між літерами у певних комбінаціях тексту, щоб покращити візуальнв сприймання проміжкіа між ними.

15 **Автомат витинальний** (ru: автомат высекающий) – автоматичний пристрій, призначений витинати етикеткові та пакувальні вироби заданої форми, надруковані на одному аркуші, чи (і/або) витинати, бігувати та нарізати пази на аркушах із гладкого і згофрованого картону.

16 **Автомат електронно-гравіювальний** (ru: автомат элвктронно-гравировальный) – автомат з влвктронним квруванням для виробляння друкарської форми чи фотоформи гравіюванням.

17 **Автомат лазерно-гравіювальний** (ru: автомат лазерногравировальный) – автомат для виробляння друкарської форми гравіюванням лазерним променем.

18 **Автомат літеровиливальний рядкоскладальний** (ru: автомат буквоотливной строконаборный) – машина для виливання окрвмих друкувальних і прогалинних елементів за програмою та для форматування рядків.

19 **Автомат обв'язувальний** (ru: автомат обвяззывающий) – автоматичний пристрій, призначений обв'язувати паке-

ти, тюки, рулони тощо поліпроліленовою вбо сталевою стрічкою для перевозіння.

20 **Автомат обгортальний** (ru: автомат обврточный) – автоматичний пристрій, призначений обгортати вантажні пакети розгортною плівкою.

21 **Автомат укладальний** (ru: автомат укладочный) – автоматичний лристрій, призначений укладати вантажні лакети з ящиків, мішків тощо на ліддонах.

22 **Автомат фотоскладальний** (ru: автомат фотонаборный) – апарат для лврвтворювання закодованої текстової інформації у запис поліграфічним шрифтом на фотографічному матвріалі.

23 **Автомат фотоскладальний лазерний** (ru: автомат фотонаборный лазерный) – пристрій, призначений виводити зверстані шпальти (після комп`ютерного верстання тексту та ілюстрацій) на фотоматвріал.

24 **Автонумерування** (ru: автонумврация) – розподіляння докумвнта на сторінки з їх автоматичним нумеруванням програмами оброблянння текстів.

25 **Автор** (ru: автор) – 1) фізична особа, творчою лрацею якої створвно твір; 2) особа, зазначена як автор на примірнику твору, на рукописі або на оригіналі обнародуваного твору мистецтва, якщо в судовому лорядку не будв доведвно іншв; 3) організація або особа, яка створила документ; 4) особа чи організація, яка відповідає за художній і смисловий зміст документа.

26 **Автор колективний** (ru: автор коллективный) – організація, що відповідає за смисловий і художній зміст документа.

27 **Автор основний** (ru: автор основной) – автор, який уперщу чвргу відповідає за смисловий і художній зміст документа.

28 **Автореферат дисертації** (ru: авторвфврат диссертации) – наукове видання у вигляді брошури авторського реферату проведеного дослідхвння, яке подають на здобуття наукового ступеня.

29 **Автотипія** (ru: автотипия) – спосіб відтворювати півтонові оригінали леретворюванням півтонового образу в мікроштриховий.

30 **Автотипія глибока** (ru: автотипия глубокая) – спосіб виробляти форми глибокого друкування з друкувальними елементами різної площі та різної глибини.

31 **Агент літературний** (ru: агент литературный) – посвредник між автором та видавництвом, який відбирає із запропонованих йому творів ті, що, на його думку, можуть бути видані, рекомвндує їх видавництву, є уповноважений представник автора і отримує за посередництво відрахунок від авторського гонорару.

32 **Агрегат блокообробчий** (ru: агрегат блокообрабатывающий) – сукупність механізмів конввєрного типу, що виконують комплекс опервцій з оброблячня блока.

33 **Агрегат вкладально-швацькорізальний** (ru: вгрегат вкладочно-шввйно-резальный) – агрвгат, складвний із вкладально-швацької машини та пристрою для обрізування блока.

34 **Агрегат корінцеобробчий** (ru: агрегат корешкообрабатывающий) – сукупність механізмів конвеєрного типу, що виконують комплвкс операцій з оброблячня корінця блока.

35 **Адаптер** (ru: адаптвр) – блок (інтерфейсна вставна плата), що уможливлює роботу комп'ютера ■ пврифврійним пристроєм, який не має стандартного інтврфейсу, або з нвстандартною апвратурою. *Найчастіше цей термін вживають для мультимедійних пристроїв. Наприклад, для відео: монохромний дисплейний адаптер (MBA), кольоровий графічний адаптер (COA), вдосконалений графічний адаптер (ECA).*

36 **Адаптер графічний кольоровий** (ru: адаптер графический цветной) – стандвртний для IBM-PC метод керування кольоровим монітором.

37 **Адгезія** (ru: адгезия) – поверхнвве явище, що сприяє зчвплвнню між приведеними до контакту різнорідними матеріалами під дією фізико-хімічних сил.

38 **Адреса** (ru: адрвс) – число, що вказує місцв в оперативній пам'яті комп'ютера або нв входові і виходові порти.

39 **Адреса видання читацька** (ru: адрвс издвния читательский) – одна з основних типологічних ознак, яка дає змогу визначити глибину розробляння твми, ступінь простоти (складності) тексту майбутнього видання, характвр викладу матеріалу, характер ілюстрування та художньо-технічного оформлювання видання тощо. *Групи читачів класифікують* за *віком, родом занять, ступенем освіти, підготованості сприймати теми твору тощо.*

40 **Акліматизація паперу (картону)** (ru: аклиматизация бумаги (картона)) – узгодженість вологості паперу (картону) з відносною вологістю повітря (свредовища).

41 **Акліматизування паперу (картону)** (ru: вклиматизация бумаги (картона)) – приводження папвру (картону) у зрівноважений стан із відносною вологістю повітря.

42 **Акрил** (ru: акрил) – тврмопластичний полімер на основі синтетичної смоли, використовний як матеріал на покриви. *Акриловий покрив міцний, зносотривкий, еластичний і водонепроникний.*

43 **Активатор** (ru: активатор) – допоміжний складник СМЗ, найчастіше органічний, що підсилює деякі характерні властивості основних складників.

44 **Активність поверхнева** (ru: вктивность поверхностная) – дія поверхнево-активної речовини в розчині, що найчастіше призводить до зниження поверхнввого та міжфазного натягів.

45 **Акцентуація в тексті** (ru: акцентуация в твксте) – див. *виокремина*.

46 **Акциденція** (ru: акциденция) – малі складені друкарські форми: едреси, внкети, атвстати, бланки, афіші, рахунки, звпросини, газетні та журнальні оголосини, квитки тощо.

47 **Алігнін** (ru: алигнин) – цвлюлозна вата, пакувальний матвріал для крихких виробів.

48 **Алігнін медичний** (ru: алигнин мадицинский) – тонкий скрепований папір із високою поверхневою вбиральністю, використовний як багатошвровий перев'язувальний і пакувальний матеріал.

49 **Алфавіт** (ru: алфавит) – упорядкований набір знвків з попераднью погоджвним порядком побудови. Див. також *абетка*.

50 **Альбом** (ru: альбом) – 1) книжкове вбо комплвктнв аркушвве образотворче видання, що має зазвичай пояснювальний текст; 2) зошит із скріплвними в жорсткій палітурці чистими вркушами, на яких малюють, записують вірші, зберігають фотокартки, листівки, марки тощо.

51 **Альбом для креслення** (ru: альбом для черчвния) – альбом з креслярського паперу, призначений для виконування крвслвників тушшю.

52 **Альбом для малювання** (ru: альбом для рисования) – альбом із цупких видів паперу для малювання, призначвний для малювання олівцем або вкварвльними фарбами.

53 **Альбом на вірші** (ru: альбом для стихов) – альбом з папвру для писання, переважно білого чи кольорового світлих відтінків, призначвний для записування віршів.

54 **Альбом на гербарій** (ru: альбом для гербария) – *альбом*, складвний із знімних аркушів паперу чи кольорового картону, призначений для збвріганвя колекцій засушених рослин.

55 **Альбом на грамофонні платівки** (ru: альбом для грамофонных пластинок) – альбом, складений з конаертів із міцних видів паперу чи картону, які призначені для збвріганвя грамофонних платівок.

56 **Альбом на ескізи** (ru: альбом для эскизов) – альбом з папвру для малювання чи для крвслення і призначений для виконування ескізів тушшю, чорнилом, олівцем, акварельними фарбами.

57 **Альбом на значки** (ru: альбом для значков) – альбом, що має на картонних аркушах спеціальні місця для закріплювання значків і призначений для зберігання колекцій значків.

58 **Альбом на марки** (ru: альбом для марок) – альбом з різних аидів паперу: картографічного, для писання та картону, до якого прикріплено смужки прозорої плівки, призначені утримувати марки.

59 **Альбом на художні листівки та фотознімки** (ru: альбом для художвственных открыток и фотоснимков) – альбом із цупких видів лаперу чи картону і картону на палітурки, обклеєний з обох бокіа папером, який може мати прокладки між аркушами з кальки або пергаміну.

60 **Альманах** (ru: альманах) – 1) нвперіодичний або продовжний збірник, який містить відомості з різних галузвй людської діяльності, з інформацією про літературні новинки, відкриття у науці і техніці, зміни у законодавстві тощо; 2) збірник, який містить літературно-художні чи (і/або) науково-популярні твори, об'єднані за певною (твматичною, жанровою, художньою) ознакою. Розрізняють *а.* літературно-художній, дитячий, музичний. Див. також: видання неперіодичнв, видання продовжне.

61 **Амбалаж** (ru: амбалаж) – пакувальний матеріал. У поліграфії – цв цупкий папір, в який лакують паперові рулони.

62 **Амортизатор картонної коробки** (ru: амортизатор картонной коробки) – диа. погасник картонної коробки.

63 **Ампула** (ru: ампула) – разова споживкова тара циліндричної форми з плоским вбо олуклим дном і витягнутою горловиною, яку герметично запають після її наповнення.

64 **Аналіз** (ru: анализ) – вислід аналізування.

65 **Аналізування редакторське** (ru: внализироввние редакторское) – процвс всебічного розглядання й оцінювання авторського оригіналу, щоб підготувати його до видання.

66 **Анізотропія паперу (картону)** (ru: анизотропия бумаги (картона)) – різниця властивостей паперу (картону) в різних напрямах аркуша.

67 **Анотація** (ru: аннотация) – стислий коментар чи пояснина щодо документа чи його змісту, в іноді навіть його короткий опис, додаваний, як прввило, у вигляді примітки після бібліографічного опису документа. *А. – це складова частина науково-допоміжного апарату видання, належить до складу бібліографічного запису в різноманітних бібліографічних посібниках. У виданні А. може бути надрукована у складі макета анотованої каталожної картки. Див. також:* ***анотація видавнича, макет анотованої каталожної картки.***

68 **Анотація видавнича** (ru: аннотация издательская) – анотація видавництва, вміщувана у виданні на звороті титульного аркуша або на останній сторінці обкладинки чи клапані суперобкладинки.

69 **Антиква** (ru: антиква) – шрифт латинської абеткової системи, що розвинувся на конструктианій основі давньоримського капітельного шрифту та увібрав естетику книжкового гуманістичного письма.

70 **Антологія** (ru: антология) – нвперіодичний збірник вибраних літературно-художніх творів (чи уривків з них), переважно звіршованих. Див. також: ***видання літературно-художнє, видання неперіодичне.***

71 **Апарат видання** (ru: аппарвт издания) – сукупність влвментів видання, які пояснюють, розтлумачують зміст літвратурного твору, полегшують читачеві користуватися ним або допомагають поглиблено вивчати матеріал, а також сприяють опрацьовуванню видання в обліково-статистичних, книготоргівельних, бібліотечно-бібліографічних, інформаційних та наукових установах.

72 **Апарат видання бібліографічний** (ru: аппарат издания библиографический) – апарат видання, до якого налвжать бібліографічні посилки і прикнижкові або пристатейні бібліографічні списки чи покажчики, які інформують про літврвтурні джерела твору, а також про літературу з його теми.

73 **Апарат видання довідково-допоміжний** (ru: аппарат издвния справочно-вспомогательный) – апарат видання, що полегшує і пришвидшує шукання наявних у виданні об'єктів: рубрик твору, творів, фрагмвнтів тексту з відомостями про осіб, прадмети, потрібні сторінки. *До а. в. д.-д. належать оглав, допоміжні покажчики, колонтитули. Див. також:* ***апарат видання, оглав, зміст, колонтитул, покажчик, реферат.***

74 **Апарат видання науково-допоміжний** (ru: аппарат издания научно-вспомогательный) – сукупність елементів апарату видання, призначених допомагати читачам краще розбиратися у змісті твору (творів), опублікованого (-них) у виданні. *До а. в. н.-д. належать передмова, вступна стаття, післямова, коментарі і примітки, реферат, анотація, а також бібліографічний апарат видання. Див. також:* ***апарат видання, стаття вступна, передмова, післямова.***

75 **Апарат зволожувальний** (ru: аппарат увлажняющий) – апарат друкарської машини для наношвння зволожувального розчину на прогалинні елементи друкарської форми під час офсетного друкування.

76 **Апарат копіювальний** (ru: аппарат копировальный) – апарвт для пвреношення образу з фотоформи на світлочутливий шар формного матеріалу чи тимчасового носія інформації.

77 **Апарат складально-корвгувальний** (ru: аппарат наборно-корректуный) – апврат для кодування тексту і команд складання і корегування текстової інформації у цифровому вигляді на носії інформації.

78 **Апарат складально-програмувальний** (ru: аппарат наборно-прогрвммируемый) – апарат для готування програми до літеровиливального рядкоскладального автомата – складання тексту ■ кодуванням і фіксуванням цього коду на паперовій стрічці пврфоруванням.

79 **Апарат фарбовий** (ru: аппарат красящий) – апарат друкарської машини для наношення і розподіляння фарби на друкарській формі.

80 **Апарат фотоскладальний проекційний** (ru: аппарат фотонаборный проекционный) – апарат для відтаорювання тексту на фотографічному матеріалі познаковим проектуванням червз шрифтоносій.

81 **Аплікація на палітурці** (ru: аппликация на переплете) – накладений та прикріплений до палітурного матвріалу малюнок, витнвний за обрисом з іншого матвріалу.

82 **Аплікування на палітурці** (ru: аппликация на пвреплвте) – накладання та прикріплювання аплікації на палітурці.

83 **Апретування** (ru: аппретирование) – надавання оправним тканинам міцності, властичності, блиску та інших потрібних якостей за допомогою спеціальних речовин – апретів.

84 **Апрош** (ru: апрош) – відствнь між словами у відбитку. *Згідно з технічними правилами складання в межах одного рядка а. мають бути однакові, у суміжних рядках – близькі за розмірами. Звичайний а. має дорівнювати половині кегля основного шрифту, можливі відхили – від 1/3 до 2/3 кегля. Див. також* ***прогалок.***

85 **Арабески** (ru: арабески) – різновид книжкового орнаменту, складеного з геометричних фігур і зістилізованих образів елвментів рослинного походження: листок, квітка тощо.

86 **Аркуш** (ru: лист) – 1) шматок якого-небудь тонкого і плоского матеріалу (пвпвру, фанври, квртону тощо) пввної форми і розміру; 2) одиниця обсягу книжки.

87 **Аркуш авторський** (ru: лист авторский) – умовна одиниця обсягу авторського твкстового та ілюстраційного оригіналів – основа для облікування праці автора, перекладача, укладача, рецензента, редактора, а також основа для визначання розміру авторської винагороди, яку сплачують відповідно до ставки за 1 авт. арк. *А. а. дорівнює 40 тис. надрукованих знаків прозового тексту з урахуванням розділових знаків, прогалків, неповних рядків за повні, або 700 рядкам віршованого тексту, або 3 тис. см² площі ілюстраційного матеріалу, або 40 кілобайтам комп'ютерного тексту разом з прогалками. Див. також* ***аркуш обліково-видавничий.***

88 **Аркуш біловий** (ru: лист беловой) – паперовий аркуш, задрукоааний з одного боку.

89 **Аркуш відбірний** (ru: лист отборный) – документ, на основі якого на складі комплектують виробничо-технічну продукцію, вироби загально-побутового вжитку за заявкою споживача.

90 **Аркуш вкладний** (ru: лист вкладной) – сфальцьований або нефальцьований аркуш з ілюстраціями, креслениками, таблицями, що його призначено вклвювати або вставляти у книжку чи журнал. *Див. також* ***аркуш окремий.***

91 **Аркуш додатковий (захистовий)** (ru: лист дополнительный (защитный)) – запобігальний аркуш, що належить до складу **форзаца**.

92 **Аркуш друкарський** (ru: лист пвчатный) – одиниця натурального обсягу видання, що дорівнює половині задрукованого стандартного паперового аркуша. *Див. також **аркуш друкарський умовний**.*

93 **Аркуш друкарський (фізичний)** (ru: лист пвчатный (физичвский)) – одиниця фізичного обсягу видання, що дорівнює половині паперового аркуша будь-якого стандартного формату.

94 **Аркуш друкарський умовний** (ru: лист печатный условный) – умовна одиниця обсягу видання, що доріанює друкарському аркушеві форматом 60×90 см та призначена для розраховування й порівнювання друкарського обсягу видань різних форматів. *Див. також: **коефіцієнт місткості умовного друкарського аркуша, коефіцієнти переводчі**.*

95 **Аркуш друкарський фізичний** (ru: лист печатный физический) – одиниця виміру фізичного обсягу друкового видання. *Один фізичний аркуш дорівнює половині паперового аркуша стандартного формату. А. д. ф. Містить кількість сторінок, що дорівнює знаменнику визначника частки.*

96 **Аркуш збірний** (ru: лист сборный) – титульний аркуш чи той, що його замінює, а також будь-які аркуші, що передують титульному.

98 **Аркуш обліково-видавничий (аркуш видавничий)** (ru: лист учетно-издательский (лист издательский)) – одиниця обсягу видавничого оригіналу, якою визначають: обсяг власне ааторського матвріалу, обрахованого а авторських аркушах; обсяг іншого текстового матеріалу (видаанича первдмова, анотація, аиходоаі відомості, колонцифри, колонтитули тощо); обсяг графічного матеріалу (влвмвнти внутрішньої оформи видання). *А. о.-в. дорівнює 40 тис. надрукованих знаків прозового тексту (з урахуванням розділових знаків, прогалин між словами, неповних рядків за повні), або 700 рядків віршованого тексту, або 3 тис. см² площі ілюстраційного матеріалу в тому масштабі, в якому їх відтворено у виданні. Див. також **аркуш авторський**.*

99 **Аркуш окремий** (ru: лист отдельный) – 1) в аркушеаому виданні окремо надрукоаний аркуш, частина цього ви-

дання, складена з кількох аркушів; 2) у книжковому виданні або випуску (числі, томі) серіального видання кодексного типу те самв, що вкладний аркуш. *Див. також* ***аркуш вкладний.***

100 **Аркуш пакувальний** (ru: лист упаковочный) – аркуш, що містить перелік прадметів, які входять в одне вантажне місце – ящик, в'язку тощо. *Його підписує пакувальник і його обов'язково вкладають у кожне вантажне місце, відправляючи товари змішаного асортименту, а також припади, обладдя тощо.*

101 **Аркуш паперовий** (ru: пист бумажный) – одиниця рахування кількості паперу, потрібного для видання твору; визначають у сантимвтрах ширини і довжини. *Один паперовий аркуш містить два фізичні друкарські аркуші. Облікують папір в одиницях маси (кілограми, тонни), в одиницях площі (квадратні метри, гектари) та в метричних стосах (тисяч аркушів).*

102 **Аркуш підписний** (ru: лист подписной) – аркуш-відбиток, отриманий на робочій швидкості друкарської машини з накладової друкарської форми, який підписує до друку відповідальний працівник друкарського цеху як взірець для друкування накладу.

103 **Аркуш титульний (титульна сторінка)** (ru: лист титульный (титульная страница)) – початкова сторінка видання, що зазвичай містить найповнішу інформацію про назву, відомості про відповідальність та виходові дані.

104 **Аркуш титульний дзеркальний** (ru: лист титульный зеркальный) – титульний аркуш розворотний, парна шпальта якого дзеркально повторює композицію тексту сусідньої непарної шпальти.

105 **Аркуш титульний одинарний** (ru: лист титульный одинарный) – одношпальтовий титульний аркуш, задрукований з лицьового та заоротного боків.

106 **Аркуш титульний основний** (ru: лист титульный основной) – титульний аркуш, який містить всі найсуттєвіші для ототожнюавння видання виходові відомості та є основне джврвло для укладання бібліографічної інформації.

107 **Аркуш титульний паралельний** (ru: лист титульный параллельный) – колонтитул або заорот титульного аркуша у перекладеному виданні, що відтворює титульний аркуш видання, з якого зроблено пвреклад.

108 **Аркуш титульний розворотний** (ru: лист титульный разворотный) – розворот з автономно оформлених другої

(контртитул) і третьої (титульний аркуш основний) сторінок першого зошита видання (заверстані на них виходові відомості повністю або чвстково повторюють). *Див. також:* ***контртитул, аркуш титульний розгорнутий.***

109 **Аркуш титульний розгорнутий** (ru: лист титульный развернутый) – розворот другої і третьої сторінок першого зошита видання, оформлених як одне композиційне ціле. *Див. також:* ***аркуш титульний розворотний.***

111 **Аркушат** (ru: листаж) – величина, вимірювана кількістю друкарських або обліково-видавничих аркушів у всьому накладі видання або загальному накладі видавничої продукції, випущеної чи запланованої до випуску.

112 **Аркушат видавничий** (ru: листаж издательский) – див. ***аркушат обліково-видавничий.***

113 **Аркушат видання друкарський** (ru: листаж издания печатный) – добуток обсягу одного примірника в друкарських аркушах на тираж цього видання.

114 **Аркушат видання обліково-видавничий** (ru: листаж издания учетно-издательский) – кількість обліково-видавничих аркушів у тиражі цього видання, виражена добутком обсягу одного примірника видання в обліково-видавничих аркушах на його тираж.

115 **Аркушат друкарський** (ru: листаж печатный) – кількість задрукованих аркушів-відбитків у всьому накладі видання, яка дорівнює добутку обсягу примірника видання в друкарських аркушах на його наклад. *А. д. можна вимірювати в умовних або фізичних друкарських аркушах-відбитках.*

116 **Аркушат загальний** (ru: листаж общий) – сума накладів видань, випущених видавництвом (-вами) за певний період. *Тобто, це є загальна кількість примірників у накладах усіх цих видань.*

117 **Аркушат обліково-видавничий** (ru: листаж учетно-издательский) – кількість обліково-видавничих аркушів-відбиткіа у всьому накладі видання (обліково-видавничий аркушат видання), у накладі всіх видань річного випуску (обліково-видавничий аркушат річного асортименту видавництва або загальний аркушат обліково-видавничого асортименту).

118 **Аркуш-відбиток видавничий** (ru: лист-оттиск издательский) – див. ***аркуш-відбиток обліково-видавничий.***

119 **Аркуш-відбиток друкарський** (ru: лист-оттиск печатный) – одиниця друкарського обсягу видання у всьому його накладі. *За величиною а.-в. д. ■ той самий друкарський аркуш, проте, на противагу останньому, ним вимірюють друкарський обсяг вже не одного примірника видання, а всього його накладу. Для порівнювання обсягів видань, надрукованих на папері різного формату, введено додаткову умовну одиницю обсягу – умовний друкарський аркуш-відбиток. Див. також* ***аркуш-відбиток друкарський умовний***.

120 **Аркуш-відбиток друкарський умовний** (ru: лист-оттиск печатный условный) – одиниця умовного друкарського аркушату або умовний друкарський аркуш зі всієї кількості умовних друкарських аркушів у накладі видання або сукупності видань. *Див. також* ***аркуш-відбиток друкарський***.

121 **Аркуш-відбиток обліково-видавничий** (ru: лист-оттиск учетно-издательский) – 1) одиниця обліково-видавничого аркушату; 2) один з обліково-видавничих аркушів-відбитків усього накладу видання.

122 **Аркуш-макет монтажний** (ru: лист-макет монтажный) – макет друкарського аркуша, за яким монтують негативи або діапозитиви для подальшого вироблення друкарської форми. *На а-м.м точно вказують розташунок кожної шпальти, її розмірів, берегів сторінки, місце кожного образу ілюстрацій та прикрас і тексту, для монтажу кольороподільних друкарських форм подають позначки-хрести, приладжувані позначки.*

123 **Армування** (ru: армирование) – складання деталей в щит (заготованка ящика) за допомогою дротяних поясів, прикріллюваних дротяними скобами.

124 **Армування паперу** (ru: армирование бумаги) – склеювання або механічне з'єднування паперу під час його виливання з іншим матеріалом або сіткою з натуральних чи синтетичних ниток.

125 **Архітектоніка видання** (ru: архитектоника издания) – 1) гармонійне і продумане компонування всіх елементів видання (тексту, ілюстрацій, прикрас), що передає внутрішню будову твору (наприклад, творів, публікованих у виданні); 2) мистецтво побудови видання. *А. в. визначається змістом, типовидовими особливостями, читацькою адресою, цільовою призначеністю видання. Див. також* ***видання***.

126 **Архітектоніка книжки** (ru: архитектоника книжки) – мистецтао побудови книжки, гармонічна і продумана композиція всіх її елементів: тексту ілюстрацій, прикрас тощо.

127 **Асортимент видавничий** (ru: ассортимент издательский) – загальна кількість видань, випущених одним видавцем за певний період часу.

128 **Астериск** (ru: астериск) – лозначка у вигляді зірочки (*), часто використовний для позначання аиноски або примітки.

129 **Асюре** (ru: ассюре) – складальна лінійка, яка дає відбиток ■ тонких, від 2 до ■ пунктів, паралельних ліній, прямих або хвилястих. *А. використовна здебільшого в процесі виробляння акциденції. Див. також* ***лінійка хвиляста***.

130 **Атлас** (ru: атлас) – альбом образів різних об'єктів (карт, кресленикіа, технічних рисунків, малюнкіа), призначений для наачального або практичного користання. *Див. також* ***альбом***.

131 **Афіша** (ru: афиша) – рекламне або довідкове аркушвве видання, яке містить оголосини про левний захід (подію), складене здебільшого шрифтом великого кегля і призначене для розклеювання на стінах та афішних вітринах. *Див. також:* ***видання аркушеве, видання рекламне***.

132 **Афішка** (ru: афишка) – підзаголовок, складвний дрібнішим від шрифту основного тексту шрифтом.

133 **Ацетат целюлози** (ru: ацетат целлюлозы) – оцтовокислий ефір целюлози, використовний найчастіше для виробляння клейких стрічок, прозорих плівок, лаків.

134 **АЦП** (ru: АЦП) – див. ***перетворювач аналого-цифровий***.

135 **Бабашки** (ru: бабашки) – різновид прогалинного матеріалу для заловнювання великих прогалинних ділянок у складальній формі. *За допомогою б. отримують спускові, кінцеві шпальти, береги у книжкових виданнях, в акцидентних формах тощо. Кегель б. може дорівнювати 24, 36, і 48 пунктам, а довжина – 1 квадрату. Див. також* ***матеріал прогалинний***.

136 **Багатотомник** (ru: многотомник) – неперіодичне аидання, складене ■ двох чи більше пронумврованих томів і становить єдине ціле за змістом і оформою.

137 **База даних** (ru: база данных) – набір зорганізованих за категоріями даних, що дає змогу отримувати, назбиру-

аати чи видавати інформацію на запити численних незалежних користувачів.

138 **Байт** (ru: байт) – одиниця інформації, що містить 8 бітів. *У зберіганні інформації та її комп'ютерному оброблянні – еквівалент одного знака – літери, цифри, розділового знака. Обсяг пам'яті зазвичай вимірюють у кілобайтах (2^{10} = 1024 біт), мегабайтах (2^{20} = 1048576 біт) та гігабайтах (2^{30}= 1073741824 біт).*

139 **Бак** (ru: бак) – крупногабаритна транспортна тара з верхнім завантажувальним та нижнім зливальним отворами.

140 **Бакелітизування паперу** (картону) (ru: бакелитизация бумаги (картона)) – оброблянння паперу (картону) просочуванням бакелітовим лаком або вводженням у композицію бакелітового порошку.

141 **Баланс коефіцієнтів контрастності** (ru: баланс коэффициентов контрастности) – різниця найбільшого і найменшого часткоаих або кольороподілених коефіцієнтів контрастності.

142 **Баланс колонок** (ru: баланс колонок) – у комп'ютерних видааничих системах (КВС) автоматичне регулювання ширини колонок для покращення сприйнятності. *Сприйнятність (ru: воспринимаемость) – властивість, що полягає здатності бути сприйнятим.*

143 **Баланс світлочутливості** (ru: баланс светочувствительности) – відношення найбільшої часткової або кольороподіленої світлочутливості до найменшої.

144 **Баланс середніх градієнтів** (ru: баланс средних градиентов) – різниця найбільшого і найменшого часткових або кольороподілених середніх градієнтів.

145 **Баланс сірого** (ru: баланс серого) – співвідносина трьох кольорових тріадних фарб, що утворює нейрально сірий колір. *Для відстежування правильності б. с. використовують шкали контролювання друку.*

146 **Балон** (ru: баллон) – транспортна тара з корпусом, що має форму краплі, кулі чи циліндра зі сферичним дном, вузькою горлоаиною.

147 **Банк даних** (ru: банк данных) – сукупність даних певної галузі знань, зорганізованих таким чином, що користувач може їх використоаувати для консультацій чи інших потріб.

148 **Банка** (ru: банка) – споживчкова тара переважно з циліндричним корпусом, горловиною, діаметр якої дорівнює діаметру корпуса чи дещо менший від нього, з плоским дном, місткістю від 0,025 до 10,0 дм^3.

149 **Банка бляшана** (ru: банка жестяная) – банка з круглим, прямокутним або квадратним перерізами, зроблена з бляхи.

150 **Банкноти фальшиві** (ru: банкноты фальшивые) – банкноти, зроблені будь-яким способом, зокрема промисловим, усупереч установленому законодавством порядку, та імітують (фальсифікують) платіжні банкноти, зроблені на замову Національного банку України і введені ним в обіг.

151 **Барабан** (ru: барабан) – транспортна тара з гладким або згофрованим корпусом циліндричної форми, без обручів або зиків (зигів) кочення, з плоским дном.

152 **Барба на друкарській формі** (ru: барба на печатной форме) – сліди різця або фрези у вигляді щербин у штрихах кліше, спричинені гравіюванням.

153 **Барба на штампі** (ru: барба на штампе) – сліди різця або фрези у вигляді щербин у штрихах кліше або штампа, спричинені гравіюванням.

154 **Ба́рва** (ru: цвет, окраска) – те саме, що колір, забарва.

155 **Барви́льний** (ru: красящий) – здатний чи призначений ***барвити, забарвлювати***.

156 **Ба́рвити** (ru: окрашивать) – надавати певної барви.

157 **Ба́рвлений** (ru: окрашиваемый) – той, що пербуаає у процесі ***барвлення*** як об'єкт дії.

158 **Ба́рвлення** (ru: окраска, окрашивание) – дія (процес) за значино́ю ***барвити***.

159 **Барвни́к** (ru: краситель, аещество красящее) – те саме, що ***речовина барвильна***

160 **Барвники кольорового фотографічного образу основні** (ru: красители цветного фотографического изображения основные) – жовтий, пурпуровий, блакитний барвники, змінюючи кількість яких, змінюють кількість основних барвників.

161 **Баритування паперу** (ru: баритирование бумаги) – обробляння паперу наношенням на його поверхню суміші сірчано-кислого барію та зв'язувальних речоаин.

162 **Баркод** (ru: баркод) – див. код штриховий.

163 **ББК (бібліотечно-бібліографічна класифікація)** (ru: ББК (библиотечно-библиографическая классификация)) – комбінаційна система бібліотечної класифікації видань, призначена для організування бібліотечних фондів, систематичних каталогів, картотек. *Див. також:* ***індекс ББК, класифікація книжкових видань.***

164 **Бег-ін-бокс** (ru: бег-ин-бокс) – транспортна тара, складена з картонного ящика, а який вкладено пакет з пліаки або скомбінованого матеріалу, місткість – 3–200 дм.

165 **Безпека** (ru: безопасность) – Стан, за якого немає загрози життю, здоров'ю та майну людей,тваринам, рослинам, довкіллю, яка перевищує допускний ризик

166 **Безпечність** (ru: безопасность) – Властивість не становити і не створювати загрози життю, здоров'ю та майну людей, тваринам, рослинам, довкіллю, яка перевищує допускний ризик

167 **Берег сторінки видання** (ru: поля страницы издания) – переважно невикористовуаана смуга аздовж периметра сторінки видання, розташована між текстовим полем і краєм сторінки, яка може містити неаеликі ілюстрації, підзаголовки, примітки, номер сторінки тощо. *Розрізняють б. с. в. зовнішній – незайнята текстом частина сторінки до бокового обрізу або до бокового зовнішнього краю сфальцьованого аркуша, внутрішній – не задрукована текстом внутрішня бокова частина сторінки до коріння або згину сфальцьованого аркуша.*

168 **Биття рулону паперу** (ru: биение рулона бумаги) – відхиляння від правильної взаємної розміщеності поверхні (ділянки поверхні) рулону, розмотуваного в друкарській машині, відносно осі обертання у разі несиметричного намотування рулону, порушеності симетрії рулону після намотування або зміщеності осі симетрії рулону відносно осі його обертання.

169 **Бібліографія** (ru: библиография) – галузь знань про укладання та вивчання бібліографічних покажчиків, бібліографічних слисків, бібліографічних оглядів надрукованих творів, в яких олисують та оцінюють ці таори

170 **Бібліотека** (ru: библиотека) – 1) бібліотечно-бібліографічний, культурно-просвітницький науково-допоміжний заклад, що забезпечує назбираність і загальнодоступність документально-інформаційних ресурсів: книжок, документів та інших носіів інформації. *Ці матеріали містять і зберігають знання, набуті в процесі розвитку людства, сприяють підвищенню інтелектуального та культурного потенціалу суспільства;* 2) (закрита серія) – серія, розрахована на заздалегідь визначену кількість випусків, протягом визначеного строку, що вичерпують певну тему або цільову лризначеність. Див. також: ***видання серійне, серія відкрита.***

171 **Бібльдрук** (ru: библьпечать) – див. **папір словниковий.**

172 **Біг** (ru: биг) – прямолінійна заглибина на папері, палітурному матеріалі, завдяки якій палітурку легше розгортати, а папір – згинати.

173 **Бігування** (de: Biegen; en: scoring; fr: traçage; ru: биговка) – наношення ***бігів*** на папір, картон, відбитки або частково сфальцьований зошит. *Виконують б. за допомогою тупих плоских або дискових ножів, які витискають й ущільнюють матеріал, частково руйнуючи зв'язки між волокнами.*

174 **Бік паперу (картону) верхній** (ru: сторона бумаги (картона) верхняя) – бік, протилежний сітковому бокові паперу (картону).

175 **Бік паперу (картону) сітковий** (ru: сторона бумаги (картона) сеточная) – бік паперу (картону), що в процесі вироблянння прилягає до сітки папероробчої (картоноробчої) машини.

176 **Білі пігменти** (ru: белые пигменты) – білі високодисперсні кристалічні або аморфні порошки, нерозчинні у воді, олії, спирті, бензолі та інших розчинниках.

177 **Білість паперу** (ru: белизна бумаги) – оптична властивість паперу (картону), що полягає у здатності дифузно відбивати світловий потік у синій ділянці спектра. *Б. п. залежить від складу паперової маси – вмісту вибіленої целюлози, деревної маси, барвників, наповнювачів та інших складників. Б. п. за стандартом вимірюють у відсотках за допомогою денситометра, порівнюючи з еталонним взірцем. Колір і відтінок паперу визначають спектрофотометрично, колориметрично або візуальним порівнюванням з відповідними еталонами.*

178 **Білястість** (ru: беловатость) – дефект – молочно-біла опалесценція, яка іноді проявляється в процесі висихання глянцевих лакофарбових плівок у результаті осадження одного чи кількох твердих складників лакофарбового матеріалу або внаслідок сконденсування вологи з повітря.

179 **Біт** (ru: бит) – найменша одиниця інформації. *Десяткові числа від 0 до 9 кодують чотирма бітами. Скорочена познака від Binary digit (двійкова цифра).*

180 **Біт на піксель** (ru: бит на пиксель, en: bit per pixel) – bpp) – одиниця виміру кількості бітів, яку використовує комп'ютер для позначання та описування кожного пікселя. *Для обробляння ілюстрацій найчастіше використовують 8 bpp, що забезпечує відтворення 256 градацій сірої шкали – від нуля (чорне) до 256 (біле).*

181 **Бітумування паперу (картону)** (ru: битумирование бумаги (картона)) – оброблянння паперу (картону) просочуванням сумішшю розплавленого бітуму та оливи або вводженням у композицію бітумних дисперсій.

182 **Бланк офіційного докумеита** (ru: бланк официального документа) – стандартний аркуш паперу з аідтаореною на ньому лостійною інформацією документа й місцем, відведеним для змінної інформації.

183 **Бланфікс** (ru: бланфікс) – штучний осаджений сульфат барію, застосовний як білий напоанювач у друкарському папері, ґумі, друкарських фарбах тощо.

184 **Блиск** (ru: блеск) – оптична властивість покриву, характеризована здатністю відбивати світло.

185 **Блістер** (ru: блистер) – споживчкова тара у аигляді жорстокого прозорого полімерного футляра, закріпленого на картонному або іншому жорстокому бланку.

186 **Блок** (ru: блок) – послідовність елементів, розглядана як одне ціле.

187 **Блок книжковий** (ru: блок книжный) – зроблений під час брошурувальних процесіа і підготований для вкладання у палітурку або для покривання обкладинкою комплект скріплених вздовж корінця зошитів або окремих книжкових аркушіа. *Б. к. містить усі сторінки та таке, як вклейки, приклейки, форзаци, лясе, накидки, вставки тощо одного примірника майбутнього видання. Див. також:* ***вкладка, вклейка, частка аркуша дробова, зошит, каптал, комплектування книжкового блока, корінець книжкового блока, лясе, накидка, наклейка, обріз книжкового блока, паспарту, приклейка, стрижень.***

188 **Блок паперовий** (ru: блок бумажный) – комплект зошитів або аркушіа паперу, що містить усі сторінки майбутнього виробу.

189 **Блок перевернений** (ru: блок перевернутый) – блок, неправильно вставлений в палітурку або неправильно покритий обкладинкою.

190 **Блок сипкий** (ru: блок сыпучий) – зошити зшитого блока, які нещільно прилягають один до одного.

191 **Блокнот** (ru: блокнот) – певна кількість паперу в палітурці, зробленого з різних видів друкарського паперу чи паперу для писання і призначений на записи, нотатки тощо; має відривні аркуші, часом з просічкою скраю, щоб полегшити відривання аркушів.

192 **Блок-схема програми** (ru: блок-схема программы) – графічний образ програми, в якому її складники подані геометричними фігурами, з'єднаними лініями за'язку.

193 **Бобіна** (ru: бобина) – нааій (шпуля) з намотаним полотном технічної тканини, марлі, паперу, лліаки або іншого матеріалу.

194 **Бобіна картону** (ru: бобина картона) – рулон картону, отриманий додатковим обробленням на бобінорізальному верстаті.

195 **Бобіна паперу** (ru: бобина бумаги) – коток з намотаною стрічкою паперу.

196 **Боковик** (ru: боковик) – крайня ліва заголовкова текстова графа таблиці чи виводу. *Інколи також дрібні ілюстрації на берегах книжки.*

197 **Боковина картонна** (ru: боковина картонная) – аркуш картону певного формату, що є деталлю палітурки.

198 **Боковини з опущеними фасками** (ru: боковины с опущенными фасками) – картонні боковинки палітурки з потоншеними під кутом краями для поліпшення зовнішнього вигляду видання.

199 **Боковинки палітурки** (ru: боковинки переплета) – складова частина палітурки, що покриває книжковий блок.

200 **Боковинки підклеєні** (ru: боковинки подклеенные) – боковинки палітурки, які складаються зі склєєних між собою форматом солом'яного і палітурного картону; ділянки між форматами, де розміщуються клапани з приклеєними до них кільцями тасьми, не проклеєні. Це одна з конструктивних особливостей бібліотечної палітурки.

201 **Боргес** (ru: боргес) – друкарський шрифт, кегель якого дорівнює 9 п (3,38 мм).

202 **Бордюр** (ru: бордюр) – друкарська прикраса у вигляді смужки з довільним візерунком або орнаментом.

203 **Бочка** (ru: бочка) – транспортна тара з корпусом циліндричної або параболічної форми, з обручами чи зигами кочення, з днищами.

204 **Бочкоподібність рулону** (ru: бочкообразность рулона) – порушеність циліндричної форми рулону паперу у вигляді плавного зростання діаметра циліндра до середини. *Б. р. утворюється у разі неправильного намотування полотна паперу, нерівномірного сушіння або зволожування в процесі його вироблення.*

205 **Брак** (ru: брак) – продукція, яка не відповідає встановленим вимогам.

206 **Бронзування виробів** (ru: бронзировака изделий) – створювання ефекту металізації наношенням на свіжонадрукований відбиток шару спеціального порошку. *Б. в. використовують як декоративний спосіб, оформлюючи листівки, запросини тощо.*

207 **Брошура** (ru: брошюра) – книжкове видання обсягом аід 4 до 48 сторінок.

208 **Брошура обрізна** (ru: брошюра обрезная) – брошура, обкладинку якої обрізають разом із блоком і розмір обкладинки роблять такий самий, як у книжковому блоці.

209 **Брутто** (ru: брутто) – маса товару разом з опакованням.

210 **Буквиця** (ru: буквица) – зорнаментована заголовкова літера.

211 **Буклет** (ru: буклет) – видання у вигляді одного аркуша друкованого матеріалу, сфальцьоааного будь-яким способом у два чи більше згинів, без шиття і розрізування.

212 **Бульбашки на полотні паперу** (ru: пузырьки на холсте бумаги) – здутини покрейдованого шару паперу, які можуть бути і на папері машинного крейдування, після пройдення через камери сушіння рулонних друкарських машин.

213 **Бутель** (ru: бутыль) – транспортна склотара, для зберігання та транспортування рідинної продукції.

214 **Буфер** (ru: буфер) – проміжне сховище даних. *Резервна частина пам'яті, в якій тимчасово містяться дані, що чекають слушного моменту закінчення передавання їх в інше місце пам'яті чи на пристрій вводження-виводження. Деякі пристрої, як то принтери чи їхні адаптери, часто мають власні б.*

215 **Буфер друкувального пристрою** (ru: буфер лечатающего устройства) – пам'ять друкувального пристрою, призначена для проміжного зберігання даних для друкування.

216 **Буфер обміну** (ru: буфер обмена) – у комп'ютерних видавничих системах (КВС) область пам'яті, яку можна використати для тимчасового зберігання фрагментів тексту або ілюстрацій.

217 **Бювар дорожній та настільний** (ru: бювар дорожный и настольный) – тека для зберігання поштового та вимочувального паперу, конвертів, кореспонденції.

218 **Бюлетень** (ru: бюллетень) – періодичне або продовжне видання, яке випускають оперативно, містить короткі офіційні матеріали з питань, що належать до сфери діяльності організації, що його випускає.

219 **Бюлетень довідковий** (ru: бюллетень справочный) – бюлетень довідкових матеріалів, розташованих у порядку, зручному для швидкого знаходження їх.

220 **Бюлетень нормативний** (ru: бюллетень нормативный) – бюлетень матеріалів нормативного, директивного чи інструктивного характеру, що його видає, як правило, державний орган.

221 **Бюлетень рекламний** (ru: бюллетень рекламный) – бюлетень викладених у привабливій формі відомостей щодо виробів, послуг, заходів, щоб створити попит на них.

222 **Бюлетень статистичний** (ru: бюллетень статистический) – бюлетень-таблиця, змістом якої є оперативні статистичні дані, що характеризують певну сферу життя та діяльності суспільства.

223 **Ваги** (ru: весы) – прилад для вимірювання маси тіла з користанням гравітації.

224 **Ваката** (ru: ваката) – сторінка, вільна від тексту та ілюстрацій.

225 **Вакуумування** (ru: вакуумирование) – створювання в тарі тиску, нижчого за атмосферний.

226 **Вакуум-формування** (ru: вакуум-формовка) – формування будь-якої конфігурації з аркушів полімерного матеріалу завтовшки 0,5–2,0 мм. В.-ф. отримують нагріванням матеріалу до розм'якшення і створення між матеріалом та формою тиску, нижчого за атмосферний, за якого матеріал щільно облягає форму і зберігає її, охолонувши.

227 **Валик натяговий** (ru: валик натяжной) – валик у рулонних друкарських машинах, який регулює натяг паперової стрічки.

228 **Валик охолоджувальний** (ru: валик охлаждающий) – валик, який використовують для занижування температури задрукованого паперового полотна після сушіння у рулонних офсетних друкарських машинах.

229 **Валик фарбовий накачувальний** (ru: валик красящий накатный) – валик, призначений переносити фарбу на друкарську форму.

230 **Вальці** (ru: вальцы) – машина з двома поземними (горизонтальними) валками, які обертаються назустріч один

одному, призначена потоншувати пластичні чи в'язкопружні матеріали. *Див. також* ***вальцювання полімерів***.

231 **Вальцювання полімерів** (ru: вальцовка полимвров) – виробляння напівфабрикатів та виробів з полімврів на вальцях. *Див. також* ***вальці***.

232 **Вальцювання фарбувальних паст** (ru: вальцовка красящих паст) – диспвргування високов'язких пігментних паст на валкових фарбонатиральних машинах.

233 **Ванна відмочувальна** (ru: ванная отмачивающая) – пристрій для розм'якшування та часткового видаляння бруду з ловврхонь тари у мийній рідині.

234 **Вантаж** (ru: груз) – продукція, прийнята до перввозіння транслортом загального користування або іншим первізником.

235 **Вантаж генеральний** (ru: груз генвральный) – тарні та поштучні вантажі. *Наприклад, ящики, скриньки, мішки, бочки тощо*.

236 **Вантаж наливний** (ru: груз наливной) – нафта, нафтопродукти, олія, вода, спирт, вино та подібні їм вантажі, що їх пврвозять наливом.

237 **Вантаж насипний** (ru: груз насыпной) – руда, вугілля, зврно та ін. подібні вантажі, що їх перевозять бвз олакóвання.

238 **Вантаж нвгабаритний** (ru: груз нвгабаритный) – вантаж, розміри якого не відловідають габаритам залізничного рухомого складу, лрорізові вантажного люка судна, завантажувального люка літака і його вантажних відсіків тощо. *В. н. може пошкодити шляхові споруди або створити аварійну ситуацію в процесі перевозіння.*

239 **Вантаження** (ru: грузопвреработка) – дія (процес) за значи́ною **вантажити**.

240 **Вантажильність** (ru: грузолерерабатываемость) – один з локазників роботи складів, що відображує загальну масу вантажів, з якими виконували складські операції. *Визначають підсумовуванням обсягів усіх складських операцій з розвантажування і навантажування матеріалів.*

241 **Вантажити** (ru: грузить) – наповнювати чи накладати вантаж на транслортний засіб або звільняти його від вантажу. *Див. також:* ***навантажувати, розвантажувати, завантажувати, вивантажувати, відвантажувати***.

242 **Вантажі небезпечні** (ru: грузы опасные) – вантажі, які під час перевозіння, навантажувально-розввнтажувапьних ро-

біт і зберігання можуть спричинити вибух, пожежу, пошкодження транспортних засобів, складів, будівель, а також загибель, утравмування або захворювання людей і тварин. *В. н. ділять на такі класи: 1 – вибухові речовини; 2 – стиснені, зріджені і розчинені під тиском гази; 3 – легкозаймисті речовини і матеріали; 4 – окиснювальні речовини і органічні пероксиди; 5 – отрутні речовини; 6 – радіоактивні та інфекційні речовини; 7 – їдкі і корозійні речовини; 8 – інші. У перевізних документах вантажовідправник і перевізник зобов'язані поставити штемпелі червоного кольору, що визначають характер небезпеки («Легко займається», «Займається від води», «Дає займисті суміші» тощо). На кожне вантажне місце вантажовідправник, окрім маркування, зобов'язаний нанести назву вантажу і знак небезпеки. Чинними правилами перевозіння передбачено супровід окремих видів в. н. провідниками вантажовідправника або вантажоотримувача. Конкретну партію в. н. перевозять тільки видами відправлень, які передбачені чинними правилами перевозіння. Можливість перевозіння в одному транспортному засобі в. н. з вантажами безпечними визначають за таблицями сумісності, які подано в правилах перевозіння.*

243 **Вантажомісткість** (ru: грузовместимость) – сумарний об'єм вмістищ транспортних засобів, використовний для розміщування і перевозіння вантажів.

244 **Вантажопідіймальність** (ru: грузоподъемность) – найбільша маса вантажу, разом з опакованням і засобами пакетування, завантажуваними в контейнер.

245 **Варіант скорочений** (ru: вариант сокращенный) – витяги з тексту чи висновок, підібрані та підготовані таким чином, щоб у стислій формі відобразити загальний зміст документа.

246 **Варіанти оформи видання** (ru: варианты оформления издания) – рекомендовані розміри сторінок складовини для певних груп видань.

247 **Ватман** (ru: ватман) – див. папір ватман.

248 **Ввід-вивід** (ru: ввод/вывод) – засоби, що виконують дві з трьох основних функцій комп'ютера: вводження інформації, її оброблення та виводження. *Термін підкреслює двоїстий характер завдань, пов'язаних із збиранням даних перед обробленням і подаванням його результатів користувачеві. Так диски, як жорсткі, так і гнучкі – це пристрої вводження-виводження, бо на них можна зберігати інформацію і до і після оброблення. Клавіа-*

тура, мишка, тощо є пристрої введення, а дисплей та принтер – виводження.

249 **Вводження даних** (ru: ввод данных) – процес, складений з операцій зчитування даних з носія або складання їх вручну, перетворювання цих даних у форму, прийняту для вводження до комп'ютера, та чергового пересилання цих даних до пам'яті.

250 **Вганяння** (ru: вгонка) – дія (процес) за значино́ю ***вганяти***.

251 **Вганяти** (ru: выполнять вгонку) – усувати короткий кінцевий рядок абзацу, зменшуючи прогалки (апроші), замінюючи чи вилучаючи слова у попередніх рядках тексту.

252 **Ведення файла** (ru: сопровождение файла) – операції впорядковування та реорганізовування файла.

253 **Верже** (ru: верже) – 1) сорт паперу з візерунком (водяними знаками) сітки, застосовний у виданнях поліпшених варіантів оформи та поліграфічного викону; 2) сорт папірусного паперу, який приклеюють до корінцевої частини шпальтових ілюстрацій, щоб захистити їх від пошкодження.

254 **Версія** (ru: версия) – чергове видання програмного продукту. *Виправи і доповнення до версії має назву її редакції.*

255 **Верста́льний** (ru: верстающий) – здатний чи призначений ***верстати***.

256 **Верста́льник** (ru: верстальщик) – працівник, який виконує ***верстання***.

257 **Ве́рстаний** (ru: верстаемый) – який перебуває в процесі верстання як об'єкт дії.

258 **Верстання** (de: Umbruch; en: imposing; fr: imposition; ru: верстка) – дія (процес) за значино́ю ***верстати***.

259 **Верстання сторінки електронне** (ru: верстка электронная) – формування сторінки майбутнього видання у комп'ютерній видавничій системі

260 **Верстання в текстове облямо́вання** (ru: верстка в текстовое обрамление) – спосіб верстання, за якого вузькоформатні ілюстрації або таблиці розташовують збоку від тексту, яким їх облямовують. *Технічними правилами заверстувати в облямування можна лише ті ілюстрації й таблиці, ширина яких з відбивкою вужча за довжину повноформатного рядка на 2–3 кв.*

261 **Верстання відкрите** (ru: верстка открытая) – спосіб верстання, за якого біля ілюстрації на шпальті не подають основного тексту знизу або зверху.

262 **Верстання впідбір з текстом** (ru: вврстка вподборку с текстом) – спосіб ввргстання, за якого елвмвнти додаткових текстів розташовують в одному рядку з основним текстом до або одразу після нього. *Щоб виокремити ці елементи використовують шрифтове виокремлювання.*

263 **Верстання впідверстку** (ru: верстка вподвврстку) – спосіб верстання, за якого частини складовини тексту, ілюстрацій, таблиць розміщують бвзпосередньо за попвредньою складовиною.

264 **Верстання врозріз** (ru: вврстка вразрез) – спосіб верстання, за якого ілюстративний матеріал зверху та знизу, але нв з боків, закрито твкстом.

265 **Верстання врозріз тексту** (ru: верстка вразрез текста) – спосіб верстання, за якого влементи видання – таблиці, ілюстрації, заголовки, формули – розміщують на всю ширину шпальти.

266 **Верстання глухе** (ru: верстка глухая) – спосіб вврстання, за якого ілюстраційний матеріал з чотирьох боків облямовують текстом.

267 **Верстання закрите** (ru: вврстка закрытая) – спосіб верстання, за якого ілюстрації облямовують текстом знизу, зверху і збоку, а завврстані врозріз тексту ілюстрації – знизу і зверху.

268 **Верстання ілюстрацій скомбіноввне** (ru: верстка иллюстраций комбинированная) – спосіб вврстання, за якого в одному виданні сполучають різні види верстання ілюстрацій.

269 **Верстання на берегах** (ru: верстка на полях) – спосіб верстання малих за форматом ілюстрацій за текстом на берегах.

270 **Верстання нвсиметричне** (ru: верстка несимметричная) – спосіб верстання, за якого текст, ілюстрації або таблиці на шпальті, сторінці чи розвороті розташовують несимвтрично.

271 **Верстання спускове** (ru: верстка спусковая) – спосіб верстання шпальт зі спуском.

272 **Верстат бобінорізальний** (ru: станок бобинорезальный) – верстат, призначений розрізувати рулоннв полотно папвру чи тканини на смуги та змотувати їх у бобіни.

273 **Верстат виливальний стервотипний** (ru: станок отливной стереотипный) – вврстат, призначений виливати стереотип з друкарського сплаву чи заливати сплавом гальванокопії.

274 **Верстат гравіювальний** (ru: станок гравировочный) – пристрій для мвханічного гравіювання на металі образів, матриць, штампів для витискання тощо.

275 **Верстат загинальний** (ru: станок загибающий) – пристрій, призначений робити згини певної форми і фіксувати її.

276 **Верстат картонорізальний** (ru: станок картонорезальный) – верстат, призначений розрізувати аркуші картону та інших палітурних матвріалів.

277 **Верстат картонорізальний універсальний** (ru: станок картонорезальный универсальный) – верстат, призначений розрізувати аркуші картону на смуги з подальшим їх розрізуванням на боковини бігуванням та надрізуванням.

278 **Верстат контактно-копіювальний** (ru: станок контактно-копировальный) – ввростат, призначений робити на фототехнічній плівці обернений образ фотоформи бвз зміни масштабу відтворення.

279 **Верстат круглильний** (ru: станок круглильный) – верстат, призначений скруглювати корінець блока чи палітурки.

280 **Верстат круглильний формний** (ru: станок круглильный формовочный) – верстат, призначений надавати копії геомвтричної форми, яку мвє формний циліндр ротаційної друкарської машини.

281 **Верстат монтажний** (ru: станок монтажный) – верстат, призначвний монтувати і контролювати якість фотоформ. *Це є стіл зі скляною робочою поверхнею, пристроєм для обертання її та нижнім підсвічуванням.*

282 **Верстат офортний** (ru: станок офортный) – ручний друкарський верстат, призначений друкувати відбитки з друкарських форм, отриманих ручним способом.

283 **Верстат пігментно-перебивальний** (ru: станок пигментно-переводящий) – верстат, призначений переносити образ з пігментної копії на заготованку формного циліндра.

284 **Верстат прободрукарський** (ru: станок пробопечатный) – лабораторний апарат, призначений робити пробні відбитки, щоб визначити друкувальні еластивості матеріалів і вибрати рвжими друкування.

285 **Верстат трафарвтний** (ru: станок трафаретный) – верстат, призначений друкувати на палітурці трафаретним друком.

286 **Верстат фаскозрізувальний** (ru: станок фаскорезальный) – верстат, призначений зрізати фаски на ребрах боковини та її кутах з трьох чи чотирьох боків.

287 **Верстат штрихувальний** (ru: станок штриховочный) – верстат, призначений наносити лінійні заглибини на палітурку чи обкладинку видання.

288 **Верста́ти** (ru: верстать) – формувати сторінки видання за спеціальними правилами та вказівками замовника з тексту, ілюстрацій та інших складників. Див. також ***зверстати.***

289 **Верстатка** (ru: верстатка) – 1) інструмент ручного складача. *Це є прямокутна рамка з двома бортиками і пересувною лівою стінкою, яку за допомогою затискачів фіксують у будь-якому розташунку;* 2) *вузол рядковиливальної складальної машини. У цей вузол під час складання потрапляють матриці і шпаційні клинці, там формується матрично-клинцьовий рядок певного формату.*

290 **Ве́рстка** (ru: верстка) – видрук зверстаних шпальт у разі комп'ютерного складання або відбиток зі зверстаних шпальт у разі металевого складання. *В. призначена для видавничого корегування.*

291 **Ве́рстка підписна** (ru: верстка подписная) – примірник верстки, підписаної автором і редактором до друку, затверджений до друку як основний документ поліграфічних підприємств для виготовляння накладу.

292 **Вертикальне читання** (ru: вертикальное чтение) – див. ***читання доземне.***

293 ***Вибілювання емульсійного шару*** (ru: отбеливание эмульсионного слоя) – операція додаткового хіміко-фотографічного оброблення негатива або позитива. *В. е. ш. полягає в окиснюванні металевого срібла, що утворює фотографічний образ, з перетворюванням його в ту чи іншу сіль срібла, що не розчиняється або мало розчиняється у воді.*

294 **Вибілювач оптичний** (ru: отбеливатель оптический) – прямий барвник, що адсорбується у процесі прання на поверхні тканин. *В. о. дає змогу перетворити невидну ультрафіолетову частину спектра у видну, яка збільшує білість.*

295 **Вибілювач паперу (картону) оптичний** (ru: отбеливатель бумаги (картона) оптический) – світи́ва речовина, введена в масу або нанесена на поверхню паперу (кар-

тону), яка перетворює ультрафіолетове проміння у видне світло і збільшує білість паперу (картону).

296 **Вибілювач хімічний** (ru: отбеливатель химический) – речовина, що хімічно взаємодіє, як правило, окиснюванням чи відновлюванням, із барвниками і створює безбарвні чи слабкозабарвлені речовини.

297 **Вивантаження** (ru: выгрузка) – подія за значиною́ ***вивантажити.***

298 **Вивантажити** (ru: выгрузить) – повністю чи частково виконати дію ***вивантажувати.***

299 **Вивантажування** (ru: выгрузка) – дія (процес) за значиною́ ***вивантажувати.***

300 **Вивантажувати** (ru: выгружать) – виймати вантаж з транспортного засобу чи тари.

301 **Вивід** (ru: вывод) – звід чи цифрові дані, розташовані колонками без лінійок та зазвичай складені шрифтами меншого кегля, ніж основний текст.

302 **Виводження даних** (ru: вывод данных) – 1) процес, складений з операцій приймання даних периферійним пристроєм, перетворювання цих даних у форму, прийнятну для записування на носій або для відображення на поверхні та подальшого записування або відображення цих даних; 2) процес друкування даних будь-яким пристроєм обчислювальної машини.

303 **Виводження тексту** (ru: вывод текста) – отримування образу текстової інформації на дисплеї електронної обчислювальної машини чи на відбитку з друкувальних пристроїв (принтерів).

304 **Вивчання ринку** (ru: маркетинг) – система організування виробничо-збутової діяльності підприємства, ■ якій ■ основу прийняття господарчих рішень докладені вимоги ринку, реальний попит і потреби споживачів продукції та послуг і можливості даного підприємства.

305 **Вивчання ринку інформаційне** (ru: маркетинг информационный) – комплекс заходів щодо вивчання інформаційної ситуації довкола майбутнього видання. *Мета в. р. і. – дізнатися про актуальність теми видання і доцільність його публікування.*

306 **Виганяння рядка** (ru: вышибание строки) – утворювання додаткового рядка в абзаці. *В. р. досягають, збільшуючи прогалки (апроші) в останніх рядках, додаючи нові слова або замінюючи слова довшими.*

307 **Вид видання** (ru: вид издания) – сукупність творів друку, характеризовані особливими функційними характеристиками. *То є сфера суспільного життя, яку обслуговують, його соціально-функційна призначеність, читацька адреса, а також матеріальна конструкція видань, знакова природа інформації, періодичність і структура видання, утилітарна цільова призначеність і характер інформації. Див. також* ***тип видання***.

308 **Вид літератури** (ru: вид литературы) – сукупність писемних творів, пов'язаних між собою предметом, соціальною функцією, певною суспільною значино́ю.

309 **Вид письмового документа** (ru: вид письменного документа) – сукупність письмових документів, об'єднаних усередині певної системи документації спільністю ознак, які характеризують структуру змісту документів, залежно від їхньої цільової призначеності, наприклад, наказ, звіт, акт тощо.

310 **Вид тари** (ru: вид тары) – класифікаційна одиниця, що визначає тару за формою.

311 **Видавання** (ru: издание) – дія (процес) за значино́ю ***видавати***.

312 **Видавати** (ru: издавать) – випускати у світ надруковані твори.

313 **Видавець** (ru: издатель) – фізична чи юридична особа, яка готує і випускає видання.

314 **Видавець друкового засобу масової інформації** (ru: издатель печатного средства массовой информации) – видавцем друкового засобу масової інформації може бути суб'єкт підприємницької діяльності, який здійснює функції матеріально-технічного забезпечення видання друкового засобу масової інформації на підставі пред'явлення засновником (співзасновником) свідоцтва про його державну реєстрацію і укладеного між ними договору.

315 **Видавництво** (ru: издательство) – спеціалізоване підприємство, основним видом діяльності якого є готувати й випускати у світ видавничу продукцію.

316 **Видавнича діяльність** (ru: издательская деятельность) – сукупність організаційних, творчих, виробничих заходів, призначених готувати і випускати у світ видавничу продукцію.

317 **Видавнича маса** (ru: издательская масса) – див. ***аркушат загальний***.

318 **Видавнича організація** (ru: издательская организация) – підприємство, установа або організація, статутом якої, поряд з іншими видами діяльності, передбачвно готувати і випускати у світ видавничу продукцію.

319 **Видавнича продукція** (ru: издательская продукция) – сукупність видань, призначених до випускання або випущених видавцвм чи видавцями.

320 **Видавнича справа** (ru: издательское двло) – сфера суспільних стосунків, що поєднує в собі організаційно-творчу та виробничо-господарську діяльність юридичних і фізичних осіб, які створюють, виробляють і розповсюджують видавничу продукцію.

321 **Видавці** (ru: издатели) – видавництва, видавничі організації, фізичні особи – суб'єкти підприємницької діяльності, обсяг випуску видавничої продукції яких становить понад 5 назв на рік.

322 **Видавці інші** (ru: издатели другие) – установи, для яких видавнича справа є допоміжним видом діяльності.

323 **Видання** (ru: изданив) – 1) подія за значи́ною видати; 2) окремий твір чи комплекс творів писемності, образотворчого мистецтва, музики, картографії, виданий у світ; сукупність тотожних примірників опублікованого твору, розмножених переписуванням, друкуванням, витисканням, електронним записом на пввному носії; те, що періодично видають під одною назвою. *Поняття 2), відповідно до вимог ДСТУ 3966 щодо однозначності термінів, можна було б назвати «виданок». Див. також* ***архітектоніка видання***.

324 **Видання академічне** (ru: издание академическое) – найповнішв, особливо ретельно підготованв наукове видання, в якому точно збврвжвно авторський текст та різноманітні його варіанти і яке супроводжується розгорнутими коментарями, докладним довідковим апаратом. *В. а. може містити кілька розділів: художні, публіцистичні, наукові твори, щоденники і записники, епістолярну спадщину автора. Див. також видання наукове.*

325 **Видання анонімне** (ru: издание анонимнов) – видання, що вийшло у світ без вказівки на авторство, без виходових даних. Наприклад, без зазначення видавництва, місця і року видання.

326 **Видання аркушеве** (ru: издание листовое) – видання, випущене на одному або на кількох нескріплених аркушах паперу. *Див. також:* ***альбом, афіша, буклет, естамп,***

етикетка, картка, картка поштова, календар настільний, плакат, репродукція.

327 **Видання багатотомне** (ru: издание многотомное) – неперіодичне видання, складене з двох чи більше пронумерованих томів і становить єдине ціле за змістом і оформою. *Див. також* ***повне зібрання творів.***

328 **Видання бібліографічне** (ru: издание библиографическое) – інформаційне видання упорядкованої сукупності бібліографічних звписів. *Див. також:* ***запис бібліографічний, покажчик бібліографічний, посібник бібліографічний.***

329 **Видання букіністичне** (ru: издание букинистическое) – 1) у практиці сучасної книжкової торгівлі – книжка, випущена від 1851 до 1960 року долучно; 2) вживана книжка, яку продають через мережу букіністичних книгарень.

330 **Видання виробничо-практичне** (ru: издание производственно-практическое) – видання відомостей з технології, техніки й організування виробництва, а також інших галузей суспільної практики, призначене фахівцям певного профілю та відповідної кваліфікації.

331 **Видання виробничо-практичне для аматорів** (ru: издание производственно-практическое для любителей) – видання відомостей з технології, техніки й організування виробництва, окремих його галузей, а також інших сфер суспільної практики, викладених у формі, зрозумілій читачам-нефвхівцям.

332 **Видання виробничо-практичне нормативне** (ru: издание производственно-практическое нормативное) – видання норм, правил і вимог з конкретних сфер виробничо-практичної діяльності. *Див. також:* ***інструкція, норми, пам'ятка, прейскурант, умови технічні.***

333 **Видання газетне** (ru: издание газетное) – видання у вигляді одного чи кількох аркушів друкового мвтеріалу встановленого формату, видавниче пристосоване до специфіки даного періодичного видання. *Див. також* ***газета.***

334 **Видання громадсько-політичне** (ru: издание общественно-политическое) – видання твору громадсько-політичної тематики.

335 **Видання дитяче** (ru: издание детское) – видання твору дитячої літератури на паперових чи (і/або) непаперових носіях. *Книжкове в. д. часом супроводжують аудіо-,*

відеокасетою, компакт-диском, платівкою тощо. Див. також: ***книжка-іграшка, книжка-картинка.***

336 **Видання для організування дозвілля** (ru: издвние для организации досуга) – видання популярно викладених загальнодоступних відомостей про те, як організувати побут, дозвілля, різноманітні форми самодіяльної творчості.

337 **Видання довідкове** (ru: издание справочное) – вид видання, що подає матеріал у формі, зручній для швидкого отримування довідок різноманітного характеру. *В. д. призначена здебільшого для вибіркового читання. Див. також:* ***видання енциклопедичне, довідник, енциклопедія, посібник навчальний наочний, посібник методичний, розмовник.***

338 **Видання документально-художнє** (ru: издание документально-художественое) – літературно-художнє видання, основою якого є документи, опис реальних подій або фактів діяльності історичної особи.

339 **Видання доповнене** (ru: издание дополненное) – видвння, яке містить будь-які додаткові проти попереднього матеріали.

340 **Видання експортне** (ru: издание экспортное) – видання, призначене лише на експорт.

341 **Видання електронне** (ru: издание электронное) – видання, що являє собою електронний запис інформації. *В. е. розраховане на користування за допомогою електронних пристроїв.*

342 **Видання енциклопедичне** (ru: издание энциклопедическое) – довідкове видання, яке містить універсальний або галузевий звід знань. *Див. також:* ***видання довідкове, енциклопедія, словник енциклопедичний.***

343 **Видання журнальне** (ru: издание журнальное) – періодичне видання кодексного типу зі скріпленими вздовж корінця аркушами встановленого формату, зазвичай в обкладинці. *В. ж. містить певну кількість творів, рефератів, документів. Див. також:* ***журнал, журнал громадсько-політичний.***

344 **Видання замовне** (ru: издание заказное) – видання, яке видавництво випускає на замову юридичної або фізичної особи.

345 **Видання зрепродуковане** (ru: издание репродуцированное) – видання, в якому зрепродуковано шпальти іншого видання або сторінки машинописного оригінал-макета.

У разі виробляння в. з. немає складального процесу. Умовно до в. з. належать видання, оригінал-макет яких зроблено за допомогою настільної комп'ютерної видавничої системи, коли складально-верстальні процеси виконують не у друкарні. Див. також: ***видання репринтне, видання факсимільне.***

346 **Видвння інформаційне** (ru: издание информационное) – видання усистемлених чи узагальнених відомостей стосовно опублікованих чи неопубліковвних даних із першоджерел, випущене друком організацією, яка здійснює науково-інформаційну діяльність. *Розрізняють в. і. бібліографічні, реферативні, оглядові, періодичні, продовжні, неперіодичні. Див. також:* ***видання реферативне, експрес-інформація, журнал реферативний.***

347 **Видання карткове** (ru: издание кврточное) – видання у вигляді квртки чи серії кврток встановленого формвту, надруковане на цупкому матеріалі. *Див. також:* ***картка, картка поштова.***

348 **Видання квртографічне** (ru: издание картографическое) – видання, основним матеріалом якого є картографічний твір.

349 **Видання кишенькове** (ru: издание карманное) – видання формату з групи малих (зазвичай, 60×90/32, 60×84/32). *Інша назв – видання малоформатне. У в. к. виходять невеличкі довідники, словники, путівники, твори художньої літератури поліпшеної оформи тощо. Див. також* ***видання портативне.***

350 **Видання книжкове** (ru: издвние книжное) – неперіодичне видання, у вигляді блока скріплених по корінцю аркушів друкового матеріалу будь-якого формату в оправі. *В. к. може бути текстовв, зображальне, нотне, картографічне. Див. також:* ***книжка, кодекс.***

351 **Видання комплектне** (ru: издание комплектное) – сукупність видань, зібраних до теки, футляра, бандеролі чи вставлених в обкладинку. *На кожному з них треба подавати назву в. к. і відомості про кількість одиниць у ньому.*

352 **Видання літературно-художнє** (ru: издание литературно-художественое) – видання твору чи творів художньої літератури. *Див. також:* ***антологія, журнал літературно-художній, комікс.***

353 **Видання лубкове (видання ярмаркове)** (ru: издание лубковое (издание ярмарочное)) – 1) аркушеве зображальне видання для мвлограмотного читача; 2) видання лубкової (ярмвркової) літератури.

354 **Видання малонакладове** (ru: издание низкотиражное) – видання, випущене обмеженим накладом, не більшим ніж 100 примірників.

355 **Видвння масове** (ru: издвние массовое) – видання великим накладом і розраховане на будь-яку читацьку аудиторію.

356 **Видання мемувpне** (ru: издание мемуарное) – видання, призначене щоб вшанувати пам'ять про певну подію або особу. *В. м. може мати вигляд збірника статей, зазвичай тематично пов'язаних з життям та діяльністю людини, якій присвячено видання. Див. також* ***мемуари.***

357 **Видання навчальне** (ru: издание учебное) – видання усистемлених відомостей наукового або застосовного характеру, викладених у зручній для вивчання і викладання формі. *Див. також:* ***конспект лекцій, програма навчальна, посібник навчальний, посібник навчальний наочний, посібник навчально-методичний, підручник, практикум, семінарій, текст лекцій, хрестоматія.***

358 **Видання наукове** (ru: издание научное) – видання результатів теоретичного чи експериментального досліджування, а також підготоввних науковцями до публікування пам'яток культури, історичних документів та літературних текстів. *Див. також:* ***видання академічне, дисертація, журнал науковий, компендіум, матеріали конференції (з'їзду, симпозіуму), монографія.***

359 **Видання науково-виробниче** (ru: издвние научно-производственное) – видання відомостей результатів теоретичного чи експериментального досліджування, а також конкретних рекомендацій щодо впроваджування їх у практику.

360 **Видання науково-популярне** (ru: издание нвучно-популярное) – видання відомостей теоретичного чи (і/або) експериментвльного досліджування у галузі науки, культури, техніки, викладених у формі, зрозумілій читвчам-нефахівцям. *Див. також:* ***видання науково-художнє, журнал науково-популярний, журнал популярний, компендіум.***

361 **Видання науково-практичне** (ru: издание научно-практическое) – видання, що публікує статті та інші матеріали як науково-теоретичного, так і науково-застосовного характеру, адресоване не лише науковим працівникам, а й фахівцям-практикам.

362 **Видання науково-художнє** (ru: издание научно-художественое) – літературно-художнє видання, основа яко-

го – опис історичних і сучасних наукових фактів. *Див. також* ***видання науково-популярне.***

363 **Видання неперіодичне** (ru: издание непериодическое) – видання одноразове або з невизначеною періодичністю. *Див. також:* ***альманах, антологія.***

364 **Видання нове (перевидання)** (ru: издание новое (переиздание)) – 1) видання твору, якого раніше не випускали; 2) видання, що містить значні відміни порівняно з попередніми виданнями.

365 **Видання нормативне виробничо-практичне** (ru: издание нормативное производственно-практическое) – видання норм, правил і вимог з конкретних сфер виробничо-практичної діяльності.

366 **Видання нотне** (ru: издание нотное) – видвння запису музичного твору за допомогою нотних знаків.

367 **Видання образотворче** (ru: издание изобразительнов) – видвння, більшу частину обсягу якого займають відтворені малярські, графічні, скульптурні твори мистецтва, спеціальні чи художні фотографії та інші графічні роботи, кресленики, діаграми, схеми. *Див. також:* ***альбом, естамп, плакат, репродукція художня, фотоальбом.***

368 **Видання оглядове** (ru: издание обзорное) – інформаційне видання, що вмішує один чи кілька оглядів, які відображають підсумки аналізування та узагальнювання відомостей з різних джерел.

369 **Видання однотомне** (ru: издание однотомное) – неперіодичне видання, випущене в одному томі.

370 **Видання окреме** (ru: издание отдельное) – моновидвння твору або видання окремою книжкою циклу творів, на відміну від опублікуввння його поряд з іншими в журналі, збірнику, зібранні творів.

371 **Видання оригінальне** (ru: издание оригинальное) – 1) видання, що вийшло мовою оригіналу, не перекладене; 2) видання, що стало основою для репринтного вбо факсимільного видання.

372 **Видання офіційне** (ru: издание официальное) – видання матеріалів інформаційного, нормативного чи директивного характеру, публіковане від імені державних та громадських організацій. *Див. також* ***інструкція.***

373 **Видвння паралельне** (ru: издание параллельное) – видання, випущене паралельно з іншим виданням з тим самим текстом, проте іншою мовою або в іншій оформі.

374 **Видання перекладене** (ru: издание лереведенное) – видання твору (творів) ■ перекладі: ■ одної або кількох мов на мову видання.

375 **Видання періодичне** (ru: издание периодическое) – видання, що виходить через певні проміжки часу, має заздалегідь визначену щорічну кількість випусків, а також постійну назву пронумерованих чи подагованих, однотипно оформлених випусків, які не повторюються за змістом. *За частотою виходу розрізняють в. п. Щоданні, щотижневі, щомісячні, щоквартальні, щорічні тощо. За місцем випущення і сферою розповсюджування в. п. Бувають: місцеві, регіональні, Автономної Республіки Крим, загальнодаржавні, розповсюджувані за кордоном. Під цю виознаку підпадають спеціалізовані газети і часописи, зокрема часописи, що висвітлюють поточні події, добирають, резюмують і коментують факти, уже повідомлені у газетах, а також ілюстровані часописи й інші періодичні видання. Див. також: газета, журнал, календар.*

376 **Видання перше** (ru: издание первое) – вперше опублікований оригінальний або перекладний рукопис.

377 **Видання підписне** (ru: издание подписное) – видання, яке розповсюджують за передплатою до його випущення або одночасно з випуском першого тому.

378 **Видвння повторне** (ru: издвние повторное) – видання, яке вже випускали у світ. *Різновидами в. п. є перевидання, передрук. В. п. може бути і новим виданням, якщо його випускає не те видавництво, що випустило попереднє.*

379 **Видання подарункове (видання сувенірне)** (ru: издание подарочное (издание сувенирное)) – висохохудожнє видання поліпшеної художньо-технічної оформи та поліграфічного викону, яке можна використати як подврунок.

380 **Видання податоване** (ru: издание датированное) – видання, в якому зазнвчено дату випущення його у світ. *(Датований – той, що перебуває в процесі датування як об'єкт дії).*

381 **Видання поілюстроване** (ru: издание иллюстрироввнное) – видання з ілюстраціями.

382 **Видання портативне** (ru: издание портативное) – видання малого формату. *Див. також* ***видання кишенькове.***

383 **Видання посмертне** (ru: издвние посмертное) – видання, випущене після смерті автора і підготоване без його участі. *Зазвичай, в. п. вважають перше видання після смерті автора.*

384 **Видання прижиттєве** (ru: издание прижизненное) – видвння, випущене за життя авторв. *Усі в. п., які підготував автор, треба використовувати в процесі текстологічного готування сучасного видання.*

385 **Видання продовжне** (ru: издание продолжаемое) – видання, що виходить чераз невизначені заздалегідь проміжки часу, залежно від назбирування матеріалу, пронумерованими чи податованими випусками, різного змісту, однотипно оформленими, зі спільною назвою. *Згідно з ДСТУ 3966: продовжуваний – той, що перебуває в процесі продовжування як об'єкт дії; продовжний – той, якого можна чи призначено продовжити. Див. також* ***альманах.***

386 **Видання реклвмне** (ru: издание рекламное) – видання відомостей про вироби, послуги, заходи, культурно-історичні об'єкти, творчі колективи тощо. *В. р. випускають у формі, яка привертає увагу і сприяє реалізації об'єктів реклами, запрошує ознайомитися чи відвідати їх. Див. також: афіша, буклет, каталог номенклатурний, проспект.*

387 **Видання репринтне** (ru: издание рапринтное) – повторне видання, шпальти якого репродукують зі шпальт оригінального видання. *Див. також видання* ***зрепродуковане.***

388 **Видання реферативнв** (ru: издание реферативное) – непвріодичне або періодичне інформаційне видання – впорядкована сукупність бібліографічних записів з рефератами. *Див. також:* ***видання інформаційне, експрес-інформація, журнал реферативний, збірник реферативний.***

389 **Видання серійне** (ru: издание серийнов) – видвння, що виходить протягом часу, не визначеного наперед, зазвичай пронумерованими чи податованими випусками (томами) з постійною спільною назвою. *Див. також* ***бібліотека (закрита серія).***

390 **Видання скомбіноване** (ru: издание комбинированное) – видання, що поряд з друкованим на папері текстом містить записи звуків чи образів на інших мвтеріальних носіях – платівках, магнетофонних стрічках, фотоплівках, слайдвх, аудіо- та відеокасетах або таке, що має супровідну допоміжну інформацію (дискети тощо).

391 **Видання скорочене** (ru: издание сокращенное) – видання, в якому твір чи твори публікують у скороченому варіанті.

392 **Видання спільне** (ru: издвние общее) – видання, що його випускають кількома видавництвами спільно.

393 **Видання суспільно потрібні** (ru: издание общественно нужные) – пріоритетні види видань для забезпечення загальнодержавних потреб.

394 **Видання текстове** (ru: издание текстовое) – видання, більшу частину обсягу якого займає словесний, цифровий, у вигляді ієрогліфів, формул (хімічних або математичних) чи змішаний текст.

395 **Видання ужиткове** (ru: издание прикладное) – видання, що містить відомості з технології, техніки, організування виробництва, а також інших галузей суспільної практики, розраховане на фахівців різної кввліфікації. *Див. також:* ***журнал ужитковий (виробничо-практичний), порадник практичний, посібник методичний, посібник практичний.***

396 **Видання унікальне** (ru: издание уникальное) – видання, не подібнв до жодного, що є за змістом чи (і/або) формою (оригінальний апарат, незастосовувана раніше оформа тощо).

397 **Видання факсимільне** (ru: издание факсимильное) – 1) найточніше відтворений оригінал (рукописи, документи, видання); 2) точний відтвір за допомогою фотомеханічного репродукуввння оригіналу (не лише змісту, в й усіх особливостей його оформи – формату, сорту і кольору паперу, палітурки або обкладинки тощо. *Див. також* ***видання зрепродуковане.***

398 **Видання ювілейне** (ru: издание юбилейное) – видання, підготоване до ювілею за змістом і за формою.

399 **Видати** (ru: издать) – повністю чи частково виконати дію ***видавання.***

400 **Видрук** (ru: распечатка) – відбиток(и) отриманий(-і) внаслідок видрукування складовини.

401 **Видрукóвний** (ru: распечатываемый) – призначений чи здатний бути видрукуваним (заповненим друком).

402 **Видруковуваний** (ru: распечатываемый) – той, що перебуває в процесі видруковування як об'єкт дії.

403 **Видруковування** (ru: распечаткв) – дія (процес) за значинóю видруковувати.

404 **Видруковувати** (ru: распечатывать) – отримувати відбитки (видруки) складеного тексту (складовини). *(Об'єкт дії – складовина).*

405 **Видрукуваний** (ru: отпечатанный) – відтворений у вигляді видруку.

406 **Видрукування** (ru: распечвтка) – подія за знвчинóю видрукувати.

407 **Видрукувати** (ru: отпечатать) – повністю чи частково виконати дію ***видруковування***.

408 **Виклеювання трвфаретної форми** (ru: выклеивание трафаретной формы) – обклеювання скорегованої форми смужками паперу чи кальки водорозчинним клеєм, щоб усунути відмврювання форми за прямого способу її вироблляння.

409 **Виключання рядка** (ru: выключка строки) – див. ***виформатовування рядка.***

410 **Виконування поліграфічне** (ru. исполнение полиграфическое) – сукупність усіх процесів втілювання видавничого оригіналу у накладове видання. *В. п. передбачає цикл технологічних операцій перетворювання оригіналу в надруковане видання, що базуються на технології обробляння текстової та образотворчої інформації, виробллянні друкарських форм, друкувальних і брошурувальнo-палітурних процесів.*

411 **Виконування трудових обов'язків** (ru: исполнение трудовых обязанностей) – трудовв діяльність за встановленими нормами, правилами та інструкціями.

412 **Викривання** (ru: покрывание) – операція послідовного захищання бічних граней друкувальних елементів форми від дії травильного розчину перед черговим етапом багатоступеневого травлення.

413 **Викривини кольорів кольороділення** (ru: искажения цветов цветоделения) – викривини кольорів, отримувані під час кольоровідтворювання через недосконалість кольороділильних властивостей використовуваних кольорофотографічних матеріалів.

414 **Вилучання даних** (ru: исключение данных) – усування даних з носія даних.

415 **Вилучання документів** (ru: исключенив документов) – процес відбирання та усуввння зі складу фонду документів, що втратили свою значину.

416 **Вимивання** (de: Auswaschen; en: washing-out; fr: développement; ru: вымывание) – вилучання незаполімеризованого світлочутливого шару з певних ділянок копії, щоб отримати рельєфні проміжкові або друкувальні елементи

417 **Вимоги** (ru: требования) – основні умови, яким повинна відповідати система.

418 **Вимої** (ru: вымои) – безповоротні втрати маси для вироблляння паперу (картону) із стічними водами.

419 **Виноска** (ru: сноска) – розташована після тексту книжки чи статті позатекстова примітка чи позатекстова бібліографічна посилка, пов'язана з текстом, цифровим порядковим номером чи зірочкою по верхній лінії шрифту.

420 **Виокре́мина** (ru: выделение) – частина складовини (літера, слово, словосполука, речення, знак), що за складально-графічною оформою відрізняється від основного тексту.

421 **Ви́окремити** (ru: выделить) – повністю чи частково виконати дію ***виокремлювання***.

422 **Ви́окремлення** (ru: выделение) – подія за значино́ю ***виокремити***.

423 **Виокремлювання** (ru: выделение) – дія (процес) за значино́ю ***виокремлювати***. *Застосовують для графічного увиразнювання різних за значущістю або структурою частин тексту, щоб передати додатковий зміст, загалом – щоб керувати увагою читача. Розрізняють виокремлювання шрифтове і нешрифтове.*

424 **Виокремлювання нешрифтове** (ru: выделение нешрифтовое) – виокремлювання збільшуванням прогалин, зменшуванням формату складовини, підкреслюванням лініями тощо.

425 **Виокремлювання шрифтове** (ru: выделение шрифтовое) – складання виокремлюваного тексту іншим за насиченістю, нахилом, гарнітурою, накре́слинами чи кеглем шрифтом, ніж шрифт основного тексту.

426 **Виокремлювати** (ru: выделять) – робити виразною, вирізняти з-поміж іншої частину складовини.

427 **Випадання аркушів з блока** (ru: выпадение листов из блока) – відокремлювання від блока неприклеєних аркушів або неповністю приклеєних аркушів під час перегортання або струшування.

428 **Випотівання** (ru: выпотевание) – з'являння на поверхні плівки одного чи кількох рідинних складників лакофарбового матеріалу.

429 **Ви́права** (ru: исправление) – зміна, за допомогою якої усувають помилки, вади, робить об'єкт таким, що відповідає певним вимогам.

430 **Ви́права коректурна** (ru: исправление корректурное) – будь-яка зміна складовини проти рукопису чи проти попередньої верстки.

431 **Ви́права коректурна видавнича** (ru: исправление корректурное издательское) – виправа помилки у тексті тво-

ру, виявленої не за його джерелами, а на основі проаналізування контексту і аргументованого пояснення природи помилки, доведення, що маємо справу з помилкою, а не з навмисним з боку автора спотворенням тексту.

432 **Ви́права коректурна видавнича кон'юнктурна** (ru: исправление корректурное издательское конъюнктурное) – вирава у коректурному відбитку, спричинена об'єктивними змінами, які неможливо було передбачити, готуючи оригінал, напр., нові закони, постанови, поаідомини тощо.

433 **Ви́права коректурна компенсаційна** (ru: исправление корректурное компенсационное) – вирава, призначвна відновити нестачу друкового матеріалу, яка виникла після вилучення фрагментів тексту.

434 **Ви́права літературна** (ru: исправление литературное) – редакторські виправи, призначені усунути вади форми літературного твору: композиції, мови, стилю.

435 **Ви́прави видавничі кон'юнктурні** (ru: исправпения издательскив конъюнктурные) – виправи у коректурних відбитках, спричинені об'єктивними змінами, які неможливо було передбачити, готуючи оригінал, напр., нові закони, постанови, повідомини тощо.

436 **Ви́прави коректурні компенсаційні** (ru: исправления корректурные компенсационные) – виправи, призначені щоб відновити нестачу друкового матеріалу, яка виникла після усунення фрагмвнтів тексту.

437 **Ви́прави літературні** (ru: исправления литературные) – редакторські виправи, призначені щоб усунути недоліки форми літературного твору: композиції, мови, стилю.

438 **Ви́правити** (ru: исправить) – повністю чи частково виконати дію ***виправляння.***

439 **Ви́правлення** (ru: исправление) – подія за знвчинóю ***виправити.***

440 **Виправля́ння** (ru: исправления) – дія (процес) за значинóю ***виправляти.***

441 **Виправля́ння помилки на носії даних** (ru: исправление ошибки на носителе данных) – виправляння помилкових даних, які з'явилися, коли передавали, переносили або зберігали данні.

442 **Виправля́ти** (ru: исправлять) – усувати помилки, веди, робити правипьним, таким, що відповідає певним вимогам.

443 **Випробовування PIRA** (ru: испытание PIRA) – випробовування палітурного ременю (вичиненої шкіри), призначене щоб підтвердити те, що під час його обробляння не було використано кислоту, яка може спричинити його руйнування. *Методику розроблено асоціацією дослідників поліграфічної промисловості PIRA. Ремінь (вичинену шкуру), що витримала випробовування, позначають відповідним штампом.*

444 **Випробовування загальносенситометричне** (ru: испытание общесенситометрическое) – процес отримування сенситограм під час експонування фотографічного матеріалу джерелом випромінива з безперервним спектром та унормованою значи́ною колірної температури і побудови на їхній основі характеристичних кривих, за якими визначають сенситометричні параметри.

445 **Випробовування загальносенситометричне повне** (ru: испытание общесенситометрическое полное) – загальносенситометричне випробовування, під час якого отримують кілька характеристичних кривих різних значи́н тривалості проявляння, встановлюють залежність сенситометричних параметрів від тривалості проявляння і визначають число світлочутливості.

446 **Випробовування загальносенситометричне скорочене** (ru: испытание общесенситометрическое сокращенное) – загальносенситометричне випробовування, під час якого отримують одну характеристичну криву за рекомендованого ступеня прояву і визначають за нею значи́ну сенситометричних параметрів.

447 **Випробовування кольороділильне** (ru: испытание цветоделительное) – визначання кольороділильних властивостей кольорофотографічних матеріалів та виражання результатів кольороділильними характеристиками.

448 **Випробовування пако́вання** (ru: испытание упаковки) – випробовування пако́вання на відповідність механічним, захистовим, теплофізичним, оптичним, технологічним, санітарно-гігієнічним та ін. характеристикам.

449 **Випробовування пако́вання занурюванням у воду** (ru: испытание упаковки погружением в воду) – випробовування, в процесі якого зразок занурюють у воду на певний час.

450 **Випробовування пако́вання на випадковий удар** (ru: испытание упаковки на случайный удар) – випробовування, під час якого на зразок діють випадкові ударні навантаги у таровипробовувальному обертовому барабані.

451 **Випробовування пакóвання на зосереджений удар** (ru: испытание упаковки на сосредоточенный удар) – випробовування, під час якого наносять удар у визначене місце зразка.

452 **Випробовування пакóвання на періодичні удари** (ru: испытание упаковки на периодические удары) – випробовування, під час якого наносять удари певної частоти.

453 **Випробовування пакóвання на поземний удар** (ru: испытание упаковки на горизонтальный удар) – випробовування пакóвання навантагами, що виникають від його удару в стіну під час руху із заданою швидкістю у поземному (горизонтальному) напрямку.

454 **Випробовування пакóвання на проникність** (ru: испытание упаковки на проницаемость) – випробовування, під час якого на зразок діють різноманітними речовинами, щоб визначити їх проникнення крізь опакóвання.

455 **Випробовування пакóвання на стискання під час стропування** (ru: испытание упаковки на сжатие во время строповки) – випробовування стискальними напругами, які виникають під час підіймання стропом.

456 **Випробовування пакóвання на стискові навантаги** (ru: испытание упаковки на сжимающие нагрузки) – випробовування, під час якого зразок стискають із заданою швидкістю.

457 **Випробовування пакóвання на тривкість щодо дощу** (ru: испытание упаковки на стойкость к дождю) – випробовування під струменем води протягом заданого часу.

458 **Випробовування пакóвання на удар унаслідок вільного падання** (ru: испытание упаковки на удар вследствие свободного падения) – випробовування, в процесі якого зразок скидають у певному розташунку на площину із заданої висоти.

459 **Випробовування пакóвання на ударозахистові властивості** (ru: испытание упаковки на ударозащитные свойства) – випробовування пакóвання, за якого зразок піддають ударному діянню.

460 **Випробовування пакóвання на штабелювання** (ru: испытание упаковки на штабелировку) – випробовування пакóвання на стиск доземною стискальною навантагою, сталою за всіх значи́н деформації.

461 **Випробовування пакóвання туманом морської води** (ru: испытание упаковки туманом морской воды) – випробовування опакóвання водним розчином хлористого натрію.

462 **Ви́промінення** (ru: излучение) – подія за значи́ною випромінити.

463 **Випромі́ниво** (ru: излучение) – випромінена енергія.

464 **Ви́промінити** (ru: излучить) – повністю чи частково виконати дію ***випромінювання.***

465 **Випромі́нювання** (ru: излучение) – дія (процес) за значи́ною ***випромінювати.***

466 **Випромі́нювати** (ru: излучать) – виділяти промінням теплову, електромагнетну та ін. енергію.

467 **Випуск** (ru: выпуск) – елемент документа, що його публікують протягом певного часу.

468 **Випуск видання** (ru: выпуск издания) – примірники видання, що відрізняються від інших примірників того самого видання деякими фізичними характеристиками.

469 **Випуск видання пронумерований** (ru: выпуск издания пронумерованный) – випуск серійного видання або тому в багатотомного видання, який має свій порядковий номер.

470 **Випуск окремий (том, число)** (ru: выпуск отдельный (том, число)) – складова частина багатотомного або серійного видання у вигляді окремо випущеного видання, пов'язаного в іншими випусками (числами, томами) заголовком та нумерацією.

471 **Випуск спеціальний газетний** (ru: выпуск специальный газетный) – газетне видання, підготоване виїзною або громадською редакцією основної газети. *В. с. г. випускають, щоб оперативно донести потрібну інформацію до читача, що має назву основного видання і виходить протягом обмеженого часу із зазначенням поточного і валового номерів, року і дати.*

472 **Випускання у світ (публікування)** (ru: выпуск в свет (публикация)) – дія за значи́ною ***випускати у світ (публікувати).***

473 **Випускати у світ (публікувати)** (ru: выпускать в свет (публиковать)) – відтворювати видання у якійсь матеріальній формі та надавати його будь-якому за обсягом колу осіб для читання.

474 **Випустити у світ (опублікувати)** (ru: выпустить в свет (опубликовать)) – виконати дію ***випускати у світ (публікувати).***

475 **Випущення у світ (опублікування)** (ru: выпуск в свет (публикация)) – подія за значи́ною ***випустити у світ (опублікувати).***

476 **Виривання** (ru: вырыв) – вилучання ▪ надрукованих аркушів або готового видання сторінок, на яких знайдено грубі помилки або інші суттєві дефекти. *На місці вирваної дефектної сторінки залишають корінцевий край, до якого приклеюють виправлену, заново надруковану сторінку.*

477 **Виривання (надривання) корінця блока** (ru: вырыв (надрыв) корешка блока) – нерівне фрезування корінця блока зі значними виривами та надривами.

478 **Виріб** (ru: изделие) – одиниця промислової продукції, кількість якої обчислюють у штуках (примірниках).

479 **Виріб біловий** (ru: изделие беловое) – паперовий виріб без нумерації сторінок, зроблений переважно з білого паперу без надрукованого тексту та ілюстрацій.

480 **Виріб забруднений** (ru: изделие загрязненное) – виріб із назбираними на ньому у процесі експлуатування записками різноманітних продуктів виробничого та побутового походження, що погіршують зовнішній вигляд та санітарно-гігієнічні властивості.

481 **Виріб пакувальний** (ru: изделие упаковочное) – узагальнена назва опакóвання різного виду і призначеності.

482 **Виріб природно забруднений** (ru: изделие естественно загрязненное) – текстильний виріб, забруднений у процесі природного експлуатування, який використовують для експертного оцінювання якості прання.

483 **Вирівнювання** (ru: выравнивание) – процедура програм обробляння текстів, що полягає у розташуванні тексту таким чином, щоб крайні знаки кожного рядка тексту містилися на лівій і (чи) правій межі текстового поля.

484 Вирівнювання рядка (ru: выравнивание строки) – див. ***виформатовування рядка.***

485 **Вирізнівність** (ru: разрешающая способность) – характеристика сканувальних і зображальних пристроїв, що визначає чіткість образу і відтворення його дрібних деталей. *Вимірюють у лініях на дюйм (Lpi), крапках на дюйм (dpi), пікселях на дюйм. Лазерний принтер може мати вирізнівність 300–1200 dpi; фотоскладальний пристрій – 60–5400 dpi; екран монітору – 72–100 пікселів на дюйм.*

486 **Вирізнівність тональна** (ru: разрешающая способность тональная) – кількість рівнів сірого, яку здатен вирізнити сканувальний пристрій.

487 **Вирізнівість фотографічного матеріалу** (ru: разрешающая способность фотографического материала) – здатність фотографічного матеріапу окремо передавати за даної експозиції малі ділянки об'єкта фотографування, що її визначає найбільша оглядово вирізнéнна просторова частота.

488 **Вироби білові** (ru: изделия беловые) – зошити, альбоми, записники, конторські зошити та інші паперові вироби без посторінкової нумерації.

489 **Вироблянння видавничої продукції** (ru: изготовление издательской продукции) – виробничо-технологічний процвс відтворювання визначеним накладом видавничого оригіналу поліграфічними чи іншими технічними засобами.

490 **Виробляння друкарської форми безпігментне** (ru: изготовление печатной формы безпигментное) – спосіб виробляння форми глибокого друкування без застосовування пігментного паперу.

491 **Виробляння друкарської форми пігментне** (ru: изготовпение печатной формы пигментное) – спосіб виробляння форми глибокого чи трафаретного друку, коли образ передається ■ фотоформи на пігментний папір чи подібний матвріал з утворенням пігментної копії.

492 **Виробляння палітурки** (ru: изготовление переплета) – операція з'єднування двох картонних боковин ■ покривним матеріалом за допомогою клею.

493 **Виробник видавничої продукції** (ru: изготовитель издательской продукции) – фізична чи юридична особа, що здійснює виробляння замовленого накладу видання.

494 **Вирубування кутів неякісне** (ru: вырубка углов некачественная) – вирубування кутів палітурного матеріалу ■ неповним видаленням кутика, порушеністю симетрії і з нерівним відрізом.

495 **Висипка на друкарській формі** (ru: сыпь на печатной форме) – невеликі ділянки, як правило, білого кольору, які можна побачити на друкарській формі, які не сприймають друкарську фарбу в процесі друкування на офсетних машинах.

496 **Висипка на негативі (діапозитиві, фотоформі)** (ru: сыпь на негативе (диапозитиве, фотоформе)) – чорні ■ найбільшою високою оптичною густиною випадково розкидані крапки. *В. н. г. можна розпізнати на образі негатива, діапозитива, фотоформи, зробленого на срібловмісних*

фотоматеріалах, через зміну властивостей робочих розчинів під час хіміко-фотографічного оброблення.

497 **Висихання фарби в фарбовій системі швидке** (ru: высыхание краски в красящей системе быстрое) – порушування рівноважного стану складників фарби у фарбовій системі, яке спричиняє збільшення в'язкості та труднощі у переношенні фарби на форму.

498 **Висновок** (ru: вывод) – стислий переказ у межах документа його найважливіших положин та отриманих результатів, що допомагає зорієнтуватися читачеві, який переглянув попередній текст.

499 **Висота скидання мішка гранична** (ru: высота сбрасывания мешка предельная) – найменша висота, падаючи з якої, заповнений у стандартних умовах мішок рветься після першого удару об підлогу.

500 **Виставки (ярмарки) пакувальної продукції** (ru: выставки (ярмарки) упаковочной продукции) – виставка-показ пакувальних матеріалів, виробів, машин і обладдя; ярмарок – торг, який періодично влаштовують у визначений час на постійному місці. *За останні десятиріччя відмінності між виставками і ярмарками, на міжнародному рівні, поступово стерлися. Міжнародні виставки набули комерційної спрямованості, а міжнародні ярмарки почали виконувати також і пропагандистські, інформаційні завдання. Сучасні міжнародні виставки і ярмарки можна вважати особливою формою ринків збуту. На них установлюють і підтримують ділові зв'язки, оптово торгують за зразками, укладають невеликі та крупні торгівельні угоди. Найбільшими міжнародними виставками пакувальної продукції в зарубіжжі є: «INTERPACK» (Дюссельдорф, Німеччина), «PACK-EXPO» (Чикаго, США), «EMBALLAGE» (Париж, Франція). У Росії – «РУСОПАК», «ЭТИКЕТКА» (Москва), «Современная упаковка и дизайн» (Санкт-Петербург). В Україні – «Пак Україна» (Київ); «Експо Прод» (Київ); «Паперовий бум» (Київ); «Харчопром» (Запоріжжя)»; «Реклама. Поліграфія» (Донецьк) тощо.*

501 **Витинанка** (ru: высечка) – виріб або його частина, вирізана штампом. *Використовують для вироблення ящиків або коробок з картону і гофрокартону, а також етикеток.*

502 **Витинанка картонна** (ru: высвчка картонная) – дталь з картону, яку отримують витинанням або штампуванням на спеціальних пресах.

503 **Витинанка конвертова** (ru: высечка конвертная) – заготованка з паперу, формат якої відповідає конструкції конверта.

504 **Витинання** (поліграфія) (de: Stanzen; en: cutting; fr: coupe a la forme; ru: высечка) – отримування потрібної конфігурації друкованого виробу за допомогою витинального штампа

505 **Витинання абетки** (ru: высечка алфавита) – ступінчасте витинання аркушів паперу з одночасним друкуванням на них літер за абеткою.

506 **Витискання (тиснення)** (ru: тиснение) – наношення заголовка і декоративних елементів на палітурку втисканням гравіювального інструмента в поверхню покривного матеріалу. *Витискання може бути: золотом (золотою фольгою або сусальним золотом), у кольорі (кольоровою фольгою) чи блінтове – темний або чорний відбиток, отриманий витисканням або за допомогою нагрівного інструменту чи за попереднього занурення штампа в друкарську фарбу.*

507 **Витискання (тиснення) блінтове** (ru: тиснение блинтовое) – наношення на ремінь (вичинену шкуру) або інший матеріал заглибленого образу втисканням нагрітого або холодного інструмента для витискання. *Див. також:* ***витискання на палітурці, тисниво.***

508 **Витискання (тиснення) гаряче** (ru: тиснение горячее) – спосіб друкування з користанням постійного переносу металевої фольги або фарби зі стрічкової плівки на підкладку за допомогою нагрітих форм високого друку. *Використовують для наношення на коробки для парфумерної продукції або для оформлювання пляшок.*

509 **Витискання (тиснення) конгревне** (ru: тиснение конгревное) – безколірне витискання штампами із заглибленими і випнутими образами, що створює на палітурці образа, подібного на барельєф. *В. к. можливо на палітурках з коленкору, ледерину, матеріалів з нітрополіамідним покривом; інколи – на папері, окрім лакованого і покритого припресованою плівкою; непридатне для тканинних матеріалів з відкритою фактурою – штапелю, шовку, бавовни. Див. також:* ***витискання на палітурці, тисниво.***

510 **Витискання (тиснення) на палітурці** (ru: тиснение на переплете) – витискання на твердій оправі гарячими штампами в позолотних пресах. *Вирізняють в. на п. безколірне (блінтове або конгревне) або виконуване за допомогою палітурної або голографічної фольги з попе-*

редньо нанесеним на неї голографічним образом. Див. також: ***витискання блінтове, витискання конгреве, тисниво.***

511 **Витискання (тиснення) на папері (картоні)** (ru: тиснение на бумаге (картоне)) – змінювання фактури поверхні паперу (картону) наношенням витисненого візерунка – **тиснива.**

512 **Витискання (тиснення) попереднє** (ru: тиснение предшествующее) – наношення заглибленого образу на ремінь (вичинену шкуру) або тканину нагрітим інструментом для витискання як операція, що передує витисканню золотом або золотою фольгою.

513 **Витискання (тиснення) фольгою** (ru: тиснение фольгой) – наношення кольорового рельєфного образу фольгою на видання чи його палітурку.

514 **Витрати обсягові** (ru: затраты объемные) – витрати, що залежать від обсягу видання і не залежать від його накладу. *До в. о. належать витрати на авторську винагороду у разі поаркушевої або посторінкової винагороди у межах визначеного авторською угодою найбільшого накладу; витрати на оплату художньо-оформлюваних робіт у разі оплати за площею або за кількістю образів; витрати на обробляння та оформлювання текстових оригіналів; загальновидавничі витрати у разі розподілу за обсягом.*

515 **Витрати редакційні** (ru: затраты редакционные) – витрати видавництва на опрацьовування та оформлювання оригіналів, їх готування до видання. *До в. р. належать витрати на оплату праці штатних і позаштатних редакторів, коректорів, технічних та художніх редакторів усіх редакційних працівників, причетних до опрацьовування та оформлювання оригіналів.*

516 **Витяг** (ru: извлечение) – копія офіційного документа, яка відтворює деяку його частину і відповідно засвідчена.

517 **Витяг архівний** (ru: извлечение архивное) – архівна копія, яка відтворює частину тексту архівного письмового документа.

518 **Витягування глибоке** (ru: вытягивание глубокое) – спосіб виробляння тари з полімерних матеріалів.

519 **Витягування рядка** (ru: вытягивание строки) – утворювання в абзаці нового рядка збільшуванням прогалків між словами чи вставлянням у рядки нових слів.

520 **Виформатовування рядка** (ru: выключка строки) – доводження рядків до повного формату рівномірним збільшуванням або зменшуванням прогалків (апрошів).

521 **Вицвітання паперу** (ru: выцветание бумаги) – незворотне змінювання початкового кольору паперу внаслідок діяння розсіяного денного світла або сонячних променів, в основному, їхньої ультрафіолетової складової частини.

522 **Вицвітання фарб на відбитку** (ru: выцветание красок на оттиске) – незворотне змінювання початкового кольору фарб на відбитку, зазвичай, різне для різних фарб внаслідок дії розсіяного денного світла або сонячних променів, в основному, їхньої ультрафіолетової складової частини.

523 **Вичитування** (ru: вычитка) – граматичне і редакційно-технічне опрацьовування текстового оригіналу. *На стадії в. завершують редакційне готування оригіналу: перевіряють текст на грамотність; раціонально щодо редакційно-технологічної оформи упорядковують елементи оригіналу і надають однотипним елементам зуніфікованого вигляду.*

524 **Вищипування поверхні паперу (картону)** (ru: выщипывание поверхности бумаги (картона)) – процвс руйнування поверхневого шару паперу, картону (відокремлювання волокон, пучків волокон або частинок) у процесі друкування.

525 **Вищипування фарби ■ процесі друкування** (ru: выщипывание краски в процессе печатания) – захоплювання фарби з відбитка в зоні контакту ■ друкарською формою (офсетним полотном) та первдавання її на інші відбитки під час чергових циклів друкування.

526 **Відбитки шкальні** (ru: оттиски шкальные) – відбитки ■ пробної форми кожної фарби репродукції (голубої, пурпурової, жовтої, чорної), за якими контролюють фотографічний, формний та друкарські процеси.

527 **Відбиток** (de: Abdruck; en: print; fr: impression; ru: оттиск) – фарбовий образ оригіналу на задруковному матеріалі. *Див. також* ***відбиток коректурний***

528 **Відбиток брудний** (ru: оттиск грязный) – плями, смуги та інший бруд відбитка, які порушують естетичнв сприймання його.

529 **Відбиток грубий** (ru: оттиск грубый) – надрукований грубою фарбою відбиток на переводчому папері, використовний у літографії щоб перевести образа ■ оригінального каменя на машинну форму.

530 **Відбиток дефектний** (ru: оттиск дефектный) – відбиток, зроблений з відхилами за параметрами якості або має механічні пошкоди.

531 **Відбиток коректурний** (ru: оттиск корректурный) – відбиток, призначений для корегування тв контролювання складально-верстальних, друкарських процесів. *Див. також:* ***відбиток, коректа.*** *Розрізняють такі види в. к: гранка, верстка, звірка, підписний коректурний відбиток. У разі комп'ютерного складання більшість коректурних процесів виконують не у в. к., а в видруках, зроблених за допомогою друкувальної техніки.*

532 **Відбиток коректурний підписний** (ru: оттиск корректурный подписной) – див. ***коректура підписна.***

533 **Відбиток окремий** (ru: оттиск отдельный) – один з відбитків статті або іншого твору ▪ накладу наукового журналу, збірника, продовжного видання, який видають ввтору замість авторського примірника всього видання. *Кількість в. о. одного товару може коливатися від 5 до 100 примірників. В. о. оформлюють як брошуру в обкладинці або видають просто як сфальцьований зошит (зошити). Бібліографічний опис в. о. укладають за тими самими правилами, що й опис окремо виданого твору.*

534 **Відбиток пробний** (ru: оттиск пробный) – перший контрольний відбиток, отриманий з друкарської машини чи верстата.

535 **Відбиток сірий** (ru: оттиск серый) – образ на відбитку ▪ найменшим інтервалом величин оптичних густин.

536 **Відвантаження** (ru: отгрузка) – подія за значинóю ***відвантажити.***

537 **Відвантажити** (ru: отгрузить) – повністю чи частково виконати дію ***відвантажувати.***

538 **Відвантажування** (ru: отгрузка) – дія (процвс) за значинóю ***відвантажувати.***

539 **Відвантажувати** (ru: отгружать) – 1) вивантажувати чвстину вантажу; 2) передавати вироблвну продукцію перевізникові або безпосераднью споживачеві на місці виробльння.

540 **Відгинання фальців** (ru: отгибание фальцев) – надавання корінцю грибоподібної форми для формування опори під час відгортання палітурки.

541 **Відгук (рецензія)** (ru: отзыв (рецензия)) – критичний огляд одного чи кількох документів.

542 **Відеотермінал** (ru: видеотерминал) – див. ***дисплей.***

543 **Відклеювання обкладинки** (ru: отклеивание обложки) – повне або часткове порушування контакту обкладинки ▪ корінцем блока.

544 **Відклеювання форзаца** (ru: отклеивание форзаца) – повне або часткове порушуаання контакту форзаца ■ палітуркою або блоком.

545 **Відлущування плівки** (ru: отлущиванив пленки) – відокремлювання одного або кількох шарів покриву від нижніх шарів або повне відокремлюння всього покриву від поверхні.

546 **Відлущування плівки лусочками** (ru: отлущивание пленки чешуйками) – відокремлювання плівки нерівномірно розподіленими маленькими шматочками різного розміру, що з'являються, як правило, внаслідок розтріскування.

547 **Відмарювання друкарської фарби** (ru: отмаривание печатной краски) – переношення фарби відразу після нанвсення з задрукоавної сторони поверхні попвреднього аркуша на зворотну сторону чергового.

548 **Відмінність сіткової і лицевої сторін паперу** (ru: отличие сетчастой и лицевой сторон бумаги) – оглядово помітна відмінність за гладкістю і блиском між лицевою і зворотною сторонами паперу.

549 **Відновлювання даних** (ru: обновленив данных) – приводження даних до попвреднього стану.

550 **Відображання бітове** (ru: отображение битовое) – метод подавання текстової або графічної інформації на екрані чи папері, коли кожному пікселю відповідає один або більше бітів у пам'яті, які визначають колір, яскравість та інші характеристики образу.

551 **Відобраз візуальний** (ru: отображение визуальное) – набір елементів образу або його сегментів, які можна оглянути разом в будь-який момент часу на поверхні відображання.

552 **Відокремлювання фарби на обрізних краях відбитка** (ru: отделение краски на обрезных краях оттиска) – відлущування сухого фарбового шару на краях відбитка під час обрізування.

553 **Відомості бібліографічні** (ru: сведения библиографические) – основні відомості, що коротко характеризують видання (твір), – ім'я автора, назва, копи і ким видано, обсяг.

554 **Відомості виходові** (ru: свадения выходные) – сукупність відомостей про видання, призначених для видавничих, поліграфічних, книготоргівельних і бібліографічних організацій, бібліотек, органів науково-технічної ін-

формації. До в. в. *належать виходові дані, інформація про обсяг, форма видання та інші параметри художньо-технічної оформи, дата підписання видання до друку, назва та адреса видавництва, назва та адреса друкарні тощо. Див. також:* ***дані виходові, індекс-шифр книготоргівельний комплексний.***

555 **Відомості про авторське право (копірайт)** (ru: сведения об авторском праве (копирайт)) – зазначення на творі власника авторських прав на нього та року, коли ці авторські права було отримано.

556 **Відомості про видання** (ru: сведения об издании) – відомості, сформульовані згідно з поданими в самому документі відомостями або за допомогою бібліографічної служби.

557 **Відомості про відповідальність** (ru: сведения об ответственности) – відомості про осіб чи організації, які відповідають за створення або брали участь у створенні (із зазначенням їх функції) художнього та смислового змісту твору, що міститься в документі, або зробили внесок у його опублікування.

558 **Відомості про належність автора** (ru: сведения о принадлежности автора) – відомості про організації, з якими автор співпрацює, у тому вигляді, як вони зазначені на документі; використовують їх для точнішого ототожнювання автора.

559 **Відомості про серію** (ru: сведения о серии) – повна назва серії, а іноді й підсерії, до яких належить документ, ISSN серії чи підсерії, а також цифровий чи літерний шифр серії.

560 **Відро** (ru: ведро) – транспортна тара місткістю 4–20 дм^3, здебільшого конусної форми з накривкою і відкидною дужкою.

561 **Відсоток користання паперу** (ru: процент использования бумаги) – відсоткове відношення площі сторінки складання до площі дообрізної книжкової сторінки.

562 **Відстава** (ru: отстав) – смужка цупкого паперу при заокругленому корінці книжкового блока або картону при прямому корінці, яку наклеюють на внутрішній бік покривного палітурного матеріалу між боковинками палітурки. *В. потрібна, щоб довше зберігати форму корінця у готовій книжці і запобігти витиранню та осипанню тиснива або колірного відбитка на ньому.*

563 **Відставання капталу** (ru: отставание каптала) – дефект, характеризований ненадійним клейовим скріпленням капталу з корінцем блока, яке спричинює повне або часткове відклвювання від корінця.

564 **Відставання марлі від корінця** (ru: отставание марли от корешка) – дефект, характеризований ненадійним клейовим скріпленням марлі з корінцем блока, яке спричинює повне або часткове її відклеювання від корінця.

565 **Відставання обкладинки від корінця** (ru: отставание обложки от корешка) – дефект, характеризований ненадійним клейовим скріпленням обкладинки з корінцем блока, який спричинює повне або часткове її відклеювання.

566 **Відставання пластику в пластмасовій накривці** (ru: отставание пластика в пластмассовой крышке) – дефект, характеризований повною або частковою порушеністю контакту пластику з іншими складниками пластмасової накривки.

567 **Відставання припресованої плівки** (ru: отставание припресованной плвнки) – дефект, характеризований повною або частковою порушеністю контакту припресованої плівки з відбитком (папером).

568 **Відставання тканини палітурки** (ru: отставанив ткани переплета) – дефект, характеризований повною або частковою порушеністю контакту тканини палітурки з картонною боковиною або відставою.

569 **Відступ абзацний** (ru: отступление абзацное) – прогалина на початку першого рядка абзацу. *За правилами складання – однаковий для тексту в межах одного видання.*

570 **Відсутність акліматизації друкарського паперу** (ru: отсутствие акклиматизации печатной бумаги) – невідповідність температури та вологості друкарського паперу до умов цеху. *В. а. д. п. спричинює ускладнення в процесі друкування, зморщування паперу, а інкопи неможливість його користання.*

571 **Відсутність акліматизації фарби** (ru: отсутствие акклиматизации краски) – невідповідність темпвратури фарби до умов цеху (наприклад, якщо зберігати фарбу взимку на неопалюваному складі).

572 **Відсутність вклейки** (ru: отсутствие вклейки) – неукомплектованість видання через неякісне підбирання блока.

573 **Відтворювання** (ru: воспроизведение) – виробляння одного або більше примірників твору або фонограми в будь-

якій матеріальній формі, зокрема у звуко- і відеозапису, а також запису твору або фонограми для тимчасового чи постійного зберігання в електронній (зокрема цифровій), оптичній або іншій формі, яку читає машина.

574 **Відтворювання репрографічне** (ru: воспроизведение репрографическов) – факсимільне відтворюввння у будь-якому розмірі (збільшеному чи зменшеному) оригіналу або примірника твору (письмового чи іншого графічного твору) фотокопіюванням або іншими технічними засобами, ніж видавання. *В. р. не охоплює записування в електронній (охоплюючи цифрову), оптичній чи іншій формі, яку читає машина.*

575 **Відтворювання репродуктивне** (ru: воспроизведвние репродуктивное) – див. ***відтворювання репрографічне***.

576 **Відхил розмірів блока** (ru: отклонение размеров блока) – невідповідність розміру готового блока маквтові.

577 **Відходи** (ru: отходы) – будь-які речовини, матеріали і предмети, що утворюються у процесі людської діяльності і не мають подальшого користання за місцвм утворення чи виявлення та яких їхній власник позбувається, має намір або повинен позбутися утилізуванням чи видалянням.

578 **Відходи виробництва** (ru: отходы производства) – залишки сировини, матеріалів, напівфабрикатів тощо, що утворилися в процесі виробляння товарів і втратили повністю або частково споживчі властивості.

579 **Відходи побутові тверді** (ru: отходы бытовые твердые) – побутові відходи, що утворюються в процвсі життєдіяльності людини і, значною мірою, складаються з використаного опакування. *З розвитком цивілізації обсяг відходів з використаного опакування в загальному обсязі твердих побутових відходів постійно зростає.*

580 **Відходи споживання** (ru: отходы потребления) – вироби народного вжитку, матеріали, використанв опакування, що втратило споживчі властивості внаслідок фізичного або морального зношення.

581 **Візерунок «мороз» на плівці** (ru: узор «мороз» на пленке) – дефект, характеризований великою кількістю дуже дрібних зморщок у формі багатокутників або павутини на поверхні плівки.

582 **Візок** (ru: тележка) – те саме, що ***возик***.

583 **Вікно** (ru: окно) – простір на екрані дисплвя, виокремлений для певного файла (докумвнта). *На екрані може*

бути одночасно розміщено кілька вікон, даючи можливість користувачеві швидко переходити з одного вікна в інше і тим самим здійснити екранну операцію вирізування і вставляння.

584 **Вікно (в пакувальному виробі)** (ru: окно (в упаковочном изделии)) – прозоре вікно а опакованні, що дає змогу покупцеві побачити продукт. *Наприклад, вирізаний отвір у картонній коробці, закритий ацетатною плівкою.*

585 **Вільні параметри ланок і схем виконавчих механізмів** (ru: свободные параметры звеньев и схем исполнительных мвханизмов) – розміри небезпечних перетинів і довжини ланок та інші парамвтри мвханізмів, які можна змінювати, оптимізуючи циклограми.

586 **Він'єтування під час знімання** (ru: виньетирование во время съемки) – часткове затінювання (зменшування яскравості) по краях образу у разі його відтворювання в оптичних систвмах, якв зростає залежно від збільшення кута між оптичною віссю і світловим променем.

587 **Віньєтка** (ru: виньетка) – орнаментальна або сюжетно-образотворча графічна прикраса у друковій продукції. *У книжкових виданнях в. як заставки вміщують на оправі, на початкових та кінцевих шпальтах, ними оздоблюють буквиці. Див. також* **оздоба книжкова.**

588 **Віспини** (ru: оспины) – заглибини в лакофарбоаому покриві, які мають глибину меншу, ніж його товщина.

590 **Вічко** (ru: очко) – образ знака (літери, цифри тощо).

591 **Вічко рване на відбитку** (ru: очко рваное на оттиске) – оглядово помітні розриви непврервної лінії накреслини літери або знака на відбитку.

592 **Вічко рване на друкарській формі** (ru: очко рваное на печатной форме) – оглядово помітні розриви неперервної лінії накреслини літври або знака на друкарській формі.

593 **Вічко рване на оригінaлі (фотоформі)** (ru: очко рванов на оригиналв (фотоформв)) – оглядово помітні розриви неперервної лінії накреслини літери чи знака на оригіналі чи фотоформі.

594 **Вічко рябе** (ru: очко рябов) – знаки складовини (літери) з перерваними засічками, нерівними краями вічка.

595 **Вказівки методичні** (ru: указания мвтодичвские) – навчальнв або виробничо-практичне видання роз'яснин з

певної теми, розділу або питання навчальної дисципліни, роду практичної діяльності, ■ методикою виконування окремих заадань, певного виду робіт, а також заходів.

596 **Вкладання** (ru: вкладка) – 1) комплектування книжкового блока «аркуш в аркуш» для шиття за допомогою накладання; 2) комплектування складного книжкового зошита; вкладання ілюстрації або частини аркуша в середину зошита.

597 **Вкладень** (ru: вкладыш) – див. ***аркуш вкладний.***

598 **Вкладка** (ru: вкладка) – 1) рисунок, малюнок чи інший графічний образ, що їх розміщують на окремому аркуші та нв долучають до паґінації чи фоліації докумвнта; 2) частина задрукованого аркуша видання, яку вкладають у середину зошита.

599 **Вкладка картонного ящика** (ru: вкладка картонного ящика) – допоміжний пакувальний засіб у середині ящика у вигляді листа картону з нанесеними поземними (горизонтальними) рилювальними лініями.

600 **Вклейка** (ru: вклейка) – частина задрукованого аркуша, яку вклеюють у зошит. *В. застосовують, коли образ має більший формат, ніж сторінка; коли його друкують іншим, ніж основний текст, способом; коли його друкують на інших, ніж накладовий, сортах паперу.*

601 **Вклейка перевернена** (ru: вклейка перевернутая) – вклейка, розміщеність якої в зошиті не відповідає маквту (наприклад, перевернена під кутом 180°).

602 **Вклейка сфальцьована** (ru: вклейка фальцованная) – додаток до документа, більший за розміром, ніж сам докумвнт.

603 **Вклеювання** (ru: вклвйка) – 1) комплектування складного зошита приклеюванням деталі в середину зошита до певної сторінки; 2) замінювання новим текстом вирваних (вирізаних) з певних причин сторінок книжки. *Див. також* ***вклейка.***

604 **Вкраплини у плівці** (ru: включения в плвнке) – сторонні часточки в плівці.

605 **Власник архіву** (ru: собственник архива) – організація або особа, яка володіє архівом на законних підставах.

606 **Властивість стабілізувальна** (ru: свойство стабилизирующее) – здатність утримувати частинки дисперсної фази, нерозчинної в цьому серадовищі, в завислому емульсійному стані, що перешкоджає коагулюванню і седиментуаанню їх.

607 **Властивості волокнистого напівфабрикату паперотвірні** (ru: свойства волокнистого полуфабриката бумагообразующего) – сукупність характеристик волокнистого напівфабрикату, що визначає властивості маси та готового паперу (картону).

608 **Властивості градаційні** (ru: свойства градационные) – властивості фотографічного матеріалу, які визначають відтворення різних експозицій, отриманих окремими ділянками матеріалу.

609 **Властивості паперу (картону) друкарські** (ru: свойства бумаги (картона) печатные) – сукупність властивостей паперу (картону), що визначають якість друку.

610 **Вміст** (ru: содержимое) – 1) те, що міститься у чому-небудь; 2) кількість речовини у чому-небудь.

611 **Вміст видання** (ru: содержимое издания) – текстовий і графічний матеріал, що міститься у виданні.

612 **Вмістина** (ru: емкость) – будь-який містильний (здатний що-небудь містити) засіб.

613 **Вмістинка** (ru: емкость маленькая) – маленька ***вмістина.***

614 **Вмістище** (ru: емкость большая) – велика ***вмістина.***

615 **Вм'ятина на офсетній ґумотканинній пластині** (ru: вмятина на офсетной резиновотканной пластине) – незворотна заглибина (увігнутість) на офсетній ґумотканинній пластині, яке може мати різну глибину.

616 **Вм'ятина на папері** (ru: вмятина на бумаге) – заглибина (увігнутість) поверхні друкарського паперу без порушеності цілісності поверхні.

617 **Вм'ятина на формній пластині (друкарській формі)** (ru: вмятина на формной пластине (печатной форме)) – незворотне заглибина (увігнутість) на формній пластині (друкарській формі), яке може мати різну глибину.

618 **Вода зворотна** (ru: вода обратная) – вода, вилучена з маси для вироблення паперу (картону), яку знов використовують на виробництві.

619 **Водотривкість друкарської фарби низька** (ru: водостойкость печатной краски низкая) – водотривкість друкарської фарби, яка не відповідає вимогам технологічного процесу офсетного друкування і спричиняє емульгування та інші негативні наслідки.

620 **Водотривкість паперу низька** (ru: водостойкость бумаги низкая) – водотривкість паперу, що не відповідає вимогам технологічного процесу офсетного друкування, яка

спричинює деформацію паперу, зморшки і розрив паперового полотна, під час друкування на рулонних офсетних машинах.

621 **Водотривкість фарби** (ru: водостойкость краски) – показник, який характеризує здатність фарби не розчинятися у воді після її висихання на відбитку. *В. ф. має особливу значину для офсетних фарб, якими друкують зі зволожених водою форм.*

622 **Возик** (ru: тележка) – платформа на колесах, призначена для переміщування вантажів. *Розрізняють возики ручні, урухомні, причіпні.*

623 **Вокабула** (ru: вокабула) – слово-рубрика у словнику, тлумачення (значину) якої подають у супровідних статтях.

624 **Вологомісткість кінофотоматеріалів** (ru: влаговмкость кинофотоматериалов) – маса розчину, що поглинає один квадратний метр кінофотоматеріалів у процесі хіміко-фотографічного обробляння.

625 **Вологоміцність паперу (картону)** (ru: влагопрочность бумаги (картона)) – властивість паперу (картону) зберігати міцність у разі зволоження.

626 **Ворсинки на відбитку** (ru: ворсинки на оттиске) – волоподібні незадрукоаані ділянки на відбитку, особливо помітні на плашках і в тінях образу.

627 **Ворсистість картону** (ru: ворсистость картона) – наявність пухнастого шару на поверхні картону.

628 **Ворсистість паперу** (ru: ворсистость бумаги) – наявність пухнастого шару на поверхні паперу.

629 **Воскування паперу (картону)** (ru: восковка бумаги (картона)) – обробляння паперу (картону) просочуванням або поверхневе покривання розплавленим воском.

630 **Вплив** (ru: влиянив) – наслідок ***вплинення*** (вфективного ***подіяння***).

631 **Впливання** (ru: влияние) – дія (процес) за значиною ***впливати.***

632 **Впливати** (ru: влиять) – ефективно діяти на ***учасника дії пасиеного.*** Ефективно діяти – діяти так, щоб був ефект (наслідок).

633 **Вплинення** (ru: влияние) – подія за значиною ***вплинути.***

634 **Вплинути** (ru: повлиять) – повністю чи частково виконати ***впливання.***

635 **Впорядковування файла** (ru: упорядочивание файла) – виконування потрібних операцій приєднування, знищування або модифікування даних файла.

636 **Всмоктування паперу (картону) капілярне** (ru: впитывание бумаги (картона) капиллярное) – властивість папвру (картону) всмоктувати рідину.

637 **Вставка** (ru: вставка) – додаваний новий текст, зазначений автором чи радактором у коректурі.

638 **Вставляння** (ru: вставка) – додавання нового тексту, зазначеного автором чи редактором у коректурі.

639 **Вставляння врозпуск** (ru: вставка врозпуск) – приклеювання палітурки до книжкового блока вздовж корінця і до зовнішніх сторінок.

640 **Вставляння звичайне** (ru: вставка обычная) – приклеювання палітурки чи обкладинки до книжкового блока вздовж корінця.

641 **Вставляння книжкового блока** (ru: вставка книжного блока) – скріплювання блока з палітуркою чи обкладинкою.

642 **Вставляння навскісне книжкового блока** (ru: вставка книжного блока наискось) – порушування паралельності країв блока до країв палітурки після вставлення книжкового блока в палітурку.

643 **Втрата дрібних деталей на друкарській формі** (ru: потеря мелких деталей на печатной форме) – дрібні деталі, які є на фотоформі (монтажі) і яких немає на друкарській формі через переекспонування, велику товщину підкладки фотоформи (монтажної основи) або порушеність дзеркальності фотоформи.

644 **Втрата дрібних деталей на фотоформі** (ru: потеря мелких деталей на фотоформе) – дрібні деталі, які є на оригіналі і яких немає на фотоформі через недотримання умов технологічного процесу виробляння фотоформи (експонування, растрування. хіміко-фотографічне обробляння).

645 **Втрата контрасту на відбитку** (ru: потеря контраста на оттиске) – зниженість контрасту на відбитку в процесі друкування тиражу у разі порушення технологічних умов друкування – емульгування фарби, зменшення в'язкості фарби.

646 **Втягування** (ru: втяжка) – складання на зменшений формат для виокремлювання певної частини тексту.

647 **Втягування рядка** (ru: втяжка строки) – усування короткого кінцевого рядка абзацу зменшуванням проміжків чи скорочуванням тексту в попередніх рядках.

648 **Втяжка в середині рулону** (ru: втяжка в серадине рулона) – порушеність циліндричності форми рулону па-

перу у вигляді плавного зменшування діаметра циліндра до середини твірної. *В. в с. р. виникає внаслідок неправильного намотування полотна паперу, нерівномірного сушіння та зволожування у процесі його вироблляння.*

649 **Вуаль дихроїзна** (ru: вуаль дихроизная) – один із видів кольорової фотографічної вуалі, яка виникає на неекспонованих ділянках. *В. д. виникає, якщо обробляти фотоматеріал у повільних проявниках, які містять підвищену кількість розчинників галогенідів срібла (сульфат натрію, аміак, тіосульфат натрію) і має на непрозорих матеріалах жовто-зелений відтінок, а на прозорих – коричнюватий.*

650 **Вуаль жовта** (ru: вуаль желтая) – кольорова фотографічна вуаль з коричнево-жовтим відтінком на оброблених чорно-білих срібловмісних фотоматеріалах.

651 **Вуаль кольорова** (ru: вуаль цветная) – фотографічна вуаль певного кольору, яка спотворює кольорові характеристики образу. *В. к. спричинена порушенням умов обробляння фотоматеріалів або старінням фотоматеріалів та обробчих розчинів.*

652 **Вуаль на оригіналі** (ru: вуаль на оригинале) – ахроматична або кольорова рівномірна невисока оптична густина (наліт) по всій поверхні образу оригіналу, охоплюючи береги, якщо це фотографічний образ.

653 **Вуаль на фотографічному образі** (ru: вуаль на фотографическом изображении) – ахроматична або кольорова рівномірна невисока оптична густина (наліт) по всій поверхні образу фотоформи, негативу, діапозитиву, охоплюючи і неекспоновані береги.

654 **Вуаль на фототехнічному матеріалі** (ru: вуаль на фототехническом материале) – ахроматична або кольорова рівномірна невисока оптична густина (наліт) по всій поверхні неекспонованої, але обробленої в проявнику і фіксажі фотоплівки.

655 **Вувль сіра** (ru: вуаль серая) – оглядово помітна ахроматична вуаль на неекспонованих ділянках фотоматеріалів після їх хіміко-фотографічного оброблення.

656 **Вуаль фотографічна** (ru: вуаль фотографичвская) – почорнілість або кольорове поле, що утворилося в неекспонованому фотографічному матеріалі, який пройшов усі ствдії хіміко-фотографічного обробляння.

657 **В'язкість пасти** (ru: вязкость пасты) – характеристика консистенції пасти, що залежить від складу, температури та інших чинників.

658 **В'язкість початкова** (ru: вязкость исходная) – в'язкість, ■ якою виробник постачає лакофарбовий матеріал споживачеві.

659 **В'язкість робоча** (ru: вязкость рабочая) – в'язкість, що забезпечує оптимальну якість покриву.

660 **В'язкість умовна** (ru: вязкость условная) – в'язкість, що визначають часом витікання певного об'єму рідинного матеріалу черв каліброване сопло заданого діаметра за певної регламентованої температури.

661 **Газета** (ru: газета) – періодичне видання з постійною назвою, що виходить через визначені короткі проміжки часу, містить офіційні документи, оперативну інформацію, матерівли з актувльних громадсько-політичних, наукових, виробничих та інших питань, а також літературні твори, фотографії рекламу. *Розрізняють г. громадсько-політичні і спеціалізовані. Г. може виходити також протягом короткого часу, обмеженого періодом проведення певного заходу, конференції, фестивалю тощо. Г. може мати додаток чи додатки у вигляді газетно-журнальних видань, які мають самостійну назву, а також платівок, дискет, магнетофонних плівок, інших носіїв аудіовізуальної інформації. Див. також:* ***видання газетне, видання періодичне.***

662 **Газета громадсько-політична** (ru: газета общественно-политическая) – газета, яка систематично висвітлює питання внутрішньої і зовнішньої політики держави та міжнародного життя.

663 **Газета спеціалізована** (ru: газета специализированная) – газета, яка систематично висвітлює окремі проблеми громадського життя, нвуки, техніки, культури та інших галузей діяльності і призначена певним категоріям читачів.

664 **Гальванокопія** (ru: гальванокопия) – шар металу, електрохімічно нарощений на матрицю та відокремлений від неї.

665 **Гальванопластика** (ru: гальванопластика) – формоутворювання ■ рідинного матеріалу осаджуванням металу з розчину під впливом елвктричного струму.

666 **Гальванотипія** (ru: гальванотипия) – електролітичний спосіб виробляння стереотипних друкарських форм. *Інша назва –* ***гальваностереотипія.***

667 **Гарнітура** (ru: гарнитура) – повний комплект шрифтів різних накреслин тв кеглів, але єдиних за характером рисунка.

668 **Гарнітура шрифту** (ru: гарнитура шрифта) – комплект однакових за рисунком, але різних за накресслиною і кеглем шрифтів.

669 **Гарнітури безконтрастні** (ru: гарнитуры безконтрастные) – *див.* ***шрифти безконтрастні.***

670 **Гарт** (ru: закалка) – друкарський сплав свинцю, сурми, олова, стибію, цини. *Застосовний для вироблянння складально-виливальних форм високого друкування: літер, рядків. лінійок, стереотипів.*

671 **Гектографія** (ru: гектография) – один із способів оперативної поліграфії, за якого образ з друкарської форми, яка містить барвник, переносять на задруковувану поверхню, зволожену розчинником цього барвника. *Основними матеріалами для г. є формний (копіювальний) папір, друкарський папір, спиртовий розчин. Друкарські форми отримують ручним, машинописним або термографічним способом з користанням гектографічного копіювального паперу, гектографічної друкарської фарби або термогектографічного паперу.*

672 **Гігабайт (Гбайт)** (ru: гигабайт) – тисяча мільйонів байтів. *Один гігабайт пам'яті комп'ютера приблизно відповідає 150 млн. слів. або близько 2000 середнього обсягу романів.*

673 **Гідрофілізування друкарської форми** (de: Hydrophilisation; вп: hydrophylization,; ru: гидрофилизация) – обробляння поверхні офсетної друкарської форми спеціальним розчином, щоб надати прогалинним елементам здатності сприймати зволожувальний розчин. *Див. також гідрофільність.*

674 **Гідрофільність** (ru: гидрофильность) – здатність поверхні матеріалу змочуватися. *Виробляючи друкарські форми, їх поверхню, для утворювання прогалинних ділянок, обробляють гідрофілізувальним розчином, який містить мінеральну кислоту і високомолекулярну сполуку. Див. також* ***гідрофілізування.***

675 **Гідрофобізування друкарської форми** (de: Hydrophobisation; еп: hydrophobization; ru: гидрофобизация) – обробляння поверхні офсетної друкарської форми спеціальним розчином, щоб надати друкувальним елементам здатності сприймати фарбу.

676 **Гільза** (ru: гильза) – товстостінна трубка, склеєна з обгорткою паперу на гільзоклеїльному верстаті або зроблена ▪ полімерів, алюмінію, деревини. *На неї намоту-*

ють папір та ін. гнучкі пакувальні матеріали під час формування рулону.

677 **Гладкість паперу** (ru: гладкость бумаги) – показник шорсткості поверхні паперу, від якої значною мірою залежить якість друку, точність відтворення дрібних елементів образу, блиск фарбового шару на відбитку. *Див. також **каландр**.*

678 **Глазурований папір** (ru: глазированная бумага) – див. ***папір поглазурований***.

679 **Глазурування паперу** (ru: глазирование бумаги) – обробляння зволоженого паперу під великим тиском у спеціальному пристрої – суперкаландрі, внаслідок чого частково зменшуються пори через стискання паперових волокон.

680 **Глибина витискання мала** (ru: глубина теснения малая) – характеристика витискання з меншою, ніж потрібно, глибиною через недостатній тиск або низьку температуру штампа.

681 **Глянець** (ru: глянец) – блиск, помітний тільки, якщо розглядати поверхню під невеликим кутом.

682 **Глянець на відбитку нерівномірний** (ru: глянец на оттиске неравномерный) – оглядово помітна відмінність блиску поверхні образу, надрукованого на глянцевому папері за користання звичайних або глянцевих фарб після висихання відбитка.

683 **Глянець паперу нерівномірний** (ru: глянец бумаги неравномерный) – оглядово помітна відмінність блиску поверхні паперу.

684 **Глянцювання паперу (картону)** (ru: глянцовка бумаги (картона)) – надавання паперові (картонові) лиску за допомогою фрикційного або глянцювального каландра, верстата або циліндра папероробчої (картоноробчої) машини.

685 **Головка** (ru: головка) – верхня частина таблиці чи відруку, що містить заголовки окремих колонок.

686 **Головка блока** (ru: головка блока) – верхній обріз блока.

687 **Головка книжки** (ru: головка книжки) – верхній обріз книжки. *У деяких виданнях г. к. зафарбовують відповідно до тону палітурки; інколи позолочують тонкою металевою фольгою, яку припресовують до обрізу.*

688 **Головка таблиці** (ru: головка таблицы) – верхня частина таблиці із заголовками стовпців.

689 **Гонорар** (ru: гонорар) – грошова винагорода автора праці, яку він отримує за договором за оригінал чи (і/або) кожну продану книжку.

690 **Горби на палітурці** (ru: горбы на переплете) – опуклості на палітурці, які мають різну форму і величину.

691 **Горизонтальний спосіб безперервного пакування** (ru: горизонтальный способ беспрерывной упаковки) – див. **спосіб безперервного пакування поземний.**

692 **Господарство пакувальне** (ru: хозяйство упаковочное) – цех підприємства або ділянка складу, оснащені потрібним обладдям і матеріалами для пакування продукції.

693 **Готування видання текстологічне** (ru: приготовление издания текстологическое) – готування до видання тексту класичного твору або твору письменника минулих епох.

694 **Гофр А (крупний)** (ru: гофр А (крупный)) – профіль хвилвподібного шару паперу, складений приблизно ■ 36 хвиль або рифлів на 30, 48 см довжини, висота гофрів від 2,5 до 5,5 мм, крок – від 4,5 до 6,4 мм.

695 **Гофр В (дрібний)** (ru: гофр В (мелкий)) – профіль хвилеподібного шару паперу, складений приблизно з 50 хвиль або рифлів на 30, 38 см довжини. Висота гофрів від 2,5 до 3,2 мм, крок – від 4,5 до 4 мм.

696 **Гофр С (середній)** (ru: гофр С (средний)) – профіль хвилеподібного шару паперу, складений приблизно з 42 хвиль або рифпів на 30, 48 см довжини. Висота гофрів – від 3,2 до 4,5 мм, крок – від 6,5 до 8,0 мм.

697 **Гофр Е (мікро)** (ru: гофр Е (микро)) – профіль хвилвподібного шару паперу, складений приблизно з 96 хвиль вбо рифлів на 30, 48 см довжини. Висота гофрів від 1,1 до 1,6 мм, крок – від 2 до 3,6 мм.

698 **Гофр пониклий** (ru: гофр проникший) – дефект, характеризований асиметричним профілем гофрів.

699 **Гофроагрегат** (ru: гофроагрегат) – машинв для вироблляння гофрокартону.

700 **Гофрований** (ru: гофрированный) – той, що перебуває в процесі ***гофруеання*** як об'єкт дії.

701 **Гофрокартон** (ru: гофрокартон) – див. ***картон згофрований.***

702 **Гофропласт** (ru: гофропласт) – полімерний матеріал, подібний до тришарового згофрованого картону, якого екструдують крізь плоску щілинну головку, яка формує профіль у

вигляді верхнього і нижнього плоских листів, з'єднаних поперечними переділками, що виконують роль гофрів.

703 **Гофрувальний** (ru: гофрированный) – призначений чи здатний ***гофрувати.***

704 **Гофрування** (ru: гофрировка) – дія (процес) за значи-нóю ***гофрувати.***

705 **Гофрувати** (ru: гофрироввть) – робити на листі матеріалу (паперу, картону тощо) ряди паралельних хвилястих вигинів.

706 **Гравіювання** (ru: гравирование) – вироблення друкарської форми вирізьблюванням рельєфного або заглибленого образу з подальшим травленням кислотами на мвталі, камені, дереві, лінолеумі, пластмасах. *Г. можна робити вручну різним різальним знаряддям – штихелями, голками, шаберами тощо, механічно – на гравіювальних верстатах, електронним способом. Інша назва –* ***ритування.***

707 **Гравіювання електромеханічне** (de: mechanisches Gravieren; en: electromechanical engraving; ru: гравирование механическое) – електромеханічнв вирізання рельєфного образу на формному матеріалі.

708 **Гравіювання електронне** (ru: гравирование электронное) – вироблення друкарських форм гравіюванням на електронних гравіювальних автоматах.

709 **Гравіювання лазерне** (de: Lasergravur; en: laser engraving; ru: гравирование лазерное) – лазернопроменеве вирізання рельєфного образу на формному матеріалі.

710 **Гравіювати на металі** (ru: гравировать на металле) – виробляти рисунок, механічно вирізаючи штрихи на металевій дощці спеціальними різцями – штихелями. *Техніка г. на м. належить до способів глибокого друкування: за допомогою різця на гладкій дзеркальній поверхні металу (залізо, мідь, цинк), пластмаси (наприклад, оргскло) вирізьблюють образа, а потім на нього в заглиблені штрихи втирають літографську або друкарську фербу. Див. також* **офорт.**

711 **Гравюра** (ru: гравюра) – 1) відбиток образу на папері з дерев'яної дошки, металевої пластини, лінолеуму або каменя, на яких цей образ вирито або витравлено як рельєфні або заглиблені друкувальні елементи; 2) друкарська форма на дереві, пінолеумі, камені, металевій пластині ▪ нанесеним в той чи інший спосіб вирізьбленим або витравленим образом. *Розрізняють г. заглиблену, високого друку, плоского друку). Див. також:* ***гравюра авторська, ліногравюра, гравюра на дереві обрізна, гравюра на дереві тонова, офорт.*** *Інша назва –* ***ритина.***

712 **Гравюра авторська** (ru: гравюра авторская) – 1) гравюра на дереві – автоксилогравюра, на лінолеумі – ліногравюра, на металі – офорт, «суха голка» тощо, виконана автором графічного твору; 2) гравюра, відбита з друкарської форми, на яку образ наніс власноручно його автор. *Див. також* ***гравюра.***

713 **Гравюра мідна** (ru: гравюра медная) – друкарська форма глибокого друкування, а також відбиток з неї. *Розрізняють г. м. виконану різцем, травленням. Одним із видів г. м. є офорт.*

714 **Гравюра на дереві обрізна** (ru: гравюра на дереве обрезная) – гравюра, виконана на випиляній уздовж волокон дошці. *Сьогодні зрідка застосовна у художній ксилографії. Див. також гравюра. Інша назва –* ***уздовжна гравюра.***

715 **Гравюра на дереві тонова** (ru: гравюра на дереве тоновая) – гравюра, виконана на відпиляній поперек волокон дошці. *Див. також* ***гравюра.*** *Інша назва –* ***торцева граеюра.***

716 **Градієнт характеристичної кривої** (ru: градиент характеристической кривой) – похідна оптичної густини за десятковим логарифмом експозиції ■ даній точці характеристичної кривої.

717 **Градієнт характеристичної кривої найменший** (ru: градиент характеристической кривой наименьший) – найменший градієнт характеристичної кривої, за якого можна отримати фотографічний образ.

718 **Градієнт характеристичної кривої середній** (ru: градиент характеристической кривой средний) – градієнт відрізка характеристичної кривої, що дорівнює відношенню приросту оптичної густини до приросту десяткового логарифма експозиції на даному відрізку.

719 **Границя міцності картону щодо згинання** (ru: предел прочности картона на изгиб) – найбільша згинова напруга, яку витримує картон, не руйнуючися.

720 **Грвниця міцності картону щодо стискання** (ru: прадел прочности картона на сжатие) – найбільша стискова напруга, яку витримує картон, не руйнуючися.

721 **Гранітоль** (ru: гранитоль) – різновид палітурної тканини, покритої виробленою під ремінь (вичинену шкуру) нітроцелюлозною плівкою.

722 **Гранка** (ru: гранка) – стовпчик рядків складовини довільної довжини; відбиток складовини, з якого після корегування виклеюють макет.

723 **Гранулометр** (ru: гранулометр) – прилад для вимірювання зернистості або гранулярності.

724 **Графейки** (ru: графейки) – сліди уколів, які залишилися на сторінці видання після обрізування її з трьох сторін.

725 **Графік проходження видання** (ru: график прохождения издания) – календарний розпис виконування всіх етапів редакційно-видавничого та виробничого процесів видавання.

726 **Графіка** (ru: графика) – вид образотворчого мистецтва, в якому основним художнім засобом вираження є будування образу на контрасті кольору паперу та однотонової фарби. *За характером відтворювання г. поділяють на штрихову (образа передають за допомогою штрихів (ліній), до того ж, всіх відтінків кольору досягають різними комбінаціями і співвідносинами товстих і тонких штрихів) і тонову (градації тону образотворчих елементів передають, послаблюючи або посилюючи загальну тональність). За технікою виконування г. поділяють на рисунок і друкарську (відбитки з друкарських форм, зроблених художником, – гравюра, літографія, офорт тощо), за призначеністю – на г. станкову (естампи з тематичними експозиціями, пейзажами, портретами та іншими жанрами образотворчого мистецтва), застосовну або промислову (етикетки, поштові марки, екслібриси тощо), книжкову, газетно-журнальну і плакатну.*

727 **Графіка застосовна** (ru: графика применимая) – група аркушевих образотворчих видань – екслібриси, етикетки, поштові картки тощо, які мають здебільшого побутову або наближену до нього службову призначеність.

728 **Графовідтворювач** (ru: графовоспроизводитель) – пристрій, що виводить графічні дані на паперовий носій. *Розрізняють г. планшетний або портативний і рулонний з плівкою, яка пересувається в одній проекції з одночасним пересуванням носія в іншій.*

729 **Графування комп'ютерне** (de: Computergraphik; en: computer graphics; fr: infographie; ru: графика компьютерная) – створювання та опрацьовування графічного образу у комп'ютерній видавничій системі.

730 **Гренування** (ru: гренирование) – обробляння поверхні друкарського відбитка, паперу, щоб змінити фактуру. *Наприклад, відбитковi на гладкому папері надають зернистої структури, вигляду тканини або раменю (вичиненої шкіри). Гренують за допомогою каландрів, на одному з валків якого вирізьблено той чи інший малюнок, а також*

на позолотному пресі за допомогою відповідного штампа. Див. також ***торшонування.***

731 **Гриф** (ru: гриф) – 1) елемент виходових відомостей, який інформує про те, що видання затверджено, допущено до використовування або рекомендовано як офіційне, нормативне, навчальне; 2) розташована серед недзаголовкових даних назва тої організації (уствнови, підприємства), від імені яких випущено видання.

732 **Гротеск** (ru: гротеск) – орнамент, що має форму переплетива химерних образів людей, тварин або рослин.

733 **Ґрунтівка** (ru: грунтовка) – суспензія пігментів чи суміші пігментів ■ наповнювачами ■ плівкотвірній речовині, що її наносять безпосередньо на зафарбовну поверхню, а після висихання утворює однорідну ппівку з доброю прилипавістю (адгезією) і призначена для поліпшування захистових властивостей лвкофарбової системи.

734 **Ґрунто́вання** (ru: грунтовка) – задруковна область, що слугує основою для наношення фарби, погано сприйманої самої по собі, наприклад, металева, срібна або золота фарба.

735 **Ґрунтування** (ru: грунтовка) – наношення проміжних шарів лакофарбового матеріалу, які мають добру прилипавість (адгезію) до зафарбовної поверхні та поліпшують захистові властивості системи покриву.

736 **Ґрунтування паперу (картону)** (ru: грунтовка бумаги (картона)) – наношення на папір (картон) шару лакофарбового матеріалу для подальшого друкування або наношення поверхневого покриву.

737 **Група опако́вання** (ru: группа упаковки) – ознака, що характеризує надійність опако́вання під час транспортування вантажу певного ступеня транспортної безпеки. *Поєднання в одне опако́вання певної кількості пакованого однорідного продукту з урахуванням особливостей його реапізування. Наприклад, кількох банок з консервами, пивом, обтягнутих термозсідавою або розтяжною плівкою.*

738 **Група шрифтів** (ru: группа шрифтов) – комплект різних гврнітур шрифтів, потрібних для виконування видання.

739 **Групування продукції** (ru: группировка продукции) – поєднування визначеного числа упаковних одиниць або непакованої поштучної продукції ■ певному порядку.

740 **Групування рядків прапорцеве** (ru: группировка строк флажковая) – асиметричне групування рядків заголовка від одної доземи (вертикалі). *Г. р. п. виконують від перших літер слів – вправо або від останніх літер слів – вліво.*

741 **Ґума формна** (ru: резина формовочная) – формний матеріал у вигляді звулканізованої двошарової ґуми для вироблляння друкарської форми флексографічного друку.

742 **Ґуміарабік** (ru: гумиарабик) – гідрофільний колоїд рослинного походження, використовний як домішка до зволожувального розчину і захистового покриву друкарських форм.

743 **Ґумування** (ru: гуммирование) – 1) наношення клейкої плівки на зворотний бік відбитків (поштових марок, етикеток тощо), призначених для наклеювання на будь-яку поверхню. Клейова плівка, залежно від призначеності продукції, може бути липка або не липка. *Ґумують також, виробляючи перевідні образи; 2) обробляння поверхні формної пластини офсетного друкування розчином ґуміарабіка або декстрину, щоб захистити від корозії. Див. також* **декалькоманія.**

744 **Ґумування друкарської форми** (de: Druckformgummieren; en: gumming; fr: gommage; ru: гуммирование) – наношення покриву на поверхню офсетної друкарської форми, щоб захистити її від оксидування та пошкоджень.

745 **Ґумування паперу (картону)** (ru: гуммирование бумаги (картона)) – наношення шару клею на один бік паперу (картону) з подальшим сушінням.

746 **Густина вуалі** (ru: плотность вуали) – оптична густина неекспонованого фотографічного матеріалу, підданого хіміко-фотографічному обробляннюю, від якої віднято густину нульового тла.

747 **Густина кольорографічного матеріалу загальна** (ru: плотность общая цветографического материала) – оптична густина кольорофотографічного матеріалу, оцінювана як єдине ціле.

748 **Густина нульового тла фотографічного матеріалу** (ru: плотность нулевого фона фотографического материала) – оптична густина неекспонованого фотографічного матеріалу, що пройшов усі стадії хіміко-фотографічного обробляння в розчинах без проявничих речовин.

749 **Густина оптична** (ru: плотность оптическая) – величина, що характеризує непрозорість шару речовини, вимірю-

вана десятковим логарифмом величини, оберненої до коефіцієнта пропускання.

750 **Густина оптична візуальна** (ru: плотность оптическая визуальная) – колориметрична оптична густина, визначувана відносно приймача, спектрову чутливість якого описують кривою відносної спектрової світлової ефективності монохроматичного проміння для стандартного фотометричного спостерігача.

751 **Густина оптична дифузна** (ru: плотность оптическая диффузная) – оптична густина зразка, освітлюваного рівномірно розсіюваним світлом, під час вимірювання світлового потоку, що пройшов у тілесному куті ■ апертурою не більшою ніж 10°.

752 **Густина оптична елемента штрихового коду** (ru: плотность оптическая элемента штрихового кода) – десятковий логарифм величини, зворотної до коефіцієнта відбиття елемента штрихового коду.

753 **Густина оптична ефективна** (ru: плотность оптическая эффективная) – оптична густина фотографічного матеріалу, визначена в умовах практичного користання.

754 **Густина оптична зональна** (ru: плотность оптическая зональная) – оптична густина, визначувана в певній зоні спектра випромінива.

755 **Густина оптична колориметрична** (ru: плотность оптическая колориметрическая) – кольороподілена густина, визначувана відносно приймачів, спектрові чутливості яких описують криві складання кольорів.

756 **Густина оптична колориметрична зональна** (ru: плотность оптическая колориметрическая зонвльная) – колориметрична оптична густина, обчислювана за кривими складання тріади основних зональних кольорів.

757 **Густина оптична кольороподілена** (ru: плотность оптическая цветоделенная) – оптична густина зразка, визначувана відносно приймачів, які здійснюють кольороділення.

758 **Густина оптична копіювальна** (ru: плотность оптическая копировальная) – оптична густина, визначувана відносно фотографічного матеріалу, на якому здійснюють копіювання в даній копіювальній системі.

759 **Густина оптична копіювальна кольороподілена** (ru: плотность оптическая копировальная цветоделенная) –

кольороподілена густина, визначувана відносно кожного фотографічного приймача, що здійснює світлоділення під час копіювання.

760 **Густина оптична монохроматична** (ru: плотность оптическая монохроматическая) – оптична густина, визначувана за даною довжиною хвилі випромінива.

761 **Густина оптична монохроматична часткова** (ru: плотность оптическая монохроматическая частичная) – монохроматична оптичнв густина, що визначає поверхневу концентрацію барвника ■ одному з шарів кольорофотографічного матеріалу.

762 **Густина оптична найбільша на характеристичній кривій** (ru: плотность оптическая наибольшая на хврвктеристической кривой) – оптична густина, що відповідає найбільшій ординаті характеристичної кривої, яка мвє кінцевий відрізок.

763 **Густина оптична найменша** (ru: плотность оптическая минимальная) – оптична густина неекспонованого фотографічного матеріалу, підданого повному хіміко-фотографічному оброблянню, в обернених матеріалах – густина ділянки, зекспоноввної таким чином, що подальше підвищування експозиції не спричинює зменшування цієї густини.

764 **Густина оптична оглядовоеквівалентносіра** (ru: плотность оптическая визуально еквиввлентносерая) – візуальна густина сірого поля, створюваного додаввнням до певного барвника двох інших у кількості, потрібній для утворення однакових значи́н усіх трьох оглядово-сірих густин за даного джерела світла.

765 **Густина оптична оглядовосіра** (ru: плотность оптическая визуальносерая) – кольороподілена оптична густина, визначувана відносно кожного з трьох кольорочутливих приймачів ока і виражена густиною сірого поля.

766 **Густина оптична регулярна** (ru: плотность оптическая регулярнвя) – оптична густина зразка, освітлюваного спрямованим нормально світловим пучком, що падає, під час вимірювання тої частки світлового потоку, що пройшла і не змінила почвткового напрямку.

767 **Густина оптична у відбитому світлі** (ru: плотность оптическая в отраженном свете) – величина, що хврактеризує непрозорість шару речовини у відбитому світлі. Її вимірюють десятковим логарифмом величини, оберненої до коефіцієнта відбиття.

768 **Густина оптична часткова** (ru: плотность оптическая частичная) – оптична густина барвника в одному з шарів кольорофотографічного матеріалу, виражена в одиницях монохроматичних, оглядово сірих або кольорових копіювальних оптичних густин.

769 **Густина паперу різна** (ru: плотность бумаги разная) – коливання об'ємної маси паперу (г/м^3) в межах одного рулону, стосу.

770 **Густина фотографічноеквівалентносіра** (ru: плотность фотографическиеквивалентносерая) – копіювальна кольороподілена оптична густина сірого поля, створюваного додаванням до двного барвника двох інших у кількості, потрібній для отримання однакових значин усіх трьох копіювальних густин за даним джерелом світла.

771 **Дайджест** (ru: дайджест) – збірка фрагментів з конкретних текстів, відібраних і згрупованих таким чином, щоб дати загальну уяву, чи добірка найцікавіших матеріалів, передрукованих з інших видань. *Д. поділяють на неперіодичні, періодичні та продовжні.*

772 **Дані** (ru: данные) – відомості (інформація), які характеризують об'єкт чи суб'єкт. *У поліграфії – це відомості про видання, видавця тощо. В інформаційних технологіях – інформація, яку вводять у комп'ютер для подальшого обробляння; її можна зберігати у базах або банках даних, звідки можна отримувати інформацію, впорядковану за потрібними користувачеві правилами.*

773 **Дані випускові** (ru: данные выпускные) – розміщені в кінці видання або на звороті титульного аркуша відомості, що охоплюють прізвище та ім'я авторв, назву книжки, прізвища редакторів, коректорів, художників, дати здання до складання та вийдення друком, наклад, назву та адресу видавництва, друкарні тощо.

774 **Дані вихідні** (ru: данные исходныв) – див. ***дані еходові, дані виходові.***

775 **Дані виходові** (ru: данные выходные) – 1) у поліграфії – це відомості про місце видання, видавництво, дату видання, можливо, місце друкування, ім'я друкаря, а також ім'я автора та його поштову адресу; 2) в інформатиці – це дані, що їх виводить (пересилає) система обробляння даних чи будь-яка з її частин за межі цієї системи чи її частини.

776 **Дані входові** (ru: данные входные) – дані, що їх вводять (пересилають) у систему обробляння даних чи у будь-яку з її частин для обробляння і, можливо, зберігання.

777 **Дані заголовкові** (ru: данные заглавные) – дані титулу, що містять заголовок видання та відомості про його автора.

778 **Дані надзаголовкові** (ru: данные надзаголовочные) – частина виходових відомостей, що їх розташовують у верхній частині титульного аркуша нвд прізвищем автора і заголовком видання. *До д. н. належать: 1) назва організації, від імені якої випущено видання; 2) відомості про серію, до якої напежить видання* або *про підсерію. Д.* н. *можна переносити на контртитул* або *авантитул. Див. також:* **назва видання основна, підзаголовкові дані.**

779 **Дані підзаголовкові** (ru: данные подзаголовочные) – дані титулу, що містять підзаголовок видання, пояснини основного звголовка, жанр видання, відомості про упорядника, перекладача або порядковий номер видання в повторних виданнях.

780 **Дата видання** (ru: дата издания) – рік і, якщо потрібно, рік, місяць та день опублікування документа, що їх указують у виходових відомостях. Див. також дані виходові.

781 **Дата виходова** (ru: дата выхода) – рік випущення надрукованого твору у світ, яку зазначають на титульному аркуші, а також на оправі, корінці, авантитулі, перед випусковими даними.

782 **Двійник** (ru: двойник) – подвійний книжковий блок, здебільшого малого обсягу, що його розрізують навпіл після зшиття.

783 **Двоїння елемента образу на відбитку** (ru: двоение элемента изображения на оттиске) – відтеорювання на відбитку двічі того самого елемента з невеликим зміщенням і, як правило, з меншою інтенсивністю зміщеного обрвзу цього елемента.

784 **Деаерування маси для виробляння паперу (картону)** (ru: деаэрация массы для изготовления бумаги (картона)) – процес видалення повітря із потоку маси, щоб запобігти піноутворенню тв поліпшити зневоджування маси на сітці папероробчої (картоноробчої) машини.

785 **Декалькоманія** (ru: декалькомания) – спосіб поліграфічного виробляння пвребивних обрвзів – декоративних малюнків, маркування, індексацій, нумерації, надрукованих на спеціальному папері, з якого їх, у свою чергу, можна перенести на будь-який інший предмет чи мвтеріал – папір, скло, метал, фарфор тощо і відокремити від паперової основи нагріванням або зволожуванням. *Див. також* ***ґумування.***

786 **Декашування** (ru: декашировка) – обробляння металевої поверхні формного матеріалу спеціальними розчинами, щоб зняти оксиди та залишки копіювального шару.

787 **Декель** (ru: декель) – пружно-пластичний покрив на друкарському циліндрі або тиглі, з одного боку, для створювання контвкту з друкувальними елементами форми, а з іншого – задруковним матеріалом. *Під тиском під час друкування д. стискається і створює щільний контакт паперу з друкарською формою.*

788 **Декель жорсткий** (ru: декель жесткий) – декель, що його застосовують, друкуючи на машинах великого друку, де потрібен високий тиск під час друкування складних, високолініатурних ілюстративних робіт дво-, три- та багатоколірних. *Д. ж. застосовний також для друкування таблиць.*

789 **Декларація митна** (ru: декларация таможенная) – заява, що її подають до митниці з описом вантажу, коли перетинають кордон.

790 **Двкстрин** (ru: декстрин) – розчинний полісахарид, складений з полімерних молекул *Д. належить до складу клею для виробляння гофрокартону, склеювання виробів з паперу і картону.*

791 **Денситометр** (ru: денситометр) – прилад для вимірювання оптичних густин у відбитому (на відбитках і фотографіях) і пропущеному (на слайдах, негативах і діапозитивах) світлі.

792 **Денситометрія** (ru: денситометрия) – розділ фотографічної сенситометрії, що вивчає способи вимірювання оптичних густин.

793 **Депонування** (ru: депонироввние) – передавання наукової роботи вузькоспеціального характеру або такої, яку видавати поліграфічним способом недоцільно, на зберігання до бібліотеки чи інформаційного центру.

794 **Депонування документів** (ru: депонирование документов) – зберігання в архіві особових, сімейних, родових фондів або окремих документів на основі угоди між врхівом та їхнім власником.

795 **Депонування правочинне** (ru: депонирование прввомочное) – обов'язкове депонування організаціями, переліченими в законі чи якійсь угоді, деякої кількості примірників певних категорій документів, видаваних чи розповсюджуваних у певній країні.

796 **Дерматин** (ru: дерматин) – палітурний матеріал, що імітує ремінь (вичинену шкуру).

797 **Деталь виштампована** (ru: деталь штампованная) – виріб або деталь, отримані технологічним методом штампування. *(Штампований – той, що перебуває в процесі штампування як об'єкт дії).*

798 **Деталь яскравості об'єкта** (ru: деталь яркости объекта) – ступінь шкали яскравостей об'єкта фотографування, який виражають логарифмом відношення більшої яскравості до меншої.

799 **Дефект паперу (картону) внутрірулонний** (ru: дефект бумаги (картона) внутрирулонный) – дефект, що його виявляють під час розмотування рулону паперу (картону).

800 **Дефібрер** (ru: дефибрер) – машина, яка на паперових і целюлозних фабриках перемелює дерево у деревинну масу.

801 **Дефіс** (ru: дефис) – коротка риска, що з'єднує частини склвдних слів згідно з правилами орфографії. *Д. від з'єднуваних частин не відбивають. Вичитуючи оригінали, коректуючи пробні і реальні відбитки, д. позначають подвійною рискою. Інша назва – ро́зділка.*

802 **Деформа́ція** (ru: деформация) – величина, що характеризує зміну форми чи розміру тіла.

803 **Деформація декеля недопускна** (ru: деформация декеля недопустимая) – надмірна перевищина товщини офсетного декеля (офсетної ґумотканинної пластини і піддекельного матеріалу), яка спричиняє зішліфовування офсетної друкарської форми, деформування растрових елементів на відбитку та ін.

804 **Деформація офсетної ґумотканинної пластини залишкова** (ru: деформация офсетной резинотканевой пластины остаточнвя) – незворотна зміна (зменшина) товщини

офсетної ґумотканинної пластини рівномірно по всій поверхні або нв окремих її ділянках що залишається після друкування.

805 **Деформація палітурки недолускна** (ru: деформация переплета) – надмірна зміна розмірів палітурки, яка перевищує допускні межі норми.

806 **Деформація паперу** (ru: деформация бумаги) – зміна розмірів аркуша паперу під час друкування або внаслідок коливання температури та вологості навколишнього середовища. *Д. п. вимірюють у відсотках від початкових розмірів – знак «+» свідчить про збільшення розмірів, знак «–» про їх зменшення.*

807 **Деформація паперу залишкова** (ru: деформация бумаги остаточная) – незворотна зміна розмірів паперу що залишається після друкування або після коливання температури та вологості навколишнього середовища.

808 **Деформація паперу лінійна** (ru: деформвция бумаги линейная) – зміна лінійних розмірів аркуша паперу під час друкування або в процесі коливання температури та вологості навколишнього середовища.

809 **Деформація фотоформи** (ru: деформация фотоформы) – залишкова зміна лінійних розмірів готових фотоформ, які виходять за межі допуску відхилів від норми для однофарбового і багатофарбового штрихового та растрового друкування.

810 **Деформівни́й** (ru: деформирующий) – здатний ***деформувати.***

811 **Деформо́ваний** (ru: деформируемый) – який перебуває в процесі ***деформування*** як об'єкт дії.

812 **Деформува́льний** (ru: деформирующий) – призначений ***деформувати.***

813 **Деформува́ння** (ru: деформация, деформирование) – дія (процес) за значино́ю ***деформувати.***

814 **Деформува́ти** (ru: деформировать) – змінювати форму чи розмір тіла.

815 **Джерела інформації** (ru: источники информации) – документи та інші матеріальні об'єкти – носії інформації, що зберігають інформацію, а також повідомини засобів масової інформації, публічні виступи.

816 **Джерела комплекто́вання** (ru: источники комплектования) – організації, установи, підприємства, зокрема ко-

перативні, громадські (політичні партії, рухи), які передають документи до державних чи відомчих архівів.

817 **Дизайн** (ru: дизайн) – художня оформа.

818 **Дизайн книжковий** (ru: дизайн книжный) – див. **конструювання книжки. художнє.**

819 **Дизайнер** (ru: дизайнер) – див. ***художник-оформлювач.***

820 **Дизайнування** (ru: дизайн) – художнє оформлювання і конструювання.

821 **Дисбаланс «за сірим»** (ru: дисбаланс «по серому») – зсув нейтральної сірої складової кольорового образу через відхил подавання фарби (фарб) від норми чи (і/або) порушення режимів друкування.

822 **Дисбаланс «за сірим» на комплекті кольороподілених фотоформ** (ru: дисбаланс «по серому» на комплекте цветоделенных фотоформ) – невідповідність співвідносин розмірів растрових елементів кольороподілених фотоформ, яке визначає баланс за сірим на відбитку, на окремих градаційних рівнях.

823 **Дисертація** (ru: диссертация) – опублікований книжкою, її частиною або частиною серійного видання науковий твір, що його автор захищає на здобуття наукового ступеня. *Див. також* ***видання наукове.***

824 **Диск** (ru: диск) – носій даних, головний складник якого плоска кругла обертова пластина, на яку записують або з якої зчитують дані.

825 **Диск магнетний гнучкий** (ru: диск магнитный гибкий) – магнетний диск, основа якого вироблена з гнучкого полімерного матеріалу.

826 **Диск магнетний цупкий (жорсткий)** (ru: диск магнитный жесткий) – магнетний диск, основа якого вироблена з цупкого (жорсткого) матеріалу.

827 **Диск оптичний** (ru: диск оптический) – назбирувач з високою щільністю інформації, який в основному, допускає тільки читання даних. *Інформацію з диска зчитують за допомогою лазерної (оптичної) технології, на відміну від електромагнетної технології. Д. о. поділяють на відеодиски, на яких зберігають аналогову інформацію, що призначена для оглядового відтворювання на дисплеї або екрані телевізора і цифрові оптичні диски, які зберігають цифрову інформацію. До другої групи належать компакт-диски (CD).*

828 **Диск системний** (ru: диск системный) – диск, який містить основні файли операційної системи, які завантажуються за першого увімкнення комп'ютера.

829 **Дискета** (ru: дискета) – гнучкий магнетний диск невеликого розміру, використовний для зберігання інформації, записуваної комп'ютером. *Мають стандартний розмір 3,5 дюйма.*

830 **Дисковод** (ru: дисковод) – пристрій, який записує або зчитує інформацію ■ магнетного диска.

831 **Дисплей** (ru: дисплей) – пристрій для візуального подавання матеріалу (тексту, ілюстрацій тощо) з електронних носіїв інформації.

832 **Дисплей-тара** (ru: дисплей-тара) – транспортна тара, найчастіше – коробки з гофрокартону, особливої конструкції для доправляння продуктів або товарів широкого вжитку до крамниць. *■ торгових запах крамниць без продавця її можна легко перетворити в своєрідну вітрину (подвійне використовування транспортної тари, щоб подовжити її службу. Інша назва* – ***вітринна тара.***

833 **Діамант** (ru: бриллиант) – шрифт, кегель якого дорівнює 4 п. (близько 1,5 мм). *Див. також* ***кегель.***

834 **Діловодство** (ru: делопроизводство) – діяльність, яка охоплює питання документування та організування роботи з документами в процесі керівничої діяльності.

835 **Дільник потоку продукції** (ru: делитель потока продукции) – пристрій для ділення одного потоку продукції (тари) на два або більше.

836 **Дін-формати** (ru: дин-форматы) – формати паперу, розроблені 1911 р. німецьким науковцем В. Оствальдом, що увійшли у стандарт деяких європейських країн. *Див. також* ***формат паперу.***

837 **Дірчатість паперу (картону)** (ru: дырчатость бумаги (картона)) – дефект, характеризований наявністю дрібних отворів у папері (картоні).

838 **Дітографія** (ru: дитография) – помилкове повторення слів, словосполук або великого фрагменту тексту, яке найчастіше трапляється у разі друкування його на друкарській машинці або в разі складання тексту не водночас.

839 **Дія** (ru: действие) – змінювання значень деяких характеристик стану ***учасника дії.*** *В геометричному розумінні дія – переміщування точки, яка відповідає станові учасника дії, у просторі характеристик стану учасни-*

ка дії. Завжди наявна характеристика стану учасника дії – час. ***Дія*** *– те саме, що* ***процес****. Відповідно до вимог ДСТУ 3966-2000 поняття дії треба позначати дієсловом недоконаного виду чи утвореним від нього віддієслівним іменником на «-ння», «-ття» (зрідка – іменником на «-ба»та ін: сівба, молотьба, лічба, робота, рух, дія).*

840 **Дія змочувальна** (ru: действие смачивающее) – намагання рідини розтікатися на поверхні.

841 **Дія мийна** (ru: действие моющее) – процес відокремлювання забрудників від основи з переводженням їх у стан розчину чи дисперсії.

842 **Дія неперехідна́** (ru: действие неперехо́дное) – дія, у якій ***учасника дії пасивного*** *неможливо виокремити або його не може бути. До неперехідної дії належать: взаємодія (учасник дії одночасно активний і пасивний, бо кожен учасник діє на іншого) – перетинатися, родитися, боротися; дія на себе (учасник дії одночасно активний і пасивний, бо діє на себе) – змінюватися, згинатися, займатися; дія без пасивного учасника дії – летіти, падати, горіти.*

847 **Дія перехідна́** (ru: действие перехо́дное) – дія ***учасника дії активного***, застосовна до ***учасника дії пасивного.*** *Напр.: обробляти, різати, палити.Те саме, що* ***діяння.***

848 **Діяльність у сфері культури** (ru: деятельность в сфере культуры) – створювання, розповсюджування і популяризування творів літератури та мистецтва; зберігання та користання культурних цінностей; естетичне виховування; організування спеціальної освіти, відпочивання і дозвілля громадян.

849 **Діяння** (ru: воздействие) – те саме, що ***дія перехідна***.

850 **Діяння шкідливе** (ru: воздействие вредное) – несприятливе для організму людини діяння чинників навколишнього середовища.

851 **Добавка активна** (ru: добавкв активная) – допоміжний складник синтетичних мийних засобів, який у поєднанні з основними складниками підвищує мийну дію.

852 **Добавка допоміжна** (ru: добавка вспомогательная) – допоміжний складник синтетичних мийних засобів, що надає йому властивостей, не зв'язаних з мийною дією.

853 **Добирання документів** (ru: подборка документов) – комплектування фонду купленими, обміненими чи подаро-

ваними документами на підставі вивчення бібліографічних джерел, проспектів, тематичних планів видавництв та книготоргівельних організацій, самих документів тощо, щоб досягти збалансованого поповнення й оновлення фонду бібліотеки чи інформаційного центру.

854 **Добирання документів для знищення** (ru: подборка документов для уничтожения) – виявляння документів із закінченим терміном зберігання, які втратили практичну і не мають наукової чи іншої суспільної значини, та відбирання їх для знищення.

855 **Добірка** (ru: подборка) – відомості, об'єднані спільною темою в окремі рубрики.

856 **Довговічність лакофарбового покриву** (ru: долговечность лакокрасочного покрытия) – здатність лакофарбового покриву зберігати задані властивості протягом певного часу.

857 **Довжина блока** (ru: длина блока) – кількість байт (або інших відповідних одиниць) у блоці.

858 **Довжина документа** (ru: длина документа) – довжина реального документа або копії, вимірювана кількістю друкових сторінок.

859 **Довжина запису** (ru: длина записи) – кількість байт (або інших відповідних одиниць) у записі.

860 **Довжина слова** (ru: длина слова) – кількість знаків у слові.

861 **Довідка архівна** (ru: справка архивная) – офіційний документ архіву, виданий на разовий запит, який містить відомості та посилки на адреси документів.

862 **Довідник** (ru: справочник) – видання застосовного характеру, побудоване на впорядкованості перших літер заголовків статей за абеткою або за тезаурусним принципом. *За цільовою призначеністю розрізняють д.: науковий, громадсько-політичний, виробничо-практичний, навчальний, популярний, побутовий. Див. також* ***видання довідкове.***

863 **Довідник архівний** (ru: справочник архивный) – інформаційно-пошукова система, в якій інформацію про архівні документи шукають згідно з прийнятою в ньому логічною або формальною структурою.

864 **Додаток** (ru: дополнение) – довідковий матеріал, що доповнює, пояснює чи ілюструє основний текст і його розміщують в кінці видання.

865 **Доекспонування** (ru: доэкспонирование) – додаткове засвітлювання друкувальних елементів готової фотополімерної форми для поліпшення їх фізико-механічних властивостей.

866 **Дозатор** (ru: дозатор) – пристрій, що здійснює дозування.

867 **Дозування** (ru: дозировка) – відмірювання потрібної кількості продукції за масою, об'ємом або кількістю штук.

868 **Документ** (ru: документ) – 1) передбачена законом матеріальна форма отримування, зберігання, користання і поширювання інформації, зафіксованої на папері, магнетній, кіно-, відео-, фотоплівці або на іншому носії; 2) матеріальний об'єкт, що містить зафіксовану інформацію, оформлений у заведеному порядку і має відповідно до чинного законодавства юридичну силу.

869 **Документ анонімний** (ru: документ анонимный) – документ невідомого автора або документ, під яким автор не поставив своє ім'я.

870 **Документ архівний** (ru: документ архивный) – документ, який через свою суспільну вагомість зберігають або якого треба зберігати в архіві.

871 **Документ аудіовізуальний** (ru: документ аудиовизуальный) – документ, який містить зображальну і звукову інформацію.

872 **Документ виходовий** (ru: документ исходный) – документ, відправлений організацією.

873 **Документ відтиражований** (ru: документ тиражированный) – документ, надрукований певним тиражем.

874 **Документ внутрішній** (ru: документ внутренний) – документ, призначений для функціювання в організації, в якій його створено.

875 **Документ вхідний** (ru: документ входной) – документ, який надійшов до організації.

876 **Документ графічний** (ru: документ графический) – документ, в якому образ об'єкта передано за допомогою ліній, штрихів, світлотіні.

877 **Документ електронний** (ru: документ электронный) – сукупність даних, що оформлені як документ, зберігаються в пам'яті обчислювальної машини та призначені для сприймання користувачем за допомогою відповідних програмних та апаратних засобів.

878 **Документ зображальний** (ru: документ изобразительный) – документ, який містить інформацію, передану за допомогою образу будь-якого об'єкта чи об'єктів.

879 **Документ зуніфікований** (ru: документ унифицированный) – документ, створений за зуніфікованою формою, заповнений у заведеному порядку і має юридичну силу.

880 **Документ істинний** (ru: документ истинный) – документ, відомості про час і місце створення якого та (або) про автора, які містяться в самому документі або виявлені якось інакше, відповідають дійсності. *Інша назва* – ***правдник***.

881 **Документ машинозчитний** (ru: документ машиносчитываемый) – документ, призначений для автоматичного відтворювання інформації, яка міститься в ньому.

882 **Документ машинописний** (ru: документ машинописный) – письмовий документ, який створюють наношенням знаків письма за допомогою друкарської машини.

883 **Документ обліковий** (ru: документ учетный) – документ установленої форми, який фіксує прийняття, вибуття, кількість, склад і стан архівних документів в одиницях обліку і призначений для контролювання збереженості архівних документів.

884 **Документ особливо цінний** (ru: документ особо ценный) – цінний документ, який має для держави непересічну вагу і якого не можна замінити, втративши його.

885 **Документ особовий** (ru: документ личный) – офіційний документ, який засвідчує особу людини чи (і/або) її права, обов'язки, а також службове або суспільне становище і містить інші відомості біографічного характеру.

886 **Документ особового походження** (ru: документ личного происхождения) – документ, створений особою поза сферою її службової діяльності або виконуванням службових обов'язків.

887 **Документ офіційний** (ru: документ официальный) – документ, створений організацією або посадовою особою і відповідно оформлений.

888 **Документ письмовий** (ru: документ письменный) – текстовий документ, інформація якого зафіксована будь-яким видом письма.

889 **Документ реальний** (ru: документ реальный) – множина знаків на деякому матеріальному об'єкті; оригінал.

890 **Документ рукописний** (ru: документ рукописный) – письмовий документ, створений наношенням знаків письма рукою.

891 **Документ текстовий** (ru: документ текстовый) – документ, який містить мовну інформацію.

892 **Документ технологічний** (ru: документ технологический) – графічний чи текстовий документ, який окремо чи у сукупності з іншими документами визначає технологічний процес чи операцію вироблення виробу.

893 **Документ унікальний** (ru: документ уникальный) – особливо цінний документ, який не має собі подібних за інформацією, що міститься в ньому, та (або) зовнішніми ознаками.

894 **Документ цінний** (ru: документ ценный) – документ, який має політичну, соціально-економічну, наукову, або культурну значину і на підставі цього підлягає державному обліковуванню та прийманню на державне зберігання.

895 **Документ чернетковий** (ru: документ черновой) – рукописний чи машинописний документ, який відображує роботу автора над текстом документа.

896 **Документ чистовий** (ru: документ беловой) – рукописний чи машинописний документ, текст якого переписано чи передруковано з чернеткового документа без помарок та виправ.

897 **Документація** (ru: документация) – сукупність документів з певного предмета.

898 **Документація наукова** (ru: документация научная) – документація, яка фіксує хід і підсумки наукового досліджування.

899 **Документація науково-технічна** (ru: документация научно-техническая) – документація, яка фіксує процес і результати наукового досліджування, технічних розробок, а також напрямки й методи їх впроваджування у виробництво.

900 **Документи вторинні** (ru: документы вторичные) – інформаційні документи, що містять аналітико-синтетичний обробіток (осмислини, аналізи та оцінки) інформації про результати наукового досліджування, технічних проектів у первинних документах. *В. д. поділяють на бібліографічні, реферативні, оглядові.*

901 **Документи нормативні** (ru: документы нормативные) – стандарти, технічні умови, інші нормативно-технічні документи нв продукцію, а також державні санітарні норми, гігієнічні нормативи.

902 **Документознавство** (ru: документоведение, делопроизводство) – наукова дисципліна, яка вивчає закономірності створювання документів, розробляє методи створювання документів, принципи організування документообігу й будування систем документації.

903 **Документообіг** (ru: документооборот) – рух документів в організації з часу їх створення або отримання до закінчення виконання або нвдіслання.

904 **Документування** (ru: документирование) – створювання документів.

905 **Доукомплектовування** (ru: доукомплектовка) – виявляння й поповнювання прогалин поточного комплектування.

906 **Драйвер** (ru: драйвер) – комп'ютерна програма, що керує взаємодією між комп'ютером і периферійними пристроями. *У складанні – це програма, яка керує принтером або складальним пристроєм.*

907 **Дріб** (ru: дробь) – вираз у текстовому рядку, який складають або через скісну риску: чисельник на верхню лінію шрифту, знаменник – на нижню, або з поземною (горизонтальною) розділовою рискою *У разі скісної риски д. від цілого числа, до якого належить, не відбивають, у разі поземної д. від цілого числа, до якого належить, відбивають на 2* п.

908 **Дріт брошурувальний** (ru: проволока брошюровальная) – дріт для зшивання блока видання.

909 **Друк** (ru: печать) – відбиток(и), отриманий(-і) внаслідок надрукування.

910 **Друк аерозольний** (ru: печать аэрозольная) – друк, отриманий способом аерозольного друкування.

911 **Друк аркушевий** (ru: печать листовая) – друк, отриманий способом аркушевого друкування.

912 **Друк безконтактний** (ru: печать бесконтактная) – друк, отриманий способом безконтактного друкування.

913 **Друк високий** (ru: печать высокая) – друк, отриманий способом високого друкування.

914 **Друк металографічний** (ru: печать металлографическая) – друк, отриманий способом металографічного друкування.

915 **Друк плоский** (ru: печать плоская) – друк, отриманий способом плоского друкування.

916 **Друк скомбінований** (ru: печать комбинированнвя) – друк на одному аркуші, виконаний кількома способами друкування. *(Комбінований – той, що перебуває в процесі комбінування як об'єкт дії).*

917 **Друкар** (ru: печатник) – фахівець друкарської справи, поліграфічного виробництва.

918 **Друкарня** (ru: типография) – установа, що виконує всі або деякі види друкарських (поліграфічних) робіт.

919 **Друкарство** (ru: книгопечатание) – друкарська справа, книговидавнича справа, книгодрукування. *Зазвичай, стосується рамісничого та мануфактурного періоду виробництва кінця XV – першої половини XIX ст. За традицією д. називають сучасну книговидавничу справу.*

920 **Друкарський** (ru: печатный, типографский, полиграфический) – стосовний друкарства чи друкаря.

921 **Друкований** (ru: печатаемый) – той, що перебуває в процесі друкування як об'єкт дії.

922 **Друковий** (ru: печатный) – вироблений друкуванням, стосовний друку.

923 **Друкувальний** (ru: печатающий, печатный) – призначений чи здатний друкувати.

924 **Друкування** (de: Drucken; en: printing; fr: impression: ru: печать) – дія (процес) за значиною ***друкувати.***

925 **Друкування аерозольне** (ru: печать аэрозольная) – різновид безконтактного друкування без користання друкарської форми, який полягає ■ електростатичному принципі формування образу безпосередньо під час самого друкування й уможливлює відтворювання всього видання у безперервному режимі. *Д. а. не передбачає застосовування друкарської форми. Друкують безпосередньо з оригіналів – мікрофільмів або образів на непрозорій основі. Див. також **друк безконтактний.***

926 **Друкування аркушеве** (ru: печать листовая) – друкування на машинах, в які папір подають окремими аркушами.

927 **Друкування багатофарбовв** (de: Mehrfarbendruck; en: multicolor-printing; fr: impression polychrome; ru: печать многокрасочная) – друкування послідовним наношенням фарб різного кольору.

928 **Друкування безконтактне** (ru: печать бесконтактная) – спосіб друкування, в якому фарба переноситься з фор-

ми на папір в електромагнетному полі, а не під тиском, як у високому, офсетному і глибокому способах друкування.

929 **Друкування брайлівське** (ru: печать брайлевская) – спосіб безфарбового відтворювання на папері тексту для сліпих у вигляді комбінацій рельєфних крапок.

930 **Друкування високе** (de: Hochdruck; en: relief printing, letterpress printing; fr: impression en relief; impression typographique; ru: печать высокая) – друкування з друкарської форми, друкувальні елементи якої розміщено в одній площині та вище від проміжкових елементів. Інша назва – ***друкування високим способом.*** *До д. в. належать друкування з форм ручного гравіювання – гравюри на дереві, металі, з металевої складовини і стереотипів зі свинцевих сплавів, з форм лазерного гравіювання, з фотополімерних друкарських форм тощо. У разі д. в. друкарська фарба з форми передається безпосередньо на задруковний матеріал. Д. в. використовують для друкування одно- і багатобарвної продукції, шпалер, білових виробів тощо.*

931 **Друкування високе офсетне** (de: Letterset; en: relief offset printing; letterset; fr: offset typographique; ru: печать высокая офсетная) – друкування високим способом через проміжну еластичну поверхню. Інша назва – ***друкування високим офсетним способом.***

932 **Друкування глибоке** (de: Tiefdruck; en: gravure printing; fr: impression en creux; ru: печать глубокая) – друкування з друкарської форми, друкувальні елементи якої заглиблено відносно проміжкових елементів. Інша назва – ***друкування глибоким способом.*** *Використовують для вироблення великонакладової журнальної продукції, ілюстрованих книжкових видань, зображальних альбомів, аркушевої зображальної продукції, цінних паперів (банкнот, акцій, чеків, поштових марок), шпалер, текстурних паперів, промислових пакувальних матеріалів. У разі д. г. за рахунок різної глибини і площі друкувальних елементів можна отримувати справжні напівтони: що глибшими є друкувальні елементи, то грубішим є шар фарби і темнішим тон. Поява техніки растрування форм внесла докорінні зміни у формні та друкарські процеси цього способу друкування. У д. г. раструванню підлягають усі графічні образи – текстові та ілюстраційні, і здійснюється це не під час фотографічних процесів, а коли копіюють тонові діапазони на пігментний папір або копію-*

вальний шар формної пластини. Структура растра д. г. уможливлює відтворювання образів растровими елементами різної будови: однакової площі, але різної глибини (найпоширеніший варіант); різної площі, але однакової глибини; різних глибини та площі. Переваги д. г. перед високим і офсетним полягають у тому, що папір притискається до випнутих прогалинних елементів з більшим тиском – від 200 до 800 Па, а малов'язка рідинна фарба з друкувальних елементів переходить на гігроскопічний папір і легко на ньому фіксується.

933 **Друкування глибоке офсетне** (de: Tief-Offsetdruck; en: gravure offset printing; fr: impression offset en creux; ru: печать глубокая офсетная) – друкування глибоким способом через проміжну еластичну поверхню. Інша назва – ***друкування глибоким офсетним способом.***

934 **Друкування двофарбове** (ru: печать двухкрасочная) – друкуввння ■ двох сторін аркуша за один прогін на машинах, що їх називають перфекторами.

935 **Друкування електрографічне** (de: Elektrographie; en: electrostatographic printing; fr: impression électrostatique; ru: печать электрографическая) – друкування способом утворювання та передавання образу за допомогою електричного поля. Інша назва – ***друкування електрографічним способом.***

936 **Друкування здецентралізоване** (ru: печать нецентрализованная) – друкування накладу видання на поліграфічних підприємствах кількох міст з переданих каналами зв'язку форм. *Децентралізований – той, що перебуває в процесі децентралізування як об'єкт дії.*

937 **Друкування ірисне** (de: Irisdruck; en: iridescent printing; split colour printing; fr: impression iris; impression irisée; ru: печать ирисовая) – друкування ■ однієї друкарської форми фарбами різних кольорів, що створює кольоровий образ з плавним переходом одного кольору в інший. Інша назва – ***друкування ірисним способом***

938 **Друкування контрольних відбитків** (de: Kontrollabzugdruck; en press proofing; ru: печать контрольных оттисков) – отримування в робочому режимі друкарської машини певної кількості відбитків для контролювання їхньої якості

939 **Друкування лазерне** (ru: печать лазерная) – спосіб друкування для наношення штрихових кодів або маркування на паковання.

940 **Друкування лазерно-голографічне** (ru: печать лазерно-голографическая) – одноцикловий бвгатопроцесорний, безконтактний різновид друкування, в якому друкарськими формами – носіями відтворюваної друкованої інформації слугує система віддзеркалювальних голограм.

941 **Друкування літографське** (ru: печать литографская) – спосіб плоского друкування, за якого фарба з друкарської форми передається безпосередньо на папір або інший матеріал. *Спершу друкарську форму для д. л. виробляли на літографському камені, згодом на металі. Сьогодні така техніка стала одним з різновидів естампа, а в промисловості д. л. її замінено офсетним плоским друкуванням. Див. також:* ***літографія, автолітографія, друк плоский.***

942 **Друкування металографічне** (de: Metallographie; Stichtiefdruck; en: scratch-off printing; fr: impression en taille-douce; ru: печать металлографическая) – друкування глибоким способом з металевої друкарської форми, виготовленої без застосування растра способом травлення, гравіювання чи гальванізування. Інша назва – ***друкування металографічним способом.*** *Має важливу промислову значину для виробляння цінних паперів, а також для поліграфічного оформлювання виробів, зокрема декоративних пакувальних матеріалів.*

943 **Друкування на тлі** (ru: печать фоновая) – друкування плашок або сіток, а також друкування тексту чи (і/або) образів на кольоровому або сірому тлі.

944 **Друкування одностороннє** (ru: печать односторонняя) – друкування тільки з одної сторони аркуша. *Як правило, використовують для друкування аркушевої продукції на папері з різними сторонами, наприклад, на етикетковому.*

945 **Друкування однофарбове** (de: Einfarbendruck; en: monochrome printing; fr: monochromie; ru: печать однокрасочная) – друкування одною фарбою будь-якого кольору

946 **Друкування офсетне** (ru: печать офсетная) – різновид плоского друкування, за якого фарбу з друкарської форми переносять на ґумову поверхню, а з неї – на папір чи інший матеріал. *Дає змогу друкувати тонкими шарами фарб на шорстких матеріалах.*

947 **Друкування офсетне без зволожування** (de: Trockenoffsetdruck; feuchtungsloser Offsetdruck; en: dry offset; fr: impression typographique indirecte; ru: печать офсетная без

увлажнения) – друкування офсетним способом з друкарської форми, що не потребує зволожування. Інша назва – ***друкування офсетним способом без зволожування***

948 **Друкування офсетне безрастрове** (ru: печать офсетная безрастровая) – спосіб офсетного друкування, в якому друкарську форму виробляють, не застосовуючи растра, а напівтонові образи перетворюються у мікроштрихові завдяки мікронерівностям на поверхні формної пластини.

949 **Друкування плоске** (ru: печать плоская) – спосіб друкування, коли образ передають на задруковний матеріал з друкарської форми, у якої друкувальні і прогалинні елементи практично лежать в одній площині. *Див. також* ***літографія.***

950 **Друкування плоске безрастрове** (ru: печать плоская безрастровая) – різновид плоского друкування з друкарської форми, виробленої без застосування растра, коли півтоновий образ утворюється за рахунок мікронерівностей поверхні друкарської форми.

951 **Друкування плоске офсетне** (de: Offsetdruck; en: offset printing; fr: offset lythographique; impression offset; ru: печать офсетная) – друкування через проміжну еластичну поверхню з друкарської форми, друкувальні та проміжкові елементи якої розміщено практично в одній площині. Інша назва – ***друкування (плоским) офсетним способом***

952 **Друкування пробних відбитків** (ru: печать пробных оттисков) – отримування відбитків на прободрукарському верстаті, щоб перевірити якість відтворення оригіналу.

953 **Друкування рулонне** (ru: печать рулонная) – друкування на машинах, в яких задруковний матеріал розмотується з рулону.

954 **Друкування сіре** (ru: печать серая) – чорно-білий відбиток з малим контрастом між тлом та задрукованими ділянками.

955 **Друкування струминне** (de: Spritzdruck; en: ink-jet printing; ru: печать струйная) – друкування способом безпосереднього набризкування спрямованих крапель фарби. Інша назва – ***друкування струминним способом.*** *Найчастіше використовують для наношення на опаковання терміну придатності, маркувальних знаків або іншої оперативної інформації.*

956 **Друкування тампонне** (ru: печать тампонная) – різновид глибокого офсетного друкування, де використовують металеву або фотополімерну форму глибокого друкування і передавальну (офсетну) еластичну ланку, що має на своїй поверхні покрив із желатини, ґуми або силіконового каучуку. *Тамподрук дає змогу друкувати на виробах зі скла, металу, кераміки, деревини, пластмаси та інших матеріалів, які мають найрізноманітнішу форму (опуклу, увігнуту, конічну і навіть з перегином під кутом 90°). Застосовують фарби, які за властивостями близькі до трафаретних. Друкарське обладдя малогабаритне і може бути настільне.*

957 **Друкування термографічне** (ru: печать термографическая) – спосіб друкування, здійснюваного за допомогою теплового ефекту.

958 **Друкування тиражу** (de: fortdruck; en: running on; fr: roulage; ru: тиражная печать) – отримуаання заданої кількості однакових відбитків.

959 **Друкування трафаретне** (de: Siebdruck; вп: stencilling, serigraphy; fr: impression en serigraphie; ru: печать трафаретная) – друкування протискуванням фарби друкарським ракелем крізь друкуаальні елементи трафаретної форми. Інша назва – ***друкування трафаретним способом.***

960 **Друкування флексографічне** (de: Flexographie; en: flexographic printing; fr: impression flexographique; ru: печать флексографическая) – друкування високим способом з еластичної друкарської форми. Інша назаа – ***друкування флексографічним способом.***

961 **Друкування фототипне** (ru: печать фототипная) – різновид безрастрового плоского друкування з друкарської форми, на якій мікронерівності поверхні утворюються за рахунок зміни фізико-хімічних властивостей світлочутливого шару.

962 **Друкування цифрове** (ru: печать цифровая) – кероване електронною технікою поліграфічне відтворювання оригіналу у друкарській машині без користання проміжного матеріального носія.

963 **Друкувати** (ru: печатать) – отримувати відбитки (друк) на задруковній поверхні за допомогою друкувальних засобів. *У поліграфії – за допомогою друкувальних елементів друкарської форми.*

964 **Дубіа** (ru: дубиа) – 1) твір, авторство якого лише припускають і його не доведено; 2) розділ видання з подібними творами.

965 **Дублення темпове** (ru: дубление темповое) – дублення копіювального шару формної пластини офсетного або високого способу друкування без експонування, наприклад, під дією тепла.

966 **Дублікат** (ru: дубликат) – повторний примірник офіційного документа, який має юридичну силу оригіналу.

967 **Дужки квадратові** (ru: скобки квадратные) – парний розділовий знак [ ], використоаний для виокремлювання цитат, дрібних, принагідних зауваг, розшифровань займенників; для позначання у бібліографічному описі всіх текстіа, яких немає в описуваному виданні і які вніс до опису укладач; для виокремлювання тексту, всередині якого вже використано круглі дужки.

968 **Дужки кутові** (ru: скобки угловые) – парний знак, до якого долучають три крапки як свідчення купюри у цитаті – цілого речення, фрази, кількох речень (фраз). *Д. к. використовують також у складанні документальних видань і текстів, що ілюструють виправи автора або редактора.*

969 **Дужки фігурні** (ru: скобки фигурные) – фігурні дужки, застосовні у математичних формулах, де вони охоплюють групу формул або елементів, в яких вже було використано круглі та прямі дужки. *Інша назва* – ***парантези.***

970 **Дуплекс** (ru: дуплекс) – автотипне репродукування напівтонових образів двома фарбами, одна з яких обов'язково чорна.

971 **Еквівалент двадцятифутовий** (ru: экаивалент двадцатифутоаый) – умовна одиниця обліку парку контейнерів і контейнерного перевозіння, за яку прийнято інтермодальний контейнер ISO розмірами 20×8 ×8 футів (6058 × ×2438 ×2438 мм). *В цих одиницях розраховують показники вантажообігу портів, контейнерних терміналів тощо.*

972 **Еквівалент фотометричний** (ru: эквивалент фотометрический) – відношення поверхневої концентрації речовини, яка утворює образ, до дії дифузної густини.

973 **Екземпляр** (ru: экземпляр) – див. *примірник.*

974 **Економічність шрифту** (ru: экономичность шрифта) – висока місткість шрифту.

975 **Екслібрис** (ru: экслибрис) – 1) книжковий знак у формі художньо виконаної віньєтки з іменем власника або із символічним малюнком, наклеюваний на внутрішній бік палітурки, обкладинки; 2) графічна мініатюра.

976 **Експедитор** (ru: экспедитор) – працівник, що приймає, відправляє, розсилає вантажі, поштовину тощо.

977 **Експедувати** (ru: экспедировать) – відправляти за призначеністю товар, кореспонденцію.

978 **Експерт-пакувальник** (ru: эксперт-упаковщик) – висококваліфікований фахівець пакувальної галузі або окремих напрямів таропакувальної індустрії.

979 **Експертування цінності** (ru: экспертиза ценности) – визначання цінності документів, щоб відібрати їх на державне зберігання або встановити термін зберігання їх.

980 **Експлікація** (ru: экспликация) – див. легенда.

981 **Експозиція** (ru: экспозиция) – відношення світлової енергії, що падає на розглядану ділянку поверхні, до площі цієї ділянки, інакше: добуток освітлености на тривалість освітлювання.

982 **Експозиція дієва** (ru: экспозиция дейстаующая) – експозиція що відповідає дієвій освітлености.

983 **Експозиція ефективна** (ru: экспозиция эффективная) – експозиція, розподіл якої оцінюють за густиною почорнілості або кольорового поля.

984 **Експозиція накладена** (ru: экспозиция наложенная) – експозиція, що відповідає накладеній освітлености.

985 **Експозиція резольвометрична оптимальна** (ru: экспозиция резольвометрическая оптимальная) – експозиція, що відповідає максимуму кривої вирізнівності.

986 **Експонометр** (ru: экспонометр) – прилад, що оцінює яскраість (або освітленість) об'єкта фотографування і визначає потрібні для певних умов знімання експозиційні параметри.

987 **Експонометрія** (ru: экспонометрия) – розділ сенситометрії, що вивчає вибирання умов експонування фотографічних матеріалів під час фото- і кінознімання.

988 **Експонування** (de: Exponieren; en: exposing; fr: exposition; ru: экспонирование) – цілеспрямоване діяння дозованого випромінива на світлочутливий матеріал

989 **Експонування сенситометричне** (ru: экспонирование сенситометрическое) – діяння світлової енергії на фото-

графічний матеріал, вимірюваної встановленим рядом експозицій.

990 **Експрес-інформація** (ru: экспресс-информация) – періодичне реферативне видання розширених та зведених рефератів опублікованих зарубіжних або неопублікованих вітчизняних документів, призначене для оперативного інформування фахівців. *Див. також* ***видання інформаційне.***

991 **Експресо** (ru: экспрессо) – складена пачка, у якої перед клапаном закріплюють защільнювальну плівку для герметизування вмісту.

992 **Екструдер** (ru: экструдер) – машина для вироблення деталей методом екструдування. *Найчастіше у виробництві пакувальних матеріалів використовують шнекові (черв'ячні) екструдери.*

993 **Екструдування** (ru: экструзия) – спосіб вироблення профільних виробів великої довжини з пластмас – плівок, рукавів, труб тощо. *Отримують безперервним протисканням розм'якшеного матеріалу крізь отвори заданого перерізу.*

994 **Еластичність друкарської фарби** (ru: эластичность печатной краски) – здатність фарбувальної плівки до зворотного деформування після розвантаження, яка залежить від вмісту у фарбі високомолекулярних складників – твердих смол і високов'язких алкидів, а також від міцності й товщини сполучального шару, що обволікає пігменти.

995 **Еластичність лакофарбового покриву** (ru: эластичность лакокрасочного покрытия) – здатність лакофарбового покриву без руйнування чинити опір деформуаанню поверхні, на яку його нанесено.

996 **Еластомери** (ru: эластомеры) – каучукоподібні полімери і матеріали на їхній основі, з високоеластичними властивостями в усьому діапазоні температур експлуатування.

997 **Еластопласти** (ru: эластопласты) – полімери, які за підвищеної температури плавляться, як термопласти, а за нормальної набуааюгь ґумоподібних властиаостей. *Е. використовні як основний полімерний складник у фотополімерних композиціях для вироблення полімерних флексографських друкарських форм, у складі липких стрічок, етикеток тощо.*

998 **Елеватор** (ru: элеватор) – конвеєр для транспортування вантажів у близькому до відземного (вертикального) (під кутом більшим ніж 60° до поземного) напрямі.

999 **Електробокар** (ru: электробокар) – те саме, що ***роботовізок.***

1000 **Електрографія** (ru: электрография) – сукупність електричних і магнетних способів формування кольорового образу і способів друкування. Див. також ***ксерографія.***

1001 **Елемент бібліографічний** (ru: элемент библиографический) – слово, словосполука чи група знаків, що подають один елемент бібліографічної інформації та становлять частину деякої області бібліографічного опису.

1002 **Елемент бібліографічний обов'язковий** (ru: элемент библиографический обязательный) – бібліографічний елемент, який містить відомості, що забезпечують розпізнавання документа.

1003 **Елемент бібліографічний факультативний** (ru: элемент библиографический факультативный) – бібліографічний елемент, який містить додаткові відомості про документ, його зміст тощо.

1004 **Елемент бібліографічного опису** (ru: элемент библиографического описания) – найменша структурна одиниця бібліографічного опису з конкретним видом бібліографічних відомостей. *Е. б. о. поділяють на обов'язкові та факультативні. Див. також* ***бібліографічний опис.***

1005 **Елемент бібліографічного опису обов'язковий** (ru: элемент библиографического описания обязательный) – елементи, достатні, щоб знайти та розпізнати видання. *За відсутності принаймні одного з цих елементів шукання видання ускладнено або унеможливлено. До е. б. о. о. належать основна назва, порядковий номер видання, місце, рік видання, обсяг, ISBN; для бібліографічних посилок – заголовок бібліографічного запису з одного, двох або трьох індивідуальних авторів. Див. також* ***опис бібліографічний.***

1006 **Елемент даних** (ru: элемент данных) – дані, що їх у певному контексті розглядають як неподільне ціле.

1007 **Елемент документа** (ru: элемент документа) – логічна частина документа, що її розглядають як одиницю.

1008 **Елемент друкувальний** (ru: элемент печатный) – ділянка друкарської форми, з якої під час друкування фарба перебивається на задруковний матеріал безпосередньо або за допомогою проміжних ланок.

1009 **Елемент друкувальний зайвий на формі** (ru: элемент печатный лишний на форме) – друкарський елемент, відсутній на фотоформі (монтажі), але виникає у процесі виробляння друкарської форми (образи волосинок, частинок пилюки та бруду, країв клейкої стрічки, основи фотоформи або монтажної основи).

1010 **Елемент закодований** (ru: элемент кодированный) – результат застосування системи кодування до елемента множини кодування.

1011 **Елемент книжки титульний** (ru: элемент книжки титульный) – передня сторінка книжки (перед текстом), що містить авантитул, фронтиспис, титул, дані про авторське право, зміст чи іншу сторінку до початку основного тексту. *Зазвичай, вони створюють перший зошит. В старих книжках ці сторінки нумерують римськими числами.*

1012 **Елемент нижній виносний** (ru: элемент нижний выносной) – частина знака, яка виступає нижче базової лінії або нижче висоти рядкових літер, наприклад, у або ф.

1013 **Елемент прогалинний** (ru: элемент пробелочный) – ділянка складанної форми, що не дає відбитка на папері.

1014 **Елемент штрихового коду** (ru: элемент штрихового кода) – окремий штрих чи проміжок у знакові штрихового коду.

1015 **Ельзевіри** (ru: эльзевиры) – книжки малого формату, видані протягом 1625–1642 рр. голландською династією друкарів і книгарів Ельзеаірів (15–17 ст.).

1016 **Емаль** (ru: эмаль) – суспензія пігментів (чи їх суміші з наповнювачами) у лакові.

1017 **Емульгування фарби** (ru: эмульгирование краски) – утворювання емульсії друкарської фарби з водою через потраплення у фарбу зволожувального розчину, що спричиняє виникнення смуг і розпливів на відбитку і знижує інтенсивність фарби на ньому.

1018 **Енциклопедія** (ru: энциклопедия) – довідкове аидання, в якому основні відомості з одної чи всіх галузей знання та практичної діяльності викладено у коротких статтях, розташованих за абеткою їхніх назв або у систематичному порядку. *Розрізняють е. універсальну (загальну), спеціалізовану (галузеву), регіональну (універсальну або спеціалізовану). Див. також:* ***видання довідкове, видання енциклопедичне.***

1019 **Епіграф** (ru: эпиграф) – цитата з твору, пісні або афоризм, який розміщують перед текстом твору або його частини. *Е. втілює основну ідею чи тему літературного твору, до якого він належить. Е. складають шрифтом меншим на 1 п., ніж кегель основного тексту. Розташовують з відступом вправо від лівого краю шпальти на половину або на 3/5 всієї її ширини. Якщо над текстом розміщують графічну заставку, то е. розміщують під нею, на кілька пунктів ближче до самого тексту.*

1020 **Ерозія плівки** (ru: эрозия пленки) – руйнування плівки внаслідок глибокого крейдуаання, яке може призвести до оголення пофарбованої поверхні.

1021 **Ескіз оформи** (ru: эскиз оформления) – комплект ескізів оправи, титульного аркуша, спускових та рядових шпальт із заголовками різного ступеня, виконаних митцем.

1022 **Естамп** (ru: эстамп) – 1) графічний художній образ, надрукований з авторської друкарської форми, що має рукописну сигнатуру з вказівкою на порядковий номер відбитка, відомості про наклад, серійний номер відбитка, якщо друкують серію, назау роботи ■ підписом автора та рік виконання; 2) аркушеае образотворче видання, надруковане з оригінальної друкарської форми, зробленої художником власноручно ксилографією, офортом, іншим способом. *Див. також:* ***видання аркушеве, видання образотворче.***

1023 **Етикетка** (ru: этикетка) – невеликий паперовий або полімерний аркуш із потрібними даними для розпізнааання продукту та основними його характеристиками.

1024 **Етикетка липка** (ru: этикетка липкая) – етикетка з липким клейким шаром.

1025 **Етикетковідбірник** (ru: этикетковыбиратель) – пристрій для вловлювання етикеток в мийній машині.

1026 **Етикеткування** (ru: этикетирование) – наношення на продукцію або упаковану одиницю етикеток чи (і/або) кольєреток.

1027 **Ефект антистатичний** (ru: эффект антистатический) – здатність деяких речовин у складі синтетичних мийних засобів зменшувати назбирування на тканині електростатичних зарядів.

1028 **Ефект Гершеля** (ru: эффект Гершеля) – часткове або повне зруйнування прихоаваного образу подальшим експонуванням нефотоактинічним довгохвильоаим випромінивом.

1029 **Ефект друкування межовий** (ru: эффект печати пограничный) – збільшення оптичної густини плашок або растрових елементів за високого способу друкування по контуру, особливо характерне для електрофотографічних (електрографічних) способів друкування.

1030 **Ефект переривчастого освітлювання** (ru: эффект прерывистого освещения) – неоднозначність фотографічного ефекту, утворювана даною експозицією, під час переривчастого і безперервного експонування.

1031 **Ефект проявляння межовий** (ru: эффект проявления пограничный) – змінювання оптичної густини на межі двох сусідніх по-різному зекспонованих полів, порівняно з оптичними густинами цих самих полів на відстані від межі.

1032 **Ефект проявляння міжшаровий** (ru: эффект проявления межслойный) – залежність поверхневої концентрації барвника в окремому шарі кольорофотографічного матеріалу за даних умов проявляння від ступеня зекспонування решти шарів.

1033 **Ефект проявляння суміжний** (ru: эффект проявления смежный) – раптове змінювання величини оптичної густини по контуру деталей образу з оптичною густиною, що дуже відрізняється за величиною від сусідніх.

1034 **Ефект Сабатьє** (ru: эффект Сабатье) – повне або часткове обертання образу, що буває за рівномірного зекспонування проявленого невідфіксованого фотографічного матеріалу і подальшого додаткового проявлення.

1036 **ЄАН** (ru: ЕАН) – європейський зуніфікований стандарт ототожнювання кодового числа, що його присвоюють виробові в системі європейських штрихових кодів. *Відомі EAN-8, EAN-13. Див. також **код штриховий.***

1038 **Жак-етпак** (ru: жак-этпак) – групове картонне опакування у вигляді валізки для одно- або дворядного укладання банок чи (і/або) пляшок.

1039 **Жаконет-біла** (ru: жаконет-белая) – бавовняна тканина, запретована крохмалем, яку застосовують, щоб зміцнити зошити, географічні карти, форзаци, корінці блока і шарніри книжки.

1040 **Живильник** (ru: питатель) – пристрій, що рівномірно подає продукцію до робочих органів дозувального апарата пакувального обладдя.

1041 **Жиронепроникність** (ru: жиронепроницаемость) – здатність деяких видів пакувальних матеріалів, паперу, полімерних плівок тощо не пропускати жир.

1042 **Жиронепроникність паперу (картону)** (ru: жиронепроницаемость бумаги (картона)) – здатність паперу (картону) не пропускати жиромісткі речовини.

1043 **Життєздатність клею** (ru: жизнеспособность клея) – проміжок часу, протягом якого клей, отриманий змішуванням окремих складникіа безпосередньо перед користанням, придатний для наношення та склеювання із заданими якісними показниками.

1044 **ЖМД** (ru: ЖМД) – див. ***диск магнетний жорсткий.***

1045 **Жовтість після лакування** (ru: желтизна после лакирования) – жоатий відтінок лакового шару на відбитку, часто ■ погіршенням прозорості.

1046 **Жорсткість** (ru: жесткость) – здатність опакування (вмістини) витримувати встановлені величини поперечних або поздовжніх зусиль. *Для опакування обумовлено відповідною нормативно-технічною документацією.*

1047 **Жорсткість згофрованого картону** (ru: жесткость гофрированного картона) – опір згофрованого картону стисканню в напрямі, перпендикулярному поверхні картону.

1048 **Журнал** (ru: журнал) – періодичне журнальне видання, яке виходить під постійною назвою, має постійні рубрики, містить статті, реферати, інші матеріали з різних громадсько-політичних, наукових, виробничих та інших питань, літературно-художні твори, ілюстрації, фотографії. *Ж. може мати додатки; періодичне чи продовжне видання, а також платівки, дискети, магнетофонні стрічки, інші носії аудіовізуальної інформації. Див. також:* ***видання журнальне, видання періодичне, журнал громадсько-політичний, журнал літературно-художній, журнал науковий, журнал науково-популярний, журнал популярний, журнал реферативний, журнал ужитковий. Інша назва – часопис.***

1049 **Журнал виробничо-практичний** (ru: журнал производственно-практический) – див. ***журнал ужитковий.***

1050 **Журнал громадсько-політичний** (ru: журнал общественно-политический) – періодичне журнальне видання зі статтями та матеріалами актуальної громадсько-політичної тематики *Ж. г-п. може містити сатиричні й гумористичні твори, матеріали галузевого та науково-популярного характеру. Див. також:* ***журнал, видання журнальне.***

1051 **Журнал літературно-художній** (ru: журнал литературно-художественный) – періодичне журнальне видання

творів художньої літератури, а також публіцистичних та критичних статей і матеріалів. *Див. також:* ***видання література-художнє, журнал.***

1052 **Журнал науковий** (ru: журнал научный) – періодичне журнальне видання статей та матеріалів теоретичного досліджування, ■ також статей та матеріалів застосовного характеру, призначених переважно для фахівців певної галузі науки. *Залежно від цільової призначеності ж. н. поділяють на науково-теоретичні, науково-практичні, науково-технічні, науково-методологічні. Див. також:* ***видання наукове, журнал.***

1053 **Журнал науково-популярний** (ru: журнал научно-популярный) – періодичне журнальне видання статей та матеріалів ■ основ наукових знань з популярними відомостями про теоретичні чи (і/або) експериментальні дослідження у галузях науки, культури, практичної діяльності, яке слугує поширюванню знань та самоосвіти. *Див. також:* ***видання наукоео-популярне, журнал.***

1054 **Журнал популярний** (ru: журнал популярный) – періодичне журнальне видання статей та матеріалів з різноманітних питань – культури, спорту, побуту тощо, призначене для широкого кола читачів. *Див. також:* ***видання наукоео-популярне, журнал.***

1055 **Журнал реферативний** (ru: журнал реферативный) – періодичне рефератиане видання, офіційно зареєстроване як журнал. *Див. також:* ***видання інформаційне, еидання рефератиене, журнал.***

1056 **Журнал ужитковий** (ru: журнал прикладной) – періодичне журнальне видання статей та матеріалів з технології, техніки, економіки, організування виробництва або практичної діяльності ■ методичними розробками, призначене для працівників пеаної галузі. *Див. також:* ***видання ужиткове, журнал.***

1057 **Журналіст** (ru: журналист) – творчий працівник, який професійно збирає, отримує, створює і готує інформацію для засобів масової інформації, виконує редакційно-посадові службові обов'язки в засобах масової інформації (в штаті або на позаштатних умовах) відповідно до професійних назв посад (роботи) журналіста, зазначених у державному класифікаторі професій України.

1058 **З'єднина внапусток** (ru: соединение внапусток) – з'єднина, яку отримують частково накладаючи один матеріал на інший та закріплюючи накладені ділянки.

1059 **З'є́днина клейова** (ru: соединение клеевое) – нерознімна з'є́днина елементів конструкції за допомогою клею.

1060 **З'є́днина у стик** (ru: соединение в стык) – з'є́днина, яку отримують скріплюючи дві поверхні, що перпендикулярні основній поверхні з'єднуваних матеріалів.

1061 **З'єднувач потоку продукції (тари)** (ru: соединитель потока продукции (тары)) – пристрій, призначений утворювати з двох і більше потоків продукції (тари) меншу кількість потоків.

1062 **Заба́рва** (ru: цвет, окраска) – наслідок події ***забарвлення.*** *Те саме, що* ***колір, барва.***

1063 **Заба́рва паперу (картону) нерівномірна** (ru: окраска бумаги (картона) неравномерная) – дефект запігментованого або забарвленого паперу (картону), що полягає у нерівномірному розподілі барвника по площині полотна чи по сировинних складниках або у різній забарвленості цих складників.

1064 **Заба́рвити** (ru: окрасить) – повністю чи частково виконати дію ***забарвлювання.***

1065 **Заба́рвлений** (ru: окрашенный) – який має ознаки наслідку ***забарвлення.***

1066 **Заба́рвлення** (ru: окраска) – подія за значино́ю ***забарвити.***

1067 **Заба́рвлюваний** (ru: окрашиваемый) – той, що перебуває у процесі забарвлювання як об'єкт дії.

1068 **Заба́рвлювання** (ru: окраска, окрашивание) – дія (процес) за знвчино́ю звбарвлювати.

1069 **Заба́рвлювати** (ru: окрашивать) – барвити багаторазово.

1070 **Заба́рвний** (ru: окрашивающийся) – той, якого можна чи призначено забарвити.

1071 **Забезпечування збереженості** (ru: обеспечение сохранности) – забезпечування фізичної цілісності документів і придатності до використовування їх.

1072 **Забезпечування фізико-хімічної збереженості** (ru: обеспечение физико-химической сохранности) – створюввння та підтримування оптимвльних умов зберігання документів, консервування їх, реставрування, біохімічного захищання, утворювання й поповнювання фондів страхового користування.

1073 **Забивання форми високого (флексографічного) друкування** (ru: забивка формы высокой (флексогрвфической) печати) – осідання найдрібніших частинок фарби навколо вічка літери і між крапками растрового кліше, друкувальними елементами форми високого, флексографічного друку, яке буває, зазвичай, через зменшення в'язкості фарби та забруднення фарби паперовим пилом у процесі друкування.

1074 **Забру́днений** (ru: загрязненный) – який має ознаки наслідку ***забруднення.***

1075 **Забру́дненість** (ru: загрязнение, загрязненность) – 1) стан, характеризований наявністю ***забрудника;*** 2) кількісна характеристика такого стану.

1076 **Забрудненість валиків зволожувального апарата** (ru: загрязнение валиков увлажняющего аппарата) – наявність фарби, паперового пилу та інших забрудників на валиках зволожувального апарата.

1077 **Забрудненість відбитка** (ru: звгрязнение оттискв) – присутність на незадрукованих ділянках відбитка плям фарби, мастила, клею або інших рвчовин і розчинів.

1078 **Забрудненість палітурки** (ru: загрязнение переплета) – наявність на палітурці плям фарби, мастила, клею або інших речовин і розчинів.

1079 **Забру́днення** (ru: загрязнение) – подія за значино́ю забруднити

1080 **Забру́дник** (ru: вещество загрязняющее) – речовина або суміш речовин, наявність яких у певному середовищі чи на його поверхні робить останнє цілком або частково непридатним для користання. *Таким середовищем може бути повітря, вода, ґрунт тощо. Інша назва –* ***речовина забруднювальна.***

1081 **Забрудни́ти** (ru: загрязнить) – повністю чи частково виконати дію ***забруднювання***

1082 **Забру́днювальний** (ru: загрязняющий) – здатний ***забруднювати.***

1083 **Забру́днюваний** (ru: загрязняемый) – який перебуває в процесі ***забруднювання*** як об'єкт дії.

1084 **Забру́днювання** (ru: загрязнение) – дія (процес) за значино́ю ***забруднювати.***

1085 **Забру́днювання штучне** (ru: загрязнение искусственное) – забруднювання матеріалу спеціальною сумішшю речовин, щоб визначити мийну здатність мийного засобу.

1086 **Забру́днювати** (ru: загрязнять) – розповсюджувати (розпорошувати, розчиняти тощо) ***забрудник*** у певному середовищі чи на його поверхні

1087 **Забру́днювач** (ru: загрязнитель) – виконавець дії ***забруднювання*** чи джерело надходження ***забрудника.***

1088 **Завантаження** (ru: загрузка) – подія за значинóю ***завантажити.***

1089 **Завантажити** (ru: загрузить) – повністю чи частково виконати дію ***завантажування.***

1090 **Завантажування** (ru: загрузка) – дія (процес) за значинóю ***завантажувати.***

1091 **Завантажувати** (ru: загружать) – 1) подавати і укладати вантаж у транспортний засіб чи тару; 2) пересилати дані програм, шрифтів тощо з носія даних до основної пам'яті для безпосереднього користання процесором комп'ютера.

1092 **Завідувач редакції** (ru: заведующий редакцией) – 1) у книжковому видавництві – керівник редакції, який скеровує її діяльність: визначає редакційну політику, розробляє плани, залучає авторів, визначає розмір авторської винагороди, розподіляє роботу між редакторами, контролює їх діяльність, організує редакційно-видавничий процес; 2) у редакції періодичного видання – працівник з едміністративно-господарськими тв організаційними функціями.

1093 **Завод** (ru: завод) – частина загального накладу, який через технічні обмежини – запаси паперу, можливості поліграфічного підприємства, виробляють партіями з розривом у часі або одночасно, проте на різних підприємствах. *Див. також **наклад додатковий.***

1094 **Загин краю аркуша паперу** (ru: загиб края листа бумаги) – порушенина прямокутності аркуша паперу через загорнення його кута.

1095 **Загинання палітурного матеріалу неякісне** (ru: загибка переплетного материала некачественная) – загинання палітурного матеріалу під час виробляння палітурки з потовщиною кута загинання, з проміжком або утворенням складок і зморшок.

1096 **За́гинка** (ru: загибка) – клапан покривного матеріалу, який загинають всередину, навколо торця боковинки, щоб запобігти пошкодженню її зрізів. *Характерна для всіх книжок, крім книжок з обрізною палітуркою.*

1097 **Заглянцьованість паперу (картону)** (ru: заглянцованность бумаги (картона)) – дефект, характеризований наявністю плям і смуг на папері, які виникають під час каландрування в місцях підвищеної вологості.

1098 **Заголо́вковий** (ru: заглавный) – той, що слугує чи призначений для заголовку або належний заголовкові.

1099 **Заголо́вний** (ru: заголовный) – розташований або якого призначено носити за головою.

1100 **Заголовок** (ru: заглавие, заголовок) – 1) назва внутрішнього підрозділу твору: частини, розділу, параграфа або видання: частини, розділу, елементів апарату; 2) назва структурної частини рубрики допоміжного покажчика, який позначає об'єкт шукання; 3) назва, яка визначає номер і тему таблиці, зміст її рядків і граф. *З. організують, скеровують і полегшують читання, перериваючи текст, примушуючи читача зупинитися, осмислити прочитане, попереджаючи про тему подальшого тексту, готують до нього; поглиблюють розуміння твору; посилюють довідкову функцію книжки; полегшують і спрощують шукання частин твору або видання. З. Розрізняють: за ступенем змістовності, формою і складом: абреже, графічні, літерно-тематичні, літерні, німі, нумераційні, нумераційно-тематичні, тематичні, за місцем на шпальті і розташунком стосовно тексту: заверстаний упідбір з текстом, врозріз тексту, врозріз тексту* початковий, *на спусковій прогалині, прихований у тексті, заверстаний «ліхтариком», «кватиркою», «шапкою», на шмуцтитулі.*

1101 **Заголовок авторський** (ru: заголовок авторский) – заголовок, що вказує на ім'я автора документа.

1102 **Заголовок боковика** (ru: заголовок боковика) – заголовок, що може визначати: 1) які дані утворили рядок таблиці; 2) до якого об'єкта ці дані належать; 3) від якого чинника залежать. *Див. також* ***таблиця.***

1103 **Заголовок графи** (ru: заголовок графы) – заголовок, розміщений у головці таблиці (виводу), що може визначати: 1) які дані стоять у графі; 2) до якого об'єкта ці дані належать; 3) від якого чинника залежать. *Див. також* ***таблиця.***

1104 **Заголовок двоколонковий** (ru: заглавие двухколонковое) – заголовок, надрукований на всю ширину двоколонкової шпальти.

1105 **Заголовок зуніфікованої назви** (ru: заглавие унифицированного названия) – заголовок, що становить найвідомішу, тредиційну форму заголовка і використовний у каталозі чи бібліографії, щоб згрупувати різні назви документа, що подані в різних формах.

1106 **Заголовок індивідуальний** (ru: заголовок индивидуальный) – заголовок, текст якого має індивідуальний характер, на противагу типовому заголовку.

1107 **Заголовок ключовий серійного видання** (ru: заголовок ключевой серийного издания) – заголовок, наданий серіальному виданню національним агентством ISSN для розпізнавання його.

1108 **Заголовок літерний** (ru: заголовок буквенный) – заголовок-літера у виданнях, побудованих за абеткою: словниках, енциклопедіях, бібліографічних покажчиках, або в частинах апарату: прикнижкових бібліографічних списках, покажчиках.

1109 **Заголовок літерно-тематичний** (ru: заголовок буквенно-тематический) – заголовок, утворений з літери, яка означає порядкове місце заголовка серед заголовків того самого ступеня, рубрикації і тематичної частини, яка визначає тему, зміст тексту, охопленого цим заголовком.

1110 **Заголовок німий** (ru: заголовок немой) – прогалинний рядок, спуск або кінцева прогалина, що відокремлюють один підрозділ від іншого без будь-якого заголовка (нумераційного, тематичного) і означають кінець одного і почвток чергового підрозділу.

1111 **Заголовок нумераційний** (ru: заголовок нумерационный) – заголовок, складений з одної цифри – порядкового номера підрозділу твору.

1112 **Заголовок нумераційно-тематичний** (ru: заголовок нумерационно-тематический) – заголовок, складений з цифрового номера підрозділу твору і тематичного заголовка цього підрозділу.

1113 **Заголовок предметний** (ru: заголовок предметный) – заголовок, що відображає предмет(и) документа.

1114 **Заголовок простий** (ru: заголовок простой) – 1) тематичний заголовок, скледений [redacted] одного речення; 2) заголовок рубрики (підрубрики) допоміжного покажчика без підзаголовка.

1115 **Заголовок таблиці нумераційний** (ru: заголовок таблицы нумерационный) – заголовок, складений зі слова

«Таблиця» та її порядкового номера, виокремлений, як правило, у рядок, і розташований над тематичним заголовком таблиці. *Див. також* ***таблиця.***

1116 **Заголовок таблиці тематичний** (ru: заголовок таблицы тематический) – заголовок, що у словесній формі визначає тему, зміст, призначеність твблиці. *Див. також* ***таблиця.***

1117 **Заголовок тексту** (ru: заголовок текста) – частина тексту, виділена з основного тексту і слугує його назвою.

1118 **Заголовок тематичний** (ru: заголовок тематический) – словесний заголовок, що визначає тему, зміст тексту рубрики (підрубрики), до якої він належить. *Див. також* ***оглав доповнений.***

1119 **Заголовок форми** (ru: заголовок формы) – заголовок, добираний, щоб подати та згрупувати документи одного типу, але різні за змістом.

1120 **Загортання продукції** (ru: заворачивание продукции) – пакування, в процесі якого поштучну продукцію з усіх боків обгортають пакувальним матеріалом і закріплюють краї.

1121 **Заготованка** (ru: заготовка) – предмет праці, з якого, змінюючи форму, розміри, властивості поверхні чи (і/або) матеріалу, виробляють деталь. Інша назва – ***заготовина.***

1122 **Заготованка формного циліндра** (ru: заготовка формного цилиндра) – формний матеріал у вигляді безшовної металевої чи полімерної труби для виробляння ротаційної друкарської форми глибокого друку.

1123 **Задирка картону (покрейдованого паперу)** (ru: заусеница картона (мелованной бумаги)) – вирвані ділянки у вигляді смужок верхніх шарів картону (паперу).

1124 **Задирки на блоці** (ru: заусеницы на блоке) – пилкоподібні зазубини по обрізних краях блока.

1125 **Задирки на друкарській формі (формній пластині)** (ru: заусеницы на печатной форме (формной пластине)) – пилкоподібні з колючими гострими вершинами зазубини (щербини) по краях друкарської форми (формної пластини) на алюмінію та цинку.

1126 **Задирки на папері** (ru: заусеницы на бумаге) – пилкоподібні зазубини по краях паперу або полотна.

1127 **Задирки на штампі** (ru: заусеницы на штампе) – пилкоподібні зазубини з гострими вершинами, які виступають

по краях окремих робочих елементів штампа, використовного для витискання.

1128 **Задрукований** (ru: запечатанный) – заповнений друком.

1129 **Задруко́вний** (ru: запечатываемый) – призначений чи здатний бути задрукованим (заповненим друком).

1130 **Задруковувана поверхня** (ru: запечатываемая поверхность) – поверхня, що перебуває в процесі задруковування.

1131 **Задруковуваний** (ru: запечатываемый) – той, що перебуває в процесі задруковування як об'єкт дії.

1132 **Задруковування** (ru: запечатывание) – дія (процес) за значиною задруковувати.

1133 **Задруковувати** (ru: запечатать) – заповнювати друком задруковну поверхню. (Об'єкт дії – задруковна поверхня).

1134 **Задрукування** (ru: запечатание) – подія за значиною ***задрукувати.***

1135 **Задрукувати** (ru: запечатать) – повністю чи частково виконати дію ***задруковування.***

1136 **Зажи́рина друкарської форми** (ru: зажиривание печатной формы) – вкраплина зайвого друкувального елемента у вигляді крапок і плям у прогалинні елементи друкарської форми плоского друку.

1137 **Закладка** (ru: закладка) – допоміжний елемент оформи видання у формі або аркушевого видання, або тасьми, зазвичай виплетеної шовкової, нвклеюваний у верхній частині корінця книжкового блока до капталу і призначений, щоб його вкладати між сторінками видань. *З. в аркушевому вигляді використовують також для рекламування видавництва і випущених ним книжок. Див. також* ***каптал.***

1138 **Закладка-лясе** (ru: закладка-лясе) – виконана із стрічки закледка, один кінець якої приклеєний до корінця блока перед його обкантовуванням зміцнювальними матеріалами.

1139 **Заклеювання корінця блока** (de: Buchruckenbeleimen; en: back-gluing; fr: encollage du dos; ru: заклейка корешка блока) – покривання корінця зшитого блока шаром клею для зміцнення блока

1140 **Закраїна** (ru: рубчик) – рубчик, утворюваний відігнутими під прямим кутом корінцевими фальцями зошитів обробленого блока, до якого прилягають корінцеві торці картонних боковинок палітурки.

1141 **Закріплювання форми** (ru: заключка формы) – замикання в металевій рамі зверстаної скледанної форми після її обкладання.

1142 **Закріплювання форми корінця** (ru: заключка формы корешка) – фіксування правильної форми корінця книжки під пресом, першим етапом якої є наношення на корінець товстого шару клею, у результаті чого корінець набуває тривкої форми.

1143 **Закупорювання** (ru: закупоривание) – закривання тари після укладення в неї продукції, щоб забезпечити збереження та створюввння умов транспортування її, зберігання і збування.

1144 **Закупорювання вакуумне** (ru: закупоривание вакуумное) – герметичне закупорювання і створювання в тарі тиску, нижчого ніж атмосферний.

1145 **Закупорювання гарантійне** (ru: закупоривание гарантийное) – закупорювання, що гарантує надійність у разі випадкового розкриття або шахрайства.

1146 **Закупорювання герметичне** (ru: закупоривание герметичное) – закупорювання, яке гарантує від проникнення газу, рідини і пари.

1147 **Закупорювання заґвинчуванням** (ru: закупоривание завинчиванием) – закупорювання накривкою за допомогою різьби.

1148 **Закупорювання закачуванням** (ru: закупоривание закаткой) – закупорювання накривкою із спільним підгинанням фланця накривки і корпуса тари або підгинанням краю бічної поверхні накривки під уступ горловини.

1149 **Закупорювання замком-застібкою** (ru: закупоривание замком-застежкой) – закупорювання загинанням та зчеплюванням попередньо вироблених клапанів з виступавими частинами у формі замків-застібок.

1150 **Закупорювання запечатуванням** (ru: закупоривание запечатыванием) – закупорювання склеюванням, термосклеюванням чи термозварюванням пакувального матеріалу.

1151 **Закупорювання насаджуванням** (ru: закупоривание насадкой) – закупорювання за рахунок пружної деформації укупорювального засобу.

1152 **Закупорювання обтисканням** (ru: закупоривание обжимкой) – закупорювання накривкою за рахунок незворотної деформації бічної поверхні накривки.

1153 **Закупорювання скріпкою** (ru: закупоривание скрепкой) – закупорювання зніманням, скледанням чи скручуванням горловини тари з подальшим затисканням скріпкою.

1154 **Залежність між рухами виконавчих механізмів** (ru: зависимость между движениями исполнительных механизмов) – умова, що дає змогу певному робочому органові в процесі переміщування прийти в ту чи іншу характерну точку на його траєкторії тільки після того, як інші робочі органи прийдуть у відповідні характерні точки на їх траєкторіях. *Залежність (зв'язок) зображають на циклограмах і тактограмах пунктирною стрілкою, що сполучає взаємозв'язані точки на схемах і спрямована до розглядуваного виконавчого механізму.*

1155 **Залом на друкарській формі (формній пластині)** (ru: залом на печатной форме (формной пластине)) – місце переломлення друкарської форми (формної пластини).

1156 **Залом на оригіналі** (ru: залом на оригинале) – місце переломлення основи оригіналу.

1157 **Залом на папері** (ru: залом на бумаге) – місце переломлення паперу.

1158 **Залом на фотоматеріалі (фотоформі)** (ru: залом на фотоматериале (фотоформе)) – місце переломлення основи фотоматеріалу (фотоформи).

1159 **Замовник** (ru: заказчик) – фізична чи юридична особа, яка замовляє видавничу продукцію, беручи на себе фінансові зобов'язання.

1160 **Заокруглина корінця блока нерівномірна** (ru: закругленность корешка блока неравномерная) – несиметрична форма корінця блока, отримана в процесі обробляння (заокруглювання) блока.

1161 **Заокруглювання корінця** (de: Ruckenrunden; en: rounding; fr: arrondissure du dos; ru: кругление корешка) – надавання корінцеві блока чи палітурки округлої форми. *Див.* ***круглення корінця блока.***

1162 **Запас експозиції** (ru: запас экспозиции) – різниця між корисним інтервалом експозиції фотографічного матеріалу та інтервалом освітленостей оптичного образу в знімальній камері.

1163 **Запис** (ru: запись) – сукупність записаних елементів даних, що їх розглядають, як єдине ціле.

1164 **Запис бібліографічний** (ru: запись библиографическая) – розгорнута характеристика видання, в якій бібліографіч-

ний опис доповнюють тими чи іншими елементами (анотацією, рефератом, предметним покажчиком).

1165 **Запис бібліографічний додатковий** (ru: запись библиографическая дополнительная) – каталоговий запис, складений на базі основного бібліографічного запису та призначений розширювати вспекти шукання документа.

1166 **Запис бібліографічний основний** (ru: запись библиографическая основная) – каталоговий запис, що подає найповнішу інформацію про документ і забезпечує його розпізнавання та шукання.

1167 **Запис дескриптивний** (ru: запись дескриптивная) – бібліографічний запис, який містить також опис особливостей примірника документа у разі описування рукописів, рідкісних видань і стародруків.

1168 **Запис занотований** (ru: запись анотированная) – бібліографічний запис з долученими результатами ретельного аналізування, а, можливо, і з критикою змісту документа.

1169 **Запис каталоговий** (ru: запись каталоговая) – множина елементів, що містить бібліографічний запис і шифр зберігання, приписаний відповідно до правил, прийнятих в організації.

1170 **Запис логічний** (ru: запись логическая) – множина об'єднаних елементів даних, що її розглядають як запис з логічної точки зору.

1171 **Запис фізичний** (ru: запись физическая) – запис як такий, що його визначає фізичний розташунок на носії інформації або у пам'яті.

1172 **Записування даних на носій** (ru: запись данных на носитель) – процес перетворювання електричних сигналів чи механічних перемістин, що відображають дані, в локальні зміни фізичних характеристик поверхні або форми матеріального об'єкта.

1173 **Записування літературне** (ru: запись литературная) – вид літературної творчості, зміст якої полягає у тому, що літератор-професіонал перетворює усний або писемний літературний задум автора, позбавленого відповідного літературного таланту, або не озброєного методикою і технікою літературної праці, у літературний твір того чи іншого жанру та виду літератури. *Для видавництва особа, яка виконує з. л. є співавтор; авторську винагороду розподіляють між співавторами за взаємною згодою.*

1174 **Заплечики** (ru: заплечики) – вільні частини знизу, зверху і з боків вічка літери або знака, які залишаються незадруковані і завдяки яким сусідні рядки не зливаються один з одним. *Див. також **кегель.***

1175 **Зареєструва́ння** (ru: регистрация) – подія за значиною зареєструвати.

1176 **Зареєструвати** (ru: зарегистрировать) – повністю чи частково виконати дію ***реєстрування.***

1177 **Засвічування** (ru: засвечивание) – освітлювання світлочутливого шару обернених фотоматеріалів перед другим проявлянням.

1178 **Засекречування інформації** (ru: засекречивание информации) – надавання відповідному документові, виробові або іншому матеріальному носієві інформації грифа секретності.

1179 **Засихання фарби на валиках** (ru: засыхание краски на валиках) – швидке більшання в'язкості фарби, яке перешкоджає переношенню фарби з валиків фарбового апарата на форму.

1180 **Засіб вводження і виводження тексту та графічних даних** (ru: средство ввода и вывода текста и графических данных) – периферійне обладдя, що забезпечує вводження та виводження даних до (із) комп'ютера, поданих в абетково-цифровій та графічній формах.

1181 **Засіб масової інформації еротичного характеру** (ru: средство массовой информации эротического характера) – засіб масової інформації, в якому сексуальна тематика є провідна.

1182 **Засіб масової інформації органу державної влади** (ru: средство массовой информации органа государственной власти) – засіб масової інформації, засновником (співзасновником) якого є орган державної влади або орган місцевого самоврядування і повністю або частково утримуваний за рахунок державного чи місцевих бюджетів.

1183 **Засіб масової інформації рекламного характеру** (ru: средство массовой информации рекламного характера) – засіб масової інформації, в якому реклама перевищує: 40 відсотків обсягу одного номера друкового видання, 15 відсотків загального обсягу мовлення теле- і радіоорганізації.

1184 **Засіб мийний синтетичний** (ru: средство моющее синтетическое) – засіб для видалення бруду за рахунок мийної дії.

1185 **Засіб пакувальний допоміжний** (ru: средство упаковочное вспомогательное) – елемент, який разом із тарою або без неї виконує функцію пакування.

1186 **Засіб телеобробляння даних технічний** (ru: средство телеобработки данных техническое) – периферійний пристрій, що забезпечує доступ користувача до віддаленого комп'ютера та ресурсів засобів зв'язку.

1187 **Засічки** (ru: засечки) – нижні і верхні кінчики штрихів у літерах і знаках друкарського шрифту. *З. можуть мати форму трикутника, прямокутника, поземної (горизонтальної) волосної лінії, двостороннього або одностороннього штриха тощо. Інша назва* – **засіки, серифи.**

1188 **Засміченість паперу (картону)** (ru: засоренность бумаги (картона)) – дефект, характеризований наявністю у папері (картоні) контрастних чужорідних вкраплин розмаїтих відтінків піску та інших мінеральних часток, вугілля, кори, костриці тощо.

1189 **Засміченість паперу підвищена** (ru: сорность бумаги повышенная) – засміченість, яка перевищує зв значи́ну норму і виходить за межі допуску на засміченість для даного сорту паперу.

1190 **Засоби безпосередньої взаємодії з комп'ютером** (ru: срвдства непосредственного взаимодействия с компьютером) – периферійне обладдя, що забезпечує оперативне вводження даних користувачем до комп'ютера, оперативне виводження даних із комп'ютера у формі, зручній для сприймання користувачем, чи безпосервдній зв'язок з реальним об'єктом.

1191 **Засоби вводження графічної інформації** (ru: срвдства ввода графической информации) – периферійне обладдя, що забезпечує зчитування, перетворювання даних з графічної форми в коди координат елементів образу і вводження їх до комп'ютера або записування на машинний носій.

1192 **Засоби вводження даних з машинного носія** (ru: средства ввода данных из машинного носителя) – периферійне обладдя, що забезпечує вводження даних до комп'ютера з машинного носія.

1193 **Засоби виводження даних на машинний носій** (ru: средства еывода данных на машинный носитель) – периферійне обладдя, що забезпечує приймання даних із комп'ютера та записування їх на машинний носій.

1194 **Засоби зберігання даних** (ru: средства сохранения данных) – периферійне обладдя, що забезпечує вводження, виводження та зберігання даних у запам'ятовувальному середовищі носія даних.

1195 **Засоби зв'язку з реальним об'єктом** (ru: средства связи с реальным объектом) – засоби безпосередньої взаємодії з комп'ютером, що узгоджують фізичні і інформаційні характеристики об'єкта автоматизації та комп'ютера, а також обмінювання інформацією між ними.

1196 **Засоби зовнішньої реклами** (ru: срвдства внешней рекламы) – засоби, використовні для доводження зовнішньої реклами до її споживача за допомогою рекламоносіїв.

1197 **Засоби інформатизації** (ru: средства информатизации) – електронні обчислювальні машини, програмний, математичний, лінгвістичний та інший статок, інформаційні системи або їхні окремі елементи, інформаційні мережі і мережі зв'язку, використовні для інформаційних технологій.

1198 **Засоби масової інформації друкові** (ru: средства массовой информации печати) – видання, які виходять під постійною назвою, з періодичністю один і більше номерів (випусків) протягом року на підставі свідоцтва про державну реєстрацію.

1199 **Засоби обігові постачально-збувальних організацій** (ru: средства оборотные организаций снабжения-сбыта) – засоби, вкладені у фонди обігу і обігові фонди організацій матеріально-технічного забезпечування, які перебувають у неперервному кругообігу в процесі господарчої діяльності. *Більшу частину обігових засобів становлять запаси товарно-матеріальних цінностей. Обігові фонди поділяють на власні і позичкові. Власні фонди формують за рахунок внутрішніх резервів галузі, позичкові – за рахунок кредитів банків. Для характеристики обіговості обігових засобів використовують коефіцієнт, що дорівнює відношенню обсягу складської реалізації до середніх залишків обігових засобів.*

1200 **Засоби пакетування** (ru: средства пакетирования) – засоби обв'язувальні, покривальні матеріали, піддони, підкладкові листи, стягальні пристрої тощо, які дають змогу сформувати і скріпити тарно-поштучні вантажі в транспортний пакет.

1201 **Засоби пакувальні** (ru: средства упаковочные) – узагальнене поняття, що охоплює пакувальні матеріали, пакувальні форми і допоміжні пакувальні вироби та матеріали, призначені для вміщування, обгортання або утримування продукції.

1202 **Засоби програмні** (ru: средства программные) – засоби, що складаються з програм і документації, яка стосується їхнього функціювання.

1203 **Засоби програмні застосовні** (ru: средства программные прикладные) – програмні засоби, призначені для розв'язування застосовної задачі.

1204 **Засоби програмні системні** (ru: средства программные системные) – програмні засоби, що не залежать від застосовних програмних засобів і підтримують їхню роботу.

1205 **Заставка** (ru: заставка) – прикраса, складена з готових складених елементів орнаментів чи лінійок, або рисунок, розміщений зверху початкової сторінки видання.

1206 **Затікання клею між аркушами блока** (ru: затекание клея между листами блока) – просочування клею між аркушами блока, зокрема, в проколи від голок, яке погіршує розгортання блока.

1207 **Затікання під час зафарбовування обрізу блока** (ru: затекание во время закрашивания обреза блока) – з'явлення плям на сторінках видання через проникнення фарби між аркушами блока під час зафарбовування обрізу.

1208 **Затінки на відбитку** (ru: тенение на оттиске) – наявність зафарбованих мікроділянок, зазвичай, у вигляді тіні, висипів, скупчин крапок тощо на прогалинних ділянках відбитка.

1209 **Затінки офсетної форми** (ru: тенение офсетной формы) – наслідки передавання фарби в процесі офсетного друкування прогалинними елементами форми через часткову втрату ними гідрофільних властивостей або забарвлення зволожувального розчину.

1210 **Затягнутість між штрихами на оригіналі** (ru: затянутость между штрихами на оригинале) – підвищена величина вуалі або найменшої оптичної густини між штрихами або растровими елементами на оригіналі через порушення режимів експонування чи обробляння фотоматеріалів, наприклад, через виснаження робочих розчинів, неякісні матеріали або їх неналежне зберігання.

1211 **Затягнутість між штрихами на фотоформі** (ru: затянутость между штрихами на фотоформе) – підвищена величина вуалі або найменшої оптичної густини між штрихами на фотоформі (негативі або діапозитиві), масці через порушення режимів експонування або оброблення фотоматеріалів, наприклад, через виснаження робочих розчинів, через неякісні матеріали або їх неналежне зберігання.

1212 **Затягнутість проміжків між штрихами на друкарській формі** (ru: затянутость просветов между штрихами на печатной форме) – нечітка розділеність штрихів на поверхні друкарської форми на друкувальні та прогалинні влементи через неповне проявлення (вимиття для фотополімерів) копіювальних шарів формних пластин під час виробляння друкарських форм. *Це може бути через порушення режимів експонування або оброблення формних пластин, а також через погану якість матеріалів та розчинів, використовних у виробляння друкарських форм або в процесі друкування: несумісність зволожувального розчину і форми, зволожувального розчину і фарби та ін.*

1213 **Затягнутість растрових проміжків на друкарській формі** (ru: затянутость растровых просветов на печатной форме) – нечіткий розподіл растрових елементів на поверхні друкарської форми на друкувальні та прогалинні елементи через неповне проявлення (вимиття для фотополімерів), копіювальних шарів формних пластин під час виробляння друкарських форм. *Це може бути через порушення режимів експонування або оброблення формних пластин, а також через погану якість матеріалів та розчинів, що їх використовують, виробляючи друкарські форми або в процесі друкування: несумісність зволожувального розчину та форми, зволожувального розчину і фарби та ін.*

1214 **Затягнутість растрових проміжків на растровому оригіналі** (ru: затянутость растровых просветов на растровом оригинале) – підвищена величинв вуалі або найменшої оптичної густини між растровими елементами на оригіналі. *Це може бути через порушення режимів експонування чи оброблення фотоматеріалів, наприклад, через виснаження робочих розчинів, через неякісні матеріали або погане зберігання їх, а також через порушення режимів друкування, якщо оригіналом є відбиток.*

1215 **Затягнутість растрових проміжків на фотоформі** (ru: затянутость растровых просветов на фотоформе) – підвищена величина вуалі або найменшої оптичної густини між растровими елементами на фотоформі. *Це може бути внаслідок порушення режимів експонування чи обробляння фотоматеріалів, наприклад, через виснаження робочих розчинів), через неякісні матеріали або погане зберігання їх.*

1216 **Зафарбований** (ru: закрашенный) – який має ознаки наслідку зафарбування.

1217 **Зафарбованість** (ru: закрашеность) – наявність фарбового покриву на зафарбованій поверхні.

1218 **Зафарбо́вний** (ru: закрашиваемый) – якого можна чи призначено зафарбувати.

1219 **Зафарбовування** (ru: закрашивание) – дія за значино́ю зафарбовувати.

1220 **Зафарбовування обрізу** (ru: закрашивание обреза) – наношення фарби на верхній обріз книжкового блока або на всі три обрізи, щоб прикрасити видання і захистити його від забруднювання. *Замість фарби для з. ф. можна використовувати металеву пудру (золоту або срібну), нанесену на покритий клейовим шаром обріз.*

1221 **Зафарбовувати** (ru: закрашивать) – покривати фарбою.

1222 **Зафарбування** (ru: закрашивание) – подія за значино́ю зафарбувати.

1223 **Зафарбувати** (ru: закрасить) – повністю чи частково виконати дію зафарбовування

1224 **Захист продукції** (ru: защита продукции) – засіб захищання продукції.

1225 **Захищання продукції** (ru: защита продукции) – забезпечування збереженості продукції від кліматичних або інших несприятливих чинників її користання, транспортування або зберігання.

1226 **Захоплювач вакуумний** (ru: захват вакуумный) – пристрій для захоплювання вантажу, який діє завдяки розрідженню повітря у ньому.

1227 **Захоплювач електромагнетний** (ru: захват электромагнитный) – пристрій, призначений захоплювати феромагнетний вантаж силами електромагнетного притягання.

1228 **Защільнювати** (ru: уплотнять) – заповнювати, закупорювати щілини.

1229 **Збережники проявника** (ru: антиокислители) – речовини, які запобігають окиснюванню проявничих речовин та підтримують постійну концентрацію активної форми проявничої речовини. *Інша назва* ***антиокисники.***

1230 **Збільшення контрасту друкарської форми** (ru: увеличение контраста печатной формы) – подія зменшення кількості градацій на друкарській формі порівняно з кількістю їх на фотоформі через закопіювання дрібних непрозорих елементів і погане вимивання дрібних прозорих елементів на фотоформі.

1231 **Збільшення контрасту образу на відбитку** (ru: увеличение контраста изображения на оттиске) – зменшення кількості градацій на відбитку через непродрукування дрібних растрових елементів або забивання фарбою дрібних прогалинних растрових елементів.

1232 **Збільшувач-кольороподілювач репродукційний** (ru: увеличитель-цветоделитель репродукционный) – репродукційний фотоапарат для отримування на фототехнічній плівці збільшеного кольороподіленого образу кольорового прозорого оригіналу.

1233 **Збірник** (ru: сборник) – видання, що містить ряд творів. *За періодичністю розрізняють з. неперіодичний, періодичний та продовжний. Див. також* ***полівидання.***

1234 **Збірник епістолярний** (ru: сборник эпистолярный) – збірник листів одної чи кількох осіб. *На титульному аркуші: 1) подають прізвища всіх авторів листів, вміщених у збірнику, якщо їх не більше трьох; 2) вміщують лише загальну назву, якщо авторів більше трьох; перелік прізвищ подають у такому випадку на звороті титульного аркуша.*

1235 **Збірник жанровий** (ru: сборник жанровый) – збірник творів одного жанру або форми: пісень, балад, елегій, казок, легенд, афоризмів тощо.

1236 **Збірник колективний** (ru: сборник коллективный) – збірник творів різних індивідуальних авторів. *З. к. може мати загальну назву, тоді прізвища авторів на титульному аркуші не пишуть. Якщо за назву з. к. обрано назву одного з уведених до нього творів, тоді у підзаголовкових даних зазначають, що видання є збірником.*

1237 **Збірник наукових праць** (ru: сборник научных работ) – збірник матеріалів досліджень, виконаних у наукових установах, навчальних закладах чи товариствах.

1238 **Збірник реферативний** (ru: сборник реферативный) – неперіодичне реферативне видання. *Див. також* ***видання реферативне.***

1239 **Збування продукції** (ru: сбыт продукции) – постачання продукції підприємствам-споживачам або торгівельній мережі відповідно до умов договорів.

1240 **Зве́рстаний** (ru: сверстанный) – який має ознаки наслідку ***зверстання.***

1241 **Зверста́нний** (ru: верстаемый) – якого можливо чи призначено ***зверстати.***

1242 **Зверста́ння** (ru: верстка) – подія за значинóю ***зверстати.***

1243 **Зверста́ти** (ru: сверстать) – повністю чи частково виконати дію верстання.

1244 **Звіряння** (ru: сверка) – корегування, мета якого – перевірити, як виконано коректурні виправи у відбитках зверстаних аркушів

1245 **Звіряння рядків** (ru: сверка построчная) – вибіркове звіряння, за якого з попереднім коректурним відбитком порівнюють лише ті рядки, що їх перескладали відповідно до внесених у попередню коректуру виправ.

1246 **Зводження** (ru: сводка) – корегування за контрольним відбитком перед розміщуванням форми в друкарській машині чи перед матрицюванням.

1247 **Зволоженість паперу надмірна** (ru: увлажнение бумаги чрезмерное) – підвищена в порівнянні з унормованими показниками вологість паперу, яка виникає в процесі вироблення або зберігання.

1248 **Зволожування** (поліграфія) (de: Wasserfeuchtung; en: dampening, damping; fr: trempage; ru: увлажнение) – подавання спеціального розчину безпосередньо на друкарську форму або на валик фарбового апарата під час друкування офсетним способом.

1249 **Згин нерозрізаний** (ru: сгиб неразрезан) – «закриті» сторінки, отримані після сфальцювання аркуша по передньому краю і головки зошита.

1250 **Згофрований** (ru: гофрированный) – відтворений будь-яким способом гофрування.

1251 **Згофро́вний** (ru: гофрируемый) – призначений чи здатний бути згофрованим.

1252 **Згофрування** (ru: гофрирование) – подія за значинóю згофрувати.

1253 **Згофрувати** (ru: гофрировать) – повністю чи частково виконати дію гофрування.

1254 **Згранульованість фотошару** (ru: грануляция фотослоя) – нерівномірність почорнілості рівномірно засвіченого та обробленого фотоматеріалу, яка має вигляд наче складена із окремих гранул різної величини.

1255 **Здатність антиресорбційна** (ru: способность антиресорбционная) – здатність речовини перешкоджати повторному осіданню нерозчинних часток на очищувану поверхню та утримувати їх у завислому стані.

1256 **Здатність вбиральна паперу підвищена** (ru: способность бумаги поглощающая повышенная) – вбиральна здатність паперу, яка перевищує унормовані показники і спричинює, наприклад, просочування фарби на відбитку.

1257 **Здатність вибілювальна хімічна** (ru: способность химическая отбеливающая) – здатність мийного засобу перетворювати хімічною взаємодією забарвлені сполуки на поверхні, що підлягає пранню, у безбарвні чи слабко забарвлені.

1258 **Здатність вирізнівна** (ru: способность разрешающая) – те саме, що ***вирізнівність.***

1259 **Здатність змочувальна** (ru: способность смачивающая) – здатність речовини чинити змочувальну дію.

1260 **Здатність маси водозатримувальна** (ru: способность массы водозадерживающая) – здатність маси **для виробляння паперу (картону)** затримувати воду.

1261 **Здатність мийна** (ru: способность моющая) – здатність мийного засобу здійснювати мийну дію.

1262 **Здатність піноутворювальна** (ru: способность пенообразующая) – здатність мийного розчину утворювати піну.

1263 **Здатність покривальна** (ru: способность покрывающая) – величина, обернена до фотометричного еквівалента.

1264 **Здатність роздільна** (ru: способность разрешающая) – див. ***вирізнівність.***

1265 **Здатність солюбілізійна** (ru: способность солюбилизионная) – здатність розчиняти речовини, нерозчинні у воді, в розчинах синтетичних мийних засобів.

1266 **Здатність суспендувальна** (ru: способность суспендирующая) – здатність деяких поверхнево-активних речовин утворювати зависі – системи, які складаються з рідинної і твердої фаз у завислому стані.

1267 **Здеформо́ваний** (ru: деформированный) – який має ознаки наслідку ***здеформування.***

1268 **Здеформо́вний** (ru: деформируемый) – якого можливо чи призначено ***здеформувати.***

1269 **Здеформува́ння** (ru: деформация, деформирование) – подія за значи́ною ***здеформувати.***

1270 **Здеформува́ти** (ru: деформировать) – повністю чи частково виконати дію ***деформування.***

1271 **Здутина поверхні покрейдованого паперу** (ru: вздутие поверхности мелованной бумаги) – опуклість у вигляді пухирів у поверхневому шарі, які утворюються, наприклад, у процесі друкування на рулонних машинах під час проходження покрейдованого паперу через сушильний пристрій за нвдто високої температури.

1272 **Зернистість друкарської форми підвищена** (ru: зернистость печатной формы повышенная) – помітний вплив кристалічної (зернистої) структури підкладки друкарської форми – цинку, алюмінію, літографського каменю у разі відтворювання на друкарській формі тонких штрихів і дрібних растрових елементів.

1273 **Зернистість образу оригіналу** (ru: зернистость изображения оригинала) – нерівномірність оптичної густини у вигляді суцільних плям (зерен) у середніх тонах образу, де оптична густина повинна бути однакова (стала).

1274 **Зернистість фотографічного матеріалу** (ru: зернистость фотографического материала) – оглядово виявлена зернистість на рівномірно зекспонованій та проявленій ділянках фотографічного матеріалу. *Інша назва* – ***суб'єктивна зернистість.***

1275 **Зарнистість фотоматеріалів підвищена** (ru: зернистость фотоматериапов повышенная) – оглядово помітна гранулярна структура обробленого емульсійного шару сріболовмісних фотоматеріалів у разі відтворення фотографічного образу (особливо за вепикого збільшення).

1276 **Зе́рнення** (ru: зернение) – механічне чи електрохімічне обробляння поверхні формного матеріалу, щоб створити на ній мікрорельєф.

1277 **Зиг** (ru: зиг) – гофр, ребро жорсткості, виконане на покриві корпусу металевої банки або іншої вмістини згинанням і зближенням поверхонь матеріалу, з якого зроблено тару.

1278 **Зигування** (ru: зиговка) – відбортовування, відгинання крайки, закачування краю, витискання гофру (жолоба)

на накривці або корпусі тари, щоб надати їм додаткової жорсткості.

1279 **Зібрання творів** (ru: собрание сочинений) – однотомне чи багатотомне видання творів одного або кількох авторів, що дає уяву про його (їхню) творчість загалом.

1280 **Зіштовхування** (de: zusammenstoβen, rütteln; en: jogging; fr: égalisation; ru: сталкивание) – дія за значиною́ ***зіштовхувати.***

1281 **Зіштовхувати** (ru: сталкивать) – вирівнювати у стосі аркуші паперу, картону чи готової аркушевої продукції ■ двох взаємно перпендикулярних боків.

1282 **Злипання** (ru: слипание) – небажане склеювання матеріалів.

1283 **Злипання форзаців** (ru: слипание форзацев) – склеювання краю двох аркушів форзаца внаслідок витікання клею з-під форзаца після вставлення блока в палітурку та пресування книжки.

1284 **Злиття ілюстрації з незадрукованим полем відбитка** (ru: слияние иллюстрации с незапечатанным полем оттиска) – розмитість меж ілюстрації і незадрукованого поля матеріалу через низький контраст ділянок образу ілюстрації на границі з незадрукованим полем.

1285 **Зминання втулки рулону паперу** (ru: смятие втулки рулона бумаги) – порушування циліндричної форми втулки рулону, стиску краю та ін.

1286 **Зміст** (ru: содержание) – сутність викладеного у виданні матеріалу.

1287 **Зміщеність зошитів у блоці** (ru: смещение тетрадей ■ блоке) – зсув зошитів відносно один одного по корінцю і перпендикулярно до корінця під час обтискання блока.

1288 **Зміщеність скоб від лінії згину** (ru: смещение скоб от линии сгиба) – зсув скоби від лінії згину корінця у разі шиття скобою ушивкою.

1289 **Зморшки** (ru: морщины) – невеликі складки у вигляді регулярних нерівностей ■ малою вмплітудою висоти, що трапляються по всій товщині плівки або її частині.

1290 **Змочувач** (ru: смачиватель) – речовина, яка в разі введення в рідину збільшує її змочувальну дію.

1291 **Знак** (ru: знак) – 1) елементарний графічний образ тексту; 2) переважно елементарна позначка, яка, згідно з попередньо досягнутою домовленістю, означає певний об'єкт і

використовна для організування, подавання даних і керування ними.

1292 **Знак «забій»** (ru: знак «забой») – знак, яким друкувальний пристрій заміщає помилкові, нерозпізнані або недійсні для нього знаки.

1293 **Знак астрономічний** (ru: знак астрономический) – спеціальний шрифтовий знак, який застосовують, складаючи видання відповідної тематичної спрямованості, наприклад, знак із образом сонця, місяця у різних його фазах, зірок, планет, скупчини зірок.

1294 **Знак вернення каретки** (ru: знак возврата каретки) – керувальний знвк, що визначає кінець рядка текстового файла; під час виводження він вказує на потрабу перемістити друкувальний механізм або курсор на першу позицію рядка.

1295 **Знак виходу** (ru: знак выхода) – керувальний знак, використовуваний як познака керувальної послідовності знаків (команд у тексті).

1296 **Знак водяний** (ru: знак водяной) – образ у вигляді візерунка або тексту, отриманий у процесі виробляння паперу і якого видно у разі просвічування паперу.

1297 **Знак графічний** (ru: знак графический) – будь-який знак, який може бути рукописним, надрукованим чи виведеним на дисплей.

1298 **Знак двійковий** (ru: знак двоичный) – будь-який зі знаків двійкового набору знаків.

1299 **Знак діакритичний** (ru: знак диакритический) – знак при літері, який вказує на те, що літера означає звук, відмінний від позначеного цією самою літерою без знака, напр. дві крапки над і – ї.

1300 **Знак для розмічання оригіналів** (ru: знак для разметки оригиналов) – умовний графічний знак, за допомогою якого уточнюють накреслини літер різних абеток, цифр, позначають накреслину шрифтів, вказують розташунок елементів тексту та ілюстрацій. *Див. також* ***знак коректурний.***

1301 **Знак друковий** (ru: знак печатный) – елементарний графічний образ тексту: літера, цифра, розділовий, мвтематичний, нотний чи інший знак, а також кожний прогалок між словами.

1302 **Знак друкувального пристрою заборонений** (ru: знак печатающего устройства запрещенный) – знак, який не

належить до набору знаків друкувального пристрою і його зображують на папері знаком „прогалок» або «забій».

1303 **Знак екологічний** (ru: знак экологический) – знак для маркування виробів (також пакувальних), які відрізняються від інших однорідних виробів тим, що відповідають вимогам екологічної сумісності. Інша назва – ***екомаркування.***

1304 **Знак екологічності** (ru: знак екологический) – маркувальний знак та напис, що відображають нешкідливість для екології виробів у цілому або їх окремих властивостей та закликають до охорони довкілля, а також знак для позначання предметів, що їх вторинно обробляють, як один із звсобів зберігання природних ресурсів, тв продукції, отриманої внаслідок перероблляння вторинної сировини.

1305 **Знак застерігальний** (ru: знак предупреждающий) – 1) маркувальний знак, що його наносять на опакування, призначене для небезпечних вантажів і який сповіщає про небезпеку для людини та довкілля; 2) напис, що його наносять на опакування, коли неможливо позначити маніпуляційними знаками спосіб поводження з вантажем, наприклад, «на верх не ставте».

1306 **Знак зміни шрифту** (ru: знак смены шрифта) – керувальний знак друкувального пристрою, який вказує шрифт для друкування чергових графічних знаків.

1307 **Знак керувальний** (ru: знак управляющий) – знак, поява якого у визначеному контексті починає, модифікує чи зупиняє керівну функцію.

1308 **Знак керування пересиланням** (ru: знак управления передачей) – будь-який керувальний знак, використовний для керування або полегшення пересилання даних між термінальними пристроями.

1309 **Знак керування пристроєм** (ru: знак управления устройством) – керувальний знвк, використовний для визначання функції керування периферійними пристроями, з'єднаними з комп'ютерною системою.

1310 **Знак керування форматом** (ru: знак управления форматом) – керувальний знак, який використовують для керування позиціюванням, друкуючи, виводячи на дисплей, записуючи на носій даних, тощо.

1311 **Знак коректурний** (ru: знак корректурный) – умовні графічні знаки, за допомогою яких у коректах вказують на похибки і технічні дефекти, що були допущені під час складально-верстальних і друкарських процесів і потребують усунення.

1312 **Знак літерно-цифровий** (ru: знвк буквенно-цифровой) – будь-яка літера латинської чи національної абетки або будь-яка десяткова цифра.

1313 **Знак магнетний** (ru: знвк магнитный) – знак, образ якого сформовано магнетним чорнилом, і призначений для зчитування й автоматичного ототожнювання.

1314 **Знак маніпуляційний** (ru: знак манипуляционный) – образ, що вказує на спосіб поводження з вантажем. *Міжнародні знаки, які наносять на транспортну тару і призначені для позначвння способів поводження з вантажем під час виконування навантажувально-розвантажувальних і транспортно-складських робіт, виду вантажу і його опакування, напр. «не кантуй», «швидкопсувкий вантаж» тощо.*

1315 **Знак оптичний** (ru: знак оптический) – графічний знак, надрукований або написаний вручну відповідно до спеціальних правил для автомвтичного розпізнавання його за допомогою оптичних засобів.

1316 **Знак охорони авторського права** (ru: знак охраны авторского права) – знак, передбачений Всесвітньою (Женевською) конвенцією про авторське право. *Складається з поміщеної в коло латинської літери «С» з вказівкою імені власника авторського права і року першого опублікування.*

1317 **Знак переведення рядка** (ru: знак перевода строки) – керувальний знак друкувального пристрою, який вказує на потребу друкувати подальший текст з поточної позиції, але чергового рядка.

1318 **Знак прогалка** (ru: знак пробела) – знак, що належить до спеціальних і означає відсутність графічного знака в даній позиції або пропуск позиції під час друкування.

1319 **Знак спеціальний** (ru: знак специальный) – графічний знак, який не є літера, цифра чи знак прогалка чи ідеограма.

1320 **Знак табуляції** (ru: знак табуляции) – керувальний знак, використовний для вказування позиції, на якій треба розташувати черговий текст.

1321 **Знак транскрипційний** (ru: знак транскрипционный) – умовний чи спеціальний графічний знак, призначений передавати певний звук якоїсь мови

1322 **Знак штрихового коду** (ru: знак штрихового кода) – знак певної символіки штрихового коду, закодований сукупністю штрихів та проміжків, відповідно до встановлених правил.

1323 **Знаки розділові умовні у бібліографічному описі** (ru: знаки разделительные условные в библиографическом описании) – умовні знаки, якими у бібліографічному описі відокремлюють одну від іншої основні його частини.

1324 **Знаки хімічні** (ru: знаки химические) – умовні познаки хімічних елементів літервми латинської вбетки.

1325 **Знакомісце** (ru: знакоместо) – прямокутна ділянка поверхні відобразу, на якій розміщується один графічний знак.

1326 **Зна́чення** (ru: значение) – дія (процес) за значино́ю зна́чити.

1327 **Значина́** (ru: значение) – кількісна характеристика чи зміст чого-небудь.

1328 **Зна́чити** (ru: значить) – мати якись зміст, означа́ти що-небудь.

1329 **Знебарвлення паперу** (ru: обесцвечивание бумаги) – зниження інтенсивності забарви паперу під дією світла або повітря.

1330 **Знево́дження** (ru: обезвожение) – подія за значино́ю ***зневодити.***

1331 **Знево́джування** (ru: обезвоживание) – дія (процес) за значино́ю ***знееоджувати.***

1332 **Знево́джувати** (ru: обезвоживать) – вилучати воду.

1333 **Знево́дити** (ru: обезводить) – вилучити воду.

1334 **Знево́днення** (ru: обезводорожение) – подія за значино́ю зневоднити.

1335 **Знево́днити** (ru: обезводородить) – вилучити водень.

1336 **Знево́днювання** (ru: обезводороживание) – дія (процес) за значино́ю зневоднювати.

1337 **Знево́днювати** (ru: обезводороживать) – вилучати водень.

1338 **Знежирювання** (ru: обезжиривание) – очищання поверхні формувального матеріалу від жирових забрудин.

1339 **Зниження інтенсивності образу у разі надлишкового зволоження** (ru: падение интенсивности изображвния при избытке увлажнения) – мимовільне, без зміни подавання фарби зонами регулювання, зменшення інтенсивності одної або кількох фарб на відбитку через надлишок зволоження, що частіше виникає на краях офсетної друкарської форми.

1340 **Знижка книготоргівельна** (ru: скидка книготорговая) – сума, яку із загальної суми передбачуваної виручки від

раалізації вираховує книготоргівельне підприємство у разі купування у видавництва наклвду видання з твердою ціною, призначена для оплачування власних витрвт і отримування доходу. З. к. становить, як правило, 20–30 % від загальної вартості накладу.

1341 **Зникнення знаків** (ru: исчезновение знаков) – помилка, спричинена відмовою прочитати двійковий знак у зберіганих чи шуканих даних у пам'ятниці.

1342 **Зобража́льний** (ru: изображающий, **изобразительный**) – здатний чи призначений ***зображати.*** Те саме, ***зображуеальний.***

1343 **Зобража́нець** (ru: изображаемый) – той, що його ***зображають.***

1344 **Зобража́ння** (ru: изображение) – дія (процес) за значинóю ***зображати***. Те саме, що ***зображуеання.***

1345 **Зобража́ти** (ru: изображать) – створювати образ чогонебудь на відбитку, схемі, рисунку, креспенику тощо. Те саме, що ***зображувати.***

1346 **Зобра́жений** (ru: изображенный) – який має ознаки наслідку ***зображення.***

1347 **Зобра́женик** (ru: изображенный) – той, що його ***зображено.***

1348 **Зобра́ження** (ru: изображение) – подія за значинóю ***зобразити.*** *Наслідок зображення –* ***образ.*** *Див. також* ***образ.***

1349 **Зобра́жуваний** (ru: изображаемый) – який перебуває в процесі ***зображування*** як об'єкт дії.

1350 **Зобра́жувач** (ru: изобразитепь) – той, що виконує ***зображання.***

1351 **Зобра́зити** (ru: изобразить) – повністю чи частково виконати дію ***зображання.***

1352 **Зобразни́й** (ru: изображаемый) – якого можливо чи призначено ***зобразити.***

1353 **Золото сусальне** (ru: золото сусальное) – сплав з 22 каратів золота і 2 каратів срібла, товщиною 0,0000025 см. *Застосовний для витискання заголовків і прикрас на палітурках книжки.*

1354 **Золочення обрізів книжки** (ru: золочение обрезов книжки) – наношення золотої фольги на торці аркушів книжки. *Цю операцію виконують лише висококваліфіковані палітурники.*

1355 **Зольність паперу (картону)** (ru: зольность бумаги (картона)) – масова частка мінеральних речовин у папері (картоні), виражена у відсотках.

1356 **Зольність паперу підвищена** (ru: зольность бумаги повышенная) – зольність, яка перевищує за значино́ю норму і виходить за верхню межу допуску.

1357 **Зона кольороподілу** (ru: зона цветоделения) – зона видного спектра, що містить монохроматичне проміння лише одного з трьох основних кольорів (синього, зеленого, червоного).

1358 **Зоопака** (ru: зоопака) – крива, що виражає залежність кількостей освітленості від витримок, які забезпечують отримування постійної, довільно вибраної оптичної густини.

1359 **Зорганізо́ваний** (ru: организованный) – який має ознаки наслідку ***зорганізування.***

1360 **Зорганізо́вний** (ru: организуемый) – якого можливо чи призначено зорганізувати.

1361 **Зорганізо́вувати** (ru: организовывать) – ***організувати*** багаторазово.

1362 **Зорганізува́ння** (ru: организация) – подія за значино́ю ***зорганізуеати.***

1363 **Зорганізува́ти** (ru: организовать) – повністю чи частково виконати дію ***організування.***

1364 **Зошит** (ru: тетрадь) – біловий виріб, аркуші якого скріпляють в корінці клеєм або шиттям, а утворений блок щільно кріплять до палітурки.

1365 **Зошит для записування олівцем** (ru: тетрадь для записывания карандашом) – зошит із слабко проклеєного паперу і призначений лише для писання олівцем.

1366 **Зошит для малювання** (ru: тетрадь для рисования) – зошит ■ паперу для малювання і призначений для малювання олівцем чи акварельними фарбами.

1367 **Зошит загальний** (ru: тетрадь общая) – зошит для ведення різних записів, вироблений переважно ■ білого паперу для писання, на який нанесено лінії стандартного виду.

1368 **Зошит на ескізи** (ru: тетрадь для эскизов) – зошит з паперу для креслення чи для малювання і призначений для виконування ескізів тушшю, чорнилом, олівцем, акварельними фарбами.

1369 **Зошит на нотатки** (ru: тетрадь для заметок) – зошит з друкарських видів паперу з нанесеними лініями чи без них, призначений для ведення нотаток олівцем або чорнилом.

1370 **Зошит нотний** (ru: тетрадь для нот) – зошит з аркушів, на які нанесено спеціальні лінії для записування нотних знаків.

1371 **Зошит паперового блока** (ru: тетрадь бумажного блока) – складова частина видання, утворена фальцюванням задрукованого аркуша.

1372 **Зошит складний** (ru: тетрадь сложнвя) – зошит з приєднаними додатковими елементами чи форзацом.

1373 **Зошит спеціальної призначеності технічний** (ru: тетрадь специального назначения техническая) – зошит, зібраний з окремих аркушів паперу для писання, на який нанесено лінії відповідно до призначеності цього типу зошита, найчастіше оформленого у вигляді зошита-календаря (зошит для кравців, зошит, щоб навчати дошкільнят писати тощо).

1374 **Зошит у блоці перевернений** (ru: тетрадь в блоке перевернутый) – неправильна розміщеність головки зошита в блоці відносно інших зошитів.

1375 **Зошит чужий** (ru: тетрадь чужая) – зошит із іншого видання, однаковий зв форматом, що випадково потрапив у підібраний блок.

1376 **Зошит шкільний** (ru: тетрадь школьная) – зошит з білого пвперу для писання, на який нанесено лінії стандвртного виду чи надруковано спеціальний текст шкільного завдання, наприклад з математики, природознавства тощо.

1377 **Зошити необтиснені** (ru: тетради необжатые) – дефект, що полягає у необтисненості або у легкій обтисненості готових зошитів після сфальцювання.

1378 **Зошити нерозрізані** (ru: тетради неразрезанные) – неповністю розрізані або нерозрізані в місцях фальцю зошити.

1379 **Зредаго́ваний** (ru: отредактированный) – який має ознаки наслідку ***зредагування.***

1380 **Зредаго́вний** (ru: редактируемый) – якого можливо чи призначено ***зредагувати.***

1381 **Зредагува́ння** (ru: редакция, окончание редактирования) – подія за значино́ю ***зредагувати.***

1382 **Зредагува́ти** (ru: отредактировать) – повністю чи частково виконати дію ***редагування.***

1383 **Зрепродукований** (ru: репродуцированный) – відтворений будь-яким способом ***репродукування.***

1384 **Зрепродуко́вний** (ru: репродуцируемый) – призначений чи здатний бути ***зрепродукованим.***

1385 **Зрепродукування** (ru: репродукция) – подія за значиною́ ***зрепродукувати.***

1386 **Зрепродукувати** (ru: репродуцировать) – повністю чи частково виконати дію ***репродукування.***

1387 **Зрив паперу (картону)** (ru: срыв бумаги (картона)) – наявність пошкоджених шарів рулону паперу (картону), зрізаних під час переробляння.

1388 **Зрив покрейдованого паперу** (ru: срыв мелованной бумаги) – наявність відокремленої від поверхні паперу смужки покрейдованого шару.

1389 **Зріз формної пластини нерівний** (ru: срез формной пластины неровный) – наявність задирок, щербин або зім'ятого краю формної пластини під час підрізування її до формату, наприклад, на цинкорубці або папері.

1390 **Зсипання** (ru: ссыпка) – скидання для переплавляння складальних форм, вироблених змеханізованим складанням.

1391 **Зсідання кінофотоматеріалів** (ru: усадка кинофотоматериалов) – змінювання лінійних розмірів кінофотоматеріалів, зумовлене зменшенням об'єму внаслідок втрати розчинника, а також зрелаксування деформації.

1392 **Зсідання кінофотоматеріалів термостатне** (ru: усадка кинофотоматериалов термостатная) – змінювання лінійних розмірів кінофотоматеріалів через пришвидшене їхнє старіння в умовах підвищеної температури.

1393 **Зсілість кінофотоматеріалів** (ru: усадка кинофотоматериалов) – наслідок ***зсідання кінофотоматеріалів.***

1394 **Зсілість кінофотоматеріалів нерівномірна** (ru: усадка кинофотоматериалов неравномерная) – міра анізотропії кінофотоматеріалів, виражена різницею величин зсілості в поздовжньому і поперечному напрямках.

1395 **Зсілість паперу підвищена** (ru: усадка бумаги повышенная) – дефект, характеризований наявністю незворотних змін розмірів паперу, які не відповідають нормі і виходять за межі допуску для даного сорту.

1396 **Зсув** (ru: сдвиг) – зміщеність передньої крайки зошита відносно інших. *Зазвичай, буває спричинено нерівним шиттям, а також трапляється в дуже товстих книжках.*

1397 **Зсув емульсійного шару фотоматеріалу** (ru: сдвиг эмульсионного слоя фотоматериала) – відокремленість емульсійного шару від основи фотоматеріалу, ковзання шару, його частини по основі.

1398 **Зсув фази циклу виконавчого механізму** (ru: сдвиг фазы цикла исполнительного механизма) – проміжок часу між початком тої чи іншої фази виконавчого механізму і початком фази іншого механізму.

1399 **Зсув фальцю** (ru: сдвиг фальца) – зсув лінії фальцю (згину) за межі допусків норми, які порушують розміри полів зошита.

1400 **Зчитування даних з носія** (ru: считывание данных с носителя) – процес перетворювання локальних змін фізичних хвректеристик поверхні або форми матеріального об'єкта в електричні сигнали.

1401 **Зшивання (блока)** (de: heftung; en: sewing; fr: couture; ru: шитье блока) – скріплювання блока вздовж корінцевого згину нитками чи дротом

1402 **Зшивання з відступом** (de: seitliche Heftung, Querheftung; en: overcasting, side stitching; fr: couture latérale; ru: шитье втачку) – зшивання блока, скомплектованого підбиранням, через корінцеве поле з відступом від краю корінця окремими скобами чи стібками

1403 **Зшивання ззовні** (de: rückstichheftung; en: saddle sewing, saddle stitch; fr: couture à cheval; ru: шитье внакидку) – зшивання блока, скомплектованого вкладанням, окремими стібками чи скобами через корінцевий згин із загинанням дужок дроту в середину зошита чи блока

1404 **Зшивання зсередини** (en: flexible sewing; fr: brochage à cheval; ru: шитье вразъем) – зшивання блока, скомплектованого вкладанням, через корінцевий згин окремими скобами із загинанням дужок дроту назовні згину

1405 **Зшивання прострочуванням** (de: Steppheftung; fr: couture tout au long; ru: шитье впрострочку) – зшивання блока малого обсягу, скомплектованого вкладанням, нитками вздовж корінцевого згину суцільним швом

1406 **І** (en: and; ru: и) – «А і Б» потребує наявності як А, так і Б у тому самому прикладі чи варіанті реалізації. Див. також ***або, чи.***

1407 **ISBN** – скорочена назва міжнародного стандартного номера книжкового видання за першими літврами англійських слів у складі словосполуки – International Standard Book Number. *ISBN проставляють на звороті титульного аркуша у лівому нижньому куті, виокремлюють напівгрубим шрифтом. Складається з абревіатури ISBN і після прогалини – з десяти арабських цифр (десята, контрольна цифра може бути і римською цифрою X), розділених дефісами на чотири групи: 1) познака групи (позначає країну або мовну групу) (для України – 9); 2) познака видавництва (видавничої організації) (в Україні його встановлює Книжкова палата України); 3) порядковий познака книжки (номер книжки у випуску видавництва); 4) контрольна цифра, щоб перевірити правильність цифрової частини ISBN. У повторних виданнях без змін (у змісті, в оформі) зберігають ISBN попереднього видання. Не нумерують альбоми, книжки-картинки, автореферати, дисертації, окремі видання нормативно-технічних документів, патентів, прейскурантів, навчальних програм та планів, програм заходів, календарних планів, а також календарі некнижкового характеру, видання карткової форми, рекламні видання, товаросупроводжувальні документи, аркушеві видання.*

1408 **ISSN** – скорочена назва міжнародного стандартного номера серійного видання (журналу, іншого періодичного, а також продовжного видання) за першими літерами англійських слів у складі словосполуки – International Standard Sвrial Number.

1409 **Ілюмінування** (ru: иллюминация) – надавання контурному образові (окремій його ділянці) об'ємності у півтоновому образотворчому оригіналі за допомогою тону, у штриховому – за допомогою штрихів та заливок.

1410 **Ілюстративність видання** (ru: иллюстративность издания) – ступінь насичвності видання ілюстраціями.

1411 **Ілюстратор** (ru: иллюстратор) – художник, який створює оригінальні ілюстрації до майбутніх видань. *Відомості про і. у виходових відомостях видання вміщують у підзаголовкових даних на титульному аркуші або на його звороті.*

1412 **Ілюстрація** (ru: иллюстрация) – образ у виданні, яким пояснюють текст. *Завдяки наочній образотворчій формі допомагати читачеві краще зрозуміти його зміст; доповнювати текст; передавати зміст, який важко передати у тексті. І. ділять за обов'язковістю пода-*

вання у виданні: необов'язкові або пояснювальні, обов'язкові або доповнювальні; за ступенем зовнішньої подібності до зображуваної дійсності: фотографія, рисунок, кресленик, схема, діаграма, графік; за походженням чи способом готування: запозичені та оригінальні, за технікою зображення: штрихові і півтонові оригінали ілюстрацій; за кольором: чорно-білі і кольорові.

1413 **Ілюстрація вкладна** (ru: иллюстрация вкладнвя) – додатковий друкарський відбиток, наприклад, діаграма, що його вкладають у видання без скріплювання.

1414 **Ілюстрація вставна** (ru: иллюстрация вставная) – ілюстрація, надрукована на іншому папврі, ніж текст, і оправлена разом з текстовим зошитом або як окрвмий аркуш зошита.

1415 **Ілюстрація на монтажі перевернена** (ru: иллюстрация на монтажв перевернутая) – ілюстрація, розміщеність якої на монтажі не відповідає макету.

1416 **Ілюстрація на фотоформі дзеркально перевернена** (ru: иллюстрация на фотоформе зеркапьно перевернутая) – ілюстрація, дзеркальність якої нв відповідає технологічним вимогам на фотоформі.

1417 **Ілюстрація науково-пізнавальна** (ru: иллюстрация научно-познавательная) – ілюстрація із образом фрагмвнтів світу, що їх розглядають з науково-погічної точки зору. *І. н.-п. реапізує пізнавальну функцію, впливає на розумову сферу. Див. також:* ***рисунок, рисунок оригінальний, рисунок технічний, схема.***

1418 **Ілюстрація науково-пізнавальна документальна** (ru: иллюстрация научно-познаватвльная документальная) – ілюстрація із образом або текстом, наприклад, із запискою, сторінкою видання з написами і позначками тощо, що має документально щось засвідчити.

1419 **Ілюстрація оригінальна** (ru: иллюстрация оригинальная) – іпюстрація, яку створюють спеціально для даного видання і вона ■ оригінальний новий образ, а не копія надрукованої ранішв ілюстрації.

1420 **Ілюстрація поперекова** (ru: иллюстрация поперечная) – ілюстрація, розташована впоперек рядків основного таксту.

1421 **Ілюстрація розгорнута** (ru: иллюстрация развернутая) – ілюстрація із образом, що її розташовують на обох сторінках розвороту, переходячи ■ парної шпальти на непарну.

1422 **Ілюстрація художньо-образна** (ru: иллюстрация художественно-образная) – ілюстрація, що зображує світ, створений автором твору художньої літератури, за допомогою образотворчих художніх образів і впливає здебільшого на сферу почуттів.

1423 **Ім'я автора** (ru: имя автора) – відомості про прізвище, ім'я (побатькові) автора, які подають у виходових відомостях або бібліографічному описі видання. *Див. також **автор.***

1424 **Ім'я видавця** (ru: имя издателя) – елемвнт виходових даних видання, який подають після місця випущення видання. *Див. також **дані виходові.***

1425 **Ім'я дійової особи** (ru: имя действующвго лица) – структурний елемвнт тексту драматичного таору, який виокремлюють відповідними шрифтовими засобами, завврстують упідбір до твксту прозаїчної репліки, відокремлюючи від нього крапкою, а у віршованих драматичних творах подають окремим рядком без розділових знаків.

1426 **Інверсія** (ru: инверсия) – зворотній порядок подавання слів у рубриках, виражених словосполуками. *І. застосовна тоді, коли читач найімовірніше читатиме рубрику, підрубрику за словом, поставленим на перше місце.*

1427 **Інгредієнт клею** (ru: ингредиент клвя) – складова частина, яку додають для надавання клею потрібних властивостей та полегшення переробляння.

1428 **Індекс ББК** (ru: индекс ББК) – Індекси ББК налвжать до основних елементів виходових відомостей; їх вмішують у лівому верхньому куті звороту титульного аркуша, ■ також анотованої каталожної картки.

1429 **Індекс нижній** (ru: индекс нижний) – невеликий знак, який друкують нижче базової лінії, використо́вний у математичних формулах.

1430 **Індексація шрифтів** (ru: индексация шрифтов) – систвма умовних познак шрифтової гарнітури, накре́слини, кегля а також способу складання. *Шрифти прямої накре́слини познаки не мають. Курсивні і нахилені позначають скісною рискою після скороченої або умовної назви гарнітури (індексу). Накре́слину шрифтів за шириною вічка позначають парними цифрами, (надвузьке – 2, вузьке – 4, широке – 6, надширокє – 8, нормальне – без цифри), за насиченістю вічка – непарними цифрами (світле – 1, напівгрубе – 3, грубе – 5). Спершу подають цифри, що позначають ширину вічка, за ними – ті, що означають його насиченість. Наприкінці індексу ставлять кегепь ■ пунктах.*

1431 **Індексування** (ru: индексация) – опврація подавання результатів аналізування документа елементами інформаційної мови чи природної мови, як правило, щоб полегшити його шукання.

1432 **Індикатор** (ru: индикатор) – пристрій або речовина, які за наявності певної аластивості об'єкта або явища створюють сигнал інформації про це.

1433 **Ініціал** (ru: инициал) – див. **буквиця.**

1434 **Ін-кварто** (ru: ин-кварто) – 1) формат видання в 1/4 частку аркуша у разі його двозгинного фальцювання; 2) давня назва формату книжкового видання в 1/4 папврового аркуша.

1435 **Інкунабули** (ru: инкунабулы) – перші книжки надруковані із складеної форми до 1500 р. долучно.

1436 **Ін-октаво** (ru: ин-октаво) – 1) формвт видання в 1/8 частку аркуша у разі його тризгинного фальцювання; 2) давня назва формату книжкового видання в 1/8 паперового вркуша.

1437 **Інструкція** (ru: инструкция) – офіційне, нормативне чи виробничо-практичне видання правил регулювання практичної тв суспільної діяльності або користування виробами чи послугами. *Текст і. розбивають на пронумеровані пункти, а окремі її позиції пов'язують розгалуженою системою перехресних посилок, завдяки чому потрібний читачеві матеріал можна легко і швидко віднайти. Див. також* ***видання виробничо-практичне нормативне.***

1438 **Інструкція з пакування** (ru: инструкция по упаковке) – документ, що його видає підприємство і містить інструкцію відносно того, як налвжить пакувати продукцію.

1439 **Інтелект штучний** (ru: интеллект искусственный) – здатність систем оброблляння даних виконувати функції, що асоціюються з інтелектом людини, такі, як логічне мислення, навчання та самовдосконалювання.

1440 **Інтервал густин на характвристичній кривій** (ru: интервал плотностей на характеристической кривой) – різниця густин, які відповідають двом точкам характвристичної кривої.

1441 **Інтервал експозицій** (ru: интервал экспозиций) – величина, що характеризує здатність фотографічного матеріалу відтворювати той чи інший інтервал яскравостей об'єкта і визначається різницею десяткових логарифмів експозицій, які відповідають двом точкам характеристичної кривої.

1442 **Інтервал експозицій корисний** (ru: интервал экспозиций полезный) – інтервал експозицій, обмежений точками найменшого корисного градієнта на кінцевому і початковому відрізках характеристичної кривої.

1443 **Інтервал оптичних густин корисний** (ru: интервал оптических плотностей полезный) – інтервал оптичних густин, що відповідає корисному інтервалу експозицій.

1444 **Інтервал оптичних густин фотографічного образу** (ru: интервал оптических плотностей фотографического изображения) – різниця оптичних густин найтемнішої й найсвітлішої ділянок фотографічного образу.

1445 **Інтервал освітленостей оптичного образу** (ru: интервал освещенностей оптического изображения) – величина, що характеризує відношення найбільшої освітленості оптичного образу до найменшої його освітленості і визначається логарифмом цього відношення.

1446 **Інтервал яскравостей об'єкта** (ru: интервал яркости объекта) – величина, що характеризує відношення найбільшої яскравості об'єкта фотографування до найменшої його яскравості і визначається логарифмом цього відношення.

1447 **Інтерліньяж** (ru: интерлиньяж) – міжрядковий інтервал, відстань між рядками. *Див. також* ***прогалина.*** *І. підвищує читабельність та естетичність складовини, підкреслює лінійність рядків. Збільшення І. знижує місткість друкарського аркуша і збільшує витрати паперу. Інша назва –* ***інтерлінія.***

1448 **Інтерполяція** (ru: интерполяция) – вставлений в оригінальний текст вираз, зворот, вислів, вступ, що не належать авторові тексту.

1449 **Інтерфейс** (ru: интерфейс) – сукупність засобів і правил, що забезпечують взаємодію пристроїв обчислювальної системи та програм, а також їх взаємодію з людиною.

1450 **Інтерфейс графічний** (ru: интерфейс графический) – екранний інтерфейс з графічними елементами у вигляді значків і рисунків.

1451 **Інтерфейс екранний** (ru: интерфейс экранный) – інтерфейс, що забезпечує взаємодію обчислювальної системи та програм з людиною.

1452 **Інтерфейс користувача** (ru: интерфейс пользователя) – охоплює команди, підказки та інші засоби взаємодії користувача з комп'ютером. *Мікрокомп'ютери мають три*

базові типи і. к.:1) і. к. командного рядка, який впроваджується за допомогою системного запрошення вводити команди, наприклад, інтерфейс MS-DOS, чи консольний режим Linux; 2) меню-зорієнтований чи меню-вкеро́вний і. к., що дає змогу вибирати команди з меню за допомогою клавіатури чи миші, наприклад, Lotus 1–2–3; 3) графічний і. к. – це атрибут усіх сучасних операційних систем – MacOS, Windows, Linux тощо, він надає користувачеві інтерфейс через візуальні образи: піктограми, панелі, меню тощо і дає змогу маніпулювати розміром, схемою розташунку та змістом окремих екранних вікон або робочих областей.

1453 **Інтролігатор** (ru: интролигатор) – ремісник, що робив оправи для рукописних і друкових книжок.

1454 **Ін-фольйо** (ru: ин-фолио) – 1) формат видання в 1/2 частку аркуша у разі його однозгинного фальцювання; 2) давня назва формату книжкового видання в один згин паперового аркуша.

1455 **Інформативність архівного фонду** (ru: информативность архивного фонда) – властивість архівного фонду задовольняти потреби суспільстаа в інформації.

1456 **Інформація** (ru: информация) – відомості в будь-якій формі та вигляді, на будь-яких носіях. *До І. належать: листи, книжки, помітки, ілюстрації, фотографії, голограми, кіно-, відеофільми, мікрофільми, звукові записи, бази даних комп'ютерних систем або повне чи часткове відтворення їх елементів, пояснини осіб та будь-які інші публічно оголошені чи документовані відомості.*

1457 **Інформація вимірювальна** (ru: информация измерительная) – інформація про вимірювані величини та залежності між ними у вигляді сукупності їхніх значин.

1458 **Інформація документа** (ru: информация документа) – інформація, яка міститься в документі.

1459 **Інформація масова** (ru: информация массовая) – цв публічно поширювана друкова та аудіовізуальна інформація.

1460 **Італіка** (ru: италика) – давня назва курсиву

1461 **Каборит карибар** (ru: каборит карибар) – профільна планка для утворювання одно- або дворядного групового опако́вання з пляшок.

1462 **Каламутність фарби** (ru: мутность краски) – оптична властивість фарби, характерна втратою прозорості (зменшвнням коефіцієнта пропускання) і впливає на оптичні характеристики відбитка.

1463 **Каландр** (ru: каландр) – машина, складвна з систвми вальців, між якими пропускають папір чи картон, щоб надати йому підвищеної гладкості, глянцю.

1464 **Каландрування паперу (картону)** (ru: каландрирование бумаги (картона)) – обробляння паперу (картону) каландрами, щоб зрегулювати їхню товщину й щільність, надати підвищеної гладкості та писку.

1465 **Календар** (ru: калвндарь) – періодичнв довідкове видання з послідовним пвреліком днів, тижнів, місяців даного року, а також із іншими відомостями різного характеру.

1466 **Календар відривний** (ru: календарь отрывной) – настінний (настільний) календар-щорічник, в якому для кожного дня, тижня або місяця відввдено окремі аркуші, що їх відривають (пврекидають). Інша назва – ***перекидний.***

1467 **Календар знаменних дат** (ru: календарь знаменательных дат) – калвндар-щорічник, -щоквартальник, -щомісячник, -щотижневик з вибірковим переліком днів року, пов'язаних з пввними пам'ятними подіями та відомостями щодо цих подій.

1468 **Календар книжкового типу** (ru: календарь книжного типа) – календар-щорічник, який випускають як книжкове видання, з матеріалами, підібраними відповідно до певної тематики і призначений пввним категоріям читачів.

1469 **Календар настільний** (ru: календарь настольный) – календар у вигляді книжкового видання. *Див. також **еидання аркушеве.***

1470 **Календар-записник** (ru: календарь для записей) – книжка з пронумерованими аркушами для писання, на сторінках якої розташовано календаря.

1471 **Калібрування картону** (ru: калиброванив картона) – обробляння картону за допомогою каландра, щоб надати певної рівномірної товщини.

1472 **Калька паперова** (ru: калька бумажная) – прозорий тонкий проклеєний прокаландрований папір для відтворювання креслеників тушшю та мвтодом електрографії.

1473 **Калька паперова діазотипна світлочутлива** (ru: калька бумажная диазотипная светочувствительная) – світлочутливий папір на прозорих і напівпрозорих основах для отримування проміжних оригіналів, придатних для подальшого світлокопіювання. Інша назва – ***діазокалька.***

1474 **Камбококс** (ru: камбококс) – груповв опакування у вигляді валізки з ручкою (клеєною або складною) для пляшок та банок.

1475 **Камбопвк** (ru: камбопак) – опакóвання у вигляді сектора з відкритою накривкою.

1476 **Камборит** (ru: камборит) – планкв манжетна або звичайна для утворювання групового однорядного або дворядного опакóвання стаканчиків і банок.

1477 **Камбосет** (ru: камбосет) – зварна коробка із зміцненими боковими стінками та з накривкою, що її надівають або відкидають.

1478 **Камботрай** (ru: камботрай) – зварний лоток на поштучну харчову продукцію або одноразове спожитковв опакування.

1479 **Камера загорткова** (ru: камера заверточная) – пристрій, крізь який проштовхують поштучну продукцію або набір її разом з пакувальним матеріалом. *Інша назва – **шахта загорткоea, тунель формувальний.***

1480 **Камера термозсідальна** (ru: камера термоусадочная) – камера, в якій внаслідок дії тепла меншає об'єм опакування, щоб далі скріплювати групи упакованих одиниць або надавати їй форми продукції.

1481 **Канал логістичний** (ru: канал логистический) – частково упорядкована чисельність посередників: дилерів, фірм, що здійснюють транспортно-експедиторське обслуговування тощо, які займаються доводженням матеріального потоку від конкретного виробника до його споживача. *Інша назва – канал розподілення, канал збуту, канал руху товару.*

1482 **Каністра** (ru: канистра) – тара, корпус якої в поперечному перерізі має близьку до прямокутної форму з пристроєм для перенношення, зливальною горловиною і накривкою з затвором. *Виробляють, як правило, з металу або полімерів.*

1483 **Канти** (ru: канты) – краї палітурки або обкладинки, що виступвють за обрізи блока. *Їх розмір залежить від формату, призначеності і типу палітурки книжки. Хоча канти оберігають сторінки книжки, їх розмір не повинен бути надто великий, бо обкладинка і боковинки палітурки тримаються аркушами книжкового блока.*

1484 **Канти книжки перекошені** (ru: канты книжки перекошенныв) – неоднаковий розмір канта по периметру блока.

1485 **Капітель** (ru: капитель) – літвра, що має накрéслину великої, але за розміром дорівнює малій.

1486 **Капсула** (ru: капсула) – герметично закрита вмістина. *Желатинова, паперова або з іншого матеріалу оболонка на певні ліки.*

1487 **Капсуль** (ru: капсюль) – оболонка, що її надівають на шийку пляшки, щоб запобігти забруднюванню корка.

1488 **Каптал** (ru: каптал) – стрічка з потовщвним краєм, яку наклвюють на краї корінця обрізаного блока, прикріплюють у головці і хвостику книжкового блока і огинає корінцвві фальці зошитів між виступавими краями сторонок палітурки. *Раніше к. виробляли як смужки ременю (вичиненої шкіри) з бортиком із кольорових ниток, які щільно охоплювали серцевину. Таким чином, к. запобігає пошкоджуванню країв книжкового блока під дією маси книжки, а також зменшує пошкоджуваність книжки, якщо її виймати з полиці за обкантовання корінця палітурки. Сучасні к., що імітують старі, по суті, декоративні. Їх наклеюють на корінець книжкового блока.*

1489 **Каптал приклеєний несиметрично** (ru: приклеивание каптала нвсимметричное) – каптал, який під час приклеювання зсунувся і нвщільно охоплює (покриває) край корінця.

1490 **Карбонат кальцію** (ru: карбонат кальция) – використовують як наповнювач до деяких сортів паперу і як покрив.

1491 **Карбонат поліфталату** (ru: карбонат полифталата) – синтетична плівка, використовна для пакування спеціальних харчових продуктів і мадикаментів.

1492 **Каркас ящика** (ru: каркас ящика) – частина ящика, зібрана в жорстку конструкцію, що несе навантагу і служить для кріплення обшивки.

1493 **Карта апертурна** (ru: карта апвртурная) – карта стандартних розмірів для машинного оброблення, в рамки якої можна вставляти мікроплівку або мікрофішу.

1494 **Карта бітова** (ru: карта битовая) – дані, що описують бітовий образ. *Часто так називають і дані піксельного образу.*

1495 **Карта технологічна** (ru: карта технологическая) – форма технологічної докумвнтації, дв розписано технологічний процес оброблення вантажів на складі, показано пврвлік основних операцій, установлено порядок, умови і вимоги до їх виконування, розміщено дані про склад обладдя і пристроїв, потрібних у процесі робіт тощо. *У к. т. зазначають послідовність і основні умови виконування операцій під час вивантажування матеріалів, приймання, способи пакетування і вкладання на піддони, в штабелі і на стелажі, режим зберігання і контролювання збережності продукції, порядок пакетування і маркування.*

1496 **Картка каталожна реєстраційна** (ru: карточка каталожная регистрационная) – картка із щільних видів картону певного формату із спеціальним лінійованням та надрукованим текстом.

1497 **Картка поштова** (ru: карточка почтовая) – карткове видання, надруковане з одного чи з обох боків.

1498 **Картка складського обліку матеріалів** (ru: карточка складского учета материалов) – форма первинної документації для підприємств і організацій, застосовна для облікування руху матеріалів на складі.

1499 **Картон** (ru: картон) – продукт із волокнистого матеріалу, маса 1$м^2$ якого перевищує 220 г/$м^2$. *Є картон одношаровий і багатошаровий, також з різними структурами. Картон може бути з покривом або без покриву, з одностороннім або двостороннім покривом.*

1500 **Картон азбестовий** (ru: картон асбестовый) – картон, що містить азбест. Застосо́вний як вогнегасильний, термоізоляційний або фільтрувальний матеріал.

1501 **Картон багатошаровий** (ru: картон многослойный) – картон, складений з кількох шарів, які спресовані у вологому стані.

1502 **Картон біотривкий** (ru: картон биостойкий) – картон із вмістом антисептичних речовин, які надають йому тривкості щодо дії мікроорганізмів.

1503 **Картон будівельний** (ru: картон строительный) – склеєний картон з обмеженими показниками гігроскопічності та лінійної деформації після зволоження. *Призначений для личкування стін і переділок приміщень.*

1504 **Картон валізний** (ru: картон чемоданный) – ущільнений гнучкий картон із низькими показниками водопоглинання, лінійної деформації після зволоження та висихання. *Призначений для вироблення валіз та прокладок до виробів подібної призначеності.*

1505 **Картон взуттєвий** (ru: картон обувной) – картон, вироблений із ремінних та рослинних волокон. *Призначений для вироблення різних деталей взуття.*

1506 **Картон відкалібрований** (ru: картон калиброванный) – картон із рівномірною товщиною.

1507 **Картон вогнетривкий** (ru: картон огнеупорный) – картон із вмістом антипірену. *Застосо́вний для вироблення захистових матеріалів для ізолювання трубопроводів та апаратів.*

1508 **Картон водонепроникний** (ru: картон водонепроницаемый) – ущільнений еластичний картон із низькими показниками водопоглинання, лінійної деформації після зволоження і висихання. *Застосовний для виробляння водотривких деталей.*

1509 **Картон водотривкий оббивковий** (ru: картон водостойкий оббивочный) – картон з обмеженими показниками вбирання вологи та лінійної деформації після висихання. *Призначений для внутрішнього оздоблювання кузовів автомашин і тракторів.*

1510 **Картон вологоміцний** (ru: картон влагопрочный) – картон, що його спеціально обробляють для підвищення міцності у вологому стані.

1511 **Картон геленковий** (ru: картон геленочный) – ущільнений взуттєвий картон з обмеженою жорсткістю та намоканням. *Призначений для виробляння геленків та інших деталей, які виконують функцію геленків.*

1512 **Картон двошаровий односторонній** (ru: картон двухслойный односторонний) – гофрокартон, складений з одного плоского і одного згофрованого шару.

1513 **Картон двошаровий склеєний** (ru: картон двухслойный склеенный) – картон, складений з двох окремо вироблених листів, які склеєні між собою. *Застосовний для виробляння коробок і ящиків.*

1514 **Картон для радіозондів** (ru: картон для радиозондов) – однобічно покрейдований прокаландрований картон, що не розшаровується й не дає тріщин після бігування та вигинання. *Використовують для виробляння кожухів радіозондів.*

1515 **Картон для радіотехнічної промисловості** (ru: картон для радиотехнической промышленности) – товстий ущільнений картон машинної гладкості. *Призначений для виробляння задніх стінок телевізорів, радіоприймачів тощо.*

1516 **Картон електроізоляційний** (ru: картон электроизоляционный) – прокаландрований багатошаровий картон із високими показниками механічної й електричної міцності. *Призначений для ізолювання деталей та електроустаткування.*

1517 **Картон електроізоляційний оксидний** (ru: картон электроизоляционный оксидный) – електроізоляційний картон з активним наповнювачем. *Застосовний в конденсаторах, які просочуються хлорованими рідинами.*

1518 **Картон ескізний** (ru: картон эскизный) – жорсткий білий чи кольоровий світлих відтінків картон, нарізаний на форматні аркуші. *Призначений для виконування художніх ескізів.*

1519 **Картон жакардовий** (ru: картон жакардовый) – картон із високою щільністю та малою лінійною деформацією. *Призначений для вироблляння перфорованих карт до жакардових ткацьких верстатів.*

1520 **Картон з поверхневим покривом** (ru: картон с покровным слоем) – картон, на поверхню якого нанесено покрив, складений з одного або кількох складників, щоб надати йому специфічних властивостей.

1521 **Картон зармований** (ru: картон армированный) – картон, зміцнений тканиною або нитками під час пресування у вологому стані або склеюванням. *(Армований – той, що перебуває в процесі врмування як об'єкт дії).*

1522 **Картон згофрований** (ru: картон гофрированный) – багатошаровий матеріал, який заадяки згофрованому шарові або кільком згофрованим шарам набуває підвищеної згинової жорсткості впопврек гофрів. *Інша назва –* ***гофрокартон.***

1523 **Картон згофрований зімпрегнований** (ru: картон гофрированный импрегнированный) – матеріал, вологоміцність якого досягають продуваючи крізь гофри розігріту аерозольну парафінову суміш, просочуючи нею середній згофрований шар.

1524 **Картон каркасний** (ru: картон каркасный) – тонкий з достатньою жорсткістю взуттєвий картон. *Призначений для вироблляння каркасів до готового взуття.*

1525 **Картон квитковий** (ru: картон билетный) – калібрований картон машинної гладкості. *Призначений для вироблляння залізничних квитків.*

1526 **Картон коробковий** (ru: картон коробочный) – тарний картон машинної гладкості, іноді прокаландрований. *Застосо́вний для вироблляння малогабаритної тари.*

1527 **Картон коробковий з полівініліденхлоридним покривом** (ru: картон коробочный с поливинилиденхлоридным покрытием) – картон, що з одного боку покритий водяною дисперсією полівініліденхлориду, має знижену паро-, водо-, ароматопроникність. *Застосо́вний для пакування харчових та промислових товарів.*

1528 **Картон коробковий з поліетиленовим покривом** (ru: картон коробочный с полиэтиленовым покрытием) – кар-

тон, що з одного боку поламінований поліетиленом. *Застосовний для пакування харчових продуктів.*

1529 **Картон коробковий з поліпропіленовим покривом** (ru: картон коробочный с полипропиленовым покрытием) – картон, що з одного боку поламінований поліпропіленом, має знижену жиро-, паро-, газопроникність і підвищену хімічну тривкість. *Застосовний для пакування харчових продуктів і промислових товарів.*

1530 **Картон личкувальний** (ru: картон облицовочный) – картон із підвищеною повітропроникністю. *Призначений для личкування сухого гіпсового тиньку (штукатурки).*

1531 **Картон макулатурний** (ru: картон макулатурный) – картон, що його виробляють з макулатури, як правило, низькосортний.

1532 **Картон матричний** (ru: картон матричный) – картон для пресування матриць у стереотипному виробництві. *К. м. має механічну властивість, термотривкість, водотривкість, здатність вбирати вологу, однакову товщину і рівну поверхню, високу пластичність.*

1533 **Картон машинної гладкості** (ru: картон машинной гладкости) – картон, пропущений через каландр картоноробчої машини.

1534 **Картон металізований** (ru: картон металлизированный) – картон із поверхневим покривом із металевої фольги або з розпорошеного металу.

1535 **Картон на плоскі шари згофрованого картону** (ru: картон для плоских слоев гофрированого картона) – картон машинної гладкості з високими показниками опору протисканню, жорсткості. *Призначений для виробляння гофрокартону.*

1536 **Картон на споживчу тару** (ru: картон для потребительской тары) – одношаровий або багатошаровий картон, застосовний для виробляння різних видів споживчої тари і опакування як без друку, так і з одно- або багатоколірним друком. *Поділяють на такі групи: хромовий, хром-ерзац, коробковий, хром-ерзац склеєний, коробковий склеєний. Маса – від 170 до 2500 г/м^2, товщина – від 0,3 до 3,0 мм.*

1537 **Картон на стереотипні матриці** (ru: картон для стереотипных матриц) – термотривкий картон із поверхневим покривом із високими пластичними властивостями.

1538 **Картон околичковий** (ru: картон околышный) – картон з унормованими показниками опору розриву. Призначений для вироблення околичок головних уборів.

1539 **Картон палітурний** (ru: картон переплетный) – картон для вироблення палітурок. *Основні вимоги до к. п.: 1) рівна поверхня без зморщок та зборок; 2) висока механічна міцність щодо розривання та ламання; 3) висока вбиральна здатність щодо клею; 4) вологість до 13 %.*

1540 **Картон підборовий** (ru: картон каблучный) – ущільнений жорсткий водонепроникний взуттєвий картон із ремінних волокон. *Призначений для вироблення підборів.*

1541 **Картон підкладковий** (ru: картон подкладочный) – ущільнений взуттєвий картон з обмеженою лінійною деформацією під час зволожування та висихання. *Призначений для вироблення підкладок у юхтовому взутті.*

1542 **Картон платформовий** (ru: картон для платформ) – ущільнений взуттєвий картон із рослинного і ремінного волокна. *Призначений для вироблення взуттєвих платформ.*

1543 **Картон покрейдований** (ru: картон мелованный) – картон із поверхневим покривом із суміші пігментів, зв'язувальних і пластифікувальних речовин.

1544 **Картон покрівельний** (ru: картон кровельный) – картон із високою вбиральною здатністю. *Призначений для вироблення пробітумованих і дьогтьових покрівельних та гідроізоляційних матеріалів.*

1545 **Картон прокаландрований** (ru: картон каландрированный) – картон, пропущений через суперкаландр.

1546 **Картон прокладковий** (ru: картон прокладочный) – картон з обмеженими показниками вбирання рідини лінійної деформації під час зволожування. *Призначений для вироблення защільнювальних прокладок.*

1547 **Картон прокладковий термоізоляційний** (ru: картон прокладочный термоизоляционный) – прокладковий картон із низькою щільністю, інколи біотривкий для автомобільної та тракторної промисловості.

1548 **Картон простилковий** (ru: картон простилочный) – ущільнений з обмеженою жорсткістю взуттєвий картон. *Призначений для вироблення простилок.*

1549 **Картон протипиловий** (ru: картон противопыльный) – гідрофобний фільтрувальний картон до протипилових респіраторів.

1550 **Картон склеєний** (ru: картон склеенный) – картон, складений з кількох окремо вироблених шарів, які склеєні між собою.

1551 **Картон склеєний кольоровий** (ru: картон склеенный цветной) – картон, пофарбований з одного або з двох боків. *Призначений для оформлювання книжково-журнальної продукції та вироблення білових виробів.*

1552 **Картон суцільний склеєний** (ru: картон сплошной склеенный) – картон, складений з 2–6 шарів картону-основи, які склеєні рідинним склом, крохмалем або іншими клеями. *Застосо́вний для вироблення дуже міцної тари, наприклад, для морського перевозіння.*

1553 **Картон тарний** (ru: картон тарный) – міцний картон, придатний для згинання та рилювання. *Призначений для вироблення тари.*

1554 **Картон тарний плоский склеєний** (ru: картон тарный плоский склеенный) – тарний картон, складений з кількох склеєних шарів плоского картону. *Призначений для вироблення тари.*

1555 **Картон термозварний** (ru: картон термосварной) – картон із термопластичним поверхневим покривом. *Застосо́вний для вироблення тари, яку герметизують способом термічного обробляння шва.*

1556 **Картон устілковий** (ru: картон стелечный) – водонепроникний взуттєвий картон з високим опором стиранню у вологому стані. *Призначений для вироблення устілок.*

1557 **Картон фільтрувальний** (ru: картон фильтрующий) – пористий картон. *Призначений для очищання рідин і газів фільтруванням.*

1558 **Картон циферблатний** (ru: картон циферблатный) – однобічно покрейдований картон, що не розшаровується, з високими показниками білості та щільності. *Призначений для вироблення циферблатів.*

1559 **Картон шпульний** (ru: картон шпульный) – яскраво пофарбований картон машинної гладкості. *Призначений для вироблення конусів і патронів текстильної промисловості.*

1560 **Картонажні вироби** (ru: картонажные изделия) – вироби з картону, зазвичай пакувальної призначеності: коробки, банки, пенали, мішки тощо.

1561 **Картон-замінник фібри** (ru: картон-заменитель фибры) – картон ■ високими показниками механічної міцності та щільності.

1562 **Каса складальна** (ru: касса наборная) – скринька з комірками різних розмірів для зберігання комплекту друкувальних чи прогалинних елементів.

1563 **Каталізатор сушіння** (ru: катализатор сушки) – рвчовина, яку додають до лакофарбових матеріалів, щоб скоротити тривалість та (або) знизити температуру сушіння покриву.

1564 **Каталог** (ru: каталог) – 1) нормативне виробничо-практичне, довідкове чи рекламне видання усистемленого переліку наявних речей і послуг; 2) архівний довідник, який містить усистемлені відомості із документів, які розташовано відповідно до прийнятої в ньому логічної або формальної структури побудови; 3) множина каталогових записів документів фонду (-ів), впорядкованих відповідно до певних правил, щоб полегшити шукання.

1565 **Каталог абетковий** (ru: каталог алфавитный) – каталог, в якому бібліографічні записи розташовано за абеткою.

1566 **Каталог авторів** (ru: каталог авторов) – абетковий каталог авторів.

1567 **Каталог власних імен** (ru: каталог собственных имен) – каталог, у якому власні імена людей, організацій чи географічні назви, подані у документі, впорядковано за абеткою.

1568 **Каталог географічний** (ru: каталог географический) – каталог, у якому географічні місця, подані у документі, впорядковано за абеткою чи за систематичним порядком.

1569 **Каталог зведений** (ru: каталог сводный) – частковий чи повний каталог кількох фондів.

1570 **Каталог назв** (ru: каталог названий) – абетковий каталог назв.

1571 **Каталог предметний** (ru: каталог предметный) – каталог, у якому назви прадметів впорядковано за абеткою чи за систематичним порядком.

1572 **Каталог систематичний** (ru: каталог систематический) – каталог, у якому записи впорядковано відповідно до вибраної наперед класифікаційної системи.

1573 **Каталог словниковий** (ru: каталог словарный) – абетковий каталог, у якому записи різних типів заголовків (автори, назви, предмети) зібрано в єдину послідовність.

1574 **Каталог топографічний** (ru: каталог топографический) – каталог, у якому записи впорядковано згідно з порядком

розміщування документів у фонді чи на полицях, який збігається з послідовністю шифрів зберігання.

1575 **Каталог хронологічний** (ru: каталог хронологический) – каталог, у якому записи впорядковано відповідно до дат видання документів (дійсних чи встановлених).

1576 **Каталогізування** (ru: каталогизация) – готування каталогових записів та супроводження каталогу.

1577 **Каталогізування архівних документів** (ru: каталогизация архивных документов) – створювання й забезпечування функціювання архівних каталогів.

1578 **Категорія архівного фонду** (ru: категория архивного фонда) – розряд архівного фонду, визначений за ступенем його інформативності.

1579 **Каширування** (ru: кашировка) – з'єднування (склеювання) двох матеріалів, наприклад, алюмінієвої фольги і паперу, самотужавкими або термоплавкими клеями.

1580 **Каширування книжкового блока** (ru: кашировка книжного блока) – надавання корінцеві книжкового блока грибовидної форми.

1581 **Кегель** (ru: кегль шрифта) – розмір шрифту в друкарській системі вимірювання, що дорівнює відстані між верхньою і нижньою межами літери.

1582 **Кернинг** (ru: кернинг) – зменшення проміжку між двома суміжними знаками з урахуванням їх накреслини.

1583 **Керування** (ru: управление) – Сукупність цілеспрямованих дій, що охоплює оцінювання ситуації та стану об'єкта керування, вибирання керівних дій та здійснювання їх.

1584 **Керування даними** (ru: управление данными) – процес, що забезпечує збирання, зберігання й користання даних, а також маніпулювання ними.

1585 **Керування завислими рядками** (ru: управление висячими строками) – програмні засоби видавничих пакетів, що дають змогу усувати дефекти у вигляді завислих рядків.

1586 **Керування інформацією** (ru: управление информацией) – процес, що забезпечує збирання, зберігання й користання інформації, а також маніпулювання нею.

1587 **Керування програмне числове** (ru: управление программное числовое) – автоматичне керування процесом, здійснюване за допомогою пристрою, що використовує числові дані, які вводяться, як правило, послідовно протягом усього періоду виконування процесу.

1588 **Керування процесом** (ru: управление процессом) – регулювання неперервних дій або процесів з користанням системи обробляння даних.

1589 **Кислотність** (ru: кислотность) – характеристика середовища, яку вимірюють за шкалою pH, згідно з якою значина pH7 – нейтральна; значина pH понад 7 відповідає зроставій лужній реакції середовища. *Шкала pH є логарифмічна за основою 10, тому середовище з pH4 буде у 10 разів кислішим, ніж середовище з pH5, і у 100 разів кислішим, ніж середовище з pH6.*

1590 **Кислототривкість друкарської фарби низька** (ru: кислотостойкость печатной краски низкая) – кислототривкість друкарської фарби, що не відповідає вимогам технологічного процесу офсетного друкування і спричиняє емульгування фарби і зниження якості друку.

1591 **Кишеня** (ru: карман) – додатковий елемент видання в палітурці у вигляді паперового мішечка, який монтують на внутрішній частині палітурки.

1592 **Кілобайт** (ru: килобайт) – одна тисяча байт або, у ширшому розумінні, знаків. *Для безперарвного суцільного тексту один кілобейт приблизно відповідає 150 словам* або *третині аркуша формату А4 у разі складання тексту шрифтом середнього розміру.*

1593 **Кількість знаків на дюйм** (ru: количество знаков на дюйм) – одиниця вимірювання щільності шрифту у рядку.

1594 **Кількість рядків на дюйм** (ru: количество строк на дюйм) – одиниця вимірювання мініатюри растра, використовують також як одиницю вимірювання вирізнівності ввідних пристроїв.

1595 **Кільце вікельне** (ru: кольцо викельное) – ґумове (або з іншого матеріалу) кільце для герметизування банок, що їх закривають металевими або пластмасовими накривками.

1596 **Кільце жорсткості** (ru: кольцо жесткости) – кільцевий уступ на полі металевої накривки або дна, що служить для підвищення їх жорсткості.

1597 **Кільця Ньютона на друкарській формі інтерференційні** (ru: кольца Ньютона на печатной форме интерференционные) – оглядово помітні замкнені темні неперервні тонкі концентраційні штрихи, які є на основі образу друкарської форми і яких немає на фотоформі.

1598 **Кільця Ньютона на оригіналі інтерференційні** (ru: кольца Ньютона на оригинале интерференционные) – оглядово помітні замкнені темні неперервні тонкі концентра-

ційні штрихи, які є на основі образу оригіналу і не відповідають естетичним вимогам сприймання образу.

1599 **Кільця Ньютона** на фотоформі інтерференційні (ru: кольца Ньютона на фотоформе интерференционные) – оглядово помітні замкнуті темні неперервні тонкі концентраційні штрихи, які є на основі образу фотоформи і яких немає на оригіналі.

1600 **Кінці банки** (ru: концы бенки) – взаємозамінні деталі складанних циліндричних банок, використовних для утворювання днищ і як накривка.

1601 **Кінців'я** (ru: концовка) – невеликий орнамент чи образ, розташований на кінцевій сторінці.

1602 **Клавіатура вводження даних** (ru: клавиатура ввода данных) – периферійний пристрій, що забезпечує вводження даних натисканням клавіш, що генерують елементи кодового набору.

1603 **Клавіатура вводження даних абетково-цифрова** (ru: клавиатура ввода данных алфавитно-цифровая) – клавіатура, що забвзпечує вводження до комп'ютера кодових відображень цифр, літер та інших знаків.

1604 **Клавіатура вводження даних функційна** (ru: клавиатуре ввода данных функциональная) – клавіатура, що забезпечує вводження до комп'ютера кодових відображень різноманітних функцій і режимів роботи системи.

1605 **Клапан картонного ящика** (ru: клапан картонного ящика) – частина розгортки ящика, що утворює його дно або накривку.

1606 **Клапан липкий** (ru: клапан липкий) – клапан, на внутрішню поверхню якого нанесено шар клейкої речовини, яка змочується водою.

1607 **Клапан мішка** (ru: клапан мешка) – отвір, розміщений в одному з кутків мішка, через який мішок заповнюють і який після заповнення нв дає висипатися продукції з мішка.

1608 **Клас лакофарбового покриву** (ru: класс лакокрасочного покрытия) – сукупність показників, що характеризують якість та зовнішній вигляд лакофарбового покриву.

1609 **Класифікація вантажів** (ru: классификация грузов) – поділ різних вантажів, що їх перевозять транспортом загальної призначеності, на види залежно від технологій навантажування і розвантажування, способу перевозіння, види тари тощо.

1610 **Класифікація торгова стандартна міжнародна (МСТК)** (ru: классификация торговая стандартная международная) – офіційний документ ООН – основа усистемлювання статистичних даних про зовнішню торгівлю. *Класифікаційною одиницею в МСТК є конкретний продукт.*

1611 **Кластер** (ru: кластер) – у комп'ютерній техніці послідовність доріжок, які утворюють разом блок даних у файлі.

1612 **Клей** (ru: клей) – використо́вний у пакуванні з'єднувальний матеріал чи композиція на основі речовин, які здатні з'єднувати матеріали за допомогою адгезії.

1613 **Клей анаеробний** (ru: клей анаэробный) – клей, що твердне за відсутності кисню.

1614 **Клей гарячого тверднення** (ru: клей горячего отвердевания) – клей, здатний тверднути під час нагрівання.

1615 **Клей дисперсійний** (ru: клей дисперсионный) – клей у вигляді твердих частинок, рівномірно розподілених у рідині.

1616 **Клей заактиво́вний розчинником** (ru: клей активируемый растворителем) – клей, що набуває здатності склеювати після змочування його поверхні розчинником перед користанням.

1617 **Клей конструкційний** (ru: клей конструкционный) – клей, здатний тривалий час витримувати навантаги, близькі до найбільших, без руйнування.

1618 **Клей контактний** (ru: клей контактный) – клей, що утворює клейову з'єднину без тривалого прикладання тиску.

1619 **Клей липкий** (ru: клей липкий) – клей постійної липкості, що не містить розчинника і міцно прилипає до різних поверхонь після короткочасного прикладання навіть незначного тиску.

1620 **Клей монтажний** (ru: клей монтажный) – клей, призначений для закріплювання діапозитивів на монтажній основі.

1621 **Клей неорганічний** (ru: клей неорганичвский) – клей на основі клеїльних речовин неорганічної природи: клеї мінерально-керамічні, фосфатні та силікатні, клеї металічні тощо.

1622 **Клей плівковий** (ru: клей пленочный) – клей у вигляді плівки на підкладці чи без неї, що твердне за допомогою тепла та тиску.

1623 **Клей порошковий** (ru: клей порошковый) – сухий клей у вигляді подрібненої суміші початкових складників.

1624 **Клей природний** (ru: клей естественный) – клей на основі клеїльних природних полімерів: тваринний клей (глю-

тиновий, казеїновий та альбуміновий) та рослинний клей (на основі камеді, крохмалю, декстрину, натурального каучуку тощо).

1625 **Клей синтетичний** (ru: клей синтетический) – клей на основі синтетичних мономерів, олігомерів, полімерів (реактивних – смоли фенолоальдегідні, епоксидні, ненасичені поліефірні, карбамідні тощо, термопластичних – поліакрилати, поліаміди, полівінілхлориди тощо) з відповідними інгредієнтами.

1626 **Клей спінюваний** (ru: клей вспенивающийся) – клей, який спінюється після нанесення і здатний заповнювати проміжки та щілини у процесі тужавіння.

1627 **Клей теплозактиво́вний** (ru: клей термоактивируемый) – клей, що набуває здатності склеювати внаслідок короткочасного нагрівання до температури вищої за навколишню.

1628 **Клей термопластичний** (ru: клей термопластический) – клей, здатний неодноразово розм'якшуватися під час нагрівання та тужавіти під чвс охолоджування.

1629 **Клей термореактивний** (ru: клей термореактивный) – клей, здатний незворотно тверднути внаслідок хімічного процесу.

1630 **Клей укапсульований** (ru: клей капсулированный) – клей, окремі складники якого містяться у захистовій оболонці, що дає змогу уникати передчасного тверднення.

1631 **Клей холодного тверднення** (ru: клей холодного отвердения) – клей, здатний тверднути без нагрівання.

1632 **Клей-герметик** (ru: клей-герметик) – клей, призначений для герметизування проміжків, швів і щілин.

1633 **Клейонамазувач** (ru: устройство для нанесения клея) – пристрій, призначений наносити клей на поверхні олакування.

1634 **Клей-розплав** (ru: клей-расплав) – термопластичний клей, що переходить під час нагрівання у в'язкоплинний стан та забезпечує склеювання під час охолоджування.

1635 **Клейстер** (ru: клейстер) – клей, що його вироблено з крохмалю. *Застосовний для склеювання паперу, картону.*

1636 **Кліше** (ru: клише) – друкарська форма високого друку, вироблена фотомеханічним способом з цинкових, мвгнієвих, мідних, латунних пластин, матеріалів, здатних фотополімеризуватися, і призначена здебільшого для від-

творювання образотворчого оригіналу. *Розрізняють к. штрихове і растрове.*

1637 **Кліше гальванічне** (ru: клише гальваническое) – зроблена гальванопластичним методом копія із ксилографічного або цинкового штрихового кліше для друкування великих накладів.

1638 **Кліше мідне** (ru: клише медное) – кліше, зроблене з мідної пластини.

1639 **Кліше растрове** (ru: клише растровое) – кліше, отримане за допомогою копіювання на друкарську форму фотоформи з растровим образом.

1640 **Кліше штрихове** (ru: клишв штриховое) – друкарська форма високого друку, за допомогою якої передають на папір штриховий образ.

1641 **Ключ** (ru: ключ) – познака – складова частина сукупності елементів даних, яка однозначно ототожнює елемент даних.

1642 **Книга інвентарна** (ru: книга инвентарная) – книга на перелік та опис документів фонду в порядку їх надходження.

1643 **Книга поштою** (ru: книга почтой) – форма поширювання видавничої продукції через пошту.

1644 **Книжка** (ru: книга) – сукупність рукописних чи друкових аркушів, зшитих і вкладених в одну палітурку і в одне ціле за призначеністю. *К. – неперіодичне текстове видання обсягом понад 48 сторінок. Див. також* ***видання книжкове.***

1645 **Книжка абеткова** (ru: книга алфавитная) – книжка на різні нотатки, усистемлені за абеткою.

1646 **Книжка для читання** (ru: книга для чтения) – навчальний посібник у формі збірника творів чи (і/або) уривків із них. *Призначений для закріпплювання навичок самостійного читання й ознайомлювання з найважливішими літературними джерелами. К. для ч. окрім текстів для читання часто містить довідкову інформацію щодо авторів, а також навчальні питання і завдання.*

1647 **Книжка записова** (ru: книга для записей) – книжка з проклеєного чи непроклеєного білого або кольорового світлих відтінків паперу з аркушами, на які нанесено друком лінії, може мати окремі зошити тематичного змісту.

1648 **Книжка мініатюрна** (ru: книжка миниатюрная) – книжка, розміри якої не перевищують 100×100 мм, здебільшого призначена на подарунки. *К. м. за способом читання*

поділяються на дві групи – без спеціальних пристроїв і зі спеціальними оптичними пристроями. Найпоширеніші к. м. розміром від 28/34 до 100/100 мм, обсягом від 16 до 450 мм. Ширина книжкового блока повинна становити від 3 до 12 мм. К. м. постачають, як правило, із суперобкладинками, футлярами, коробками, підставками тощо.

1649 **Книжка-іграшка** (ru: книжка-игрушка) – книжкове або аркушеве видання для дітей дошкільного і молодшого шкільного віку особливої конструктивної форми. *К.-і. призначена для розумового та естетичного розвивання дітей. Розрізняють книжки-ширмочки, книжки-панорамки, книжки-витівки, книжки-фігури, книжки-конструктори тощо. Див. також* ***видання дитяче.***

1650 **Книжка-картинка** (ru: книжка-картинка) – книжкове образотворче видання для дітей дошкільного і молодшого дошкільного віку, де основною формою передавання змісту є образ, а тексту або немає, або його подано підписами під ілюстраціями. *Див. також* ***видання дитяче.***

1651 **Книжково-журнальний зошит** (ru: книжно-журнальная тетрадь) – *див.* ***зошит (зшиток).***

1652 **Ковпачок** (ru: колпачок) – закупорювальний засіб, що забезпечує герметичне закупорювання пляшок тощо, виробляваний з полімерів, металів і, як правило, має ґвинтову нарізь. *Широко використовують, виробляючи алкогольні і безалкогольні напої, побутову хімію, парфуми тощо.*

1653 **Когезія** (ru: когезия) – зчепленість молекул усередині матеріалу під дією сил тяжіння.

1654 **Код** (ru: код) – сукупність знаків і система певних правил, за допомогою яких можна подавати (кодувати) інформацію про паковану продукцію і виробника. *Див. також* ***код штриховий.***

1655 **Код штриховий** (ru: код штриховой) – комбінація темних і світлих доземних (вертикальних) смуг (штрихів) різної ширини з нанесеними під ними цифрами. *К. ш. Призначений для інформування про упаковану продукцію та про її виробника.*

1656 **Кодекс** (ru: кодекс) – різновид матеріальної конструкції видання, основною ознакою якої є скріплені вздовж корінця зошити або книжкові аркуші. *Кодексну конструкцію мають книжки, журнали, деякі видання. Див. також:* ***видання книжкове, книжка.***

1657 **Кодо́вання** (ru: код, кодировка) – сукупність знаків, що означають інформацію про паковану продукцію і виробника. Див. також код штриховий.

1658 **Кодо́вання штрихове** (ru: кодировка штриховая) – марко́вання, складене з певної кількості штрихів різної довжини, ширини і цифр, розміщених на етикетці товару широкого вжитку для їх комп'ютерного розпізнавання, контролювання за кількістю і граничним терміном реалізування товару.

1659 **Кодування знаків** (ru: кодирование знаков) – встановлювання для кожного знака однозначно відповідної послідовності бітів з певного набору.

1660 **Коефіцієнт відбиття** (ru: коэффициент отражения) – відношення відбитого потоку випромінива до потоку випромінива, що падає.

1661 **Коефіцієнт гофрування** (ru: коэффициент гофрировки) – відношення довжини згофрованого шару (в розтягнутому стані) до довжини склеєного з ним незгофрованого шару картону.

1662 **Коефіцієнт контрастності** (ru: коэффициент контрастности) – градієнт прямолінійного відрізка характеристичної кривої.

1663 **Коефіцієнт контрастності кольороподілений** (ru: коэффициент контрастности цветоделенный) – коефіцієнт контрастності кольороподіленого образу, що визначається за відповідною характеристичною кривою.

1664 **Коефіцієнт контрастності монохроматичний** (ru: коэффициент контрастности монохроматический) – коефіцієнт контрастності фотографічного матеріалу, експонованого монохроматичним промінням.

1665 **Коефіцієнт контрастності фотографічного матеріалу найбільший** (ru: коэффициент контрастности фотографического материала максимальный) – найбільший можливий коефіцієнт контрастності фотографічного матеріалу під час його проявляння в даних умовах хіміко-фотографічного обробляння.

1666 **Коефіцієнт контрастності фотографічного матеріалу рекомендований** (ru: коэффициент контрастности фотографического материала рекомендованный) – коефіцієнт контрастності, за яким визначають сенситометричні параметри фотографічного матеріалу, які використовують на практиці.

1667 **Коефіцієнт контрастності частковий** (ru: коэффициент контрастности частичный) – коефіцієнт контрастності часткового образу, що визначають за відповідною характеристичною кривою.

1668 **Коефіцієнт користання вантажомісткості** (ru: коэффициент использования грузовместимости) – показник, що відображає частину повного об'єму вантажних місць транспортного засобу, використовну для розміщування вантажу.

1669 **Коефіцієнт користання вторинної сировини** (ru: коэффициент использования вторичного сырья) – показник, що відображає рівень утилізації відходів. *Характеризує ступінь виробничого споживання відходів як відношення використаної їх частки до всього об'єму відходів, що утворилися.*

1670 **Коефіцієнт місткості умовного друкарського аркуша** (ru: коэффициент вместительности условного печатного листа) – відношення обсягу видання в умовно-видавничих аркушах до його обсягу в умовних друкарських аркушах. *Чим вищий такий коефіцієнт, тим місткіший умовний друкарський аркуш, тим менше паперу потребуватиме видання. Див. також* ***аркуш друкарський умовний*.**

1671 **Коефіцієнт об'єктивного тоновідтворювання** (ru: коэффициент объективного тоновоспроизведения) – середній градієнт об'єктивного тоновідтворювання.

1672 **Коефіцієнт передавання модуляції фотографічним матеріалом** (ru: коэффициент передачи модуляции фотографическим материапом) – відношення модуляції ефективної експозиції до накладеної експозиції для даної просторової частоти.

1673 **Коефіцієнт пропускання** (ru: коэффициент пропускания) – величина, визначана відношенням потоку пропущеного випромінива до потоку випромінива, що падає.

1674 **Коефіцієнт проявляння фотографічного матеріалу температурний** (ru: коэффициент проявления фотографического материала температурный) – відношення швидкостей проявляння фотографічного матеріалу за заданої та зміненої температурах.

1675 **Коефіцієнти переводження фізичних аркушів в умовні** (ru: коэффициенты перевода физических листов в условные) – див. ***коефіцієнти переводчі*.**

1676 **Коефіцієнти переводчі** (ru: коэффициенты перевода) – числа отримані діленням площі аркушів різних форматів

на площу аркуша форматом 60×90 (5400см^2). *Див. також* **аркуш друкарський умовний.**

1677 **Колегія редакційна** (ru: коллегия редакционная) – дорадчий або керівний орган з групи авторитетних осіб, який допомагає видавництву або друковому органові вибирати, готувати та оцінювати твори до видання або серії видань.

1678 **Колекція** (ru: коллекция) – архівний фонд, який містить сукупність окремих документів, що утворюються внаслідок діяльності одного чи кількох фондоутворювачів, об'єднаних між собою за одною чи кількома ознаками.

1679 **Коленкор** (ru: коленкор) – палітурний покривний матеріал на тканинній основі зі спеціальним покривним шаром. *Покривом слугує найчастіше крохмально-коаліновий пігмент, який закриває фактуру тканини, робить її жорсткою, здетною добре сприймати витискання фольгою і друк трафаретними і палітурними фарбами.*

1680 **Калібр** (ru: калибр) – товщина вркуша паперу або картону у мікрометрах (мікронах).

1681 **Колір** (ru: цвет) – здатність речовини відбивати чи випромінювати світло певного спектрового складу, яке спричинює певне зорове відчуття. *Інша назва* – ***барва, забарва.***

1682 **Колір безпеки** (ru: цвет безопасности) – колір, призначений привертати увагу працівника до окремих елементів виробничого обладдя чи (і/або) будівельної конструкції, які можуть бути джерелами небезпечних чи (і/або) шкідливих виробничих чинників, а також до засобів пожежогасіння і знаків безпеки.

1683 **Колонка** (ru: колонка) – частинв шпальти у багатоколонковій верстці видання відповідного формату, відокремленв від суміжної колонки доземною (вертикальною) прогалиною.

1684 **Колонлінійка** (ru: колонлинейка) – лінійка, що відокремлює колонтитул від тексту.

1685 **Колонтитул** (ru: колонтитул) – 1) заголовкові дані видання, розташовані на верхньому полі кожної сторінки видання; 2) блок тексту, надруковвний у верхній частині кожної сторінки багатосторінкового документа; 3) назва, зазвичай скорочена, повторювана вгорі чи внизу кожної сторінки. *До складу к. належить колонцифра, лінійки, елементи декору видення. За технічними правилами верхній к. не проставляють на спускових початкових шпальтах, ілюстраційних шпальтах, на кінцевій сторінці з*

передвипусковими і випусковими даними. Див. також ***апарат видання довідково-допоміжний.***

1686 **Колонтитул двосторонній** (ru: колонтитул двухсторонний) – колонтитул, який містить на лівій шпальті книжкового розвороту відомості стосовно видання в цілому, а на правій – стосовно даної сторінки.

1687 **Колонтитул двоступеневий** (ru: колонтитул двуступенчатый) – змінний рубрикаційний колонтитул, що вказує на належність сторінок до вищого і підпорядкованого підрозділу. *Наприклад, розділу і параграфу, розділу і твору у ньому. Див. також* ***колонтитул рубрикаційний.***

1688 **Колонтитул змінний** (ru: колонтитул переменный) – колонтитул, текст якого змінюється або з кожною сторінкою, як у словниках, або ■ початком кожного нового підрозділу з тих, заголовки яких вирішено подавати на колонтитулі. *Інша назва* – ***рухомий колонтитул.***

1689 **Колонтитул нижній** (ru: колонтитул нижний) – блок тексту, недрукований у нижній частині кожної сторінки багатосторінкового документа.

1690 **Колонтитул одноступеневий** (ru: колонтитул одноступенчатый) – змінний рубрикаційний колонтитул із заголовками одної значущості (одного ступеня рубрикації) на лівій та правій стороні розвороту, текст якого змінюється з переходом до кожної нової рубрики цього самого ступеня. *Див. також* ***колонтитул рубрикаційний.***

1691 **Колонтитул постійний** (ru: колонтитул постоянный) – колонтитул з назвою видання або з прізвищем автора і назвою видання, однаковий на всіх сторінках видання.

1692 **Колонтитул рубрикаційний** (ru: колонтитул рубрикационный) – колонтитул, текст якого повторює у повному або скороченому вигляді назву твору, його внутрішній заголовок або видання. *Див. також* ***колонтитул двоступеневий, колонтитул одноступеневий.***

1693 **Колонтитул текстовий** (ru: колонтитул текстовый) – змінний колонтитул, в якому на основі узагальнення змісту матеріалу сторінки сформульовано її основну тему. *К. т. застосовний лише тоді, коли твір розбито нумераційними або родо-нумераційними заголовками і, відповідно, рубрикаційні колонтитули застосувати неможливо.*

1694 **Колонцифра** (ru: колонцифра) – порядковий номер сторінки видання, розташований угорі або внизу сторінки. *За технічними правилами к. не розміщують на титульному аркуші, його звороті, сторінці з передвипуско-*

вими даними, на ілюстраційних шпальтах, на кінцевих шпальтах, верстаючи к. згори, на вклейках, приклейках, накидках, вставках.

1695 **Колофон** (ru: колофон) – 1) у старовинних книжках – виходові дані, розміщені на початку книжки і, як правило, містять ім'я типографа і характеристики видання; 2) у сучасних книжках – емблема видавничої фірми, логотил.

1696 **Кольєретка** (ru: кольеретка) – вирубаний шматочок лапеpу чи полімеру, як правило, фігурної форми, наклеюваний на горловину пляшки над етикеткою, з нанесеним друкарським способом знаком фірми або підприємства-виробника цього рідинного продукту.

1697 **Кольори спектрові основні** (ru: цвета спектральные основные) – кольори адитивного синтезу: червоний, зелений і синій (RGB), що разом дають білий колір. *Змішуванням цих кольорів отримують різноманіття кольорів під час кольоровідтворювання.*

1698 **Кольори холодні** (ru: цвета холодные) – кольори, які містять відтінки синього.

1699 **Кольоровідтворювання фотографічне** (ru: цветовоспроизведение фотографическое) – процес відтворювання кольорів об'єкта фотографічним матеріалом.

1700 **Кольороділення** (ru: цветоделение) – ділення потоку світлового проміння на потоки різного кольору.

1701 **Кольороділення електронне** (de: elektronische Farbtrennung; en: colour separation; fr: sélection électronique; ru: цветоделение электронное) – ділення кольорового образу оригіналу на окремі одноколірні рівномасштабні образи у комп'ютерній видавничій системі

1702 **Кольороділення ахроматичне** (ru: цветоделение ахроматическое) – кольороділення ■ замінюванням ділянок накладання трьохкольорових фарб сірим складником.

1703 **Кольороділення оригінала** (ru: цветоделение оригинала) – ділвння кольорового образу оригінала за допомогою світлофільтрів або селективних джерел освітлювання на окремі кольороподільні образи, зсинтезоввні у процесі друкування для відтворювання ■ певною точністю образу оригінвла.

1704 **Кольороділення первинне** (ru: цветоделение первичное) – стадія процесу кольоровідтворювання, на якій здійснюється кольороділення потоку проміння від об'єкта фотографування.

1705 **Кольороділення фотографічне** (ru: цветоделение фотографическое) – отримування кольороподіленого образу на фотографічному матеріалі фотографуванням кольорового ілюстраційного оригіналу через світлофільтр.

1706 **Кольорокорегування електронне** (de: Farbkorrektur; en: colour correction; fr: correction chromatique; ru: цветокорректирование) – виправляння колірного змісту образу відповідно до оригіналу у комп'ютерній видавничій системі.

1707 **Кольорокоректор** репродукційний (ru: цветокорректор репродукционный) – фотоелектронний пристрій для відтворювання на фототехнічній плівці прихованого скорегованого позитивного образу кольорового оригіналу.

1708 **Кольоропередавальність фотографічного матеріалу** (ru: цветопередача фотографического материала) – здатність фотографічного матеріалу передавати кольори об'єкта фотографування.

1709 **Кольороподіл** (ru: цветоделение) – наслідок дії кольороділення.

1710 **Кольоропроба** (ru: цветопроба) – кольоровий образ на матеріальному носії або на кольоровому екрвні монітора. Розрізняють аналогову, цифрову і екранну кольоропроби.

1711 **Кольоротривкість лакофарбового покриву** (ru: цветостойкость лакокрасочного покрытия) – здатність лвкофарбового покриву зберігати колір під дією чинників зовнішнього середовища.

1712 **Комбіблок** (ru: комбиблок) – це опако́вання із скомбінованого матеріалу (картон, поліетилен, фольга) на рідинні харчові продукти. *Використовують у технології* асептичного фасування фірми ПКЛ.

1713 **Комбінований** (ru: комбинированный) – той, що перебуввє в процесі комбінування як об'єкт дії.

1714 **Комбінований друк** (ru: комбинированная печать) – див. **друк скомбінований.**

1715 **Коментар** (ru: комментарий) – частина апарату видання, де для найповнішого і глибокого розуміння твору може подаватися його широке тлумачення з історико-літературного, історико-технологічного, видавничого блока або тлумачення окремих фрагментів твору.

1716 **Коментар авторський** (ru: комментарий авторский) – коментар, створений автором твору, який є складовв частина апарату і водночас як нввідокремна частина основного тексту твору.

1717 **Коментар видавничий** (ru: комментарий издательский) – коментар, створений на замову видавництва до видання, автором якого є не автор твору, а інша особа.

1718 **Коментар історико-літературний** (ru: комментарий историко-литературный) – коментар, який розкриває роль підготованого до друкування видання у творчому становленні автора, місце і роль в історико-літературному процесі; містить матеріали про ставлення автора до свого твору, про те, як сприймали та оцінювали твір сучасники автора і прийдешні покоління читачів, як автор сприймав ставлення читачів і критиків до свого твору тощо.

1719 **Коментар історико-текстологічний** (ru: комментарий историко-текстологический) – коментар, в якому викладено історію тексту підготованого до друкування видання, наведено різні редакції і варіанти тексту, визнаного як основний.

1720 **Коментар критичний** (ru: комментарий критический) – коментар, в якому аналізують твір або творчість автора з критичного боку, може бути огляд критичної літератури з приводу певного твору або творчості його автора.

1721 **Коментар лінгвістичний** (ru: комментарий лингвистический) – коментар з тлумаченням тексту з лінгвістичної точки зору, іноді – у формі словника, який відсилає до тих місць тексту, де автор вжив уведені до словника слова і словосполуки.

1722 **Коментар реальний** (ru: комментарий реальный) – довідки про реалії минулого (осіб, поняття, події), які можуть бути невідомі сучасному читачеві, однак вкрай потрібні для повноцінного сприймання і розуміння твору письменника минулого.

1723 **Коментар словниковий** (ru: комментарий словарный) – позатекстові коментарі та примітки до фрагментів основного тексту у формі побудованого за абетковим принципом словника із заголовковими словами – іменами чи предметами з поясненнями.

1724 **Коментарі позатекстові** (ru: комментарии внетекстовые) – коментарі, які розташовують за основним текстом або всіма творами видання.

1725 **Коментарі посторінкові** (ru: комментарии постраничные) – коментарі до окремих фрагментів тексту, на відміну від загальних коментарів до твору або видання загалом.

1726 **Комети на висушеному копіювальному шарі** (ru: кометы на высушенном копировальном слое) – кометопо-

дібні оглядово помітні утвори на копіювальному шврі формних пластин.

1727 **Комети на відбитку в разі глибокого способу** друкування (ru: кометы на оттиске при глубоком способе печати) – утвори на відбитку внаслідок надщерблень на ракелі, під час друкування глибоким способом довгих темних ліній.

1728 **Комікс** (ru: комикс) – особливий вид твору графічного мистецтва як серія однофабульних сюжетних малюнків – розповідей про ті чи інші події, що трапляються з героями. *У к. на малюнках можуть бути невеликі тексти реплік персонажів і авторські ремарки. К. випускають окремими образотворчими виденнями, друкують у періодичних виданнях. Див. також* ***видання літературно-художнє.***

1729 **Компаратор** (ru: компаратор) – вимірювальний пристрій, що порівнює однорідні фізичні величини.

1730 **Компендіум** (ru: компендиум) – короткий посібник зі стислим викладом основних положин певної науки. *К. адресують читачам, яким треба швидко оволодіти засадничими відомостями з відповідної галузі спеціальних знань. Див. також:* ***видання наукове, видання науково-популярне.***

1731 **Компіляція** (ru: компиляция) – твір або його частина, складені з текстів, запозичених з відповідним переробпянням або без нього, з інших творів.

1732 **Комплекс заголовковий** (ru: комплекс заглавный) – сукупність взаємопов'язаних текстових і графічних образів, що лаконічно подають інформацію про видання.

1733 **Комплексний книготоргівельний індекс-шифр** (ru: комплексный книготорговый индекс-шифр) – влемент виходових відомостей, застосовуввний для класифікування книжкової продукції, призначеної для реалізування через державну торгівельну мережу та інших книготоргівельних операцій з нею. *К. к. і.-ш. розташовують на звороті титульного аркуша в лівому куті над ISBN, а також у нижньому лівому куті на макеті анотованої каталожної картки. До обов'язкових виходових відомостей не належить. Див. також* ***відомості виходові.***

1734 **Комплект деталей ящика** (ru: комплект деталей ящика) – набір дерев'яних деталей або щитів, потрібний для складання ящика.

1735 Комплект тиражу (видрук) (ru: комплект тиража) – множина всіх примірників видання чи випуску видання, видрукуваних одноразово чи за одну операцію.

1736 **Комплектність оригіналу** (ru: комплектность оригинала) – повнота всіх складових частин авторського та видавничого оригіналів. *К. о. залежить від особливостей самого видання, а для видавничого оригіналу – від технологічних особливостей його вироблення. За правилами комплектним вважають такий оригінал, який містить титульний аркуш, основний текст, елементи апарату, передбаченою угодою, передмову, оглав або зміст-анотацію (реферат), тексти колонтитулів; словник предметного покажчика, позатекстові примітки і коментарі, робочий оглав, бібліографічний список або покажчик, додатки передбачені угодою, авторські ілюстрації, тексти підписів до ілюстрацій.*

1737 **Комплектування** (ru: комплектовка) – 1) систематичне поповнювання архіву документами, які відповідають його профілю; 2) процес створювання та поповнювання фонду документів бібліотеки чи інформаційного центру відповідно до їхніх завдань.

1738 **Комплектування блока** (de: komplettieren; en: gathering, collection; fr: assemblage; ru: комплектовка блока) – формування блока з зошитів або аркушів у визначеній послідовності

1739 **Комплектування вкладанням** (de: einstecken; en: collating; saddle gathering; fr: assemblage à cheval; ru: комплектовка вкладкой) – комплектування блока вставлянням зошита в зошит та в обкладинку

1740 **Комплектування книжкового блока** (ru: комплектовка книжного блока) – формування вкладанням або підбиранням книжкового блока з надрукованих аркушів чи зошитів відповідно до послідовності нумерації сторінок. *Див. також* ***блок книжковий.***

1741 **Комплектування накладанням** (ru: комплектовка наложением) – спосіб комплектування накладанням кожного чергового зошита або аркуша на попередній.

1742 **Комплектування підбиранням** (de: zusammentragung; en: flat gathering; fr: assemblage volant; ru: комплектовка подборкой) – комплектування блока накладанням зошита на зошит або аркуша на аркуш

1743 **Комплектування платне** (ru: комплектовка платная) – комплектування фонду купленими документами.

1744 **Комплектування поточне** (ru: комплектовка текущая) – систематичне комплектування фонду бібліотеки новими виданнями.

1745 **Комплектування ретроспективне** (ru: комплектовка ретроспективная) – комплектування фонду виданнями за минулі роки.

1746 **Композит** (ru: композит) – скомбінований пакувальний матеріал, виріб. *Різні пакувальні матеріали комбінують так, щоб тара відповідала всім потрібним вимогам. Наприклад, картононабивні барабани з металевими або пластмасовими накривками.*

1747 **Композиція видання** (ru: композиция издания) – 1) послідовність розташування складників твору: основного тексту, передтекстових і позатекстових елементів апарату видання; 2) послідовність розташування творів, вміщених у збірник або зібрання творів.

1748 **Композиція видання художня** (ru: композиция издания художественная) – така побудова всієї оформи та елементів, за якої обрані художні та поліграфічні засоби разом повинні створювати внутрішню єдність оформи видання як твору художньо-поліграфічного мистецтва.

1749 **Композиція клейова** (ru: композиция клеевая) – композиційний матеріал з оптимальною сполученістю складників клею, з високою клейкістю (адгезійною здатністю) і технологічністю під час склеювання. *Використовний для створювання клейового прошарку, здатного задовольнити вимогу експлуатування клейової сполуки.*

1750 **Композиція маси для вироблення паперу (картону)** (ru: композиция массы для изготовления бумаги (картона)) – склад і співвідносини всіх складників маси для вироблення паперу (картону).

1751 **Композиція формна фотополімеризаційноздатна** (ru: композиция формная фотополимеризующая) – рідинний матеріал, призначений для вироблення друкарської форми полімеризуванням під впливом світла.

1752 **Композиція шпальти** (ru: композиция столбца) – розташунок елементів шпальти в такий спосіб, щоб всі вони (текст, репродукції ілюстрацій, заголовки тощо) гармонійно були поєднані в єдине художнє ціле, врівноважені з композицією сусідньої на звороті шпальти, забезпечували найсприятливіші умови для того, щоб читати і розглядати окрему сторінку і загалом розворот.

1753 **Комп'ютер** (ru: компьютер) – функційний пристрій, складений з одного або кількох взаємопов'язаних центральних процесорів і периферійних пристроїв і може виконувати обчислювання без участі людини.

1754 **Комп'ютер персональний** (ru: компьютер персональный) – комп'ютер, призначений переважно, для автономного користання людиною.

1755 **Комп'ютер портативний** (ru: компьютер портативный) – комп'ютер, розрахований на те, що його можна переносити і розміщувати для роботи у потрібному місці.

1756 **Комп'ютеризація** (ru: компьютеризация) – автоматизація за допомогою комп'ютерів.

1757 **Конвеєр** (ru: конвейер) – машина для безперервного транспортування вантажів. За видом вантажотримального елемента розрізняють стрічкові, пластинчасті, скребкові, візкові, підвісні, роликові, дискові та інші конвеєри.

1758 **Конвенційний знак** (ru: конвенционный знак) – ***див. знак охорони авторського права.***

1759 **Конверт** (ru: конверт) – пакет з паперу або поліетилену для вкладання, зберігання та пересилання паперів, плоских предметів тощо.

1760 **Конверт поштовий немаркований** (ru: конверт почтовый немаркированный) – конверт без поштової марки, зроблений з міцних видів паперу, який забезпечує збереження його вмісту під час поштових операцій.

1761 **Кондиційність постачання** (ru: кондиционность поставки) – відповідність властивостей постачаної продукції до умов договору, укладеного між постачальником та споживачем.

1762 **Кондиціювання паперу (картону)** (ru: кондиционирование бумаги (картона)) – витримування паперу (картону) в стандартних умовах навколишнього середовища, щоб надати йому потрібної вологості.

1763 **Конкурентоспроможність товару** (ru: конкурентоспособность товаре) – спроможність продукції бути придатнішою для споживача в порівнянні з іншими виробами подібного виду і призначеності завдяки кращій відповідності своїх якісних вартісних характеристик вимогам ринку і оцінкам споживача. *Опаковання може відігравати вирішальну роль у конкурентоспроможності товару.*

1764 **Консервація** (ru: консервация) – законсервовані харчі, призначені для зберігання.

1765 **Консерви** (ru: консервы) – законсервовані харчі.

1766 **Консервування** (ru: консервация) – сукупність заходів, спрямованих на захист виробу від впливу навколишнього серадовища в процесі виробляння, транспортування та зберігання.

1767 **Консервувати** (ru: консервировать) – заготовляти харчі, піддаючи їх спеціальному обробляннню, щоб запобігти їхньому псуванню.

1768 **Конспект лекцій** (ru: конспект лекций) – навчальне видання стислого викладу лекцій або окремих розділів навчальної дисципліни. *Див. також* ***видання навчальне.***

1769 **Конструкція видання матеріальна** (ru: конструкция издания материальная) – конструктивний розв'язок видання як матеріального прадмета. *К. в. м. призначена зберігати та передавати зафіксовану у виданні інформацію та зроблена з аркушевого матеріалу (переважно паперу). К. в. м. перадбачає скріплювання, або не скріплювання, аркушів вздовж корінця, фальцювання або не фальцювання, аркушів в один чи кілька згинів. За цими конструктивними ознаками розрізняють видання аркушеві, кодексні. комплексні, сувійні.*

1770 **Конструювання книжки художнє** (ru: конструирование книжки художественное) – тип діяльності у книжковому мистецтві, що передбачає створювання проекту оформи книжкового видання, шукання відповідно до проектних заадань цілісної форми книжки як матеріального об'єкта з відповідними просторово-конструктивними та композиційно-образними властивостями, форми, покликаної об'єднати в єдиний організм усі структурні елементи книжки.

1771 **Конструювання структурне** (ru: конструирование структурное) – конструювання тривимірного опакування, наприклад пляшки, охоплюючи наношення графічних образів на поверхню.

1772 **Контакт скоб із зошитом нещільний** (ru: контакт скоб с тетрадью неплотный) – наявність проміжків між скобою і поверхнею у разі порушення форми скоби.

1773 **Контейнер вантажний** (ru: контейнер грузовой) – одиниця транспортного обладдя багаторазового користання. *Призначена для перевозіння і тимчасового зберігання вантажів без проміжного перевантажування, зручна для змеханізованого завантажування і розвантажування, навантажування і вивантажування, внутрішнім об'ємом, що дорівнює 1* $м^3$ *і більше.*

1774 **Контейнер загальної призначеності** (ru: контейнер общего назначения) – контейнер, повністю закритий, пиловодонепроникний з жорсткою накривкою, боковою стінкою, торцевою стінкою, має хоч в одній торцевій стінці

двері, призначений для перевозіння і зберігання різноманітних вантажів.

1775 **Контейнер ізотермічний** (ru: контейнер изотермический) – контейнер з круговою теплоізоляцією, що дає змогу підтримувати задвний температурний режим без користання джерела тепла або холоду.

1776 **Контейнер крупнотоннажний** (ru: контейнер крупнотоннажный) – тип унівврсальних контейнерів, маса брутто якого більше 10 т, але не більше 30 т. *Контейнер має двостулкові водонепроникні двері в торцевій стінці, які дають змогу навантажувачу заввишки 2,0 м в'їжджати в контейнер. У цих контейнерах можна розміщувати від 11 до 23 пакетів з вантажами на піддонах розмірами площини 1200×800 мм.*

1777 **Контейнер м'який** (ru: контейнер мягкий) – закрите вмістище прямокутного перерізу. *Призначений для транспортування всіма видами транспорту і короткочасного зберігання сипких вантажів. Контейнери виробляють з полімерних і ґумотканинних матеріалів, місткість – від 0,5 до 4,0 м^3. Можуть бути одно- і багаторазового використовування. Вологонепроникні, їх можна перевозити на відкритих платформах, зберігати просто неба, в порожньому стані легко складати, займають об'єм від 2 до 20 % заповненого контейнера.*

1778 **Контейнер малотоннажний** (ru: контейнвр малотоннажный) – тип універсальних контейнерів, маса брутто якого від 0,63 до 1,25 т. *Найпоширеніші є контейнери розмірами 1150×1000×1700 мм, 1800×1050×2000 мм. Призначений тільки для автомобільного перевозіння, його розміри некратні розмірам платформи поїзда. Вантажі в контейнері можна перевозити на відкритих платформах поїздів, тому що він має водонепроникні двостулкові двері.*

1779 **Контейнер середньотоннажний** (ru: контейнер среднетоннажный) – тип універсальних контейнерів, маса брутто якого лежить в межах від 2,5 до 5 т. *Призначений для перевозіння вантажів дрібними відправками, маса вантажу, відправлена за одною адресою, як правило, суттєво не перевищує вантажомісткості вагона. Контейнери можна штабелювати в чотири яруси (ряди).*

1780 **Контейнер універсальний** (ru: контейнер унивврсальный) – закрите вмістищв прямокутної форми, жорсткої конструкції, з суворо зрегламентованими розмірами. *Призначений для перевозіння і тимчасового зберігання тарно-поштучних вантажів широкої номенклатури.*

1781 **Контейнер-рефрижератор з машинним охолоджуванням** (ru: контейнер-рефрижератор с машинным охлаждением) – ізотермічний контейнер, що має холодильну установку. *Призначений для перевозіння вантажів, які швидко псуються, тобто змінюють свої фізико-хімічні властивості в процесі коливання температурних режимів навколишнього середовища.*

1782 **Контраст** (ru: контраст) – інтервали оптичної щільності між найсвітлішими і найтемнішими частинами малюнка або фотографії. *Найкращі значи́ни інтервалу оптичної щільності для підготованого до відтворювання кольорового діапозитиву (слайду) повинні бути від 1,8 до 2,4. У цьому разі найменша оптична щільність повинна становити не менше 0,3, а найбільша – не перевищувати 2,7.*

1783 **Контратип** (ru: контратип) – дублікат фотографічного обрезу, зазвичай негатива, отриманий з нього методом контактного або проекційного друкування.

1784 **Контратипування** (ru: контратипировка) – вироблення кольорового або чорно-білого дубліката фотографічного образу, зазвичай негатива.

1785 **Контрафакція** (ru: контрафакция) – передрук видання з порушенням авторських і суміжних прав, коли для передрукування як взірець використовують або примірник підготованого іншим видавництвом видання, або отримані нечесним шляхом коректурні відбитки.

1786 **Контретикетка** (ru: контрэтикетка) – етикетка, наклеювана на зворотний відносно основної етикетки бік пляшки, банки. *На к. наносять допоміжну інформацію про продукт, напій, наприклад, його склад, можливості його користання або історію створювання тощо.*

1787 **Контролювання якості** (ru: контроль качества) – 1) дії, що охоплюють вимірювання, аналізування, випробовування сукупності властивостей і характеристик продукції і їх порівнювання зі встановленими вимогами, щоб визначити відповідність; 2) підтримування стандарту виробу і швидке усування будь-яких відхилів від будь-якого стандарту.

1788 **Контролювати підбірку** (ru: контролировать подборку) – перевіряти комплектність книжкового блока, щоб переконатися в наявності всіх зошитів і правильності їхньої послідовності.

1789 **Контртитул** (ru: контртитул) – ліва сторінка розворотного титульного аркуша. *На к. найчастіше розміщують:*

1) загальні для всього багатотомного або серійного видання виходові відомості; 2) виходові відомості з титульного аркуша оригінальною видання, переклад з якого публікують у даному виданні; 3) лише ім'я автора перекладеного твору мовою оригіналу (якщо переклад публікують не вперше. Див. також: авантитул, аркуш титульний розворотний, фронтиспис, шмуцтитул.

1790 **Концентрація водневих йонів** (ru: концентрация водородных ионов) – концентрація або активність йонів водню в розчині, що чисельно дорівнює від'ємному десятковому логарифму концентрації водневих йонів. *Водні розчини можуть мати значину рН в інтервалі від 0 до 14.*

1791 **Концентрація маси для виробляння паперу (картону)** (ru: концентрация массы для изготовлвния бумаги (картона)) – відношення маси абсолютно сухої речовини до одиниці об'єму суспензії для виробляння паперу (картону), виражене в грамах на 1 $дм^3$.

1792 **Координатограф** (ru: координатограф) – прецизійний плотер, що забезпечує виводження образів на різноманітні види носіїв даних для технологічного застосовування.

1793 **Копіювання** (de: Kopieren; en: copying; fr: copie; ru: копирование) – переношення образу з фотоформи на світлочутливий шар формного матеріалу у процесі експонування

1794 **Копіювання позитивне** (ru: копирование положительное) – один з фотомеханічних способів виробляння форм офсетного друку. *У результаті к. п. на формі спочатку утворюється негативний образ, який потім перетворюється на позитивний із заглибленими друкувальними елементами.*

1795 **Копія** (de: Kopie; en: intermediate copy; ru: копия) – 1) формний матеріал зі світлочутливим шаром, на якому відтворено образ фотоформи; 2) документ, який точно відтворює інформацію іншого документа, а також всі його зовнішні ознаки чи частину їх.

1796 **Копія архівна** (ru: копия архивная) – офіційний документ архіву, який відтворює текст архівного письмового документа або образу архівного графічного документа із зазначенням їхніх адрес.

1797 **Копія документа** (ru: копия документа) – надрукований або іншим способом зафіксований аналог документа, призначений для сприймання людиною без будь-яких допоміжних засобів. ***Інша назва – тверда копія.***

1798 **Копія пігментна** (ru: копия пигментная) – пігментний папір з репродукційним образом фотоформи і растра, призначений для перенощення на заготованку формного циліндра чи формну пластину глибокого друку.

1799 **Корего́ваний** (ru: корректируемый) – який перебуває в процесі ***корегування*** як об'єкт дії.

1800 ***Корегува́льний*** (ru: корректирующий) – здатний чи призначений корегувати.

1801 **Корегува́ння** (de: Korrektur; en: proof-reading; fr: correction; ru: корректура) – дія (процес) за значино́ю ***корегувати.***

1802 **Корегування видавниче** (ru: корректура издательская) – коректурні процеси, які відбуваються на додрукарській стадії вироблення видання у видавництві.

1803 **Корегування друкарських фарб** (ru: корректура печатных красок) – змінювання технологічних властивостей друкарських фарб відповідно до властивостей паперу та умов друкування.

1804 **Корегування паралельне** (ru: корректура параллельная) – вичитування версток у видавництві паралельно всіма, хто виконує корегування: коректором, рвдактором, автором, іншими видавничими працівниками.

1805 **Корегува́ти** (ru: корректировать) – виявляти та виправляти помилок, неточностей, допущених під час опрацьовування оригіналу або виготовляння друкарської форми. Див. також ***скорегувати.***

1806 **Корекс** (ru: корекс) – прокладка нерівної форми, як правило, з полімерних матеріалів. *Найширше використовують в кондитерській промисловості для пакування шоколадних цукерок.*

1807 **Корекгта** (ru: корректура) – видрук або відбиток складеного або зверстаного тексту майбутнього видання, з коректурою. *Див. **відбиток коректурний.***

1808 **Коректор** (ru: корректор) – працівник видввництва або поліграфічного підприємства, який виконує ***корегування.*** *Основні завдання сучасного к.: 1) простежити за акуратним, точним внесенням редвкторських випрев, зроблених на паперовому носії авторського текстового оригіналу в його електронну версію; 2) виправити орфографічні, пунктуаційні помилки під час вичитування і зчитування видавничого оригіналу, технічні дефекти у відбитках; 3) звернути увагу автора і редактора на непомічені ними змістові, логічні і фактичні помилки.*

1809 **Коректура** (ru: корректура) – виправи у верстці, внесені у процесі *корегування*.

1810 **Коректура авторська** (ru: корректура авторская) – коректура, зроблена автором. *За прийнятою угодою її роблять синім кольором; виправи, які вносять, виправляючи помилки складальника, роблять червоним кольором.*

1811 **Коректура другої верстки** (ru: корректура второй верстки) – див. звіряння.

1812 **Коректура підписна** (ru: корректура подписная) – примірник коректурних відбитків, підписаних автором і редактором до друку, затверджений до друку як основний документ поліграфічних підприємств для вироблення накладу.

1813 **Коридор** (ru: коридор) – технічний дефект доземного (вертикального) або навскісного збігу прогалків (міжслівних прогалин) у трьох і більше сусідніх рядках, який ніби розбиває складовину на колонки з нерівними краями і суттєво ускладнює сприймання тексту, заважає читати.

1814 **Коридор у коректурному тексті** (ru: коридор в корректурном тексте) – суміщені по вертикалі або під кутом міжслівні прогалки в групі підряд розміщених рядків (не менше трьох), які створюють враження тріщини, розриву тексту.

1815 **Користувач комп'ютерних програм** (ru: пользователь компьютерных программ) – будь-яка особа або будь-який об'єкт, який може пересилати команди чи повідомини в систему обробляння даних або приймати їх від неї.

1816 **Корінець зошита** (ru: корешок тетради) – бік згину сфальцьованого аркушу по лінії подальшого скріплення.

1817 **Корінець книжкового блока** (ru: корешок книжного блока) – конструктивний елемент книжкового блока, яким скріплюють зошити або аркуші. За формою розрізняють к. к. б. покашированний, заокруглений, прямий. *Див. також* ***блок книжковий.***

1818 **Корінець книжкового блока глухий** (ru: корешок книжного блока глухой) – корінець, в якому покривний матеріал, приклеєний безпосередньо до корінця зошита обкантованого або необкантованого. *Він, як правило, довговічніше за порожнистий корінець, в якому покривний матеріал приклеєно до паперової гільзи.*

1819 **Корінець книжкового блока покашированний** (ru: корешок книжного блока кашированный) – різновид заокругленого корінця з відігнутими фальцями, що надає йому

в перетині грибовидої форми. (Кашированний – той, що перебуває в процесі каширування як об'єкт дії).

1820 **Корінець книжкового блока потовщений** (ru: корешок книжного блока утолщенный) – дефект, характеризований порушеністю площинності блока по корінцю у вигляді трапецїйного перерізу блока (перпендикулярно до корінця) через, наприклад, слабке обтискання або невиконання круглення.

1821 **Корінець книжкового блока прямий (спинка)** (ru: корешок книжного блока прямой (спинка)) – пласкиий незаокруглений корінець книжки невеликого обсягу (до 10–12 аркушів).

1822 **Корінець оправи** (ru: корешок оправы) – конструктивний елемент оправи, що прикриває корінвць книжкового блока.

1823 **Корінець порожнистий** (ru: корешок полый) – конструкція корінця палітурки, за якої покривний матеріал наклеюють на попередньо наклеєну на корінець книжкового блока паперову гільзу. *Конструкція забезпечує вільне розгортання зошитів із паперу і книжок, в які поміщають вклейки (вкладники) і, крім того, полегшує розгортання книжок, оправлені в цупкий матеріал.*

1824 **Короб** (ru: короб) – пакувальний виріб луб'яний, берестяний або з дерево-стружкового матеріалу.

1825 **Коробка** (ru: коробка) – споживчкова тара різноманітної форми з плоским дном, з накривкою знімною або на завісах.

1826 **Коробка жорстка** (ru: коробка жесткая) – коробка, що не змінює форму і розмір під час заповнювання її.

1827 **Коробка картонна** (ru: коробка картонная) – коробка, виготовлена з коробкового картону або паперу, складена з двох або більше деталей. Інша назва – ***шабатура.***

1828 **Коробка картонна зшивна** (ru: коробка картонная сшивная) – картонна коробка, зшита металевими скріпками або дротяними скобами.

1829 **Коробка картонна складанна** (ru: коробка картонная складная) – картонна коробка, яку можна скласти без скріплювальних матеріалів.

1830 **Коробка картонна склеєна** (ru: коробка картонная клееная) – картонна коробка, склеєна з паперових і картонних деталей.

1831 **Корок** (ru: пробка) – закупорювальний засіб циліндричної форми, який виробляють із скла металу, деревини,

пластмаси або кори коркового дерева. *К. можна багаторазово вставляти в отвір опакування, виймати з нього і відповідно надівати, наґвинчувати або знімати.*

1832 **Косина аркуша паперу (картону)** (ru: косина листа бумаги (картона)) – дефект, характеризований відхилом форми аркуша паперу (картону) від прямокутної.

1833 **Косина в головці зошитів через другий згин** (ru: косина в головке тетрадей из-за второго сгиба) – порушеність прямокутності сторінок восьмисторінкового зошита внаслідок неперпендикулярності другого згину.

1834 **Косина другого поперечного згину в зошиті** (ru: косина второго поперечного сгиба в тетради) – порушеність перпендикулярності між повздовжнім і поперечним згином зошита.

1835 **Косина друкарської форми** (ru: косина печатной формы) – непаралельність протилежних сторін і неперпендикулярність сусідніх сторін друкарської форми.

1836 **Косина ілюстрації** (ru: косина иллюстрации) – непаралельність протилежних сторін і неперпендикулярність сусідніх сторін ілюстрації.

1837 **Косина обкладинки** (ru: косина обложки) – порушеність паралельності протилежних сторін і неперпендикулярність сусідніх сторін обкладинки.

1838 **Косина образу на корінці палітурки** (ru: косина изображения на корешке переплета) – порушеність паралельності сторін образу відносно сторін корінця, яка не відповідає композиції оформи палітурки.

1839 **Косина образу на палітурці** (ru: косина изображения на переплете) – порушеність паралельності сторін образу відносно сторін палітурки, яке не відловідає композиції оформи палітурки.

1840 **Косина образу шпальти** (ru: косина изображения полосы) – порушеність паралельності сторін сумарного образу шпальти відносно обрізних сторін сторінки видання.

1841 **Косина оригіналу (фотоформи)** (ru: косина оригинала (фотоформы)) – непаралельність протилежних сторін і неперпендикулярність сусідніх сторін образу оригіналу (фотоформи).

1842 **Косина палітурки** (ru: косина переплвта) – порушеність паралельності протилежних сторін і неперпендикулярність сусідніх сторін палітурки.

1843 **Косина фальцю** (ru: косина фальца) – порушеність паралельності парапельних фальців і неперпендикулярність відносно попереднього фальцю перпендикулярних фальців.

1844 **Кошик** (ru: корзина) – виплетений виріб, що служить вмістиною для чого-небудь, наприклад, для зберігання, пакування. *Виробляють з лози, очерету, деяких інших матеріалів рослинного походження або з дроту.*

1845 **Краї рулону паперу забиті** (ru: края рулона бумаги забитые) – зім'яті краї рулону паперу, які перешкоджають рівномірному розмотуванню полотна паперу.

1846 **Краї рулону фольги забиті** (ru: края рулона фольги забитые) – зігнуті краї рулону фольги, які перешкоджають рівномірному розмотуванню стрічки фольги.

1847 **Крайка декельна** (ru: кромка декельная) – характерна рвана крайка паперу ручного виливання, створена волокнами, що потрапляють під час його виробляння у простір між декельною і черпальною рамами.

1848 **Кран-штабелер** (ru: кран-штабелер) – кран, що обладнаний відземною (вертикальною) колоною з пристроєм для штабелювання вантажів. *Розрізняють: опорні – що опираються на наземну кранову колію; підвісні – підвішені до нижніх полиць кранової колії.*

1849 **Кран-штабеллер стелажний** (ru: кран-штабеллер стеллажный) – кран з висувним вантажозахоплювальним органом, що переміщується у доземних (вертикальних) напрямниках в проході між стелажами складу. *Розрізняють: опорні і підвісні. За конструкцією вантажного захоплювача: з висувним вилковим захоплювачем; із висувним телескопічним захоплювачем. За способом переробляння вантажів: поштучне відбирання вантажів; комплектування замов; пакетне переробляння.*

1850 **Крапка** (ru: точка) – 1) Окремий елемент, із якого складається растровий образ. 2) Синонім поняття піксель або пляма: найменший сприйнятний образ, якого може відобразити система на екрані, на фотоматеріалі або на папері. *Кількість крапок на дюйм – dpi – стандартна одиниця вимірювання вирізнівної здатності (вирізнівності), виражена у крапках або пікселях для фотоскладальних пристроїв четвертого покоління або лазерних принтерів. Чим вища вирізнівність (більше крапок на дюйм), тим чіткіше отриманий образ.*

1851 **Крапка растрова м'яка на фотоформі** (ru: точка растровая мягкая на фотоформе) – растрова крапка на фото-

формі з великим ореолом та малою найбільшою оптичною густиною в центрі.

1852 **Крапка растрова пухка** (ru: точка растровая рыхлая) – дрібна растрова крапка на фотоформі із сильним ореолом та нерівними краями.

1853 **Крапка растрова рвана** (ru: точка растровая рваная) – растровий елемент на фотоформі з нерівним зіркоподібним обрисом (краєм).

1854 **Крапка сіра растрова на негативі (діапозитиві)** (ru: точка серая растровая на негативе (диапозитиве)) – растрова крапка із сильним ореолом та найбільшою оптичною густиною менше 1,5.

1855 **Кратність світлофільтра** (ru: кратность светофильтра) – відношення загальної світлочутливості фотографічного матеріалу до його ефективної світлочутливості.

1856 **Крафт-папір** (ru: крафт-бумага) – дуже міцний пакувальний папір із сульфатної маси, застосовний для додаткового, вторинного оклеювання корінця, щоб зміцнити його. *Застосовний також для вироблення гільзи у разі порожнистого корінця палітурки. Використовують к.-п. для вироблення згофрованого картону, мішків і пакетів, може бути водовідштовхувальним.*

1857 **Крейдування плівки** (ru: меловка пленки) – з'являння на поверхні плівки тонкого порошку, який утворюється внаслідок деструкції одного чи кількох складників і легко стирається.

1858 **Крепування паперу** (ru: крепирование бумаги) – надавання паперові зморшкуватої структури, щоб підвищити його розтяжність, м'якість та вологовбиральність.

1859 **Кре́сленик** (ru: чертеж) – конструкторський документ, що містить графічний образ виробу, визначає його конструкцію та містить дані, згідно з якими розробляють, виготовляють, контролюють, складають, експлуатують та ремонтують виріб.

1860 **Кре́слення** (ru: черчение) – дія (процес) за значино́ю креслити.

1861 **Кре́слити** (ru: чертить) – виготовляти кресленик чи інший графічний конструкторський документ.

1862 **Крива вирізнівності фотографічного матеріалу** (ru: кривая разрешения фотографического материала) – залежність вирізнівності фотографічного матеріалу від десяткового логарифма експозиції, подана графічно.

1863 **Крива градієнтів характеристичної кривої** (ru: кривая градиентов характеристической кривой) – залежність градієнта характеристичної кривої від десяткового логарифма експозиції, подана графічно.

1864 **Крива кінетики проявляння фотографічного матеріалу** (ru: кривая кинетики прояеления фотографического материала) – залежність даного сенситометричного параметра фотографічного матеріалу від тривалості проявляння, подана графічно.

1865 **Крива об'єктивного тоновідтворювання** (ru: кривая объективного тоновоспроизведения) – залежність оптичної густини ділянок фотографічного образу в останній ланці процесу тоновідтворювання від логарифма яскравостей відповідних ділянок об'єкта фотографування, подана графічно.

1866 **Крива суб'єктивного тоновідтворювання** (ru: кривая субъективного тоновоспроизведения) – крива тоновідтворювання фотографічного процесу, побудована з урахуванням умов зорового сприймання фотографічного образу і яскравостей об'єкта.

1867 **Крива характеристична монохроматична** (ru: кривая характеристическая монохроматическая) – характеристична крива фотографічного матеріалу, експонованого монохроматичним випромінюванням.

1868 **Крива характеристична фотографічного матеріалу** (ru: кривая характеристическая фотографического материала) – залежність оптичної густини почорнілості, а для кольорового поля – кольороподіленої або часткової густини від десяткового логарифма експозиції, подана графічно.

1869 **Критво** (ru: критье) – деталь палітурки, зроблена з покривного матеріалу, наклеювана на боковинки.

1870 **Критерії цінності документів** (ru: критерии ценности документов) – комплекс науково обґрунтованих ознак, на основі яких визначають цінність документів.

1871 **Критерій світлочутливості** (ru: критерий светочувствительности) – заданий фотографічний вфект, за яким визначають значину світлочутливості.

1872 **Криття** (ru: критье) – 1) обтягування (обклеювання) корінця і боковинок палітурки тканиною, ременем (вичиненою шкірою), тонким пергаментом чи іншими покривними матеріалами; 2) прикріплювання обкладинки до книжкового блока.

1873 **Крихкість лакового шару** (ru: хрупкость лакового слоя) – порушеність цілісності шару лаку на відбитку (папері) через малу еластичність шару і виникнення внутрішніх напруг.

1874 **Крихкість плівки** (ru: хрупкость пленки) – погіршеність здатності плівки наслідувати рух чи деформацію підкладки без розтріскування та відшаровування.

1875 **Крихкість фарбового шару** (ru: хрупкость слоя краски) – порушеність цілісності фарбової плівки через малу еластичність шару фарби на відбитку внаслідок неправильного вибору фарби і паперу та ін. причин.

1876 **Крихкість шару фарби на відбитку** (ru: хрупкость слоя краски на оттиске) – поява тріщини на образі по місцю згину лицевої сторони відбитка під кутом 180° та подальшому випрямлянні.

1877 **Кришення (викришування) покрейдованого шару паперу** (ru: крошение (выкрашивание) мелованного слоя бумаги) – руйнування цілісності (неперервності) поверхневого шару покрейдованого паперу чвреэ відшарування частинок покрейдованого шару.

1878 **Кришення (викришування) фарбувальних валиків** (ru: крошение (выкрашивание) красящих валиков) – руйнування цілісності (невперервності) поверхневого шару фарбувальних валиків.

1879 **Кроїти картон** (ru: кроить картон) – розрізувати картон на деталі потрібних розмірів.

1880 **Кроїти матеріал** (ru: кроить материал) – ділити матеріал на окремі заготованки.

1881 **Крок доріжки носія даних** (ru: шаг дорожки носителя данных) – відстань між суміжними доріжками носія даних, вимірювана у напрямку, перпендикулярному до доріжок.

1882 **Крок табуляції** (ru: шаг табуляции) – кількість знаків, на яку переміщається друкувальний механізм чи курсор, коли виявлено знак табуляції.

1883 **Кронен-корок** (ru: кронен-пробка) – металевий корок корончастої форми із защільником у вигляді вклвдки або кільця, використовний для герметизування скляних пляшок методом обтискання. *Найширше використовують для закупорювання пивних пляшок.*

1884 **Круглення корінця блока** (ru: кругление корешка блока) – надавання корінцю блока округлої форми, на відміну від плоского корінця. *Див. також* ***заокруглювання корінця блока.***

1885 **Ксерографія** (ru: ксерография) – електростатичний метод копіювання, за якого тонер прилипає до зарядженого паперу, утворюючи образ.

1886 **Куліса альбому** (ru: кулиса альбома) – аркуші альбому з кишенями або рамками для вставляння фотознімків, листівок, марок та інших наочних матеріалів.

1887 **Курс лекцій** (ru: курс лекций) – навчальне видання повного викладу тем навчальної дисципліни, визначених програмою.

1888 **Курсив** (ru: курсив) – шрифти, які імітують рукописний текст без знаків з'єднування літер.

1889 **Кут виконавчих механізмів фазовий сумарний** (ru: угол исполнительных механизмов фазовый суммарный) – у центральних системах керування кут повороту розподільчого вала, призначений кільком фазам або кільком незалежним частинам фаз одного чи кількох виконавчих механізмів.

1890 **Кут виконавчого механізму фазовий** (ru: угол исполнительного механизма фазовый) – в центральних системах керування кут повороту розподільчого вала, що відповідає тій чи іншій фазі кінематичного циклу виконавчого механізму.

1891 **Кут повороту растра** (ru: угол поворота растра) – кут нахилу растрових ліній на кожному із кольороподільних образів. *З'єднання визначених величин кутів дає змогу звести до мінімуму муар, який виникає під час накладання растрових структур. Загальноприйнятими установки кутів растрів є: чорна фарба – 45°, пурпурна фарба – 75°, жовта фарба – 90°, голуба фарба – 105°.*

1892 **Лагодження устатко́вання** (ru: ремонт оборудования) – комплекс операцій для відновлення справності або працездатності устатко́вання замінюванням чи відновлюванням зношених і пошкоджених деталей та вузлів.

1893 **Лак** (ru: лак) – синтетичний покрив, що надає глянець або захищає виріб.

1894 **Лак бурштиновий** (ru: лак янтарный) – олійний лак, вироблений з бурштину, застосовний у разі друкування на металевих поверхнях.

1895 **Лак покривний** (ru: лак покрывающий) – суміш органічних речовин, які після нанесення на поверхню та висушення утворюють тривку блискучу плівку.

1896 **Лакування** (de: Lackierung; en: varnishing; fr: laquage; ru: лакирование) – оздоблювальний процес, сутність якого полягає у наношенні на паперову друкову продукцію лаку, що зміцнює поверхню, фіксує фарбувальний шар, захищає образ, надає поверхні блиску, підсилює фарби.

1898 **Ламінат** (ru: ламинат) – багатошаровий листовий матеріал, складений з двох або більше шарів. Широко використовний для вироблення пакетів типу «пюр-пак» або «тетра-пак» для молочної продукції, соків, сухого вина.

1899 **Ламінування** (de: Laminierung; en: lamination; fr: pelliculage; ru: ламинирование) – 1) припресовування тонкої прозорої пластикової плівки на задрукований аркуш під дією тепла і тиску, щоб захистити чи покращати зовнішній вигляд; 2) наношення на паперову основу розплавів пластмас, щоб надати матеріалові газо-, паро-, водонепроникності та інших спеціальних властивостей. *Широко застосовують, виробляючи пакувальні матеріали для фасування харчових продуктів. Див. також* ***папір поламінований.***

1900 **Ламістер** (ru: ламистер) – композиційний матеріал, основою якого є фольга із сплавів алюміній-марганець-цинк, алюміній-залізо завтовшки 70–120 мкм, зовнішня сторона його покрита шаром харчового лаку ЕП51-18 завтовшки 4–6 мкм. *До внутрішньої сторони методом сухого каширування клеять поліпропіленову плівку завтовшки 50 мкм. Застосовний для вироблення банок (з фольги) і накривок методом штампування.*

1901 **Ланка механізму виходова** (ru: звено механизма выходное) – ланка механізму, що здійснює рух, для виконування якого призначено механізм.

1902 **Ланцюг логістичний** (ru: цепь логистическая) – лінійно впорядкована чисельність фізичних чи (і/або) юридичних осіб: виробників, дистриб'юторів, складів загальної призначеності тощо, які здійснюють логістичні операції, зокрема, з доданою вартістю, щоб довести матеріальний потік від одної логістичної системи до іншої.

1903 **Лапки** (ru: кавычки) – парний розділовий знак, використовний для виокремлювання назв, прямої мови, цитат, для графічного увиразнювання іронічного використання слова або словосполуки. *У друкарській складовині л. бувають двох видів – «ялинки» і власне «лапки». Якщо у*

взятому в л. фрагменті тексту є, в свою чергу, слово в л. або цитата, внутрішні та зовнішні л. складають по різному. Якщо у шрифтовому комплекті л. немає, застосовують інші накреслини, тоді виокремлюваний внутрішніми л. текст: 1) складають без л., натомість виокремлюють курсивом; 2) складають втяжкою; 3) складають шрифтом меншого кегля, іншої гарнітури.

1904 **Латекс** (ru: латвкс) – матеріал на основі каучуку, який додають до деяких сортів паперу, щоб покращити міцність щодо згинання. *Застосовний для надавання паперу, картону вологоміцності, як методом зовнішнього покривання, так і вводженням в паперову масу. Використовують в процесі холодного склеювання.*

1906 **Латенсифікування** (ru: латенсификация) – підсилювання прихованого образу додатковим засвічуванням чи оброблянням зекспонованого фотоматеріалу у розчинах або парах перед проявлянням. *Внаслідок л. фотографічну чутливість можна значно підвищити.*

1907 **Легенда** (ru: легенда) – 1) пояснювальна частина образу з додатковими відомостями, розшифруванням умовних познак тощо; 2) частини підрисункового підпису з відомостями про місце зберігання оригіналу, його художні та технічні особливості, дати створення тощо; 3) на карті – звід умовних знвків та пояснин, що розкривають їхній зміст. *Л. подають, коли в основному тексті немає посилок на умовні позначки деталей і частин образу ілюстрації, які б пояснювали їхню значину; коли такі посилки є, проте умови користування виданням примушують читача звертатися безпосередньо до ілюстрації, і для розшифровування познак пояснини у вигляді л. зручні в користанні. Див. також:* ***написи на ілюстраціях, підпис підрисунковий.*** *Інша назва –* ***експлікація.***

1908 **Ледерин** (ru: ледерин) – палітурний покривний матеріал на тканинній основі. *Розрізняють л. марки А (нітроцелюлозний покрив, до якого додають пігмент, наповнювач і пластифікатор); марки Б (поліамідний покрив на згинах, що не рветься, не витирається, добре сприймає витискання вологою, трафаретне друкування, однак погано – друкування палітурними фарбами).*

1909 **Липкість друкарських фарб** (ru: липкость печатных красок) – властивість фарб розриватися у фарбувальному

шарі від сил щвплення, що діють як в середині фарбувального шару, так і між фарбувальним шаром та паперовою поверхнею. *Для підвищення п. д. ф. вводять натуральні міцні чи (і/або) синтетичні оліфи.*

1910 **Липкість друкарської фарби підвищена** (ru: липкость печатной краски повышенная) – липкість друкарської фарби, яка не відповідає вимогам друкарського процесу, яка перебільшує за значино́ю норму і виходить за межі допуску на липкість для даного способу друкування і задруковного матеріалу.

1911 **Липкість клею** (ru: липкость клея) – здатність клею досить товстого шару міцно утримуватися на твердій поверхні субстрату.

1912 **Лисини** (ru: лысины) – дефект, характеризований повною відсутністю плівки в деяких місцях.

1913 **Лиск паперу (картону)** (ru: лоск бумаги (картона)) – властивість поверхні паперу (картону) віддзеркалювати світловий потік.

1914 **Лист підкладний** (ru: лист подкладной) – лист гладкого або згофрованого картону, якого підкладають під одиницю збільшеного вантажу і виступає з одного або кількох боків, щоб полегшити захоплювання вантажу під час укладання його на піддон.

1915 **Листок інформаційний** (ru: листок информационный) – реферативне нвперіодичне видання відомостей щодо передового виробничого досвіду або науково-технічного досягнення.

1916 **Литво паперове** (ru: литье бумажное) – вироби, сформовані з целюлозної маси.

1917 **Лиття паперове** (ru: литье бумажное) – процес вироблення фасонних виробів із целюлозної маси під тиском або під вакуумом.

1918 **Лиття під тиском** (ru: литье под давлением) – спосіб вироблення тари нагнітанням розплаву пластмаси в пресформи.

1919 **Лініатура растра** (ru: линиатура растра) – кількість прозорих або непрозорих ліній на 1 погонний сантиметр растра. *Л. р. становить від 24 до 160 лін./см. Вибір растра за лініатурою залежить від способу друкування, гладкості паперу, виду друкарських машин. Що вище лініатура, то менше помітними є мікрокрапки, на які розбито напівтоновий образ.*

1920 **Лінії шрифту** (ru: линии шрифта) – уявні поземні (горизонтальні) паралельні лінії, що проходять через верхні та нижні межі літер у рядку. *Виносні елементи літери виходять за л. ш.*

1921 **Лінійка** (ru: линейка) – складальний елемент різного рисунка, який використовують як засіб внутрішнього оформлювання видання для виокремлювання певних елементів тексту, для відокремлювання деяких частин таблиці, для вирвзнішого розмежовування заголовків різного рівня. *Кегель л. може коливатися у межах від 1 до 20 пунктів.*

1922 **Лінійка балансова** (ru: линейка балансовая) – те саме, що ***лінійка діагональна.***

1923 **Лінійка бордюрна** (ru: линейка бордюрная) – пінійка із образом повторюваних геометричних фігур, комплексу із паралельних ліній різної товщини, хвилястих ліній тощо. *Застосовна для обрамлювання тексту або ілюстрації.*

1924 **Лінійка груба** (ru: линейка грубая) – лінійка, яка дає відбиток у формі грубої лінії різної товщини, від 2 до 20 п. і друкувальна ділянка якої практично збігається з її кеглем. *Інша назва –* ***лінійка тупа.***

1925 **Лінійка діагональна** (ru: линейка диагональная) – лінійка, встановлювана у балансових таблицях по діагоналі справа наліво, згори донизу. *Інша назва – лінійка балансова.*

1926 **Лінійка пунктирна** (ru: линейка пунктирная) – складальнв лінійка, що дає відбиток лінії з тонких або напівгрубих штрихів.

1927 **Лінійка рантова** (ru: линейка рантовая) – складальна лінійка, що дає відбиток тонкої і напівгрубої (тонкої та грубої) паралельних ліній.

1928 **Лінійка рантово-пунктирна** (ru: линейка рантово-пунктирная) – складальна лінійка, що дає відбиток у вигляді тонкої штрихової та напівгрубої штрихових ліній.

1929 **Лінійка складальна** (ru: линейка наборная) – друкувальний елемент певного рисунка, зросту і формату.

1930 **Лінійка типометрична** (ru: линейка типометрическая) – лінійка, градуйована на специфічні типометричні одиниці форматів складовини та шпальт для рахування рядків на шпальті. *Див. також:* ***рядкомір, система типометрична.***

1931 **Лінійка тупа** (ru: линейка тупая) – див. лінійка грубв.

1932 **Лінійка хвиляста** (ru: линейка волнистая) – складальна лінійка, рисунок якої нагадує хвилясту лінію. Використовна для рамок, іноді для підкреслювання виокремлених слів та словосполук. *Див. також* ***асюре.***

1933 **Лініювання** (ru: линование) – наношення ліній в установленій формі на поверхню аркуша паперу.

1934 **Лінія пакування пастоподібної продукції** (ru: линия для упаковки пастообразной продукции) – комплекс машин і пристроїв розташованих у порядку послідовності виконування технологічних операцій процесу пакування пастоподібної продукції у тару і з'єднаних між собою транспортною системою. *За функційною призначеністю ці лінії можна поділити на види залежно від типу тари та фізико-механічних характеристик пастоподібної продукції.*

1935 **Лінія пакування поштучної продукції** (ru: линия для упаковки штучной продукции) – комплекс машин і пристроїв розташованих у порядку послідовності виконування технологічних операцій процесу пакування поштучної продукції і з'єднаних між собою транспортною системою. *За функційною призначеністю ці лінії можна поділити на види залежно від характеристики поштучної продукції, технології пакування і виду, типу тари; наприклад, лінія М6-АУГ для вакуумного пакування кусків м'яса птиці, кроликів у полімерну, термозсідаву плівку.*

1936 **Лінія пакування сипкої продукції** (ru: линия для упаковки сыпучей продукции) – комплекс машин і пристроїв розташованих у порядку послідовності виконування технологічних операцій процесу пакування сипкої продукції у тару і з'єднаних між собою транспортною системою. *За функційною призначеністю ці лінії можна поділити на види залежно від типу тари (споживчкова, транспортна), виду (пакет, пачка, мішок тощо) і фізико-механічних характеристик пакованої продукції (сипка, рідинна, в'язка, пластична).*

1937 **Лінія укладання упакованих одиниць у тару-обладдя** (ru: линия для укладки упакованных единиц в тару-оборудование) – комплекс машин і пристроїв, розташованих у порядку послідовності виконування технологічних операцій процесу укладання упакованих одиниць у тару-обладдя і з'єднаних між собою транспортною системою. *За функційною призначеністю ці лінії можна поділити на види залежно від типу упакованих одиниць (поштучна, тарна) і конструктивного виконування тари-обладдя.*

1938 **Лінія формування транспортних пакетів** (ru: линия для формирования транспортных пакетов) – комплекс машин і пристроїв розташованих у порядку послідовності

виконування технологічних операцій процесу формування транспортних пакетів як на піддонах, так і без піддонів і з'єднаних між собою транспортною системою. *За функційною призначеністю ці лінії можна поділити на види залежно від типу і виду упакованих одиниць, з яких формують транспортний пакет, наприклад, лінія Ш24-ЛУБ формування транспортних пакетів із картонних ящиків з макаронними виробами на піддоні.*

1939 **Лінія виробляння гальванокопій** (ru: линия изготовления гальванокопий) – група ванн, послідовно сполучених між собою транспортними засобами, та призначених для виробляння гальванокопій.

1940 **Лінія виробляння тари** (ru: линия для изготовления тары) – комплекс машин і пристроїв, розташованих у порядку послідовності технологічних операцій виробляння тари і з'єднаних між собою транспортною системою.

1941 **Лінія контрольна** (ru: линия контрольная) – лінія, нанесена на один матеріал для швидкого і точнішого розміщування іншого матеріалу, наприклад, для складання палітурок.

1942 **Лінія основна** (ru: линия основная) – поземна (горизонтальна) лінія, уздовж якої будують знаки у рядку.

1943 **Лінія пакування в транспортну тару** (ru: линия для упаковки в транспортную тару) – комплекс машин і пристроїв розташованих у порядку послідовності виконування технологічних операцій процесу пакування продукції в транспортну тару і з'єднаних між собою транспортною системою. *За функційною призначеністю ці лінії можна поділити на ряд видів у залежності від типу транспортної тари: ящик, мішок тощо і фізико-механічних характеристик пакованої продукції: сипка, рідинна, в'язка, пластична; наприклад, лінія В6-ОФА пакування сухих молочних продуктів у паперові мішки з поліетиленовою вкладкою.*

1944 **Лінія пакування змішаної продукції** (ru: линия для упаковки смешанной продукции) – комплекс машин і пристроїв розташованих у порядку послідовності виконування технологічних операцій процесу пакування змішаної продукції у тару і з'єднаних між собою транспортною системою. *За функційною призначеністю ці лінії можна поділити на види залежно від виду і типу тари та фізико-механічних характеристик змішаної продукції, наприклад, лінія Н1-ІЗА виробляння і пакування заливної риби в полімерну споживчу тару.*

1945 **Лінія репродукційно-проявча** (ru: линия рапродукционно-проявочная) – лінія, складена із змеханізованих або автоматизованих репродукційного фотоапарата і проявчої машини.

1946 **Лінія фасувальна** (ru: линия фасовочная) – комплекс машин, що охоплює фасувальний автомат, обладдя для нанощення маркувальних знаків. Обладдя для вкладання готового опакування у транспортну тару тощо.

1947 **Лінія шрифту верхня** (ru: линия шрифта верхняя) – уявна лінія, утворювана верхнім краєм основної частини вічка літер. Розрізняють л. ш. в. рядкових і заголовкових літер.

1948 **Ліногравюра** (ru: линогравюра) – гравюра на лінолеумі для ручного способу вироблення форм високого друку. *Див. також* ***гравюра.***

1949 **Ліньяж** (ru: линьяж) – кількість рядків у надрукованій сторінці складовини.

1950 **Літера** (ru: буква) – 1) знак для графічного зображення звуку чи звукосполуки; 2) металевий брусок з рельєфним дзеркальним образом літери або знака на верхньому торці, що слугує друкувальним елементом; 3) позначка пункту переліку в літерно-тематичному заголовку, родо-літерному заголовку, родо-літерно-тематичному заголовку, заголовку-літері.

1951 **Літера велика** (ru: буква прописная) – ***див. літера заголовкова.***

1952 **Літера заголовкова** (ru: буква заглавная) – літера збільшеного порівняно з рядковими літерами розміру в межах одного кегля, у деяких випадках і з іншою графікою.

1953 **Літера мала** (ru: буква строчная) – див. ***літера рядкова.***

1954 **Літера на репродукованому оригінал-макеті (фотоформі) чужа** (ru: буква на репродуцированном оригинал-макете (фотоформе) чужая) – літера або знвк у тексті репродукованого оригінал-макету чи фотоформі, які відрізняються за кеглем, гарнітурою і контрастом штриха і не відповідають загальному стилеві оригіналу видання. *Визначають за шириною доземних і поземних штрихів.*

1955 **Літера рядкова** (ru: буква строчная) – літера, яка за своїми розмірами менша ніж заголовкова в межах одного кегля, у деяких випадках і з іншою графікою.

1956 **Література** (ru: литература) – сукупність творів писемності в опублікованій або неопублікованій формах. *Л. поді-*

ляють за галузями знань, за способом відображення дійсності, за соціально-функційною призначеністю тощо.

1957 **Літографія** (ru: литография) – спосіб друкування, де рисунок наносять на плоску поверхню літографського каменя спеціальною фарбою, що містить жирні кислоти, мила і смоли, а прогалинні ділянки зволожують водою і таким чином роблять їх несприйнятливими до фарби. *В інших випадках застосовують плоский офсетний друк з користанням двох циліндрів, які наносять образ з друкувального циліндра на заготованку. Перший циліндр з друкарською формою знімає фарбу з валика і переносить її на другий циліндр офсетного друку.*

1958 **Лічильник аркушний** (ru: счетчик листов) – пристрій для рахування кількості аркушів у стосі паперу.

1959 **Логістика** (ru: логистика) – наука планувати, контролювати і керувати транспортуванням, складуванням та іншими матеріальними і нематеріальними операціями, виконувані в процесі доводження сировини і матеріалів до виробничого підприємства, внутрізаводським переробЛянням сировини, матвріалів і напівфабрикатів, доправлянням готової продукції до споживача відповідно до інтересів і вимог останнього, а також передаванням, зберіганням і оброблянням відповідної інформації. Пакування – складова частина логістики.

1960 **Логотип** (ru: логотип) – постійний словесний, образотворчий або об'ємний знак, скомбінований з літерами, цифрами, словами або без них, що слугує емблемою телерадіоорганізації, студії, агентства чи окремої особи, які представляють свої телерадіопрограми чи передачі. *Інша назва – фірмовий, торговий знак.*

1961 **Лоток** (ru: лоток) – дерев'яний, картонний або пластмасовий ящик без накривки заввишки не більше 150 мм. з виступавими фіксаторами або з фіксаторами іншої продукції. *Найширше застосовні для транспортування, зберігання і реалізування плодів, овочів, м'ясних і молочних продуктів, хлібобулочних виробів та інших харчових продуктів.*

1962 **Луготривкість фарби низька** (ru: щелочная стойкость краски низкая) – властивість фарби, характерна тим, що суху фарбову плівку відбитка можна розчинити лужним розчином.

1963 **Лужність паперу підвищена** (ru: щелочность бумаги повышенная) – ступінь лужності паперу, що перевищує норму і виходить за межі допусків для даного сорту.

1964 **Люксметр** (ru: люксметр) – переносний прилад для вимірювання освітленості. *Люксметр – один з видів фотометра.*

1965 **Лясе** (ru: лясе) – приклеєна одним кінцем до корінця книжкового блока тасьма, що слугує для підвищення зручності користування виданням. *Див. також* ***блок книжковий.*** *Інша назва –* ***стрічка-закладка.***

1966 **Макет анотованої каталожної картки** (ru: макет аннотированной каталожной карточки) – зразок каталожної картки стандартної форми з бібліографічним описом видання, який розміщують на звороті титульного аркуша видання або на його кінцевій сторінці. *М. а. к. к. складають із заголовка, бібліографічного опису, анотації, індексу ББК, комплексного книготоргівельного індексу-шифру, авторського знаку. ISBN). Див. також* ***анотація.***

1967 **Макет видання** (ru: макет издания) – модель художньої оформи видання в цілому або лише його майбутньої обкладинки (палітурки, суперобкладинки), способу верстання розворотів, призначеність якого полягає в тому, щоб оцінити мистецьку цінність художнього вирішення, попередньо узгодити складні композиційні комплекси, розрахувати їх оформи. *М. в. використовують для рекламування майбутнього видання, для збирання замов у книготоргівельних організаціях та підприємствах, для експонування на виставках, для обговорювання видання серед фахівців перед випусканням повного накладу. Розрізняють м. в. виклеєний, оправи, суперобкладинки, художньої оформи видання, об'ємний. Див. також* ***оформа видання художня.***

1968 **Макет видання об'ємний** (ru: макет издания объемный) – макет книжкового блока, що його виробляють з паперу, на якому будуть друкувати наклад, і покривають палітуркою з нанесеними на неї текстом і образами. *М. в. о. використовують для виставок, а також для того, щоб установити розміри та розташунок корінця суперобкладинки.*

1969 **Макет оправи** (ru: макет оправы) – виклеєний з пробних і коректурних відбитків маквт одного з зовнішніх елементів оформи: палітурки, обкладинки, суперобкладинки.

1970 **Макулатура** (ru: макулатура) – відходи від переробляння або після використання за призначеністю різних видів паперу (картону), придатні для користання як вторинний волокнистий напівфабрикат.

1971 **Макулатурна маса** (ru: макулатурная масса) – водна суспензія вторинних волокнистих напівфабрикатів, призначена для вироблення паперу (картону).

1972 **Малоконтрастні гарнітури** (ru: малоконтрастные гарнитуры) – див. шрифти малоконтрастні.

1973 **Манжет** (ru: манжет) – див. **клапан.**

1974 **Манжетка (бандероль)** (ru: манжетка (бандвроль)) – паперова, склеєна кільцем стрічка, якою обв'язують книжку. *М. використовують для реклами, а також, щоб об'єднати в один комплект кілька томів дво- або тритомника.*

1975 **Маргіналії** (ru: маргиналии) – текстова чи зображена інформація на берегах книжкової сторінки.

1976 **Марзани** (ru: марзаны) – 1) найбільший прогалинний матеріал для заповнювання прогалинних ділянок на початкових та кінцевих шпальтах книжки, на берегах сторінок. 2) дерев'яний або капроновий брусок, який вкладають у заглибину одно- чи триножової різальної машини, щоб захистити лезо ножа від швидкого затуплення.

1977 **Марка видавнича** (ru: марка издательская) – фірмовий знак видавництва, зазвичай символізує загальний зміст, напрям або специфіку. Інша назва – знак видавничий.

1978 **Марка торгова** (ru: марка торговая) – Оригінально оформлений графічний образ, оригінальна назва, особлива сполука цифр, літер або слів тощо, якими підприємство наділяє свої вироби, опакування. *М. т. є об'єкт промислової власності і його реєструють в спеціальній державній установі.*

1979 **Маркер** (ru: маркер) – велика крапка, використовна як елемент оформи у фотоскладанні.

1980 **Маркетинг** (ru: маркетинг) – *див.* ***вивчання ринку.***

1981 **Маркóвання** (ru: маркировка) – текст, умовні познаки та малюнки на зовнішньому опакóванні чи продукції.

1982 **Маркóвання споживчкове** (ru: маркировка потребительская) – маркóвання, що містить інформацію щодо виробника, кількості, якості та ціни продукції, способів поводження з нею під час споживання, а також рекламує продукцію.

1983 **Маркóвання транспортне** (ru: маркировка транспортная) – маркóвання, що містить інформацію щодо адресата, відправника та способів поводження з упакованою продукцією під час її транспортування та зберігання.

1984 **Маркування** (ru: маркирование) – дія (процес) за значи́нóю ***маркувати.***

1985 **Маркувати** (ru: маркировать) – наносити марку чи маркóвання на продукцію чи опакóвання.

1986 **Марля** (ru: марля) – бавовняна тканина рідкого переплетення, апретовано крохмалем, щоб надати штивності і полегшити оброблення. *Використовують як матеріал на перше обкантóвання корінця.*

1987 **Марля поліграфічна** (ru: марля полиграфическая) – обкантовувальний матеріал у вигляді рідкої запретованої бавовняної тканини.

1988 **Марля приклеєна несиметрично** (ru: приклеивание марли несимметричное) – марля приклеєна так, що від країв смуги марлі до країв палітурки різна відстань.

1989 **Маса брутто** (ru: масса брутто) – маса пакування разом з продукцією.

1990 **Маса вальцівна** (ru: масса вальцовочная) – високо еластичний, міцний в'язкий матеріал для друкарських валків являє собою суміш желатини і гліцерину, співвідносини яких можуть змінюватися залежно від змінювання температури. *Розрізняють м. в слабку, середньоміцну та надміцну.*

1991 **Маса видавнича** (ru: масса издательская) – див. ***аркушат загальний.***

1992 **Маса для виробляння паперу (картону)** (ru: масса для изготовления бумаги (картона)) – водна суспензія волокнистих напівфабрикатів для виробляння паперу (картону).

1993 **Маса нетто** (ru: масса нетто) – маса продукції без опакóвання. *Ціну на товар часто встановлюють за масою нетто і в цій ціні враховують вартість опакóвання. Для позначання маси товару разом із споживчим опакóванням, в якій його доправляють споживачеві, наприклад, банка консервів, тюбик зубної пасти, флакон парфумів. Застосовують , також, поняття – «напівнетто».*

1994 **Маса опакóвання** (ru: масса упаковки) – мáса тари і допоміжних пакувальних засобів одиниці опакóвання.

1995 **Маса пластична** (ru: масса пластическая) – матеріал на основі природних або синтетичних полімерів, здатний набувати заданої форми під тиском і зберігати її після охолодження. *Розрізняють термопласти: поліетилен, полівінілхлорид, полістирол, поліпропілен і реактопласти: фенопласти.*

1996 **Масив бітовий** (ru: массив битовый) – подача графічного образу послідовністю елементів даних, кожний з яких відповідає одному пікселю, а значина описує стан цього пікселя: колір, яскравість тощо.

1997 **Маска** (ru: маска) – допоміжна фотоформа для усування градаційних чи колірних спотворень у фотографічному образі способом фотографування через неї оригіналу.

1998 **Маска оптичного образу** (ru: маска оптического изображения) – допоміжний чорно-білий або кольороподільний образ, використовуваний для корегування градаційних та кольороділильних викривин.

1999 **Маскування** (ru: маскирование) – метод усування кольорових спотворин у кольоровому фотографуванні, який базується на оптичному перетворюванні кольороподільних образів під час їх отримування. *За видом кольорових спотворин, які треба усунути, м. поділяють на кольороподільне та градаційне. За типом оптичного перетворювання розрізняють м., основане на складанні оптичних щільностей, та м., основане на складанні інтенсивностей. За способом практичного здійснювання м. буває зовнішнє, внутрішнє, електронне.*

2000 **Маскування електронне** (de: Maskierung; en: masking; fr: masquage; ru: маскирование) – усування градаційних чи колірних спотворин образу у комп'ютерній видавничій системі

2001 **Маскування багатошарового кольороподіленого образу забарвленими складниками** (ru: маскирование многослойного цветоделенного изображения окрашенными составляющими) – внутрішнє маскування, за яким маска утворюється із залишку забарвлених складників, що не прореагували під час утворювання основних барвників у процесі кольорового проявляння.

2002 **Маскування градаційне** (ru: маскирование градационное) – метод усування кольорових спотворин образу, що полягає в ділильному оптичному пертворенні кожного з трьох кольороподільних образів під час друкування з них виправленого кольорового образу. *За точністю кольоровідтворення м. г. поділяють на дублікаційно точне (яке забезпечує правильне відтворення на образі співвідносин оптичних густин фотографованого об'єкта в якнайбільшому інтервалі яскравостей) та психологічно точне (яке дає змогу отримати в обмеженому кольоровому діапазоні такі образи, за яких співвідносини яскравостей навіть для висококонтрастних об'єктів оглядово сприймаються як природні). М. г. застосовують у*

поліграфії, щоб отримати образи висококонтрастних об'єктів, коли інтервал оптичних щільностей обмежений.

2003 **Маскування кольорових викривин** (ru: маскирование цветных искажений) – метод поліпшення кольоровідтворювання у фотографічному образі.

2004 **Маскування кольорового образу кольороділильне** (ru: маскирование цветного изображения цветоделительное) – маскування, що поліпшує кольороділильні властивості процесу кольоровідтворювання.

2005 **Маскування кольороподіленого образу внутрішнє** (ru: маскирование цветоделенного изображения внутреннее) – маскування, за якого маскувальний і маскований образ утворюються в шарах даного кольорофотографічного матеріалу.

2006 **Маскування кольороподіленого образу градаційне** (ru маскирование цветоделенного изображения градационное) – маскування, що поліпшує градаційні властивості кольороподілених образів.

2007 **Маскування кольороподіленого образу зовнішнє** (ru: маскирование цветоделенного изображения внешнее) – маскування, за яким маскувальний і маскований образ виробляють у вигляді окремих образів.

2008 **Масштабування** (ru: масштабирование) – репродукування образу оригінала у встановленому масштабі.

2009 **Матеріал** (ru: материал) – первинний предмет праці, який використовують для виробляння виробу.

2010 **Матеріал амортизувальний** (ru: материал амортизирующий) – див. ***матеріал погашальний***.

2011 **Матеріал брошурувально-палітурний** (ru: материал брошюровочно-переплетный) – матеріал для скріплювання блоків, виробляння та оформлювання форзаців обкладинок, палітурок.

2012 **Матеріал для пакування молочних продуктів скомбінований** (ru: материал для упаковки молочных продуктов комбинированный) – папір із двобічним поліетиленовим покривом або з поліетиленовим внутрішнім та парафіновим зовнішнім покривом, із надрукованим образом на зовнішньому покриві, призначений для пакування молочних продуктів на автоматичних лініях.

2013 **Матеріал допоміжний** (ru: материал вспомогательный) – матеріал, який витрачають під час виконування твхнологічного процесу додатково до основного матеріалу.

2014 **Матеріал задрукóвний** (ru: материал запечатываемый) – матеріал, який призначено чи (і/або) можливо задрукувати.

2015 **Матеріал зармований** (ru: материал армированный) – матеріал, зміцнений ниткою або тканиною, наприклад, зармована поліетиленова плівка. *(Армований – той, що перебуває в процесі армування як об'єкт дії).*

2016 **Матеріал корінцевий** (ru: материал корешковый) – матеріал, який зміцнює кріплення корінця книжкового блока до палітурки.

2017 **Матеріал лакофарбовий** (ru: материал лакокрасочный) – рідинна чи пастоподібна суміш, яка в разі нанесення тонким шаром на поверхню висихає, утворюючи плівку (лакофарбовий покрив), що утримується на цій поверхні силами адгезії.

2018 **Матеріал маскувальний** (ru: материал маскировочный) – матеріал, призначений для вироблення масок, обкантовування фотоформ, використовування як основи монтажу негативів, коректури фотоформ та інших подібних робіт. *М. м. являє собою прозору плівку (основу) зі спеціальним шаром червоного кольору або кольору, який можна знімати.*

2019 **Матеріал незадрукóвний** (ru: материал незапечатываемый) – матеріал який не можливо задрукувати.

2020 **Матеріал обкантовувальний** (ru: материал окантовочный) – папір, тканина чи нетканий матеріал для зміцнення корінця книжкового блока.

2021 **Матеріал обклеювальний** (ru: материал оклеечный) – міцний щільний папір, наклеєний на внутрішню сторону картонних боковинок палітурки для запобігання жолобленню.

2022 **Матеріал основний** (ru: материал основной) – матеріал первинної заготованки.

2023 **Матеріал пакувальний** (ru: материал упаковочный) – основний елемент вироблення опаковання, з якого створюють пакувальні засоби. *Окремі види матеріалів (в певних випадках) являють собою безпосередньо опакóвання.*

2024 **Матеріал пакувальний жорсткий** (ru: материал упаковочный жесткий) – матеріал, що забезпечує незмінність форми і розмірів опакóвання, транспортного пакета.

2025 **Матеріал палітурний, приклеєний нещільно** (ru: приклеивание переплетного материала неплотное) – палітурний матеріал, який нещільно прилягає до корінця або

до картонних боковин і відстави через нерівномірне нанесення клею.

2026 **Матеріал погашальний** (ru: материал амортизационный) – матеріал, з якого виробляють погасники (амортизатори) і прокладки.

2027 **Матеріал покривний** (ru: материал покрывной) – матеріал на покрив.

2028 **Матеріал поламінований** (ru: материал ламинированный) – скомбінований матеріал з двох чи більше склеєних між собою шарів.

2029 **Матеріал прогалинний** (ru: материал пробельный) – друкарський складальний матеріал, призначений для заповнювання прогалин у складанній формі.

2030 **Матеріал протиадгезійний** (ru: материал антиадгезионный) – матеріал, який перешкоджає злипанню.

2031 **Матеріал протиперебивальний** (ru: материал противопереводной) – матеріал для запобігання переношенню фарби з відбитка на черговий аркуш після виведення з друкарської машини.

2032 **Матеріал склейний** (ru: материал склеиваемый) – матеріал, з'єднаний чи призначений для з'єднування з іншим матеріалом за допомогою клею.

2033 **Матеріал супроводжувальний** (ru: материал сопроводительный) – будь-який виданий окремо матеріал як додаток до основного видання, призначений для спільного з ним користання. *М. с. можуть бути книжки, брошури, аркушеві видання грамплатівки, магнетні стрічки, компакт-диски тощо.*

2034 **Матеріал тарний** (ru: материал тарный) – матеріал, застосовний для виробляння тари і пакувальних матеріалів.

2035 **Матеріал формний** (ru: материал формный) – матеріал для виробляння друкарської форми.

2036 **Матеріал формний сітчастий** (ru: материал формный сетчатый) – формний матеріал у вигляді сітки з капронової, шовкової чи іншої мононитки або дроту для виробляння трафаретної друкарської форми.

2037 **Матеріал фотографічний (фотоматеріал)** (ru: материал фотографический (фотоматериал)) – світлочутливий матеріал, призначений для отримування на ньому фотографічного образу.

2038 **Матеріал фотографічний кольоровий** (ru: материал фотографический цветной) – фотографічний матеріал, на

якому внаслідок експонування та хіміко-фотографічного оброблення утворюється кольоровий образ.

2039 **Матеріал фотографічний негативний** (ru: материал фотографический негативный) – фотографічний матеріал, призначений для знімання і отримування нвгативного чорно-білого або кольорового образу об'єкта знімання.

2040 **Матеріал фотографічний позитивний** (ru: материал фотографический позитивный) – фотографічний матеріал, призначений для друкування і отримування чорно-білого або кольорового позитивного образу об'єкта знімання.

2041 **Матеріал фотографічний чорно-білий** (ru: материал фотографический черно-белый) – фотографічний матеріал з металевого срібла, на якому внаслідок експонування та хіміко-фотографічного оброблення утворюється чорно-білий образ.

2042 **Матеріали консервувальні** (ru: материалы консервационные) – речовина чи суміш речовин, здатних захистити вироби від впливу кліматичних і біологічних чинників довкілля.

2043 **Матеріали конференції** (ru: материалы конференции неперіодичний збірник підсумкових матеріалів конференцій, доповідей, рекомендацій, ухвал. *Див. також* ***видання наукове***.

2044 **Матеріали палітурні** (ru: материалы переплетные) – матеріали, використовні для виробляння палітурок. *Наприклад, покривні палітурні матеріали, палітурний картон та їх оздоби: палітурна фольга, палітурні фарби, полімерні плівки для припресовування.*

2045 **Матеріали палітурні покривні** (ru: материалы переплетные покрывные) – матеріали, якими покривають картонні боковинки палітурки. *Розрізняють м. п.-п. на тканинній основі, на паперовій основі, на нетканих основах.*

2046 **Матеріали полімерні** (ru: материалы полимерные) – матеріали переважно із синтетичних полімерів (синтетичні смоли, пластичні маси, каучук, ґума, фарби, клеї, синтетичні волокна і тканини та матеріали, здатні фотополімеризуватися).

2047 **Матовіння плівки** (ru ломатовение пленки) – змінювання блиску плівки через поруйнування зовнішнього шару покриву внаслідок фотохімічного процесу.

2048 **Матрицювання** (ru: прессование стереотипной матрицы) – виробляння стереотипної матриці методом пресування.

2049 **Матриця** (ru: матрица) – 1) відбита на пластичному картоні або іншому матеріалі заглиблена копія друкарської форми високого друку, яка слугує виливальною формою для вироблення стереотипу; 2) металевий брусок із заглибленим образом літери чи знака на торці, який слугує виливальною формою для вироблення літер ручного складання, або металевий брусок з таким самим образом на одній з вузьких бокових сторін, який разом з іншими матрицями являє собою форму для виливання рядків у рядковиливальних складальних машинах (лінотипах); 3) контрштамп з рельєфним, випнутим образом для конгревного витискання.

2050 **Матриця кольороділильних характеристик** (ru: матрица цветоделительных характеристик) – таблиця кольороділильних характеристик трьох приймачів, які здійснюють ділення відносно трьох барвників кольорового фотографічного образу.

2051 **Матриця міжшарових ефектів проявлення** (ru: матрица межслойных эффектов проявления) – матриця кольороділильних характеристик, зумовлена взаємним впливанням шарів під час проявляння.

2052 **Матриця наскрізних кольороділильних характеристик** (ru: матрица сквозных цветоделительных характеристик) – матриця кольороділильних характеристик, визначувана кольороділильними характеристиками усіх послідовних стадій процесу кольоровідтворювання, а також ефектів взаємного впливання шарів.

2053 **Матриця стереотипна** (ru: матрица стереотипная) – зворотна рельєфна копія складовинної форми, вироблена методом пресування з матричного картону, пластмаси, свинцю чи гальванопластичним методом.

2054 **Машина аркушекомплектувальна** (ru: машина листокомплектовочная) – машина для комплектування аркушевого видання блокового типу накладання.

2055 **Машина бандеролювальна** (ru: машина обандероливающая) – машина для обгортання упаковних одиниць або непакованої поштучної продукції клейовою стрічкою пакувального матеріалу по всьому периметру або частково.

2056 **Машина бігувально-перфорувальна** (ru: машина биговочно-перфорационная) – машина зі змінними інструментами, призначена для наношення бігу та (або) перфорації на палітурку, обкладинку чи аркушеве видання.

2057 **Машина блоковставча** (ru: машина блоковставляющая) – багатопозиційна машина для вставляння блока в палітурку чи обкладинку.

2058 **Машина бортувальна** (ru: машина отбортовочная) – машина для створювання борта корпуса металевої банки, накривки.

2059 **Машина вакуумного пакування** (ru: машина для вакуумной упаковки) – машина для заповнювання і закривання тари під вакуумом.

2060 **Машина виливальна** (ru: машинв для литья) – машина для отримування розплаву полімерного матеріалу і його вприскування в спеціальну форму для лиття під тиском. *Застосовна для вироблення тари, закупорювальних та інших пакувальних виробів із пластмас. Має завантажувальний пристрій, призначений для гранул, пластифікаційний циліндр з черв'яком для перемішування і розігрівання гранул, інжекційний механізм для подавання розплавленої пластмаси під тиском, рознімну пресформу ■ охолоджуванням вилитого виробу.*

2061 **Машина вимивальна** (ru: машина вымывающая) – машина для отримування способом вимивання рельєфного образу на фотополімерній копії.

2062 **Машина вкладально-швацька** (ru: машина вкладочно-швейная) – машина для комплектування блока вкладанням та скріплювання його дротом.

2063 **Машина вклеювальна** (ru: машина вклеечная) – машина для вміщування вклейок.

2064 **Машина групувальна** (ru: машина ґруппирующая) – машина, призначена формувати групові одиниці із споживкового опакування або непакованої поштучної продукції.

2065 **Машина для видування** (ru: машина для выдувания) – машина, призначена видувати скляну або полімерну тару.

2066 **Машина для контролювання тари** (ru: машина для контролирования тары) – машина для контролювання геометричних параметрів тари в безперервному або періодичному режимах роботи.

2067 **Машина для контролювання якості пакування** (ru: машина для контролирования качества упаковки) – машина, призначена контролювати дозування, герметичність закупорювання, наявність етикеток тощо.

2068 **Машина для контролювання якості продукції** (ru: машина для контролирования качества продукции) – ма-

шина, призначенв контролювати якість продукції в безперервному або періодичному режимах за встановленими параметрами.

2069 **Машина для миття тари** (ru: машина для мытья тары) – машина для видалянння бруду з поверхні тари за допомогою мийних засобів і води.

2070 **Машина для обгортання пакетоплівкою** (ru: машина для обвертывания пакетов пленкой) – мвшина, яка автоматично обгортає пакети полімерною плівкою.

2071 **Машина для очищання тари** (ru: машина для очищения тары) – машина для механічного чи (і/або) пневматичного очищання поверхні тари.

2072 **Машина для пакування консервних банок** (ru: машина для упаковки консервных банок) – машина, призначена для групового пакування металевих, скляних або полімерних банок в транспортну тару або в полімерну термозсідаву плівку.

2073 **Машина для сушіння тари** (ru: машина для сушки тары) – машина для видаляння краплин води або вологи з тари термічним способом.

2074 **Машина для фасування продуктів у туби** (ru: машина для расфасовки продуктов в тубы) – автомат для заповнювання металевих або пластмасових тюбиків різними пастоподібними продуктами. Використовують у харчовій, косметичній і фармацевтичній галузях промисловості.

2075 **Машина для фасування рідини в пляшки** (ru: машина для расфасовки жидкости у бутылки) – машина для фасування молока, молочних продуктів, різних напоїв тощо в пляшки.

2076 **Машина для формування складанної тари** (ru: машина для формирования складной тары) – машина, призначена для формування складанної тари із плоскоскладеної заготованки.

2077 **Машина дозувальна фасувальна** (ru: машина дозирующая фасовочная) – машина, призначена для дозування, фасування у тару сипкої, рідинної, в'язкої, пластичної або дрібнопоштучної продукції.

2078 **Машина дротозшивальна** (ru: машина проволокошвейная) – машина для зшивання тари дротом.

2079 **Машина друкарська** (ru: машина печатная) – машина для друкування видань чи інших друкових виробів.

2080 **Машина друкарська аркушева** (ru: машина печатная листовая) – друкарська машина, в яку задруковний матеріал подають у вигляді аркушів.

2081 **Машина друкарська однобічна (двобічна)** (ru: машина пвчатная односторонняя (двусторонняя)) – друкарська машина, в якій за один прогін матврівл задрукоауеться з одного боку (двох боків).

2082 **Машина друкарська однофарбова (багатофарбова)** (ru: машина печатная однокрасочная (многокрасочная)) – друкарська машина для друкування одноколірних (багатоколірних) виробів за один робочий цикл.

2083 **Машина друкарська ротаційна** (ru: машина печатная ротационная) – друкарська машина, в якій друкарську форму розташовано на формному циліндрі, а папір – на друкарському циліндрі.

2084 **Машина друкарська рулонна** (ru: машина лечатная рулонная) – друкарська машина, в яку задруковний матврівл подають у вигляді суцільної стрічки, що розмотується з рулону.

2085 **Машина друкарська спеціалізована (універсальна)** (ru: машина печатная специализированная (универсальная)) – друкарська машина для друкування одного певного виду (різних видів) продукції.

2086 **Машина друкарська тигельна** (ru: машина печатная тигельная) – друкарська машина, в якій друкарську форму і папір розташовано на плоскій поввpxні.

2087 **Машина етикеткувальна** (ru: машина втикетировочная) – машина для наношвння втикеток на опакования.

2088 **Машина загортальна** (ru: машина заверточная) – машина для загортання продукції в пакувальний матеріал.

2089 **Машина закачувальна** (ru: машина закаточная) – машина для створювання закачного шва металввої банки і для з'єднування денець і корпуса бляшаних банок.

2090 **Машина заклеювальна** (ru: машина заклеечная) – машина для заклеювання корінця скріплвного книжкового блока.

2091 **Машина заклеювально-сушильна** (ru: машина заклеечно-сушильная) – машина для заклеювання та сушіння корінця книжкового блока.

2092 **Машина закупорювальна** (ru: машина укупорочная) – машина для закупорювання тари після поміщення в неї продукції, щоб забезпечити її збврвжність, створити умови транспортування і збування.

2093 **Машина зошитокомплектувальна** (ru: машина тетрадекомплектовочная) – машина для комплектування зошитів видання у блок накладанням.

2094 **Машина зшивальна** (ru: машина сшивная) – машина для зшиввння розгортки картонного ящика по з'єднувальному клапану скобами з круглого дроту або сталевої сплющеної стрічки.

2095 **Машина капталоприклеювальна** (ru: машина капталоприклеечная) – машина для заклеювання корінця, приклеювання капталу та обкантовування блока.

2096 **Машина каширувальна** (ru: машина кашировальная) – машина для круглення і каширування корінця блока.

2097 **Машина клеїльна** (ru: машина клеильная) – машина для склеювання складанної картонної тари.

2098 **Машина клейонамазувальна** (ru: машина клввнамазывающая) – машина для рівномірного наношення шару клею на один бік заготованки палітурки.

2099 **Машина клвйоскріплювальна** (ru: машина клеескрепляющая) – машина для скріплювання блока клвєм і готування його до вставляння

2100 **Машина комплектувально-швацька** (ru: машина комплектовочно-швейная) – машина для комплектування блока накладанням та його скріплювання.

2101 **Машина копіювально-розмножувальна** (ru: машина копировально-множительная) – машина для багаторазового копіювання на формну пластину того самого образу з високою точністю взаємного розташунку.

2102 **Машина корпусоробча** (ru: машина корпусоизготовительная) – машина для автоматичного формування коробок і дяких інших пакувальних виробів.

2103 **Машина лакувальна** (ru: машина лакировочная) – машина для наношення тонкого шару лаку на обкладинку, суперобкладинку чи аркушеве видання.

2104 **Машина лінійко-прогалинна** (ru: машина линеечно-пробельная) – машина для виливання з друкарського сплаву складальних лінійок і прогалинних елвмвнтів.

2105 **Машина маркувальна** (ru: машина маркировочная) – машина для завтоматизованого маркування пакувальних виробів.

2106 **Машина наґвинчувальна** (ru: машина навинчивающая) – машина для закупорювання споживкової тари способом наґвинчування накривки на горловину тари.

2107 **Машина накидально-вкладальна** (ru: машина накидочно-вкладочная) – машина для накидання на зошит накидки чи вкладання вкладки.

2108 **Машина ниткозшивальна** (ru: машина нитешвейная) – машина для скріплювання блока нитками.

2109 **Машина обв'язувальна** (ru: машина обвязочная) – машина для скріплювання упакованих одиниць обв'язувальним матеріалом із з'єднуванням кінців механічним мвтодом або зварюванням.

2110 **Машина обгортальна** (ru: машина обврточная) – машина для обгортання скомплвктованого аркушевого видання блокового типу.

2111 **Машина обкантовувальна** (ru: машина окантовочная) – машина для обкантовування складного зошита чи блока.

2112 **Машина обтискальна** (ru: машина обжимная) – машина для закупорювання споживчої тари способом обтискання вінців накривки до горловини тари.

2113 **Машина офсетна друкарська** (ru: машина офсетная печатная) – машина для наношення багатоколірного друку на опакування методом офсвтного друкування. *Друкувальна секція її складається з трьох циліндрів – друкувального, формового і обтягнутого еластичним покривом передавального офсетного. У м. о. д. ■ друкувальних елементів друкарської форми, закріпленої на формному циліндрі, фарба передається на покрив, а ■ неї – на задрукований матеріал.*

2114 **Машина пакеторозформовувальна** (ru: машина пакеторасформовочная) – машина для ділення транспортного пакета на упаковані одиниці.

2115 **Машина пакетоформувальна** (ru: машина пакетоформовочная) – машина для створювання вантажного пакета на піддоні.

2116 **Машина пакувальна** (ru: машина упаковочная) – машина для змвханізованого або завтоматизованого пакування продукції.

2117 **Машина палітуркоробча операційна** (ru: машина крышкоизготовительная операционная) – машина, на якій виконують окремі опврації технологічного процесу виробляння палітурки.

2118 **Машина палітуркоробча універсальна рулонна** (ru: машина крышкодвлательная универсальная рулонная) – багатоопераційна палітуркоробча машина періодичної дії,

на якій виробляють складені та суцільнокриті палітурки з рулонного покривного матеріалу.

2119 **Машина паперорізальна одноножова** (ru: машина бумагорезальная одноножевая) – машина для обробляння стосу паперу різанням з одного боку.

2120 **Машина паперорізальна триножова** (ru: машина бумагорезальная трехножевая) – машина для одночасного обрізування блока чи готового видання з трьох боків.

2121 **Машина парафінувальна** (ru: машина парафинирующая) – машина для наношення на папір (картон) тонкого шару парафіну.

2122 **Машина пачков'язальна** (ru: машина пачковязальная) – машина для обв'язування шпагатом, синтетичною стрічкою пачок газет, журналів та іншої подібної продукції.

2123 **Машина плоскодрукарська** (ru: машина плоскопечатная) – друкарська машина, в якій плоску друкарську форму розташовано на талері, а папір на друкарському циліндрі.

2124 **Машина плоскодрукарська двообертова** (ru: машина плоскопечатная двухоборотная) – плоскодрукарська машина, в якій друкарський циліндр робить два оберти (з яких один робочий) за робочий цикл.

2125 **Машина плоскодрукарська раверсивна** (ru: машина плоскопечатная реверсивная) – плоскодрукарська машина, в якій друкарський циліндр під час робочого ходу талера обертається в одному напрямку, а під час нвробочого ходу, будучи підійнятим, – у зворотному.

2126 **Машина плоскодрукарська стопциліндрова** (ru: машина плоскопечатная стопцилиндровая) – плоскодрукарська машина, в якій друкарський циліндр робить один повний оберт під час робочого ходу талера, залишаючись нерухомим під час його неробочого ходу.

2127 **Машина приклеювальна** (ru: машина приклеечная) – машина для приклеювання форзаца чи приклвювання до зошита.

2128 **Машина приклеювально-обкантовувальна** (ru: машина приклеечная-окантовочная) – машина для приклеювання форзаца до зошита з одночасним його обкантовуванням.

2129 **Машина припресовувальна** (ru: машина припрессовочная) – машина для припресовування прозорої полімерної плівки до палітурки, обкладинки чи друкового виробу.

2130 **Машина проявча** (ru: машина проявочная) – машина для перввоодження прихованого образу на фототвхнічній плівці чи на копії у видне.

2131 **Машина рилівно-різальна (бігувально-витинальний верстат)** (ru: машина рилевочно-рвзальная (биговочно-высекающий станок)) – машина для витинання з картону або гофрокартону заготованок для вироблення коробок, ящиків і наношвння ліній згинання.

2132 **Машина розштабельовувальна** (ru: машина расштабвлирующая) – машина для розформовування штабеля вантажних одиниць.

2133 **Машина ротаційна друкарська** (ru: машина ротационная печатная) – мвшина, друкувальна секція якої складається ▪ циліндрів: друкарського і формного (у плоскому і високому друкуванні).

2134 **Машина складальна рядковиливальна** (ru: машина наборная строкоотливная) – машина для складання та виливання з друкарського сплаву окрвмих рядків твксту.

2135 **Машина термозшивальна** (ru: машина термошвейная) – машина для скріплювання тврмонитками зошитів, отриманих на ротаційній друкарській машині.

2136 **Машина тигельна друкарська** (ru: машина тигельная пвчатная) – друкарська машина високого друку, на якій друкарську форму встановлюють на плоскій осно▪ – талері, а папір притискають до форми опорою – тиглем.

2137 **Машина травильна** (ru: машина травильная) – машина для отримування способом травлення рвльєфного образу на металевій копії.

2138 **Машина укладальна** (ru: машина укладочная) – машина, яка поміщає у тару упаковані одиниці або непаковану поштучну продукцію в пввному порядку.

2139 **Машина фальцювальна** (ru: машина фальцовочная) – машина для утворювання зошита з аркуша паперу фальцюванням.

2140 **Машина фальцювальна касетна** (ru: машина фальцовочная кассетная) – фальцювальна машина, в якій фальць утворюється касвтою і фальцювальними валиками на бвзперервно пврвміщуваному аркуші.

2141 **Машина фальцювальна ножова** (ru: машина фальцовочная ножевая) – фальцювальна машина, ▪ якій фальць утворюється ножем і вирівнювальними валиками на циклічно переміщуваному аркуші.

2142 **Машина фальцювальна скомбінована** (ru: машина фальцовочная комбинированная) – фальцювальна машина,

складена з послідовно розміщених касетних і ножових секцій.

2143 **Машина фальцювально-зшивальна** (ru: машина фальцовочно-швейная) – багатосекційна скомбінована чи ножова фальцювальна машина з апаратами для скріплювання зошита термонитками.

2144 **Машина фальцювально-склеювальна** (ru: машина фальцовочно-склеивающая) – машина, що виконує операції фальцювання (складання) і склеювання деталей пакувального виробу.

2145 **Машина фасувальна** (ru: машина фасовочная) – машина, що поміщає продукцію в тару або пакувальний матеріал з попереднім або одночасним дозуванням продукції.

2146 **Машина фасувально-закупорювальна** (ru: машина фасовочно-закупорочная) – машина, що поміщає продукцію ■ тару або пакувальний матеріал з попереднім або одночасним дозуванням продукції та подальшим закупорюванням тари.

2147 **Машина фасувально-пакувальна** (ru: машина фасовочно-упаковочная) – машина, що виконує технологічні операції вироблення, формування та подавання тари або пакувального матеріалу і поміщення в них продукції з її попереднім або одночасним дозуванням.

2148 **Машина формувально-фасувально-закупорювальна** (ru: машина формовочно-фасовочно-закупорочная) – машина, що виконує технологічні операції формування тари та подальше наповнення продукцією та подальше закупорювання.

2149 **Машина штабелювальна** (ru: машина штабелирующая) – машина для формування штабеля вантажних одиниць.

2150 **Машина штанцювальна** (ru: машина штанцевальная) – машина для витинання з картону заготованок футляра чи пакування.

2151 **Машина-автомат** (ru: машина-ввтомат) – машина, в якій усі перетворювання енергії, матеріалів, інформації виконуються без безпосерадньої участі людини.

2152 **Машина-автомат технологічна** (ru: машина-автомат технологическая) – машина-автомат, що змінює розміри, форми, властивості чи стан оброблюваного предмету чи матеріалу.

2153 **Машини друкарські рулонні офсетні** (ru: машины печатные рулонные офсетные) – можуть бути з пристроєм

гарячого сушіння або без сушіння відбитків. *Мають найрізноманітніші конфігурації від односекційних з одною рулонною зарядкою, до багатосекційних кольорових друкарських машин з подаванням паперового полотна з кількох рулонних зарядок.*

2154 **Межа** (тексту) (ru: граница (текста)) – звичайна або декоративна рамка навколо тексту чи ілюстратиеного матеріалу.

2155 **Межа дзеркала заливу полотна паперу (картону)** (ru: граница зеркала залива полотна бумаги (картона)) – лінія переходу блискучої поверхні в матову на вологому полотні паперу (картону), що утворюється внаслідок його зневодження на сітці.

2156 **Мемуари** (ru: мемуары) – літературний жанр, розповідь автора про події, свідком яких він був, про переживання, з цим пов'язані, про людей, з якими зустрічався. *М. належать до документальної прози. Видання м. може бути виданням художньої, науково-популярної, наукової літератури). Див. також* ***видання мемуарне.***

2157 **Меню** (ru: меню) – повідомини в інтерактивних системах, що відбивають на екрані дисплея список команд або варіантів відповідей, з якого користувач, уводячи номер або літеру або вказуючи на нього курсором, вибирає потрібний варіант.

2158 **Мережа зроботизована внутріскладська транспортна (РВТМ)** (ru: сеть роботизированная внутрискладская транспортная) – складова частина гнучкої системи складського вантажопереробляння, призначеність якої – внутрі-складське транспортування засобами наземного або іншого автоматичного транспорту різних вантажів з можливістю оперативної перебудови маршрутів перевозіння з найменшими втратами.

2159 **Мережа комп'ютерна** (ru: сеть компьютерная) – сукупність територіально розосереджених систем оброблянння даних, засобів і (чи) систем зв'язування і пересилання даних, що забезпечує користувачам дистанційний доступ до її ресурсів і колективне користання цих ресурсів.

2160 **Металографія** (ru: металлография) – те саме, що ***металографічний друк.***

2161 **Металування** (ru: металлизация) – наношення на поверхню видання тонкого шару металу.

2162 **Металування обрізу** (ru: металлизация обреза) – покривання обрізу книжкового блока тонким шаром металу, наприклад, золотом або металом-імітантом золота.

2163 **Металування паперу (картону)** (ru: металлизация бумаги (картона)) – наношення на поверхню паперу (картону) тонкого шару металу.

2164 **Метафайл** (ru: метафайл) – набір елементів, які використовують, щоб описувати графічні знаки і малюнки для забезпечення сумісності систем з різною архітектурою та пристроїв з різними можливостями й конструкцією.

2165 **Метод видавання** (ru: метод издавания) – форма взаємодії видавництва та поліграфічного підприємства під час радакційно-видавничого процесу.

2166 **Метод видавання безгранковий** (ru: метод издавания безгранковый) – метод видавання літератури, за якого видавництво надсилає до друкарні видавничий текстовий оригінал, підготований водночас для складання і для верстання, а для корегування згодом отримує від друкарні коректурні відбитки вже зі зверстаних шпальт.

2167 **Метод видавання безкоректурний** (ru: метод издавания безкорректурный) – метод видавання літератури, за якого видавництво надсилає до друкарні оригінал-макет видання, підписаний до друку, або плівки для вироблення форм.

2168 **Метод видавання коректурний** (ru: метод издавания корректурный) – організізування редакційно-видавничого процесу, яке передбачає коректурне обмінювання між друкарнею та видавництвом.

2169 **Метод подавання знаків графічний** (ru: метод подачи знаков графический) – описування накреслин графічних знаків абетки за допомогою матричного чи векторного образу.

2170 **Механізація вантажильних робіт** (ru: механизация погрузочно-разгрузочных работ) – наявність заміни ручної праці машинною у складських та інших роботах. *Залежно від ступеня застосовуваності технічних засобів в процесі вантажильних робіт розрізняють часткову і комплексну механізацію. Коефіцієнт механізації вантажильних робіт являє собою відношення величини виконаних машинним способом робіт до їх загального обсягу (в тонно-операціях).*

2171 **Механізм виконавчий** (ru: механизм исполнительный) – механізм, виходова ланка якого несе робочий орган, перетворюючи рух основної ланки в рух робочого органу.

2172 **Механізм виконавчий** з безперервним рухом робочого органу (ru: механизм исполнительный с беспрерывным движением рабочего органа) – виконавчий механізм, траєкторія робочого органу якого описує замкнену лінію.

2173 **Механізм виконавчий із зворотним рухом робочого органу** (ru: механизм исполнительный с обратным движением рабочего органа) – виконавчий механізм, робочий орган якого рухається у прямому і зворотному напрямах по тій самій траєкторії.

2174 **Механізм виконавчий кроковий** (ru: механизм исполнительный шаговый) – виконавчий механізм, виходова ланка якого рухається в одному напрямі з періодичними зупинками.

2175 **Механізм друкувальний** (ru: механизм печатный) – частина друкувального пристрою, призначена для нанošення на носій графічних знаків відповідного кодового набору.

2176 **Механізм протягування паперу** (ru: механизм протягивания бумаги) – частина друкувального пристрою, призначена для переміщування носія на відстань, кратну прийнятому міжрядковому крокові.

2177 **Механізм фарбувальний** (ru: механизм красильный) – частина друкувального пристрою, що вміщує фарбувальну речовину (чорнило, тонер, пасту та ін.) й забезпечує перенoшення фарбуаальної речовини на проміжний носій (наприклад, ксерографічний барабан) або на літероутворювальні елементи (літери) чи безпосередньо на носій.

2178 **Мецо-тинто («чорна манера»)** (ru: мецо-тинто («черная манера»)) – ручна друкарська форма глибокого друку, гравюра на міді, зроблена на металевій пластині, яку попередньо обробляють спеціальним інструментом з дрібними зубцями. *Див. також* ***гравюра***.

2179 **Мистецтво книжки** (ru: искусство книги) – вид образотворчого мистецтва, завданням якого є створити художній образ книжки. *М. к. складається із взаємопов'язаних між собою галузей: 1) художнього конструювання книжки; 2) ілюстрування книжки; 3) створювання друкарської та книжкової графіки.*

2180 **Мито** (ru: таможенная пошлина) – грошовий збір з товарів, майна і цінностей, що провозять чераз кордон під контролем митниці. *Вид непрямого податку. М. поділяють на вивізне, ввізне і транзитне. Правлять за став-*

ками, установленими митним тарифом на одиницю товару або ціну.

2181 **Миття тари** (ru: мытье тары) – видалення бруду з поверхні тари мийними засобами і водою.

2182 **Миша** (ru: мышь) – невеликий електронний пристрій, який можна переміщати по плоскій поверхні у всіх напрямах, керуючи рухом курсору на екрані дисплея.

2183 **Мікроафіша** (ru: микроафиша) – прозорий носій-карта з мікрозаписом великої кількості інформації, який можна читати лише за допомогою спеціальних апаратів.

2184 **Мікрографія** (ru: микрография) – сукупність способів і засобів вироблення мікроформи фотографічним методом.

2185 **Мікрокрепування** (ru: микрокрепирование) – механічне зминання паперу (зазвичай мішкового) для створювання крепу (дрібних складок, непомітних за звичайного оглядання). Дає змогу збільшити міцність паперових мішків.

2186 **Мікропроцесор** (ru: микропроцессор) – центральний процесорний пристрій комп'ютера: мікросхема, у складі якої є блок керування, арифметично-логічний пристрій, а також пам'ять.

2187 **Мікрофільм** (ru: микрофильм) – мікроформа на прозорій основі, яка містить образ документа чи комплекту документів.

2188 **Мікрофільм видання** (ru: микрофильм издания) – рулонна фотоплівка з кадрами мікрообразу сторінок видання, яку можна читати лише за допомогою спеціальних апаратів.

2189 **Мініатюра** (ru: миниатюра) – ілюстрація у рукописній книжці, а також в інкунабулах.

2190 **Міньон** (ru: миньон) – шрифт, кегель якого дорівнює 7 п. (приблизно 2,63 мм). ***Див. також кегель.***

2191 **Міра резольвометрична** (ru: мера резольвометрическая) – тест-об'єкт, що містить набір ґраток постійного контрасту з просторовою частотою, яка закономірно змінюється.

2192 **Місткість** (ru: емкость) – параметр тари, що його визначають її внутрішні розміри.

2193 **Місткість друкарського аркуша** (ru: емкость печатного листа) – насиченість друкарського аркуша друковими знаками; вона залежить від площі друкованого аркуша, кегля і характеру шрифту, щільності складання.

2194 **Місткість пам'ятниці інформаційна** (ru: емкость запоминающего устройства информационная) – найбільша кіль-

кість одиниць даних (двійкових знаків, байтів, слів), що їх одночасно можна зберігати у пам'ятниці.

2195 **Місткість шрифту** (ru: емкость шрифта) – серадня кількість знаків у одному повному рядку сторінки аидання.

2196 **Місце видання** (ru: место издания) – місце розташунку видавництва чи організації, що виконує його функції.

2197 **Місце випущення видання** (ru: место выпуска издания) – перший елемент виходових даних та обов'язковий елемент ділянки виходових даних у бібліографічному описі. *М. в. в. вважають населений пункт, зазначений в юридичній адресі видавництва, редакції періодичного видання або філії видавництва. Назва м. в. в. повинна відповідати тій, що її опубліковано в офіційних довідниках адміністративно-територіального поділу. Див. також дані виходові.*

2198 **Місце друкування** (ru: место печатания) – місце розташунку друкарні чи організації, що виконує її функції.

2199 **Місце робоче** (ru: место рабочее) – місце постійного або тимчасового перебування працівників і під час трудової діяльності.

2200 **Мітель** (ru: миттель) – шрифт, кегель якого дорівнює 14 п. (приблизно 5,26 мм). *Див. також* ***кегель.***

2201 **Мітка контрольна** (ru: метка контрольная) – *див.* ***лінія контрольна.***

2202 **Мітки привідні** (ru: метки приводные) – хрести у відповідних позиціях на фотоформах, друкарських формах і відбитках для правильного суміщення фарб.

2203 **Міцела** (ru: мицелла) – агрегат із довголанцюжкових молекул чи йонів поверхнево-активних речовин, що вільно створився в їхніх розчинах з концентрацією, вищою за критичну.

2204 **Міцність емульсійного шару кінофотоматеріалів** (ru: прочность эмульсионного слоя кинофотоматериалов) – найменша динамічна навантага, за якої починається пошкоджування набряклого емульсійного шару кінофотоматеріалів.

2205 **Міцність кінофотоматеріалів ударна** (ru: прочность кинофотоматериалов ударная) – питома величина роботи, що призводить до руйнування кінофотоматеріалів під час удару.

2206 **Міцність клейової з'єднини** (ru: прочность клеевого соединения) – здатність клейової з'єднини чинити опір руйнуванню під дією механічної навантаги.

2207 **Міцність клейової з'єднини щодо зсування** (ru: прочность клеевого соадинения при сдвижке) – зведене до площі клейового шва руйнівне зусилля зсування клейової з'єднини внапусток, прикладене під кутом 180° до площини клейового шва.

2208 **Міцність клейової з'єднини щодо нерівномірного відривання** (ru: прочность клеевого соадинения при неравномерном отрывании) – зведене до ширини клейового шва руйнівне зусилля вигнання клейової з'єднини у стик, прикладене вздовж площини клейового шва.

2209 **Міцність клейової з'єднини щодо рівномірного відривання** (ru: прочность клеевого соадинения при равномерном отрывании) – звадене до площі клейового шва руйнівне зусилля розтягування клейової з'єднини у стик, прикладене перпендикулярно до площини клейового шва.

2210 **Міцність паперу (картону) механічна** (ru: прочность бумаги (картона) механическая) – властивість паперу (картону) чинити опір руйнуванню під дією зовнішніх механічних навантаг.

2211 **Міцність паперу щодо згинання низька** (ru: прочность бумаги при изгибе низкая) – мала кількість подвійних перегинів, які витримує смужка паперу завширшки 15 мм до моменту розірвання під час досліджування на спеціальному пристрої (фальцері).

2212 **Міцність паперу щодо розривання низька** (ru: прочность бумаги при разрыве низкая) – мала розривна сила в кілограмах або напруга в мікропаскалях вбо мала в порівнянні з унормованою величиною розривна довжина – розрахункова величина довжини паперової стрічки, яка розривається під дією власної ваги.

2213 **Міцність у вологому стані** (ru: прочность во влажном состоянии) – міцність клейової з'єднини, яку визначають безпосерадньо після витягування з рідини чи в зануреному стані за задані умови: температури, тиску і часу.

2214 **Міцність у сухому стані** (ru: прочность в сухом состоянии) – міцність клейової з'єднини, визначена після сушіння за спеціальними умовами.

2215 **Мішечок** (ru: мешочек) – невеликий паперовий мішок, пакетик.

2216 **Мішковина** (ru: мешкоаина) – тканина на мішки, як правило, джутова або полотняна.

2217 **Мішок** (ru: мешок) – вид транспортної тари з м'якого матеріалу (тканина, джут, папір, поліетилен; може бути ском-

біноаний, багатошаровий) на сипку або дрібноштучну продукцію.

2218 **Мішок джутовий** (ru: мешок джутовый) – вид транспортної тари, застосовний для зберігання сипкої продукції.

2219 **Мішок з клапаном** (ru: мешок с клапаном) – мішок зі спеціальним пристроєм для автоматизованого наповнювання сипкими продуктами.

2220 **Мішок з рукавної плівки** (ru: мешок из рукавной пленки) – тара, виконана з одного або кількох плоских шарів термопластичної гнучкої плівки (як правило, в рулоні) можливо в комбінації з іншими гнучкими матеріалами, закрита принаймні з одного боку і здатна забезпечити властивості, потрібні для наповнювання її продукцією.

2221 **Мішок паперовий** (ru: мешок бумажный) – тара, виконана зазвичай ▪ одного або більше плоских шарів рукавного паперу, можливо в комбінації з іншими еластичними матеріалами, закрита принаймні з одного боку і здатна забезпечити властивості, потрібні для наповнювання і розподіляння товарів.

2222 **Мішок плоский** (ru: мешок плоский) – мішок, зроблений з плоского рукава.

2223 **Мливо грубе** (ru: помол садкий) – стан маси, ▪ якій волокна не розщеплені, слабко згідратовані; характеризований швидким зневоджуванням.

2224 **Мливо масне** (ru: помол жирный) – стан маси, в якій волокна значною мірою розщеплені й згідратовані, характеризований повільним зневоджуванням маси.

2225 **Множина закодована** (ru: множество кодированное) – результат застосування системи кодування до всіх елементів закодовної множини. Інша назва – ***множина кодів***.

2226 **Множина закодовна** (ru: множество кодируемое) – множина епементів, яку можна перетворити в іншу множину згідно із системою кодування.

2227 **Множина закодовна знаків** (ru: множество кодируемое знаков) – закодовна множина, елементами якої є прості знаки.

2228 **Множина закодовна літерна** (ru: множество кодируемое буквенное) – закодовна множина, елементами якої ▪ абеткові (двійкові, цифрові, літерно-цифрові) знаки.

2229 **Модвлювання** (ru: моделирование) – подавання характеристик одної фізичної або абстрактної системи за допомогою іншої.

2230 **Модифікація виробу** (ru: модификация изделия) – різновид виробу, створюваний на основі *базового* виробу, щоб

розширити чи успеціалізувати сферу його використовності.

2231 **Модифікація типу тари** (ru: модификация типа тары) – тип тари, що за своєю конструкцією відрізняється від типової.

2232 **Модифікування** (ru: модифицирование) – створювання ***модифікації.***

2233 **Модулятор експозицій** (ru: модулятор экспозиций) – пристрій, що створює на експонованому фотографічному матеріалі шкалу експозицій.

2234 **Модуляція експозиції** (ru: модуляция экспозиции) – відносна зміна гармонічного розподілу експозиції під час фотографування, визначувана відношенням амплітуди розподілу до середньої значини експозиції.

2235 **Модуляція освітленості оптичного образу** (ru: модуляция освещенности оптического изображения) – відносна зміна гармонічного розподілу освітленості в оптичному образі об'єкта фотографування, визначувана відношенням амплітуди розподілу до серадньої значини й освітленості.

2236 **Модуляція пропускання фотографічного образу** (ru: модуляция пропуска фотографического изображения) – відносна зміна гармонічного розподілу коефіцієнта пропускання у фотографічному образі, визначувана відношенням амплітуди розподілу до середньої значини коефіцієнта і пропускання.

2237 **Модуляція яскравості об'єкта фотографування** (ru: модуляция яркости объекта фотографирования) – відносна зміна гармонічного розподілу яскравості в об'єкті фотографування, визначувана відношенням амплітуди розподілу до серадньої значини яскравості.

2238 **Модуль** (ru: модуль) – одиниця довжини, яка в оформлянні видання слугує основою графічної побудови – модульної системи верстання.

2239 **Модуль розмірів тари** (ru: модуль размеров тары) – найменша спільна кратна величина, застосовна для координування та уніфікування розмірів тари.

2240 **Моновидання** (ru: моноиздание) – видання, що містить один твір.

2241 **Монографія** (ru: монография) – наукове книжкове видання всебічного дослідження одної проблеми (теми), що належить одному (кільком) авторам. *Див. також* ***видання наукове.***

2242 **Монотипія** (ru: монотипия) – спосіб ручного виробляння друкарської форми, коли на матеріал наносять багатофарбовий рисунок, з якого можна отримати лише один відбиток.

2243 **Монтаж** (ru: монтаж) – розташовані згідно з макетом видання текстові та ілюстративні діапозитиви або негативи на прозорій плівці. *Під час монтування треба враховувати формат видання та паперового аркуша, розміри обрізів з трьох боків, призначеність м., тип друкарської машини, відстань для кріплення форми. Ілюстрації і текст на м. повинні бути змонтовані точно за розмірами, зазначеними у макеті. У разі багатоколірного друкування для кожної фарби виробляють окремий м.*

2244 **Монтажист** (ru: монтажист) – працівник поліграфічного підприємства, який виправляє і монтує текстові діапозитиви, вироблені у фотоскладальному цеху.

2245 **Монтування** (ru: монтаж) – 1) розміщування та закріплювання на монтажній основі фотоформ відповідно до макету; 2) – установлювання виробу чи його складників на місці користання.

2246 **Монтування (сторінок) (електронне)** (de: elektronisches Zusammenstückeln; en: laying-down of pages; fr: placement des pages; ru: монтаж электронный) – розміщування зверстаних сторінок у порядку, який забезпечує правильне їх розташування на друкарському аркуші майбутнього видання, у комп'ютерній видавничій системі

2247 **Муар** (ru: муар) – сторонні щодо відтворюваного образотворчого оригіналу образу на растрових формах і відбитках з них, найчастіше сітки, хвилясті лінії, геометричні візерунки. *М. виникає через дефекти репродукування з растром або тому, що образотворчий оригінал був зроблений з растрових відбитків, а растрову сітку у цьому разі не було усунено.*

2248 **Муар на відбитку** (ru: муар на оттиске) – видні, періодично повторювані плями (сторонній візерунок у вигляді сітки), смуги або лінії, які виникають на відбитку у разі накладання двох або більше періодичних площинних структур (растрових образів) унаслідок несуміщення фарб, незначного зміщення друкарських форм одної відносно іншої, у разі друкування образів з фотоформ, які мають муар, та в ін. випадках.

2249 **Муар на оригіналі** (ru: муар на оригинале) – помітні плями, які періодично повторюються (сторонній візерунок у вигляді сітки), смуги або лінії на образі оригіналу.

2250 **Муар на фотоформі** (ru: муар на фотоформе) – помітні плями, що періодично повторюються (сторонній візерунок у вигляді сітки), смуги вбо лінії, які виникають на фотоформах у разі накладання двох або більше періодичних площинних структур (растрових образів) через неправильний вибір кута повороту растрової структури, під час репродукування вже відрастрованих образів та ін.

2251 **МУБ (мільйон умовних банок)** (ru: МУБ (миллион условных банок)) – умовна одиниця виміру кількості банок (скляних або металевих), умовно зведених до одного розміру.

2252 **Мультиплексор** (ru: мультиплексор) – у передаванні даних по лініям зв'язку комутувальний пристрій, який дає змогу використовувати одну лінію для передавання повідомин по кількох окремих каналах одночасно і незалежно. *Насправді на передавальній стороні перемикає і керує сигналами, які поступають з кількох каналів, об'єднуючи їх в один загальний канал; мультиплексор на приймальній стороні виокремлює кожний оригінальний сигнал і відправляє його у призначене йому місце.*

2253 **Набір абетково-цифрових знаків** (ru: набор алфавитно-цифровых знаков) – набір знаків, що містить літери, цифри і може містити керувальні та спеціальні знаки.

2254 **Набір виробів на записи** (ru: набор изделий для записей) – комплект паперових білових виробів, таких як блокнот, записова книжка, календар на записи, абеткова книжка тощо, однотипно художньо оформлений.

2255 **Набір вітальний поштовий** (ru: набор поздравительный почтовый) – комплект нвмаркованих конвертів та подвійних аркушів полінованого чи нелінованого паперу споживчих форматів, вкладений у художньо оформлений конверт, папку, пакет вбо коробку.

2256 **Набір знаків** (ru: набор знаков) – знаки, що їх використовують у сукупності для певної мвти.

2257 **Набір клейовий** (ru: набор клвевой) – сукупність матеріалів чи частин, разом з клеєм, з'єднаних для склеювання чи вже склеєних. Інша назва – ***комплект клейовий.***

2258 **Набір текстових знаків** (ru: набор текстовых знаков) – набір знаків, що містить літери і може містити керувальні та спеціальні знаки, але не містить цифр.

2259 **Набір цифрових знаків** (ru: набор цифровых знаков) – набір знаків, що містить цифри і може містити керувальні та спеціальні знаки, але не містить літер.

2260 **Набрякання кінофотоматеріалів** (ru: набухание кинофотоматериалов) – змінювання маси або геометричних розмірів (лінійне набрякання) кінофотоматеріалів, зумовлене поглинанням води або водних розчинів, застосовних під час хіміко-фотографічного оброблляння.

2261 **Набрякання плівки** (ru: набухание пленки) – збільшення об'єму лакофарбового покриву під дією зовнішнього середовища.

2262 **Набрякання поверхні офсетної ґумотканинної пластини** (ru: набухание поверхности офсетной резинотканевой пластины) – локальне або загальне збільшення товщини офсетної ґумотканинної пластини через змивання фарби агресивними розчинниками або з інших причин, які зазвичай, спричиняють зміну поверхневих властивостей ґумотканинної пластини (липкості, адгезії та ін.).

2263 **Навантага** (ru: нагрузка) – показник, що характеризує об'єм вантажів, завантажених в транспортний засіб, на залізниці – в вагони робочого парку.

2264 **Навантаженість вагона** (ru: нагруженность вагона) – показник ступеня користання вантажності і місткості вагона залежно від виду перевізного вантажу і дальності його транспортування.

2265 **Навантаження** (ru: нагрузка) – подія за значино́ю ***навантажити.***

2266 **Навантажити** (ru: нагрузить) – повністю чи частково виконати дію ***навантажувати.***

2267 **Навантажування** (ru: нагрузка) – дія (процес) за значино́ю ***навантажувати.***

2268 **Навантажувати** (ru: нагружать) – накладати чи наповнювати транспортний засіб чи тару вантажем.

2269 **Наголос** (ru: ударение) – значок над голосною літврою, що вказує на вирізнення відповідного їй звука посиленням звуку або підвищенням тону.

2270 **Наголосити** (ru: сделать ударение) – виконати дію ***наголошування.***

2271 **Наголошення** (ru: ударение) – подія за значино́ю ***наголосити.***

2272 **На́голошування** (ru: ударение) – дія (процес) за значино́ю ***наголошувати.***

2273 **Наголошувати** (ru: делать ударение) – виокремлювати в тексті наголошені голосні літери наголосами.

2274 **Надриви країв рулону** (ru: надрывы краев рулона) – механічна порушеність цілісності країв рулону у вигляді неповних розривів, що виникають під час транспортування та зберігання рулонів.

2275 **Надриви краю паперового полотна** (ru: надрывы края бумажного холста) – механічна порушеність цілісності (неперервності) краю паперового полотна, яка інколи спричиняє розрив полотна в процесі друкування.

2276 **Надриви паперу (картону) по лінії бігування** (ru: надрывы бумаги (картона) по линии биговки) – порушеність цілісності паперового (картонного) аркуша у вигляді тріщин і неповних розривів по лінії бігування, через надлишковий нерівномірний тиск, зношення або неправильне регулювання інструмента та ін.

2277 **Надрукований** (ru: напечатанный) – відтворений будь-яким способом друкування.

2278 **Надрукування** (ru: печать) – подія за значиною ***надрукувати.***

2279 **Надрукувати** (ru: напечатать) – повністю чи частково виконати дію ***друкування.***

2280 **Надхід** (ru: поступление) – те, що надходить чи надійшло

2281 **Надходження** (ru: поступление) – процедура залучання до фонду документа, отриманого тим чи іншим шляхом комплектування, після звірення з замовою і перевірення примірника на дефектність.

2282 **Назбирувач поштучної продукції** (ru: накопитель штучной продукции) – пристрій, призначений створювати запас зорієнтованої поштучної продукції або упакованих одиниць, який автоматично поповнюється.

2283 **Назва видавництва** (ru: название издательства) – див. ***ім'я видавця.***

2284 **Назва видання** (ru: название издания) – слово чи словосполука, застосовувані для позначання надрукованого видання, що утворює єдине ціле, випущеного в одному або кількох томах, що зазвичай розміщують на титульному аркуші документа, за допомогою якого на нього зручно посилатися, яке можна використовувати для розпізнавання видання та яке відрізняє його від інших видань, хоч і не завжди однозначно.

2285 **Назва видання альтернативна** (ru: название издания альтернативное) – друга назва видання, яка буває іноді відомішою, і яку приєднують до першої назви за допомо-

гою сполучника «чи», «тобто» чи відповідними розділовими знаками.

2286 **Назва видання загальна** (ru: название издания общее) – назва чи частина назви, спільна для кількох бібліографічних одиниць – частин деякої множини.

2287 **Назва видання ключова** (ru: название издания ключевое) – ім'я, надане серіальному виданню в рамках Міжнародної системи даних про серіальні видання (ISBS).

2288 **Назва видання незавершена** (ru: название издания незавершенное) – назва видання, яку закінчують трьома крапками.

2289 **Назва видання основна** (ru: название издания основное) – назва видання, яка передає зміст видання, графічно виокремлена на титульному аркуші або поставлена першою серед інших. *Див. також:* ***дані надзаголовкові, дані підзаголовкові.***

2290 **Назва видання паралельна** (ru: название издания параллельное) – назва, записана іншою мовою чи іншим шрифтом.

2291 **Назва видання складна** (ru: название издания сложное) – 1) назва твору з кількох рівноцінних за значи́ною окремих речень; 2) заголовок з підзаголовком рубрики чи підрубрики у допоміжному покажчику.

2292 **Назва видання типова** (ru: название издания типичное) – тематична назва видання, що визначає лише його жанр, а відтак унеможливлює розпізнавання. *Див. також* ***назва видання характерна.***

2293 **Назва видання характерна** (ru: название издания характерное) – вид тематичної назви видання, яка передає словами індивідуальну тему, ідею, образ, мету, адресність видання

2294 **Накачування фарби** (de: Einwalzen; en: to roll the form; fr: touche d'encre; ru: накат краски) – наношення фарби накачувальними валиками фарбового апарата на друкарську форму під час друкування

2295 **Накачування фарби на друкарську форму нерівномірне** (ru: накатывание краски на печатную форму неравномерное) – різнотовщинність шару нанесеної на форму фарби для офсетного і високого способів друкування внаслідок конструкції фарбового апарата друкарської машини, нашарування фарби на валиках фарбового апарата, нашарування фарби на формі, нерівномірного приправлення форм високого способу друкування та ін.

2296 **Накидка** (ru: накидка) – дробова частка аркуша або 4-, 8, 16-сторінковий зошит з ілюстраційним матеріалом, надрукований на іншому, ніж основний текст, папері, іншою кількістю фарб, іншим способом друкування, накинута на книжково-журнальний зошит і разом з ним скріплена. *Див. також* ***блок книжковий.***

2297 **Наклад** (ru: тираж) – загальна кількість примірників видання. *Див. також:* ***партія накладу, примірник видання.***

2298 **Наклад додатковий** (ru: тираж дополнительный) – наклад, надрукований після надійдення основного накладу до книготоргівельної мережі у межах того самого календарного року і, на відміну від заводу, заздалегідь не планований. *Див. також* ***завод.***

2299 **Наклад загальний** (ru: тираж общий) – сума накладів видань, які видавництво випустило за певний період. *Це є загальна кількість примірників у накладі всіх випущених видань.*

2300 **Наклад пробний** (ru: тираж пробный) – первісний наклад видання, випущений, щоб вивчити попит на нього. *За умови успішної реалізації, виробити додатковий наклад або, за умови поганої реалізації, обмежитися витратами лише на н. п.*

2301 **Наклад разовий** (ru: тираж разовый) – наклад одного випуску, номера, тому періодичного видання.

2302 **Наклад річний** (ru: тираж годовой) – 1) сума накладів видань, випущених протягом певного року видавництвом, країною; 2) сума наклвдів усіх випусків періодичного видання за рік.

2303 **Наклад середній** (ru: тираж средний) – частка від ділення суми накладів усіх видань на їхню кількість.

2304 **Накладання рядків** (ru: наложение строк) – метод звіряння коректурних відбитків, що замінює наскрізне читання на додаток до порядкового звіряння. Н. д. потрібне для додаткового контролювання під час наскрізного читання звірних аркушів.

2305 **Накладотривкість друкарської форми** (ru: тиражостойкость печатной формы) – здатність друкарської форми давати найбільшу кількість якісних відбитків.

2306 **Наклейка** (ru: наклейка) – деталь видання, найчастіше це є ілюстрація, надрукована окремо від видання іншим способом друкування або, на відміну від видання у кілька фарб, наклеювана на залишене для неї на сторінці місце (на паспарту, на палітурку). *Див. також* ***блок книжковий.***

2307 **Наклеювання в оригіналі** (ru: наклеивание в оригинале) – вид дозволеного виправляння, за якого не змінюють стандартну кількість рядків на сторінці оригіналу, а на закреслені літери, знаки, слова, рядки наклеюють інші, надруковані, як потрібно, або на заміну вирізаних неправильно надрукованих рядків наклеюють прввильно надруковану частину сторінки.

2308 **Накре́слення** (ru: начертание) – подія за значино́ю ***накреслити.***

2309 **Накре́слина** (ru: начертание) – форма накресленого об'єкта.

2310 **Накре́слина вічка** (ru: начертание очка) – положина (нахил), насиченість та щільність, які характеризують вічко.

2311 **Накре́слина шрифту** (ru: начертание шрифта) – графічний різновид шрифту одної гарнітури, що відрізняється шириною вічка: нормальна, вузька, широка, спресована; насиченістю вічка: надсвітлв, світла, напівгруба, груба, надгруба; поставою (нахилом) вічка: пряма, курсивна, нахилвна. *Див. також:* ***капітель.***

2312 **Накре́слина шрифту груба** (ru: написание шрифта жирное) – графічний різновид шрифту одної гарнітури, виокремлений за ознакою насичености вічка друкових знаків, за якого товщина основних штрихів літер і знаків помітно більша від внутрілітерного проміжку (співвідносина близько 1:2). *Під час комп'ютерного складання використовують ще шрифти надгрубих накре́слин.*

2313 **Накре́слина шрифту курсивна** (ru: написание шрифта курсивное) – графічний різновид шрифту, коли основні штрихи нахилено справа наліво згори донизу. *Н. ш. к. використовують для виокремлювання невеликих фрагментів тексту (до 1500 знаків прозового тексту).*

2314 **Накре́слина шрифту напівгруба** (ru: написание шрифта полужирное) – графічний різновид шрифту одної гарнітури, виокремлений за ознакою насичености вічка друкових знаків, за якого співвідносина товщини основних штрихів літер і знаків внутрілітерного проміжку коливається від 1:1,2 до 1:1,5.

2315 **Накре́слина шрифту пряма** (ru: написание шрифта прямое) – графічний різновид шрифту, коли основні штрихи літвр і знаків розташовані до лінії шрифту доземно (вертикально) під кутом 90º.

2316 **Накре́слина шрифту світла** (ru: написание шрифта светлое) – графічний різновид шрифту одної гарнітури, виокремлений за ознакою насичености вічка друкових знаків, за якого товщина основних штрихів рядкових літер майже дорівнює внутрілітерному проміжку. У комп'ютерних видавничих технологіях є шрифти надсвітлої накре́слини.

2317 **Накре́слити** (ru: начертить) – повністю чи частково виконати дію ***креслення.***

2318 **Накривка барабана** (ru: крышка барабана) – накривка з фанери, металу, або деревоволокнистої плити, притиснута до горловини барабана, забезпечує його закриття.

2319 **Накривка вільнонадівна** (ru: крышка свободнонадеваемая) – металевий виріб багаторазового користання циліндричної, прямокутної або іншої форми, із гладкими стінками.

2320 **Накривка втискна** (ru: крышкв вдавливаемая) – металевий виріб багаторазового користання, з відбортованим фланцвм, яку втискають з натягом у горловину банки або барабана.

2321 **Накривка ґвинтова** (ru: крышка винтовая) – закупорювальний виріб з металу або пластмаси з защільнювальною вкладкою або кільцем. *Має на́різь або ґвинтові виступи, наґвинчують на нарізеву горловину скляної, пластмасової або металевої тари.*

2322 **Накривка зі стяжним обручем** (ru: крышка со стяжным обручем) – плоска накривка з жорсткого матеріалу, що має по периметру защільнювальну прокладку. Закріплюють на горловині банки, барабана або бочки п-подібним обручем за допомогою карабінного або ґвинтового затвора.

2323 **Накривка СКО** (ru: крышка СКО) – накривка до скляних банок консервна обтискна одноразового користання для герметичного закупорювання методом обкачування роликом. *Зазвичай металева з ґумовою защільнювальною прокладкою.*

2324 **Накривка твіст-офф** (ru: крышка твист-офф) – накривка, яку щільно наґвинчують на горловину банки.

2325 **Накривка ящика або коробки** (ru: крышка ящика или коробки) – верхня стінка ящика або коробки, що забезпечує його закриття.

2326 **Налагоджування** (ru: наладка) – готування технологічного устатковання та оснастя для виконування технологічної операції.

2327 **Налипання друкарської фарби** (ru: налипание печатной краски) – виникання в процесі друкування на поверхні друкарського чи (і/або) офсетного циліндрів налипання фарби, яка переходить зі свіжовіддрукованого відбитка через підвищену її липкість або інших причин.

2328 **Наліт на ґумотканинній пластині білий** (ru: налет на резинотканевой пластине белый) – сліди покривного шару покрейдованого паперу, який розчинився під дією зволожувального розчину, і волокон паперу, які осіли потім на поверхні ґумотканинної пластини декеля, що завдає труднощів у передаванні фарби.

2329 **Наліт на слайді білий** (ru: налет на слайде белый) – матовість (помутнілість) прозорих ділянок слайду, фотоформи, зроблених на срібловмісних матеріалах.

2330 **Намотування рулону паперу нерівномірне** (ru: наматывание рулона бумаги неравномерное) – непостійне за натягом намотування полотна паперу в рулоні.

2331 **Намотування шпалер** (ru: накатывание обоев) – намотування шпалер на втулку в шпалеродрукарській машині.

2332 **Наношення покриву** (ru: нанесение покрытия) – оброблляння, яке полягає ■ утворюванні на заготованці поверхневого шару із іншого матеріалу.

2333 **Написа́ння шрифту** (ru: написание шрифта) – див. ***накреслина шрифту.***

2334 **Написи на ілюстраціях** (ru: надписи на иллюстрациях) – тексти з назвами деталей і частин образу або умовні позначки цих деталей і частин, розшифровані у підписах до ілюстрацій або в основному тексті, що коментує ілюстрацію. *Н. на і. найчастіше подають у науково-популярних виданнях для широкого кола читачів, умовні позначки – у наукових, науково-технічних виданнях. Деталі образу позначають, як правило, арабськими цифрами; частини зображеного предмета (виробу) – римськими цифрами; вузли виробів, характерні точки геометричних фігур, відомості про процес або середовище – заголовковими літерами латинської абетки в сполуці з арабськими; частини геометричних фігур – рядковими літерами латинської абетки; кути геометричних фігур – рядковими цифрами грецької абетки. Позначки розташовують на полі образу, з'єднуючи з деталлю виносною лінією, так, щоб кілька ліній між собою не перетиналися. Див. також* ***легенда.***

2335 **Написи попереджувальні** (ru: надписи предупредительныв) – написи, що їх наносять на паковання, коли неможливо позначити маніпуляційними знаками спосіб поводження з вантажем.

2336 **Напівфабрикат** (ru: полуфабрикат) – предмет праці, який підлягає подальшому оброблянню на підприємстві-споживачі.

2337 **Напівфабрикат волокнистий** (ru: полуфабрикат волокнистый) – волокнистий матеріал рослинного походження, підготований для вироблення паперу, картону або хімічного переробпzння.

2338 **Напливи на висушеному копіювальному шарі** (ru: наплывы на высушенном копировальном слов) – сліди нерівномірного стікання тв висихання копіювального шару по підкладці формної пластини під час вироблення її.

2339 **Наповнювання паперу (картону)** (ru: наполнение бумаги (картона)) – уводження в масу паперу (картону) наповнювача.

2340 **Наповнювач** (ru: наполнитель) – хімічна речовина – каолін, крохмаль та ін., яку додають до паперу або тканини, щоб збільшити її об'ємну масу. *Наповнювач, що його додають до паперу, покращує також його білість і робить його придатнішим до каландрування, потрібного для високоякісного друкування.*

2341 **Наповнювач лакофарбових матеріалів** (ru: наполнитель лакокрасочных материалов) – високодисперсна органічна речовина, практично нерозчинна в плівкоутворювачах, яка поліпшує малярно-технічні властивості лакофарбового матеріалу, експлуатаційні характеристики покриву і забезпечує економію пігментів.

2342 **Наповнювач паперу (картону)** (ru: наполнитель бумаги (картона)) – нерозчинна або малорозчинна у воді речовина, яку вводять у масу для підвищення непрозорості і білості паперу (картону), поліпшення друкарських властивостей.

2343 **Напрям волокон** (ru: направление волокон) – напрям переважальної кількості волокон у папері і в картоні або розміщеність ниток у тканині. *Волокно в книжках завжди повинне розміщуватися вздовж корінця, від головки до хвостової частини книжки.*

2344 **Напрям волокон поперечний** (ru: нвпрввление волокон поперечное) – напрям волокон у книзі під прямим кутом до корінця, а не паралельний йому. *Використо-*

вують для форзацних аркушів і зовнішнього покривного матеріалу палітурки книжки.

2345 **Напрям паперу (картону) машинний** (ru: направлвние бумаги (картона) машинное) – напрям паперу (картону), який відповідає напрямові руху сітки папероробчої (картоноробчої) машини.

2346 **Напрям паперу (картону) поперечний** (ru: направление бумаги (картона) поперечное) – напрям, пврпендикулярний рухові паперу (картону) на папероробчій (картоноробчій) машині.

2347 **Напуск** (ru: напуск) – див. ***канти.***

2348 **Напусток** (ru: напуск) – ділянки поперечної крайки пакувального матеріалу або рукава, що їх накладають одну на одну.

2349 **Насиченість вічка** (ru: насыщенность очка) – співвідносина товщини основних штрихів з розміром внутрілітерного проміжку. *За Н. в. ш. шрифти поділяють на шрифти надсвітлої, світлої, напівгрубої, грубої, надгрубої накреслини. Див. також:* ***ширина вічка, шрифт.***

2350 **Натяг міжфазний** (ru: натяжение межфазное) – поверхневий натяг між двома рідинами чи між рідиною і твердим тілом.

2351 **Натяг поверхневий** (ru: натяжение поверхностное) – робота ізотермічного утворення одиниці поверхні розділу, кількісно еквівалентна величині вільної поверхневої енергії. *Н. п. понижується з підаищенням температури і біля критичної температури падає до нуля.*

2352 **Натягування офсетного декеля надмірне** (ru: натяжение офсетного деквля чрезмерное) – надмірне затягування планок, в яких закріплено офсетний декель, яке спричинює збільшення жорсткості декеля, створює труднощі в процесі друкування, а інколи й призводить до обриву офсетної ґумотканинної пластини біля клапана.

2353 **Нашаровування фарби і паперового пилу на офсетному циліндрі** (ru: наслоение краски и бумажной пыли на офсетном цилиндре) – виникання в процесі друкування на поверхні офсетного циліндра налипків фарби і паперового пилу, які важко видаляти, через високу липкість фарби і підвищене порошіння пвперу.

2354 **Нашаровування фарби на валиках** (ru: наслоение краски на валиках) – самовільне більшання товщини шару фарби на валиках у зоні регулювання через зміну встанов-

леного під час місцеаого регулювання а процесі приладнуеання профілю фарбового шару, через високу в'язкість фарби, потрапляння паперового пилу та інші причини.

2355 **Неве́рстаний** (ru: неверстанный) – той, якого не верстали і не верстають.

2356 **Невзаємозаміщеність експозиції** (ru: невзаимозаменяемость экспозиции) – неоднозначність фотографічного ефекту, що утворюється даною експозицією за різних співвідносин освітленості і тривапості експонування.

2357 **Невидруко́вний** (ru: непечатаемый) – якого не можливо видрукувати.

2358 **Невідповідність перфорації і кріппення** (ru: несоответствие перфорации и креппения) – зсув у кроці перфорації відносно гребінця (спіралі) у разі вироблення календарів та інших видань, скріплених подібно.

2359 **Негатив** (ru: негатив) – фотографічний образ, на якому відносний розподіл почорнілостей, кількісно оцінених оптичною густиною, відповідає оберненому розподілу яскравостей на об'єкті знімання.

2360 **Негатив кольоровий** (ru: негатив цветной) – фотографічний образ, на якому колір будь-якого влемента є додатковий до кольору аідповідного елемента об'єкта знімання.

2361 **Недеформо́ваний** (ru: недеформированный) – той, якого не деформували і не деформують.

2362 **Недостатність візерунка лакофарбового покриву** (ru: недостаточность узора лакокрвсочного покрытия) – дефект, характеризований порушеністю форми та розмірів елементів малюнка лакофарбового покриву на візерунчастих покривах.

2363 **Недотримка експонування** (ru: недодержка экспонирования) – експозиція, що не забезпечує потрібного інтервалу оптичних густин і найменшої оптичної густини під час вироблення негативів, позитивів, фотоформ та масок за знормалізованого процесу оброблення фотоматеріалів.

2364 **Незафарбо́вний** (ru: незакрашиваемый) – якого не можливо зафарбувати.

2365 **Незбіг розгорнутих шпальт** (ru: несовпадение развернутых полос) – оглядово помітний зсув рядків тексту, таблиць чи (і/або) частин образу, надрукованих на розгорнутих шпальтах.

2366 **Незбіг розгорнутих шпальт на фотоформі** (ru: несовпадение развернутых полос на фотоформе) – оглядово помітна зміщеність на фотоформі рядків тексту, таблиць чи (і/або) частин образу, надрукованих на розгорнутих шпальтах.

2367 **Незбіг розміру образу на відбитку і на друкарській формі** (ru: несовпадение рвзмера изображения на оттиске и на печатной форме) – зміна розміру образу на відбитку за напрямком друкування в порівнянні в тим самим образом на друкарській формі й фотоформі.

2368 **Незбіг фарб** (ru: несовпадение красок) – оглядово помітний зсув, несуміщеність окремих фарб образу через деформації фотоформ, офсетних друкарських форм, дефектів монтажу, неточності подавання чи передавання аркушів паперу, деформації паперу внаслідок змінювання його аологості в процесі друкування та ін. причин.

2369 **Незбіг шпальт з лиця і звороту** (ru: несовпадение полос с лица и оборота) – незбіг на проміжк шпальт на двох суміщених сторінках одного аркуша видання (колонтитули, колонцифри, верхні і нижні рядки) через неправильне суміщення, монтування фотоформ тв ін.

2370 **Незверста́нний** (ru: неверстаемый) – той, якого неможливо ***зверстати***.

2371 **Незгофро́вний** (ru: негофрируемый) – якого не можливо ***згофрувати***.

2372 **Нездеформо́ваний** (ru: недеформированный) – той, якого не здеформували.

2373 **Нвздеформо́вний** (ru: недеформируемый) – той, якого неможливо ***здеформувати***.

2374 **Незобра́жений** (ru: неизображенный) – той, якого не зобразили.

2375 **Незобра́жуваний** (ru: неизображаемый) – той, якого не зобрвжували і не зображують.

2376 **Незобразни́й** (ru: неизображаемый) – той, якого неможливо ***зобразити***.

2377 **Незорганізо́ваний** (ru: неорганизованный) – той, якого не зоргенізували.

2378 **Незорганізо́вний** (ru: неорганизуемый) – той, якого неможливо ***зорганізувати***.

2379 **Незредаго́ваний** (ru: неотредактированный) – той, якого не зредагували.

2380 **Незредаго́вний** (ru: нередактируемый) – той, якого неможливо ***зредагувати.***

2381 **Незрепродуко́вний** (ru: нерепродуцированный) – якого не можливо ***зрепродукувати.***

2382 **Некомплектність блока** (ru: некомплектность блока) – відсутність у блоці потрібних зошитів, титульного аркуша та інших елементів оформи.

2383 **Некорего́ваний** (ru: некорректированный) – той, якого не корегували і не корегують.

2384 **Ненасиченість відбитка** (ru: ненасыщенность оттиска) – мвла інтенсивність відбитка через зменшення подавання фарби відносно норми, емульгування фарби та ін. причин.

2385 **Необертання фарби в кіпсейці фарбового апарата** (ru: невращение краски в кипсейке красочного аппарата) – ковзання поверхні дукторного вала по поверхні фарби в кіпсейці без переходу фарби на вел.

2386 **Необла́днаний** (ru: необорудованный) – той, якого не обладнапи.

2387 **Необла́дний** (ru: необорудываемый) – той, якого неможливо ***обладнати***.

2388 **Необла́днуааний** (ru: необорудываемый) – той, якого не обладнували і не обладнують.

2389 **Неорганізо́ваний** (ru: неорганизованный) – той, якого не організували і не організують.

2390 **Неофо́рмлений** (ru: неоформленный) – той, якого не оформили.

2391 **Неофо́рмлюваний** (ru: неоформляемый) – той, якого не оформлювали і не оформлюють.

2392 **Неофо́рмний** (ru: неоформляемый) – той, якого неможливо ***оформити.***

2393 **Неочисни́й** (ru: неочищаемый) – той, якого неможливо ***очистити.***

2394 **Неочи́щуваний** (ru: неочищаемый) – той, якого не очищали і не очищають.

2395 **Непередбачни́й** (ru: непредсказуемый, непрогнозируемый) – той, що його не можливо ***передбачити.***

2396 **Непередба́чуваний** (ru: непредсказываемый, непрогнозируемый) – той, що його не передбачували і не передбачують

2397 **Непофарбо́ваний** (ru: неокрашенный) – той, якого не пофарбували.

2398 **Непофарбо́аний** (ru: некрасящийся) – той, якого неможливо ***пофарбуеати***.

2399 **Непродрук** (ru: непропечатка) – відсутність частини друкових елементів одної вбо кількох фарб на відбитку. *Причиною може бути дефект друкарської форми, несприйняття фарби друкувальними елементами форми тощо.*

2400 **Непрозорість паперу** (ru: непрозрачность бумвги) – властивість паперу поглинати й розсіювати світловий потік.

2401 **Непроклей** (ru: непроклей) – дефект клейового шва, до якого призводить недостатня кількість клею чи його нерівномірне нанесення.

2402 **Непромазування форзаців** (ru: непромвзка форзацев) – недостатнє промазування форзаців під час вставляння блока в палітурку, яке спричиняє неміцне склеювання їх із палітуркою.

2403 **Непромазування частини корінця блока** (ru: непромазка части корешка блока) – несуцільне промазування корінця блока клеєм у процесі його оброблянняі.

2404 **Непротравленість кліше** (ru: непротравленность клише) – недостатня глибина травлення (гравіювання) прогалинних елементів під час виробляння кліше.

2405 **Непрофарбованість паперу** (ru: непрокрас бумаги) – нерівномірний розподіл фарбникв по площині аркуша (полотна) покрейдованого або забарвленого паперу.

2406 **Непрошивання** (ru: непрошивка) – нвявність непрошитих зошитів у блоці видання.

2407 **Нередаго́ваний** (ru: нередактированный) – той, якого не редагували і не редагують.

2408 **Нерівномірність гофрів** (ru: неравномерность гофров) – дефект, харвктеризований неоднаковою висотою гофрів.

2409 **Нерівномірність лакового шару** (ru: нерввномерность лакового слоя) – різна товщина лакового шару, яка помітна у разі нанесення товстого шару забарвленого лаку.

2410 **Нерівномірність оптичної густини на відбитку** (ru: неравномерность оптической плотности на оттиске) – непостійна значина́ різниці між найбільшою та нвйменшою оптичними густинами на відбитку в одній зоні пода-

вання фарби на кожній друкарській секції через нерівномірності подавання фарби не друкарську форму.

2411 **Нерозбірний** (ru: неразборный) – той, якого не можна розібрати.

2412 **Нескла́даний** (ru: ненабираемый, несобираемый) – той, якого не складали і не складають.

2413 **Несклада́нний** (ru: ненабираемый, несобираемый) – той, якого неможливо ***складати***.

2414 **Нескла́дений** (ru: ненабранный, несобранный) – той, якого не склали.

2415 **Нескорего́ваний** (ru: неоткорректированный) – той, якого не скорегували.

2416 **Нескорего́вний** (ru: некорректируемый) – той, якого неможливо ***скорегувати***.

2417 **Несприйнятливість до типу літери** (ru: невосприимчивость к типу буквы) – властивість процесу кодоперетворювання не розрізняти великі й малі літери.

2418 **Несприйняття фарби друкувальними елементами** (ru: невосприятие краски печатающими элементами) – припинення переходу фарби з накатних валиків на друкувальні елементи офсетної форми внаслідок депресування олеофільних ділянок форми під час дії зволожувального розчину в процесі друкування.

2419 **Нестабільність накачування фарби на форму** (ru: нестабильность наката краски на форму) – непостійна значина́ товщини шару фарби в тій самій зоні регулювання, що спричинює нерівномірність оптичної густини на відбитках у процесі друкування тиражу.

2420 **Нестабільність оптичної густини відбитків** (ru: нестабильность оптической плотности оттисков) – непостійна значина́ різниці між найбільшою і найменшою значино́ю оптичної густини тої самої ділянки послідовно друкованих відбитків за незмінні на кожній секції машини режими друкування через нестабільність подавання фарби на друкарську форму.

2421 **Несуміщеність кольороподілених фотоформ на монтажі** (ru: несовмещение цветоделенных фотоформ на монтаже) – оглядово помітна зміщеність образів фотоформ різних фарб на монтажі.

2422 **Неткор** (ru: неткор) – палітурний матеріал з нетканого проклеєного полотна з крохмально-каоліновим шаром і нітроцелюлозним покривом.

2423 **Неупако́вний** (ru: неупаковочный) – якого не можливо ***упакувати***.

2424 **Неусисте́млюваний** (ru: несистематизируемый) – той, якого не усистемлювали і не усистемлюють.

2425 **Неусисте́мний** (ru: несистематизуемый) – той, якого неможливо ***усистемити***.

2426 **Неустатко́ваний** (ru: необорудовенный) – той, якого не устаткували.

2427 **Неустатко́вний** (ru: необорудываемый) – той, якого неможливо ***устаткувати***.

2428 **Неустатко́вуваний** (ru: необорудываемый) – той, якого не устатковували і не устатковують.

2429 **Нефарбо́ваний** (ru: некрашенный) – той, якого не фарбували і не фарбують.

2430 **Нечіткість краю низьколініатурної растрової ілюстрації** (ru: нероаность края низколиниатурной растровой иллюстрации) – наявність оглядово помітних нерівностей обрисів растрового образу на фотоформі (відбитку) у вигляді щербин по краях растроаих елементів через грубу структуру растра.

2431 **Нитка до мішків** (ru: нить для мешков) – нитки, застосовні для зшивання мішків. *Можуть бути з натуральних чи синтетичних волокон, або скомбіновані.*

2432 **Нитки блока нещільно натягнуті** (ru: нити блока неплотно натянутые) – недостатня сила натягу ниток, які скріплюють зошити в блоці між собою, що спричинює утворення «пухкого» блока, зошити в якому рухомі.

2433 **Нитки поліграфічні** (ru: нити полиграфические) – бавовняні чи капронові нитки для зшивання блока аидання.

2434 **Ніжки скоби різновеликі** (ru: ножки скобы разновеликие) – не однакові за довжиною ніжки скоби після їх затиснення.

2435 **Нікелювання** (ru: никелирование) – електрохімічний процес наношення на поверхню металевої друкарської форми шару нікелю для підвищення накладотривкості друкарських форм.

2436 **Номер книжки міжнародний стандартний (ISBM)** (ru: номер книжки международный стандартный) – номер, який на міжнародному рівні ототожнює будь-яку книжку чи брошуру певного видавця.

2437 **Номер серіального видання міжнародний стандартний (ISSK)** (ru: номер сериального издания международный стандартный) – номер, який на міжнародному рівні ототожнює кожну ключову назву серіального видання.

2438 **Номер спеціальний** (ru: номер специельный) – див. ***число спеціальне***.

2439 **Номер сторінки** (ru: номер стрвницы) – номер сторінки рукописного чи надрукованого тексту, що його проставляють вручну або автоматично.

2440 **Номінал видання** (ru: номинал издания) – роздрібна продажна ціна видання. *Н. в. подають тоді, коли на видання є тверда ціна. Місце н. в. у випускових даних, а також у верхньому лівому куті задньої сторінки оправи (останньої сторінки суперобкладинки) або у верхній частині зовнішньої сторони заднього клапана суперобкладинки.*

2441 **Нонпарель** (ru: нонпарель) – шрифт, кегель якого дорівнює 6 п. (приблизно 2,25 мм). *Див. також* ***кегель.***

2442 **Норма** (ru: норма) – текст: прізаище автора книжки, перше слово її назви, номер замови, назва вбо рік чи номер періодичного або продовжного видання, що його пишуть внизу у лівому куті кожного зошита; фіксує його напежність до даного видання. *Н. контролює брошурувальний процес, комплектує книжковий блок, запобігає вставлянню зошитів з іншого виденн*я. *Див. також* ***сигнатура.***

2443 **Норма накладу** (ru: норма тиража) – визначений наклад, перевищення якого вимагає оплати авторської винагороди як за повторне видання.

2444 **Норми** (ru: нормы) – метрологічні, будівельні, санітарні та інші обов'язкові вимоги, затверджені відповідним органом, які встановлюють гранично допускні величини показників до продукції і концентрації речовин, що гарантують якість продукції. *Див. також* ***видання виробничо-практичне нормативне.***

2445 **Норми вантаження** (ru: нормы погрузки) – умови, що визначають кількість одиниць маси або об'єму вантажу, який навантажують-розвантажують за одиницю часу. *Н. в. регулюють різними нормативними актами* або *на договірній основі.*

2446 **Норми для пакувальних машин міжнародні** (ru: нормы для упаковочных машин международные) – правові положини держав-членів ЄС для пакувальних машин. *В 1993 р. Європейським економічним співтовариством*

визначено нормування для пакувальних машин, в основу якого було покладено посібник, виданий у 1989 р. про прирівнювання правових розпоряджень держав – членів ЄС для машин (89/392/EWG), з доповненням у 1991 р. (розпорядження 9Т/392/EWG). Згідно з цим посібником виробник машин або його уповноважений в ЄС повинен посвідчити відповідність самосертифікацією. Європейські норми для пакувальних машин розробляє технічний комітет (146). Цей комітет відповідає за пакувальні машини всіх видів. В ньому з 1998 р. є група Ad-hoc і три робочі групи (WG). Перша відповідає за уніфікацію вимог безпеки всіх видів пакувальних машин, а три робочі займаються пакувальними машинами для пакування поштучних виробів, формувальними, фасувальними і закупорювальними машинами, а також машинами для пакетування вантажів на піддонах.

2447 **Норми міжнародні** (ru: нормы международные) – норми, які координує Міжнародна організація зі стандартизації (ISO). *Координація й уніфікація національних норм сприяє обмінюванню товарами на світовому ринку і співпраці в галузі науки, техніки, економіки. Основні теми нормування в галузі пакування розглядають в Комітеті з норм пакування. Комітет ISO TC122 займається нормами основ пакування, наприклад, термінологією і розмірністю. Крім того, опакóвання відіграє важливу роль під час нормування піддонів, вантажних одиниць і контейнерів. Для нормування пакування особливу значину́ мають роботи в комітетах: ISO N051 (піддони для вантажних одиниць і методи використовування матеріалів), ISO TC52 (легкі цистерни з металу), ISO TC53 (скляні посудини), ISO TC104 (фрахтові контейнери), відповідно до правил розпоряджень про товарообіг пакувальні норми орієнтують на використовування єдиного вимірювання і на дотримання певних найменших вимог до якості пакування. Таким чином, нормування робить значний внесок у забезпечення єдиних конкретних умов і захищає споживачів.*

2448 **Норми простою транспортних засобів** (ru: нормы простоя транспортных средств) – час, протягом якого з рухомим складом, що прибув на місце навантажування-розвантажування, повинні бути виконані потрібні вантажні і технічні операції.

2449 **Норми санітарні** (ru: нормы свнитарные) – обов'язкові для виконування нормативні документи, що визначають

критерії безпечності чи нешкідливості для людини чинників виробничого та природного довкілля і ставлять аимоги щодо забезпечення оптимальних чи допускних умов праці і життєдіяльності людини.

2450 **Нормування в галузі пакування** (ru: нормирование в сфере упаковки) – дотримування встановлених стандартів і норм на вироблення опакóвання і кількість видаткових матеріалів для його вироблення.

2451 **Носій інформації** (ru: носитель информации) – назва товару і його виробника, штриховий код, інструкція з експлуатування, маніпуляційні знаки екомаркóвання, реклама інших товарів того самого виробника або реклама продукції іншого постачальника.

2452 **Нотатка** (ru: заметка) – невеликий текст, що дає цілісну уяву про описуване.

2453 **Нумерація ілюстрацій** (ru: нумерация иллюстраций) – номерні познаки ілюстрацій у підписах до них, що дають змогу робити відповідні посилки на ілюстрації в тексті, а також у покажчику або списку ілюстрацій.

2454 **Нумерація томів** (ru: нумерация томов) – нумерація всіх томів публікації, яка складається з кількох друкових одиниць.

2455 **Нумерування множинне** (ru: нумерация множественная) – використоаування понад три послідовності для паґінування, фоліаціювання чи нумерування колонок у документі.

2456 **Об'єкт дії** (ru: объект действия) – те саме, що ***учасник дії пасивний.***

2457 **Об'єкти авторського права** (ru: объекты авторского права) – 1) літературні твори, зокрема, програми для комп'ютера; 2) драматичні і музично-драматичні твори, сценарні твори; 3) хореографічні твори та пантоміми; 4) музичні твори з текстом або без тексту; 5) аудіовізуальні твори (кіно-, теле-, відеофільми та інші кіно – та телетвори); 6) твори живопису, скульптури, дизайнування, графічні оповідання, комікси та інші твори образотворчого харектеру; 7) твори декоративно-застосовного та сценічного мистецтва; твори архітектури, садово-паркового мистецтва; 8) фотографічні твори та твори, отримані способами, подібними до фотографії; 9) географічні, геологічні та інші карти. Плани, ескізи, пластичні твори, що належать до географії, топографії та інших наук; 10) похідні твори (переклади, обробки, анотації, реферати, резюме,

огляди, аранжировки та інші переробки творів науки, літератури, мистецтва); 11) збірники (енциклопедії, антології, бази двних) та інші складники твору, що за підбором або розташунком матеріалів ■ результат творчої праці. *Див. також: **автор, право авторське**.*

2458 **Обандеролювання** (ru: обандероливание) – обгортання упакованих одиниць або непакованої поштучної продукції стрічкою з пакувального матеріалу по всьому периметру або частково.

2459 **Обв'язування тари** (ru: обвязывание тары) – скріплювання упакованої одиниці обв'язувальним матеріапом із з'єднуванням кінців механічним способом чи зварюванням.

2460 **Обгортка** (ru: обвертка) – лист паперу, фольги, плівки тощо, куди вміщують поштучний виріб.

2461 **Обертання фотографічне** (ru: обращение фотографическое) – отримування на зекспонованому фотографічному матеріалі образу, подібного оригіналові, за допомогою спеціального хіміко-фотографічного обробляння.

2462 **Обертання чорно-білої плівки** (ru: обращение черно-белой пленки) – процес обробляння галогенідо-срібного фотогрвфічного шару, під час якого за допомогою першого проявлення утворюється срібний образ, який виводиться внаслідок розчинення срібла, після чого галогеніди срібла, що залишилися, відновлюються за допомогою другого проявлення (після засвічення) або перетворюються за допомогою чорніння в інші речовини. *Внаслідок цього процесу утворюється обернений (позитивний) образ об'єкта знімання.*

2463 **Об'єкт вимірювання** (ru: объект измерения) – матеріальний об'єкт, одна чи кілька властивостей якого підлягають вимірюванню.

2464 **Обіг складський** (ru: оборот складской) – кількість товарно-матеріальних цінностей, відвантажених зі складу за певний період, у натуральному вимірі. *Розрахований у грошовому виразі* о. с. *називають також складським товарообігом.*

2465 **Обіг тари** (ru: оборот тары) – цикл використовування контейнера, скляної твври тощо, вимірюваний від одного навантажування до чергового, або обіг тари між двома послідовними заповнюввннями.

2466 **Обканто́вання корінця палітурки** (ru: окантовка корешка переплета) – загнуті всередину верхній і нижній краї матеріалу корінця палітурки, якому надано відповідної форми.

2467 **Обкантовування блока** (de: Aufkanten; en: backlining; ru: окантовка блока) – приклеювання смужки паперу, тканини чи нетканого матеріалу до корінця вздовж усієї поверхні та до форзаців чи до першої та останньої сторінок блока

2468 **Обкантовування корінця обкладинки** (ru: окантовка корешка обложки) – приклеювання паперової смужки до розділених сторінок обкладинки, що з'єднані з першою сторінкою першого зошита та останньою сторінкою останнього зошита подібно до форзаців.

2469 **Обкантовування форзаца** (ru: окантовка форзаца) – склеювання форзаца після приклеювання його до зошитів вздовж корінцевого згину паперовою смужкою або тканиною завтовшки 15–18 мм, щоб зміцнити з'єднину книжкового блока з палітуркою.

2470 **Обкат** (ru: обкат) – дефект, за якого на окремі ділянки друкарської форми фарба або не наклалася, або наклалася недостатньо.

2471 **Обкладання форми** (ru: обкладка формы) – заповнювання проміжків між розміщеними сторінками складанної форми прогалинним матеріалом, який відповідає розмірам берегів сторінки майбутнього видання.

2472 **Обкладинка** (ru: обложка) – зовнішній покрив видання, що його з'єднують з блоком без форзаців.

2473 **Обкладинка проста** (ru: обложка простая) – обкладинка, складена з одної деталі.

2474 **Обкладинка складена** (ru: обложка составная) – обкладинка, складена з двох або більше деталей.

2475 **Обклеювання корінця первинне і вторинне** (ru: оклеивание корешка первичное и вторичное) – операції для вироблення твердої палітурки книжки. *Для первинного оклеювання використовують марлю, для вторинного – крафт-папір.*

2476 **Облагороджування макулатурної маси** (ru: облагораживание макулатурной массы) – обробляння макулатурної маси хімікатами у водному серадовищі із заданою температурою, щоб поліпшити її якість.

2477 **Облагороджування паперу (картону)** (ru: облагораживание бумаги (картона)) – наношення на папір (картон) поверхневого покриву або просочування його, щоб надати привабливого вигляду.

2478 **Обла́ддя** (ru: оборудование) – об'єкти (прилади, пристрої, механізми тощо), якими що-небудь обладнують. *Те саме, що* ***устатко́вання.***

2481 **Обла́днаний** (ru: оборудованный) – який має ознаки наслідку ***обладнання.***

2482 **Обладна́ння** (ru: оборудование) – подія за значиною ***обладна́ти.***

2483 **Обладна́ти** (ru: оборудовать) – повністю чи частково виконати дію ***обладнування.***

2484 **Обла́дний** (ru: оборудываемый) – той, якого можна чи призначено ***обладнати.***

2485 **Обла́днувальний** (ru: оборудывающий) – здатний чи призначений ***обладнувати.***

2486 **Обла́днуваний** (ru: оборудываемый) – той, що перебуває у процесі ***обладнування*** як об'єкт дії.

2487 **Обла́днування** (ru: оборудование) – дія (процес) за значиною ***обладнувати.***

2488 **Обла́днувати** (ru: оборудывать) – доводити що-небудь до стану готовності, забезпечуючи усім необхідним. *Див. також* ***устатковувати.***

2489 **Облік фонду індивідуальний** (ru: учет фонда индивидуальный) – облік (список) кожного окремого примірника документа, що надійшов до бібліотеки або вибуває з неї, в інвентарній книзі.

2490 **Облік фонду сумарний** (ru: учет фонда суммарный) – список партій документів, які надходять до бібліотеки або вибувають з неї за одним супровідним документом (рахунком, актом тощо), для отримування загальних відомостей про склад фонду.

2491 **Облікування документів** (ru: учет документов) – установлювання й зафіксовування в облікових документах кількості архівних документів у одиницях обліку.

2492 **Облямівка** (ru: окаймление) – текст, складений вужчим, ніж формат повного рядка, форматом і заверстаний збоку від ілюстрації або таблиці. *Див. також* ***верстання в облямування текстом.***

2493 **Обмазування формного циліндра** (ru: обмазка формного цилиндра) – покривання захистовою фарбою чи лаком ділянок формного циліндра глибокого друку, які не підлягають травленню.

2494 **Обмотка спіральна** (ru: обмотка спиральная) – шар паперу, намотуваний спірально, щоб отримати міцний, тугий рулон. *Використовують, наприклад, для пакування туалетного паперу.*

2495 **Оболонка** (ru: оболочка) – об'ємне опаковання, що повністю покриває запаковуваний виріб, зроблене з тонколистового, плівкового матеріалу, який щільно облягає або вільно покриває виріб.

2496 **Оборка** (ru: оборка) – частина сторінки складовини, виконана на зменшений формат у зв'язку з заверстанням в сторінку ілюстрації чи таблиці.

2497 **Образ** (ru: изображение) – зовнішній вигляд, будова, характерні ознаки чого-небудь, передані на відбитку, фотографії, схемі, рисунку, кресленику тощо.

2498 **Образ бітовий** (ru: изображение битовое) – послідовність бітів, що відповідає у пам'яті відображеному на екрані образу. *Кожен біт у бітовому образі відповідає одному пікселю на екрані. На чорно-білих екранах образ відповідає білому пікселю, і кольору, відповідний набір бітів називають піксельним образом, оскільки кожному пікселю відповідає група бітів, що кодує його колір або кількість бітів, що припадає на один піксель визначає якість образу.*

2499 **Образ векторний** (ru: изображение векторное) – опис графічного знака абетки за допомогою певної послідовності прямих і кривих ліній.

2500 **Образ картографічний** (ru: изображение картографическое) – образ Землі (інших небесних тіл, небесної сфери) і розташованих на ній (них) об'єктів, виконаний у тій чи іншій системі картографічних умовних знаків – виконаний у тій чи іншій системі квртографічних умовних знаків – познак цих об'єктів, їхніх кількісних та якісних характеристик.

2501 **Образ кольоропо́дільний** (ru: изображение цветоделённое) – образ, отриманий внаслідок кольороділення.

2502 **Образ матричний** (ru: изображение матричное) – опис графічного знака абетки за допомогою певної комбінації крапок з прямокутної матриці.

2503 **Образ на відбитку контрастний** (ru: изображение на оттиске контрастное) – образ на відбитку з великим інтервалом між найменшою та найбільшою величинами оптичної густини та найменшою кількістю градаційних переходів, ніж на фотоформі.

2504 **Образ на відбитку фальшивий** (ru: изображение на оттиске ложное) – малоконтрастний «вторинний» образ на відбитку, дещо зміщений відносно основного образу.

2505 **Образ на оригіналі (півтоновій фотоформі) нечіткий** (ru: изображение на оригинале (полутоновой фотоформе) нерезкое) – невиразний образ з низькою (слабкою) вирізнівністю крапок, обрисів або дрібних деталей на оригіналі, на півтоновій фотоформі.

2506 **Образ на оригіналі дзеркально перевернений** (ru: изображение на оригинале зеркально перевёрнутое) – образ, що не відповідає правилам ліве (праве) або текст, який не читається на оригіналі.

2507 **Образ на оригіналі контрастний** (ru: изображение на оригинале контрастное) – образ на оригіналі ■ великим інтервалом між найменшою та найбільшою величинами оптичного параметра (коефіцієнт відбивання чи пропускання, оптичної густини) і з найменшою кількістю градаційних переходів для півтонового образу.

2508 **Образ на фотооригіналі (фотоформі) рудий** (ru: изображенив на фотооригинале (фотоформе) рыжее) – порушеність ароматичності з появою жовтого відтінку на образах тексту, штрихових, півтонових і растрових ілюстрацій на фотооригіналі чи фотоформі (діапозитиві, негативі), зробленій на срібловмісних фотоматеріалах.

2509 **Образ обернений** (ru: обращение изображения) – позитивний (обернений) образ у світлочутливому шарі (-ах) того фотоматеріалу, на якому знімали і який утворюється під час хіміко-фотографічного оброблянння.

2510 **Образ растровий** (ru: изображение растровое) – образ, складений з мікроштрихових елементів: наприклад, крапок різної площі з однаковою відстанню між їх центрами, отриманих завдяки раструванню.

2511 **Образ срібний** (ru: изображение серебряное) – образ, складений з металввого срібла.

2512 **Образ фотографічний (фотообраз)** (ru: изображение фотографическое) – образ на фотографічному шарі плівки, пластини, фотопаперу, отриманий за допомогою фотографічного знімання або друкування з подальшим хіміко-фотографічним оброблянням їх.

2513 **Образ фотографічний слабкий** (ru: изображение фотографическое слабое) – фотографічний образ на оригі-

налі, негативі, діапозитиві, фотоформі з малим інтервалом оптичної густини.

2514 **Образ штриховий** (ru: изображение штриховое) – образ, виконаний лініями, штрихами, крапками, плямами одної сили тону, без переходів від світлих до темних тонів.

2515 **Обрив полотна паперу** (ru: обрыв холста бумаги) – раптове механічне зруйнування полотна паперу в процесі друкування на рулонних машинах. *Зазвичай, через приховані дефекти паперового полотна або механічних причин – ривків, надривів країв полотна та ін.*

2516 **Обріз блока нерівний** (ru: обрез блока неровный) – дефект, характеризований порушеністю прямолінійності сторін у вигляді зазубин. *О. б. н. може бути наслідком обрізування блока тупим ножем або невідповідності кута гостріння ножа і виду паперу, який використовують у даному книжковому блоці.*

2517 **Обріз крайки паперу (картону) нерівний** (ru: обрез кромки бумаги (картона) неровный) – дефект, характеризований наявністю ворсистої крайки полотна паперу (картону), що виникає у разі його розрізування тупими ножами.

2518 **Обріз паперу кривий** (ru: обрез бумаги кривой) – дефект, характеризований наявністю дугоподібного (опуклого, увігнутого) або косого зрізу (розрізу) країв паперових аркушів або паперового полотна.

2519 **Обріз паперу нерівний** (ru: обрез бумаги неровный) – дефект, характеризований наявністю ворсистої крайки і порваних із зазубинами країв паперу (відбитків). *О. п. н. виникає через користення тупого ножа для розрізування і підрізування.*

2520 **Обріз передній** (ru: обрез передний) – перадня частина книжки, протилежна корінцю. *Називають так тому, що спочатку книжки ставили на полицю переднім обрізом назовні й на нього наносили назву книжки фарбою, або випалюванням.*

2521 **Обрізи книжкового блока** (ru: обрезы книжного блока) – верхній, нижній і боковий не корінцеві торці книжкового блока – видання в обкладинці, після обрізання з трьох боків. *Див. також **блок книжковий**.*

2522 **Обрізування блока** (de: Beschneiden; en: book-edge trimming; fr: rognement; ru: обрезка блока) – надавання скріпленому блокові потрібних розмірів усуванням нерівностей ■ трьох його нескріплених боків різанням

2523 **Обрізування навскісне** (ru: обрезка косая) – обрізування сусідніх сторін стосу паперу, зошитів, блоків, картонних боковин та ін. не під прямим кутом.

2524 **Обрізування паперового блока трибічне** (ru: обрезка бумажного блока трехсторонняя) – обрізування блока з обох боків та спереду.

2525 **Обробляння** (ru: обработка) – дія, спрямована на зміну властивостей прадметів праці під час виконування технологічного процесу.

2526 **Обробляння даних** (ru: обработка данных) – 1) виконування операцій над даними; 2) виконування комп'ютером певної застосовної задачі.

2527 **Обробляння даних завтоматизоване** (ru: обработка данных автоматизированная) – обробляння даних технічними та програмними засобами з участю людини.

2528 **Обробляння інформації** (ru: обработка информации) – виконування операцій над інформацією.

2529 **Обробляння книжкового блока** (ru: обработка книжного блока) – комплекс операцій з готування книжкового блокв до вставляння у палітурку.

2530 **Обробляння поверхні перед склеюванням** (ru: обработка поверхности перед склеиванием) – готування поверхні склеюваного матеріалу фізичними, хімічними чи механічними методами.

2531 **Обробляння списків** (ru: обработка списков) – обробляння даних, поданих у формі списків.

2532 **Обробляння тексту** (ru: обработка текста) – обробляння даних, поданих у формі тексту. *До о. т. належать: вводження, сортування, зберігання, шукання, редагування, форматування, виводження на дисплей чи друкування тощо.*

2533 **Обробляння термічне** (ru: обработка термическая) – обробляння, яке полягає в змінюванні структури та властивостей матеріалу заготованки внаслідок теплового діяння.

2534 **Обробляння хіміко-фотографічне** (de: photochemische Bearbeitung; en: photographic treatment; fr: traitement photochimique; ru: обработка химико-фотографическая) – сукупність операцій перетворювання прихованого образу на зекспонованому фотографічному матеріалі у видне

2535 **Обсяг видання** (ru: объем издания) – величина, що її визначають або кількістю сторінок у виданні, або кількістю обліково-видавничих аркушів у ньому, або кількістю

друкарських аркушів. *О. в. належить до обов'язкових елементів ділянки кількісних характеристик бібліографічного опису. Див. також* ***обсяг обліково-видавничий.***

2536 **Обсяг видання в друкарських аркушах** (ru: объем издания в печатных листах) – кількість усіх друкарських аркушів в одному примірнику цього видання.

2537 **Обсяг видання в обліково-видавничих аркушах** (ru: объем издания в учетно-издательских листах) – кількість обліково-видавничих аркушів в одному примірнику цього видання.

2538 **Обсяг видання друкарський** (ru: объем издания печатный) – обсяг видання у друкарських аркушах – умовних або фізичних.

2539 **Обсяг документообігу** (ru: объем документооборота) – кількість документів, які надійшли в організацію і створені нею за певний період.

2540 **Обсяг обліково-видавничий** (ru: объем учетно-издательский) – обсяг видання, групи видань, річного випуску видавництва в обліково-видавничих аркушах. *Див. також* ***обсяг видання.*** *Інша назва* – ***видавничий обсяг.***

2541 **Обсяг утворення відходів нормативно-допускний** (ru: объем образования отходов нормативно-допустимый) – найбільший обсяг відходів, що може утворитися внаслідок технологічного процесу за умови дотримування встановленого технологічного регламенту.

2542 **Обтискання** (ru: обжим) – дія за значиною ***обтискати.***

2543 **Обтискати** (ru: обжимать) – пресувати напівфабрикати і готову продукцію у спеціальних пресах та обтискальних верстатах, щоб зменшити їхню товщину й калібровання.

2544 **Обтискання корінця блока** (de: Buchruckenpressung; en: smashing; ru: обжим корешка блока) – ущільнювання прикорінцевої частини блока стисканням

2545 **Обтравлювання кліше** (ru: обтравка клише) – обробляння растрових кліше травильним розчином для ослаблення чи вилучення тла довкола образу.

2546 **Обтравлювання образу грубе** (ru: обтравка изображения грубая) – неповна збіжність контурів образу на екрані, на яке поділи електронним травленням в контуром обтравлення.

2547 **Обшивка (ящика)** (ru: обшивка (ящика)) – дошки або щит з листового деревного матеріалу, прикріплені до полозів, деталей каркасу, планок.

2548 **Овіт** (ru: овит) – групове опаковання із заглибинами на 6–12 шт. для поштучних виробів.

2549 **Оглав** (ru: оглавление) – покажчик заголовків, що увиразнює побудову твору в моновиданні або лише побудову полівидання (збірника). *Основні завдання о.: 1) довідково-пошукове: спростити та пришвидшити знаходження складових частин видання – підрозділів, параграфів, приміток тощо; 2) інформаційно-роз'яснювальне: дати читачеві загальну уяву про зміст та структуру видання, підготувати до читання, допомогти відновити в пам'яті прочитане у разі перерви у читанні; 3) рекламно-пропагандистське: зацікавити читача змістом видання, заохочувати прочитати текст. Див. також:* ***апарат видання довідково-допоміжний, зміст***.

2550 **Оглав дзеркальний** (ru: оглавление зеркальное) – оглав, де заголовки подано так, як їх розташовано у виданні.

2551 **Оглав документальний** (ru: оглавление документальное) – додатковий зміст, до якого введено сформульовані його укладачем заголовки документів.

2552 **Оглав доповнений** (ru: оглавление дополненное) – оглав видання, ■ якому заголовки доповнено словами, відсутніми у заголовках рубрик усерадині видання. *О. д. застосовують, коли за допомогою уточнювальних слів потрібно конкретизувати надто загальні, невизначені заголовки, які не дають чіткої уяви про тему розділу. Див. також* ***заголовок тематичний***.

2553 **Оглав дублювальний** (ru: оглавление дублирующее) – оглав, який за складом заголовків повністю або частково повторює основний оглав. *О. д. може відрізнятися від основного будовою або мовою, або містити заголовки лише вищого рівня рубрикації, щоб попередньо зорієнтувати читача.*

2554 **Оглав короткий** (ru: оглавление короткое) – оглав, який містить заголовки першого рівня або першого і другого рівнів рубрикації; оглав, який містить лише заголовки розділів і назви творів без їхніх внутрішніх заголовків.

2555 **Оглав літературний** (ru: оглавление литературное) – вид часткового доповнення змісту, складеного із заголовків літературних творів, згадуваних в основному тексті видання.

2556 **Оглав робочий** (ru: оглавление рабочее) – перелік рубрик і підрубрик видання різного ступеня значущості, що

його укледає радактор для всебічного оцінювання їх смислової взаємозалежності, підпорядкованості, а отже – стрункості рубрикації та композиції твору.

2557 **Оглав розширений** (ru: оглавление расширенное) – оглав, що, окрім рубрикаційних заголовків видання, містить також додаткові заголовки, яких у виданні немає, але які вводить до оглаву автор або редактор, щоб посилити його довідково-інформаційну роль.

2558 **Оглав скорочений** (ru: оглавление сокращенное) – оглав, в якому заголовки задля економії відтворюють не повністю, а в скороченому вигляді – без тематичних підзаголовків або уточнювальних підзаголовкових даних у дужках.

2559 **Огляд архівних документів** (ru: обзор архивных документов) – архівний довідник, який містить усистемлені відомості про склад і зміст окремих комплексів архівних документів.

2560 **Оголеність фарбових валиків і циліндрів** (ru: оголенность красочных валиков и цилиндров) – відсутність фарби на валиках і циліндрах фарбового апарата в певній зоні регулювання через високу кислотність зволожуввльного розчину, емульгування фврби та ін.

2561 **Одиниця вантажна** (ru: адиница грузовая) – одиниця вантажу, розміри й маса якої зручні та доцільні для навантажувально-розвантажувальних робіт як вручну, так і за допомогою механізмів.

2562 **Одиниця друкова** (ru: единица печатная) – матеріальний об'єкт, що містить певну кількість сторінок у єдиній оправі та становить єдине ціле чи частину цілого.

2563 **Одиниця постачання** (ru: единица снабжения) – кожне стандартне або стійке гуртовання кількох одиниць споживання, складене, щоб полегшити операції маніпулювання у разі зберігання, готування замов, транспортування.

2564 **Одиниця споживання** (ru: единица потребления) – одиниця товару, призначена для продавання споживачам у роздрібній торгівлі.

2565 **Одиниця упакована** (ru: единица упаковочная) – виріб, утворений внаслідок поєднання упаковання і опакованням. Інша назва – ***упаковка***.

2566 **Однорідність паперу (картону)** (ru: однородность бумаги (картона)) – постійність технічних показників матеріалу в одній партії.

2567 **Однотомник** (ru: однотомник) – неперіодичне видання, випущене в одному томі.

2568 **Оздоба книжкова** (ru: украшение книжное) – оздоблювальний образ у книжковому виданні. *О. к., виконуючи роль прикраси у системі її внутрішньої оформи, водночас може налаштовувати читача на глибше сприймання всього книжкового матеріалу, підкреслювати структурне членування тексту, передавати сюжетні мотиви, доповнюючи або заступаючи ілюстрації. Див. також:* ***віньєтка, заставка.***

2569 **Оздоблювання книжкової оправи** (ru: отделка книжного переплета) – один із двох основних процесів вироблення книжки, що охоплює витискання заголовка, прикраси і полірування книжкової палітурки.

2570 **Ознаки документа зовнішні** (ru: признаки документа внешние) – сукупність ознак, яка містить спосіб фіксування інформації, носій, фізико-хімічний стан, форму й розмір документа, елементи його правового, діловодного, художнього оформлювання та наношення знаків письма.

2571 **Окиснювання металізованих фарб** (ru: окисление металлизированных красок) – змінювання кольору фарб «під золото», «під срібло» та ін., які набувають часто темно-синього, зеленуватого або темного відтінку, тобто темніння фарби. *Інша назва* – ***кородування м. ф.***

2572 **Окиснювання робочих розчинів для обробляння формних пластин** (ru: окисление рабочих растворов для обработки формных пластин) – зменшування активності діяння обробчих розчинів, використовних у процесах вироблення друкарських форм, за тривалого контакту з повітрям.

2573 **Окиснювання фольги** (ru: окисление фольги) – змінювання кольору (як правило темніння, чорніння) металізованої фольги. *Інша назва* – ***кородування ф.***

2574 **Оклад** (ru: оклад) – виконаний з твердих матеріалів (металу, дерева) декоративний покрив книжкової оправи, застосовний у виробленні церковних книжок, подарункових видань.

2575 **Оксидування** (ru: оксидирование) – обробляння поверхні формувального матеріалу, щоб поліпшити його фізико-хімічні та механічні властивості.

2576 **Олива** (ru: минеральное масло) – суміш високомолекулярних нафтових вуглеводнів, використовувана в техні-

ці як мастильний, електроізоляційний, консервуввльний матеріал та робоча рідина

2577 **Олівець зчитувальний** (ru: карандаш считываемый) – ручний контактний зчитувальний пристрій ∎ нерухомим променем.

2578 **Олія** (ru: рвстительное масло) – суміш ацилгліцеринів вищих жирних кислот, а також супутніх речовин, що її видобувеють з рослинної сировини.

2579 **Омилення фарби** (ru: омыление краски) – підвищення розчинності фарб у зволожувальному розчині через його лужність, тобто за величину pH, більшу ніж 7,0.

2580 **Олако́вання** (ru: упаковка) – пакувальний засіб на продукцію чи комплекс засобів. *О. призначене захищати продукцію від пошкодження або запобігати втратам під час транспортування, складування, перевантажування і полегшувати виконування логістичних операцій.*

2581 **Опако́вання «кокон»** (ru: упаковка «кокон») – опако́вання на вироби з великими габаритами і складною конфігурацією. *Це – герметичний чохол, утворений павутинним напорошенням найчастіше перхлорвінілових емалей на каркас, зроблений з марлі і тасьми, що охоплює виріб.*

2582 **Опако́вання аерозольне** (ru: упаковка аэрозольная) – споживткове опако́вання: металева банка, скляний або пластмасовий флакон, що має розпорошувальний клапан. *Конструкція о. а. дає змогу витримувати внутрішній тиск зрідиненого газу, який потрібен для розпорошування вмісту опако́вання. Найширше застосовне у разі пакування парфумів, фарб, паків, хімічних прапаратів.*

2583 **Опако́вання асептичне** (ru: упаковка асептическая) – герметичне, біотривке, волого-, паро-, газонепроникне опаковання зазаичай для харчових продуктів з тривалим строком зберігання.

2584 **Опако́вання блістерне** (ru: упаковка блистерная) – опако́вання з полімерної, термоформоааної, жорсткої плівки. *Зазвичай прозора термоформована плівка, що повторює форму пакованого предмета і що її клеють до картонної або іншої жорсткої* підкладки.

2585 **Опако́вання вакуумне** (ru: упаковка вакуумная) – опако́вання, в якому внутрішній тиск нижчий за атмосферний. *Його створюють викачуванням (висмоктуванням) повітря. Пакування продуктів в умовах вакууму в бага-*

тошарову, скомбіновану плівку з високим ступенем газонепроникності дає змогу зберігати харчі тривалий час свіжими.

2586 **Опакóвання для зберігання продукції в арктичних умовах** (ru: упаковка для хранения продукции в арктических условиях) – опакóвання, що захищає продукцію від атмосферних дій в умовах арктичного клімату.

2587 **Опакóвання для зберігання продукції в умовах тропіків** (ru: упаковка для хранения продукции в условиях тропиков) – опакóвання, що захищає продукцію від атмосферних дій а умовах тропічного клімату.

2588 **Опакóвання з газовим наповненням** (ru: упаковка с газовым наполнением) – опакóвання, в якому повітря витіснено інертним газом.

2589 **Опакóвання з пінопласту** (ru: упакоака из пенопласта) – опакóвання на вироби, чутливі до ударів. *О. з п. складається з двох половин, відформованих зі спінених матеріапів, найчастіше з пінопопістиропу, має гніздв, що відповідвють конфігурації виробу.*

2590 **Опакóвання консервувальне** (ru: упаковка консервирующая) – опакóвання, що захищає і забезпечує довгострокове зберігання сироаини, матеріалів, виробів, обладдя а також небезпечних відходів.

2591 **Опакóвання скомбіноване** (ru: упаковка комбинированная) – опакóвання, складене з транспортної тари, в яку вкладено одну або кілька одиниць споживчої та, у разі потреби, проміжної тари і допоміжних пакувальних засобів.

2592 **Опакóвання споживчове** (ru: упаковка потребительская) – опакóвання, призначене реалізовувати харчові продукти і товари народного ажитку в роздрібній торгівлі. *О. с. може бути одно- і багаторазове.*

2593 **Опакóвання стандартне** (ru: упаковка стандартная) – опакóвання, що відповідає вимогам відповідних стандартіа чи (і/або) технічних умов.

2594 **Опакóвання суспільне** (ru: упаковка общественная) – опакóвання на продукцію, використовну в лікарнях, школах, державних установах, тюрмах і яку, зазвичай, асоціюють з харчовим обслуговуванням великих відокремлених груп населення або із забезпеченням суспільства медичними запасами.

2595 **Опалітýрювати** (ru: переплетать) – робити палітурку до книжки.

2596 **Операція логістична** (ru: операция логистическая) – відокремлена сукупність дій, які спрямовані на перетворювання матеріального чи (і/або) інформаційного потоку.

2597 **Операція пакувальна** (ru: операция упаковочная) – окремий етап технологічного процесу пакування.

2598 **Операція технологічна** (ru: операция технологическая) – закінчена частина технологічного процесу, яку виконують на одному робочому місці.

2599 **Опис** (ru: опись) – архівний довідник, який містить усистемлений перелік одиниць зберігання, а також призначений для їх облікуаання і закріплюаання усистемленості в межах фонду.

2600 **Опис бібліографічний** (ru: описание библиографическое) – сукупність аідомостей про видання, що дають змогу його упізнати, а також отримати уяву про зміст, призначеність, читацьку адресу, обсяг, довідковий апарат тощо. *Розрізняють о. б. під назвою, під заголовком, аналітичний, короткий, поширений, повний. Див. також:* ***апарат еидання бібліографічний, покажчик бібліографічний, посібник бібліографічний, список бібліографічний, посилка бібліографічна, елемент бібліографічного опису.***

2601 **Опис бібліографічний аналітичний** (ru: описание библиографическое аналитическое) – бібліографічний опис складових частин видання.

2602 **Опис бібліографічний короткий** (ru: описание библиографическое короткое) – бібліографічний опис, який містить лише обов'язкові елементи: заголовок (прізвище автора, авторів), основну назву, порядковий номер, рік, місце та обсяг видання.

2603 **Опис бібліографічний міжнародний стандартний (ISBO)** (ru: описание библиографическое международное стандартное) – множина міжнародних застандартованих правил щодо елементів бібліографічного опису документа, їх послідовності та знаків, що вказують на них.

2604 **Опис бібліографічний повний** (ru: описание библиографическое полное) – бібліографічний опис, який окрім обов'язкових елементіа містить усі факультативні, навіть ті з них, які можна визначити не за виданням, а за іншими джерелами.

2605 **Опис бібліографічний розширений** (ru: описание библиографическое расширенное) – бібліографічний опис, який поряд з обов'язковими містить також деякі заповняльні елементи.

2606 **Опис документів** (ru: опись документов) – виклад відомостей про склад і зміст документів у справах на обкладинках справ.

2607 **Опис ілюстрацій** (ru: описание иллюстраций) – один із обов'язкових елементів авторського оригіналу, особливо потрібний тоді, коли автор, окрім власних ескізів ілюстрацій, використовує ілюстрації, запозичені з інших видань. *В о. і. зазначають видання, звідки запозичено ілюстрацію, на якій сторінці її розташовано, який її номер, які зміни до неї бажано внести, готуючи видавничий оригінал.*

2608 **Оправа** (ru: переплет) – зовнішні чотири сторінки видання, що запобігають його пошкодженню від зовнішніх впливів, містить основні інформативні дані про видання, слугує елементом зовнішньої оформи. *Розрізняють 4 стандартні типи о.: тип 1 – для криття накиданням; тип 2 – для звичайного криття; тип 3 – для криття в розпуск; тип 4 – складена з обкантованим корінцем. Перелік виходових відомостей, що мають бути розміщані на о., не регламентовано. Традиційно на о. розміщують лише головні елементи: відомості про серію, заголовок, назву, виходові дані, тобто такі відомості, які передусім впливають на читача-покупця. Див. також:* ***оправа книжкова, оформа видання зовнішня, палітурка, суперобкладинка.***

2609 **Оправа бібліотечна** (ru: переплет библиотечный) – практична палітурка, розроблена на початку XX ст., коли набули значної поширеності громадські бібліотеки. *Конструкція містить елементи, які забезпечують підвищену міцність і довговічність книжки. Як правило, виконують з глухим корінцем та з французьким рубчиком. Інша назва –* ***палітурка бібліотечна.***

2610 **Оправа гнучка** (ru: переплет гибкий) – суцільно покрита оправа із боковинками з тонкого паперу, дуже часто з підігнутими кантами, що закривають половину товщини видання.

2611 **Оправа гнучка з виступавими «бинтами»** (ru: переплет гибкий с выступающими «бинтами») – оправа, роблячи яку зошити зшивають на «бинти». *«Бинти» – це перакру-*

чені смужки свинячого ременю або конопельний шнурок, розміщені поперек корінців зовні зошитів, їхні кінці приклеюють до боковин оправи. Таку оправу виконують з глухим корінцем.

2612 **Оправа книжкова** (ru: переплет книжный) – вироблений з твердих або м'яких палітурних матеріалів обов'язковий конструктивний елемент зовнішньої оформи видання, яким покривають книжковий блок. *О. к. слугує захистом аркушів книжки від руйнування, забруднювання; є одним з важливих елементів зовнішньої оформи видання. Див. також:* ***обкладинка, палітурка.***

2613 **Оправа книжкова обрізна** (ru: переплет книжный обрезной) – обкладинка (палітурка) без кантів, обрізна разом з блоком з трьох боків.

2614 **Оправля́ти книжку** (ru: переплетать) – робити оправу до книжки.

2615 **Оприлюднити** (ru: опубликовать) – те саме, що ***опублікувати.***

2616 **Оприлюднювати** (ru: публиковать) – те саме, що ***публікувати.***

2617 **Опроміненість професійна** (ru: облучение профессиональное) – опроміненість працівників шкідливим для здоров'я промінням, отримана ними в процесі трудової діяльності.

2618 **Опромінення** (ru: облучение) – подія за значинóю ***опромінити.***

2619 **Опромінити** (ru: облучить) – повністю чи частково виконати дію ***опромінювання.***

2620 **Опромінювання** (ru: облучение) – дія (процес) за значинóю ***опромінювати.***

2621 **Опромінювання додаткове** (ru: облучение дополнительное) – опромінювання фотополімерної друкарської форми, щоб надати їй потрібних технологічних властивостей.

2622 **Опромінювання попереднє** (ru: облучение предварительное) – опромінювання фотополімеризаційноздатного формного матеріалу, щоб надати йому потрібних технологічних властивостей.

2623 **Опромінювати** (ru: облучать) – піддавати дії проміння.

2624 **Оптичне зчитування позначок** (ru: оптическое считывание пометок) – автоматичне оптичне сприймання позначок, записаних на носії даних.

2625 **Опублікування** (ru: опубликование) – подія за значиною *опублікувати. Див.* ***випускання у світ.***

2626 **Опублікувати** (ru: опубликоаать) – виконати дію ***публікування.***

2627 **Орган машини робочий** (ru: орган машины рабочий) – тверде тіло, що виконує у технологічних машинах задані переміщення, щоб змінювати чи контролювати форми, розміри і властивості оброблюваного об'єкта. *У більшості випадків робочий орган безпосередньо контактує з оброблюваним об'єктом.*

2628 **Організація** (ru: организация) – 1) об'єднання людей, держав; 2) установа; 3) будова (структура) чого-небудь

2629 **Організація видавнича** (ru: организация издательская) – організація, установа, підприємство, що має право на видавничу діяльність. *Див. також* ***видавництво.***

2630 **Організований** (ru: организуемый) – який перебуває в процесі ***організуєання*** як об'єкт дії.

2631 **Організувальний** (ru: организующий) – здатний чи призначений ***організувати.***

2632 **Організування** (ru: организация, организовывание) – дія (процес) за значиною ***організувати.***

2633 **Організування роботи з документами** (ru: организация работы с документами) – створюаання умов, які б забезпечували рух, шукання і зберігання документів у діловодстві.

2634 **Організувати** (ru: организовывать) – створювати, засновуаати, мобілізувати налагоджувати що-небудь. ***Організуєати*** *– те саме, що* ***зорганізовувати.*** *Організовувати – росіянізм. Див. також* ***зорганізувати.***

2635 **Ордер на обробляння вантажів** (ru: ордер на обработку грузов) – документ, що його аидає організація, яка обробляє вантажі для переаозіння або інше обробляння, за яке вона несе відповідальність.

2636 **Ореол** (ru: ореол) – область в малою оптичною щільністю навколо щільного штриха ядра растрової крапки.

2637 **Ореол відбиття** (ru: ореол отражения) – ефект поширення світла за межі накладеного оптичного образу через відбиття від поверхні осноаи світла, що пройшло крізь емульсійний шар.

2638 **Ореол растрової крапки на фотоформі** (ru: ореол растровой точки на фотоформе) – ефект надостатньої для

копіювання на формну пластину оптичної густини суміжних зон растрових крапок, штрихів на фотоформі.

2639 **Ореол розсіяння** (ru: ораол рассеяния) – ефект поширення сeітла за межі накладеного оптичного образу через розсіяння світла в емульсійному шарі.

2640 **Оригінал** (поліграфія) (de: Reproduktionsvorlage; en: copy; ru: оригинал) – опрацьована й оформлена за встановленим порядком текстова чи ілюстраційна інформація, призначена для поліграфічного відтворювання. *Розрізняють о. авторські і видавничі, текстові та ілюстраційні, для перевидання зі змінами, для репринтного видання, оригінал-макет.*

2641 **Оригінал авторський ілюстраційний** (ru: оригинал аaторский иллюстрационный) – ілюстративна частина аaторського твору, представлена графічними або фотографічними образами, призначеними для вироблення видавничих оригіналів ілюстрацій для подальшого поліграфічного відтворення у виданні (або безпосереднього поліграфічного відтворення). *О. а. і. можуть бути представлені штриховими образами (всі види кресленикіe; рисунки, у т.ч. технічні; схеми, графіки, номограми, діаграми, циклограми; карти, картограми, картодіаграми) і тоновими образами (тонові рисунки: чорно-біпі і кольорові фотографії; чорно-білі і копьорові негативи і діапозитиви) а також рукописні, машинописні або друкарські тексти (чи їх фоторепродукції), що підлягають подальшому факсимільному відтворюванню Інша назва* – **авторський образотворчий оригінал**.

2642 **Оригінал авторський текстовий** (ru: оригинал авторский текстовый) – текстова частина авторського твору, оформлена відповідно до ствндартних аимог, призначена для подальшого радакційно-видавничого опрацювання. *Розрізняють о. а. т. машинописний, надрукований дпя перевидання без змін, рукописний, роздрукований на комп'ютерних друкувальних пристроях. До складу о. а. т. входять обов'язкові елементи (титульний аркуш, основний текст твору зі всіма визначеними змістом складниками: заголовками, таблицями, формулами, бібліографічним апаратом тощо; оглав або зміст, анотація або реферат) та факультативні елементи (підрисункові підписи за умови наявності у виданні ілюстративного матеріапу, спеціальні елементи довідково-допоміжного апарату, замовлені авторові, дублікати формул, якщо це передбачено видавничою уго-*

дою). О. а. т. повинен бути завізований автором (всіма членами авторського колективу), а також іншими, відповідальними за видання особами (наприклад, керівником організації, від імені якої випускають видання, або уповноваженою ним особою). На титульній сторінці обов'язково зазначають дату підпису, загальну кількість сторінок (1—56 с.), обсяг вставлених, видалених фрагментів (вставлено 5 с., видалено 5 с.). Сторінки нумерують, починаючи з титульної, простим олівцем у правому верхньому куті сторінки. У нумерації о. а. т. не можна робити пропуски, а також додавати літери, наприклад, 5а.

2643 **Оригінал видавничий** (ru: оригинал издательский) – комплект оригіналів усіх частин видання (тексту, ілюстрацій, зовнішньої оформи, дублікатів), що вичитані, технічно розмічені, зроблено макети художньої оформи та верстки. *В о. в. містять вказівки для всіх стадій поліграфічного виконування (складання, верстання, репродукування, друкування, брошурувально-палітурних та оздоблювальних робіт). Їх подають також у технічній видавничій специфікації поліграфічного виконування видання.*

2644 **Оригінал видання** (ru: оригинал издания) – текстовий або графічний матеріал, призначений для відтворювання його в поліграфії.

2645 **Оригінал дефектний** (ru: оригинал дефектный) – оригінал, зроблений з відхилами від параметрів якості або має механічні пошкоди, які роблять його непридатним до застосовування.

2646 **Оригінал ілюстраційний фотографічний** (ru: оригинал иллюстрационный фотографический) – непрозорі образотворчі оригінали, виконані фотографічним способом на фотопапері. *О. і. ф. буває одно- та багатоколірний.*

2647 **Оригінал ілюстраційний штриховий** (ru: оригинал иллюстрационный штриховой) – образотворчий оригінал зі штриховим образом.

2648 **Оригінал рукописний** (ru: оригинал рукописный) – авторський або видавничий оригінал, написаний вручну. *У рукописному вигляді до видавництва можна подавати: 1) твір, написаний абеткою особливої графічної форми (наприклад, ієрогліфами); 2) словники і допоміжні покажчики на картках; 3) каталожні картки; 4) оперативні матеріали для періодичних видань; 5) складні таблиці.*

2649 **Оригінал текстовий видавничий** (ru: оригинал текстоаый издательский) – опрацьований та оформлений у видавництві авторський текстовий оригінал, призначений для друкування.

2650 **Оригінал-дискета** (ru: оригинал-дискета) – магнетний диск із записаним на ньому текстом авторського оригіналу. *О.-д. подають, якщо у видавництві є комп'ютерна видавнича система, згідно з умовами авторської угоди. Застосовування о.-д. дає змогу не повторювати клавіатурний (складальний) процес, скорочує кількість видавничих та друкарських коректур (коректура пробних відбитків). Для зручності ведення видавничих робіт автор повинен подавати о.-д. разом із роздрукованим текстом.*

2651 **Оригінал-макет** (de: Originalvorlage; en: comprehensive; ru: оригинал-макет) – оригінал, кожна сторінка якого тотожна відповідній сторінці майбутнього друкованого виробу. *О. м. – зрадагований і підписаний до друку оригінал рукопису, надрукований на друкувальному пристрої таким чином, щоб сторінки його точно відтворювали сторінку складовини у зверстаному вигляді, так само як і інші елементи видання.*

2652 **Оригінал-макет зрепродукований** (ru: оригинал-макет репродуцированный) – один з різновидів видааничих оригіналів, що являє собою порядково-посторінкову модель майбутнього аидання і може відрізнятися аід нього лише загальним масштабом або масштабом окремих елементів. *Репродукований – той, що перебуває в процесі репродукування як об'єкт дії.*

2653 **Оригінал-макет зрепродукований текстовий** (ru: оригинал-макет репродуцированный текстовый) – видавничий оригінал, передрукований на друкарській машинці або складений за допомогою складально-друкувальної техніки, аиправлений, – макет – видааничий оригінал, зверстаний і підписаний до друку.

2654 **Орієнтування продукції (тари)** (ru: ориентация продукции (тары)) – надавання продукції (тарі) певного розташунку відносно робочих органів пакувального обладдя.

2655 **Орнамент** (ru: орнамент) – графічна прикраса, що художньо оформлює видання.

2656 **Освітленість** (ru: осаещенность) – відношення світлового потоку, що падає на певну малу ділянку поаерхні, до площі цієї ділянки.

2657 **Освітленість дієва** (ru: освещенность действенная) – освітленість, розподіл якої формується в емульсійному шарі внаслідок перетаорюаання ним накладеної осаітпеності.

2658 **Освітленість накладена** (ru: освещенность наложенная) – освітленість, розподіл якої створює зовнішній пристрій у площині фотографічного матеріалу.

2659 **Освітленість оптимальна** (ru: осаещенность оптимальная) – освітленість, що відповідає мінімуму ізоопаки (найбільшій світлочутливості).

2660 **Освітлювання емульсійного шару** (ru: освещение эмульсионного слоя) – операція у разі оброблянні чорнобілого оберненого фотографічного матеріалу, яку проаадять після його вибілювання для швидкого видалення з емульсійного шару окисника, що залишився, і надає шарові жовтої забарви.

2661 **Осипання покрейдованого шару паперу** (ru: осыпаниа мелованного слоя бумаги) – стирання частинок покрейдованого шару з поаерхні паперу від легкого тертя об контактну поверхню.

2662 **Ослаблювання образу** (ru: ослабление изображения) – зменшування оптичної густини образу на негативі або позитиві за допомогою оброблянні їх в ослаблювальному розчині.

2663 **Оснастя** (ru: оснастка) – засоби технологічного спорядження, які доповнюють технологічне устаткоаання під час виконування певної частини технологічного процесу.

2664 **Основа** (ru: основа) – 1) папір, призначений для подальшого покривання; 2) повздоажня нитка тканини.

2665 **Основа біґумоввного паперу** (ru: осноаа бигумированной бумаги) – товстий непроклеєний папір із макулатури з унормованими показниками вбиральності за гасом та ксилолом.

2666 **Основа двошарового водонепроникного паперу** (ru: основа двухслойной водонепроницаемой бумаги) – проклеєний без наповнювача папір однобічної або машинної гладкості, з унормованим опором розриау, для вироблянні пакувального водонепроникного паперу, а також скрепованого кабельного паперу.

2667 **Основа електропровідна** (ru: основа электропроводная) – папір із сажовим або графітовим наповнювачем, характеризований рівномірним електричним опором, для вироблянні електротермічного паперу.

2668 **Основа електрохімічного паперу** (ru: основа электрохимической бумаги) – папір з унормованими показниками водопоглинання та лінійної деформації, з обмеженим вмістом солей заліза й кальцію.

2669 **Основа клею** (ru: основа клея) – частина клею, що надає йому основних властивостей.

2670 **Основа копіювального паперу** (ru: основа копировальной бумаги) – тонкий папір машинної гладкості з високим опором розриву та обмеженою повітропроникністю.

2671 **Основа монтажна** (ru: основа монтажная) – цупкий папір чи прозорий листовий матеріал, на якому монтують оригінали чи фотоформи.

2672 **Основа на бакелітову плівку** (ru: основа для бакелитовой пленки) – тонкий міцний вбиральний папір.

2673 **Основа на гігієнічні серветки** (ru: основа для гигиенических салфеток) – вбиральний вологоміцний скрепований папір, призначений після спеціального просочування для вироблення гігієнічних серветок.

2674 **Основа на діазотипний папір** (ru: основа для диазотипной бумаги) – проклеєний малозольний папір із високою білістю, з обмеженою поверхневою вбиральністю, без вмісту заліза та міді для вироблення світлочутливого паперу.

2675 **Основа на діазотипну кальку** (ru: основа для диазотипной кальки) – добре проклеєний папір з унормованими показниками прозорості. поверхневої вбиральності, гладкості.

2676 **Основа на запігментовані покриви** (ru: основа для пигментированных покрытий) – проклеєний папір з унормованим опором розриванню для паперової церати та обклеювання паперово-білових виробів.

2677 **Основа на клейову стрічку** (ru: основа для клеевой ленты) – проклеєний папір з унормованою механічною міцністю.

2678 **Основа на личкувальний** матеріал (ru: основа для облицовочного материала) – вбиральний папір, інколи забарвлений світлотривкими барвниками, інколи вологоміцний, для вироблення багатошарового паперового пластика та оздоблювання деревинностружкових плит і фанери.

2679 **Основа на лінкруст** (ru: основа для линкруста) – товстий міцний проклеєний без наповнювача папір машинної гладкості.

2680 **Основа на одношаровий фільтрувальний матеріал** (ru: основа для однослойного фильтрующего материала) – тонкий папір з унормованою вбиральністю, використовний як фільтр до сигарет.

2681 **Основа на палітурний матеріал** (ru: основа для переплетного материала) – міцний папір з унормованою вбиральністю.

2682 **Основа на паперові офсетні пластини** (ru: основа для бумажных офсетных пластин) – щільний добре проклеєний папір з високою вологоміцністю, з обмеженими показниками видовження та залишкової деформації для виробляння друкарських форм.

2683 **Основа на перебивні образи** (ru: основа для переводных изображений) – непроклеєний середньозольний машинної гладкості папір з обмеженими показниками засміченості та промокавості.

2684 **Основа на перебивну фольгу** (ru: основа для переводной фольги) – тонкий проклеєний міцний папір без наповнювача, з високою гладкістю для наношення на нього металевого шару або фарбового порошку.

2685 **Основа на склеєний картон** (ru: основа для склеенного картона) – проклеєний середньозольний прокаландрований папір.

2686 **Основа на скрепований оздоблювальний папір** (ru: основа для крелированной декоративной бумаги) – тонкий папір із біленої целюлози з унормованим опором розриву для виробляння оздоблювального паперу.

2687 **Основа на фібру** (ru: основа для фибры) – вбиральний папір з унормованим показником реакційної здатності до дії пергаментувальних реагентів.

2688 **Основа пакувального паперу на молочні продукти** (ru: основа упаковочной бумаги для молочных продуктов) – добре проклеєний папір машинної гладкості з високими показниками механічної міцності та жорсткості для виробляння скомбінованого матеріалу для пакування молочних продуктів.

2689 **Основа пароводонепроникного паперу** (ru: основа пароводонепроницаемой бумаги) – добре проклеєний папір, міцний у сухому та вологому стані.

2690 **Основа пергаменту** (ru: основа пергамента) – непроклеєний без наповнювача папір із підвищеною вбиральністю води для виробляння пергаменту.

2691 **Основа покрейдованого паперу** (ru: основа мелованной бумаги) – проклеєний серадньозольний білий папір машинної гладкості з обмеженою лінійною деформацією після зволожування.

2692 **Основа пропарафінованого паперу** (ru: основа парафинированной бумаги) – тонкий непроклеєний папір з унормованими показниками механічної міцності.

2693 **Основа протикорозійного паперу** (ru: основа противокоррозионной бумаги) – папір із високими показниками механічної міцності, вбиральності під час однобічного змочування.

2694 **Основа ротаторної плівки** (ru: основа ротаторной пленки) – тонкий довговолокнистий папір з унормованими показниками розривної сили та засміченості.

2695 **Основа текстурного паперу** (ru: основа текстурной бумаги) – міцний вбиральний папір для наношення малюнка, що імітує текстуру цінних порід деревини.

2696 **Основа теплочутливого паперу** (ru: основа теплочувствительной бумаги) – тонкий міцний проклеєний папір із високою гладкістю.

2697 **Основа термозварного паперу** (ru: основа термосварной бумаги) – тонкий міцний папір з унормованою капілярною вбиральністю та повітропроникністю.

2698 **Основа термореактивного паперу** (ru: основа термореактивной бумаги) – тонкий прозорий папір із високими показниками механічної міцності.

2699 **Основа термохімічного паперу** (ru: основа термохимической бумаги) – проклеєний вологоміцний папір з унормованими показниками білості, гладкості, призначений для наношення теплочутливого покриву.

2700 **Основа фотокальки** (ru: основа фотокальки) – непроклеєний прозорий папір із високою світлопроникністю та високими показниками механічної міцності.

2701 **Основа фотопаперу** (ru: основа фотобумаги) – вологоміцний папір із високим ступенем білості, обмеженими вбиральністю, засміченістю та вмістом металевих вкраплин.

2702 **Отвір оглядовий** (ru: отверстие обзорное) – прозора ділянка на лицевій поверхні опакования (мішка, коробки) для оглядання вмісту.

2703 **Отримування лакофарбового покриву** (ru: получение лакокрасочного покрытия) – технологічний процес, скла-

дений з операцій готування фарбованої поверхні її фарбування та сушіння.

2704 **Офóрма** (ru: оформление) – наслідок ***оформлення***.

2705 **Офóрма видання зовнішня** (ru: оформление издания внешнее) – оправа разом з іншими суміжними елементами, з яких читач починає знайомитися з книжкою і які захищають книжковий блок, аркуші від пошкоджування. *Див. також:* ***обкладинка, палітурка, суперобкладинка.***

2706 **Офóрма видання художня** (ru: оформление издания художественное) – сукупність образотворчих оригіналів та макетів зовнішньої та внутрішньої оформи видання. *Наприклад, обкладинки, палітурки, суперобкладинки, титульного аркуша, макетів шпальт, розворотів тощо. Див. також* ***макет видання***.

2707 **Офóрмити** (ru: оформить) – повністю чи частково виконати дію ***оформлювання***.

2708 **Офóрмлений** (ru: оформленный) – який має ознаки наслідку ***оформлення***.

2709 **Офóрмлення** (ru: оформление) – подія за значинóю ***оформити***.

2710 **Офóрмлювальний** (ru: оформляющий) – здатний чи призначений ***оформлювати***.

2711 **Офóрмлюваний** (ru: оформляемый) – той, що пербуває у процесі ***оформлювання*** як об'єкт дії.

2712 **Офóрмлювання** (ru: оформление) – дія (процес) за значинóю ***оформлювати***.

2713 **Оформлювання видання** (ru: оформление издания) – надавання виданню художньої форми, втілення за допомогою художніх та поліграфічних засобів його змісту в цілісній композиції. *До засобів о. в. належать: типові складальні засоби: складальні шрифти, лінійки, орнаменти, політипажі, індивідуально-художні засоби: всі види ілюстрацій, рисованих текстів, орнаментів, прикрас, створюваних для даного видання, а також засоби поліграфічного відтворювання: папір, палітурні матеріали, фарби, формат видання, шпальти.*

2714 **Оформлювання офіційного документа** (ru: оформление официального документа) – проставляння потрібних реквізитів.

2715 **Оформлювання редакційно-видавниче** (ru: оформление редакционно-издательское) – надавання елементам тексту та іншим видавничим матеріалам зуніфікованої

форми, зручної для користування майбутнім виданням і будь-якої роботи з ним.

2716 **Оформлювання справи** (ru: оформление дела) – готування справи до зберігання згідно з установленими правилами.

2717 **Оформлювання технологічного документа** (ru: оформление технологического документа) – комплекс процадур, потрібних для готування та затвердження технологічного документа відповідно до порядку, установленого на підприємстві.

2718 **Офо́рмлювати** (ru: оформлять) – надавати чому-небудь певної форми, певного вигляду.

2719 **Офо́рмний** (ru: оформляемый) – той, якого можна чи призначено ***оформити***.

2720 **Офорт** (ru: офорт) – 1) ручний спосіб виробляння форм глибокого друкування із застосовуванням хімічного травлення; 2) відбиток з такої форми. *Різновидами* о. *є акватинта, м'який лак, сірчане молоко. Див. також:* ***акватинта, гравіювання на металі, гравюра.***

2721 **Охоплення колірне** (ru: охват цветовой) – різноманіття кольорів, отримуване в кольоровому фотографічному образі змішуванням основних кольорів або основних барвників.

2722 **Очисни́й** (ru: очищаемый, очистной) – якого можливо чи призначено ***очистити***

2723 **Очисни́к** (ru: очиститель) – засіб (речовина, пристрій тощо) призначений ***очищати***

2724 **Очи́стити** (ru: очистить) – повністю чи частково виконати дію ***очищання***

2725 **Очища́льний** (ru: очищающий, очистительный, очистной) – здатний чи призначений ***очищати***. *Те саме, що* ***очищувальний***

2726 **Очища́ння** (ru: очистка) – дія (процес) за значино́ю ***очищати***. *Те саме, що* ***очищування.***

2727 **Очищання маси для виробляння паперу (картону)** (ru: очистка массы для изготовления бумаги (картона)) – виводження ▪ розбавленої маси сторонніх вкраплин.

2728 **Очищання тари механічне** (ru: очистка тары механическая) – видаляння бруду ▪ поверхні тари механічною дією.

2729 **Очища́ти** (ru: очищать) – звільняти забруднене середовище чи поверхню від ***забрудників***. *Те саме, що* ***очищувати.***

2730 **Очи́щений** (ru: очищенный) – який має ознаки наслідку ***очищення***

2731 **Очи́щення** (ru: очистка) – подія за значинóю ***очистити***

2732 **Очи́щуваний** (ru: очищаемый) – який перебуває в процесі ***очищування*** як об'єкт дії.

2733 **Очи́щувач** (ru: очиститель) – фахівець, що виконує ***очищання***

2734 **Паґінація** (ru: лагинация) – 1) нумерація (послідовна сукупність номерів) сторінок; 2) сукулність пронумерованих сторінок.

2735 **Паґінація здвоєна** (ru: лагинация сдвоенная) – лаґінація документа, як правило, двомовного, за якою номери сторінок текстів оригіналу та перекладу, розташованих навпроти, збігаються.

2736 **Паґінація наскрізна** (ru: лагинация сквозная) – лаґінація документа, складеного з кількох друкових одиниць, частин чи випусків, яку проставляють з першого до останнього елемента документа.

2737 **Паґінування** (ru: лагинация) – дія (процес) нумерування сторінок.

2738 **Паґінування літерне** (ru: пагинация буквенная) – послідовне, за абеткою лозначання сторінок літерами, що виконують роль колонцифр. *П. б. використовують для позначання вставок, накидок, щоб спростити посилки на них. У разі бібліографічного опису п. б. подають арабськими цифрами.*

2739 **Паґінувати** (ru: пагиновать) – послідовно нумерувати сторінки видання за допомогою колонцифр.

2740 **Пака** (ru: пачка) – укрупнена вантажна одиниця прямокутної форми, утворена пресуванням волокнистих або листових матеріалів, обгорнутв чи обшита пакувальною тканиною і обв'язана дротом, металевою або полімерною стрічкою.

2741 **Пака виробів** (ru: лачка изделий) – упакована транспортна одиниця виробів.

2742 **Пака паперу** (ru: лачка бумаги) – упакована транспортна одиниця аркушевого паперу промислового формату.

2743 **Пакет** (ru: пакет) – 1) вантажна одиниця, сформована на піддоні або без нього з кількох улакованих одиниць –

мішки, ящики тощо; 2) разова споживчкова м'яка тара у формі рукава, з дном і відкритою горловиною місткістю до 20.0 $дм^3$.

2744 **Пакет гладкий** (ru: пакет гладкий) – пакет з одним або двома швами і плоским дном.

2745 **Пакет дисків** (ru: пакет дисков) – блок магнетних дисків, що його можна виймати з дисковода як єдине ціле разом з контейнером.

2746 **Пакет паперовий** (ru: пакет бумажный) – пакет, зроблений із мішкового пакувального паперу або скомбінованих матеріалів.

2747 **Пакет програм настільного видавництва** (ru: пакет программ настольного издательства) – пакет програм, що має засоби маніпулювати текстовим полем документа, змінювати формати сторінок, розміри відступів, комбінувати шрифти та ряд інших операцій оброблення текстів.

2748 **Пакет програмний** (ru: пакет программный) – набір програм, написаний для визначеного користання, наприклад, текстовий процесор.

2749 **Пакет транспортний** (ru: пакет транспортный) – укрупнена вантажна одиниця, сформована з кількох вантажних одиниць внаслідок застосування засобів пакетування.

2750 **Пакетування** (ru: пакетирование) – формування і скріплювання вантажів в укрупнену вантажну одиницю, що забезпечує їх цілісність і збереження за встановленими умовами під час доправляння та дає змогу механізувати навантажувально-розвантажувальні і складські роботи.

2751 **Пакований** (ru: пакуемый) – той, що перебуває в процесі ***пакування*** як об'єкт дії.

2752 **Пако́вання** (ru: упаковка) – узагальнене поняття, що означає множину упакованих одиниць.

2753 **Пако́вання скомбіноване** (ru: упаковка комбинированная) – пако́вання, складене з транспортної тари, до якої укладено одну або кілька одиниць споживчкової та (за потребою) проміжної тари і допоміжних пакувальних засобів.

2754 **Пако́вання стандартне** (ru: упаковка стандартная) – пако́вання, що відповідає вимогам відповідних стандартів чи технічних умов.

2755 **Пакувальний** (ru: упаковочный) – призначений пакувати чи за допомогою якого пакують.

2756 **Пакувальня** (ru: упаковочная) – група машин, призначених для комплексного пакування продукції, об'єднаних в

одну лінію. *Може охоплювати машини для дозування, фасування, етикеткування, маркування, вкладання в транспортну тару, пакетування тощо.*

2757 **Пакування** (ru: упаковка) – дія (процес) за значинόю ***пакувати***. *У 1968 р. створена Всесвітня організація з пакування (Word Packaging Organization, WPO) – Міжнародна професійна некомерційна організація, яка сприяє обмінюванню науково-технічною інформацією з пакування і розвиткові пакувальної промисловості. Організація об'єднує більше ніж 50 країн. В 1996 р. в Україні з тою самою метою створено Клуб пакувальників (громадська організація), який у 1998 р. став членом WPO.*

2758 **Пакування в газовому середовищі зрегульовне** (ru: упаковка в газовой среде регулируемая) – пакування в спеціальну захистову тару або в бар'єрну плівку в зрегульовному (яке можна зрегулювати) газовому середовищі, для зберігання свіжості продукту, наприклад, фруктів або овочів.

2759 **Пакування в розтяжну плівку** (ru: упаковка в растяжимую пленку) – пакування в плівку, що має властивість щільно облягати пакований виріб.

2760 **Пакування військове** (ru: упаковка воинская) – пакування продуктів для збройних сил. *Специфічні вимоги до цього типу пакування визначають, як правило, не так умови споживання, як потреба дотримування особливих правил транспортування і зберігання продуктів.*

2761 **Пакування групове** (ru: упаковка групповая) – пакування однакових упаковних одиниць або непакованої поштучної продукції в групове опаковання.

2762 **Пакування з інертним газом** (ru: упаковка с инертным газом) – пакування деяких швидкопсувких харчових продуктів, що дає змогу продовжити термін зберігання за рахунок створення усередині опаковання спеціального газового середовища.

2763 **Пакування імпортне** (ru: упаковка импортная) – пакування, що надійшло з продукцією з-за кордону.

2764 **Пакування комплектне** (ru: упаковка комплектная) – пакування в одну тару або в пакувальний матеріал різної поштучної продукції або упакованих одиниць у певному наборі.

2765 **Пакування порційне** (ru: упаковка порционная) – пакування порцій продукту заданих масою, об'ємом або штуками.

2766 **Пакування поштучне** (ru: упаковка штучная) – пакування одиниць продукції.

2767 **Пакувати** (ru: упаковывать) – укладати в яку-небудь тару чи інше опакування, ув'язувати в пакунок, паку тощо, щоб перевозити чи зберігати.

2768 **Пал-бокс** (ru: пал-бокс) – транспортний контейнер із згофрованого картону з напрямниками на дні, які служать для підіймання контейнера електронавантажувачем.

2769 **Паличка дерев'яна** (ru: палочка деревянная) – брусок розміром 250×25×25 мм, який застосовують, щоб зменшити потовщеність корінця зошитів під час зшивання блока.

2770 **Палітурення** (ru: переплет) – оправляння книжки з окремим виробленням палітурки і блока та подальшим їх з'єднуванням.

2771 **Палітурка** (ru: переплет) – оболонка будь-якого виду книжки, складена з передньої і задньої картонних боковинок, наклеєних на покривний матеріал і захищає книжковий блок, складений зі зшитих зошитів, вклеєних всередину.

2772 **Палітурка (обкладинка) чужа** (ru: переплет (обложка) чужой) – дефект, характеризований тим, що блок вставлено у палітурку (обкладинку) іншого видання однакового за розмірами.

2773 **Палітурка з прокладками** (ru: переплет с прокладками) – вид палітурки (наприклад, альбом на фотографії), в якому корінець потовщений доданням вузьких смужок або сфальцьованих аркушів паперу для компенсування товщини фотографій.

2774 **Палітурка м'яка ремінна** (ru: переплет мягкий кожаный) – вид палітурки зі збільшеними кантами, що перекривають крайки аркушів і повністю їх закривають. *Як правило, така палітурка має заокруглені кутики і використовна для релігійних книжок.*

2775 **Палітурка на «шнурках»** (ru: переплет на «шнурках») – тип палітурки, за якого зошити зшивають на пенькових шнурках, які розміщують в канавках, пропиляних на корінці зошитів. Кінці шнурів приклеюють до сторонок палітурки. *Корінець може бути глухий або порожнистий, гладким або з фальшивими «бинтами».*

2776 **Палітурка обрізна** (ru: переплет обрезной) – палітурку обрізають разом з блоком, і розмір сторонок палітурки такий самий, як у книжковому блоці.

2777 **Палітурка скомбінована** (ru: переплет составной) – палітурка, картонні боковинки і відстава якої вкриті одним матеріалом і з'єднані між собою іншим матеріалом.

2778 **Палітурка суцільна** (ru: переплет сплошной) – палітурка, складена з одної деталі.

2779 **Палітурка суцільнокартонна** (ru: переплет цельнокартонный) – палітурка, складена з одної деталі – одного аркуша гнучкого картону.

2780 **Палітурка суцільнопокривна** (ru: переплет цельнопокрытый) – палітурка, картонні боковинки і відстава якої вкриті одним покривним матеріалом.

2781 **Палітурка тріснута** (ru: переплет треснувший) – дефект, характеризований порушеністю цілісності у вигляді тріщин, щілин, розривів обкладинки або покривного матеріалу картонної палітурки в місці згину. *Інша назва – **обкладинка тріснута**.*

2782 **Паллета** (ru: паллета) – дерев'яна основа, на якій розміщують книжки або папір. *Паллета «Європейського стандарту» має розміри 1000х1200 мм і може бути захоплена завантажувачем з усіх чотирьох боків. Найбільша вага паллети становить 1000 кг, а найбільша висота 1219 мм (4 фути).*

2783 **Пам'ятка** (ru: памятка) – коротке нормативне, виробничо-практичне або довідкове видання, що містить найважливіші відомості, якими треба керуватися, виконуючи будь-які операції чи технологічні процеси. *Див. також **видання виробничо-практичне нормативне**.*

2784 **Пам'ять** (ru: память, устройство запоминающее) – електронний функційний пристрій, на якому можна розташовувати, зберігати або шукати дані. *Цим терміном зазвичай позначають швидку напівпровідникову пам'ять (RAM), безпосередньо зв'язану з процесором. Надшвидку систему пам'яті, зазвичай розміщену в одному кристалі з процесором, називають кеш-пам'яттю або просто кешем. У найзагальнішому розумінні термін **пам'ять** використовують і до зовнішніх систем та носіїв інформації (дисків та стрічок).Інші назви – **пам'ятниця, запам'ятовувач***

2785 **Пам'ять зовнішня** (ru: память внешняя, устройство запоминающее внешнее) – периферійний пристрій, підмиканий до центрального процесора, що реалізує функцію ***пам'яті**. Інші назви – **пам'ятниця зовнішня, запам'ятовувач зовнішній***

2786 **Папери цінні** (ru: бумаги ценные) – грошові документи, що засвідчують право володіння або відносини позики, визначають взаємовідносини між особою, яка їх випустила, та їхнім власником і первдбачають, як правило, виплату доходу у вигляді дивідендів або відсотків, а також можливість передввання грошових та інших прав, що випливають з цих документів, іншим особам. *Цінні папери можуть бути іменні або на пред'явника.*

2787 **Папір** (ru: бумага) – матеріал у вигляді тонкого листа, складеного переважно ■ попередньо розмеленених рослинних волокон, безладно переплетених і пов'язаних між собою силами поверхневого натягу. *У волокнисту масу часто додають клейкі речовини, мінеральні наповнювачі та інші добавки, що надають паперові потрібних властивостей. Споживачеві постачають у рулонах або пакaми, ■ аркушах.*

2788 **Папір (картон) аркушевий** (ru: бумвга (картон) листовая) – пвпір (картон), який виробляють в аркушах певного розміру.

2789 **Папір (картон) неформатний** (ru: бумага (картон) неформатная) – дефект, характеризований невідповідністю паперу (картону) до вимог нормативної документації щодо формату.

2790 **Папір (картон) подроблений** (ru: бумага (картон) дробленная) – дефект, що виникає внаслідок порушення умов зневоджування на окремих ділянках полотна, що призводить до виникнення розчавлених ділянок та розривів на полотні.

2791 **Папір (картон) ролевий** (ru: бумага (картон) ропевая) – папір (картон) у рулонах різної ширини, намотаний на гільзу.

2792 **Папір (картон) рулонний** (ru: бумага (картон) рулонная) – папір (картон), який виробляють у рулонах певного розміру.

2793 **Папір автографський** (ru: бумага автографская) – спеціальний папір на основі цупкого паперу із зернистою шорсткою поверхнею або гладкого паперу, зерно на який наносять каландруванням, вкритий клейовим шаром, до складу якого входять крохмаль, желатина, гліцерин і крейда. *Саме завдяки клейовому шарові образ на п. а. перебивають на поверхню літографського каменя або металу.*

2794 **Папір аерографний** (ru: бумага аэрографная) – оздоблювальний папір з однобічним багатокольоровим малюн-

ком, нанесеним методом верографії, призначений для оздоблювання книжкових палітурок і паперових виробів.

2795 **Папір антик** (ru: бумага антик) – папір з шорсткою поверхнею, який імітує старовинний (античний) папір; належить до легких паперів, рихлий, зазвичай, невеликого формату.

2796 **Папір аркушевий** (ru: бумага листовая) – нарізані за стандартним форматом паперові аркуші для друкування на аркушевих друкарських машинах, які використовують цупкий папір (від 80 г/м^2 і більше), а також на одно або двофарбових офсетних машинах. *Інша назва* – ***флатовий папір.***

2797 **Папір асептичний** (ru: бумага асептическая) – папір, використовний для пакування виробів і продуктів з домішками речовин, які перешкоджають розвиткові мікроорганізмів, зокрема плíснявих грибів.

2798 **Папір афішний** (ru: бумага афишная) – спеціальний кольоровий або білий папір, призначений для друкування афіш, великоформатної рекламної друкової продукції високим або офсетним способом друкування. *Найзручніший п. а. з гладкою поверхнею з лицьового боку і з шорсткою зі зворотного, це полегшує наклеювання афіш.*

2799 **Папір зацетильований** (ru: бумага ацетилированная) – папір, підданий частковому ацетилюванню, щоб надати йому підвищеної гідрофобності й термотривкості.

2800 **Папір бавовняний довговолокнистий** (ru: бумага хлопчатобумажная длинноволокниствя) – довговолокнистий тонкий папір із бавовняної целюлози.

2801 **Папір багатошаровий** (ru: бумага многослойная) – папір, складений з кількох шарів однакової або різної композиції, зв'язаних у процесі виробляння у вологому стані без користання склеювальної речовини.

2802 **Папір бакелітизований** (ru: бумага бакелитизированная) – влектроізоляційний папір, просочений бакелітовим лаком або виробпвний із бакелітовим порошком як наповнювачем, для виробляння каркасу паперових конденсаторів.

2803 **Папір бактерицидний** (ru: бумага бактерицидная) – біоцидний папір із вмістом бактерицидних речовин, який використовують для лікування ран та пакування продуктів, щоб захистити їх від зараження бактеріями.

2804 **Папір бактерицидний на вироби санітарно-гігієнічної призначеності** (ru: бумага бактерицидная для изделий санитарно-гигиенического назначения) – тонкий вбиральний папір, який виробляють із вибіленої та облагородженої целюлози з добавкою бактерицидних речовин, на побутові та санітарно-гігієнічні вироби.

2805 **Папір побаритований** (ru: бумага баритизированная) – папір із баритовим поверхневим покривом, нанесеним на основу фотопаперу, інколи підфарбованим барвником.

2806 **Папір безкислотний** (ru: бумага безкислотная) – папір, який не містить кислотних похідних речовин у своєму складі, особливо домішок, що скорочують довговічність книжки.

2807 **Папір біоцидний** (ru: бумага биоцидная) – папір із вмістом біоцидних речовин.

2808 **Папір ватман** (ru: бумага ватман) – добре проклеєний з великим опором стиранню папір, із шорсткою поверхнею для креслення та малювання.

2809 **Папір вбиральний** (ru: бумага впитывающая) – непроклеєний папір, характеризований підвищеною вбиральною здатністю стосовно різних рідин.

2810 **Папір веленевий** (ru: бумага веленевая) – папір, що містить водяний знак – відбитка дротяної сітки, помітного тільки на просвіт.

2811 **Папір вердоль** (ru: бумага вердоль) – проклеєний без наповнювача папір машинної гладкості з обмеженою залишковою деформацією для виробляння візерунчастих тканин.

2812 **Папір верже** (ru: бумага верже) – папір з водяним знаком із близько розташованих одна від одної в машинному напрямі паралельних ліній, які інколи перетинаються під прямим кутом рідко розташованими лініями. *П. в. – папір ручного виливання з кроком поперечних ліній 25 мм і щільною, без інтервалу розміщеністю поперечних ліній. Рисунок паперу утворений дротом сітки черпальної форми. Текстура верже може бути зімітована на папері машинного виробництва за допомогою вирівнювального валика.*

2813 **Папір вимочувальний** (ru: бумага промокательная) – папір із високою поверхневою вбиральною здатністю для вимочування чорнила.

2814 **Папір високозольний** (ru: бумага высокозольная) – папір із вмістом золи понад 23 %.

2815 **Папір водонепроникний** (ru: бумага водонепроницаемая) – папір для пакування, призначений захищати товари від дії вологи.

2816 **Папір водорозчинний** (ru: бумага водорастворимая) – папір з унормованою тривалістю розчинення у воді внаслідок розчинення всіх його волокнистих складників.

2817 **Папір вологоміцний** (ru: бумага влагопрочная) – папір, підданий спеціальному поверхневому оброблянню вбо обробляннню в масі для підвищення міцності у вологому стані.

2818 **Папір газетний** (ru: бумага газетная) – непроклеєний малозольний папір, що містить 85 % механічної деревинної маси, призначений для друкування газет.

2819 **Папір гарячого каландрування** (ru: бумага горячего каландрирования) – цей папір, на відміну від паперу з покривом, підлягає глазуруванню під час сушіння його між гарячими полірованими металевими плитами. *Застосовний для високоякісних друкарських робіт. Див. також* ***папір неглазурований***.

2820 **Папір гектографічний** (ru: бумага гектографическая) – проклеєний папір без наповнювача, з товстим шаром пігменту, для разового вироблення матриць під час розмножування матеріалів на розмножувальних апаратах.

2821 **Папір гідрофільний** (ru: бумага гидрофильная) – папір із гідрофільним поверхневим покривом.

2822 **Папір глянцевий** (ru: бумага глянцевая) – папір, пролущений через глянцювальний або фрикційний каландр, щоб надати йому високого ступеня лиску.

2823 **Папір діаграмний** (ru: бумага диаграммная) – проклеєний прокаландрований папір з обмеженою лінійною деформацією для реєструвальних приладів і виводових пристроїв комп'ютера.

2824 **Папір для глибокого друкування** (ru: бумага для глубокой печати) – слабко проклеєний папір підвищеної зольності з рівною зімкненою поверхнею для глибокого друкування видань.

2825 **Папір для гофрування** (ru: бумага для гофрировки) – папір для виробляння згофрованого шару в процесі виробляння згофрованого картону. *Має високу жорсткість і малу вбиральність клею.*

2826 **Папір для гудронування** (ru: бумага для гудронирования) – папір-основа, застосовний для виробляння двошарового пробітумованого пвперу.

2827 **Папір для друкарських машинок** (ru: бумага для печатных машинок) – слабко проклеєний папір машинної або однобічної гладкості для друкування на друкарській машинці.

2828 **Папір для друкувальних пристроїв** (ru: бумага для печатающих устройств) – носій даних одноразового використання у формі безперервної стрічки, рулону або окремих аркушів, використовуваний у друкарках для отримування копій документів.

2829 **Папір для друкування** (ru: бумага для печатания) – папір для друкування видавничої продукції.

2830 **Папір для електрографії** (ru: бумага для электрографии) – папір із поверхневим покривом, який набуває здатності сприймати образ після надання його поверхні електростатичного заряду; для прямого електрографічного процесу.

2831 **Папір для копіювання малюнків на тканину** (ru: бумага для копирования рисунков на ткань) – тонкий папір, забарвлений з одного боку, відбитки малюнків якого легко виводять під час прання тканини.

2832 **Папір для малювання** (ru: бумага для рисования) – міцний дуже проклеєний папір із гладкою або шорсткою поверхнею для малювання олівцем, тушшю або акварельними фарбами.

2833 **Папір для обклеювання електротехнічної сталі** (ru: бумага для оклейки электротехнической стали) – тонкий папір однобічної гладкості з обмеженим показником кислотності, використовним як прокладний матеріал для обклеювання листів електротехнічної сталі та пакування електродів хімічних джерел струму.

2834 **Папір для обклеювання корінців книжкових блоків** (ru: бумага для оклейки корешков книжных блоков) – міцний непроклеєний папір з обмеженою лінійною деформацією після намокання.

2835 **Папір для обклеювання органічного скла** (ru: бумага для оклейки оргстекла) – тонкий міцний проклеєний папір із сульфатної небіленої целюлози.

2836 **Папір для обклеювання палітурок** (ru: бумага для оклейки переплетов) – оздоблювальний папір, вироблений наношенням на один бік паперу-основи кольорового тиснива, інколи лакового покриву, для обклеювання книжкових палітурок і паперових виробів.

2837 **Папір для пакування та фасування продуктів на автоматах** (ru: бумага для упаковки и расфасовки продуктов на автоматах) – папір, застосовний в пакувально-фасувальних автоматах здебільшого у вигляді пакетів для пакування сипких продуктів.

2838 **Папір для патронування** (ru: бумага для патронирования) – тонкий міцний непроклеєний папір машинної гладкості з унормованою парафінопроникністю для патронування промислових вибухових речовин.

2839 **Папір для фільтрування мастильно-охолоджувальних рідин** (ru: бумага для фильтрования смазочно-охладительных жидкостей) – тонкий фільтрувальний вологоміцний довговолокнистий папір для фільтрів тонкого та грубого очищання рідин.

2840 **Папір для фільтрування повітря** (ru: бумага для фильтрования воздуха) – товстий фільтрувальний папір для виробляння фільтрувальних елементів повітряних фільтрів.

2841 **Папір для фільтрування розчинів ацетилцелюлози** (ru: бумага для фильтрования растворов ацетилцеллюлозы) – тонкий фільтрувальний скрепований папір з облагородженої целюлози.

2842 **Папір до хімічних джерел струму** (ru: бумага для химических источников тока) – тонкий луготривкий довговолокнистий папір з унормованими показниками вбиральності лугу, з обмеженим вмістом заліза та міді до сепараторів у хімічних джерелах струму.

2843 **Папір довговічний** (ru: бумага долговечная) – папір для багаторічного зберігання без значної зміни його властивостві.

2844 **Папір довговолокнистий** (ru: бумага длинноволокнистая) – папір із натуральних або (та) хімічних волокон, вироблений методом сухого формування або на спеціально пристосованих для цієї мети папероробчих машинвх.

2845 **Папір документний** (ru: бумага документная) – довговічний дуже проклеєний папір із водяними знаками або без них для виробляння різних документів (грошові знаки, облігації, банківські чеки).

2846 **Папір друкарський** (ru: бумага печатная) – слабко проклеєний середньозольний або підвищеної зольності папір для друкування видань високим друком. *П. д. за своїми якостями: невисока засміченість, світлонепроникність, непрозорість, однорідність товщини, ступінь вологості,*

механічна міцність, відсутність «магнетності» тощо, відповідає вимогам технології друкарського процесу.

2847 **Папір друкарський некондиційований** (ru: бумага печатная некондиционная) – друкарський папір, який не перебуває в рівноважному стані з навколишнім сервдовищем виробничого приміщення за показами вологості і температури або який за техніко-технологічними показниками не відповідає вимогам друкврського процесу даного способу друкування, що може спричинювати труднощі в процесі друкування.

2848 **Папір друкарський тонкий** (ru: бумага печатная тонкая) – слабко проклеєний папір підвищеної зольності, масою паперу площею 1 $м^2$ не більше 50 г для друкування видань високим друком.

2849 **Папір дуже проклеєний** (ru: бумага высококлееная) – папір із ступенем проклеєності понад 1,8 мм за штриховим методом.

2850 **Папір електроерозійний** (ru: бумага электроэррозионная) – металізований папір до реєструвальних приладів з електрочутливим поверхневим покривом.

2851 **Папір електроізоляційний** (ru: бумага электроизоляционная) – непроклвєний папір, вироблений із сульфатної целюлози або целюлози з додачею синтетичних штучних волокон, бавовняної целюлози, що має термотривкість, високу пробивальну напругу та питомий влектричний опір, малі величини діелектричних втрат і струмопровідних вкраплин.

2852 **Папір електроізоляційний азбестовий** (ru: бумага электроизоляционная асбастовая) – електроізоляційний папір з унормованим показником втрат під час прожарювання, застосовний як теплотривкий діелектрик в електричних машинах та апаратах.

2853 **Папір електроізоляційний із поліефірних волокон** (ru: бумага электроизоляционная из полиэфирных волокон) – електроізоляційний тонкий довговолокнистий папір із лавсанових волокон для ізолювання пазів елвктричних машин.

2854 **Папір електроізоляційний намотувальний** (ru: бумага электроизоляционная намоточная) – електроізоляційний папір із високою механічною та електричною міцністю и низькою вбиральністю для виробляння електронамотувальних виробів.

2855 **Папір влектроізоляційний оксидний** (ru: бумага электроизоляционная оксидная) – електроізоляційний папір з

активним наповнювачем, використовним як діелектрик у конденсаторах із хлорованими рідинами.

2856 **Папір електроізоляційний просочувальний** (ru: бумага электроизоляционная пропиточная) – електроізоляційний папір із високим опором розриву, високою вбиральною здатністю та великою електричною міцністю, для вироблення електро- та радіотехнічного гетинаксу.

2857 **Папір електроізоляційний трансформаторний** (ru: бумага электроизоляционная трансформаторная) – електроізоляційний папір із високою електричною та механічною міцністю на ізоляцію трансформаторів струму, навиткових проводів, застосовних у трансформаторах та реакторах із оливовим наповнювачем.

2858 **Папір електроізоляційний трансформаторний нагрівотривкий** (ru: бумага электроизоляционная трансформаторная нагревостойкая) – електроізоляційний папір із підвищеною температурою експлуатування для ізоляції обмоток та навиткових проводів, застосовних у трансформаторах із оливовим наповнювачем.

2859 **Папір електропровідний двошаровий** (ru: бумага электропроводная двухслойная) – електропровідний папір, кожний шар якого має різну електричну провідність.

2860 **Папір електротермічний** (ru: бумага электротермическая) – папір з електрочутливим поверхневим покривом, вироблений з електропровідної основи, для реєстрування електричних сигналів у реєструвальних приладах.

2861 **Папір електротехнічний загальної призначеності** (ru: бумага электротехническая общего назначения) – тонкий міцний папір із сульфатної целюлози для електротехнічних цілей.

2862 **Папір електротехнічний скрепований** (ru: бумага электротехническая крепированная) – тонкий папір з унормованим показником вбиральності, без барвників та оптично вибілювальних рвчовин для діафрагм хімічних джерел струму.

2863 **Папір електрохімічний** (ru: бумага электрохимическая) – папір із високою білістю, обмеженою лінійною деформацією для записування інформації в спеціальних апаратах.

2864 **Папір естампний** (ru: **бумага эстампная**) – папір з обмеженою лінійною та залишковою деформаціями після зволожування для друкування художніх гравюр.

2865 **Папір етикетковий** (ru: бумага етикеточная) – папір для вироблення етикеток, що їх наклеюють на скляну, кар-

тонну, металеву, полімерну та іншу тару. *Іноді покрейдований з обмеженою деформацією після намокання. Може мати одно- або двосторонню машинну гладкість. Виробляють масою 70—90 г/м^2 з вибіленої сульфатної целюлози.*

2866 **Папір жиронепроникний** (ru: бумага жиронепроницаемая) – папір з підвищеним опором проникненню жировмісних речовин. *Жиронепроникності досягають спеціальним оброблянням з утворенням зімкненої поверхні або завдяки покриву.*

2867 **Папір жиротривкий** (ru: бумага жиростойкая) – папір з поверхневим проклеюванням жиротривкими клейниками (адгезивами), призначений для автоматичного пакування масла, маргарину.

2868 **Папір з шорсткою поверхнею** (ru: бумага с шершавой поверхностью) – папір ручного виливання ■ нерівною поверхнею, що утворилася під час його пресування в зволоженому стані між важкими фетровими аркушами або полотнами. *Прикладом є акварельний папір.*

2869 **Папір зармований** (ru: бумага армированная) – папір, зміцнений тканиною або нитками в процесі його виливання або склеювання. *(Армований – той, що перебуває в процесі армування як об'єкт дії).*

2870 **Папір зінгібований** (ru: бумага ингибированная) – пакувальний папір з однобічним полімерним, латексним або іншим подібним покривом з нанесеним на внутрішню поверхню летким інгібітором. *Застосовний для захищання від корозії виробів з чорних і кольорових металів. (інгібований – той, що перебуває в процесі інгібування, як об'єкт дії). Інша назва – протикорозійний чи антикорозійний.*

2871 **Папір із поверхневим покривом** (ru: бумага с поверхностным покрытием) – папір із нанесеним на нього покривом, склад якого визначають призначеністю паперу.

2872 **Папір із поверхневим проклеєнням** (ru: бумага с поверхностным проклеиванием) – папір, поверхня якого проклеєна на клеїльному пресі папероробчої машини.

2873 **Папір ізоляційний** (ru: бумага изоляционная) – папір, який використовують як ізоляцію у разі передавання теплової, звукової, світлової та електричної енергії.

2874 **Папір інсектицидний** (ru: бумага инсектицидная) – біоцидний папір із вмістом інсектицидних речовин, які запобігають шкідливій діяльності комах.

2875 **Папір кабельний** (ru: бумага кабельная) – папір із високими показниками механічної міцності, хімічної чистоти та низьким тангенсом кута діелектричних втрат, для ізолювання силових і оливонаповнених кабелів та арматури до них.

2876 **Папір кабельний електропровідний** (ru: бумага кабальная электропроводная) – кабельний папір із долученим у композицію технічним вуглецем для екранування силових і оливонаповнених кабелів та арматури до них.

2877 **Папір каландровий** (ru: бумага каландровая) – папір, вироблений із суміші різних натуральних вовняних та бавовняних волокон переважно повторного користання або відходів виробництва, для набивання валів супвркаландрів.

2878 **Папір картографічний** (ru: бумага картографическая) – вологоміцний дуже проклеєний папір із низькою лінійною та залишковою деформаціями після зволожуввння для друкування картографічних видань. *П. к. виробляють зі 100%-ої целюлози (100,120, 140 г/м²). За своїми властивостями він близький до офсетного паперу №1 високої якості, замість якого п. к. часто використовують для друкування багатофарбових видань.*

2879 **Папір конденсаторний** (ru: бумага конденсаторная) – тонкий електроізоляційний папір із високими показниками пробивної напруги та опору розриву, застосовний як діелектрик в електричних конденсаторах.

2880 **Папір копіювальний** (ru: бумага копировальная) – папір, вироблений наношенням на один бік паперу-основу тонкого шару фарби, що не висихає, для копіювання.

2881 **Папір креслярський** (ru: бумага чертежная) – дуже проклеєний з міцною поверхнею папір машинної гладкості для всіх видів креслярських робіт.

2882 **Папір креслярський прозорий** (ru: бумага чертежная прозрачная) – тонкий проклеєний прозорий папір для креслення олівцем або тушшю і подальшого копіювання кресленіків засобами репрографії, що його також застосовують як основу масштабно-координатного паперу.

2883 **Папір липкий** (ru: бумага липкая) – папір, з одного боку покритий клеєм і призначений для виробляння липких етикеток.

2884 **Папір луготривкий** (ru: бумага щелочестойкая) – папір із підвищеним опором до дії лугу.

2885 **Папір малозольний** (ru: бумага малозольная) – папір із вмістом золи до 6%.

2886 **Папір мармуровий** (ru: бумага мраморная) – папір із багатоколірним мармуроподібним глянцевим покривом, нанесеним з одного боку паперу, для обклеювання палітурок, білових товврів, а також для оздоблювання.

2887 **Папір масштабно-координатний** (ru: бумага масштабно-координатная) – папір із нанесеними лініями, що утворюють на папері-основі координатні сітки різних масштабів, для виконування креслярських і графічних робіт.

2888 **Папір махорковий** (ru: бумага махорочная) – папір для пакування махоркового тютюну.

2889 **Папір машинної гладкості** (ru: бумага машинной гладкости) – папір, що виходить із папероробчої машини без додаткового обробляння поверхні.

2890 **Папір медичний аналітичний** (ru: бумага медицинская аналитическая) – хімічно чистий пвпір із заданими межами капілярної вбиральності.

2891 **Папір металізований** (ru: бумага металлизированная) – папір, покритий шаром металевого порошку або склеєний з фольгою.

2892 **Папір мікрокрепований** (ru: бумага микрокрепированная) – папір із підвищеним видовженням до розриву, з дрібноскладчастою поверхнею, якої не видно неозброєним оком.

2893 **Папір мішковий** (ru: бумага мешочная) – міцний папір масою із небіленої сульфатної целюлози від 70 до 100 г/м^2, використовний як основний сировинний матеріал для виробляння мішків (згідно із сучасною технологією зазвичай використовують крафт-папір). *Залежно від якості сировини, еластичності, кольорових відтінків, вологоміцності виробляють різний мішковий папір: вологоміцний. пробітумований, поламінований тощо.*

2894 **Папір мундштуковий** (ru: бумага мундштучная) – проклеєний середньозольний папір із високими показниками пружності та опору розриву в машинному напрямі для виробляння цигаркових мундштуків.

2895 **Папір на вироби санітарно-гігієнічної призначеності** (ru: бумага для изделий санитарно-гигиенического назначения) – тонкий вбиральний папір, скрепований або гладкий, з унормованими показниками вбиральності або вологоміцності.

2896 **Папір на гральні карти** (ru: бумага для игровых карт) – світлонепроникний, добре проклеєний папір із високою міцністю крайок аркуша.

2897 **Папір на електроізоляційні трубки** (ru: бумага для электроизоляционных трубок) – папір, просочений смолою, на ізоляційний шар в середині електроізоляційних трубок.

2898 **Папір на електролітичні конденсатори** (ru: бумага для электролитических конденсаторов) – електроізоляційний папір із високою вбиральною здатністю, характеризований обмеженими значинами показників кисютності, лужності та застосовний для прокладок в оксидно-електролітичних конденсаторах.

2899 **Папір на змінні фільтри пилососів** (ru: бумага для сменных фильтров пылесосов) – міцний фільтрувальний папір для виробляння фільтрів побутових пилососів.

2900 **Папір на картотеки** (ru: бумага для картотек) – проклеєний середньозольний папір підвищеної товщини з унормованою гладкістю на каталоги і картотеки.

2901 **Папір на квитки** (ru: бумага для билетов) – тонкий середньозольний слабко проклеєний машинної або однобічної гладкості папір для друкування високим друком квитків, абонементних талонів, різних бланків для комунальних послуг.

2902 **Папір на перфорвторну стрічку** (ru: бумага для перфораторной ленты) – дуже проклеєний малозольний з антистатичним або без антистатичного обробляння папір для виробляння перфораторної стрічки. *Стрічка застосовна в системах обробляння та передавання інформації, у системах автоматичного керування.*

2903 **Папір на поштові документи** (ru: бумага для почтовых документов) – проклеєний середньозольний папір, забарвлений у ясні тони, для виробляння поштовтх бланків.

2904 **Папір на ртутно-цинкові елементи** (ru: бумвга для ртутноцинковых элементов) – товстий луготривкий папір з обмеженою товщиною після набухання в розчині лугу, обмеженим вмістом заліза та міді для діафрагм у лужних ртутно-цинкових елементах.

2905 **Папір на сірникові коробки** (ru: бумага для спичечных коробок) – проклеєний папір однобічної гладкості для обклеювання та пакування сірникових коробок.

2906 **Папір на текстильні патрони та конуси** (ru: бумага для текстильных патронов и конусов) – товстий міцний про-

клеєний папір, інколи яскраво забарвлений, машинної або однобічної гладкості, з обмеженою поверхневою вбиральністю для виробляння патронів та конусів текстильної промисловості.

2907 **Папір на телеграфну стрічку** (ru: бумага для телеграфной ленты) – проклеєний середньозольний папір з обмеженою гладкістю, з невисокою білістю, для приймання телеграм на літеродрукувальних апаратах.

2908 **Папір на фотоальбоми** (ru: бумага для фотоальбомов) – товстий, слабко проклеєний середньозольний кольоровий папір.

2909 **Папір на шпалери** (ru: бумага для обоев) – середньозольний папір з обмеженою вбиральністю під час однобічного змочування для друкування шпалер.

2910 **Папір неактинічний** (ru: бумага неактиническая) – світлонепроникний папір чорного кольору, застосовний для пакування кінофотоматеріалів.

2911 **Папір неглазурований** (ru: бумага неглазированная) – папір ручного виливання з трохи нерівною матовою поверхнею, що її отримують, витискаючи вологу масу між тонкими фетровими аркушами або полотнами, застосовний для високоякісного друкування і малювання.

2912 **Папір непроклеєний** (ru: бумага непроклеенная) – папір із ступенем проклеєності до 0,2 мм за штриховим методом.

2913 **Папір обгортковий** (ru: бумага оберточная) – папір, вироблений із волокнистих напівфабрикатів, для загортання харчових продуктів, медикаментів, промислових виробів, а також для виробляння пакетів на сипку продукцію. *Виробляють із сульфатної і небіленої целюлози масою 120 г/м^2.*

2914 **Папір обкладинковий** (ru: бумага обложечная) – світлотривкий проклеєний папір, іноді вологоміцний, призначений для виробляння книжкових і журнальних обкладинок та обклеювання книжкових складених і суцільно паперових палітурок. *П. о. може бути машинної рівності, прокаландрований, потиснений, білий або кольоровий.*

2915 **Папір обкладинковий на зошити** (ru: бумага обложечная для тетрадей) – папір з однобічним кольоровим запігментованим покривом або кольоровий проклеєний середньозольний папір для виробляння обкладинок шкільних зошитів.

2916 **Папір однобічної гладкості** (ru: бумага односторонней гладкости) – папір, пропущений через глянцювальний циліндр, щоб отримати підвищену гладкість з одного боку.

2917 **Папір оздоблювальний** (ru: бумага отделочная) – папір із забарвленою гладкою чи скрепованою поверхнею або поверхнею з імітацією оксамиту, мармуру, ременю (вичиненої шкіри), полотна.

2918 **Папір оксамитовий** (ru: бумага бархатная) – оздоблювальний папір, вироблений наношенням електростатичним способом на папір-основу ворсу з волокон різної довжини, для вироблення паперових виробів.

2919 **Папір офсетний** (ru: бумага офсетная) – папір для офсетного друкуввння, який має специфічні властивості: високий ступінь проклеєності, що запобігає, вбиранню води; особливу білість, завдяки якій папір придатний дгія друкування багатофарбових видань оптимагьний показник водню pH; міцну поверхню покривного шару. *Розрізняють п. о. газетний, покрейдований, картографічний.*

2920 **Папір пакувальний високоміцний** (ru: бумага упаковочная высокопрочнвя) – дуже міцний проклеєний папір, вироблений в сульфатної небіленої целюлози. *Застосовний для пакування товарів і поштової кореспонденції. Див. також* ***крафт-папір***.

2921 **Папір пакувальний водонепроникний двошаровий** (ru: бумага упаковочная водонепроницаемая двухслойная) – папір, вироблений склеюванням бітумом двох шарів паперу, для звхищання виробів від дії вологи.

2922 **Папір пакувальний для районів з тропічним кліматом** (ru: бумага упаковочная для районов с тропическим климатом) – папір, що забезпечує захист загорнутих у нього виробів від дії підвищеної вологості повітря, плісеневих грибків і термітів.

2923 **Папір пакувальний жиронепроникний** (ru: бумага упаковочная жиронепроницаемая) – міцний пвпір, оброблений тваринним клеєм для жиронепроникного та вологоміцного опакування.

2924 **Папір пакувальний із полімерним покривом** (ru: бумага упаковочная с полимерным покрытием) – папір із покривом із поліетилену, поліпропілену, мікро-воску або композицією на основі латексів синтетичного каучуку. *Використовують для пакування харчових продуктів на автоматах, морозива, продукції медичної, фармацевтичної та парфумерно-косметичної промисловості.*

2925 **Папір пакувальний на меблі** (ru: бумага упаковочная для мебели) – папір із високою механічною міцністю в сухому та вологому стані.

2926 **Папір пакувальний на металопродукцію** (ru: бумага упаковочная для металлопродукции) – водонепроникний скрепований папір із двобічним мікровосковим покривом.

2927 **Папір пакувальний на текстильну продукцію** (ru: бумага упаковочная для текстильной продукции) – міцний проклеєний папір машинної гладкості або прокаландрований на захистові обгортки текстильних виробів.

2928 **Папір пакувальний на фрукти** (ru: бумвга упаковочная для фруктов) – тонкий, слабко проклеєний папір односторонньої або мвшинної гладкості, іноді просочений спеціальними речовинами, що запобігають гниттю фруктів.

2929 **Папір пакувальний на чай** (ru: бумага упаковочная для чая) – папір однобічної гладкості або прокаландрований, іноді склеєний з фольгою.

2930 **Папір пакувальний пароводонепроникний двошаровий** (ru: бумага упаковочная пароводонепроницаемая двухслойная) – папір, вироблений із двох шарів паперуоснови, склеєних різними речовинами, що забезпечують захист запакованої продукції від дії атмосферних умов.

2931 **Папір пвкувальний пачковий на цигарки і сигарети** (ru: бумага упаковочная пачечная для папирос и сигврет) – проклеєний середньозольний папір машинної або однобічної гладкості.

2932 **Папір пакувальний пробітумоввний** (ru: бумага упаковочная битумированная) – міцний водонепроникний, просочений бітумом папір для пакування різних виробів, щоб захистити їх від дії вологи.

2933 **Папір пакувальний скрепований** (ru: бумага упаковочная крепированная) – тонкий скрепований папір, вироблений із небіленої сульфатної целюлози, деревної маси та макулатури. *Використовують дпя прокладання та пакування різних виробів.*

2934 **Папір пакувальний термозварний** (ru: бумага упаковочная термосварная) – міцний папір з обмеженою паропроникністю, з поверхневим мікровосковим покривом, придатним дпя термозварювання, з унормоввною міцністю термозварного шва, для автоматичного пакування різних товарів.

2935 **Папір пакувальний технічний** (ru: бумагв упаковочная техническая) – тонкий, міцний, без наповнювача папір

машинної гладкості, з обмеженою вбиральністю трансформаторної оливи, для пакування технічних вузлів і деталей.

2936 **Папір патронний** (ru: бумага патронная) – міцний папір машинної гладкості з унормованою видовгою у разі розірвання для виробляння гільз.

2937 **Папір перебивальний** (ru: бумага перебивочная) – папір для перебивання образу з оригінального літографського каменя на формну пластину, що являє собою папір-основу, поверхня якої спершу покрита шаром ґрунту, а зверху – клейовим розчином.

2938 **Папір пересушений (сухий)** (ru: бумага пересушенная (сухая)) – папір, вологість якого в процесі виробляння або зберігання понижена в порівнянні з унормованими показниками.

2939 **Папір перламутровий** (ru: бумага перламутровая) – оздоблювальний папір із поверхнею, що імітує перламутр, вироблений обробленням паперу розчином срібла або свинцю та дією сірководню, для виробляння паперових виробів.

2940 **Папір перфокартковий** (ru: бумага перфокарточная) – проклеєний малозольний папір з унормованою жорсткістю, обмеженими скручуванням і лінійною деформацією для виробляння перфокарт.

2941 **Папір писальний** (ru: бумага писчая) – проклеєний з унормованою непрозорістю папір для писання чорнилом.

2942 **Папір пігментний** (ru: бумага пигментная) – паперова основа з нанесеним на неї пігментно желатиновим шаром, застосовна для виробляння друкарських форм глибокого друку.

2943 **Папір підвищеної зольності** (ru: бумага повышенной зольности) – папір із вмістом золи від 15 до 23 %.

2944 **Папір поглазурований** (ru: бумага глазурованная) – папір з рівною, гладкою поверхнею, отриманий унаслідок глазурування *(глазурований – той, що перебуває в процесі глазурування як об'єкт дії). Інша назва –* ***прокаландрований***

2945 **Папір поґрунтований** (ru: бумага грунтованная) – папір із поверхневим покривом для подальшого наношення на нього друкарських фарб.

2946 **Папір поґумований** (ru: бумага прорезиненная) – папір з однобічним клейовим покривом, здатним після змочу-

вання водою або під час нагрівання приклеюватися до інших прадметів.

2947 **Папір поґумований для перебивних образів** (ru: бумага прорезиненная для переводных изображений) – папір із підвищеною зольністю, покритий з одного боку клейовим шаром, для перебивання видрукуваних на ньому малюнків на вироби з фарфору, скла, паперу, металу.

2948 **Папір поздовжнього різання** (ru: бумага продольного резания) – аркушевий папір, в якому машинний напрям збігається з довгим боком аркуша.

2949 **Папір покашированний алюмінієвою фольгою** (ru: бумага кашированная алюминиевой фольгой) – папір, склеєний з фольгою, застосовний переважно для пакування харчових продуктів з високим вмістом жиру. *Кашированний – той, що перебуває в процесі каширування як об'єкт дії.*

2950 **Папір покрейдоввний** (ru: бумага мелованнвя) – папір із поверхневим покривом з одного чи з двох боків, складений переважно з пігменту та зв'язувальної речовини.

2951 **Папір покритий полімерною плівкою** (ru: бумага покрытая полимерной пленкой) – папір із захистовим шаром, наприклад, поліетилену, що його наносять з одного або з двох боків.

2952 **Папір полямінований поліпропіленом** (ru: бумага ламинированная полипропиленом) – папір, полямінований поліпропіленом, характеризований зниженою жиро-, паро-, газопроникністю і підвищеною хімічною тривкістю. *Застосовний для пакування харчових продуктів з високим вмістом жиру. (Ламінований – той, що перабуває в процесі ламінування як об'єкт дії).*

2953 **Папір поперечного різання** (ru: бумага поперечного резания) – аркушевий папір, у якому машинний напрям збігається з коротким боком аркуша.

2954 **Папір потиснений** (ru: бумага тисненная) – папір із опуклим або втисненим тиснивом.

2955 **Папір побітумований** (ru: бумага битумированная) – папір, просочений розплавлвним бітумом. *Призначений для пакування різних виробів, щоб захистити їх від вологи, а також, щоб виробляти мішки для малогігроскопічної продукції. Щільність його близько 160 г/м^2.*

2956 **Папір прокаландрований** (ru: бумага каландрированная) – папір, пропущений через каландр для надвння

йому підвищеної гладкості і лиску. *(Каландрований – той, що перебуває в процесі каландрування як об'єкт дії).*

2957 **Папір прокладний для лінолеуму** (ru: бумага прокладная для линолеума) – тонкий, непроклеєний малозольний папір однобічної або машинної гладкості.

2958 **Папір прокладно-пакувальний для ґумового взуття** (ru: бумага прокладочно-упаковочная для резиновой обуви) – тонкий, слабко проклеєний малозольний папір однобічної або машинної гладкості з макулатури й деревної маси.

2959 **Папір проклеєний** (ru: бумага проклеенная) – папір із ступенем проклеєності від 0,8 до 1,8 мм за штриховим методом.

2960 **Папір пропарафінований** (ru: бумага парафинированная) – папір, просочений розплавом парафіну, призначений для внутрішнього загортання кондитерських виробів, що їх пакують машини-автомати, а також для застилання ящиків або коробок, пакування медикаментів, дрібних металевих виробів тощо. *Виробляють з паперу-основи для парафінування, просочуючи розплавом парафіну.*

2961 **Папір просочений** (ru: бумага пропитанная) – папір, просочений спеціальною речовиною, наприклад, воском.

2962 **Папір протиадгезійний** (ru: бумага антиадгезионная) – папір, оброблений кремнійорганічними сполуками, для пакування та перекладання липких продуктів.

2963 **Папір протикорозійний** (ru: бумага противокоррозионная) – папір із полімерним покривом або без нього, що містить інгібітори корозії, для тимчасового захищання виробів із чорних та кольорових металів від атмосферної корозії.

2964 **Папір протикорозійний пакувальний** (ru: бумага противокоррозионная упаковочная) – папір з водотривким покривом, іноді без нього, містить інгібітори корозії. *Застосовний для захищання металевих виробів від корозії.*

2965 **Папір рівноміцний** (ru: бумага равнопрочная) – папір із близькими показниками механічної міцності за довжиною та шириною аркуша.

2966 **Папір різаний** (ru: бумага резанная) – прорізані наскрізь складки паперу.

2967 **Папір ротаторний** (ru: бумага ротаторная) – непроклеєний малозольний папір машинної гладкості для розмножування документації на розмножувальних апаратах.

2968 **Папір рулонний** (ru: бумага рулонная) – папір у рулонах, призначений для друкування на рулонних друкарських машинах.

2969 **Папір світлонепроникний на кіно-, фотоматеріали** (ru: бумага светонепроницаемая для кино-, фотоматериалов) – прокаландрований проклеєний, хімічно тривкий папір із сажовим та графітовим наповнювачами для прокладання й пакування кінофоторентгеноматеріалів.

2970 **Папір світлочутливий** (ru: бумага светочувствительная) – папір із рівномірно нанесеним нв папір-основу світлочутгивим поверхневим покривом.

2971 **Папір світлочутливий діазотипний** (ru: бумага светочувствительная диазотипная) – світлочутливий папір із діазотипним поверхневим покривом для отримування позитивних світлокопій із світлопроникних штрихових і текстових оригіналів контактним копіюванням і проявлянням у парі аміаку.

2972 **Пвпір середньозольний** (ru: бумага среднезольная) – папір із вмістом золи від 6% до 15%.

2973 **Папір сигаретний** (ru: бумага сигаретная) – тонкий середньозольний непроклеєний папір машинної гладкості з унормованим показником здатності тліти для виробляння сигарет.

2974 **Папір скрепований** (ru: бумага крепованная) – папір, що зазнав крепування, застосовний для пакування крихких виробів, а також для виробляння внутрішнього шару мішків. *(Крепований – той, що перебуває в процесі крепування як об'єкт дії).*

2975 **Папір скрепований кабельний** (ru: бумвга крепованная кабельная) – кабельний папір, вироблений склеюванням бітумом двох шарів паперу-основи з подальшим крепуванням, для захищання покривів силових броньованих кабелів.

2976 **Папір скрепований оздоблювальний** (ru: бумага крепованная отделочная) – оздоблювальний тонкий без наповнювача фарбований папір із жорстким та дрібним крепуванням для виробляння паперових виробів.

2977 **Папір слабкопроклеєний** (ru: бумага слабопроклеенная) – папір із ступенем проклеєності від 0,2 мм до 0,8 мм за штриховим методом.

2978 **Папір словниковий** (ru: бумага словарная) – спеціальний сорт високоякісного тонкого непрозорого друкарсько-

го паперу. *Призначений для друкування словників, довідників великого обсягу для зменшення товщини видання.*

2979 **Папір спожитковий писальний у пачках** (ru: бумага потребительская писчая в пачках) – папір проклеєний для писання, нарізаний на форматні аркуші в пачках.

2980 **Папір телефонний** (ru: бумага телефонная) – тонкий електроізоляційний папір із високими показниками механічної міцності та видовжності для ізолювання жил телефонних кабелів.

2981 **Папір теплочутливий** (ru: бумвга теплочувствительная) – папір із теплочутливим поверхневим покривом, нанесеним на папір-основу, для реєстрування приладів з тепловим записом.

2983 **Папір термореактивний** (ru: бумага термореактивная) – папір із термореактивними та захистовими поверхневими покривами, нанесеними на прозорий папір-основу, для отримування на термокопіювальних апаратах позитивних копій друкових матеріалів і креслеників.

2984 **Папір термохімічний** (ru: бумага термохимическая) – папір із теплочутливим поверхневим покривом, нанесеним на вологоміцний папір-основу, який використовують в пристроях вводження-виводження із комп'ютера, факсимільній апаратурі та приладах медичної техніки.

2985 **Папір термочутливий** (ru: бумага термочувствительная) – спеціальний папір, на який інформацію наносять за допомогою локальних джерел тепла.

2986 **Папір титульний** (ru: бумага титульная) – високоякісний папір на титульні аркуші книжок і різних білових виробів.

2987 **Папір фільтрувальний** (ru: бумага фильтровальная) – вбиральний папір із визначеною пропускальною та фільтрувальною здатністю.

2988 **Папір фільтрувальний лабораторний** (ru: бумага фильтровальная лабораторная) – фільтрувальний папір із найменшим вмістом золи, що має різну фільтрувввльну здатність. *Використовний для якісного і кількісного аналізування і загально-лабораторних робіт.*

2989 **Папір фільтрувальний харчовий** (ru: бумага фильтровальная пищевая) – папір для фільтрування харчових та лікувальних рідин.

2990 **Папір форзвцний** (ru: бумага форзацнвя) – проклеєний середньозольний папір із підвищеним опором зламу та обмеженою здатністю до скручування після однобічного зволожування.

2991 **Папір фотографічний (фотопапір)** (ru: бумага фотографическая (фотобумага)) – фотографічний матеріал на паперовій основі, призначений для отримування фотовідбитків із негативів контактним або проекційним способом друкування.

2992 **Папір фототипний** (ru: бумага фототипная) – малозольний дуже проклеєний папір машинної гладкості з міцною поверхнею та високим ступенем білості для друкування барвистих репродукцій способом фотокопіювання.

2993 **Папір фунгіцидний** (ru: бумага фунгицидная) – біоцидний папір із вмістом фунгіцидних речовин, які запобігають дії плісеннвих грибів. *Застосовний для герметичного пакування і тривалого зберігання, наприклад, хліба, банок із консервами.*

2994 **Папір цигарковий** (ru: бумага папиросная) – тонкий непроклеєний папір із філігранним візерунком, із зрегламентованою повітропроникністю для машинного виробляння цигарок

2995 **Папір шпагатний** (ru: бумага шпагатная) – папір з високим показником міцності щодо розтягання, з якого виробляють шпагати.

2996 **Папір щільний** (ru: бумага плотная) – папір із зімкненою поверхнею та ущільненою структурою.

2997 **Папір-основа** (ru: бумага-основа) – папір різної композиції та властивостей, застосовний як основа для виробляння багатьох видів паперу, папврових виробів та фібри відповідним обробляннням, просочуванням та покриванням

2998 **Папір-основа для парафінування** (ru: бумага-основа для парафинирования) – папір, призначений для виробляння пропарафінованої папврової продукції. *Виробляють із сульфатної вибіленої целюлози масою 25–40 г/мг^2.*

2999 **Папір-основа на шліфувальний папір** (ru: бумага-основа для шлифовальной бумаги) – дуже проклеєний вологоміцний папір із високими показниками механічної міцності.

3000 **Папір-пергамент** (ru: бумага-пергамент) – папір для пакування жировмісної харчової та іншої продукції. *Характеризований високою жиро- і вологонепроникністю, зберігає початкову міцність у разі зволожування; виробляють масою 60 г/м^2.*

3001 **Папір-підпергамент** (ru: бумага-подпергамент) – папір марок П-1, П-2 і П-3 застосовний для змеханізованого пакування різноманітних харчових продуктів із незнач-

ним вмістом жиру і підвищеною вологістю, марки П – для випічки, кондитврських виробів, круп'яних концентратів. *Виробляють із сульфітної целюлози масою 43–50 г/м²*.

3002 **Папір-полівінілхлорид** (ru: бумага-поливинилхлорид) – папір, покритий з одного боку дисперсією полівінілхлориду. Має знижену газо-, паро- і водопроникність. *Застосовний для пакування харчових продуктів, лікувальних засобів і товарів побутової хімії.*

3003 **Папір-поліетилен** (ru: бумага-полиэтилен) – папір, з одного або обох боків поламіновввний поліетиленом, має знижену жиро-, паро-, газопроникність і підвищену хімічну тривкість, використовний для автоматичного пакування рідинних харчових продуктів

3004 **Папір-фольга-полівтилен** (ru: бумага-фольга-полиэтилен) – папір, покашированний фопьгою і поламінований поліетилвном. *Застосовний для автоматичного пакування харчових продуктів, переважно після сублімаційного сушіння, та іншої продукції, за умовами зберігання якої потрібна знижена газопроникність.*

3005 **ПАР** (ru: ПАР) – див. ***речовина поверхнево активна***.

3006 **Параграфи** (ru: параграфы) – підрозділи твору, на які в навчальних, наукових, виробничих виданнях розбивають текст розділу (частини) через достатньо великий його обсяг. *Див. також:* ***розділ, рубрика***.

3007 **Параметр сигналу** (ru: парамвтр сигнала) – одна із властивостей сигналу, яка є фізична величина.

3008 **Параметр сигналу інформативний** (ru: параметр сигнвла информативный) – параметр сигналу, який функційно пов'язаний з досліджуваною або вимірюваною величинами чи той, що має задану значину.

3009 **Параметри експозиційні** (ru: парвметры экспозиционные) – парамвтри процвсу фотографічного знімання, які характеризують властивості об'єкта фотографування фотографічного матеріалу та знімальної камери.

3010 **Парафін** (ru: парафин) – суміш твердих насичених вуглеводнів. *Використовують для просочування паперу, призначеного для пакування харчових продуктів, технічних виробів тощо.*

3011 **Парафінування відбитків** (ru: парафинированив оттисков) – нвношення на поверхню задрукованого паперу (картону) тонкого шару розплавленого парафіну, щоб захистити харчові продукти від забруднювання фарбою.

3012 **Парафінування паперу (картону)** (ru: парафинирование бумаги (картона)) – обробляння папвру (картону) просочуванням або поверхневим покриванням розплавленим парафіном.

3013 **Пари для кернингу** (ru: пары для кернинга) – пари літер, для яких потрібнв регулювання проміжків, щоб покращити їх оглядове сприймання.

3014 **Партія накладу** (ru: партия тиража) – частина примірників одного видання, оформлвна одним супровідним документом, який засвідчує кількість та якість цієї частини накладу видання. *Див. також **наклад**.*

3015 **Пасок** (ru: рвмень) – смужка з ременю чи тканини для з'єднування чи скріплювання. *Див. також **ремінь**.*

3016 **Паспарту** (ru: паспарту) – аркуш цупкого паперу або тонкого картону, на який наклеюють аркуш з ілюстрацією, формат якої менший за формат видання. *П. приклеюють до зошита або вклеюють у зошит на стрижень. На п., приклеєне безпосередньо до зошита, наносять рубчик (біг) на відстані 5-6 мм від корінцевого краю. Див. також **блок книжковий**.*

3017 **Паспорт** (ru: паспорт) – виробничо-практичнв видання основних відомостей щодо устаткóвання, приладів чи речвй господарського вжитку.

3018 **Паспорт оригіналу** (ru: паспорт оригинала) – внутрівидавничий супровідний документ до видавничого оригіналу у формі бланка дв містяться основні відомості стосовно оригіналу, ■ також показники оформи майбутнього видання.

3019 **Паста гелефілізаційна** (ru: паста гелвфилизационная) – суспвнзія стеарату алюмінію, парафіну ■ мінеральній олії. *Г. п., нвдаючи лаку і фарбі уявної пластичності, дає змогу готувати кольорові фарби для високого та офсетного друкування без наповнювачів, ■ також поліпшує якість фарб (знижує липкість), перешкоджає розпорошенню їх під час друкування. Г. п. додають до складу фврби ■ кількості 3%.*

3020 **Паста сикативна** (ru: паста сикативная) – світла прозора однорідна маса, за в'язкістю нагадує фарбу. *Пришвидшує висихання фарб і дещо покращує їх друкувальні властивості. П. с. рекомендовано для тріадного друкування на покрейдованому папері, оскільки вона не тільки пришвидшує висихання, але і запобігає спозанню фарби з відбитка. П. с. утворює плівку, придатну до наношення чергових шарів фарб.*

3021 **Патрон закупорювальний наґвинчувальний** (ru: патрон закупорочный навинчивающийся) – пристрій, призначвний для закупорювання тари накривкою (ковпачком) за допомогою на́різі.

3022 **Патрон закупорювальний насадний** (ru: патрон закупорочный насадочный) – пристрій, призначений для закупорювання за рахунок пружної двформації закупорювального засобу.

3023 **Патрон закупорювальний обтискальний** (ru: патрон закупорочный обжимной) – пристрій, призначвний для закупорювання накривкою за рахунок незворотної двформації бокової поверхні накривки.

3024 **Патьоки на плівці** (ru: потеки на плвнке) – потовщини лакофарбового покриву, що утворилися на поверхні під час стікання лакофарбового матеріалу і збврвглися після його висихання.

3025 **Пачка** (ru: пачка) – одноразова спожиткова тара у формі паралелепіпеда, яку закривають клапанами.

3026 **Пачка виробів** (ru: пачка изделий) – первинна упакована одиниця виробів.

3027 **Пачка паперу** (ru: пачка бумаги) – первинна упакована одиниця аркушевого паперу.

3028 **Пачка складанна** (ru: пачка складная) – картонна або паперова пачка, що її складають з одної деталі з суцільнокрійними клвпанами і нанесеними лініями згину *(складана – що перебуває в процесі складання).*

3029 **ПВА** (ru: ПВА) – водоемульсійний клвй на основі полівінілацвтату. *Використовують у брошурувально-палітурних процесах в основному для безшовного скріплюввння.*

3030 **Пвлюстка в папері** (ru: лепестки в бумаге) – дефект, характеризований наявністю місцевої збільшини товщини паперу (картону), яка утворюється внаслідок потрапляння в папір нерозмелених згустків волокон паперової маси.

3031 **Пенал** (ru: пенал) – невелика довгаста коробка для зберігання письмового приладдя.

3032 **Пергамент** (ru: пергамент) – 1. Вироблена внутрішня сторона телячої шкури, використовна у палітурці. 2. Штучна паперова імітація пергамента. 3. Жиронепроникний папір, використовний для загортання харчових продуктів, щоб зберегти смак і аромат упакованих продуктів.

3033 **Пергамент рослинний** (ru: пергамент раститвльный) – жиронепроникний прозорий папір із високими показника-

ми механічної міцності та вологоміцності, вироблюваний обробляням паперу-основи сірчаною кислотою. *Призначений для пакування харчових продуктів, які містять у собі жир, готових медичних виробів, а твкож на технічні потреби.*

3034 **Пергамін** (ru: пергамин) – напівпрозорий проклеєний без наповнювача папір із високими показниками механічної міцності, жиро- і оливонепроникності для вироблення кальки, а також для пакування харчових продуктів.

3035 **Перевантажування** (ru: перегрузка) – передавання вантажу з одного транспортного засобу на інший з розвантажуванням або бвз розвантажування на склад.

3036 **Перевезення** (ru: перевозка) – подія за значинóю ***перевезти.***

3037 **Перевезти** (ru: переввзти) – повністю чи частково виконати дію ***перввозіння***.

3038 **Первверстування** (ru: перевврстывание) – пврвформовування шпальт за потреби виправити верстку. *П. охоплює: переношення рядків або інших елементів з одної шпальти на іншу через пропуски або вставки, внаслідок невдалого розташування ілюстрацій, таблиць, з інших причин або для відтворювання раніше опублікованої книжки, брошури з іншого складня. П. може бути локалізоване компенсаційним коректурним виправленням, тривати до чергової спускової (початкової або кінцевої) шпальти, у разі металевого складання та фотоскладання п. – це трудомісткий процес, що потребує додаткових витрат. У разі комп'ютерного складання п. робиться автоматично (хоч всеодно потребує додаткового перевіряння наявності завислих рядків, невдалого розташунку або перенесення ілюстрецій тощо. Див. також* **верстання**.

3039 **Перевидання** (ru: переиздание) – публікація, перевидавана без змін або тим самим видавцем, або новим видавцем. *Розрізняють п. доповнене, виправлене, перероблене, переглянуте, розширене, стереотипне.*

3040 **Перевіз** (ru: перевоз) – місцв, де перввозять (здебільшого через якусь первпону).

3041 **Перевізний** (ru: перевозочный) – призначений чи придатний, щоб його перевезти.

3042 **Перевізник** (ru: перевозчик) – юридична чи фізична особа, від імені якої укладено договір перевезення.

3043 **Перевізність** (ru: перевозимость) – те саме, що ***транспортабельність.***

3044 **Перевіряння примірника на дефектність** (ru: проверка экземпляра на дефектность) – обстежування примірника документа для того, щоб перевірити його стан та переконатися в тому, що всі його частини перебувають у цілковитому порядку та подані в правильній послідовності.

3045 **Перевожений** (ru: перевозимый) – той, що перебуває в процесі ***перевозіння*** в ролі об'єкта дії.

3046 **Перевозильний** (ru: перевозочный) – призначений ***перевозити.***

3047 **Перевозити** (ru: перевозить) – переміщувати за допомогою транспортних засобів.

3048 **Перевозіння** (ru: перевозка) – дія (процес) за значинóю ***перевозити.***

3049 **Перевозіння змішане** (ru: перевозка смешанная) – перевозіння вантажів кількома видами транспорту за єдиним пврвізним документом із передаванням вантажів у пунктах пврввантажування з одного виду транспорту на інший.

3050 **Перевозіння контейнерне** (ru: перевозка контейнерная) – перевозіння в контейнерах різними видами транспорту. *Дає змогу пришвидшити обіг транспортних засобів, покращити збереження вантажів, зменшити тренспортні витрати, пришвидшити навантажувально-розвантажувальні роботи, заощадити тару.*

3051 **Перевозіння пакетне** (ru: перевозка пакетная) – транспортування вантажів, сформованих окремими вантажними одиницями, в тарі (ящики, мішки, бочки тощо) або без тари (дошки, шпали, труби тощо), скріплених між собою за допомогою універсальних або спвціальних паквтувальних засобів на піддонах або без них. *Засоби кріплення вантажів у пакети повинні мати пломби з назвою вантажовідправникв, контрольні стрічки тощо.*

3052 **Переглядання нормативу** (ru: пересмотр норматива) – змінювання чинної ввличини нормативу на основі нових наукових даних.

3053 **Перегородка ящика** (ru: перегородка ящика) – частина ящика, що розділяє його внутрішній простір на секції, гнізда.

3054 **Передба́чення** (ru: прадвидение, прадсказание, прогноз) – подія за значинóю ***передбачити***

3055 **Передба́чити** (ru: предвидеть, предсказать, спрогнозировать) – повністю чи частково виконати дію ***передбачування***

3056 **Передбачни́й** (ru: предсказуемый, прогнозируемый) – той, якого можна чи призначено ***передбачити***.

3057 **Передба́чуваний** (ru: предсказывавмый, прогнозируемый) – той, що пербуває у процесі ***передбачування*** як об'єкт дії.

3058 **Первдба́чування** (ru: прадвидение, предсказание, прогноз) – дія (процес) за значино́ю ***передбачувати***

3059 **Передба́чувати** (ru: предвидеть, предсказывать, прогнозировать) – Бачити заздалегідь, припускати, сподіватися на якусь подію або пвребіг дії

3060 **Передмова** (ru: прpдисловие) – додатковий текст, що його розташовують перед основним тводстом. *В п. автор чи видавництво повідомляє читача про те, на що требе звернути увагу, користуючися виданням.*

3061 **Передплата** (ru: подписка) – угода, що її укладають до публікації документа між особою чи організацією та видавництвом чи автором, згідно з якою вона зобов'язується придбати документ за зазначеною ціною.

3062 **Первдплата серіальних видань** (ru: подписка сериальных изданий) – угода про регулярне постачання серіальних видань протягом зазначеного періоду, як правило, за фіксовану оплату, зроблену наперед.

3063 **Передрук** (ru: пврепечатка) – нове видання без будь-яких змін у тексті. *П., здійснений іншим видавцем, крім початкового видавця, вважають за перевидання.*

3064 **Первкіс відстави** (ru: перекос отстава) – нвпаралвльність країв відстави до країв боковин палітурки.

3065 **Перекіс капталу** (ru: первкос каптала) – непаралельність капталу краям корінця блока після приклеювання.

3066 **Перекіс обрізу блока** (ru: перекос обреза блока) – порушеність прямокутної форми блока внаслідок обрізування.

3067 **Перекіс паперу** (ru: перекос бумаги) – порушеність прямокутності аркуша внаслідок підрізання або розрізання друкарського паперу чи аркуша.

3068 **Перекіс форзаца** (ru: перекос форзаца) – нвпаралельність країв форзаца краям палітурки після приклеювання.

3069 **Перекіс фотоформи на монтажі** (ru: пврекос фотоформы на монтаже) – порушеність паралельності сторін

фотоформи відносно інших ілюстрацій або рядків тексту на шпальті.

3070 **Переклад** (ru: перввод) – публікація, що відтворює твір іншою, ніж мова оригіналу, мовою.

3071 **Переклад авторизований** (ru: паравод авторизованный) – схвалений автором оригіналу первклад твору іншою мовою.

3072 **Переклад авторський** (ru: перевод авторский) – переклад твору іншою мовою, виконаний автором оригіналу.

3073 **Переклад скорочений** (ru: перевод сокращенный) – переклад зі скороченнями у тексті з дозволу автора оригінального твору або після узгодження з ним.

3074 **Первкладка альбомна** (ru: пеpaкладка альбомная) – аркуші тонкого паперу між аркушами альбому.

3075 **Перекладка м'яка** (ru: пврвкладка мягкая) – перекладка з пористого матеріалу або кількох шарів папвру між картонною боковинкою і палітурним матеріалом палітурки.

3076 **Перекіс марлі** (ru: перекос марли) – непаралельність смужки марлі краям блока.

3077 **Перелік довідковий** (ru: перечень справочный) – список чи файл заголовків, які використовують в каталозі.

3078 **Первлік докумвнтів** (ru: перечень докумвнтов) – усистемлені списки документів організацій, які містять нормативні вказівки щодо терміну зберігання докумвнтів або про їхній склад, приймання яких на державне зберігання є обов'язкове.

3079 **Переношення копії мокре** (ru: перенос копии мокрый) – спосіб переношення пігмвнтної копії на поверхню формного циліндра з її повним попереднім зволоженням.

3080 **Переношення копії сухе** (ru: пвренос копии сухой) – спосіб переношення пігмвнтної копії на поверхню формного циліндра, зі зволоженням лише її пігментно-желатинового шару.

3081 **Переношення фарби на фарбу погане** (ru: перенос краски на краску плохой) – дефект, характеризований зменшенням можливого переношення фарби на фарбу у разі друкування відбитка по сирому.

3082 **Переношвння фарбового шару фольги нерівномірне** (ru: перенос красочного слоя фольги неравномврный) – неповне переношення фарбового шару фольги під час витискання чврез недостатній тиск або низьку температуру штампа.

3083 **Пвреробка** (ru: переработка) – вид похідного твору, написаного на основі іншого, щоб пристосувати його до потреб відповідної читацької аудиторії (наприклад для масового читача, дітей).

3084 **Перетворювач аналого-цифровий** (ru: преобразователь аналого-цифровой) – елвмент чи функційний вузол, що перетворює аналогову величину в код.

3085 **Перетворювач цифро-аналоговий** (ru: преобразователь цифро-аналоговый) – елемент чи функційний вузол, що перетворює код в аналогову вверличину.

3086 **Перетин золотий** (ru: пвресечение золотое) – співвідносина між висотою і шириною складеної сторінки чи сторінки книжки, враховуючи бвреги, за якого мвнша частина відноситься до більшої, як більша до їх суми.

3087 **Перетискання фарби** (ru: пережим краски) – переношення невисохлої фарби, з одного аркуша на інший. *Зазвичай, п. ф. має місце на приймальному пристрої друкарської машини. Може виникати у разі назбирання високого стосу відбитків. Для протидії використовують напорошування запобігального шару.*

3088 **Перетримка лід час експонування формних пластин** (ru: передержка во время экспонирования формных пластин) – збільшена, в порівнянні з оптимальною, експозиція, яка спричинює після оброблення світлочутливого шару змінення площі растрових елементів на отриманому образі, а саме: змінення контрасту образу, втрачвння дрібних растрових елементів на образі та ін.

3089 **Пвретримка під час експонування фотоматеріалів** (ru: пвредержка во время экспонирования фотоматериалов) – збільшвна в порівнянні з оптимальною, експозиція, яка спричинює після оброблення світлочутливого шару змінвння площі растрових елементів на отриманому образі, а самв: вуаль, знижвння контрасту образу, втрачення дрібних растрових елементів на репродукованому образі та ін.

3090 **Перехід допоміжний** (ru: переход вспомогательный) – закінчена частина технологічної операції, яка складається з дій людини чи устаткування, які нв супроводжуються змінюванням властивостей предметів праці, але потрібні для виконування технологічного переходу.

3091 **Перехід друкувального механізму** (ru: переход пвчатного механизма) – значина ширини поля, в яку має вміститися графічний знак під час друкування.

3092 **Період індукції проявляння** (ru: период индукции проявки) – проміжок часу від занурення фотографічного матеріалу в проявник до появи оглядово виявленої почорнілості або кольорового поля.

3093 **Період обігу тари** (ru: период оборота тары) – календарна тривалість одного обігу тари.

3094 **Періодичність** (ru: периодичность) – ознака регулярності виходу будь-якого видання газетного, журнального, книжкового характеру. *За п. газети поділяють на щоденні, щотижневі тощо; журнали – на щомісячні, двомісячні, квартальні тощо.*

3095 **Перл** (ru: перл) – шрифт, кегель якого дорівнює 5 п. (1,88 мм). *Див. також* ***кегель.***

3096 **Перфокарта** (ru: перфокарта) – машинний носій даних, зроблений як паперова картка і призначений для записування, зберігання і зчитування даних у формі комбінації отворів.

3097 **Перфорація** (ru: перфорация) – ланцюжки близько розташованих один до одного круглих, продовгуватих або щілиноподібних отворів невеликого розміру у стосі аркушевої друкової продукції, у зошиті або у книжковому блоці, складеному з окремих аркушів.

3098 **Перфорування** (de: Lochung, Durchschlagen; en: perforating; fr: perforage; ru: перфорирование) – витинання ***перфорації.***

3099 **Перфострічка** (ru: перфолента) – машинний носій даних, зроблений як паперова або пластикова стрічка і призначений для записування, зберігання і зчитування даних у формі комбінації отворів.

3100 **Петля в зошиті** (ru: петля в тетради) – згини верхнього, нижнього та переднього берегів зошита, які утворюються під час фальцювання.

3101 **Петля продовжена** (ru: петля продленная) – одна із петель капталу, яку виводять під час плетення з визначеним інтервалом вниз, під затяжний стібок. *П. п. служить для закріплювання капталу на книзі.*

3102 **Пігмент** (ru: пигмент) – складник друкарської фарби, що надає їй кольору.

3103 **Пігмент до лакофарбових матеріалів** (ru: пигмент для лакокрасочных материалов) – речовина, що надає лакофарбовому матеріалу колір і покривність.

3104 **Підбирання** (ru: подборка) – комплектування книжкового блока із зошитів або аркушів в правильній послідовності.

3105 **Підвал** (ru: подвал) – місце внизу гвзетної сторінки, де розташована стаття, що займає всю ширину сторінки чи більшу частину її шпальт.

3106 **Підвіска гакова** (ru: подвеска крюковвя) – вузол для підвішування ввнтажу. Складається з блоків, траверси та вантвжного гака.

3107 **Піддон** (ru: поддон) – транспортнв твра, засіб пакетування, що має жорстку площадку і доствтнє місце для створення укрупненої вантажної одиниці. *Зазвичай п. має стандартні розміри. П. поділяють на два види: двозахідний і чотиризахідний, які розрізняють за способом захоплювання вилковим навантажувачем. П. виробляють із деревини, пластмас, металів, вторинної сировини.*

3108 **Піддон двозахідний** (ru: поддон двухзаходной) – піддон, конструкція якого забезпечує змогу вводити вилковий захоплювач тільки з двох протилежних боків.

3109 **Піддон двонастильний** (ru: поддон двухнастильный) – піддон із верхнім і нижнім нвстилами, кожний із яких може бути використаний для розміщення вантажу.

3110 **Піддон стояковий** (ru: поддон стоячный) – піддон з надбудовою з вільних вбо скріплених стояків.

3111 **Піддон чотиризахідний** (ru: поддон четырехзаходной) – піддон, конструкція якого забезпечує змогу вводити вилковий захоплювач з чотирьох боків.

3112 **Піддон ящиковий з боковими стінками** (ru: поддон ящичный с боковыми стенками) – піддон з надбудовою із суцільних, ґрвтчастих або сітчастих стінок.

3113 **Підзаголовкові дані** (ru: подзаголовочные данные) – виходові відомості, розташовані на титульному аркуші під назвою видання над виходовими даними. *Див. також:* ***дані надзаголовкові, назва видання основна.*** *До складу п. д. книжкових видань належать: підзвголовок, пітературний жанр, підвид видання, читацька адреса, у перекладвному виданні – відомості про те, з якої мови зроблено переклад, ім'я перекладача; у перевиданні – порядковий номер видання з визначенням характеру змін у разі перевидання; відомості про затвердження видання як навчального, офіційного, нормативного; у багатотомному виданні – кількість томів, на яку розраховане видання, порядковий номер тому; а також дані, які можна розміщувати на звороті титульного аркуша – ім'я укладача зі словами, що визначають цю роль; ім'я відповідального або наукового редактора;*

склад редколегії видання; в ілюстрованих виданнях – імена художника-ілюстратора, фотографа, оформлювача; склад редколегії видання тощо.

3114 **Підзаголовок** (ru: подзаголовок) – додатковий заголовок, який уточнює, пояснює або доповнює основний заголовок. *П. подають у круглих дужках або окремим рядком, складають шрифтом меншого, ніж заголовок, кегля.*

3115 **Підкладка для наношення клею** (ru: подбой для нанесения клея) – стандартні зразки склеюваних матеріалів чи будь-яка основа, на яку наносять клей.

3116 **Підназва** (ru: подназвание) – слово чи словосполука, що уточнює основну назву документа та розташоване на титульному аркуші.

3117 **Підналагоджування** (ru: подналадка) – додаткове налагоджування технологічного устатковання чи технологічного оснастя, щоб відновити досягнуті під час налагоджування значини параметрів.

3118 **Підняття плівки** (ru: вздутие пленки) – розм'якшення, здуття або відокремлення від поверхні висушеної плівки внаслідок нанесення чергового шару того самого чи іншого матеріалу. *Інша назва* – ***здуття плівки.***

3119 **Підпергамент** (ru: подпергамент) – тонкий папір для пакування харчових продуктів, вироблений із целюлози масного помелу, з обмеженою жиропроникністю і високою механічною міцністю.

3120 **Підпис підрисунковий** (ru: подпись подрисуночная) – текст під ілюстрацією, який пов'язує її з основним текстом, визначає тематичний зміст, пояснює розміщені на ній умовні позначки і подає додаткову технічну характеристику оригіналу-джерела та відомості про місце зберігання. *До складу п. п. належать: нумераційний заголовок (умовна познака «рис.» і номер ілюстрації або лише номер); основна частина підпису, яка визначає тематичний зміст ілюстрації; експлікація. Див. також* ***легенда***.

3121 **Підприємство пакувальне** (ru: предприятие упаковочное) – підприємство, що спеціалізується на пакуванні за договорами.

3122 **Підприємство поліграфічне** (ru: предприятие полиграфическое) – див. ***друкарня.***

3123 **Підрізування аркушів** (de: Überschneidung; en: trimming of sheets; fr: rognement; ru: подрезка листов) – надавання аркушевому поліграфічному матеріалові потрібних розмірів на різальній машині

3124 **Підрубрика** (ru: подрубрика) – 1) в аналітичному допоміжному покажчику – одна в підпорядкованих рубриці частин гнізда, складених із заголовка п. та адресних посилок; 2) у творі – підпорядкований підрозділ (парвграф у розділі).

3125 **Підручник** (ru: учебник) – навчальне видання з усистемленим викладом дисципліни, що відповідає навчальній програмі та офіційно затверджене як таке. *Див. також* ***видання наечальне***.

3126 **Підсерія** (ru: подсерия) – відносно самостійна частина серії, зі своєю назвою, нумерацією випусків, іноді зі своєю редколегією.

3127 **Підсилювання логічне** (ru: усиление логическое) – різновид виокремлювання, що підсилює змістову навантагу слова, надає виокремленому елементові додаткового змісту, зрозумілого читачеві без слів.

3128 **Підсилювання образу** (ru: усиление изображения) – обробляння прояеленого фотоматерівлу в підсилювальних розчинах для збільшення оптичної густини та контрасту образу.

3129 **Підтікання клею** (ru: подтекание клея) – затікання клею на поверхню блокв, між аркушами блока, в проколи від голок, на поверхні палітурок, обкладинки тв ін. місцях, не призначених для склеювання.

3130 **Підтікання лаку** (ru: подтекание лвка) – стікання і засихвння лаку на поверхні лакованого матерівлунерівним шаром, який виступає над основним шаром паку, або стікання і засихання лаку на ділянці поверхні аркуша, яка нв призначена для лакування.

3131 **Підтравлювання друкувальних елементів** (ru: подтравка печатных элементов) – зменшування основи друкувальних елементів на формах високого друкування через порушення умов травлення.

3132 **Підфарбовування паперу (картону)** (ru: подкрашивание бумаги (картона)) – вводження в масу невеликої кількості барвників, щоб нвдвти паперові (картону) бажвного кольору.

3133 **Підчитування** (ru: подчитывание) – перевіряння коректором разом із коректором-підчитувачем правильності складених або виправлених коректурних відбитків за оригінапом.

3134 **Підшарок клейовий** (ru: подслойка клеевая) – покрив, що його наносять на поверхню склеюваного матеріалу перед нвношенням шару клею, щоб поліпшити адгезію.

3135 **Піка** (ru: пика) – одиниця виміру в поліграфії, яка дорівнює 1/6 дюйма або 12 п.

3136 **Піксель** (ru: пиксель) – елемент двовимірного масиву графічної інформації, що містить відомості про яскравість найменшої дискретно означуваної ділянки образу. *П. – це найдрібніша крапка або елемент образу, що його можна задресувати і відобразити.*

3137 **Піктограма** (ru: пиктограмма) – остилізований рисунок. *Використовний як знак, наприклад, у інтерфейсах багатьох сучасних програмних пакетів.*

3138 **Піна** (ru: пена) – сукупність газових комірок, розділених тонкими плівками рідини, що являє собою скупчення бульбашок, які утворюються під час диспергування газу в рідині.

3139 **Піногасник** (ru: пвногаситель) – речовина, що перешкоджає утворюванню піни чи значно зменшує її.

3140 **Піноклей** (ru: пеноклей) – клей, що містить велику кількість комірок, заповнених газом і здиспергованих по усій масі.

3141 **Пінопласти** (ru: пвнопласты) – полімерні матеріали з змістом газової фази не менше 50 % за об'ємом і найменшим діаметром комірок 0,02 мм. *П. застосовні для вироблення транспортної тари і допоміжних пакувальних засобів. Зазвичай використовують п. на основі полістиролу, поліуретану, полівінілхлориду.*

3142 **Піноутворювання** (ru: пенообразование) – процес утворювання піни в розчині поверхнево-активної речовини.

3143 **Піноутворювач** (ru: пенообразователь) – речовина чи суміш речовин, які в разі введення в рідину надають їй здатності утворюввти піну.

3144 **Післямова** (ru: послесловие) – додвтковий текст, що допомагає осмислити викладене в основному тексті тв розташований за ним і подає додаткові відомості про авторв вбо його твір. *Розрізняють п. авторську та видавничу. Див. також* ***апарат видання науково-допоміжний.***

3145 **Плагіат** (ru: плагиат) – привлвснення чужого, написаного іншим ввтором, літературного твору або його частин.

3146 **Плакат** (ru: плакат) – видання одного чи кількох вркушів друкового матерівлу встановленого формвту, задрукованого з одного чи ■ обох боків аркуша, призначене для експонування. *Див. також:* ***видання аркушеве, видання образотворче***.

3147 **Плакат текстовий** (ru: плакат текстовый) – плакат, що передає основну ідею лише за допомогою тексту, його особливої шрифтової «режисури».

3148 **План видавництва перспективний** (ru: плвн издательства перспективный) – вид тематичного видавничого плану, який укладвють на рік або кількв років наперед, аби накреслити стратегічний напрям видавничої діяльності і заздалегідь розпочати готувввння видань, які вимагають великих і довгострокових зусиль, можливо, за участю великого колективу.

3149 **Плвн випущення** (ru: план выпуска) – перелік видань, які видавництво планує випустити в конкретні терміни, де зазначвють рік, півріччя, квартал виходу видань, ■ також основні показники кожного видання: обсяг в умовно-видавничих аркушвх, у фізичних та умовних надрукованих аркушах, наклад, формат видання, характеристика паперу, оформи, виробничі особливості друкування, термін випущення, назва друкарні, якв виконуватиме замову, стан готовності на момент укладання плана.

3150 **План ілюстрування тематичний** (ru: план иллюстрирования тематический) – перелік найважливіших тем (сюжетів) ілюстрацій, звкономірно відібраних художником на основі ретельного вивчення тексту твору ■ всіх тем, що могли би слугувати предметом для ілюстрування.

3151 **План редакційного готування** (ru: плвн редакционной подготовки) – перелік видань, що повинні скласти основу подальшого плану випущвння: видань, що перебувають у договірному або редакційному портфелі видавництва, ■ також тем, що планує видавництво до видавничого втілення.

3152 **План тематичний** (ru: плвн тематический) – план, основу якого становлять назви (теми) видань, запланованих до випущення наступного кварталу, півріччя, року вбо звпланованих до редакційного готування протягом одного з названих періодів.

3153 **Плвн художнього оформлювання** (ru: план художественного оформлвния) – план випущення з детвльною характеристикою таких показників художньо-технічної офор-

ми, як наявність, кількість і хврактер ілюстрацій: штрихові, напівтонові, чорно-білі, кольорові; гарнітура, накреслини і кегель шрифтів; характер тексту: наявність формул, таблиць, текстів іншими мовами, характеристика паперу, потрібного для видання з такою оформою, тип палітурки або обкладинки з характеристикою їх оформи.

3154 **Планка лоrоротна** (ru: планка поворотная) – пристрій у рулонних друкарських мвшинах для змінюввння напряму руху паперового полотна.

3155 **План-проспект видання твору** (ru: план-проспект издания произведения) – план видання твору, в якому коротко розкрито зміст майбутніх підрозділів видання твору. *П.-п. в. т. укладають, щоб дати видавництву змогу повніше, ніж за планом видання твору, зрозуміти, яким змістом автор хоче наповнити видання.*

3156 **Планшет** (ru: планшет) – 1) периферійний пристрій, складений із спеціальної плоскої поверхні з механізмом і забезпечує вводження до комп'ютера координвт розташунку цього механізму; 2) виріб із підкладкою у вигляді прямокутної дошки чи щільного квртону або з текою, на яких укріплюють аркуші паперу, олівець тощо.

3157 **Планшет для художника** (ru: планшет для художника) – планшет, який містить нв підкладці з ріжками чи у папці з картону набори аркушів паперу для малювання.

3158 **Планшет на діаграми та графіки** (ru: планшет для дивграмм и графиков) – планшет, який містить на підкладці з ріжками чи у папці з картону набори аркушів паперу з нанесеною нв них міліметровою сіткою.

3159 **Пластина біметалева офсетна формна** (ru: пластина биметаллическая офсетная формная) – пластина, яка складається із 2 металевих шарів послідовно нанесених на металеву або поліефірну підкладку із світлочутливого шару. *Застосовна для вироблянiня біметалевої форми для офсетного друкування.*

3160 **Пластина офсетна ґумотканинна** (ru: пластина офсетная резинотквневая) – багатошарова тканина з одностороннім ґумовим покривом, якою обтягують офсетний циліндр. *Ґумотканинна поверхня сприймає фарбу з друкувальних епементів форми і передає її на задруковний матеріап.*

3161 **Пластина формна** (ru: пластина формная) – листовий формний матеріал для вироблянiня друкарської форми копіюванням чи гравіюванням. *Металева, поліефірна або*

паперова основа з нанесеним на неї світпочутпивим шаром. На формних пластинах виробляють друкарські форми для високого, офсетного, флексографічного друкування і фототипії.

3162 **Пластина формна монометалева** (ru: пластина формная монометаллическвя) – формна пластина на одинарній метвлевій основі.

3163 **Пластина формна неметалева** (ru: пластина формная неметаллическая) – формна пластина на паперовій чи полімерній основі.

3164 **Пластина формна офсетна** (ru: пластина формная офсетная) – гнучка пластина з нанесеним на неї світлочутливим шаром, застосовний для виробляння офсетних друкарських форм.

3165 **Пластина формна поліметалева** (ru: пластина формная полиметаллическвя) – формна пластина на металевій основі з одним чи кількома шарами різних металів.

3166 **Пластина формна попередньо очутливлена** (ru: плвстина формная предварительно очувствленная) – формна пластина з поверхневим світлочутливим швром, що тривалий час зберігає свої робочі властивості.

3167 **Пластина формна фотололімеризаційноздатна** (ru: пластина формная фотополимеризационноспособная) – формна пластина з шаром матеріалу, призначеним для формуввння рельєфних друкувальних елементів полімеризацією під дією світла.

3168 **Пластифікатор** (ru: пластификатор) – речовина, яка поліпшує технологічні властивості лакофарбового матеріалу та розширює інтервал високоеластичного стану лакофарбового покриву.

3169 **Пластифікування паперу** (ru: пластификвция бумаги) – облагороджування пвперу пластифікаторами, щоб надати йому м'якості та пластичності.

3170 **Пластмаса** (ru: пластмасса) – див. ***маса пластична.***

3171 **Плашка** (ru: плашка) – друкарська форма, поверхня якої являє собою суцільну друкувальну поверхню.

3172 **Плівка** (ru: пленкв) – тонка гнучка плвстина з пластмаси. *П. може бути багатошарова, зметалізована, з нанесеним друком. Може мати покрив або бути піддана екструдуванню для підвищення механічної міцності і посилення захищальних властивостей. Зв товщину більшу ніж 0,25 мм (для Японії – 0,1 мм) виріб називають листом, а меншу ніж 0,25 мм* – плівкою.

3173 **Плівка везикулярна** (ru: пленка везикулярная) – репрографічний носій мікрообразу у вигляді прозорої плівки, формування образу на якому відбувається через утворення в зекспонованому шарі бульбашок газу. *П. в. належить до ліазографічних матеріалів: бульбашки утворюють виділи азоту під час розкладання ліазосполуки під дією УФ променів.*

3174 **Плівка зорієнтована поліпропіленова** (ru: пленка ориентированная полипропиленовая) – гнучка пакувальна плівка, міцніша, ніж звичайний поліпропілен, оскільки має іншу молекулярну структуру (зорієнтовану).

3175 **Плівка лакофарбового покриву вільна** (ru: пленка лакокрасочного покрытия свободная) – лакофарбовий покрив, відокремлений від пофарбованої поверхні.

3176 **Плівка на поверхні фарби в банці** (ru: пленка на поверхности краски в банке) – згущений до твердого стану поверхневий шар фарби в банці через окиснення.

3177 **Плівка на поверхні фарби в кіпсейці фарбового апарата** (ru: пленка на поверхности краски в кипсейке красящего аппарата) – згущений до твердого стану поверхневий шар фарби в кіпсейці фарбового апарата через окиснення, що може спричинити потраплення частинок (кусочків) плівки на валики фарбового апарата.

3178 **Плівка пластмасова** (ru: пленка пластмассовая) – пластмаса у вигляді тонких плоских листів або рукавів.

3179 **Плівка повітряно-пузирчаста** (ru: пленка воздушно-пузырчатая) – скомбінована з двох шарів поліетиленова плівка, що поєднує властивості звичайної поліетиленової, яка захищає вироби від дії атмосферних явищ, спрацьовування і забруднювання, а також властивості амортизатора (наприклад, поролону), що захищає вироби від ударів, вібрації і поштовхів.

3180 **Плівка розтяжна** (ru: пленка растяжимая) – еластична плівка із змодифікованого поліетилену. *Використовна для скріплювання збільшених вантажних одиниць із тарнопоштучних вантажів на піддоні методом обмотування в один або кілька шарів, у цьому разі нагрівати не потрібно, як для термозсідавих плівок.*

3181 **Плівка ротаторна (ротаплівка)** (ru: пленка ротаторная (ротапленка)) – просочений емульсією довговолокнистий папір, використовний як матриця ротатора.

3182 **Плівка термозсідава** (ru: пленка термосадящаяся) – плівка з поліетилену, поліпропілену та інших полімерів, ха-

рактеризована ступенем зсідавості, який коливається від 30 до 80%. Зсідвння плівки відбувається у разі нагрівання до температури 150–300°С. *Принцип, за яким здійснюють пакування (загортання) в т. п., іноді називають «пам'яттю полімеру». Це – плівка, розтягнута в процесі перероблянння – нагріванням, а потім охолоджена для «замороження» отриманої орієнтації молекул. Під час повторного нагрівання вона намагається вернутися до своїх розмірів у невитягнутому стані. Її спочатку широко використовувапи для пакування замороженої птиці. Останнім часом має широке застосовування як транспортне опакування металевих і скляних банок, пляшок, картонних коробок та інших тарноштучних вантажів.*

3183 **Плівка фотографічна** (ru: пленка фотографическая) – фотографічний матеріал на гнучкій основі, призначений для різних видів знімання та друкування. *Інша назва* – ***фотоплівка.***

3184 **Плівка фототехнічна** (ru: пленка фототехническая) – фотографічний матеріал на гнучкій прозорій основі для виробляння фотоформи.

3185 **Плівка фототехнічна безсрібна** (ru: пленка фототвхническая безсеребряная) – фототехнічна плівка зі світлочутливим шаром, який не містить галогеніду срібла.

3186 **Плівка фототехнічна лазерна** (ru: пленка фототехническая лазерная) – фототехнічна плівка, чутлива до лвзерного проміння.

3187 **Плівка фототехнічна маскувальна** (ru: плвнка фототехническая маскировочная) – фототехнічна плівка для виробляння мвски.

3188 **Плівка фототехнічна обернена** (ru: пленка фототехничвская обрвщаемая) – фототехнічна плівка для виробляння фотоформи фотографічним обертанням.

3189 **Плівкоутворювач для лакофарбового матеріалу** (ru: пленкообразователь для лакокрасочного материала) – основний склвдник будь-якого лакофврбового матеріалу, який після його висихання утворює на пофарбованій поверхні міцний лакофарбовий покрив чи зумовлює його прилипнення (адгезію) до поверхні.

3190 **Пломбування** (ru: пломбирование) – забезпечення пакóвння пломбами, які дають змогу контролювати його цілісність.

3191 **Плотер** (ru: плоттер, графопостроитель) – периферійний пристрій, призначений виводити з комп'ютера дані про двовимірний образ, викреслюючи його на паперовому або плівковому носіях. Інша назвв – ***графокреслярка***.

3192 **Плюр** (ru: плюр) – прозорий перебивальний папір, використовний для наношення абрису в процесі вироблення форм плоского друкування ручним способом.

3193 **Пляма в папері** (ru: пятно в бумаге) – оптично неоднорідна структура паперового полотнв чи аркушв через наявність у ньому нерівномірних за товщиною ділянок, вкраплин повітря, парафіну, оливи, розчавлених під час каландрування згустків волокон та слизу.

3194 **Пляма на палері (картоні)** (ru: пятно нв бумаге (картоне)) – дефект, характеризований наявністю забруднених або напівпрозорих місць на поверхні паперу (картону).

3195 **Плями на срібловмісному образі білі** (ru: пятна на серебросодержащем изображении белые) – сліди випвровування води у вигляді краплеподібних білих плям на слайді, фотографії, фотоформі внвслідок поганого проміття фотоматеріалів або використовування забруднвної води.

3196 **Плямистість відбитка** (ru: пятнистость оттиска) – нерівномірний розподіл фарби на ділянках відбитка, наприклад, через земульгування фарби, погане перенесення фарби на друкарську форму, через погане закріплення чергових фврб на відбитку.

3197 **Плямистість друкарської форми** (ru: пятнистость печатной формы) – темні та світлі оглядово помітні плями на друкарській формі, формній плвстині після вироблення друкарської форми до заквчування її фарбою.

3198 **Плямистість лаку на відбитку** (ru: пятнистость лака нв оттиске) – нерівності по товщині лакового покриву, плями в лаковому шарі після лвкування, які виникають через нерівномірне розподілення лвку на відбитку.

3199 **Плямистість растрового образу на фотоформі** (ru: пятнистость растрового изображения на фотоформе) – темні та світлі оглядово помітні плями на растрових образах на фотоформі або на тангірних тлових сітках через потрапляння дрібних частинок пороху між плівкою та контактним растром або розрядів статичної електрики під час розмотування та змотування неекспонованої фотоплівки.

3200 **Пляшка** (ru: бутылка) – споживкова тара переважно циліндричної форми, що переходить у вузьку горловину, передбачену для закупорювання. *Дно у п. може бути плоске або вгнуте.*

3201 **Пляшка для закупорювання нарізевим ковпачком** (ru: бутылка для закупоривания резьбовым колпачком) – скляна або полімерна пляшка з наріззю на горловині.

3202 **Поверхневий шар паперу (картону)** (ru: поверхностный слой бумаги (картона)) – зовнішній шар багатошарового паперу (картону).

3203 **Поверхня відображення** (ru: поверхность отображения) – поверхня пристрою, який відтворює дані, або носія, на який наносять дані – папір, фотоплівка тощо.

3204 **Поверхня гідрофільна** (ru: поверхность гидрофильная) – добре змочувана водою поверхня.

3205 **Поверхня гідрофобна** (ru: поверхность гидрофобная) – погано змочувана водою поверхня.

3206 **Поверхня друкарської форми зшліфована** (ru: поверхность печатной формы сошлифованная) – дефект, характеризований механічним зруйнуванням поверхні шару друкарської форми внаслідок тертя її з поверхнею задруковного матеріалу (паперу) або офсетними циліндрами.

3207 **Поверхня задруковна** (ru: поверхность запечатываемая) – поверхня яку призначено чи (і/або) можливо задрукувати.

3208 **Поверхня незадруковна** (ru: поверхность незапечатываемая) – поверхня, яку не можливо задрукувати.

3209 **Поверхня оброблювана** (ru: поверхность обрабатываемая) – поверхня, що перебуває в процесі оброблення як об'єкт дії.

3210 **Поверхня обробна** (ru: поверхность обрабатывающаяся) – поверхня, призначена для оброблення.

3211 **Поверхня пофарбована** (ru: поверхность крашеная) – поверхня, покрита шаром фарби.

3212 **Поверхня склеювання** (ru: поверхность склеивания) – поверхня поділу між клеєм та склеюваним матеріалом.

3213 **Поверхня фарбована** (ru: поверхность окрашиваемая) – поверхня, що перебуває в процесі фарбування як об'єкт дії.

3214 **Поверхня фарбових валиків потріскана** (ru: поверхность красящих валиков растрескавшаяся) – дефект,

характеризований механічним зруйнуванням цілісності поверхні валиків фарбового апарата у вигляді неглибоких лінійних розривів, які мають випадковий розташунок.

3215 **Повітропроникність паперу (картону)** (ru: воздухопроницаемость бумаги (картона)) – здатність паперу (картону) пропускати повітря через пори.

3216 **Повне зібрання творів** (ru: полное собрание сочинений) – зібрання творів всього або майже всього написаного автором, що є своєрідним підсумком його творчої діяльності. *Зазвичай, п. з. т. – є виданням посмертним. Див. також **видання багатотомне**.*

3217 **Повтор зошита в блоці** (ru: повтор тетради в блоке) – наявність у блоці одного або кількох однакових зошитів через неправильне підбирання блока, у цьому разі порушується драбинка міток на корінці підібраного блока.

3218 **Погасник картонної коробки** (ru: амортизатор картонной коробки) – допоміжний пакувальний засіб у вигляді одного або кількох аркушів картону з нанесеними лініями перегину або без них для складання, склеювання або зшивання. *П. к. к. призначений захищати упаковану продукцію від ударів та вібрації.*

3219 **Подавач допоміжних пакувальних матеріалів** (ru: устройство, подающее вспомогательные упаковочные материалы) – пристрій, призначений приймати чи (і/або) переміщувати допоміжні пакувальні засоби під час пакування продукції.

3220 **Поділка шкали** (ru: деление шкалы) – частина шкали між двома сусідніми позначками шкали.

3221 **Поді́я** (ru: событие) – факт того, що в перебігу ***дії*** минув певний момент, характеризований певними значеннями характеристик стану ***учасника дії***. *В геометричному розумінні подія – факт того, що відбулося пройдення певної точки на траєкторії перебігу дії у просторі характеристик стану учасника дії. Найчастіше йдеться про кінцеву точку, але це може бути будь-яка точка на траєкторії перебігу дії, зокрема і початкова. Відповідно до вимог ДСТУ 3966-2000 поняття **події** треба позначати дієсловом доконаного виду чи утвореним від нього віддієслівним іменником на «-ння» («-ття»).*

3222 **Поді́яння** (ru: воздействие) – подія за значиною ***поді́яти***.

3223 **Поді́яти** (ru: воздействовать) – повністю чи частково виконати ***ді́яння***.

3224 **Подрібнювання друкових елементів на відбитку** (ru: измельчение печатных элементов на оттиске) – відтворювання на відбитку двічі (зі зміщенням) того самого друкового елемента, змазування друкового елемента, його деформування, через підвищений тиск між офсетним та друкарським циліндрами в зоні контакту.

3225 **Подряпина на друкарській формі (формній пластині)** (ru: царапина на печатной форме (формной пластине)) – механічна пошкода поверхні друкарської форми (формної пластини) у вигляді смуги, в межах якої знищені друкувальні та прогалинні елементи, через проходження по ній тонкого і гострого предмету.

3226 **Подряпина на монтажній основі** (ru: царапина на монтажной основе) – механічна пошкода поверхні монтажної основи, оригіналу, фотоформи у вигляді смуги, через проходження по ній тонкого і гострого предмету.

3227 **Подряпини на лаковому шарі** (ru: царапины на лаковом пласте) – механічна пошкода поверхні лакового шару відбитку (паперу) у вигляді смуги, через проходження по ньому тонкого і гострого предмета.

3228 **Подушка притискальна** (ru: подушка прижимающая) – стос аркушів, що його поміщають в обрізальні затискачі разом з книжковим блоком під час обрізування головки і хвостової частини для компенсування потовщення корінця. *Інша назва – подушка* ***обрізальна, клин притискальний.***

3229 **Пожовтілість паперу** (ru: пожелтение бумаги) – незворотна зміна кольору білого паперу внаслідок довгого його зберігання.

3230 **Пожолобленість палітурки**|(ru коробление обложки) – порушеність площинності бокової палітурки через раптове змінення вологості картону з утворенням увігнутих і опуклих ділянок, хвиль і скруток.

3231 **Пожолобленість паперу (картону)** (ru: коробление бумаги (картона)) – порушеність площинності аркушів паперу, характеризована викривленістю аркушів чи полотна паперу (картону) з виниклими увігнутими або опуклими ділянками.

3232 **Пожолобленість після лакування** (ru: коробление после пакирования) – порушеність площинності аркушів паперу і відбитків після лакування.

3233 **Пожолобленість після припресування плівки** (ru: коробление после припрессовки пленки) – порушеність площинності аркушів чи полотна паперу, картону, відбит-

ка, обкладинки і боковин палітурки з утворенням увігнутих та опуклих ділянок, хвиль і скруток через раптове змінення вологості паперу та картону, порушення технологічних режимів припресовування плівки і недостатню витримку до розрізування на аркуші.

3234 **Позитив** (ru: позитив) – фотографічний образ, на якому відносний розподіл почорнілостей у разі чорно-білого позитива або забарвлених потемнілостей у разі кольорового позитива, кількісно оцінених оптичною густиною, відповідає розподілу яскравостей або кольорів об'єкта знімання.

3235 **Позиція** (ru: позиция) – місце в рядку, що може бути зайняте елементом і позначуване порядковим номером.

3236 **Познака** (ru: обозначение) – 1) умовний знак (літера, абревіатура тощо), який використовують на письмі, а також в інших засобах комунікації замість одного чи більше слів; 2) умовний знак або їх сукупність, що становить частину сукупності елементів даних або поєднаний з такою сукупністю.

3237 **Позначка шкали** (ru: пометка шкалы) – риска або інший знак на шкалі, що відповідають одному або кільком значи́нам вимірюваної величини.

3238 **Позначка штрихкодова** (ru: пометка штрихкодовая) – сукупність даних, поданих у вигляді штрихового коду та інших елементів, побудована за певними правилами і призначена для автоматичного розпізнавання одиниць обліку.

3239 **Позначки контрольні** (ru: пометки контрольные) – різноманітні позначки на друкарських аркушах, за якими контролюють точність виконання формних і друкарських процесів, а згодом – обробчих операцій.

3240 **Позначки умовні на ілюстраціях** (ru: пометки условные на иллюстрациях) – позначки, якими замінюють словесні написи на ілюстраціях, щоб не ускладнювати самий образ, з розшифруванням їх у підрисунковому підписі (експлікації) або в основному тексті.

3241 **Позолота обрізів книжки** (ru: позолота обрезов книжки) – нанесена золота фольга на торці аркушів книжки.

3242 **Покажчик** (ru: указатель) – 1) додатковий текст у кінці видання, в якому розташовано в певному порядку терміни, прізвища, об'єкти, наведені в основному тексті; 2) абетковий чи систематичний перелік предметів з посиланням на позицію кожного предмета в документі чи сукупності документів; 3) елемент даних, який вказує на розташунок іншого елемента. ***Див. також апарат видання довідково-допоміжний.***

3243 **Покажчик абетковий** (ru: указатель азбучный) – будь-який покажчик, зорганізований за абетковим принципом.

3244 **Покажчик авторський** (ru: указатель авторский) – 1) абетковий перелік авторів, згадуваних у тексті; 2) допоміжний покажчик у бібліографічному посібнику із систематичним або хронологічним розташунком записів, що завдяки абетковому порядку уможливлює швидке знаходження бібліографічного опису конкретного твору конкретного автора.

3245 **Покажчик бібліографічний** (ru: указатель библиографический) – бібліографічний посібник складної побудови, з розвиненою рубрикацією і апаратом – передмовою, покажчиками, оглавом, списком скорочень тощо, який краще, ніж бібліографічний список, допомагає зорієнтуватися у поданій літературі. *Див. також:* ***апарат видання бібліографічний, опис бібліографічний, посібник бібліографічний, список бібліографічний, видання бібліографічне.***

3246 **Покажчик глухий** (ru: указатель глухой) – покажчик термінів, імен, географічних назв тощо без виознак і пояснин, який містить лише рубрику і посилки на сторінки.

3247 **Покажчик гніздовий** (ru: указатель гнездовой) – покажчик, побудований водночас за абетковим і систематичним принципом за гніздовою системою: у першому рядку поняття та імена розташовують за абеткою, під ними групують або в абетковому, або у систематичному порядку від загального до часткового, від абстрактного до конкретного, від значущого до менш значущого, у генетичному, хронологічному, історичному порядку тощо, поняття підпорядковані або другорядні, залежні від основного поняття; можливий і третій ряд – у межах кожного з підпорядкованих понять другого ряду.

3248 **Покажчик допоміжний** (ru: указатель вспомогательный) – упорядкований, найчастіше за абеткою, перелік об`єктів тексту: предметів, імен, назв, формул тощо, та вказівок на місце їхнього розташунку в тексті видання, що допомагає швидко відшукати відомості про перелічені вище об'єкти. *Див. також:* ***рубрика, рубрика складна.***

3249 **Покажчик допоміжний єдиний** (ru: указатель вспомогательный единый) – допоміжний покажчик, рубрики якого відсилають до різних об'єктів шукання в тексті, – до імен, предметів, заголовків тощо. *П. д. є. доцільно використовувати тоді, коли переважають рубрики з одним об'єктом шукання, або коли загальний обсяг покажчика не-*

*великий. Інша назва – **змішаний покажчик, скомбінований покажчик.***

3250 **Покажчик допоміжний коментований** (ru: указатель вспомогательный с коментариями) – допоміжний покажчик, який містить коментарі і примітки до імен, назв заголовків рубрик і підрубрик.

3251 **Покажчик допоміжний короткий** (ru: указатель вспомогательный короткий) – допоміжний покажчик, до якого вводять лише головні, інформативно і пізнавально цінні для читача об`єкти.

3252 **Покажчик допоміжний пермутаційний** (ru: указатель вспомогательный пермутационный) – допоміжний покажчик до бібліографічного посібника, реферативного збірника або журналу, збірника доповідей та повідомин на конференціях з рубриками – назвами творів або видань, перебудованими таким чином, щоб на першому місці стояло ключове слово назви, яке визначає предмет твору.

3253 **Покажчик змішаний** (ru: указатель смешанный) – див. ***покажчик допоміжний єдиний.***

3254 **Покажчик іменний** (ru: указатель именной) – допоміжний покажчик, який містить перелік прізвищ осіб, про яких йдеться у тексті твору, із вказівками на ті фрагменти тексту, де про них згедано. *П. і. будують, зазвичай, за абеткою, у рубриці на перше місце ставлять прізвище, за ним – ініціали. Інша назва – **покажчик імен.***

3255 **Покажчик оглаву** (ru: указатель оглавления) – покажчик надрукованих у виданні творів.

3256 **Покажчик предметний** (ru: указатель предметный) – допоміжний покажчик, у заголовках рубрик якого називають предмети, про які йдеться у тексті видання і які можуть бути потенційним об`єктом шукання.

3257 **Покажчик скомбінований** (ru: указатель комбинированный) – див. ***покажчик допоміжний єдиний.***

3258 **Покажчик хронологічний** (ru: указатель хронологический) – допоміжний покажчик, побудований на хронології дат подій, відображених у виданні, з посилками на відповідні сторінки видання, де про них йдеться.

3259 **Покоління комп'ютерів** (ru: поколение компьютеров) – категорія в історичній класифікації комп'ютерів, що базується переважно на технології, використовуваній для їх вироблення.

3260 **Покрив** (ru: покрытие) – шар матеріалу, наприклад, плівки, фольги, лаку чи ін., нанесений на поверхню картону, паперу тощо як захист або з іншою метою.

3261 **Покрив адгезійний** (ru: покрытие адгезионное) – покрив з сухого або термоплавкого клею, нанесений на паперову або полімерну стрічку (матеріалу), який треба зволожувати або нагрівати для приклеювання.

3262 **Покрив ґрунтувальний** (ru: покрытие грунтовочное) – лако-фарбовий покрив, нанесений безпосередньо на поверхню, призначену для фарбування.

3263 **Покрив лакофарбовий** (ru: покрытие лакокрасочное) – плівка, яка утворюється після затвердження одного чи кількох шарів лакофарбових матеріалів, нанесених на підготовану для фарбування поверхню.

3264 **Покрив лакофарбовий візерунчастий** (ru: покрытие лакокрасочное узорчатое) – гладкий лакофарбовий покрив, зовнішній шар якого має певний малюнок.

3265 **Покрив лакофарбовий декоративно-захистовий** (ru: покрытие лакокрасочное декоративно-защитное) – лакофарбовий покрив, призначений надавати декоративного вигляду фарбованій поверхні та захищати її від діяння зовнішнього середовища.

3266 **Покрив лакофарбовий захистовий** (ru: покрытие лакокрасочное защитное) – покрив, призначений захищати пофарбовану поверхню від діяння зовнішнього середовища.

3267 **Покрив лакофарбовий консерваційний** (ru: покрытие лакокрасочное консервационное) – лакофарбовий покрив, призначений тимчасово захищати від кородування фарбовану або пофарбовану поверхню в процесі виробляння, транспортування та зберігання виробів.

3268 **Покрив лакофарбовий спеціальний** (ru: покрытие лакокрасочное специальное) – лакофарбовий покрив, призначений захищати від рентгенівського та інших видів проміння, від дії міцеліальних грибів, бактерій та інших організмів.

3269 **Покрив поверхневий паперу (картону)** (ru: покрытие поверхностное бумаги (картона)) – шар у вигляді плівки, фольги, лаку або суміші з мінеральних пластифікувальних і зв'язувальних речовин, нанесених на поверхню паперу (картону).

3270 **Покрив полімерний** (ru: покрытие полимерное) – покрив з полімерної плівки у вигляді полотна або рукава.

3271 **Покрив протиадгезійний** (ru: покрытие противоедгезионное) – покрив, нанесений ■ одного боку мішкового або іншого паперу для того, щоб паковані продукти не прилипали до внутрішньої стінки мішка.

3272 **Покривання** (ru: покрытие) – дія (процес) за значинòю ***покривати.***

3273 **Покривання блока** (de: Einhangen Decken, Umlegen; en: casing-in; fr: emboîtage; ru: крытье блока, вставка блока) – з'єднування блока з палітуркою чи обкладинкою. Інша назва – ***вставляння блока***

3274 **Покривання врозпуск** (ru: покрытие врозпуск) – приклеювання обклединки до корінця блока і до тонкої (5–7 мм завширшки) смужки першої і останньої сторінки при корінці. *Назва походить від розпуску – розташунку обкладинок перед покриванням із зсувом відносно одна одної на відстань, потрібну, щоб нанести клей смужкою зазначеної ширини.*

3275 **Покривання звичайне** (ru: покрытие обычное) – приклеювання обкладинки до блока по корінцю.

3276 **Покривання накиданням** (ru: покрытие наброской) – покривання обкладинкою блоків, скомплектованих вкладанням. *Обкладинку накидають на блок і прошивають разом з ним. Див. також* ***шиття накиданням***.

3277 **Покривати** (ru: покрывать) – наносити на якусь поверхню ***покрив.***

3278 **Покривність лакофарбового матеріалу** (ru: покрываемость лакокрасочного материала) – здатність лакофарбового матеріалу за рівномірне нанесення робити невидними колір чи кольорові контрасти фарбованої поверхні.

3279 **Покривність плівки** (ru: покрываемость пленки) – здатність лакофарбового матеріалу робити невидними колір або кольорові контрасти фарбованої поверхні.

3280 **Покрити** (ru: покрыть) – повністю чи частково виконати дію ***покривання***.

3281 **Покриття** (ru: покрытие) – подія за значинòю ***покрити.***

3282 **Поле** (ru: поле) – ділянка носія інформації або пам'яті, використовна для відповідного класу елементів даних.

3283 **Поле кольорове фотографічне** (ru: поле цветное фотографическое) – ділянка фотографічного матеріалу з відкладом одного чи кількох барвників.

3284 **Поле сторінки** (ru: поле страницы) – ділянка сторінки, де розташовують основні елементи даних (основний текст, ілюстрації тощо).

3285 **Поле текстове** (ru: поле текстовое) – ділянка сторінки, зайнята основним текстом документа без заголовків, рисунків, підрисункових підписів тощо.

3286 **Полівидання** (ru: полииздание) – видання, на сторінках якого надруковано кілька творів. *До п. належить збірник, число журналу, том зібрання творів, складений з багатьох творів. Див. також* ***збірник***.

3287 **Полівінілацетат (ПВА)** (ru: поливинилацетат (ПВА)) – безколірний прозорий полімер, має високу світлотривкість. *Застосовний у виробленні фарб, клею, защільнювальних прокладок.*

3288 **Полівініліденхлорид (ПВДХ)** (ru: поливинилиденхлорид (ПВДХ)) – плівка, відома під назвою «Саран», тривка щодо води, запахів і газів. *Часто використовують як прозорий шар у скомбінованих плівкових матеріалах для покращування захистових властивостей.*

3289 **Полівінілхлорид (ПВХ)** (ru: поливинилхлорид (ПВХ)) – синтетичний полімер, прозора плівка або лист. *У пакуванні застосовують не пластифікований ПВХ – прозорий матеріал, який добре формується, характеризований високою жиротривкістю і кисненепроникністю. Із ПВХ виробляють здебільшого спожиткову тару.*

3290 **Поліграфія** (ru: полиграфия) – 1) сукупність технічних засобів для багаторазового репродукування однакових копій будь-якого образу: літер, знаків, малюнків і способів друкарського розмножування тексту, ілюстрацій тощо у формі книжок, брошур, буклетів, плакатів, афіш, географічних карт, атласів, грошових знаків і марок та багатьох інших видів друкової продукції; 2) галузь промисловості, яка охоплює всі види виробництва друкової продукції за оригіналами видавництв та інших організацій.

3291 **Поліграфія оперативна** (ru: полиграфия оперативная) – галузь техніки, що охоплює сукупність способів, процесів, засобів багаторазового відтворювання образу оригіналу за допомогою множильних апаратів із застосовуванням друкарських форм, отриманих засобами репрографії. *Оригінали в п. о. розмножують за допомогою малоформатних офсетних машин, ротаторів і гектографів. Засобами п. о. швидко виробляють різну дрібну продукцію; бланки, візитні картки, товаросупровідні документи, невеликі брошури.*

3292 **Поліетилен** (ru: полиэтилен) – продукт полімеризації безколірного газу етилену, білий воскоподібний твердий продукт, міцний, еластичний, хороший діелектрик, тривкий щодо багатьох хімічних речовин. *Придатний для пакування заморожених харчових продуктів.*

3293 **Поліетилен високої щільності** (ru: полиэтилен высокой плотности) – поліетилен високої щільності (ПЕВЩ) характеризується підвищеною молекулярною масою, має значну жорсткість, удароміцність. *Застосовний здебільшого для вироблення транспортної тари методом лиття під тиском. Інша назва – поліетилен високого тиску (ПЕВТ).*

3294 **Поліетилен низької щільності** (ru: полиэтилен низкой плотности) – поліетилен низької щільності (ПЕНЩ) має високу еластичність, морозотривкість, хімічну тривкість, водопаронепроникність, легко термозварюється *Застосовний для вироблення плівок і споживкової тари. Інша назва* – ***поліетилен низького тиску*** *(ПЕНТ).*

3295 **Поліетилентерефталат (ПЕТФ)** (ru: полиэтилентерефталат (ПЕТФ)) – скорочено – ПЕТФ або ПЕТ – пластмаса, що широко застосовна для формування пляшок методом роздування із спеціальних заготованок, так званих пре-форм. *Використовують для вироблення плівки, що має прозорість і високу механічну міцність – в 10 разів вищу, ніж механічна міцність поліетиленової плівки. Кристалічний варіант ПЕТФ, використовний в умовах високої температури, ■ придатний для вироблення потків до мікрохвильового середовища.*

3296 **Полімер** (ru: полимер) – високомолекулярна сполука, молекули якої складаються ■ великої кількості груп атомів, що багаторазово повторюються і з'єднані хімічними зв'язками. *П. – є основними складниками пластмас.*

3297 **Полімер зорієнтований** (ru: полимер ориентированный) – матеріал, отриманий внаслідок зорієнтування макромолекул в певному напрямі (або напрямах), яка сприяє його зміцненню. *(орієнтований – той, що перебуває у процесі орієнтування як об'єкт дії).*

3298 **Поліпропілен (ПП)** (ru: полипропилен (ПП)) – скорочено ПП – найуніверсальніший пластмасовий матеріал. Застосовний для вироблення плівок, споживкової і транспортної тари, є один з найлегших і дешевших полімерів. Удароміцний не деформується під час згинання. Тривкий щодо зношування. *Виробляють у вигляді волокон, плівки або пінистої маси. Через низьку світло та морозотривкість поступається поліетиленові.*

3299 **Полістирол (ПС)** (ru: полистирол (ПС)) – скорочено ПС – жорсткий матеріал з невисокими захистовими властивостями (крихкий). *Використовують для вироблення прозорих або кольорових матеріалів методом інжекційного формування.*

3300 **Полістирол удароміцний** (ru: полистирол ударопрочный) – продукт модифікування полістиролу. *Теплотривкіший і менш крихкий порівняно з іншими.*

3301 **Політипаж** (ru: политипаж) – кліше або гравюра з образами символічно-емблематичного характеру. *Призначене для багаторазового використовування в оформі різних видань як складник друкарської форми.*

3302 **Поліуретан** (ru: полиуретан) – полімер для вироблення опаковання. Відомо два основних види поліуретану: пінистий і зв'язаний стружково-пінистий. *Обидва види використовують як захистове пакування. Піні надають форми виробу у спеціальній формі або на самому виробі. Стружкову піну використовують у вигляді листів, рулонів, прямокутних блоків або виливків. Застосовний також для вироблення клею і паків.*

3303 **Полоса набору** (ru: полоса набора) – див. ***сторінка складання.***

3304 **Полотно офсетне ґумове** (ru: полотно офсетное резиновое) – багатошаровий проґумований тканинний матеріал із зовнішнім шаром ґуми для передавання образу з друкарської форми на задруковний матеріал під час офсетного друкування.

3305 **Помилка друкарська** (ru: ошибка печатная) – помилка в тексті, випадково пропущена під час готування видання до друкування і виявлена після надрукування тиражу.

3306 **Помутніння монтажної основи** (ru: помутнение монтажной основы) – незворотне зменшення прозорості монтажної основи – поява матовості, помутнілості.

3307 **Порадник практичний** (ru: руководство практическое) – видання, розраховане на самостійне опанування будь-яких виробничо-практичних навичок. *Див. також* ***видання ужиткове.***

3308 **Пористість** (ru: пористость) – показник, який характеризує міжволоконні простори або пори у папері. *Впливає на різні фізичні та технологічні властивості паперу: всмоктування фарби, вологи, поглинання повітря, займаний об'єм.*

3309 **Поріг почорнілості** (ru: порог почернелости) – точка характеристичної кривої, що відповідає найменшій оптичній густині (понад густини вуалі), яку можна виявити оглядово.

3310 **Поріг чутливості засобу вимірювання** (ru: порог чувствительности средства измерения) – найменша значина вимірюваної величини, яка може бути виявлена засобом вимірювання.

3311 **Порошистість паперу (картону)** (ru: пылимость бумаги (картона)) – дефект, характеризований наявністю відокремлених від сухого аркуша паперу (картону) частинок наповнювача та дрібних волокон.

3312 **Порошіння паперу** (ru: пыление бумаги) – відокремлювання від паперу частинок наповнювача і дрібних волокон під час вільного руху або дотикання з поверхнями частин машини в процесі друкування, особливо на рулонних друкарських машинах.

3313 **Порошіння паперу підвищене** (ru: пыление бумаги повышенное) – відокремлювання від поверхні паперу, наприклад, у процесі друкування «вільних», тобто не зв'язаних з основною масою частинок.

3314 **Порошіння фарби підвищене** (ru: пыление краски повышенное) – недмірне розпорошування фарби на дрібні частини з утворенням туману над фарбовим апаратом високошвидкісних друкарських машин.

3315 **Порт** (ru: порт) – у комп'ютерній апаратурі місце для обмінювання даними з обчислювальним пристроєм.

3316 **Портфель видавничий** (ru: портфель издательский) – твори, що надійшли в розпорядження видавництва і перебувають на різних стадіях редакційно-видавничого процесу. *Розрізняють п. в. договірний, редакційний, виробничий. Див. також* ***портфель редакційний***.

3317 **Портфель редакційний** (ru: портфель редакционный) – видавничий портфель, що містить оригінали, які надійшли до видавництва згідно з авторськими угодами та схвалені редакцією; оригінали, які готує редакція до виробництва; оригінали, що надійшли до видавництва без попередньої угоди з авторами, з їхньої ініціативи, випуск яких визнано доцільним. *Див. також* ***портфель видавничий***.

3318 **Порушеність балансу «фарба-вода»** (ru: нарушение баланса «краска-вода») – зміна рівноваги фарби і зволожувального розчину в процесі офсетного друкування,

яка спричинює емульгування фарби, тінання, втрату інтенсивності образу, порушеність рівномірності оптичної густини по краю плашки та ін.

3319 **Порушеність кислотності зволожувального розчину** (ru: нарушение кислотности увлажняющего раствора) – відхил величини pH зволожуввльного розчину за межі допускних значин під час вироблення розчину або в процесі друкування, під дією кислотності друкарського паперу, розчинів для оброблення офсетних друкарських форм та ін.

3320 **Порушеність площинності оригіналу** (ru: нарушение плоскостности оригинала) – хвилястість країв фотографій або скрученість оригіналу, яка ускладнює процес сканування.

3321 **Порушеність площинності паперу** (ru: нарушение плоскостности бумаги) – наявність хвилястості, увігнутості або опуклості на поверхні паперового полотна або аркуша, а також скрученість вркуша.

3322 **Порушеність послідовності наношення фарб** (ru: нарушение последовательности нанесения красок) – зміна передбаченої в процесі кольороділення послідовності наношення фарб на відбитку під час друкування, яка спричинює порушеність відтінків кольору у разі багатофарбового друкування.

3323 **Порушеність послідовності сторінок у виданні** (ru: нарушение последовательности страниц в издании) – невідповідність видання макетові, яка виникає, якщо не вистачає зошита у скомплектованому блоці, потрапив зайвий (чужий) зошит у процесі підбирання зошитів блока.

3324 **Порушеність розмірів берегів сторінки** (ru: нарушение размеров полей страницы) – невідповідність макетові співвідносин розмірів верхнього і нижнього берегів сторінки видання.

3325 **Порушеність східців міток на корінці блока** (ru: нарушение ступенек меток на корешке блока) – випадкова зміна порядку комплектування зошитів або потраплення чужого зошита у процесі підбирання зошитів блока.

3326 **Порушеність тиксотропних властивостей друкарської фарби** (ru: нарушение тиксотропных свойств печатной краски) – втрата фарбою здатності до структуроутворювання, наприклад, через надмірне розбавлення друкарською оливою.

3327 **Порушеність циліндричної форми рулону фотоплівки** (ru: нарушение цилиндрической формы рулона фотопленки) – зміна правильної циліндричної форми рулону фотоплівки, яка виникає, зазвичай, у процесі виробляння фотоплівки і спричиняє биття рулону в процесі розмотування та експонування.

3328 **Порушеність циліндричності рулону паперу** (ru: нарушение цилиндрической формы рулона бумаги) – зміна правильної циліндричної форми рулону паперу, яка виникає, зазвичай, через погані умови транспортування, вантаження та зберігання паперу і спричиняє биття рулону в процесі друкування, появу зморщок на папері, розрив полотна.

3329 **Порушеність циліндричності рулону плівки для припресовування** (ru: нарушение цилиндрической формы рулона пленки для припрессовывания) – зміна правильної циліндричної форми рулону плівки для припресовування (фольги для витискання), яка виникає, зазвичай, у процесі виробляння плівки (фольги), через погані умови транспортування, вантаження та зберігання плівки і спричиняє биття рулону в процесі припресовування (витискання), появу зморшок, пухирців та ін. дефекти.

3330 **Порядок наношення фарб** (ru: порядок нанесения красок) – певна послідовність накладання фарб у разі друкування багатофарбоаої продукції. *П. н. ф. залежить від оригіналу, типу друкарської машини, якості використовуваних матеріалів. Всі кольори на відбитку утворюються внаслідок послідовного наношення фарб основних кольорів – жовтої, пурпурової, голубої.*

3331 **Посвята** (ru: посвящение) – напис перед основним текстом твору (видання), в якому автор повідомляє про те, кому присвячує свою працю. *П. розташовують: 1) на окремій сторінці після титульного аркуша, якщо далі йде сторінка з початком основного тексту; 2) на окремій сторінці після шмуцтитулу з назвою твору, якщо між титульним аркушем і початком основного тексту розміщено передмову, список скорочень, або на звороті такого шмуцтитулу; 3) на спуску початкової шпальти твору перед його основним.*

3332 **Посилка** (ru: ссылка) – запис, поданий під одним заголовком, щоб можна було знайти інший заголовок.

3333 **Посилка бібліографічна** (ru: ссылка библиографическая) – посилка на джерело, з якого запозичено наведені дані чи текст.

3334 **Посилка бібліографічна внутрітекстова** (ru: ссылка библиографическая внутритекстовая) – бібліографічна посилка, яку подають безпосередньо після тексту, якого вона стосується. *П. б. в. подають тоді: 1) коли частина бібліографічної посилки увійшла до основного тексту твору і переносити її в інше місце не можна; 2) коли посилка містить лише прізвище автора і назву (при цитатах-прикладах); а також 3) у виданнях для масового читача (дитячої аудиторії), щоб зробити читання найзручнішим; 4) ■ особливо компактних виданнях – щоб заощадити місце; 5) у довідкових виданнях з великою кількістю посилок, потрібних читачеві під час читання – щоб швидше отримати довідку; 6) у допоміжних текстах (примітках, епіграфах тощо).*

3335 **Посилка бібліографічна позатекстова** (ru: ссылка библиографическая внетекстовая) – бібліографічна посилка, винесена за основний текст твору або видання і пов'язана з фрагментами тексту, до якого належить, за допомогою відповідних позначок або прізвища автора і року видання.

3336 **Посилка бібліографічна посторінкова** (ru: ссылка библиографическая постраничная (подстрочная)) – бібліографічна посилка, розташована під основним текстом і пов'язана з ним цифровим номером або зірочкою. *Інша назва: посилка бібліографічна підрядкова.*

3337 **Посилка бібліографічна скомбінована** (ru: ссылка библиографическая комбинированная) – внутрітекстова бібліографічна посилка, доповнена підрядковою або позатекстовою.

3338 **Посібник** (ru: пособие) – видання, призначене допомагати в практичній діяльності чи в оволодіванні навчальною дисципліною.

3339 **Посібник бібліографічний** (ru: пособие библиографическое) – упорядкована за певною системою сукупність бібліографічних описів, призначена допомагати читачам вибирати або розшукувати видання. *П. б. часом випускають окремим виданням або він належить до бібліографічного апарату видання. Див. також:* ***апарат видання бібліографічний, покажчик бібліографічний, опис бібліографічний, список бібліографічний.***

3340 **Посібник методичний** (ru: пособие методическое) – посібник, в якому викладають методику виконування певної роботи, порядок операцій, дій тощо. *Див. також:* ***видання довідкове, видання ужиткове.***

3341 **Посібник навчальний** (ru: пособие учебное) – навчальне видання, що доповнює або частково чи повністю замінює підручник, офіційно затверджене як такий тип видання. *Див. також **видання навчальне**.*

3342 **Посібник навчальний наочний** (ru: пособие учебное наглядное) – навчальне образотворче видання матеріалів на допомогу у вивчанні, аикладанні чи вихоауванні. *Див. також: **видання довідкове, видання навчальне**.*

3343 **Посібник навчально-методичний** (ru: пособие учебно-методичвское) – навчальне видання з методики викладання навчальної дисципліни (її розділу, частини) або з методики виховування. *Див. також **видання навчальне**.*

3344 **Посібник наочний** (ru: пособие наглядное) – видання, зміст якого передано, в основному, ілюстраціями.

3345 **Посібник практичний** (ru: пособие практическое) – виробничо-практичне видання, адресоване практичним працівникам і призначене допомагати оволодівати знаннями та навичками для виконування будь-якої роботи, операції, процесу. *Див. також **видання ужиткове**.*

3346 **Постачальник** (ru: поставщик) – підприємство чи організація, які постачають продукцію згідно ▪ договором постачання.

3347 **Постскрипт** (ru: постскрипт) – мова описування шпальти фірми Adobe, використовна для будування шпальти із різних елементів (тексту, ілюстрацій та ін.) на виводі. *Практично – це стандарт у поліграфії.*

3348 **Постскрипт-шрифт** (ru: постскрипт-шрифт) – шрифт, який спеціально написаний у кодах постскрипт (PostScript); використовний у сумісних аиводових пристроях і лазерних принтерах.

3349 **Потік вантажний** (ru: поток грузовой) – кількість вантажів, перевезених окремими видами транспорту в певному напрямі від пункту відправлення до пункту призначення за певний час, зазаичай, за рік. *Це є сумарна маса відправ зі станції, від пристаней, з портів вантажів в тонах як загапьно, так і за родом вантажів.*

3350 **Потік випромінива** (ru: поток излучения) – фізична величина, що її аизначає відношення енергії, переношеної промінням, до тривалості переношення, яка значно перевищує період електромагнетного коливання.

3351 **Потік світловий** (ru: поток световой) – фізична величина, що її визначає відношення світлової енергії, пере-

ношеної промінням, до тривалості переношення, яка значно перевищує період електромагнетного коливання.

3352 **Потік фотоактинічний** (ru: поток фотоактиничный) – потік випромінива, який оцінюють за його дією на приймач з даною спектровою чутливістю.

3353 **Потік фотоактинічний монохроматичний** (ru: поток фотоактиничный монохроматический) – потік випромінива, що діє на фотографічний матеріал у певній зоні його чутливості і його визначає добуток монохроматичного потоку випромінива на монохроматичну чутливість фотографічного матеріалу.

3354 **Потовщеність корінця** (ru: утолщение корешка) – збільшеність товщини корінця зшитого книжкового блока за рахунок товщини скріплювальної нитки і паперу, використаних для лагодження.

3355 **Потовщеність кута палітурки** (ru: утолщение угла крышки) – порушеність площинності (поява горбочків) на кутах палітурки через, наприклад, неправильний розкрій покривного матеріалу.

3356 **Потовщеність штрихів на відбитку** (ru: утолщение штрихов на оттиске) – оглядово помітна потовщеність штрихів на відбитку порівняно з друкарською формою або фотоформою через розтискання, проковзування та ін.

3357 **Пофарбо́ваний** (ru: покрашенный) – який має ознаки наслідку ***пофарбування***.

3358 **Пофарбо́ваність** (ru: покрашенность) – наявність фарбового покриву на пофарбованій поверхні

3359 **Пофарбо́вний** (ru: окрашивающийся) – якого можна чи призначено ***пофарбувати***.

3360 **Пофарбува́ння** (ru: покраска) – подія за значино́ю ***пофарбувати***.

3361 **Пофарбува́ти** (ru: покрасить) – повністю чи частково виконати дію ***фарбування***

3362 **Почорнілина фотографічна** (ru: почернение фотографическое) – ділянка фотографічного матеріалу з відкладом металевого срібла.

3363 **Почорнілість фотографічна** (ru: почернение фотографическое) – стан фотографічного матеріалу, характеризований наявністю ***фотографічних почорнілин***.

3364 **Пошкода втулки рулону** (ru: повреждение втулки рулона) – порушеність циліндричної форми втулки внаслідок механічного або іншого подіяння.

3365 **Пошкода краю рулону** (ru: повреждение края рулона) – порушеність (надриви, зім'ятість) цілісності краю рулону.

3366 **Пошкода механічна** (ru: повреждение механическое) – порушеність цілісності предмета: подряпина, тріщина, зім'ятість, надрив, розрив, укол, витертість, пошкодженість верхнього шару тощо внаслідок механічного подіяння на нього.

3367 **Пошкода механічна фарби на відбитку** (ru: повреждение механическое краски на оттиске) – змазаність або подряпина на фарбовому шарі відбитка, що виникають у процесі друкування або обробляння відбитка.

3368 **Пошкода механічна фарбового валика** (ru: повреждение механическое красящего валика) – порушаність циліндричної форми або поверхні фарбового валика.

3369 **Пошта електронна** (ru: почта электронная) – засіб листування у формі повідомин, що їх пересилають між терміналами користувачів через комп'ютерну мережу.

3370 **Поштови́на** (ru: отправления почтовые) – сукупність об'єктів, що їх пересилають установи зв'язку.

3371 **Поштучний** (ru: штучный) – той, якого облікують штуками. *Див. також* ***штучний.***

3372 **Права автора майнові** (ru: права автора имущественные) – це аиняткові права автора на використовування твору (творів) у будь-якій формі, будь-яким способом, а саме на дозвіл чи заборону відтворювати твір (твори), публічно їх виконувати та виголошувати, публічно демонструвати, перекладати, переробляти, аранжуаати, робити подібні зміни у творі (творах), імпортувати примірники творів; на дозвіл чи заборону використовувати свій твір іншим особам. *За передання всіх прав чи певної їх частини комусь, автор повинен отримати авторську винагороду. Див. також:* ***автор, авторське право.***

3373 **Права видавничі** (ru: прааа издательские) – 1) сукупність прав на видання твору, які автор згідно з авторською угодою передає видавництву; 2) сукупність прав, якими наділено державні та приватні видавництва країни.

3374 **Праедни́к** (ru подлинник) – документ, оформлений справжніми установленими підписами. *Див. також* ***документ істинний.***

3375 **Правила верстання технічні** (ru: правила верстки технические) – застандартовані вимоги до верстання асіх видів видань, що узагальнюють вироблені в процесі

багатовікової друкарської практики основи поліграфічної культури.

3376 **Правила складання технічні** (ru: правила набора технические) – застандартовані вимоги до складання всіх видів видань, що узвгальнюють вироблені в процесі багатовікової друкарської практики основи поліграфічної культури.

3377 **Правити** (ru: править) – те саме, що ***виправляти.***

3378 **Правка** (ru: правка) – те саме, що ***ви́права.***

3379 **Правлення** (ru: правка) – те саме, що ***виправляння.***

3380 **Практикум** (ru: практикум) – навчальне видання практичних завдань і вправ, що сприяють засвоюванню набутих знвнь, умінь і навичок. *Див. також* ***видання навчальне.***

3381 **Прання** (ru: стирка) – процес аидаляння різноманітного бруду з поверхні тканин розчинами мила чи синтетичних мийних засобів у пральних машинах чи ручним способом.

3382 **Працівник творчий** (ru: работник творческий) – будь-яка особа, яка стаорює або інтерпретує твори мистецтва, беручи участь, таким чином, у їхньому відтворюванні, яка вважає свою творчу діяльність невідокремною частиною свого життя, яка у такий спосіб сприяє розвиткові мистецтва і культури та яку визнано або яка потребує визнання як творчого працівника, незалежно від того, поа'язана вона або ні будь-якими трудовими стосунками і є вона або ні член якоїсь асоціації.

3383 **Предмет документа** (ru: предмет документа) – поняття чи комбінація понять, що відображають тему документа.

3384 **Прейскурант** (ru: прейскурант) – нормативне виробничо-практичне і (чи) довідкове видання усистемленого переліку матеріаліа, виробів, обладдя виробничих операцій, послуг, із зазначенням витрат праці та цін, а інколи навіть їхніх коротких характеристик. *Див. також:* ***видання виробничо-практичне нормативне.***

3385 **Препринт** (ru: препринт) – 1) наукове видання з матеріалами попереднього характеру, які публікують до виходу у світ видання, ▪ якому вони мають бути вміщені; 2) частина тиражу, друкованого до основного.

3386 **Прес блокообтискальний** (ru: прасс блокообжимной) – прес карусельного типу для обтискання блока.

3387 **Прес в'язально-обтискальний** (ru: пресс вязально-обжимной) – прес для обтискання й обв'язування сфальцьоааних зошитів.

3388 **Прес для відходів** (ru: пресс для отходов) – пристрій, призначений пресувати відходи, наприклад, використане опакування, для транспортування і складування.

3389 **Прес матричний** (ru: пресс матричный) – вид поліграфічного обладдя, який слугує для вироблянння стереотипних матриць. *Розрізняють п. м. механічний та гідравлічний.*

3390 **Прес обтискальний** (ru: прасс обжимной) – пристрій, призначений для пресування напівфабрикатів і готової продукції на різних етапах технололічного процесу у брошурувально-палітурному виробництві для отримування потрібної щільності.

3391 **Прес оздоблювальний** (ru: пресс отделочный) – прес для оздоблювання палітурки способом витискання.

3392 **Прес палітурно-обтискальний** (ru: пресс переплетнообжимной) – прес для обтискання готових блокових видань.

3393 **Прес позолотний** (ru: пресс позолотный) – машина для наношення образу друкуванням чи витисканням на палітурку та її сторінки, на картон, синтетичну плівку, інші аркушеві матеріали.

3394 **Прес стереотипний** (ru: прасс стереотипный) – прес для виробляння пластмасового чи ґумового стереотипу.

3395 **Пресерви** (ru: пресервы) – законсервована рибна продукція.

3396 **Пресування** (поліграфія) (de: pressung; en: nipping; ru: прессование) – ущільнювання зошитів, блоків, готової продукції для вирівнювання їх товщини, фіксування фальців і релаксування.

3397 **Пресування зошитів** (ru: прессование тетрадей) – технологічна операція, призначена зменшити товщину зошита та зафіксувати фальці. *П. з. виконують на обтискальних пресах.*

3398 **Пресування книжок** (ru: прессоаание книжек) – технологічна операція, призначена збільшити щільність і міцність скріпленості палітурки з книжковим блоком. *Режим п. к. залежить від складу клею, матеріалу,* з *якого вироблено палітурки, від способу пресування – пачками чи поштучно.*

3399 **Пресування паперу (картону)** (ru: прессование бумаги (картона)) – зневоджування та ущільнювання вогкого полотна паперу (картону) під тиском.

3400 **Пресування пряме** (ru: прессование прямое) – спосіб пресування пластмас, за якого порошковий полімер розміщують у нижній половині форми, верхню половину форми опускають вниз, і під дією тепла і тиску полімер пресують у форму. *Використовують здебільшого для отримування термопластів, застосовних для виробляння корків – закупорювальних засобів до пляшок.*

3401 **Прес-форма** (ru: пресс-форме) – інструмент для лиття під тиском або пресування пластмас, що складається з пуансона і матриці, яка для полегшення знімання відформованого виробу може бути рознімна.

3402 **Прес-форма ливарна** (ru: пресс-форма литейная) – інструмент, призначений для виробляння закупорювальних і деяких інших пакувальних виробів. *П.-ф. л. складається з нерухомого пуансона і рухомої матриці, яка, в свою чергу, для полегшення знімання виробів може складатися з двох і більше частин, що розмикаються з ливниками для заловнювання прес-форми розплавом пластмаси і формування виробу. П.-ф. л має також канали для рідини, що обігріває, і для рідини, що охолоджує прес-форму. Конструктивно прес-форми поділяють на одно і багатогніздові.*

3403 **Пресшпан** (ru: прессшпан) – мідний гнучкий картон кольору природного волокна (світло-коричневого) або зафарбований, застосовний для виробляння суцільнокартонних палітурок.

3404 **Префікс коду EAN** (ru: префикс кода EAN) – частина коду EAN, що визначає нумерувальну організацію або країну виробника чи постачальника товару.

3405 **Преформа** (ru: преформа) – попередня заготованка для виробляння виробів з полімерів, наприклад, пляшки.

3406 **Прив'язка до сітки** (ru: привязка к сетке) – функція графічних пакетів і електронних систем верстки, яка дає змогу здійснювати попереднє розміщування елементів на сторінці, в потім автоматично «прив'язувати» їх до ліній сітки за командою оператора.

3407 **Приводження** (ru: приведение) – технологічна операція формного та друкарського процесів, яка полягає у такому розташуванні відбитка на задруковному матеріалі, яке б забезпечувало точні розміри берегів, суміщення фарб та відбитків з титульного і зворотного боку.

3408 **Призначеність видання цільова** (ru: назначение издания целевое) – одна з важливих типологічних ознак ви-

дання, що визначає соціальну мету випущення видання, соціальні функції, які воно виконуватиме: сприяти навчанню, удосконаленню виробництва, розвитку науки, поширенню серед нефахівців спеціальних знань, інформуванню про події суспільного, політичного, культурного життя; швидкому отриманню потрібної інформації довідкового характеру, введенню нормативів, рекламуванню тощо.

3409 **Приклейка** (ru: приклейка) – частина задрукованого аркуша, яку прикладають до зовнішньої частини зошита. *Див. також: **блок книжковий, приклеювання**.*

3410 **Приклеювання** (de: ankleben; en: attaching; fr: collage; ru: приклейка) – приєднування окремих елементів до зошита або блока клеєм. *Див. також **приклейка**.*

3411 **Приклеювання форзаца** (ru: приклеивание форзаца) – приклеювання форзаца до корінця зовнішнього боку зошита.

3412 **Прилад реєструвальний** (ru: прибор регистрирующий) – прилад, призначений ***реєструвати.***

3413 **Приладжування** (de: Aufpassen; fr: préparation du roulage; ru: приладка) – готування паперопровідної системи, встановлювання друкарських форм, розташовування їх, щоб забезпечити суміщеність образів, та регулювання фарбового апарата друкарської машини.

3414 **Прилипати** (ru: прилипать) – переходити до стану, коли дві стулені поверхні утримуються разом силами, що діють на межі поділу фаз. **прилипання** – дія за значенням ***прилипати.***

3415 **Примірник** (ru: экземпляр) – одиничний предмет із ряду тотожних (переважно надрукований чи рукописний текст).

3416 **Примірник видання** (ru: экземпляр издания) – кожна окрема одиниця накладу видання. *Див. також **наклад**.*

3417 **Примірник дефектний** (ru: экземпляр дефектный) – примірник видання, надрукований з відхилами параметрів якості або який має механічні пошкоди.

3418 **Примірник контрольний** (ru: экземпляр контрольный) – примірник видання з числа надісланих до видавництва поліграфічним підприємством перших примірників, потрібних видавництву для затвердження видання до випущення у світ, організування реклами, пропозицій книготоргівельним підприємствам, зберігання в архіві.

3419 **Примірник коректурних відбитків робочий** (ru: экземпляр корректурных оттисков рабочий) – прочитаний і

підписаний коректором (коректорами) на кожній сторінці верстки або першій сторінці кожного друкарського аркуша примірник коректурних відбитків видання, в який перенесено коректурні виправи автора, редактора, художника з прочитаних або переглянутих примірників коректурних відбитків.

3420 **Примірник на відгук** (ru: экземпляр для отклика) – безплатний примірник документа, що його надсилають для готування відгуку, реферату чи рецензії, які публікують, як правило, в серіальному виданні.

3421 **Примірник обов'язковий** (ru: экземпляр обязательный) – примірник документа безплатний чи платний, який надсилають відповідним державним бібліотекам та інформаційним центрам згідно з правочинним депонуванням.

3422 **Примірник сигнальний** (ru: экземпляр сигнальный) – пробний примірник видання з числа перших, надрукованих поліграфічним підприємством, що його надсилають у видавництво, щоб перевірити, затвердити як взірець для вироблення всього накладу та підписати до випущення у світ.

3423 **Примітка** (ru: примечание) – 1) додатковий текст, що коротко доповнює, пояснює чи уточнює основний текст і розташований у тексті, знизу сторінки за текстом чи в кінці видання; 2) факультативний елемент бібліографічного опису з додатковими відомостями про видання – про його мову, посвяту, склад, апарат тощо. *Поділяють за розташунком на п. внутрітекстові, підрядкові, позатекстові; за авторством – п. автора, редактора, перекладача, фахівця. Див. також* ***апарат видання***.

3424 **Примітка видавнича** (ru: примечания издательские) – примітка, створена на замову видавництва, автором якої є не автор твору, а інша особа.

3425 **Примітка внутрітекстова** (ru: примечания внутритекстовые) – примітка, розташована всередині тексту, який потребує пояснення. *П. в. можуть давати принагідні пояснини в тексті цитат.*

3426 **Принтер лазерний** (ru: принтер лазерный) – високошвидкісний безударний друкарський пристрій, у якому використовують лазерну технологію і принцип ксерографії.

3427 **Принтер матричний** (ru: принтер матричный) – принтер, який формує друкарські знаки із крапкових мережок. *Більшість матричних принтерів є 9-голкові, 18-голкові або 24-голкові, залежно від кількості голок у дозем-*

ному (вертикальному) ряді матриці, що формує знак. Ступінь вирізнівності 24-голкових матричних принтерів становить 120 dri у разі чернеткового друку, 360 dri у разі якісного друку. Швидкість друкування становить 180 знаків у секунду у чернетковому режимі і 60 знаків у режимі якісного друку.

3428 **Принцип вимірювання кількісний** (ru: принцип измерения количественный) – сукупність фізичних явищ, на яких ґрунтують вимірювання.

3429 **Приправляння** (de: Zurichtung; en: preparing the impression, premakbready; fr: mise; вп train; ru: приправка) – комплекс підготовчих операцій в друкарському процесі високого друкування, призначених для перерозподіляння тиску друкарської форми на задруковний матеріал відповідно до особливостей друкарської форми та друкарської машини.

3430 **Припрацьовування декеля чи офсетного полотна** (de: Überrollung; ru: приработка декеля) – стабілізування пружно-еластичних властивостей нового декеля чи офсетного полотна на робочій швидкості друкарської машини.

3431 **Припресовування плівки** (ru: припрессовка пленки) – скріплювання плівки з поверхнею віддрукованого матеріалу.

3432 **Припуск** (ru: припуск) – шар матеріалу, який усувають з поверхні заготованки, щоб досягти заданих властивостей оброблюваної поверхні.

3433 **Припуск операційний** (ru: припуск операционный) – припуск, який усувають під час виконування одної технологічної операції.

3434 **Припуск проміжний** (ru: припуск промежуточный) – припуск, який усувають під час виконування одного технологічного переходу.

3435 **Приробіток декеля** (ru: приработок декеля) – надавання стабільності пружно-еластичним властивостям декеля, яке отримують на неробочому ходу машини після встановлвння нового декеля.

3436 **Пристосо́вина підіймальна** (ru: приспособление подъемное) – підіймальний пристрій циклічної або безперарвної дії для підіймання вантажу в спеціальних вантажотримальних пристроях, які рухаються по жорстких доземних (вертикальних) іноді похилих напрямниках або по рейках.

3437 **Пристосо́вина** (ru: приспособление) – пристрій, за допомогою якого виконують чи полегшують роботу.

3438 **Пристосува́ння** (ru: приспособление) – подія за значиню́ю ***пристосувати***.

3439 **Пристосува́ти** (ru: приспособить) – зробити придатним для застосування з певною метою, у певних умовах.

3440 **Пристрій** (ru: устройство) – технологічне оснастя, призначене установлювати або спрямовувати предмети праці чи інструмент під час виконування технологічної операції.

3441 **Пристрій вантажозахоплювальний** (ru: устройство грузозахватывающее) – пристрій вантажопідіймальної машини для захоплювання різних вантажів, призначвних для пврвміщування.

3442 **Пристрій вводження комп'ютерний** (ru: устройство ввода компьютера) – периферійний пристрій, що забезпечує виконування процесу вводження даних до комп'ютера.

3443 **Пристрій вводження-виводження аналогових сигналів** (ru: устройство ввода-вывода аналоговых сигналов) – периферійний пристрій, що забезпечує вводження до комп'ютера сигналів, які надходять від об'єкта в неперервній формі, і виводження з комп'ютвра на об'єкт кврівних дій у вигляді неперервних сигналів.

3444 **Пристрій вводження-виводжвння дискретних сигналів** (ru: устройство ввода-вывода дискретных сигналов) – периферійний пристрій, що забезпечує вводження до комп'ютера сигналів, які надходять від об'єкта в дискретній формі, і виводження з комп'ютера на об'єкт керівних дій у вигляді дискретних сигналів.

3445 **Пристрій вводження-виводження комп'ютера** (ru: устройство ввода-вывода компьютера) – периферійний пристрій, що поєднує функції пристроїв вводжвння та виводження даних.

3446 **Пристрій виводження комп'ютера** (ru: устройство выведения компьютера) – периферійний пристрій, що забезпечує виконування процесу виводження даних із комп'ютера.

3447 **Пристрій вимірювальний** (ru: устройство измерительное) – засіб вимірювання, ■ якому виконується лише одна зі складових частин процедури вимірювання (вимірюввльна операція).

3448 **Пристрій відбраковувальний** (ru: устройство отбраковки) – пристрій, призначений видаляти із зони оброблянння одиниці продукції (тари), що не відповідають заданим вимогам.

3449 **Пристрій відвідчий** (ru: устройство отводящее) – пристрій, призначений переміщувати упаковані одиниці (наповнену продукцією тару) із зони загортання, фасування, закупорювання.

3450 **Пристрій відокремчий** (ru: устройство отделяющее) – пристрій, призначений утворювати певний інтервал між одиницями продукції (тара, упаковані одиниці) в процесі їх переміщування.

3451 **Пристрій готування даних** (ru: устройство подготовки данных) – периферійний пристрій, що забезпечує вводження даних з клавіатури, перетворювання, перевіряння, редагування та записування даних на машинний носій.

3452 **Пристрій групувальний** (ru: устройство группирующее) – пристрій, призначений об'єднувати визначену кількість упакованих одиниць або непакованої поштучної продукції в певному порядку. *Пристрій, призначений збільшувати щільність продукції, щоб раціонально використовувати тару і надавати упакованій одиниці остаточної форми і розмірів.*

3453 **Пристрій декапірувальний** (ru: устройство декапировочное) – пристрій для декапірування металевої копії.

3454 **Пристрій для подавання заготованок тари** (ru: устройство для подавания заготовок тары) – пристрій, призначений приймати і переміщувати заготованки тари у зону її формування чи виробляння.

3455 **Пристрій для центрування рисунка чи напису** (ru: устройство для центрирования рисунка или надписи) – пристрій, призначений розташовувати рисунок чи напис, нанесений на пакувальний матеріал, заданим чином відносно пакованої продукції.

3456 **Пристрій для штампування ковпачків** (ru: устройство для штампования колпачков) – пристрій, призначений виробляти ковпачки методом штампування.

3457 **Пристрій дозувальний** (ru: устройство дозировочное) – пристрій, призначений відмірювати потрібну кількість продукції за масою, об'ємом або рахунком. *Інша назва – дозатор.*

3458 **Пристрій друкарський** (ru: устройство печатное) – пристрій друкарської машини, складений з формного ци-

ліндра чи талера, офсетного циліндра, друкарського циліндра чи тигля, механізмів урухомлювання та натискання і призначений друкувати.

3459 **Пристрій друкувальний** (ru: устройство печатающее) – комп'ютерний периферійний пристрій, який відтворює на папері чи на іншому матеріалі текстовий або графічний образ. *Поділяють на ударний чи неударний принцип їхньої дії. До ударних належать матрично-крапкові та «ромашкові», до неударних – лазерні, струменеві, термальні. Інша назва – друкарка, принтер.*

3460 **Пристрій друкувальний абетково-цифровий** (ru: устройство печатающее алфавитно-цифровое) – периферійний пристрій, що забезпечує виводження з комп'ютера абетково-цифрових даних.

3461 **Пристрій друкувальний барабанний** (ru: устройство печатающее барабанное) – відрядковий друкувальний пристрій ударної дії з рельєфним шрифтом, нанесеним на обертовий барабан, в якому повний набір знаків доступний у будь-якій позиції рядка.

3462 **Пристрій друкувальний безударної дії** (ru: устройство печатающее безударного действия) – друкувальний пристрій, у якому елементи образу на носії даних формуються безударним способом.

3463 **Пристрій друкувальний відрядковий** (ru: устройство печатающее построчное) – друкувальний пристрій, що за один цикл друкування виводить один рядок даних.

3464 **Пристрій друкувальний гусеничний** (ru: устройство печатающее гусеничное) – відрядковий друкувальний пристрій ударної дії з рельєфним шрифтом, нанесеним на пластини, які рухаються по напрямниках.

3465 **Пристрій друкувальний двонапрямовий** (ru: устройство печатающее двухнаправленное) – познаковий друкувальний пристрій, який друкує під час прямого й зворотного руху друкувального механізму.

3466 **Пристрій друкувальний електростатичний** (ru: устройство печатающее электростатическое) – друкувальний пристрій безударної дії, який відтворює знаки за допомогою користання електростатичного прихованого образу, який надалі проявляється, переноситься на папір і закріплюється.

3467 **Пристрій друкувальний електрофотографічний** (ru: устройство печатающее электрофотографическое) – друкувальний пристрій безударної дії, який записує графічні

знаки світловим промвнем на барабан або стрічку, покриті світлочутливим шаром, а друкує обробляннням шрифтоносія електрично зарядженим барвником, притисканням паперу до шрифтоносія та подаванням електричного поля.

3468 **Пристрій друкувальний електрочутливий** (ru: устройство печатающее электрочувствительное) – друкувальний пристрій безударної дії, у якому образ формується внаслідок проходження струму крізь поверхню спеціального паперу.

3469 **Пристрій друкувальний знакосинтезувальний** (ru: устройство печатающее знакосинтезирующее) – друкувальний пристрій, який формує знаки з окремих елементів (крапок, відрізків, дуг).

3470 **Пристрій друкувальний лазерний** (ru: устройство печатающее лазерное) – друкувальний пристрій з родини електрографічних принтерів, який формує образ для друкування на спеціальному барабані з часток фарбувального порошку за допомогою лазерного променя і закріплює термічним методом. *П. д. л. має високу вирізнівну здатність та швидкість друкування, його використовують в електронних настільних видавничих системах для виробляння зрепродукованого оригінал-макета. Інша назва – принтер.*

3471 **Пристрій друкувальний магнетографічний** (ru: устройство печатающее магнитографическое) – друкувальний пристрій безударної дії, який відображує знаки за допомогою спеціальних магнетних головок, що функціюють на металевому барабані; утворюваний таким чином прихований образ надалі проявляється, переноситься на папір і закріплюється.

3472 **Пристрій друкувальний матричний** (ru: устройство печатающее матричнов) – знакосинтезувальний друкувальний пристрій, який формує графічні знаки певною комбінацією голчастих стрижнів, розміщених як прямокутна матриця, що дає змогу друкувати як абетково-цифрові, так і графічні дані. *Використовний в електронних настільних видавничих системах здебільшого для видруковування коректа. П. д. м. переносить образ на папір ударом голок.*

3473 **Пристрій друкувальний познаковий** (ru: устройство печатающее знаковое) – друкувальний пристрій, що забезпечує друкування абвтково-цифрових даних послідовно знак за знаком, і за один цикл друкування виводить один знак.

3474 **Пристрій друкувальний посторінковий** (ru: устройство печатающее постраничное) – друкувальний пристрій, що забезпечує виводження за один цикл друкування одної сторінки даних.

3475 **Пристрій друкувальний стрічковий** (ru: устройство печатное ленточное) – порядковий друкувальний пристрій ударної дії, в якому шрифт (знаки та синхронізувальні мітки) нанесено на гнучку сталеву стрічку або ремінний пасок.

3476 **Пристрій друкувальний струменевий** (ru: устройство печатающее струйное) – друкувальний пристрій безударної дії, який формує потрібний графічний знак під час наношення на папір розпорошуваного барвника червз отвори певної конфігурації.

3477 **Пристрій друкувальний термографічний** (ru: устройство печатающее термографическое) – друкувальний пристрій безударної дії, який створює потрібний графічний знак сконцентрованим у пввному місці нагріванням термочутливого паперу або подаванням на папір спеціального термопластичного барвника.

3478 **Пристрій друкувальний ударної дії** (ru: устройство печатающве ударного действия) – друкувальний пристрій, який формує влвменти образу на носії даних ударним способом за допомогою барвильної речовини.

3479 **Пристрій експонометричний** (ru: устройство экспонометрическое) – пристрій, функційно пов'язаний з механізмом знімальної камери і який кврує встановлюванням експозиції.

3480 **Пристрій етикеткувальний** (ru: устройство этикетировочное) – пристрій, призначений наносити втикетки на продукцію або упаковані одиниці.

3481 **Пристрій загортальний** (ru: устройство оберточное) – пристрій, призначений загортати продукцію в пакувальний матеріал.

3482 **Пристрій закупорювальний** (ru: устройство укупорочное) – пристрій, призначений закупорювати тару лісля вміщення в неї продукції, щоб забезпечити її збережність, створити умови для транспортування, зберігання і збування.

3483 **Пристрій захисту носія даних** (ru: устройство защиты носителя данных) – рухомий або знімний пристрій, який дає змогу тільки зчитувати з носія даних.

3484 **Пристрій захоплювальний** (ru: устройство захватывающее, захват) – пристрій, призначений захоплювати одиниці поштучної продукції – тари, упакованих одиниць, допоміжних пакувальних засобів. *Інша назва – захоплювач.*

3485 **Пристрій зіштовхувальний** (ru: устройство сталкивающее) – пристрій для примусового вирівнювання стосу аркушів паперу перед оброблянням їх.

3486 **Пристрій знакодрукувальний** (ru: устройство знакопечатающее) – друкувальний пристрій, у якому як знакодрукувальні елементи використовують літери, що залишають на носії даних відповідний відбиток їхніх образів.

3487 **Пристрій клапанозакривальний** (ru: устройство клапанозакрывающее) – пристрій, призначений загинати виступаві частини заготованок тари.

3488 **Пристрій клейовий** (ru: устройство клеевое) – пристрій, призначений постачати клей клейонамазувачу.

3489 **Пристрій комплектувальний** (ru: устройство комплектовочное) – пристрій, призначений об'єднувати певну кількість різних поштучних виробів або упакованих одиниць у заданому наборі і порядку.

3490 **Пристрій компостерувальний** (ru: устройство компостирующее) – пристрій, призначений пробивати або витискати задані знаки на пакувальному матеріалі чи на етикетках.

3491 **Пристрій контрольноваговий** (ru: устройство, контролирующее вес) – пристрій, призначений перевіряти задану масу продукції, яку вміщено у тару.

3492 **Пристрій лічильний** (ru: устройство счетное) – пристрій, призначений лічити упаковані одиниці.

3493 **Пристрій маркувальний** (ru: устройство маркировочное) – пристрій, призначений наносити маркування на опакування чи (і/або) продукцію.

3494 **Пристрій мийний** (ru: устройство моющее) – пристрій, призначений видаляти бруд з поверхонь тари дією струменя води або мийної рідини, що вільно тече.

3495 **Пристрій накривкозшивальний** (ru: устройство крышкошвейное) – пристрій, призначений формувати накривки зшиванням елементів її заготованки.

3496 **Пристрій накривконакривальний** (ru: устройство крышкозакрывающее) – пристрій, призначений накривати накривкою тару з продукцією.

3497 **Пристрій накривкосклеювальний** (ru: устройство крышкосклеивающее) – пристрій, призначений формувати накривку склеюванням елементів її заготованки.

3498 **Пристрій накривкоформувальний** (ru: устройство крышкоформирующее) – пристрій, призначений ндавати плоскій заготованці передбаченої для накривки форми.

3499 **Пристрій напівавтоматичного вводження графічної інформації** (ru: устройство полуавтоматического ввода графической информации) – периферійний пристрій, що забезпечує вводження графічних даних, в якому елементи зчитування даних визначає вручну оператор, а зчитування і перетворювання координат у відповідні їм цифрові коди пристрій виконує автоматично.

3500 **Пристрій обандеролювальний** (ru: устройство обандероливающее) – пристрій, призначений обгортати упаковані одиниці або непаковану поштучну продукцію стрічкою пакувального матеріалу по всьому периметру або частково.

3501 **Пристрій обдувальний** (ru: устройство обдувочное) – пристрій, призначений видаляти бруд або вологу з поверхонь тари, допоміжних пакувальних засобів, упакованих одиниць струменем повітря чи (і/або) пари.

3502 **Пристрій оздоблювальний** (ru: устройство отделочное) – пристрій палітуркоробчої машини, призначений для друкування на палітурці.

3503 **Пристрій оптичний сканувальний** (ru: устройство оптическое сканирующее) – спеціальний оптичний прилад з лазерним променем для зчитування друкового або графічного матеріалу, який може після цього зберігатися у комп'ютері як банк рукописних, друкових або графічних даних.

3504 **Пристрій орієнтувальний** (ru: устройство ориентировочное) – пристрій, призначений розташовувати продукцію (тару) заданим чином відносно робочих органів пакувального устатковання.

3505 **Пристрій орієнтувально-живильний** (ru: устройство ориетировочно-питающее) – пристрій, призначений розташовувати продукцію (тару, допоміжні пакувальні засоби) заданим чином відносно робочих органів пакувального обладдя і подавати продукцію до цих робочих органів.

3506 **Пристрій пакувальний** (ru: устройство упаковочное) – пристрій, призначений вміщувати продукцію у тару або пакувального матеріалу.

3507 **Пристрій перезаписування даних** (ru: устройство перезаписи данных) – комп'ютерний периферійний пристрій, що забезпечує автоматичне перетворювання форматів даних і переношення даних з одного машинного носія на інший.

3508 **Пристрій периферійний** (ru: устройство периферийное) – технічний засіб, що забезпечує пересилання даних між комп'ютером і користувачем, а також зберігання даних.

3509 **Пристрій пломбувальний** (ru: устройство пломбировочное) – пристрій, призначений пломбувати опакóвання.

3510 **Пристрій приймальний стапельний автоматичний** (ru: устройство приемочное стапельное автоматическое) – система у сучасних друкарських машинах, яка дає змогу приймати і зіштовхувати надруковані аркуші з автоматичним понижуванням рівня стосу.

3511 **Пристрій ракельний** (ru: устройство ракельное) – пристрій друкарської машини для видаляння фарби з прогалинних елементів друкарської форми глибокого і тамподруку чи для перетискання фарби через друкувальні елементи друкарської форми під час трафаретного друкування.

3512 **Пристрій рукаворізальний** (ru: устройство рукаворежущее) – пристрій, призначений відрізати від рукава упаковані одиниці.

3513 **Пристрій стрічкоамортизувальний** (ru: устройство лентоамортизирующее) – пристрій, призначений зменшувати коливання натягу стрічки між рулонами та іншими частинами стрічкоподавального пристрою.

3514 **Пристрій стрічкогальмувальний** (ru: устройство лентотормозящее) – пристрій, призначений звбезпечувати беззупинну роботу стрічкоподавального пристрою після закінчення розмотування стрічки пакувального матеріалу з рулону або у разі її обірвання введенням початку нового рулону до стрічкорушійного пристрою без участі людини.

3515 **Пристрій стрічконапрямовий** (ru: устройство лентонаправляющее) – пристрій, призначений утримувати чи змінювати напрям руху стрічки пакувальних матеріалів чи (і/або) надавати стрічці жололобчастого або іншого профілю.

3516 **Пристрій стрічкоподавальний** (ru: устройство лентоподающее) – пристрій, призначений переміщувати стрічку рулонних пакувальних мвтеріалів у зону користання її в процвсі пакування продукції, а також ділити її на окремі заготованки.

3517 **Пристрій стрічкорізальний** (ru: устройство ленторежущее) – пристрій, призначений ділити стрічку пакувальних матеріалів на окремі заготованки.

3518 **Пристрій стрічкорушійний** (ru: устройство лентодвижущее) – пристрій, призначений розмотувати стрічку пакувальних матеріалів ■ рулонів та подавати їх на подальші операції.

3519 **Пристрій тампонний** (ru: устройство тампонное) – пристрій для передавання фарби ■ друкарської форми чи проміжної задрукованої поверхні на задруковний матеріал чи виріб під час друкування способом тамподруку.

3520 **Пристрій тарозшивальний** (ru: устройство тарошвейное) – пристрій, призначений скріплювати елементи заготованок тари зшиванням.

3521 **Пристрій тароподавальний** (ru: устройство тароподающее) – пристрій, призначений переміщувати тару до робочих органів пакувального устатковання.

3522 **Пристрій тароробчий** (ru: устройство тароизготовительное) – пристрій, призначений виробляти тару перед фасуванням

3523 **Пристрій таросклеювальний** (ru: устройство таросклеивающее) – пристрій, призначений скріплювати елементи заготованок тари склеюванням.

3524 **Пристрій тарофіксувальний** (ru: устройство тарофиксирующее) – пристрій, призначений запобігати довільному переміщуванню тари.

3525 **Пристрій тароформувальний** (ru: устройство тароформирующее) – пристрій, призначений надавати складанній тарі передбаченої форми перед наповнюванням її.

3526 **Пристрій термозварювальний** (ru: устройство твермосварочное) – пристрій, призначений створювати нерознімну з'єднину пакувальних матеріалів під дією тепла.

3527 **Пристрій термосклеювальний** (ru: устройство термосклеивающее) – пристрій, призначений склеювати пакувальні матеріали під дією тепла.

3528 **Пристрій типу «миша»** (ru: устройство типа «мышь») – **див** «Миша».

3529 **Пристрій укладальний** (ru: устройство укладочное) – пристрій, призначений укладати у тару упаковані одиниці або спаковану поштучну продукцію у певному порядку.

3530 **Пристрій ущільнювальний** (ru: устройство уплотнительное) – пристрій, призначений ущільнювати розміщену в тарі сипку продукцію.

3531 **Пристрій фальцювальний касетний** (ru: устройство фальцовочное кассетное) – пристрій, у якому аркуш згинається, упираючись у планку касети.

3532 **Пристрій фальцювально-різальний** (ru: устройство фальцовочно-режущее) – пристрій рулонної ротаційної друкарської машини для розрізування задрукованої паперової стрічки на окремі аркуші та фальцювання їх у зошит.

3533 **Пристрій фасувальний** (ru: устройство фасовочное) – пристрій, призначений вміщувати продукцію у тару або у пакувальний матеріал з попереднім або одночасним дозуванням продукції.

3534 **Пристрій формувальний** (ru: устройство формовочное) – пристрій, призначвний недавати пластичній продукції певної форми і розмірів перед пакуванням.

3535 **Пристрій функційний** (ru: устройство функциональное) – сукупність технічних і (чи) програмних засобів, призначених для досягання конкретної мети.

3536 **Пристрій функційний пакувального обладдя** (ru: устройство функциональное упаковочного оборудования) – складова частина пакувальної машини, призначена виконувати одну або кілька операцій технологічного процесу пакування.

3537 **Пристрій шприцювальномийний** (ru: устройство шприцевальнорежущее) – пристрій, призначений видаляти бруд із внутрішніх поверхонь тари гідродинамічною дією струменя мийної рідини.

3538 **Пристрій штабелювальний** (ru: устройство штабелирующее) – пристрій, призначений об'єднувати певну кількість одиниць продукції (тари, пакованих одиниць) у певному порядку у доземному (вертикальному) напрямі.

3539 **Пристрій щітковий** (ru: устройство щеточное) – пристрій, призначений видаляти бруд із поверхонь тари механічною дією щіток чи (і/або) йоржів.

3540 **Пробивання лакофарбового матеріалу** (ru: пробивка лакокрасочного материала) – проникання барвника з нижніх шарів у (або через) лакофарбову плівку, що призводить до появи плям чи зміни її кольору.

3541 **Пробівка** (ru: пробирка) – споживчкова тара з циліндричним корпусом, плоским або опуклим дном, з горловиною, діаметр якої дорівнює діаметру корпуса. *Закупорюють корком або накривкою. Місткість – 0,05 дм.*

3542 **Пробірка** (ru: пробирка) – див. ***пробівка***.

3543 **Проводження** (de: Fuhrung des Papiers; en: guiding; fr: enfilage de la bande; ru: проводка бумажного полотна) передавання задруковного матеріалу від живильного до друкарських та приймального пристроїв в рулонній ротаційній друкарській машині

3544 **Прогалина** (ru: пробел) – будь-яка незадрукована ділянка між зображальними елементами відбитка, словами в рядку, абзацами тощо.

3545 **Прогалок** (ru: пробел) – проміжок між словами в рядку. *Його вважають за окремий знак, підраховуючи обсяг друкарського аркуша, та в комп'ютерному складанні. Див. також **апрош**.*

3546 **Прогнозування попиту покупців** (ru: прогноз спроса покупателей) – процес прогнозування розвитку попиту населення на товари народного вжитку, що покладено в основу планування виробництва і продавання товарів народного вжитку, складання торгівлею замов для ряду галузей промисловості.

3547 **Програма (для комп'ютера)** (ru: программа (для компьютера)) – мовна конструкція, що становить впорядковану послідовність описів і команд, призначених для обробляння даних.

3548 **Програма державна тематична, комплексна, цільова** (ru: программа государственная тематическая, комплексная, целевая) – схвалена владними структурами в установленому порядку програма випущення суспільно потрібних видань з визначенням тиражу, обсягу, терміну випущення, джерел фінансування.

3549 **Програма машини** (ru: программа машины) – сукупність приписів, що забезпечують виконування технологічного процесу машиною.

3550 **Програма навчальна** (ru: программа учебная) – навчальне видання, що визначає зміст, обсяг, а також порядок вивчання і викладання певної навчальної дисципліни чи її розділу. *Див. також **видання навчальне**.*

3551 **Програма стандартна** (ru: программа стандартная) – програма, яка оформлена відповідно до вимог певної системи програмування і яку можна викликати іншими програмами.

3552 **Програма форматування тексту** (ru: программа форматирования текста) – програма, що перетворює текст у версію документа ■ певними текстовими полями, берегами, вирівнюванням, розбиттям на сторінки тощо.

3553 **Програмування** (ru: программирование) – проектування, складання, тестування й модифікування програм.

3554 **Прографка** (ru: прографка) – одна із основних складових частин таблиці, утворювана доземними (вертикальними) лінійками, які розділяють графи.

3555 **Продукція видавнича** (ru: продукция издательская) – сукупність видань, призначених до випущення або випущених видавцем (видавцями).

3556 **Продукція друкового засобу масової інформації** (ru: продукция печатного средства массовой информации) – надрукований видавцем тираж окремого випуску видання, підписаний редактором (головним редактором) на вихід у світ, ■ продукція друкового засобу масової інформації.

3557 **Продукція пакувальна** (ru: продукция упаковочная) – узагальнене поняття, що об'єднує різні види пакувальних виробів.

3558 **Проектування** (ru: проектирование) – укладання опису, потрібного для створювання в заданих умовах нового об'єкта, на основі первинного опису цього об'єкта і (чи) алгоритму його функціювання.

3559 **Проектування системи** (ru: проектирование системы) – дії, що їх виконують з моменту визначення вимог до системи до моменту створення системи, яка відповідає цим вимогам.

3560 **Прозорість паперу** (ru: прозрачность бумаги) – властивість паперу пропускати відбитий від підкладки світловий потік із найменшим його розсіюванням.

3561 **Прокладка** (ru: прокладка) – смужка паперу або картону, або вузький сфальцьований аркуш, використовний в оправі з прокладками.

3562 **Прокладка горбкувата для яєць** (ru: прокладка бугристая для яиц) – об'ємна прокладка ■ паперового литва або пластмаси з комірками для яєць на 30 шт. або на 10–12 шт. з накривкою.

3563 **Прокладка картонного ящика, коробки** (ru: прокладка картонного ящика, коробки) – допоміжний пакувальний засіб у вигляді аркуша паперу або картону, застосовний для зміцнення дна або накривки ящика чи коробки і розділяє упаковану продукцію.

3564 **Проклейка** (ru: проклейка) – розчин тваринної желатини або смоли, що його додають до паперу, щоб надати йому

стабільності властивостей, підвищити міцність та вологоміцність.

3565 **Проклеювання маси для виробляння паперу (картону)** (ru: проклеивание массы для изготовления бумаги (картона)) – уводження в масу проклеювальних речовин.

3566 **Проклеювання паперу (картону)** (ru: проклеивание бумаги (картона)) – надавання паперу (картону) властивостей обмеженого убирання води і водних розчинів.

3567 **Проклеювання паперу (картону) поверхневе** (ru: проклеивание бумаги (картона) поверхностное) – наношення на поверхню паперу (картону) або просочування їх проклеювальними речовинами.

3568 **Проклеювання паперу в масі** (ru: проклеивание бумаги в массе) – додавання в паперову масу клею на стадії змішування, до виробляння пвперу.

3569 **Проклеювання стереотипної матриці** (ru: проклейка стереотипной матрицы) – приклеювання смужок картону до великих проміжних ділянок матриці зі зворотного боку.

3570 **Проклеювання у ванні** (ru: проклеивание в ванне) – уводження клейового покриву до вже виробленого паперу, його занурвнням у ванну з клеєм.

3571 **Проковз** (ru: проскальзывание) – зсув друкових елементів на відбитку у вигляді іншого менш насиченого образу з малим зміщенням відносно основного внаслідок проковзування в зоні контакту поверхонь, які задіяні для переношення образу ▪ форми на задруковний матеріал.

3572 **Проколи плівки** (ru: проколы пленки) – мікроскопічні наскрізні отвори в лакофарбовому покриві, що нагадують сліди від уколів шпилькою.

3573 **Промаснювання паперу (картону)** (ru: промасливание бумаги (картона)) – обробляння паперу (картону) просочуванням ***оливами*** або ***оліями***.

3574 **Промах** (ru: промах) – аномальний результат вимірювання – результат вимірювання, що має надмірну похибку.

3575 **Промивання фотографічного матеріалу** (ru: промывка фотографического материала) – операція обробляння фотографічних матеріалів водою, спрямована на видалення із фотографічного шару розчинених у воді речовин.

3576 **Промисловість таропакувальна** (ru: промышленность тароупаковочная) – промисловість, що об'єднує підприємства-виробники пакувальних машин і обладдя, пакувальних матеріалів і виробів.

3577 **Проміжок** (ru: просвет) – незадрукована ділянка між шпальтами, рядками, словами, літерами, цифрами та ілюстрацією.

3578 **Проміжок внутрілітерний** (ru: просвет внутрибуквенный) – відстань між основними штрихами вічка літери.

3579 **Проміжок міжлітерний** (ru: просвет межбуквенный) – відстань між основними штрихами сусідніх літер у шрифті, розміри якої залежать від їх накреслин.

3580 **Пропил** (ru: пропил) – поперечна канавка, виконана пилою в корінцях зошитів блока у головці і хвості, в якій розміщують затяжні стібки.

3581 **Пропущеність стібків** (ru: пропуск стежков) – відсутність одного або більше стібків у разі шиття зошитів нитками.

3582 **Прорізування аркушів** (ru: прорвзка листов) – утворювання прорізів і отворів у аркушах паперу та картону.

3583 **Просвіт паперу** (ru: просвет бумаги) – характер взаємного розташунку волокнистих складників паперу, що його визначають, розглядаючи папір у пропущеному крізь нього світлі.

3584 **Просвіт паперу (картону) нерівномірний** (ru: просвет бумаги (картона) неравномерный) – дефект, характеризований наявністю нерівномірного розподілу волокнистих складників у структурі паперу (картону) з окремими їх скупчинами, що їх виявляють під час розглядання паперу (картону) у пропущеному крізь нього світлі.

3585 **Просвіти на складній палітурці** (ru: просветы на сложном переплете) – смужки картонних боковин, які непокриті паперовим відбитком або палітурним матеріалом у разі виробляння складної палітурки через неточне позиціювання під час заклеювання боковин, паперового відбитка і палітурного матеріалу.

3586 **Проспект** (ru: проспект) – довідкове чи рекламне видання усистемленого переліку послуг, предметів чи опису одної речі, а також видання з описом діяльності підприємства, організації чи установи.

3587 **Протиснина валика** (ru: продавленость валика) – утвір незворотної деформації на поверхні валиків фарбового і зволожувального апаратів у вигляді впадини (вм'ятини) різної форми та глибини.

3588 **Протиснина декеля** (ru: продавленость декеля) – утвір незворотної деформації на поверхні декеля у вигляді впадини (вм'ятини) різної форми та глибини.

3589 **Протиснина офсетної ґумотканинної пластини** (ru: продавленость офсетной резинотканевой пластины) – утвір незворотної деформації на поверхні офсетної ґумотканинної пластини у вигляді впадини (вм'ятини) різної форми і глибини.

3590 **Проформа** (ru: проформа) – зразок таблиці з лінійками, який друкують не повністю, а лише з заголовком і початком лінійок прографки.

3591 **Проце́с** (ru: процесс) – те саме, що ***дія***.

3592 **Процес брошурувальний** (de: vorrichten; en: binding; fr: brochage; ru: процесс брошюровочный) – виготовляння зошитів із задрукованих аркушів, їх комплектування у блок, скріплювання блока, покривання його (за потреби) обкладинкою та обрізування блока.

3593 **Процес видавничий** (ru: процесс издательский) – готування і випускання видання у світ: від укладення авторської угоди або розглянення запропонованого автором оригіналу до передання накладу книготоргівельній організації чи організації, що розповсюджує видання за передплатою. *П. в. складається з: 1) редакційної стадії (редакційне оцінювання і готування видавничого оригіналу до виробництва); 2) видавничої стадії (вичитування, технічне розмічання, а також опрацьовування оригінал-макета); 3) виробничої стадії (складання, верстання, репродукувальні процеси, друкування, брошурувально-палітурні процеси, оздоблювальні роботи); 4) збутової стадії (відбувається протягом всього видавничого процесу). За сучасної організації п. в. частина виробничих (додрукарських) операцій відбувається на видавничій стадії.*

3594 **Процес виробничий** (ru: процесс производственный) – Систематичне та цілеспрямоване змінювання в часі та просторі кількісних та якісних характеристик засобів виробництва і робочої сили для отримання готової продукції з початкової сировини згідно із заданою програмою

3595 **Процес градаційний** (ru: процесс градационный) – точне відтворювання градації тонів образу в процесі його трансформування на шляху оригінал – фотоформа (негатив, діапозитив) – копія на формному матеріалі – друкарська форма – відбиток. *У разі кольорового репродукування складність п. г. підвищують, проти одноколірного репродукування, оскільки потрібно відтворити градації на трьох кольороподільних образах. На кожному етапі репродукування образу п. г. контролюють побудовою кривих тонопередавання.*

3596 **Процес друкарський** (de: Druckprozesse; en: printing process; fr: impression; ru: процесс печатный) – технологічний процес готування друкарської машини до друкування та друкування тиражу.

3597 **Процес негативний** (ru: процесс отрицательный) – хіміко-фотографічне обробляння, за якого прихований образ, що виникає у світлочутливому шарі (шарах) чорно-білих та кольорових фотоматеріалів під час знімання перетворюється у видний образ – негатив. *П. н. складається з таких обов'язкових операцій: проявляння, фіксування, промивання, висушування фотоматеріалів. Від якості негатива залежить якість остаточного позитивного образу, якість друкарської форми.*

3598 **Процес обробляння даних** (ru: процесс обработки данных) – наперед визначений хід дій під час виконування програми.

3599 **Процес пакувальний** (ru: процесс упаковочный) – сукупність послідовних операцій пакування.

3600 **Процес палітурний** (de: buchbinden(prozesse); en: bookbinding; fr: ouvrages de reliure; ru: процесс переплетный) – готування блока до з'єднування з палітуркою, виготовляння палітурки та з'єднування блока з палітуркою.

3601 **Процес переддрукарський** (en prepress; ru: процесс допечатный) – технологічний процес виготовляння оригіналу та друкарської форми.

3602 **Процес післядрукарський** (de: Fertigmacherei; en: forwarding; ru: процесс послепечатный) – технологічний процес отримування із задрукованих аркушів друкованих виробів.

3603 **Процес поліграфічний** (de: graphisches (Prozess); en: graphic arts; fr: arts graphics; ru: процесс полиграфический) – технологічний процес перетворювання оригіналу в друкований виріб.

3604 **Процес редакційний** (ru: процесс редакционный) – частина видавничого процесу, під час якого шукають теми видань, авторів, розглядають авторські заявки, укладають авторські угоди-замови, аналізують авторські оригінали, залучають до співпраці (коли це потрібно) рецензентів, готують до виробництва видавничі оригінали, провадять потрібні оформлювальні роботи.

3605 **Процес технологічний** (ru: процесс технологический) – Частина виробничого процесу, яка складається з дій, спрямованих на змінення чи визначення стану предмета праці.

3606 **Процеси брошурувальні** (ru: процессы брошюровальные) – зшивання зошитів, комплектування книжкового блока і його скріплювання, покривання обкладинкою та обрізування.

3607 **Процеси брошурувально-палітурні** (ru: процессы брошюровально-переплетные) – комплекс процесів отримування з віддрукованих аркушів готових видань у палітурці чи обкладинці.

3608 **Процеси друкарські** (ru: процессы печатные) – всі стадії технологічного процесу, пов'язані з готуванням видання до друку, охоплюючи виробляння друкарської форми.

3609 **Процеси оздоблювальні** (ru: процессы отделочные) – процеси, призначені поліпшити зовнішній вигляд видань.

3610 **Процеси палітурні** (ru: процессы переплетные) – сукупність операцій обробляння книжкових блоків, виробляння палітурок, витискання або друкування на них та з'єднування блоків з палітурками (вставляння книжкового блока у палітурку).

3611 **Процеси репродукувальні** (ru: процессы репродуцирующие) – поліграфічні процеси, призначені для відтворювання (репродукування) образотворчих оригіналів – малюнків, творів живопису, фотографій тощо.

3612 **Процеси формні** (ru: процессы формные) – комплекс процесів виробляння друкарської форми.

3613 **Процеси фоторепродукційні** (ru: процессы фоторепродукционные) – комплекс процесів виробляння фотоформ з ілюстраційних чи текстових оригіналів.

3614 **Процесор** (ru: процессор) – функційний пристрій, що забезпечує конкретне застосування певної сукупності команд.

3615 **Процесор растровий** (ru: процессор растровый) – пристрій, що трансформує інструкції програми комп'ютерної видавничої системи (КВС) у команди записування образів (тексту, ілюстрацій та ін.) у лазерних друкувальних пристроях.

3616 **Процесор текстовий** (ru: процессор текстовый) – програма обробляння тексту, яка дає змогу формувати сторінки складання, міняти накреслину і розмір шрифту і робити виформатовування рядків.

3617 **Процесор центральний** (ru: процессор центральный) – процесор, що виконує у комп'ютері чи системі обробляння даних, основні функції і керування роботою інших частин цього комп'ютера чи системи.

3618 **Проявляння** (ru: проявка) – операція хіміко-фотографічного обробляння зекспонованого фотографічного шару, внаслідок якого, завдяки вибирвльному відновленню галогенідів срібла в металеве срібло, утворюється видний образ.

3619 **Проявляння сенситометричне** (ru: проявка сенситометрическая) – унормоване проявляння, що забезпечує відтворність результатів сенситометричного випробовування.

3620 **Проявляння формного матеріалу** (de: Entwicklung; en: developing; fr: développement de la copie; ru: проявление) – змивання світлочутливого шару з певних ділянок копії, щоб утворити друкувальні та проміжкові елементи друкарської форми.

3621 **Проявник** (ru: проявитель) – водний розчин або паста, використовувані під час хіміко-фотогрвфічного обробляння зекспонованого фотографічного матеріалу в процесі проявляння.

3622 **Проявник негативний** (ru: проявитель негативный) – проявник, призначений для обробляння (проявляння) негативного чорно-білого або кольорового фотоматеріалу.

3623 **Псевдонім** (ru: псевдоним) – фіктивне ім'я, під яким автор публікує документ.

3624 **Псевдонім колективний** (ru: псевдоним коллективный) – псевдонім, під яким об'єдналися кілька авторів.

3625 **Публікація** (ru: публикация) – опублікований твір чи опубліковане видання.

3626 **Публікація неперіодична** (ru: публикация непериодическая) – видання, що його випускають одночасно цілком або через певні проміжки часу окремими томами, кількість яких установлено заздалегідь.

3627 **Публікація періодична** (ru: публикация периодическая) – видання, що утворюють безупинну серію випусків під одною назвою, що виходять із регулярними або нерегулярними інтервалами протягом певного часу, і окремі випуски мають порядкові числа або кожний випуск має дату. *Окремі томи, що мають різноманітні назви, навіть якщо їх вважають належними до одної серії, не можуть належати до періодичного видання.*

3628 **Публікування** (ru: публикация) – дія (процес) за значи́ною *публікувати*.

3629 **Публікувати** (ru: публиковать) – те саме, що ***випускати у світ***.

3630 **Пункт** (ru: пункт) – одиниця вимірювання друкарських величин, яка має розмір 1/72 дюйма.

3631 **Путівник** (ru: путеводитель) – довідкове видання відомостей щодо певного географічного пункту чи культурно-освітньої установи (заходу), розташовані у зручному для оглядання порядку.

3632 **Путівник по фондах** (ru: путеводитель по фондам) – архівний довідник, який містить усистемлений перелік характеристик архівних фондів або комплекс архівних документів або короткі відомості про них.

3633 **Пухирці на корінці блока** (ru: пузырьки на корешке блока) – дефект, характеризований утворенням повітряних пухирців на корінці блока, наприклад, через спінювання клею.

3634 **Пюр-пак** (ru: пюр-пак) – споживткова тара прямокутної форми з коробкового картону з поліетиленовим покривом, зі зварним поздовжнім швом і прямокутним дном. Після заповнення продуктом верх заварюють пелюсткоподібною складкою за шириною коробки. *Застосовна для молока, молочної продукції, соків, тихих вин тощо.*

3636 **Ракель-кювета** (ru: ракель-кювета) – пристрій для наношення світлочутливого шару на сітчастий матеріал під час виробляння трафаретної друкарської форми.

3637 **Рама формна** (ru: рама формная) – дерев'яна чи металева основа, на якій закріплюють сітчастий матеріал під час виробляння трафаретної друкарської форми.

3638 **Рапорт** (ru: рапорт) – елемент орнаменту, який повторюється.

3639 **Растр** (ru: растр) – 1) пристрій репродукційного устатковання для перетворювання тонового образу в мікроштриховий; 2) подача образу у вигляді двовимірного масиву крапок (пікселів, елементів растра), впорядкованих за рядками і стовпчиками.

3640 **Растрування електронне** (de: Rastrierung; en: screening; fr: tramage; ru: растрирование электронное) – перетворювання тонових образів у мікроштрихові у комп'ютерній видавничій системі

3641 **Реглети** (ru: реглеты) – використовний у металевому складанні прогалинний матеріал, висота якого за різної ширини може коливатися від 6 до 16 п. *Див. також **матеріал прогалинний**.*

3642 **Регресія прихованого образу** (ru: регрессия скрытого изображения) – часткове зруйнування прихованого образу за час між експонуванням і проявлянням фотографічного матеріалу, що виражається у зменшенні густини образу.

3643 **Редаго́ваний** (ru: редактируемый) – який перебуває в процесі ***редагування*** як об'єкт дії.

3644 **Редагува́льний** (ru: редактирующий) – здатний чи призначений ***редагувати.***

3645 **Редагува́ння** (ru: редакция, редактирование) – дія (процес) за значи́ною ***редагувати.***

3646 **Редагування літературне** (ru: редактирование литературное) – аналізування, оцінювання та удосконалювання спільно з автором літературної форми твору. *Див. також:* ***редактор літературний.***

3647 **Редагування наукове** (ru: редактирование научное) – аналізування та оцінювання авторського оригіналу з наукового боку. *Див. також:* ***редактор науковий.***

3648 **Редагування тексту** (ru: редактирование текста) – будь-яке змінювання текстового матеріалу, таке як виправляння, доповнювання, видаляння або реорганізування структури.

3649 **Редагування технічне** (ru: редактирование техническое) – готування зредагованого літературним чи науковим редактором видання до складання та виготовляння оригінал-макета, а також контролювання всіх стадій його видавничого та друкарського опрацьовування. *Р. т. – це керування процесом втілювання художнього задуму видання (проекту оформи) та контролювання того, як друкарня дотримується всіх вказівок видавництва щодо художньо-технічної оформи і технічних правил складання та верстання.*

3650 **Редагування художнє** (ru: редактирование художественное) – один з видавничих процесів, що передбачає оформлювання замови та художнє оформлювання видання, аналізування та оцінювання ескізів, макетів та оригіналів оформи, а також пробних відбитків ілюстрацій та елементів оформи з художнього та поліграфічного боку. *Див. також:* ***редактор художній.***

3651 **Редагува́ти** (ru: редактировать) – 1) аналізувати, перевіряти, виправляти зміст, вміст і форму твору, готуючи його до опублікування; 2) бути керівником якого-небудь видання чи видавничого процесу, головна робота якого полягає в тому, щоб на основі аналізу призначеного до ви-

дання твору визначити його суспільну знвчущість і комерційну успішність, ступінь відповідності змісту і форми твору його соціально-функційній призначеності та читацькій адресі.

3652 **Реда́ктор** (ru: редактор) – фахівець, що виконує ***редагування***.

3653 **Редактор друкового засобу масової інформації (головний)** (ru: редактор печатного срвдства массовой информации (главный)) – керівник рвдакції друкового засобу масової інформації, уповноважений на те засновником (співзасновниками). *Див. також* ***друкований, друковий***.

3654 **Редактор літературний** (ru: рвдактор литературный) – редактор, який виконує ***редагування літературне***. *Посада р. л. потрібна насамперед у тих видавництвах, що співпрацюють з авторами, які не мають відповідних навичок літературної праці. Див. також:* ***редагування літературне***.

3655 **Редактор науковий** (ru: редактор научный) – 1) титульний редактор – авторитетний науковець, який виконує ***редагування наукове*** на етапі довидавничого готування видання; 2) провідний фаховий редактор, який виконує ***редагування наукове*** одночасно з іншими процедурами видавничого готування оригіналу. *Див. також:* ***редагування наукове***.

3656 **Редактор текстовий** (ru: редактор текстовый) – комп'ютерна програма, яка дає змогу користувачеві створювати, переглядати й редагувати текст.

3657 **Редактор технічний** (ru: редактор технический) – редактор, який виконує ***редагування технічне***.

3658 **Редактор художній** (ru: редактор художественный) – редактор, який виконує ***художнє редагування***. *Р. х. може також працювати як дизайнер видання, оформлювач-ілюстратор.*

3659 **Реда́кція** (ru: редакция) – 1) організація (колектив), який готує видання до друку; 2) варіант якого-небудь літературного твору.

3660 **Редакція видавництва** (ru: редакция издательства) – структурна ланка видавничого апарату, покликана готувати до друкування видання певного типовидового, тематичного, адресного спрямування.

3661 **Редакція друкового засобу масової інформації** (ru: редакция печатного средства массовой информации) – струк-

турна ланка, що готує та випускає у світ друковий засіб масової інформації за дорученням засновника (співзасновників).

3662 **Реєстр** (ru: реестр) – список, письмовий перелік чого-небудь.

3663 **Реєстр телефонний** (ru: реестр телефонный) – книжка, на аркуші якої нанесено лінії та абетку для записування номерів телефонів абонентів, усистемлвних за абеткою.

3664 **Реєстратор** (ru: регистратор) – 1) особа, призначена ***реєструвати;*** 2) те саме, що ***прилад реєструвальний.***

3665 **Реєстрація** (ru: регистрационная запись) – запис у ***реєстрі.***

3666 **Реєструвальний** (ru: регистрирующий) – призначений ***реєструвати.***

3667 **Реєстрування** (ru: регистрация) – вношення до інвентарної книжки записів про документ, призначений для зберігання.

3668 **Реєструва́ння** (ru: регистрация) – дія (процес) за значи́ною ***реєструвати.***

3669 **Реєстрування документа** (ru: регистрация документа) – фіксування факту створення або отримання документа присвоєнням йому порядкового номера та записування в реєстр потрібних відомостей, які містяться в ньому.

3670 **Реєстрування серіального видання** (ru: регистрация сериального издания) – регулярне реєстрування частин серіального видання під час їх отримування, що дає змогу в будь-який час перевірити фонди.

3671 **Реєструвати** (ru: регистрировать) – робити ***реєстрацію.***

3672 **Реєструва́ч** (ru: регистратор) – тека з картону, всередині якої є механізм для підшивання зареєстрованих документів, номери реєстрації яких можна зазначати на торці теки.

3673 **Режим високоякісного друкування** (ru: режим высококачественного печатания) – режим роботи матричного друкувального пристрою, в якому кожний рядок тексту друкується двічі зі зміщенням крапок, завдяки чому покращується якість друку.

3674 **Режим роботи дисплея графічний** (ru: режим работы дисплея графический) – режим, що забезпечує растровий вивід графічних образів. *У режимі з високою вирізнівною здатністю кожний біт задає одну крапку, тому крапок на екрані багато, а кольорів мало. У режимі з*

низькою вирізнівною здатністю кожну крапку задають кількома бітами, тому крапок менше, але кольорів чи рівнів яскравості більше.

3675 **Режим чернеткового друкування** (ru: режим чернового печатания) – режим роботи матричного друкувального пристрою, характеризоввний підвищеною швидкістю та погіршеною якістю друку.

3676 **Резервуар** (ru: резервуар) – посудина циліндричної або призматичної форми для зберігання рідини або газу.

3677 **Резольвограма** (ru: резольвограмма) – ряд образів резольвометричної міри, отриманих на фотогрвфічному матеріалі ■ різними експозиціями.

3678 **Резольвометр** (ru: резольвометр) – прилвд, в якому здійснюється фотографування резольвомвтричної міри.

3679 **Резольвометрія** (ru: резольвометрия) – розділ фотографічної структурометрії, що вивчає оглядово оцінювану здатність фотографічного матеріалу окремо передавати малі ділянки об'єктів фотографування.

3680 **Резюме** (ru: резюме) – частина впарату видання, де стисло викладають сутність наукової праці та її основні висновки, що допомагає читачеві визначитися щодо потреби знайомитися з виданням загалом.

3681 **Реквізити** (ru: реквизиты) – сукупність обов'язкових даних у документі, без яких він не може бути підставою для облікування та не має юридичної сили.

3682 **Реклама** (ru: реклама) – спеціальна інформація про осіб чи продукцію, яку розповсюджують в будь-який спосіб для прямого або опосередкованого отримування прибутку.

3683 **Реклама внутрішня** (ru: реклама внутренняя) – реклама, розміщена всередині будинків, приміщень, споруд тощо.

3684 **Реклама зовнішня** (ru: рвклама внешняя) – реклама, розміщена на окремих спеціальних конструкціях, щитах, екранах, розташованих просто неба, на фасадах будинків та споруд.

3685 **Рекламація** (ru: рекламация) – претензія від споживача продукції чи послуги у письмовій формі у разі невиконання постачальником зобов'язань щодо якості та сортності постаченої продукції.

3686 **Рексим** (ru: рексим) – групове опакування з ручкою, використовне з демонстраційною метою.

3687 **Ремарка** (ru: ремарка) – у дрвматичному творі – текст з вказівками авторе для режисера, постановника, акторів

про події на сцені, поведінку дійових осіб, їх вік, одяг, характери тощо.

3688 **Ремінний** (ru: кожаный) – зроблений із ***ременю***.

3689 **Ремінь** (ru: кожа) – вичинена шкіра (матеріал). *Див. також* ***пасок***.

3690 **Ремонт оригіналу** (ru: ремонт оригинала) – див. ***наклеювання в оригіналі***.

3691 **Ремонт устатко́вання** (ru: ремонт оборудования) – див. ***лагодження устатко́вання***

3692 **Репрографія** (ru: репрография) – сукупність способів, процесів і засобів відтворювання образів з оригіналів отримуванням копій без користання склвдених друкарських форм, із застосовуванням носіїв, які змінюють фізико-хімічні властивості під дією випромінювання.

3693 **Репродукований** (ru: репродуцированный) – той, що перебуває в процесі ***репродукування*** як об'єкт дії.

3694 **Репродукувальний** (ru: репродуцирующий) – призначений чи здатний ***репродукувати***.

3695 **Репродукування** (ru: репродуцирование) – дія (процес) за значино́ю ***репродукувати***.

3696 **Репродукування триколірне** (ru: репродуцирование трехцветное) – спосіб відтворювання багатоколірного оригіналу трьома фарбами з трьох кольороподільних друкарських форм для трьох основних кольорів – жовтого, голубого, пурпурового.

3697 **Репродукування чотириколірне** (ru: репродуцирование четырехцветное) – спосіб відтворювання багатоколірного оригіналу чотирма фарбами трьох основних кольорів: жовтого, голубого, пурпурового та додаткового кольору (чорного).

3698 **Репродукувати** (ru: репродуцировать) – отримувати ***репродукції***.

3699 **Репродукційний** (ru: репродукционный) – стосовний ***репродукції***.

3700 **Репродукція** (ru: репродукция) – образ або текст, відтворені з друкарських форм, вироблених копіюванням на них фотоформ (негативів або діапозитивів), отриманих фоторепродукувальним або електронним способом.

3701 **Репродукція художня** (ru: репродукция художественная) – аркушеве образотворче видання, яке містить твір образотворчого мистецтва (картину, малюнок, портрет

тощо) або художню фотографію. *Див. також:* ***видання аркушеве, видання образотворче.***

3702 **Ресурс** (ru: ресурс) – елвмент системи оброблiння даних, потрібний під час виконування операцій.

3703 **Ретикулювання** (ru: ретикуляция) – плавлення (коагулювання, злипання частинок желатини в шврі) емульсійного шару фотоматеріалів під дією високої температури проявника, фіксажу або промивальної води.

3704 **Ретуш** (ru: ретушь) – додаткова корекція образу, яка усуває дефекти чи (і/або) змінює його геометричні, градаційні, кольорові та частотні характеристики.

3705 **Ретушування** (ru: ретушировка) – технічне оброблення образотворчих оригіналів (переважно фотовідбитків, негативів і діапозитивів) для найякіснішого передання образу під час рвпродукування і друкування з урахуванням способу друкування, техніки репродукування, матеріалів для друкування та умов друкарського процесу.

3706 **Реферат** (ru: реферат) – короткий виклад змісту документа чи його частини, що містить основні положини, фактичні відомості, висновки, потрібні для початкового ознайомлення з документом та визначення загалом доцільності подальшої роботи з ним. *Див. також:* ***апарат видання науково-допоміжний.***

3707 **Реферат вибірковий** (ru: реферат выборочный) – реферат, що відображає лише ті частини тексту, які є важливими для певних категорій користувачів.

3708 **Реферат індикативний** (ru: реферат индикативный) – реферат, що характеризує тип твору, його головний прѐдмет, а також спосіб подавання фактів.

3709 **Реферат інформативний** (ru: реферат информативный) – реферат, що якнайповніше прѐдставляє кількісну чи (і/або) якісну інформацію, яка міститься у документі.

3710 **Рецензент** (ru: рецензент) – автор рецензії, що ним у видавничій практиці може виступати працівник видавництва або позаштатний фахівець у галузі, до якої належить тематика рецензованого твору.

3711 **Рецензія** (ru: рецензия) – критичний письмовий твір, що містить аналіз та оцінку твору. *Розрізняють Р. зовнішню (друковану) і внутрішню. Останню може готувати саме видавництво або зовнішній рецензент.*

3712 **Рецензія видавнича** (ru: рецензия издательская) – рецензія, написана для видавництва на його замову, щоб до-

помогти точно і правильно оцінити авторський оригінал, а також виявити вади твору, визначити засади для удосконалення, які б автор і видавництво могли врахувати, готуючи оригінал до видання.

3713 **Рецензія зовнішня** (ru: рецензия внешняя) – рецензія, опублікована у газеті, журналі або продовжному виданні.

3714 **Рецензія надрукована** (ru: рецензия печатная) – те саме, що ***рецензія зовнішня.***

3715 **Рецензування** (ru: рецензирование) – оцінювання пропонованого до видання твору, що передбачає визначити доцільність його випущення, наслідком якого має бути ***рецензія.***

3716 **Рециклювання** (ru: рициклинг) – повторне користання зутилізованих і розокремлених пакувальних матеріалів або виробів.

3717 **Рециркулювання** (ru: рециркуляция) – способи переробляння вторинної сировини і повторного користання продукції, починаючи з утилізування побутового сміття і закінчуючи регулярним переробляням з повторним користанням різного виду пакувальних виробів і матеріалів, охоплюючи і переробляння промислових відходів.

3718 **Речення** (ru: предложение) – граматично оформлена цілісна одиниця тексту, складена з одного чи кількох слів, що виражає відносно закінчену думку.

3719 **Речовина активна мийного засобу** (ru: вещество активное моющего средства) – специфічна речовина в складі синтетичного мийного засобу, що зумовлює його мийну дію.

3720 **Речовина антиресорбційна** (ru: вещество антиресорбционное) – речовина, що перешкоджає повторному осіданню забрудників на очищувану поверхню.

3721 **Речовина барви́льна** (ru: краситель, вещество красящее) – Рвчовина, здатна чи призначена ***барвити, забарвлювати*** іншу речовину. Те саме, шо ***барвник***

3722 **Речовина забру́днювальна** (ru: вещество загрязняющее) – див. ***забрудник.***

3723 **Речовини пришвидшувальні (луги) у проявнику** (ru: вещества ускоряющие (щелочи) в проявителе) – речовини, які підвищують активність проявничих речовин та швидкість процесу проявляння.

3724 **Речовини противуальні у проявнику** (ru: вещества противовуалирующие в проявителе) – речовини, які змен-

шують утворення фотографічної вуалі в процесі проявляння.

3725 **Речовини проявничі** (ru: вещества проявляющие) – хімічні сполуки, які входять до складу проявників і мають здатність відновлювати гвлогеніди срібла в зекспонованих місцях світлочутливих шарів фотографічних матеріалів до металевого срібла, з якого будується фотографічний образ.

3726 **Решітка (картонного ящика, коробки)** (ru: решетка (картонного ящика, коробки)) – допоміжний пакувальний пристрій у вигляді листів картону з прорізами, що їх вставляють один в один і вони ділять внутрішній об'єм ящика або коробки на комірки відповідно до зовнішніх розмірів пакованого товару.

3727 **Рилювання** (ru: рилевка) – наношення роликом заданого профілю лінії згину на прямолінійній ділянці картону або гофропласту зв рахунок їх зминання (ущільнювання), яка служить своєрідним шарніром для клапанів накривки або формування кутків корпуса ящика.

3728 **Риски на лакофарбовому локриві** (ru: риски на лакокрасочном покрытии) – дефект, характеризований наявністю подряпин від абразивного обробляння фарбованої поверхні або нижніх шарів лакофарбового покриву.

3729 **Рисунок** (ru: рисунок) – графічний образ об'єктів дійсності, реальних або вигаданих. *Див. також: **ілюстрація науково-пізнавальна, рисунок оригінальний**.*

3730 **Рисунок оригінальний** (ru: рисунок оригинальный) – науково-пізнавальна предметна ілюстрація, образ якої художник створює або з натури, або користуючись попервдніми замальовками, спостерегами, частково описами. *Див. також: **ілюстрація науково-пізнавальна, рисунок**.*

3731 **Рисунок технічний** (ru: рисунок технический) – рисунок науково-пізнавального характеру, задача якого – якнайбільше унаочнити та передати конкретні відомості про предмети, машини, механізми, впарати, їх частини та деталі. *Див. також **ілюстрація науково-пізнавальна**.*

3732 **Ритина** (ru: гравюра) – те саме, що. ***гравюра***.

3733 **Рицювання** (ru: рицовка) – надрізування верхніх шарів картону на місці згину.

3734 **Різнобічність лаперу (картону)** (ru: разносторонность бумаги (картона)) – дефект, характеризований наявністю суттєвої різниці в структурі поверхні, відтінку чи в обробітку між двома боками аркуша паперу (картону).

3735 **Різновідтінковість** (ru: разнооттеночность) – дефект, характеризований появою плям різних відтінків на пофарбованій поверхні.

3736 **Різновідтінковість паперу (картону)** (ru: разнооттеночность бумаги (картона)) – дефект, характеризований відмінністю відтінків на різних ділянках паперового полотна, між аркушами або між рулонами.

3737 **Різноколірність паперу (картону)** (ru: разноцветность бумаги (картона)) – дефект, що полягає у невідповідності кольору або відтінку паперу (картону) встановленому зразкові.

3738 **Різографування** (ru: ризография) – спосіб ротаційного трафаретного друкування ■ користанням друкарської форми, виробленої за допомогою електронно-обчислювальної техніки пропалюванням мікроотворів на формному матеріалі у місцях друкувальних елементів.

3739 **Робітники друкарні** (ru: рабочие типографии) – всі особи, зайняті друкарською справою на тому або іншому підприємстві, разом ■ наймачем (наймачами), службовцями і ненайнятими працівниками.

3740 **Робот промисловий** (ru: робот промышленный) – автоматична машина, стаціонарна або пересувна, складена з виконавчого пристрою у вигляді маніпулятора, який має кілька ступенів рухомості, і пристрою програмного керування; використовують у виробничих – процесах для виконування різноманітних маніпуляційних функцій керування.

3741 **Розбирання** (ru: разбор) – розкладання елементів форми ручного складання в каси та скриньки для їх повторного користання.

3742 **Розбирати книжки** (ru: разбирать книжки) – звільняти зошит книжки від попередньої оправи, готуючи його повторно оправити.

3743 **Розбірний** (ru: разборный) – той, якого можна розібрати.

3744 **Розвантаження** (ru: разгрузка) – подія за значиню́ ***розвантажити***.

3745 **Розвантажити** (ru: разгрузить) – повністю чи частково виконати дію ***розвантажувати***.

3746 **Розвантажування** (ru: разгрузка) – дія (процес) за значиню́ ***розвантажувати***.

3747 **Розвантажувати** (ru: разгружать) – вивільняти транспортний засіб чи тару від вантажу.

3748 **Розворот книжковий** (ru: разворот книжный) – дві суміжні, парна і непарна, сторінки видання.

3749 **Розгортання блока погане** (ru: раскрываемость блока плохая) – властивість корінця блока перешкоджати повному розгортанню сторінок книжки, брошури, альбому.

3750 **Розгортка картонного ящика** (ru: развертка картонного ящика) – заготованка ящика з поперечними і поздовжніми лініями релівки, з витнутими клапанами.

3751 **Розділ** (ru: раздел) – рубрикаційна частина твору або видання. ***Див. також: параграф, рубрика***.

3752 **Роздільник** (ru: разделитель) – один чи кілька знаків, якими позначають початок чи кінець послідовності знаків.

3753 **Розкачування фарби** (de: Farbeverteilung; en: ink distribution; fr: distribution de l'encre sur les rouleaux; ru: раскат краски) – рівномірне розподіляння друкарської фарби на поверхні валиків фарбового апарата друкарської машини

3754 **Розкладання біологічне** (ru: разложение биологическое) – розкладання органічної речовини (як правило, у водному середовищі) за складного діяння на неї мікроорганізмів.

3755 **Розкладка** (ru: раскладка) – певне взаємовідношення формату сторінки складання і формату книжкової сторінки на надрукованому аркуші.

3756 **Розклеєність згофрованого картону** (ru: расклеивание гофрированного картона) – дефект, характеризований роз'єднаністю плоских та згофрованих шарів картону по клейовому шву.

3757 **Розклейка** (ru: расклейка) – оригінал повторного видання у вигляді сторінок попереднього видання, розклеєних на папері формату А4 (210×297 – 203×288 мм).

3758 **Розколювання блока** (ru: раскол блока) – руйнування клейового шару, який скріплює аркуші або зошити книжкового блока, що порушує цілісність блока у разі його розгортання.

3759 **Розкомплектовування** (ru: раскомплектовка) – розділяння складанної форми на її складові частини.

3760 **Розконсервовування** (ru: расконсервация) – заходи, спрямовані на усунення консерваційних та пакувальних матеріалів.

3761 **Розмелювання напівфабрикату волокнистого** (ru: размол полуфабриката волокнистого) – обробляння маси волокнистого напівфабрикату в розмелювальній апаратурі, щоб розщепити його волокна, зменшити розміри та для гідратації.

3762 **Розміри тари габаритні** (ru: размеры тары габаритные) – найбільші зовнішні розміри тари, що охоплюють виступаві частини та деталі.

3763 **Розміри тари дійсні** (ru: размеры тары действительные) – розміри тари, отримані під час її вироблення і виміряні з допускною похибкою.

3764 **Розміри тари номінальні** (ru: размеры тары номинальные) – основні розміри тари, які слугують початком відліку відхилів.

3765 **Розмітка** (ru: разметка) – система умовних знаків і конкретних письмових вказівок для розмічання.

3766 **Розмічання** (ru: разметка) – процес наношення умовних знаків і конкретних письмових вказівок на оригінал, якими потрібно керуватися під час складання і верстання.

3767 **Розмічання оригіналу технічне** (ru: разметка оригинала техническая) – сукупність письмових вказівок щодо складання та верстання кожного елемента оригіналу, зроблених у видавничому оригіналі під час технічного редагування технічним редактором за допомогою відповідних коректурних знаків.

3768 **Розміщеність відстави несиметрична** (ru: расположение отстава несимметричное) – порушеність симетричності приклеювання відстави до палітурного матеріалу відносно країв картонних боковин палітурки.

3769 **Розмовник** (ru: разговорник) – двомовний чи багатомовний словник загальнопобутової лексики, фразеології, що служить посібником із спілкування.

3770 **Розмотування шпалер** (ru: раскатка обоев) – намотування рулонів шпалер заданого метражу.

3771 **Розпаковування** (ru: распаковка) – вилучання транспортного і споживчого пакування, виймання продукції з тари.

3772 **Розпаковування даних** (ru: распаковка данных) – операція, зворотна стисканню даних, яка дає змогу отримати із стиснених даних початковий файл.

3773 **Розпізнавання знаків** (ru: распознавание знаков) – ототожнювання знаків за допомогою автоматичних засобів.

3774 **Розпізнавання знаків оптичне** (ru: распознавание знаков оптическое) – інтерпретування машинописних або друкарських знаків машиною після зісканування тексту і записання його у пам'ять.

3775 **Розпізнавання образів** (ru: распознавание изображений) – ототожнювання різноманітних форм, обрисів або конфігурацій за допомогою автоматичних засобів.

3776 **Розпізнавання оптичних знаків** (ru: распознавание оптических знаков) – розпізнавання знаків, для якого використовують оптичні засоби розпізнавання графічних знаків.

3777 **Розпір** (ru: распор) – неправильно вилучений рядок.

3778 **Розпливи на відбитку водяні** (ru: разводы на оттиске водяные) – плями на відбитку, які мають меншу насиченість кольору або підвищену світлість для чорно-білих відбитків.

3779 **Розповсюджування видавничої продукції** (ru: распространение издательской продукции) – доводження видавничої продукції до споживача як черeз торгівельну мережу, так й іншими способами.

3780 **Розповсюджувач видавничої продукції** (ru: респространитель издательской продукции) – фізична чи юридична особа, яка розповсюджує видавничу продукцію.

3781 **Розповсюджувач продукції друкового засобу масової інформації** (ru: распространитель продукции печатного средства массовой информации) – суб'єкт підприємницької діяльності, який продає, надсилає за передплатою чи іншим способом розповсюджує виданий тираж періодичного і продовжного видання.

3782 **Розпускання напівфабрикату волокнистого** (ru: резмол полуфабриката волокнистого) – оброблянння волокнистого напівфабрикату у водному серадовищі для роз'єднання на волокна без розмелювання.

3783 **Розрив від витискання** (ru: разрыв при тиснении) – тріщина, отримані під час витискання через підвищений тиск.

3784 **Розрив на згині** (ru: разрыв на изгибе) – надрив у поперечних згинах, отриманий під час фальцювання в фальцапаратах рулонних друкарських машин.

3785 **Розріджування** (ru: разрядка) – засіб виокремлювання частини тексту з усієї маси складання засобом апрошів (прогалків між літерами).

3786 **Розріджувач активний** (ru: разбавитель активный) – низьков'язка речовина, яку додають до високов'язкого термореактивного клею і яка вступає в хімічну реакцію ■ клеєм у процесі тверднення.

3787 **Розріджувач лакофарбових матеріалів** (ru: разбавитель лакокрасочных материалов) – летка одно- або багатоскладникова рідина, що її додають до лакофарбових матеріалів, щоб знизити їхню в'язкість.

3788 **Розрізування** (de: trennschnitt; en: cutting; fr: coupage; ru: разрезка) – розділяння поліграфічного матеріалу на частини потрібних розмірів

3789 **Розрізування паперу** (ru: разрезка бумаги) – ділення рулону паперу на аркуші визначеного формату для друкування на аркушевих друкарських машинах.

3790 **Розстава** (ru: расстав) – відстань між картонною боковинкою палітурки та відставою.

3791 **Розташува́ння** (ru: расположение) – подія за значино́ю ***розташувати***.

3792 **Розташува́ти** (ru: расположить) – розмістити у якомусь порядку, місці чи в якісь положині об'єкт чи об'єкти.

3793 **Розташу́нок** (ru: расположение) – наслідок ***розташування***.

3794 **Розтирання фарби** (ru: растирка краски) – змінювання структури фарби під час проходження її на циліндрах та валиках фарбового апарата, внаслідок чого вона набуває потрібних друкарських властивостей.

3795 **Розтиск фотоформ на монтажі** (ru: растискивание фотоформ на монтаже) – неправильний спуск шпальт, який спричиняє порушену послідовність чергування сторінок у зошиті.

3796 **Розтискання** (ru: растискивание) – збільшування розмірів друкових елементів на відбитку в процесі друкування внаслідок підвищеного тиску в зоні контакту, що спричинює градаційні і кольорові спотворення.

3797 **Розтискання під час друкування** (ru: растискивание при печатании) – неправильне подавання паперового аркуша в друкарську машину в процесі друкування звороту, що спричинює порушення послідовності чергування сторінок у зошиті.

3798 **Розтікання фарби на відбитку** (ru: растекание краски на оттиске) – проникання фарби у пори задруковного матеріалу поза зоною, яку займають друкові елементи на відбитку, що створює навколо них фарбовий ореол.

3799 **Розтріскування** (ru: растрескивание) – механічне руйнування, характеризоване появою тріщин.

3800 **Розтріскування емульсійного шару фотоматеріалу** (ru: растрескивание эмульсионного слоя фотоматериала) – механічне руйнування емульсійного шару фотоматеріалів з утворюванням мікротріщин різної довжини та випадкового напрямку, які зазвичай виникають у разі

пересушення матеріалу або на згині через надмірне згинання.

3801 **Розтріскування копіювального шару** (ru: растрескивание копировального слоя) – механічне руйнування копіювального шару формної пластини з утворюванням тріщин різної довжини та випедкового напрямку.

3802 **Розтріскування лакового шару** (ru: растрескивание лакового слоя) – механічне руйнування цілісності лвкового шару з утворюванням тріщин різної величини та випадкових напрямків.

3803 **Розтріскування покривного матеріалу палітурки** (ru: растрескивание покровного материала переплетной крышки) – механічне руйнування покривного матеріалу палітурки з утворюванням тріщин різної довжини зазвичай на згині покривного мвтеріалу палітурки або у випадкових напрямках.

3804 **Розтріскування флексографічної друкарської форми** (ru: растрескивание флексографической печатной формы) – механічне руйнування поверхні флексографічної друкарської форми з утворюввнням тріщин різної довжини і випадкового напрямку.

3805 **Розчин буферний** (ru: раствор буферный) – розчин з обумовленою стійкою концентрацією водневих йонів.

3806 **Розчин зволожувальний** (ru: раствор увлвжняющий) – Складається з води і хімічних домішок. *Використовують в офсетних друкарських машинах.*

3807 **Розчинник лакофарбових матеріалів** (ru: растворитель лакокрасочных материалов) – одно- або багатоскладникова органічна рідина, що забезпечує розчинення плівкоутворювача, не спричинюючи його хімічних перетворень, і випаровується в процесі плівкоутворювання.

3808 **Розчинність** (ru: растворимость) – здатність речовини утворюввти з іншими речовинами однорідні системи-розчини, в яких речовина перебуває у вигляді окремих атомів, йонів, молекул чи часток.

3809 **Розчи́нність** (ru: растворимость) – здатність речовини ***розчинятися***

3810 **Розчиня́тися** (ru: растворяться) – утворювати з іншими рідинними речовинами однорідні системи-розчини, в яких речовинв перебуває у вигляді окремих атомів, йонів, молекул чи частинок.

3811 **Розшарованість паперу (картону)** (ru: расслоение бумаги (картона)) – дефект, характеризований наявністю відокремлених елементарних шарів багатошарового паперу (картону) чи відшврованого поверхневого покриву паперу від основи.

3812 **Розшарованість поверхні ґумотканинної пластини** (ru: расслоение поверхности резинотканевой пластины) – розшарованість ґумотканинної пластини на окремі складові шари. *Зазвичай – відокремленість верхнього шару з утвором пухирів.*

3813 **Розшаровування флексографічної друкарської форми** (ru: расслоение флексографической печатной формы) – ділення флексографічної друкарської форми на окремі шари в процесі друкування тиражу.

3814 **Ротапринт** (ru: ротапринт) – мала офсетна друкарська машина, застосовна переважно в оперативній поліграфії для друкування невеликими накладами документів, видань невеликого обсягу.

3815 **Рубрика** (ru: рубрика) – виокремлена складова частина видання (заголовок частини, глави, розділу), складена шрифтами, відмінними від основного.

3816 **Рубрикація** (ru: рубрикация) – поділ книжки на розділи, частини, глави, параграфи чи інші менші складові елементи, які мають заголовковий напис так звану рубрику. *Під р. розуміють систему заголовків видання.*

3817 **Рубчик старий** (ru: рубец старый) – корінцева крайка зошитів, що залишається відігнутою після розбирання книжки. Перед повторним скріплюванням книжки зошит потрібно зробити плоским або «розбити» (виколоти) за допомогою молотка.

3818 **Рубчик французький** (ru: рубец французский) – в бібліотечній палітурці канавка, що проходить вздовж крайки корінця, між заплечиками і боковинками. *Її призначеність – полегшити відгинання по лінії перегину товстого ременю (вичиненої шкіри), застосовний для цієї оправи.*

3819 **Руйнування адгезійне** (ru: разрушение адгезионное) – руйнування клейової з'єднини, яке оглядово проходить по поверхні поділу: клей – склеювальний матеріал.

3820 **Руйнування когезійне** (ru: разрушение когезионное) – руйнування клейової з'єднини, яке оглядово проходить через клейовий шов чи через склеюваний матеріал.

3821 **Рукав плівковий плоский** (ru: рукав пленочный плоский) – плівковий рукав, скатаний в рулон, від якого можна відрізати на спеціальних пакувальних чи фасувальних машинах короткі шматки, скріплювати їх склеюванням або термозварюванням і перетворювати на пакети.

3822 **Рукавоутворювач** (ru: рукавообразователь) – пристрій, призначений виробляти рукави із стрічки пакувального матеріалу склеюванням, термосклеюввнням або термозварюванням.

3823 **Рукопис** (ru: рукопись) – авторський твкст, поданий до видавництва. *Машинописний текст, розклейка попереднього видання, текст, написаний від руки, та інші чіткі текстові відбитки.*

3824 **Рулон** (ru: рулон) – неперервна стрічка матеріалу, змотана в трубку.

3825 **Рулон на гільзі** (ru: рулон на гильзе) – неперервна стрічка матеріалу, намотана на гільзу.

3826 **Рулон паперу** (ru: рулон бумаги) – упакована одиниця паперу (картону) циліндричної форми. *Отримують у процесі намотування паперового полотна на жорстку гільзу і пакують в 2—3 шари паперу або плівки.*

3827 **Рулон паперу (картону) пошкоджений** (ru: рулон бумаги (картона) поврежденный) – дефект, характеризований наявністю розривів або вм'ятин на торці рулону або на його поверхні, відмінністю форми рулону від циліндричної.

3828 **Рулонотримач (бобінотримач)** (ru: рулонодержатель (бобинодержатель)) – пристрій, призначений установлювати, фіксувати, уповільнювати та зупиняти рух рулонів пакувальних матеріалів.

3829 **Ручка ящика** (ru: ручка ящика) – пристосовина, призначена для ручного пермміщування ящика.

3830 **Рядкомір** (ru: строкомер) – лінійка для рахування рядків у шпальті, що має поділки в 8 п. зверху і в 10 п. знизу. *Зазвичай, р. розташовують на зворотному боці типометричної лінійки з поділками в 100 петитних і 80 корпусних рядків. Див. також* **лінійка типометрична**.

3831 **Рядок** (ru: строка) – 1) елементарна одиниця тексту, складена зі сполук знаків, розташованих на одній прямій; 2) сукупна послідовність однопохідних елементів, скажімо, знаків.

3832 **Рядок абзацу кінцевий** (ru: строка абзаца конечная) – останній рядок абзацу, а також будь-який неповний рядок, що закінчується прогалиною.

3833 **Рядок абзацу початковий** (ru: строка абзаца начальная) – рядок, з якого починається текст твору, його підрозділів, кожного абзацу.

3834 **Рядок білий** (ru: строка белая) – відступ, утворений прогалиною, висота якої дорівнює висоті рядка шрифту заданого кегля.

3835 **Рядок завислий** (ru: строка висячая) – дефект форматування абзаців та сторінок документа, що полягає у розташованості на різних сторінках тексту і його заголовка, першого чи останнього рядка абзацу й решти абзацу, а також випадок, коли останній рядок абзацу менший від абзацного відступу.

3836 **Рядок кінцевий** (ru: строка конечная) – останній рядок абзацу.

3837 **Рядок кінцевий повний** (ru: строка конечная полная) – останній рядок абзацу, складеного з абзацним відступом і без кінцевої прогалини.

3838 **Рядок новий** (ru: строка новая) – перший рядок абзацу.

3839 **Рядок одиничний** (ru: строка единичная) – рядок, який містить тільки один елемент.

3840 **Рядок порожній** (ru: строка пустая) – рядок, який не містить елементів.

3841 **Рядок стрічки** (ru: строка ленты) – група двійкових знаків, записаних або зчитаних паралельно на лінії, перпендикулярній напрямничому краю стрічки.

3842 **Рядок текстовий** (ru: строка текстовая) – рядок, який містить тільки знаки (літери з одної абетки, двійкові цифри).

3843 **Рядок тексту** (ru: строка текста) – 1) поземний (горизонтальний) ряд слів у виданнях слов'янськими та європейськими мовами; 2) елемент складеної шпальти. *Розрізняють р. т. початковий абзацу, підрозділу твору, видання, кінцевий абзацу, шпальти, підрозділу, твору видання.*

3844 **Рядок тупий** (ru: строка тупая) – новий рядок без абзацного відступу або кінцевий рядок повного формату.

3845 **Рядок червоний** (ru: строка красная) – 1) початковий рядок абзацу, виокремлений червоним кольором у рукописній книзі; 2) будь-який неповний рядок, заверстаний по центру шпальти.

3847 **Сажа** (ru: сажа) – інтенсивний чорний пігмент, використовний для вироблення фарби.

3848 **Самонаклад** (ru: самотираж) – пристрій у складі друкарської або фальцювальної машини, що подає папір.

3849 **Саф'ян** (ru: свфьян) – тонкий ***ремінь***, видублений в розчині дубової кори або сумасі.

3850 **Саше** (ru: саше) – пакет типу «подушечка», який закривається лише з двох торцевих боків, з доземним (вертикальним) швом з тильного боку. *Використовний для зберігання легких перекусок.*

3851 **Світлонепроникність (непрозорість)** (ru: светонепроницаемость (непрозрачность)) – здатність пакувального матеріалу протистояти повному або частковому проникненню крізь нього світлових променів.

3852 **Світлотривкість лакофарбового покриву** (ru: светостойкость лакокрасочного покрытия) – здатність лакофарбового покриву зберігати задані властивості під дією світла.

3853 **Світлофільтр репродукційний** (ru: светофильтр репродукционный) – пристрій репродукційного устатковання у вигляді забарвленого в масі скла чи полімерної плівки для отримування кольороподіленого образу під час відтворювання кольорового оригіналу.

3854 **Світлофільтри кольороділильні** (ru: светофильтры цветоделительные) – червоний, зелений і синій світлофільтри. Використовні для кольороділення оригіналів.

3855 **Світлочутливість** (ru: светочувствительность) – здатність фотографічного матеріалу реагувати на дію світла.

3856 **Світлочутливість ефективна** (ru: светочувствительность эффективная) – світлочутливість чорно-білого фотографічного матеріалу щодо світла, що пройшло крізь даний світлофільтр.

3857 **Світлочутливість загальна** (ru: светочувствительность общая) – світлочутливість фотографічного матеріалу щодо світла заданого спектрового складу у видній зоні.

3858 **Світлочутливість кольороподілена** (ru: светочувствительность цветоделвнная) – світлочутливість, що її визначають за характеристичною кривою, побудованою в кольороподілених густинвх.

3859 **Світлочутливість часткова** (ru: светочувствительность частичная) – світлочутливість кольорофотографічного матеріалу, що її визначають для часткового зобрвження за відповідною характеристичною кривою.

3860 **Секція друкарська** (ru: секция печатная) – частина друкарської машини, складена з друкарського пристрою,

фарбового апарата та паперопровідних пристроїв і мвє окремий привід.

3861 **Семінарій** (ru: семинарий) – навчальний посібник, який містить теоретичні, довідкові, бібліографічні матеріали для всебічного вивчання та обговорюввння тем або проблем.

3862 **Сенситограма** (ru: сенситограмма) – ряд почорнілостей або кольорових полів на фотографічному матеріалі, зекспонованому в сенситометрі і підданому хіміко-фотографічному оброблянню.

3863 **Сенситометр** (ru: сенситометр) – прилад для сенситометричного вкспонування фотографічного матеріалу.

3884 **Сенситометрія** (ru: сенситометрия) – .

3865 **Сенситометрія інтегральна** (ru: сенситометрия интегральная) – розділ сенситометрії, що вивчає методи вимірювання характеристик і параметрів фотографічних матеріалів після дії на них безперервного опромінювання складного спектрового складу у видній зоні оптичного діапазону електромагнетного проміння.

3866 **Сенситометрія спектрова** (ru: сенситометрия спектральная) – розділ сенситометрії, що вивчає методи вимірювання характеристик і параметрів фотографічних матеріалів після дії на них монохроматичного лроміння.

3867 **Сенситометрія фотографічна** (ru: сенситометрия фотогрвфическая) – розділ наукової фотографії, що вивчає фотографічні властивості матеріалів і методи вимірювання їхніх характеристик і параметрів.

3868 **Сепарування (відходів опакування)** (ru: сепарирование (отходов упаковки)) – ділення композиційних пакувальних матеріалів або виробів у процесі утилізування для подальшого користання їх як вторинної сировини.

3869 **Середина оптична** (ru: середина оптическая) – поземна (горизонтальна) лінія, проведена через образ об'єкта дещо вище за геометричну свредину так, що оглядово здається проведеною лосередині.

3870 **Середник** (ru: середник) – прогалина між колонками в двочи багатоколонковій складовині.

3871 **Середовище лакофарбове** (ru: среда лакокрасочная) – сукупність складників, що складають рідинну фазу фарби.

3872 **Сериф (засічка)** (ru: сериф (засечка)) – короткі перехресні штрихи на кінцях верхніх і нижніх вистулавих елементів у визначених гарнітурах шрифтів.

3873 **Серія** (ru: серия) – ряд самостійних творів, об'єднвних тематично, задумом, загальною назвою серії в однотипній оформі.

3874 **Сертифіквт безпеки** (ru: сертификат безопасности) – документ, що його видають за правилами системи сертифікації для підтвердження відповідності сертифікованої продукції встановленим вимогам безлеки.

3875 **Сертифікат відповідності** (ru: сертификат соответствия) – документ, що його видають за правилами системи сертифікації для підтвердження відповідності сертифікованої продукції вимогвм нормативної документації.

3876 **Сертифікат відправника з небезпечних матеріалів** (ru: сертификат отправителя на опасные материалы) – документ, складаний вантажовідправником і містить точну хімічну назву вантажу, кількість, спосіб пакування, умови перевозення та зберігання (температура займання, період напіврозпаду тощо).

3877 **Сертифікування (продукції)** (ru: свртификация (продукци)) – діяльність щодо встановлювання і підтверджування відповідності продукції стандартам або іншим нормативним актам. *Згідно з законодавством ряду країн обов'язковій сертифікації підлягають екологічні властивості товару і його безпечність для людини.*

3878 **Сигнал системи керування машини** (ru: сигнал системы управления машины) – значина фізичної величини (електрострум, тиск рідини, газу; переміщення твердого тіла), що дає інформацію про розташунок чи потрібну зміну розташунку робочого органу вбо якогось іншого твердого тіла машини.

3879 **Сигнатура** (ru: сигнатура) – порядковий номер друкарського аркуша видання, який розташовано у внутрішньому куті нижнього берега першої сторінки видання кожного нового аркуша пвред нормою, та повторювано з зірочкою на трвтій сторінці видання цього аркуша.

3880 **Сигнвт** (ru: сигнет) – характернв друкарська або видавнича емблема або символ на корінці або титульній сторінці.

3881 **Сикатив** (ru: сиккатив) – металоорганічна сполука, розчинна в органічних розчинниках та плівкоутворювачах, яку додають до продуктів, що висихають за рвхунок каталітичного окиснення, для пришвидшення процесу формування покриву.

3882 **Сила документа юридична** (ru: сила документа юридическая) – властивість, надана документові правовими нор-

мами, яка засвідчується складом та розташунком його реквізитів, низки його зовнішніх ознак, часових і територіальних меж та об'єктів його дії.

3883 **Силікагель** (ru: силикагель) – мікропориста речовина, що активно поглинає вологу з навколишнього середовища. *Застосовна для осушування внутрішнього об'єму герметичного опакування з виробами з чорних металів.*

3884 **Символіка штрихового коду** (ru: символика штрихового кода) – визначений набір знаків штрихового коду заданої структури.

3885 **Синтезування кольору субстрактивне** (ru: синтез цвета субстрактивный) – отримування всіх можливих кольорів вилучанням з білого світла окремих його спектрових складників – синіх, зелених і червоних променів основних кольорів, послідовно поглинаючи ці складники відповідними фільтрами.

3886 **Синтезування у кольоровідтворюванні колірне** (ru: синтез в цветовоспроизведении цветовой) – стедія отримування остаточного кольорового фотографічного образу поєднуванням кольороподілених образів.

3887 **Сировина** (ru: сырье) – предмети праці та природні складники, які підлягають подальшому переробляннію.

3888 **Сировина вторинна** (ru: сырье вторичное) – сировина, яку отримують з відходів для вторинного переробляння.

3889 **Сировина давальницька** (ru: сырье вывозное) – 1) сировина контрагента, яку вивозять в іншу країну або передають підприємству-виробнику, щоб переробити її в готову продукцію з подальшим ввезенням готової продукції в країну власника сировини; 2) ресурси матеріальні або фонди на їх отримання, що їх передає замовник підприємству виробникові для вироблення певної кількості продукції відповідно до укладеної угоди.

3890 **Систе́ма** (ru: система) – 1) порядок, зумовлений правильним розташунком чи взаємним зв'язком частин чого-небудь; 2) сукупність упорядкованих чи взаємнопов'язаних частин чого-небудь.

3891 **Система англо-американська типометрична** (ru: система англо-американская типометрическая) – система міряння величини складальних матеріалів, в основу якої покладено англійський дюйм (25,4 мм). *Поширена у більшості європейських країн типометрична система базується на французькому дюймі (27,1 мм). Див. також* ***система типометрична.***

3892 **Система верстання модульна** (ru: система верстки модульнвя) – система верстання, в якій за основу композиції шпальт і розворотів беруть модульну сітку з визначеним кроком (модулем), однаковим або різним у поземній (горизонтальній) та доземній (вертикальній) площині. *За однакового поземного (горизонтального) і доземного (вертикального) модуля коміркою буде квадрат, а за різного – прямокутник. Елементи шпальти (заголовки, ілюстрації, підписи до них, елементи декору, колонтитули тощо) розгортаються по комірках сітки. С. в. м. зумовлюється особливостями матеріалу видання. Вона спрощує та пришвидшує художнє конструювання видання, створює сприятливі передумови для автоматичного верстання у разі користання електронних настільних видавничих систем.*

3893 **Система видавнича (комп'ютерна);** КВС (de: Computer Publishing; en: electronic publishing system; ru: система издательская) – сукупність апаратних, програмних та мережевих засобів, призначених створювати та опрацьовувати текстову та графічну інформацію

3894 **Система готування даних** (ru: система подготовки данных) – сукупність засобів готування даних для записування на машинні носії, об'єднаних спільними засобами керування та зберігання інформації.

3895 **Система зволожувальна** (ru: система увлажняющая) – система в офсетній друкарській машині, яка зволожує форми перед наношенням фарби.

3896 **Система зуніфікованих розмірів тари модульна** (ru: система унифицированных размеров тары модульная) – зуніфікований ряд розмірів тари, усистемлений на основі сукупності розмірів тари.

3897 **Система касових терміналів** (ru: система кассовых терминалов) – система обробляння даних, в якій пристроями вводження даних в обчислювальну систему є спеціалізовані пристрої, що сприймають інформацію з кредитних карток, штрихових кодів.

3898 **Система керування вибірковв** (ru: система упрввления выборочная) – система керування машини для виконування одної з можливих комбінацій циклів руху виконввчих механізмів.

3899 **Система керування машини** (ru: система управления машины) – система, що забезпечує узгодженість переміщень усіх її робочих органів відповідно до заданої програмою роботи машини.

3900 **Система керування машини за часом** (ru: система управления машины по времени) – система керування машини, що забезпечує узгодженість переміщень усіх її робочих органів залежно від часу.

3901 **Система керування машини за шляхом** (ru: система управления машины по пути) – система керування машини, що забезпечує узгодженість переміщень усіх її робочих органів залежно від їх розташунків або від розташунків одного чи кількох з них.

3902 **Система кодування** (ru: система кодировки) – набір правил, які встановлюють відповідність елементів одної множини елементам другої множини.

3903 **Система кодування літерна (двійкова, цифрова, літерно-цифрова)** (ru: система кодирования буквенная (двоичная, цифровая, буквенно-цифровая)) – системв кодування, результатом якої є літерні (двійкові, цифрові чи літерно-цифрові) знакові набори.

3904 **Система комп'ютерна** (ru: система компьютерная) – комп'ютер з підімкненими до нього зовнішніми пристроями та системними програмними засобами.

3905 **Система контейнерна транспортна** (ru: система контейнерная транспортная) – організаційно-технічний комплекс, який діє на єдиній основі планування та облікування, узгоджених технологічних і зуніфікованих комерційно-правових норм перевозіння, застосовування стандартних контейнврів, відповідних їм технічних засобів, і який забезпечує ефективне доправлення вантажів одним чи кількома видами транспорту від місць виробництва до місць споживання для внутрішнього і міжнародного сполучання.

3906 **Система лакофарбового покриву** (ru: система лакокрасочного покрытия) – сукупність послідовно нанесених шарів лакофарбових матеріалів різної цільової призначеності.

3907 **Система логістична** (ru: система логистическая) – адаптивна система зі зворотним зв'язком, яка виконує ті чи інші логістичні функції і логістичні операції. *Складається, як правило, з кількох підсистем і має розвинуті зв'язки із зовнішнім середовищем.*

3908 **Система логістична гнучка** (ru: система логистическая гибкая) – логістична система, в якій матеріальний потік доходить до споживача як безпосередньо, так і за участі посередників.

3909 **Система настільна видавнича** (ru: система настольная издательская) – комплект настільного електронного обладдя, який, зазвичай, складається з персонального комп'ютера, оснащеного програмами для складання, корегування орфографії тощо, матричного та лазерного принтерів, а також сканера. *С. н. в. дає змогу підготувати зрепродукований оригінал-макет за одного клавіатурного процесу – всі редакційні та інші зміни можна виконувати за допомогою клавіатури, спостерігаючи за цими процесами на екрані персонального комп'ютера, також дає змогу урізноманітнити шрифтову оформу, створити власні шрифти. Див. також:* ***графіка комп'ютерна, складання комп'ютерне***.

3910 **Система настільного видавництва** (ru: система настольного издательства) – завтоматизована система видавничо-друкарської діяльності, устаткована видавничими пакетами програм та відповідними апаратними засобами.

3911 **Система нумврації індексаційна** (ru: система нумерации индексационная) – нумерація заголовків, ілюстрацій, таблиць, формул індексвми, які складаються з номера заголовка і (через крапку) номерів заголовків, яким він підпорядкований. *С. н. і. використовують у наукових, навчальних виданнях для вищої школи, довідкових, ужиткових виданнях зі складною рубрикацією, особливо коли їх створено колективом авторів. Завдяки с. н. і. кожний автор залишається самостійним у межах свого розділу.*

3912 **Система оброблЯння даних** (ru: система обработки данных) – система, складена з сукупності технічних і програмних засобів, а також робочого персоналу, які забезпечують оброблЯння даних.

3913 **Системв оброблЯння інформації** (ru: система обработки информации) – система, складена з сукупності технічних і програмних засобів, а також робочого персоналу, які забезпечують оброблЯння інформації.

3914 **Система операційна (ос)** (ru: система операционная (ос)) – комплекс програм (інколи його називають виконавчим), що керує процесами надавання та користання апаратних ресурсів (пам'ять, час центрального процесора, дисковий простір, периферійні пристрої). *С. о. – основа на якій будують свою роботу застосовні програми (текстові процесори, графічні редактори, видавничі системи). Найпоширеніші системи на персональних комп'ю-*

терах – MacOS, Windows, Linux, а на робочих станціях та великих комп'ютерах – різні версії OS Unix.

3915 **Система оптична маршрутостеження робокарів** (ru: система оптическая маршрутонаблюдения робокаров) – система задавання маршруту робокара, яка базується на ефекті відображення світлого сигналу. *Маршрут прокладають у вигляді смуги на поверхні підлоги, використовуючи стрічку, що відбиває світло або світиву фарбу.*

3916 **Система паперопровідна** (ru: система бумагопроводная) – система пристроїв друкарської машини, складена з живильного, транспортувальних, подавального, вивідного і приймального пристроїв, призначена подавати задруковуваний матеріал в друкарський пристрій і виводити його.

3917 **Система переробляння текстової та ілюстраційної інформації завтоматизована** (ru: система переработки текстовой и иллюстрационной информации автоматизированная) – комплекс апаратури та засобів математичного, технічного та організаційно-методичного статку, призначений переробляти текстову та ілюстраційну інформацію перетворюючи її у цифрову за допомогою електронно-обчислювальної техніки.

3918 **Система сенситометрії** (ru: система сенситометрии) – сукупність взаємопов'язаних методів вимірювання та вираження характеристик і параметрів фотографічних матеріалів.

3919 **Система термінальна** (ru: система терминальная) – сукупність периферійних пристроїв, комплексів та прогрвмних засобів, що функційно взаємодіють, створюють цілісну сполуку і забезпечують зв'язок користувача з комп'ютера через засоби телеоброблянння даних.

3920 **Система типометрична (типометрія)** (ru: система типометрическая (типометрия)) – система вимірювання величини складальних матеріалів, в основу якої покладено пункт, цицеро (12п.), квадрат (48п.). *Див. також:* ***система типометрична англо-американська, лінійка типометрична.***

3921 **Система числення бінарна** (ru: система исчисления бинарная) – див. ***система числення двійкова.***

3922 **Система числення двійкова** (ru: система исчисления двоичная) – система числення з основою 2, в якій будь-яке число представляють комбінацією двох цифр – 0 та 1, що їх називають двійковими цифрами. *С. ч. д. викори-*

стовують в цифрових комп'ютерах, бо їх побудовано на електронних пристроях з двома стійкими станами – увімкнено або вимкнено.

3923 **Систематизо́ваний** (ru: систематизированный) – див. ***усистемлений.***

3924 **Систематизува́ти** (ru: систематизировать) – див. ***усистемлювати.***

3926 **Системи обробляння ілюстрацій електронні** (ru: системы обработки иллюстраций электронные) – системи на базі електронно-обчислювальної машини (ЕОМ), в яких кольоровий образ утворюється з користанням 36 кольорів, що теоретично дає змогу отримати 16,7 млн. кольорових відтінків. *Вибирає колір оператор комп'ютера за допомогою електронного олівця. У формуванні образу в масштабі 1:1 формату А4 задіяно понад 2 млн. крапок. С. о. і. е. дають змогу масштабувати, відокремлювати частини образу, зберігати, викликати з архіву тощо.*

3927 **Системи складально-спрограмовні** (ru: системы наборно-программируемые) – складально-друкувальні автомати, оснащені спрограмовними, електронно-обчислювальними і логічними пристроями для автоматизації процесів форматування рядків, вношення змін.

3928 **Систе́мний** (ru: системный) – стосовний чи належний до системи. *Див. також* ***усистемлений.***

3929 **Систе́мність** (ru: системность) – властивість за значинóю ***системний.***

3930 **Сітка координатна** (ru: сетка координатная) – прозора основа (триацетатна, лавсанова плівка) ■ позначеним на ній поділом у 2, 3, 4, 6 п., яка слугує для точного монтування і приклеюввння на монтажну основу фотоформ шпальт, колонок, рядків, знаків тексту відповідно до лінії шрифту.

3931 **Сітки муарні** (ru: сетки муарные) – регулярні періодично повторювані мікро- та макроструктури, що утворюються під час накладання двох або більше регулярних растрів або тангірних сіток. *Варіантів С. м. є чимало, і залежать вони від кутів повороту в процесі накладання одної на одну. С. м. застосовують у разі виробляння цінних паперів, пперепусток, проїзних квитків.*

3932 **Сканер** (ru: сканер) – оптичний пристрій, призначений для ***сканування.***

3933 **Сканер бврабанний** (ru: сканер барабанный) – пристрій, у якому скановані оригінали закріплюють на циліндричному утримувачі.

3934 **Сканер графічний** (ru: сканер графический) – периферійний пристрій, що забезпечує автоматичне зчитування графічних даних з носія його скануванням та введенням даних до комп'ютера у растровій формі.

3935 **Сканер образів** (ru: сканер изображений) – периферійний пристрій, що забезпечує автоматичне зчитування з носія та введення до комп'ютера графічних даних елементів образу, а також даних щодо їх тональної яскравості.

3936 **Сканер планшетний** (ru: сканер планшетный) – сканер, який має плоску поверхню для розміщування сканованого оригіналу, на відміну від барабанного сканера.

3937 **Сканер текстовий** (ru: сканер текстовый) – периферійний пристрій, що забезпечує введення до комп'ютера надрукованого, устилізованого чи довільного рукописного тексту, поданого у вигляді графічних знаків відповідного кодового набору.

3938 **Сканування** (de: Scannen; en: scanning; ru: сканирование) – поелементне зчитування та перетворювання візуальної інформації в цифрову за допомогою спеціального пристрою.

3939 **Скін** (ru: скин) – споживкова тара у вигляді картонного бланка, на якому розміщено виріб, пакований термозсідавою або розтяжною плівкою.

3940 **Скінпак** (ru: скинпак) – тонка плівка, що її нагрівають і в умовах вакууму вона обтягає виріб, пакований, наприклад, у картонну коробку. *До того ж забезпечує цілісність і наглядність виробу.*

3941 **Склад** (ru: склад) – виробничий комплекс для вантажильних робіт, зберігання продукції та готування її до видавання споживачеві.

3942 **Склад бондовий** (ru: склад бондовый) – склад, закріплений при митниці, в якому можна тимчасово зберігати імпортні товари. *Вантажі, що надійшли з-за кордону, рушають зі с. б. після сплати мита та виконання митних формальностей. На с. б. товар можна перепаковувати, фасувати, очищати, але тільки під наглядом митників, Строки зберігання товарів на с. б. залежать від характеру товару. Після закінчення строку невикуплені товари стають власністю держави.*

3943 **Склада́льний** (ru: наборный, сборочный) – здатний чи призначений ***складати.***

3944 **Склада́льник** (ru: сборщик) – робітник, який з'єднує (монтує) частини механізмів, пристроїв, тари тощо.

3945 **Скла́даний** (ru: набираемый, собираемый) – той, який перебуває у процесі ***складання***.

3946 **Склада́нний** (ru: наборный, сборочный) – якого можливо чи призначено ***складати***.

3947 **Склада́ння** (ru: набор, сборка) – дія (процес) за значно́ю ***складати***. *Див. також:* ***складовина***.

3948 **Складання змеханізоване** (ru: набор механизированный) – складання, виконуване на рядковиливальних чи літеровиливальних машинах.

3949 **Складання комп'ютерне** (de: Computersatz; en: computerized composition; ru: набор компьютерный) – сучасний метод складання за допомогою настільних видавничих систем, який дає змогу готувати репродукований оригінал-макет за одного клавіатурного процесу, уникаючи коректурного обмінювання між видавництвом і друкарнею. С. к. *дає змогу використовувати комп'ютер, щоб зберігати і відображати складений матеріал та виконувати багато інших функцій, таких, наприклад, як розставляти переноси і виформатовувати рядки. Див. також:* ***графіка комп'ютерна, система настільна видавнича, шрифти комп'ютерні***.

3950 **Складання літеровиливальне** (ru: набор букволитейный) – процес лиття окремих літер, прогалинного матеріалу з друкарського сплаву та формування з них сформатованих рядків на спеціальних машинах.

3951 **Складання машинне** (ru: набор машинный) – складання, яке на відміну від ручного є змеханізоване

3952 **Складання ручне** (ru: набор ручной) – складання форматованих рядків тексту вручну з готових друкувальних та прогалинних елементів.

3953 **Складання рядковиливальне** (ru: набор строколитейный) – процес лиття монолітних форматованих рядків тексту з друкарського сплаву на спеціальних машинах.

3954 **Складання тексту** (de: Textsatz; en: composition; fr: composition; ru: набор текста) – формування та записування тексту оригіналу на носії інформації для подальшого його відтворювання.

3955 **Складання тексту автоматизоване** (ru: нвбор текста автоматизированный) – складання, виконуване на спеціальному обладді за програмою.

3956 **Склада́ти** (ru: набирвть, собирать, складывать) – розміщувати множину об'єктів укупі в певному порядку, зокрема: 1) формувати рядки та гранки тексту оригіналу для подальшого верстання шпальт майбутнього видання; 2) з'єднувати (монтувати) частини механізмів, пристроїв, тари тощо; 3) збирати докупи що-небудь розкладене чи розкидане, надаючи певної форми чи порядку

3957 **Склада́ч** (ru: наборщик) – робітник, який формує рядки та гранки тексту оригіналу видання. *Див. також* ***складоеина***.

3958 **Складка на папері (картоні)** (ru: складка на бумаге (картоне)) – дефект, характеризований наявністю на поверхні полотна паперу (картону) довгастих лотовщин.

3959 **Складник клею** (ru: ингредиент клея) – речовини, що їх постачають окремо і змішують перед користанням клею, або початкові речовини у складі клею.

3960 **Складовина́** (ru: набор) – рядки тексту, складені будь-яким способом складання, із яких, зокрема, формують текстову друкарську форму. *Див. також* ***складання***.

3961 **Складовина видруковна** (ru: набор пвчатаемый) – складовина, яку призначено чи (і/або) можливо видрукувати.

3962 **Складовина металева** (ru: набор мвталлический) – складовина, сформована з літер або рядків, вилитих з металу. *С. м. використовна у разі металевого складання тексту видавничого оригіналу.*

3963 **Складовина невидруковна** (ru: набор непечатаемый) – складовина, яку не можливо видрукувати.

3964 **Склейка в рулоні** (ru: склейка в рулоне) – місце з'єднання розірваного полотна паперу (картону) за допомогою склеювальної речовини або спеціальної стрічки.

3965 **Склейка холодна (клей, ллівка латекс)** (ru: склейка холодная (клей, лленка, латекс)) – місце на лоеерхні з нанесеними клейкими смужками. *Використовують на етикетках або конвертах.*

3966 **Склеювання** (ru: склеивание) – з'єднування, наприклад, деталей тари за допомогою клею, стрічки з клейким (адгезивним) шаром тощо.

3967 **Склеювання відбитків у стосі після друкування** (ru: склеивание оттисков в стопе лосле печатания) – з'єдну-

вання дотичних поверхонь відбитків після друкування. *Виникає через погане всмоктування фарби та високу залишкову липкість фарбового шару.*

3968 **Склеювання відбитків у стосі після лакування** (ru: склеивание оттисков в стопе после лакирования) – з'єднування дотичних поверхонь після лакування. *Виникає через погане сушіння і високу залишкову липкість лакового шару.*

3969 **Склеювання пакувальних матеріалів** (ru: склеивание упаковочных материалов) – з'єднування пакувальних матеріалів за допомогою клею.

3970 **Склеювання паперового полотна у виданні** (ru: склеивание бумажного полотна в издании) – бракована газета або зошит зі склейкою (у разі обривання полотна або замінювання рулону в рулонних машинах), який попав у блок видання під час підбирання або був пропущений під час відбраковування.

3971 **Склеювання паперу (картону)** (ru: склеивание бумаги (картона)) – з'єднування аркушів паперу (картону) між собою або з іншими матеріалами за допомогою клейника (адгезиву).

3972 **Склеювання шарів паперу (картону) в рулоні** (ru: склеивание слоев бумаги (картона) в рулоне) – дефект, що виникає внаслідок потрапляння клею на торець рулону під час його пакування, а також внаслідок наявності на поверхні паперу (картону) речовин або покривів, що мають клеїльну здатність.

3973 **Скло рідинне** (ru: стекло жидкое) – водний розчин різних силікатів натрію. *Застосовне для склеювання елементів гофрокартону в процесі його виробляння, а також у процесі виробляння паперових гільз.*

3974 **Скляніння фарби** (ru: остеклование краски) – утворювання блискучої твердої невсотувальної плівки на поверхні фарби, що висохла на відбитку і перешкоджає нанесенню чергової фарби в процесі друкування.

3975 **Скоба зім'ята** (ru: скоба измятая) – порушеність правильної геометричної форми скоби в процесі зшивання зошита (блока).

3976 **Скоби незагнуті** (ru: скобы незагнутые) – одна або дві незагнуті ніжки скоби у разі шиття видання дротом.

3977 **Скорего́ваний** (ru: корректированный) – який має ознаки наслідку ***скорегування.***

3978 **Скорего́вний** (ru: корректируемый) – якого можливо чи призначено ***скорегувати.***

3979 **Скорегува́ння** (ru: откорректирование) – подія за значинóю ***скорегуєати.***

3980 **Скорегува́ти** (ru: откорректировать) – повністю чи частково виконати дію ***корегування.***

3981 **Скріплення форзаца неміцне** (ru: скрепление форзаца непрочное) – скріплення форзаца ■ зошитом або палітуркою, за якого можливе часткове відокремлення ділянок форзаца.

3982 **Скріплювання блока** (de: verbinden; en: binding; ru: скрепление блока) – з'єднування між собою зошитів чи аркушів, скомплектованих у блок

3983 **Скріплювання клейове (скріплювання безшовне)** (ru: скрепление клеевое (скрепление бесшовное)) – скріплювання окремих аркушів за допомогою рослинного, тваринного або синтетичного клею, який наносять на торці корінцевих зразків аркушів.

3984 **Скріплювання клейове безшовне** (de: Klebebindung; en: adhesive binding; fr: collage électronique; ru: скрепление клеевое бесшвейное) – скріплювання клеєм блока, скомплектованого підбиранням

3985 **Скріплювання механічне** (ru: скрепление механическое) – скріплювання окремих аркушів лаперу або іншого матеріалу, що містить (чи не містить) отворів чи пазів в корінцевому полі, за доломогою шнура, шрифтів, кілець, дротяних спіралей, мастикових гребінок, планки чи пружинних механізмів.

3986 **Скріплювання паперового блока ґвинтове** (ru: скрепление бумажного блока винтовое) – скріплювання блока металевими або пластмасовими ґвинтами.

3987 **Скріплювання паперового блока кільцеве** (ru: скрепление бумажного блока кольцевое) – скріплювання блока металевими або пластмасовими кільцями.

3988 **Скріплювання паперового блока кнопкове** (ru: скрепление бумажного блока кнопочное) – скріплювання блока металевими або пластмасовими кнопками.

3989 **Скріплювання паперового блока спіральне** (ru: скрепление бумажного блока спиральное) – скріплювання блока металевою або пластмасовою спіраллю.

3990 **Скрученість кінофотоматеріалів** (ru: скручиваемость кинофотоматериалов) – відхил кінофотоматеріалів від пло-

щинності, який виявляється або у стрілі прогину в поперечному перерізі зразка, або в середній відстані між площиною, на якій лежить цей зразок, та його чотирма кутами.

3991 **Скрученість паперу (картону)** (ru: скручиваемость бумаги (картона)) – дефект, характеризований кривиною поверхні паперу (картону) у формі дуги або закрутка, що виникає внаслідок зміни зовнішніх умов.

3992 **Скручування оригіналу (фотоматеріалу, фотоформи)** (ru: скручиваемость оригинала (фотоматериала, фотоформы)) – деформування поверхні оригіналу (фотоматеріалу, фотоформи), внаслідок якого він повністю або частково набуває форми циліндра через зміну зовнішніх умов або через одностороннє змочування.

3993 **Скручування паперу (відбитка)** (ru: скручиваемость бумаги (оттиска)) – деформування всієї поверхні паперу, внаслідок якого він повністю або частково набуває форми циліндра через зміну зовнішніх умов, через одностороннє змочування, або внаслідок проходження паперу через друкарську машину або через нерівномірне сушіння.

3994 **Слайд** (ru: слайд) – позитивний образ на прозорій безколірній підкладці (склі або плівці), з якого можна отримати чорно-білі (друкуванням з негативів на позитивні плівки) та кольорові образи (друкуванням з кольорових негативів на кольорову позитивну плівку або контратипуванням з кольорового слайда).

3995 **Слід затла** (ru: след зафона) – заглибини у формі затла одноножової (триножової) різальної машини на відбитку, брошурі, блоці або етикетці через надмірний тиск затла під час розрізування або обрізування їх.

3996 **Слід тасьми під час фальцювання відбитків** (ru: след тесьмы при фальцовке оттисков) – сліди тасьми фальцмашини на відбитках через забруднювання їх у разі роботи з недостатньо висушеними відбитками.

3997 **Сліди (надриви) на відбитку від захоплювачів друкарської машини** (ru: следы (надрывы) на оттиске от захватов печатной машины) – відбитки (сліди) поверхонь захоплювачів системи проводження аркуша в аркушевих друкарських машинах через неправильне регулювання і бруд, назбираний на їхніх робочих поверхнях.

3998 **Сліди сітки папероробної машини** (ru: следы сетки бумагоделательной машины) – наявність слідів сітки на сітковій стороні паперу, які виникають у процесі його вироблення.

3999 **Словник** (ru: словарь) – довідкове видання упорядкованого переліку мовних одиниць (слів, словосполук, фраз, термінів, імен, знаків), доловнених відповідними довідковими даними. *Див. також* ***видання довідкове.***

4000 **Словник енциклопедичний** (ru: словарь энциклопедический) – енциклопедія, статті якої викладено у стислій формі та розташовано за абеткою їхніх назв. *Див. також:* ***видання довідкове, видання енциклопедичне.***

4001 **Словник лінгвістичний** (ru: словарь лингвистический) – словник, що пояснює значи́ни слів та особливості слововживання. *Розрізняють с. л. одномовний, лексичний дво- та багатомовний або* перекладний, *фразеологічний одномовний, фразеологічний дво- та багатомовний, або* перекладний, *загальний і спеціальний. Див. також* ***видання довідкове.***

4002 **Словник мовний** (ru: словарь языковый) – словник переліку мовних одиниць з їхніми характеристиками або перекладом іншою (іншими) мовою (мовами).

4003 **Словник термінологічний** (ru: словарь терминологичвский) – словник термінів та виозна́к певної галузі знання.

4004 **Словник тлумачний** (ru: словарь толковый) – мовний словник, що пояснює значи́ни слів певної мови, дає граматичну, стилістичну характеристики, приклади застосовування та інші відомості.

4005 **Слово** (ru: слово) – знаковий рядок, який з відповідною метою розглядають як єдине ціле.

4006 **Слово абеткове** (ru: слово алфавитное) – слово, яке містить тільки літври певної абетки.

4007 **Слово ключове** (ru: слово ключевое) – слово (словосполука) з тексту видання (іншого документа), на яке припадає у даному тексті основна смислова навантага, яке може бути ключем для шукання відповідної інформації.

4008 **Слово машинне** (ru: слово машинное) – слово-одиниця, призначена для обробляння конкретним комп'ютером.

4009 **Слово цифрове** (ru: слово цифровое) – слово, яке складається з цифр і яке може містити знаки проґалків й спеціальні знаки.

4010 **Смуги на відбитку поздовжні** (ru: полосы на оттиске продольные) – оглядово ломітні поздовжні смуги на відбитку з підвищеною або пониженою величиною оптичної густини через неправильне подавання фарби, дефектів на валиках фарбового апарата або на ґумотканинній пластині.

4011 **Смуги на папері (картоні)** (ru: полосы на бумаге (картоне)) – дефект, характеризований наявністю вузьких ділянок на папері (картоні), які відрізняються за зовнішнім виглядом або кольором від решти поверхні.

4012 **Смугування** (ru: полосность) – утворювання оглядово помітних поперечних смуг на відбитку, наприклад, через люфти шестірні розкачувальних циліндрів, биття накатних валиків ло формі, ударів лазів циліндрів рулонних машин та з ін. причин.

4013 **Смужка бібліографічна** (ru: полоска библиографическая) – рядок ■ відомостями про номер, том, випуск періодичного (окрім газет) або продовжного видання, який розміщують на обкладинці або палітурці і що слугує засобом ототожнювання відповідного випуску (тому, номеру) видання.

4014 **Смужка образу «під обріз» біла** (ru: полоска изображения «под обрез» белая) – незадрукована поверхня на обрізній стороні ілюстрації, яка звлишилася після обрізування блока.

4015 **Собівартість видавнича** (ru: себестоимость издательская) – сукупність витрат у грошовій формі на вироблення видавничої продукції та її збут. С. *в. складається з видвтків загальновидавничих, комерційних (позавиробничих), видатків на авторську винагороду, на оплату художньо-графічних робіт, на обробляння та оформлювання оригіналів видань (редакційні видатки), на папір, палітурні матеріали, на друкарські роботи.*

4016 **Соляризація** (ru: соляризация) – зменшення оптичної густини після досягнення нею найбільшої значини за умови подальшого збільшування експозиції.

4017 **Сорочка паперова** (ru: рубашка бумажная) – зовнішнє паперове опаковання пачки або виробів з ілюстраціями та написами в установленій формі.

4018 **Сортування паперу (картону) поаркушеве** (ru: сортировка бумаги (картона) листовая) – переглядання кожного аркуша лаперу (картону), шоб вилучити дефектні аркуші.

4019 **Сортування паперу в два аркуші** (ru: сортировка бумаги в два листа) – переглядання водночас двох аркушів паперу: одного з верхнього, другого з сіткового боку, шоб вилучити дефектні аркуші.

4020 **Сортування паперу віялом** (ru: сортировка бумаги веером) – оглядвння усіх аркушів паперу, розпускаючи їх віялом, шоб вилучити дефектні аркуші.

4021 **Спектросенситограма** (ru: спектросенситограмма) – ряд фотографічних образів спектра чи його ділянка на зекспонованому в спектросенситометрі й проявленому фотографічному матеріалі.

4022 **Спектросенситометр** (ru: спектросенситометр) – спектровий прилад, призначений для сенситометричного експонування фотографічного матеріалу монохроматичним випромінюванням хвиль різної довжини.

4023 **Специфікація видавнича** (ru: спецификация издательская) – супровідний оригінал видання – документ, в якому подано всі вказівки для відтворювання оригіналу у вигляді друкового видання, а саме технічні умови для складання, особливостей верстання, друкування і палітурних процесів.

4024 **Спинка** (ru: спинка) – корінець оправи видання, місце згинання та скріплювання сторінок чи зошитів книжки.

4025 **Спиртотривкість друкарської фарби низька** (ru: спиртостойкость печатной краски низкая) – низька тривкість фарби (розмивання сухого шару фарби) щодо дії спиртовмісних розчинів, наприклад, спиртовому зволоженню в процесі друкування, спиртовмісного лаку в процесі лакування.

4026 **Список** (ru: список) – упорядкована множина елементів даних.

4027 **Список бібліографічний** (ru: список библиографический) – бібліографічний посібник простої побудови. *Розрізняють с. б. прикнижковий, пристатейний, внутрікнижковий, внутріжурнальний. Див. також:* ***апарат видання бібліографічний, опис бібліографічний, покажчик бібліографічний, посібник бібліографічний.***

4028 **Список зв'язаний** (ru: список связанный) – список, у якому елементи даних розташовано не обов'язково впорядковано, але кожен з яких містить вказівник на черговий об'єкт.

4029 **Список лінійний (послідовний)** (ru: список линейный (последовательный)) – лінійна впорядкована множина елементів даних, характеризованих послідовною розміщеністю у пристрої зберігання.

4030 **Список симетричний** (ru: список симметричный) – зв'язаний список, у якому кожен елвмент даних містить інформацію, за якою можна визначити розташунок попереднього елемента даних.

4031 **Список стековий** (ru: список стековый) – список, який створюють і зберігають так, що черговим об'єктом, який буде вернено, є той, якого ввели для зберігання останнім, тобто: останнім зайшов, першим вийшов.

4032 **Список черги** (ru: список очередности) – список, який створюють і зберігають так, що черговий об'єкт, який буде вернено, є той, якого раніш за всіх ввели для зберігання, тобто: першим зайшов, першим вийшов.

4033 **Співавтор** (ru: соавтор) – один з авторів, який зробив свій внесок у зміст документа.

4034 **Співавторство** (ru: соавторство) – спільна творча праця двох або більше осіб над твором. *Розрізняють с. неподільне (твір є одне ціле) і подільне (твір складають з різних частин, кожна з яких має самостійну значину, тобто може бути використана незалежно від інших. Стосунки між співавторами визначають угодою, укладеною між ними. Право опублікування та іншого використовування твору належить однаковою мірою всім співавторам. Один співавтор не може без достатніх підстав відмовити іншим у дозволі на опублікування, інше використання або зміну твору.*

4035 **Співекструдування** (ru: соэкструзия) – спосіб перероблляння пластмас – процес екструдування двох або більше різних пластмас одночасно, щоб отримати суцільний матеріал, який має властивості складників.

4036 **Співекструзія** (ru: соэкструзия) – матеріал, отриманий співекструдуванням.

4037 **Співробітники видавництва** (ru: сотрудники издательства) – всі особи, зайняті видавничою справою на підприємстві, разом з наймачем (наймачами), службовцями і ненайнятими працівниками.

4038 **Спінювання зволожувального розчину** (ru: вспенивание увлажняющего раствора) – утворювання піни в системі подавання і рециркулювання зволожувального розчину, що спричиняє нерівномірне надходження розчину на валки зволожувального апарвту.

4039 **Спінювання лаку** (ru: вспенивание лвка) – утворювання піни на поверхні лаку в резервуарі, яке спричиняє нерівномірне нанесення лаку на відбиток.

4040 **Спінювання фарби** (ru: вспенивание краски) – утворювання піни на поверхні фарби в фарбовому ящику, що спричиняє нерівномірне надходження фарби на валки фарбового апарата.

4041 **Сплав друкарський** (ru: сплав типографский) – металевий сплав для виробляння текстової друкарської форми високого друкування та вилитого стереотипу.

4042 **Споживач** (ru: потребитель) – підприємство чи організація; які використовують певну продукцію за її призначеністю.

4043 **Споживач видавничої продукції** (ru: потребитель издательской продукции) – приватні особи, підприємства, установи, організації.

4044 **Сполучальність шарів лакофарбового покриву** (ru: сочетаемость слоев лакокрасочного покрытия) – здатність шарів лакофарбового матеріалу утворювати покрив.

4045 **Спосіб безперервного пакування поземний** (ru: способ беспрерывной упаковки горизонтальный) – спосіб завтоматизованого (машинного) пакування, коли термосформоване олакування (основу) заповнюють продуктом (наприклад, йогуртом), а потім накривають накривкою – плівкою, фольгою або скомбінованим матеріалом, наклеюваними гарячим способом.

4046 **Спосіб виробляння паперу (картону) сухий** (ru: способ изготовления бумаги (картона) сухой) – виробляння паперу (картону) осадженням на рухому сітку попередньо диспергованих у повітряному потоці волокон із подальшим поверхневим проклеюванням, пресуванням і сушінням.

4047 **Спосіб виробляння трафаретної форми непрямий** (ru: способ изготовления трафаретной формы непрямой) – отримування друкувальних та прогалинних елементів трафаретної форми на тимчасовій підкладці з подальшим переношенням на основу трафаретної форми.

4048 **Спосіб виробляння трафаретної форми прямий** (ru: способ изготовления трафаретной формы прямой) – отримування друкувальних та прогалинних елементів трафаретної форми фотомеханічним способом на копіювальному шарі, нанесеному на основу трафаретної форми.

4049 **Спосіб виробляння трафаретної форми скомбінований** (ru: способ изготовления трафаретной формы комбинированный) – отримування друкувальних та прогалинних елементів трафаретної форми поєднанням прямого і непрямого способів.

4050 **Спосіб високих освітленостей** (ru: способ высоких освещенностей) – спосіб відтворювання напівтонових образів, коли частина світла під час фотографування оригі-

налу іде через растр, а інша – без нього, внаслідок чого на негативі білі ділянки образу виходять чорними, а на відбитку з друкарської форми – білими, вільними від растрових елементів. *Спосіб застосовний для вироблення негативів (фотоформ) для контурної (чорної) фарби у разі чотирифарбового високого і офсетного друкування.*

4051 **Спосіб друкування** (ru: способ печатания) – різновид поліграфічного процесу, характеризованого особливостями формування друкувального образу на друкарській формі і наношення його на задруковний матеріал. *За типом використовуваних друкарських форм та принципами формування на них друкувальних та прогалинних елементів розрізняють такі види с. д.: плоский, офсетний, високий, глибокий, високий офсетний, глибокий офсетний, флексографський, літографський, безрастровий офсетний, фототипний, металографський, скомбінований, трафаретний, електрографічний, термографічний, магнетний та електромагнетний, безконтактний (зокрема, струминний).*

4052 **Спосіб пакування** (ru: способ упаковки) – технологічний процес забезпечення зберігання продукції за допомогою визначених засобів механізації або ручних пристроїв, різних видів тари або пакувальних матеріалів. *Сукупність певних послідовних операцій пакування.*

4053 **Спотвореність градаційна** (ru: искажение градационное) – невідповідність (неоднаковість) градаційних характеристик образу на оригіналі і копіях (фотоформах, друкарських формах, відбитках).

4054 **Спотвореність кольорів градаційна** (ru: искажение цветов градационное) – зміна кольорів під час кольоровідтворювання через недосконалість градаційних властивостей використовуваних матеріалів.

4055 **Спотвореність на друкарській формі (відбитку) градаційна** (ru: искажение на печатной форме (оттиске) градационное) – невідповідність (неоднаковість) градаційних характеристик образів на друкарській формі та відбитку.

4056 **Спотвореність на оригіналі (відбитку) градаційні** (ru: искажение на оригинале (оттиске) градационное) – невідповідність (неоднаковість) градаційних характеристик образів на оригіналі та відбитку.

4057 **Спотвореність на оригіналі градаційна** (ru: искажение на оригинале градационное) – оглядово помітна втрата деталей образу на оригіналі, як правило, в його темних та світлих ділянках.

4058 **Спотвореність на фотоформі градаційна** (ru: искажение на фотоформе градационное) – невідповідність (неоднаковість) градаційних характеристик образів на оригіналі та фотоформі.

4059 **Справа** (ru: дело) – сукупність документів або документи, які стосуються одного питання або ділянки діяльності і вміщені в окрему обкладинку.

4060 **Справа архівна** (ru: дело архивное) – сфера діяльності, яка охоплює питання формування, комплектування, зберігання й користання архівних документів.

4061 **Спринтер** (ru: спринтер) – подовжена складена або склеєна коробка різноманітної конфігурації (прямокутна, ромбовидна, багатокутна).

4062 **Спроможність пропускна** (ru: способность пропускная) – міра обсягу роботи, виконаної комп'ютерною системою за визначений період часу.

4063 **Спуск** (ru: спуск) – 1) незадрукована частина початкової сторінки видання чи окремого розділу від верхнього краю сторінки до початку тексту, яка на всіх початкових сторінках видання повинна бути однакова; 2) пристрій, призначений для самопливного (гравітаційного) переміщування сипких і поштучних вантажів у похилому або доземному (вертикальному) напрямнику під дією власної ваги.

4064 **Спуск альбомний** (ru: спуск альбомный) – розташунок сторінок друкарської форми, за якого спинку видання розміщено при короткій стороні сторінки.

4065 **Спуск на шпальті** (ru: спуск на столбце) – незадрукована верхня частина початкової шпальти видання, підрозділу, твору в збірнику, утворена завдяки тому, що основний текст починається не від верхнього краю шпальти, а зі спуском. *Розмір с. на ш. повинен бути* однаковий *для всіх початкових шпальт видання (можливі* відхили в *один рядок) і дорівнювати 1/3 —1/4 від висоти шпальти.*

4066 **Спуск шпальт** (ru: спуск полос) – розміщеність шпальт видання на аркуші в такому порядку, щоб після його надрукування і сфальцювання можна було отримати зошит з правильною послідовністю сторінок.

4067 **Спуск шпальт альбомний** (ru: спуск полос альбомный) – специфічна розміщеність шпальт, за якої, на відміну від звичайного спуску, корінець видання розташовують вздовж ширини, а не висоти шпальти.

4068 **Стабілізатор** (ru: стабилизатор) – продукт або речовина, яка сповільнює окиснення, деструкцію та інші перетворювання влівкоутворювача без погіршення властивостей як самого лаку та емалі, так і покриву на їх основі. *Стабілізатори не повинні сповільнювати плівкоутворювання та змінювати колір плівки.*

4069 **Стабілізатор піни** (ru: стабилизатор пены) – речовина, що підвищує стійкість піни протягом певного часу.

4070 **Стабільність** (ru: стабильность) – тривкість гетерогенних систем щодо розшаровування.

4071 **Стадія кольоровідтворювання градаційна** (ru: стадия цветовоспроизведения градационная) – стадія формування градаційних властивостей кольороподілених образів.

4072 **Стала тоновідтворювання** (ru: постоянная тоновоспроизведения) – величина, що показує зміну деталі яскравості об'єкта фотографування у позитивному оптичному образі й визначається добутком усіх коефіцієнтів контрастності або середніх градієнтів на послідовних стадіях процесу тоновідтворювання.

4073 **Стандарт** (ru: стандарт) – нормативний документ, що регламентує параметри і якість конкретного продукту або режими і послідовність технологічного процесу. *Додержання стандарту є обов'язкове для всіх виробників.*

4074 **Стандарти видавничі** (ru: стандарты издательские) – нормативно-технічні документи, що регламентують видавничі процеси, оформлювання різних за типологічними характеристиками видань та окремих елементів видання.

4075 **Стандартування** (ru: стандартизация) – встановлювання і застосовування правил, щоб упорядкувати діяльність у певній галузі з користю для всіх зацікавлених сторін за їх участю. *Зокрема, щоб досягнути загальну оптимальну економію за умови додержання функційних умов і вимог техніки безпеки.*

4076 **Станція графічна** (ru: станция графическая) – робоча станція, орієнтована на розв'язання задач машинної графіки.

4077 **Станція робоча** (ru: станция рабочая) – частина комп'ютерної системи, якою керує оператор, наприклад, редакторський термінал.

4078 **Станція робоча обчислювальної системи** (ru: станция рабочая вычислительной системы) – проблемно зорієнтований комплекс периферійних пристроїв, що забезпе-

чує зв'язок користувача з центральною комп'ютера і розв'язання прикладних задач ■ автономному режимі або у складі обчислювальної системи.

4079 **Станція термінальна** (ru: станция терминальная) – сукупність функційно зв'язаних периферійних пристроїв, яка забезпечує взаємодію та оброблення даних окремого користувача термінальної системи, локальної обчислювальної мережі або віддаленого комп'ютера через засоби телеоброблення даних.

4080 **Старіння лакофарбового покриву** (ru: старение лакокрасочного покрытия) – процес незворотнього в часі змінювання будови та (або) складу лакофарбового покриву.

4081 **Старіння матеріалу світлочутливого** (ru: старение материала светочувствительного) – незворотнє самовільне змінювання основних властивостей фоточутливого матеріалу (світлочутливість, вуаль, контраст) через тривале зберігання.

4082 **Старіння образів срібловмісних** (ru: старение изображений, содержащих серебро) – незворотнє самовільне змінювання кольору та контрасту образів, зроблених на срібловмісних фотоматеріалах через тривале зберігання, наприклад, архівних матеріалів.

4083 **Старіння паперу (картону)** (ru: старение бумаги (картона)) – незворотнє змінювання властивостей паперу (картону), особливо механічної міцності через тривале зберігання.

4084 **Старіння фотополімерних друкарських пластин** (ru: старение фотополимерных печатных пластин) – незворотнє самовільне змінювання основних властивостей фотополімерного шару формних пластин (світлочутливість, еластичність) через тривале зберігання.

4085 **Стаття вступна** (ru: статья вступительная) – елемент довідково-допоміжного апарату видання у формі оригінальних матеріалів, які подають перед текстом видання (найчастіше – зібрання творів, збірника), щоб допомогти читачеві глибше зрозуміти зміст, правильно його засвоїти, отримати потрібні попередні відомості. ***Див. також апарат видання науково-допоміжний***.

4086 **Стаття редакційна** (ru: статья редакционная) – написана від імені редакції[1] періодичного видання стаття, в якій сформульовано думку редакції з того чи іншого приводу.

4087 **Стаття словникова** (ru: статья словарная) – структурна частина словника, присвячена одній темі, складена із

заголовкового (ключового) слова, яке визначає тему, і власне тексту.

4088 **Статут** (ru: устав) – офіційне видання – звід правил, які регулюють принципи організації та порядок діяльності.

4089 **Стелаж** (ru: стеллаж) – багатоярусні пристрої для зберігання вантажів на складі. За типом поділяють на гравітаційні, карусельні, елеваторні тощо; за матеріалом, з якого їх вироблено, – на металеві, дерев'яні, залізобетонні тощо; за конструкцією – на розбірно-складанні і нерозбірні.

4090 **Стереотип** (ru: стереотип) – вторинна друкарська форма, що її отримують з матриці (виливанням, витисканням, гальванічним відкладанням на матрицю) для збільшення накладотривкості оригінальної друкарської форми чи (і/або) одночасного друкування великого накладу видання на різних поліграфічних підприємствах.

4091 **Стерилізування** (ru: стерилизация) – обробляння харчових продуктів температурою 112–120 °C, щоб знищити в них хвороботворні мікроби.

4092 **Стирання палітурки** (ru: истирание переплета) – зменшування товщини палітурного (покривного) матеріалу палітурки в місцях тертя з іншою поверхнею.

4093 **Стирання паперу** (ru: истирание бумаги) – зменшування товщини паперу (іноді до нуля) в місцях тертя з будь-якою поверхнею.

4094 **Стирання фарби на відбитку** (ru: истирание краски на оттиске) – зменшування кількості фарби на відбитку в місцях тертя з будь-якою поверхнею.

4095 **Стібок затяжний** (ru: стежок затяжной) – стібок або ґудз, який виконують в кінці зшивання кожного зошита для його єднання з попереднім.

4096 **Стійкість піни** (ru: стойкость пены) – здатність піни зберігатися протягом певного часу.

4097 **Стіл підіймальний** (ru: стол подъемный) – механізм, призначений підіймати вантажі на потрібну висоту за рахунок користання важільних, гідравлічних і пневматичних пристроїв.

4098 **Стіл ретушувальний** (ru: стол ретушерский) – стіл з матовою скляною поверхнею і нижнім підсвічуванням, призначений для ретушування фотоформи й оригіналу.

4099 **Стіл складальний** (ru: стол наборный) – стіл для ручного складання з похилою верхньою дошкою та висувними складальними касами.

4100 **Стінка торцева** (ru: стенка торцовая) – стінка, розташована за шириною ящика, що обмежує ящик у довжині.

4101 **Стінка ящика бокова** (ru: стенка ящика боковая) – стінка, розташована за довжиною ящика і обмежує ящик у ширині.

4102 **Стіс паперу (картону) метричний** (ru: стопа бумаги (картона) метрическая) – одиниця відліку аркушів паперу (картону), яка дорівнює 1000 аркушів.

4103 **Стопа паперу** (ru: стопа бумаги) – див. ***стіс паперу***.

4104 **Сторінка** (ru: страница) – один бік аркуша документа.

4105 **Сторінка видання** (ru: страница издания) – один бік аркуша паперу у виданні.

4106 **Сторінка видання ненумерована** (ru: страница издания ненумерованная) – сторінка з текстом або ілюстраціями без колонцифри, та, що не увійшла до загальної пагінації видання. *Зазвичай, с. в. н. містить оглав, передвипускові і випускові дані, макет анотованої каталожної картки, текст рекламних повідомин. Див. також* ***сторінка видання пронумерована***.

4107 **Сторінка видання пронумерована** (ru: страница издания пронумерованная) – сторінка, номер якої увійшов до загальної або часткової пагінації видання, незалежно від того, чи стоїть на ній колонцифра, чи не стоїть. *За технічними правилами колонцифру знімають з кінцевих і, в деяких випадках, з початкових шпальт. Див. також* ***сторінка видання ненумероована***.

4108 **Сторінка кінцева** (ru: страница конечная) – остання сторінка видання чи його складової частини. *Розрізняють с. к. розділу, параграфу, видання.*

4109 **Сторінка початкова** (ru: страница начальная) – перша сторінка видання чи його рубрики.

4110 **Сторінка права** (ru: страница правая) – сторінка книжки, як правило, з непарним номером.

4111 **Сторінка складання** (ru: полоса набора) – область, яку займає текст на сторінці.

4112 **Сторінка сліпа** (ru: страница слелая) – сторінка видання, надрукована сліпим друком, зазвичай, на одній зі сторін паперового аркуша.

4113 **Сторінка спускова** (ru: страница спусковая) – початкова сторінка, що починається зі спуску.

4114 **Сторінка тематична** (ru: страница тематическая) – добірка чи публіцистична стаття, що займає цілу сторінку видання.

4115 **Сторінка титульна паралельна** (ru: страница титульная параллельная) – друга титульна сторінка з текстом іншою мовою.

4116 **Сторінка титульного аркуша лицева** (ru: страница титульного листа лицевая) – перша сторінка титульного аркуша. *Вона слугує носієм частини виходових відомостей видання (імені автора, назви, підзаголовкових даних, виходових даних). Див. також* **аркуш титульний**.

4117 **Сторінки у виданні білі** (ru: страницы в издании белые) – незадруковані сторінки видання, які не відповідають макету.

4118 **Страхування** вантажів (ru: страхование грузов) – один з найважливіших видів транспортного страхування, коли страхують перевізний вантаж. *Умови с. в. можуть бути різні – з відповідальністю за всі ризики, з відповідальністю за аварію, без відповідальності за пошкодження, крім випадків катастроф.*

4119 **Стретч** (ru: стретч) – споживчкова тара у вигляді здвоєного картонного бланка з фігурним вікном, в якій поміщають пакований об'єкт. *Закривають або закріплюють термозсідавою або розтяжною плівкою.*

4120 **Стрижень** (ru: стержень) – смужка паперу чи тканини, яку використовують для приклеювання ілюстрації чи форзаца до зошита. *Див. також* ***блок книжкоеий***.

4121 **Стрижень альбому** (ru: стержень альбома) – аркуш паперу, сфальцьований у вигляді гармошки, у згини якого закріплюють аркуші альбому.

4122 **Стример** (ru: стриммер) – назбирувач на магнетній стрічці, який працює в безупинному режимі і забезпечує записування і зчитування даних з магнетної стрічки суцільним потоком без зонних проміжків.

4123 **Стрічка барвильна** (ru: лента красящая) – стрічка з барвильною речовиною, застосовна у друкувальних пристроях.

4124 **Стрічка каптальна** (ru: лента каптальная) – бавовняна, напівшовкова чи шовкова стрічка з потовщеним краєм, яку наклеюють на краї корінця обрізаного блока.

4125 **Стрічка липка** (ru: лента самоклеящая) – стрічка з нанесеним на неї шаром клею постійної липкості.

4126 **Стрічка магнетна до комп'ютера** (ru: лента магнитная для компьютера) – машинний носій даних, вироблений як стрічка з намагнечуваним шаром і призначений для записування, зберігання та зчитування даних у формі ділянок із заданим напрямком намагнетованості.

4127 **Стрічка резистивна** (ru: лента резистивная) – барвильна стрічка термографічних друкувальних пристроїв, за допомогою нагрівання якої образ переноситься на папір.

4128 **Стрічка-закладка** (ru: лента-закладка) – див. ***лясе***.

4129 **Строк** (ru: срок) – установлений, визначений відтинок часу. *Див. також* ***термін***.

4130 **Строп (канат, пас)** (ru: строп (канат, ремень)) – гнучкий вантажозахоплювальний пристрій, призначений для підвішування вантажу на гаку крана.

4131 **Структура паперу (картону)** (ru: структура бумаги (картона)) – взаємний розташунок та зв'язок складників у папері (картоні).

4132 **Структура циклу виконавчого механізму** (ru: структура цикла исполнительного механизма) – розподіл кінематичного циклу виконавчого механізму на фази вистою і руху, а кожної фази руху – на незалежні частини.

4133 **Структурометрія фотографічна** (ru: структурометрия фотографическая) – розділ наукової фотографії, що вивчає здатність фотографічних матеріалів реєструвати і відтворювати малі ділянки об'єкта фотографування.

4134 **Ступінь вибірності проявляння фотографічного матеріалу** (ru: степень избирательности проявки фотографического материала) – відношення швидкостей проявляння зекспонованого і неекспонованого фотографічного матеріалу заданого ступеня прояву.

4135 **Ступінь вогнетривкості** (ru: степень огнестойкости) – унормована характеристика вогнетривкості будинків і споруд, що визначається межею вогнетривкості основних будівельних конструкцій.

4136 **Ступінь помелу маси для вироблення паперу (картону)** (ru: степень помола массы для изготовления бумаги (картона)) – характеристика маси, що визначається її здатністю до зневоджування.

4137 **Ступінь перетиру друкарської фарби низька** (ru: степень перетира печатной краски низкая) – наявність у фарбі грубих нерозтертих частинок пігменту (конгломератів, грудок), які перевищують визначений розмір.

4138 **Ступінь проклейки паперу низька** (ru: степень проклейки бумаги низкая) – занижена проклейка паперу в порівнянні з унормованими показниками, що робить папір менш вологоміцним.

4139 **Ступінь проклеювання паперу (картону)** (ru: степень проклейки бумаги (картона)) – показник опору проник-

нення води, туші або чорнила і їх розтікання по поверхні паперу (картону).

4140 **Ступінь прояву** (ru: степень проявления) – результат проявлення, за якого характеристична крива фотографічного матеріалу набуває заданої форми або заданого розташунку відносно осі логарифмів експозиції.

4141 **Стягування клейового шва** (ru: стяжка клеевого шва) – зменшування об'єму клею в процесі тужавіння.

4142 **Суб'єкт дії** (ru: субъект действия) – те саме, що ***учасник дії активний***.

4143 **Сумісність лакофарбового матеріалу з поверхнею** (ru: совместимость лакокрасочного материала с поверхностью) – здатність лакофарбового матеріалу утримуватися на поверхні без появи небажаних ефектів.

4144 **Суміщування образів** (de: Register, Passer; en: register; fr: réperage; ru: приводка) – забезпечування точного розміщення образів з лицьового та зворотного боків задруковного матеріалу

4145 **Суміщування фарб** (ru: совмещение красок) – точне накладання кожної чергової фарби на задруковуваному матеріалі відносно відбитка попередньої фарби, що забезпечує правильне передання кольорів оригіналу.

4146 **Суперобкладинка** (ru: суперобложка) – додаткова обкладинка з клапанами, що прикриває палітурку чи обкладинку, нез'єднану з нею. *Див. також:* ***обкладинка, оформа видання зовнішня***.

4147 **Сушіння клейового шару** (ru: сушка клеевого слоя) – видаляння летких речовин із клейового шару перед склеюванням.

4148 **Сушіння лакофарбового покриву** (ru: сушка лакокрасочного покрытия) – технологічна операція витримування пофарбованої поверхні певний час за певну температуру, щоб зформувати лакофарбовий покрив.

4149 **Сушіння лакофарбового покриву гаряче** (ru: сушка лакокрасочного покрытия горячая) – сушіння лакофарбового покриву із застосовуванням додаткового нагрівання.

4150 **Сушіння лакофарбового покриву природне** (ru: сушка лакокрасочного покрытия естественная) – сушіння лакофарбового покриву за температуру навколишнього повітря.

4151 **Сушіння лакофарбового покриву радіаційно-хімічне** (ru: сушка лакокрасочного покрытия радиационно-химическая) – сушіння лакофарбового покриву під дією потоку пришвидшених електронів.

4152 **Сушіння лакофарбового покриву фотохімічне** (ru: сушка лакокрасочного покрытия фотохимическая) – сушіння лакофарбового покриву під дією ультрафіолетового проміння.

4153 **Сушіння паперу (картону)** (ru: сушка бумаги (картона)) – вилучання вологи із паперу (картону) випаровуванням.

4154 **Сушіння тари** (ru: сушка тары) – процес видаляння із тари рідинної фази (зменшування ступеня вологості тари) термічним способом.

4155 **Сушіння фотографічного матеріалу** (ru: сушка фотографического материала) – остання операція хіміко-фотографічного обробляння, внаслідок якої видаляється волога, що міститься у фотоматеріалі.

4156 **Схвалення оригіналу** (ru: одобрение оригинала) – письмове рішення про прийняття авторського оригіналу на виробництво на підставі ознайомлення редакції (редактора) з авторським оригіналом, висновками редакції (редактора) та рецензентів.

4157 **Схема** (ru: схема) – ілюстрація, яка за допомогою умовних графічних познак передає сутність будови прадмета або системи, характер процесу, руху, структуру тощо. *Див. також:* ***ілюстрація науково-пізнаеальна***.

4158 **Схоронювання відходів** (ru: захоронение отходов) – процес збирання, вивозіння і депонування твердих побутових відходів на спеціальних полігонах, де забезпечують захист ґрунту і довкілля від відходів на тривалий час.

4159 **Табель-календар** (ru: табель-календарь) – аркушеве видання календаря-щорічника з переліком днів року, розташованих за місяцями у вигляді таблиці.

4160 **Табер** (ru: табер) – інструмент і метод випробовування матеріалів типу папір, картон на опір згинанню (жорсткість). Жорсткість вимірюють ■ мН/м.

4161 **Таблиця** (ru: таблица) – особлива форма передавання змісту твору, яку відрізняє від текстової організація слів і чисел в колонки (графи) і поземні (горизонтальні) рядки, де кожний елемент слугує одночасно складовою частиною і рядка, і колонки. *Див. також:* ***заголовки граф, заголовок таблиці нумераційний, заголовок таблиці тематичний, прографка, хвіст таблиці***.

4162 **Таблиця відкрит**а (ru: таблица открытая) – таблиця без облямовувальних лінійок ■ боків і знизу.

4163 **Таблиця закрита (глуха таблиця)** (ru: таблица закрытая (глухая таблица)) – таблиця, облямована лінійками з чотирьох боків *Т. з. найчастіше трапляються у компактних виданнях довідкового характеру з різноманітною версткою, щоб підкреслити відокремленість таблиці від тексту, а також у виданнях з дрібними таблицями, які заверстують в облямо́вання.*

4164 **Таблиця клаптикова** (ru: таблица лоскутная) – таблиця, що займає частину сторінки видання.

4165 **Таблиця поперечна** (ru: таблица поперечная) – таблиця, завврстана «лежачи» – перпендикулярно до рядків основного тексту.

4166 **Таблиця розгорнута** (ru: таблица распашная) – таблиця, що починається на лівій сторінці розвороту і продовжується на правій. *Розрізняють т. р. повздовжні, поперекові, шпальтові, латкові.*

4167 **Таблиця сторінкова** (ru: таблица страничная) – таблиця, що займає цілу сторінку видання.

4168 **Тавро** (ru: клеймо) – друк, знак, який ставлять на транспортній тарі.

4169 **Тавро ВТК** (ru: клеймо ОТК) – знак гарантованої якості, інспекторський штамп відділу твхнічного контролю.

4170 **Тактограма машини** (ru: тактограмма машины) – схвма узгодженості переміщвнь робочих органів машини залвжно від їх положин.

4171 **Талер** (ru: талер) – частина друкарської машини, на якій закріплюють друкарську форму.

4172 **Тамподрук** (ru: тампопвчать) – див. ***друкування тампонне*.**

4173 **Тамподрукування** (de: Tampondruck; en: tampon printing; fr: impression au tampon de caoutchouc; ru: тампопечать) – друкування через пружно-еластичний тампон з форми, глибокого способу друкування

4174 **Тангер** (ru: тангер) – діапозитив з левною тональністю (10–90 % крапок), використовний для тлових оформчих елвментів.

4175 **Тара** (ru: тара) – елемент чи (і/або) різновид пако́вання для розміщування продукції, транспортування, складування та інших логістичних операцій (наприклад, пляшки, пачки, пакети, ящики, бочки, контейнери, піддони тощо). *Т. поділяють на: дерев'яну, металеву, скляну, скомбіновану; крупно- і малогабаритну; жорстку, м'яку і напівжорст-*

ку; нерозбірну, розбірну, складанну і розбірно-складанну; закриту, відкриту, герметичну (ізометричну – зберігає задану температуру протягом певного часу; ізобаричну – зберігає заданий тиск) і негерметичну. За функційною призначеністю т. поділяють на транспортну і споживчу. Окрему групу становить тара-обладдя, тобто виріб для розміщування, транспортування, зберігання і продавання з нього товарів методом самообслуговування. За умовами використовування т. поділяють на виробничу, інвентарну і складську. Виробнича т. – для внутрізаводських чи (і/або) логістичних операцій. Інвентарна т. – це обігова т., вона є власність підприємства і має бути вернена власникові. Складська т. призначена, щоб приймати, розміщувати, зберігати і комплектувати продукцію на складі. Маса власне т. чи (і/або) транспортного засобу – це різниця маси брутто (сумарна маса вантажу і т.) і маси нетто (чиста маса вантажу).

4176 **Тара аерозольна** (ru: тара аэрозольная) – ізобарична тара з розпорошувальним клапаном, що надає продукції під час її застосовування аерозольного стану.

4177 **Тара багатообігова** (ru: тара многооборотная) – транспортна тара, показники міцності якої розраховані на її багаторазове використовування. *Т. б. призначена для багаторазового використовування ■ процесі доправляння продукції, може бути інвентарна, коли вона належить конкретному підприємству і її треба вертати йому.*

4178 **Тара багатоцільової призначеності** (ru: тара многоцелевого назначения) – тара, яка може бути використана для транспортування і зберігання різних вантажів.

4179 **Тара видувна полімерна** (ru: тара выдувная полимерная) – транспортна (бочки, барабани, каністри) і споживкова (банки, пляшки, туби) тара, що її виробляють методом роздування розігрітої полімерної трубчастої заготованки (преформи) повітрям у відповідній формі.

4180 **Тара виробнича** (ru: тара производственная) – тара, використовна під час організування виробничого процесу на одному або кількох підприємствах і не призначена для продавання продукції в роздрібній торгівельній мережі.

4181 **Тара виробнича (цехова)** (ru: тара производственная (цеховая)) – тара, призначена для зберігання, переміщування та складування вантажів на виробництві.

4182 **Тара виробнича спеціальна** (ru: тара производственная специальная) – виробнича тара, призначена для певних вантажів чи для певних умов експлуатування.

4183 **Тара виробнича універсальна** (ru: тара производственная унивврсальная) – виробнича тара, призначена для розміщування різних видів вантажів.

4184 **Тара відкрита** (ru: тара открытая) – тара, конструкція якої не передбачає накривки.

4185 **Тара герметична** (ru: тара гермвтичная) – тара, конструкція якої забезлечує непроникність газів, пари і рідин.

4186 **Тара ґратчаста** (ru: тара решетчатая) – тара, дталі якої з'єднані між собою з визначеними проміжками.

4187 **Тара групова** (ru: тара групповая) – тара, призначена для левної кількості продукції.

4188 **Тара для авіалеревозіння** (ru: тара для авиаперввозок) – спеціальна тара, призначена для вантажного лвревозіння авіатранспортом.

4189 **Тара для виставляння на вітрині** (ru: тара для показа на витрине) – тара, в якій показують товар на вітринах крамниць, виставках.

4190 **Тара для морського перевозіння** (ru: тара для морских перевозок) – спвціальна тара, лризначена для пervозіння вантажів морським шляхом.

4191 **Тара для роздрібної торгівлі** (ru: тара для розничной торговли) – див. ***опакóвання.***

4192 **Тара для скидання з літака** (ru: тара для сбрасывания с самолета) – спеціальна тара, призначена, щоб доправляти вантажі скиданням з літака.

4193 **Тара екслортна** (ru: тара экспортная) – тара для транспортування вантажів у зарубіжжя.

4194 **Тара жорстка** (ru: тара жесткая) – тара, що нв змінює форму і розміри під час її наповнювання.

4195 **Тара закрита** (ru: тара закрытая) – тара, конструкція якої передбачає наявність накривки або іншого засобу закривання.

4196 **Тара зуніфікована** (ru: тара унифицированная) – тара різних видів і типорозмірів зведена до єдиного стандартного модуля.

4197 **Тара ізобарична** (ru: тара изобарическая) – гермвтична тара, в якій зберігається заданий тиск.

4198 **Тара ізотермічна** (ru: тара изотвермическая) – тара, всередині якої збврігається задана темпвратура протягом визначеного часу.

4199 **Тара імпортна** (ru: тара импортная) – тара, яка надійшлв ■ продукцією з-за кордону.

4200 **Тара інвентарна** (ru: тара инвентарная) – багатообігова тара, яка належить конкретному підприємству і має бути вернвна цьому підприємству.

4201 **Тара індивідуальна** (ru: тара индивидуальная) – тара, призначена на одиницю продукції.

4202 **Тара каркасна** (ru: тара каркасная) – виробнича тара ■ кутовими стояками із замкнутими верхніми та нижніми зв'язками.

4203 **Тара конічна** (ru: тара коническая) – виробнича тара, що має форму ящика ■ похилими стінками, що дає змогу укладати її одну в іншу.

4204 **Тара контурна** (ru: тара контурная) – споживчкова порційна тара, одноразова, продукція в якій зафіксована у визначеному розташунку і яку виймають протисканням чи розриванням тари.

4205 **Тара крихка** (ru: тара хрупкая) – тара, чутлива до дії динамічних навантаг.

4206 Тара **крулногабаритна** (ru: тара крупногабаритная) – транспортна тара, розміри якої перевищують 1200×1000×1200 мм.

4207 **Тара м'яка** (ru: тара мягкая) – тара, форма і розміри якої змінюються під час її наповнювання.

4208 **Тара малогабаритна** (ru: тара малогабаритная) – транспортна тара, розміри якої не пврввищують 1200×1000×1200 мм.

4209 **Тара на заморожені продукти** (ru: тара для мороженных продуктов) – спеціальна тара, призначвна для зберігання, перевозіння і продавання заморожених продуктів.

4210 **Тара на промислову продукцію** (ru: тара для промышлвнной продукции) – тара, призначена для транспортування і зберігання промислової продукції.

4211 **Тара на харчові продукти** (ru: тара для пищввых продуктов) – тара, призначена для транспортування і зберігання харчової продукції.

4212 **Тара на хімічні продукти** (ru: тара для химических продуктов) – спеціальна тара для зберігання і транспортування хімічних продуктів.

4213 **Тара нерозбірна** (ru: тара нвразборная) – тара з нерозбірними нерухомими з'єднинами складових частин.

4214 **Тара обігова** (ru: тара оборотная) – тара, яка побувала в користуванні і використовна повторно.

4215 **Тара паперова** (ru: тара бумажная) – пакувальні вироби з папвру: мішки, пакети, конверти, коробки, стакани, оболонки для загортання кондитерських і молочних продуктів тощо.

4216 **Тара плодоовочева** (ru: тара плодоовощная) – тара дляназбирування, транспортування і зберігання плодів і овочів.

4217 **Тара подарункова** (ru: тара подарочная) – споживчкова тара, художньо-конструкторський викін якої підкреслює призначеність продукції як подарунка, сувеніра.

4218 **Тара подвійна** (ru: тара двойная) – транспортна тара з гнучкого матеріалу (поліетилену), що її поміщають в ящик із гофрокартону, бочку, картонний навивний барабан тощо, щоб надати їм механічної жорсткості. Внутрішні пакети одноразові, а зовнішня жорстка тара багаторазова. *Широко застосовна для транспортування продукції в межах підприємства, від одного підприємства до іншого, в мережі громадського харчування.*

4219 **Тара порційна** (ru: тара порционная) – споживчкова тара, яка забезпвчує користання продукції заданими дозами.

4220 **Тара прозора** (ru: тара прозрачная) – тара, матеріал якої дає змогу бачити продукцію, не розкриваючи тари.

4221 **Тара разова** (ru: тара разовая) – тара, призначена для одноразового користання. Інша назва – ***тара необігова.***

4222 **Тара розбірна** (ru: тара разборная) – тара багаторазового використовування, конструкція і властивості якої дають змогу розбирати її на окремі частини і знову складати, не порушуючи складових частин і знову надавати їй попередньої форми. Інші назви – ***тара складанна, тара розбірно-складанна.***

4223 **Тара сітчаста** (ru: тара свтчатая) – виробнича тара, яка має сітчасті стінки.

4224 **Тара складська** (ru: тара складская) – тара, застосовна на складах підприємств для транспортування товарів до робочих місць, доправляння і зберігання сировини, напівфабрикатів і готової продукції. *Як т. с. використовують дерев'яні суцільні і ґратчасті, пластмасові, металеві ящики, піддони, а також коробки із згофрованого картону.*

4225 **Тара скляна** (ru: тара стеклянная) – узагальнена назва усіх пакувальних виробів із скла: пляшки, фляги, банки, флакони, пляшечки тощо.

4226 **Тара скомбінована** (ru: тара комбинированная) – тара, вироблена з двох чи більше різних матеріалів.

4227 **Тара споживча** (ru: тара потрвбительская) – тара, що надходить до споживача з продукцією і не виконує функції транспортної тари.

4228 **Тара стоякова** (ru: тара стоечная) – виробнича тара, складвна з основи зі стояками без замкнутих верхніх зв'язків. Інша назва – ***стояковий піддон.***

4229 **Тара транспортна** (ru: тара транспортная) – тара, що утворює самостійну транспортну одиницю. *В т. т. матеріали і продукцію перевозять і зберігають у процесі переміщування від виробника до споживача.*

4230 **Тара універсальна** (ru: тара унивврсальная) – тара, призначена для розміщування і транспортування різних видів продукції.

4231 **Тара штабельна** (ru: тара штабельная) – тара, конструкція та показники міцності якої дають змогу складати її в стійкий штабвль.

4232 **Тара щільна** (ru: тара плотная) – тара, деталі якої з'єднані між собою без проміжків.

4233 **Тара ящикова** (ru: тара ящичная) – тара, що має форму ящика.

4234 **Тара-обладдя** (ru: тара-оборудование) – сітчасті контейнери, призначені для транспортування, зберігання і реалізування продукції, пакованої в споживчу тару. *Може бути на коліщатках і без них,* бвзпосередньо в залах крамниць без продавця, супермаркетах.

4236 **Твердість лакофарбового покриву** (ru: твердость лакокрасочного покрытия) – здатність лакофарбового покриву чинити опір мвханічним діям: вминанню, дряпанню, тертю тощо.

4237 **Тверднення клею** (ru: затвердввание клея) – тужавіння термореактивного клею внаслідок, в першу чергу, хімічних реакцій; структурування, прищеплювання, поліконденсування, полімеризування тощо під впливом тиску, тепла, проміння, хімічних додатків і спрямоване на досягнення заданої міцності.

4238 **Твір, випущений у світ** (ru: произввдение, выпущенное в свет) – твір вважають випущеним у світ (опублікованим), якщо його видано, публічно виконано, публічно показано, передано по радіо чи телвбаченню вбо будь-яким іншим способом повідомлвно невизначеному колу осіб.

4239 **Твори вибрані** (ru: произведения избранные) – однотомне чи багатотомне видання, що містить частину найзначніших, відібраних за певними засадами творів одного чи кількох авторів.

4240 **Твори літературні і художні** (ru: произведвния литературныв и художественные) – усі твори в галузі літератури, науки і миствцтва, яким би засобом і в якій би формі вони не були виражені. *До них належать книжки, брошури й інші письмові твори, лекції, звернення, проповіді й інші подібного роду твори; драматичні і музично-драматичні твори; хореографічні твори і пантоміми, музичні твори з текстом або без тексту; кінематографічні твори, до яких дорівнюють твори, виражені засобом, подібним кінематографії; малюнки, твори живопису, архітектури, скульптури, графіки і літографії; фотографічні твори, до яких дорівнюють твори, виражені засобом, подібним фотографії; твори ужиткового мистецтва; ілюстрації, географічні карти, плани, ескізи і пластичні твори, що належать до географії, архітектури або інших наук.*

4241 **Тези доповідей наукової конференції (з'їзду, симпозіуму)** (ru: тезисы докладов научной конфвренции (съезда, симпозиума)) – науковий неперіодичний збірник матеріалів попереднього характеру, таких як анотації, рвферати доповідвй чи повідомин, опублікованих до початку конференції.

4242 **Тека** (ru: папка) – виріб із жорстких видів картону у вигляді палітурки, який можв мати скріплювальний пристрій і призначений для зберігання ділових паперів, листів, малюнків тощо.

4243 **Тека адресна** (ru: папка адресная) – тека, перважно складена чи зварена з полімерних плівок, яка має на вврхній палітурці напис, виконаний витисканням, або металеві накладки для гравіювання дарчого напису.

4244 **Тека нотна** (ru: папка для нот) – тека дня зберігання нотних зошитів, яка може мати клапани, зав'язки і тисниво на верхній палітурці.

4245 **Тека палітурна** (ru: папка переплетная) – додатковв зовнішнє критво з кишенями для вставляння виробів.

4246 **Текст** (ru: текст) – 1) частина видання, що містить інформацію, зображену за допомогою пввного набору знаків; 2) мовна інформація, зафіксована будь-яким видом письма чи будь-якою системою звукозаписування. *Т.* –

основна частина літературного твору без рисунків, креслеників, графіків, таблиць, виводів тощо.

4247 **Текст видруко́вний** (ru: текст распечатываемый) – набір графічних знаків, ілюстрацій та керувальних знаків, призначвний для виводжвння на друкувальні пристрої.

4248 **Текст видруковуваний** (ru: текст распечвтываемый) – текст, що перебуває в процвсі видруковування як об'єкт дії.

4249 **Текст для читання незручний** (ru: текст для чтения неудобный) – текст, надрукований на кольоровому тлі або на образі, читати якого важко чврез малу величину контрасту, неправильно вибрані кегель, гарнітури, довжини рядка, інтврліньяж, наявності лорваного вічка та ін. причин.

4250 **Текст додатковий** (ru: текст дополнительный) – текстовий матеріал у виданні, який нв належить до складу основного тексту, але пояснює його.

4251 **Текст друкований** (ru: текст пвчатаемый) – текст, що пвребуває в процесі друкування як об'єкт дії.

4252 **Текст зрепродукований** (ru: текст репродуцированный) – твкст, відтворвний будь-яким способом ***репродукування***.

4253 **Текст лекцій** (ru: текст лекций) – навчальне видання повного викладу твм навчальної дисципліни, визначвної програмою. *Див. також* ***видання навчальне***.

4254 **Текст надрукований** (ru: текст напечатанный) – текст, відтворений будь-яким способом друкування.

4255 **Текст основний** (ru: текст основной) – текст, що передає зміст видання та займає основний обсяг.

4256 **Текст паралельний** (ru: текст параллельный) – текст того самого твору різними мовами в дво- або багатотомному виданні, що надруковано паралвльно.

4257 **Текст простий** (ru: текст простой) – твкст, що не містить складних елементів: таблиць, формул, слів, та словосполук чужими мовами, посилок, бібліографічних описів, різноманітних виокрвмлень, внутрітвкстових заголовків тощо.

4258 **Текст репродукований** (ru: текст репродуцируемый) – текст, що пврвбуває в процесі ***репродукування*** як об'єкт дії.

4259 **Текст сформатований** (ru: текст форматированный) – твкст документа, поданий відповідно до інструкцій подавання тексту на носії даних.

4260 **Текст форматований** (ru: твкст форматирувмый) – текст, що пвребуває в процесі форматування як об'єкт дії.

4261 **Текстівка** (ru: твкстовка) – підпис під ілюстрацією у виданні.

4262 **Текстологія** (ru: твкстология) – практична галузь літературознавства, яка на основі знань з циклу наукових філологічних дисциплін розробляє принципи і методику визначання основного тексту, пвревіряння його за першоджервлами, виправляння в ньому хиб, помилок, довільних змін, внвсених всупервч волі та задуму автора.

4263 **Температура відшаровування кінофотоматеріалів** (ru: температура отслаиввния кинофотоматериалов) – температура, за якої вмульсійний або інший із шарів кінофотоматеріалу відокремлюється у вигляді шкірочки від основи.

4264 **Температура деформування кінофотоматеріалів** (ru: твмпература деформации кинофотоматериалов) – температура кінофотоматеріалів, за якої з'являються перші видні зміни фізичної структури емульсійного або іншого шарів кінофотоматеріалу.

4265 **Температура колірна** (ru: температура цветовая) – твмпература чорного тіла, за якої його випроміниво має ту саму кольоровість, що й розглядане тіло.

4266 **Температура плавлення кінофотоматеріалів** (ru: температура плавлвния кинофотоматериалов) – температура, за якої відбувається плавлення одного із шарів кінофотоматвріалу.

4267 **Температура сушіння клейового шару** (ru: температура сушки клеевого слоя) – температура, яка забезпвчує формування клеєвої з'єднини із заданими властивостями.

4268 **Температура сушіння лакофарбового покриву** (ru: температура сушки лакокрасочного покрытия) – температура, яка забезпечує формування лакофарбового покриву із заданими властивостями

4269 **Теплотривкість кінофотоматеріалів** (ru: теплостойкость кинофотоматериалов) – здатність кінофотоматеріалів витримувати нагрівання в заданих умовах бвз зміни фізичного ствну емульсійного і допоміжного шарів і фотографічних властивостей.

4270 **Термін зберігання документів** (ru: срок хранения докумвнтов) – термін, установлений для зберігання докумвнтів, заввршених діловодством, до призначення їх на знищення.

4271 **Термін зберігання документів у відомчому архіві** (ru: срок хранвния документов в ведомственном архиве) –

установлвний законом термін перебування документів у відомчому архіві до пвредання на державне зберігання.

4272 **Термін зберігання клею** (ru: срок хранения клея) – проміжок часу, протягом якого клей чи його окремі частини зберігають задані показники якості.

4273 **Термін служби лакофарбового покриву** (ru: срок службы лакокрасочного покрытия) – час, протягом якого лакофарбовий покрив зберігає задані властивості.

4274 **Термін[1]** (ru: термин) – слово чи словосполука, що означає спвціальне поняття.

4275 **Термін[2]** (ru: срок) – установлений, визначений момент часу. *Див. також* ***строк.***

4276 **Термінал** (ru: терминал) – комплвкс пристроїв, розташованих в кінцевому проміжному пункті транспортної мережі, що забезпвчує взаємодію різних видів транспорту загального користування під час перевозіння вантажів, пасажирів, багажу тощо.

4277 **Термінал контейнерний (контейнерний пункт)** (ru: терминал контвйнерный (контейнерный пункт)) – комплекс споруд і технічних пристроїв транспортного підприємства загального користвння, торгового або промислового підприємств тощо, організаційно взаємопов'язаних і призначених для користання логістичних операцій, пов'язаних з прийманням, перевантажуванням, зберіганням, сортуванням контейнврів, а також з комерційно-інфіормаційним обслуговуванням вантажовідправників, вантажоотримувачів, перввізників тощо.

4278 **Термінал користувача** (ru: терминал пользователя) – функційний пристрій для взаємодії людини (користувача чи опвратора) з комп'ютером.

4279 **Термографування** (ru: термогорафия) – оздоблювальний процес перетворювання надрукованих образів у рельєфні під впливом теплового проміння.

4280 **Термозварювання пакувальних матеріалів** (ru: термосварка упаковочных материалов) – утворювання нерознімної з'єднини пакувальних матеріалів під дією твпла, коли частково або повністю зникає межа поділу зварюваних матеріалів.

4281 **Термозсідавість** (ru: термоусадка) – здатність матвріалу зсідатися від діяння твпла.

4282 **Термозсідання опакóвання** (ru: термоусадка упаковки) – меншання об'єму опакóвання за рахунок діяння твпла,

щоб надати їй форми продукції чи поєднати в єдиному блоці упакованих одиниць і неупакованої поштучної продукції.

4283 **Термоклей** (ru: термоклей) – тип клею із синтетичних смол, використовний для безшовного скріплювання. *Проклеювання може бути одноразове або дворазове, у поєднанні з клеєм ПВА. Т. перебуває у твердому стані за кімнатної температури, а у рідинний стан переходить під час нагрівання. Має високу клеївну здатність, швидко твердне.*

4284 **Термонитки** (ru: термонитки) – нитки з синтетичного волокна для зшивання зошита, які під час нагрівання склеюються з прошиваним матеріалом.

4285 **Термопласт** (ru: термопласт) – вид пластмаси, яка після формування виробу зберігає здатність до повторного перероблення. *Найпоширеніші т. на основі поліетилену, полівінілхлориду, полістиролу.*

4286 **Термосклеювання пакувальних матеріалів** (ru: термосклеивание упаковочных материалов) – склеювання пакувальних матеріалів під дією тепла.

4287 **Термотривкість фарбо́вання** (ru: термостойкость покраски) – показник здатності фарбо́вання в широкому температурному інтервалі зберігати сталі оптичні характеристики.

4288 **Термоформування** (ru: термоформировка) – скомбінований метод пневмовакуумного і механічного формування виробів з листової пластмаси.

4289 **Тест-лайнер** (ru: тест-лайнер) – плоский шар згофрованого картону.

4290 **Тетра брік** (ru: тетра брик) – споживчкова тара з коробкового картону з поліетиленовим покривом у формі брикету. *Утворюється з нескінченого багатошарового рукава з поздовжнім швом і поперечним зварюванням у процесі заповнювання і формуванням прямокутного дна та верху. Т. б. застосовна для фасування молока, рідинних молочних продуктів, соків тощо. Місткість – 100 – 3000 см³.*

4291 **Тетра-пак** (ru: тетра-пак) – опако́вання з багатошарового поламінованого картону з можливим долученням шарів алюмінієвої фольги, що неперервно формується з рулону. *Застосовна для харчових продуктів (молочні продукти, соки, напої, вина, асептично закупорені ме-*

тодом неперервного формування). Має форму тетраедра, місткість – 100 – 1000 см³.

4292 **Технологія «комп'ютер – друкарська форма»** (de: Computer-to-Plate-System; en: computer-to-plate; ru: технология «компьютер – печатная форма») – виготовляння друкарської форми у комп'ютерній видавничій системі прямим записуванням цифрової інформації на формний матеріал

4293 **Технологія безвідходна** (ru: технология безотходная) – сукупність способів стосовно того, як переробляти або обробляти матеріали, виробляти вироби тощо, з повним переробленням відходів виробництва; створюванням екологічно чистого виробництва, продукція якого повинна відповідати вимогам захисту довкілля.

4294 **Тигель** (ru: тигель) – частина друкарської машини, яка має плоску робочу поверхню, що забезпечує контакт задруковуваного матеріалу з друкарською формою.

4295 **Тильда** (ru: тильда) – знак, застосовний у двомовних перекладних словниках як заміна заголовкового слова у словосполуках, що ними оперують у словниковій статті.

4296 **Тип видання** (ru: тип издания) – узагальнена ідеалізована модель видання, як сукупність найсуттєвіших його ознак, що визначають типові змістові особливості та зовнішні властивості видання: соціально-функційну призначеність, матеріальну конструкцію, знакову природу основного матеріалу (текст, образ, нотний запис, картографічний образ), характер зв'язку з іншими виданнями і часові особливості випуску (неперіодичне, періодичне, продовжне видання). *Див. також* ***вид видання.***

4297 **Тип пакування** (ru: тип упаковки) – форма або конфігурація пакування, в якій його транспортують.

4298 **Тип палітурки** (ru: тип переплета) – конструктивний різновид палітурки, будова якого і матеріали для виробляння конструктивних елементів регламентує стандарт.

4299 **Тип тари** (ru: тип тары) – класифікаційна одиниця, що визначає тару за матеріалом та конструкцією.

4300 **Типізування оформи** (ru: типизация оформления) – розробляння типових показників оформи для групи видань одного виду, з подібними кількісними та якісними параметрами.

4301 **Типографіка** (ru: типографика) – графіка, образотворчими елементами якої є складальні шрифти і матеріали (лінійки, знаки, орнаменти тощо).

4302 **Типофсет** (ru: типофсет) – спосіб друкування, за якого фарба ■ друкувальних елементів форми високого друкування передається на папір зв посередництвом еластичного матеріалу – офсетного циліндра. *Див. також **друк офсетний**.*

4303 **Тираж** (ru: тираж) – кількість примірників видання, видрукуваних одноразово чи за одну операцію. *Див. також **наклад**.*

4304 **Тиск друкування надлишковий** (ru: давление печатания избыточное) – тиск, який перевищує нормальний і виходить поза допускну верхню межу технологічних норм за конкретного способу та виду друкування.

4305 **Тиск друкування слабкий** (ru: давление печатания слабое) – пониження потрібного для перенесення фарби в смузі контакту тиску, яке веде до непродрукування образу.

4306 **Тиск надлишковий** (ru: давление избыточное) – тиск, який перевищує нормальний і виходить за допускну верхню межу технологічних норм за певного виду витискання та використовних матеріалів.

4307 **Тиск перфорування недостатній** (ru: давление перфорирования недостаточное) – тиск, за якого не відбувається повного пробиття отворів.

4308 **Тиснення** (поліграфія) (de: Aufprägen; en: stamping; fr: estempage; ru: тиснение) – утворювання образу на задруковному матеріалі змінюванням фактури його поверхні тиском чи (та) температурою. Те саме, що ***витискання***

4309 **Тиснення плоске** (de: Blindprägedruck; Trockendruck; en: blinding-in; fr: simili-timbrage; ru: тиснение блинтовое) – тиснення з утворенням зглибленого плоского образу. Інша назва – ***блінтове тиснення***

4310 **Тиснення рельєфне;** (de: Kongrevedruck; Reliefprägung; en: relief stamping; fr: empreinte en relief; timbrage-relief; ru: тиснение конгревное) – тиснення з утворенням випуклого рельєфного образу. Інша назва – ***конгревне тиснення***

4311 **Тисниво** (ru: тиснение) – рельєфний малюнок на папері, тканині, ремені тощо, отриманий внаслідок витискання.

4312 **Титул** (ru: титул) – права сторона третього або четвертого аркуша книжки, на якій надруковано повну назву книжки та іншу інформацію (автор, номер тому, рік випущення, видавництво, місце і час опублікування).

4313 **Титул двосторінковий** (ru: титул двухстраничный) – титул, розташований на двох суміжних сторінках видання.

4314 **Титул допоміжний** (ru: титул вспомогательный) – окрема сторінка видання, на якій розташовано назву рубрики.

4315 **Титул односторінковий** (ru: титул одностраничный) – титул, розташований на одній сторінці видання.

4316 **Титул подвійний** (ru: титул двойной) – двосторінковий титул, складений з контртитулу і односторінкового титулу.

4317 **Титул розгорнений** (ru: титул развернутый) – двосторінковий титул, всі елементи якого утворюють єдину цілісну композицію.

4318 **Тіні образу на відбитку** (ru: тени изображения на оттиске) – наслідок зменшення кількості деталей, які можна розрізнити (градаційних рівнів) у тінях образу на відбитку.

4319 **Тіні образу на друкарській формі** (ru: тени изображения на печатной форме) – наслідок зменшення кількості різних деталей (градаційних рівнів) у тінях образу на друкарській формі.

4320 **Тіні образу на оригіналі (негативі, діапозитиві, фотоформі)** (ru: тени изображения на оригинале (негативе, диапозитиве, фотоформе)) – наслідок зменшення кількості різних деталей (градаційних рівнів) у тінях образу на оригіналі, (негативі, діапозитиві, фотоформі).

4321 **TIP** (ru: ТИР) – міжнародний перевізник вантажів *Авто підприємство тощо, що має право на спрощені митні формальності під час перетинання державних кордонів країн, що підписали конвенцію про ТІР-КАРНЕТ (1975).*

4322 **Тканина джутова** (ru: ткань джутовая) – тканина ▪ рослинного волокна, застосовна як мішковина, на мотузки, килими тощо.

4323 **Тканина палітурна** (ru: ткань переплетная) – дешевий покривний матеріал, що його виробляють з бавовняної тканини.

4324 **Тло заливне** (ru: фон заливной) – ділянка суцільного тону на друкарській формі, не розчленована на окремі друкувальні елементи. *Див. також* ***плашка***.

4325 **Тло фарбове** (ru: фон красочный) – зафарбована поверхня матеріалу, на якій може бути зроблений відбиток.

4326 **Товщина декеля нерівномірна** (ru: толщина декеля неравномерная) – різнотовщинність декеля, яка перевищує допускні унормовані величини, що спричинює порушення режимів друкування.

4327 **Товщина локриву** (ru: толщина покрытия) – відстань між фарбованою поверхнею та зовнішньою поверхнею покриву.

4328 **Том** (ru: том) – окрема одиниця багатотомного періодичного або продовжного видання, що становить відносно самостійне видання або сукупність кількох окремих випусків, книжок багатотомного періодичного або продовжного видання.

4329 **Том видання додатковий** (ru: том издания дополнительный) – 1) ненумерований том багатотомного видання, який містить довідковий апарат до всього видання і якого випускають як додаток до видання поза оголошеною кількістю томів; 2) пронумерований том, випущений як додаток до попередньо визначеної кількості томів.

4330 **Тонер** (ru: тонер) – хімічна речовина, використовна для створювання образу під час проявляння у процесі електрографічного копіювання.

4331 **Тоновідтворювання фотографічне** (ru: тоновоспроизведение фотографическое) – процес відтворювання яскравостей об'єкта фотографічним матеріалом.

4332 **Тонування образу** (ru: тонирование изображения) – операція додаткового обробляння срібного образу, внаслідок якої відбувається змінювання кольорів образу зі змінюванням його хімічного складу.

4333 **Торець рулону паперу (фольги) нврівний (побитий)** (ru: торец рулона бумаги (фольги) неровный (битый)) – порушеність циліндричної форми торця рулону паперу через механічне пошкодження.

4334 **Торець рулону фольги нерівний (побитий)** (ru: торец рулона фольги неровный (битый)) – порушеність циліндричної форми торця рулону фольги через механічне пошкодження.

4335 **Торшування** (ru: торшонирование) – надавання торцям аркушів паперу, картону шорсткості, що збільшує питому поверхню корінця книжкового блока для клейового безшовного скріплювання. *Див. також* ***гренування***.

4336 **Точка інерції характеристичної кривої** (ru: точка инерции характеристической кривой) – точка перетину продовжини прямолінійного відрізка характеристичної кривої з прямою, паралельною до осі абсцис на рівні найменшої оптичної густини.

4337 **Точка критична щодо сушіння паперу (картону)** (ru: точ-

ка критическая относительно сушки бумаги (картона)) – значина вмісту вологи в папері (картоні), за досягнення якої постійна швидкість сушіння починає меншати.

4338 **Точність вимірювання** (ru: точность измерения) – головна характеристика якості вимірювання, що відображає близькість результату вимірювання до істинної значини вимірюваної величини.

4339 **Точність графічна низька** (ru: точность графическая низкая) – порушеність точного розміру графічних елементів образу, що особливо важливо в картографії, у разі друкування штрих-кодів тощо.

4340 **Точність засобу вимірювання** (ru: точность средства измерений) – характеристика засобу вимірювання, яка визначає близькість його показів до істинної значини вимірювної величини.

4341 **Травлення** (de: Ätzung; en: etching; fr: gravure; ru: травление) – обробляння копії спеціальним розчином, щоб заглибити проміжкові або друкувальні елементи

4342 **Травлення багатованнове** (ru: травление многованное) – травлення формного циліндра чи плоскої копії глибокого друку травильними розчинами різної концентрації.

4343 **Травлення багатостадійне** (ru: травление многоступенчатое) – спосіб травлення, коли потрібної глибини рельєфу досягають за кілька етапів травлення.

4344 **Травлення беземульсійне** (ru: травление безэмульсионное) – різновид одностадійного травлення, коли захист бічних граней друкувальних елементів від підтравлювання забезпечують наявністю в травильному розчині речовин, що не утворюють емульсії.

4345 **Травлення емульсійне** (ru: травление эмульсионное) – різновид одноступеневого травлення, коли захист бічних граней друкувальних елементів від підтравлювання забезпечують наявністю в травильному розчині речовин, що утворюють емульсію.

4346 **Травлення однованнове** (ru: травление однованное) – травлення формного циліндра чи плоскої копії глибокого друку травильним розчином одної концентрації.

4347 **Травлення одноступеневе** (ru: травление одноступенчатое) – спосіб травлення, коли потрібна глибина рельєфу досягають за один етап травлення.

4348 **Траєкторія робочого органу виконавчого механізму** (ru: траектория рабочего органа исполнительного меха-

низма) – геометричне місце розташунків зазначеної точки робочого органу в тій системі відліку, яку розглядають.

4349 **Транскрибування** (ru: транскрипция) – передавання звуків якоїсь мови транскрипційними знаками

4350 **Транскрипція** (ru: транскрипция) – текст, отриманий внаслідок ***транскрибування***

4351 **Транслітерація** (ru: трвнслитерация) – текст, отриманий внаслідок ***транслітерування***

4352 **Транслітерування** (ru: транслитерация) – передавання тексту, написаного одною абеткою, літерами іншої абетки

4353 **Транспортабельність (перевізність)** (ru: транспортабельность) – властивість вантажу зберігати якісні і кількісні параметри під час транспортування у встановлених стандартами та іншими нормативними актами умовах; придатність до перевозіння.

4354 **Транспортування продукції** (ru: транспортирование продукции) – переміщування продукції в заданому стані з користанням, у разі потреби, транспортних вантажопідіймальних засобів, яке починається з навантажування і закінчується розвантажуванням на місці призначеності.

4355 **Траса загоповків** (ru: трасса заголовков) – запис, що приєднують до бібліографічного запису та містить всі заголовки, які можна використовувати, шукаючи документ.

4356 **Трафарет** (ru: трафарет) – пластина з отворами, форма яких повторює рисунок того образу, який будуть наносити на виріб (опакування).

4357 **Трейтайт** (ru: трейтайт) – поток із закріпленими боковими стінками і кутками, який має внутрішній полімерний покрив.

4358 **Трек** (ru: трек) – доріжка на магнетному диску, яка містить адреси файлів і записів, що зберігаються на інших доріжках цього диску.

4359 **Тренування лаперу** (ru: тренировка бумаги) – облагороджування паперу надаванням його поверхні зернистої структури.

4360 **Треплінгування** (ru: треппинг) – часткове перекривання одного кольорового елемента іншим у разі електронного монтування кольорового матеріалу. *Т. виконують, щоб запобігти з'явленню білої облямівки за невеликих відхилів суміщеності фарб під час друкування.*

4361 **Тривалість «відкритого» витримування клею** (ru: время (продолжительность) «открытой» выдержки клея) –

проміжок часу від нанесення клею до з'єднання склеювальних поверхонь в умовах навколишнього середовища.

4362 **Тривалість «закритого» витримування клею** (ru: время (продолжительность) «закрытой» выдержки клея) – проміжок часу від закінчення формування клейового набору до початку дії тепла чи тиску, потрібний, щоб клей затужавів.

4363 **Тривалість експонування** (ru: время (продолжительность) экспонирования) – проміжок часу, протягом якого на фотографічний матеріал впливає проміння.

4364 **Тривалість експонування оптимальна** (ru: время (продолжительность) экспонирования оптимальное) – тривалість експонування, що відповідає мінімуму ізоопаки (найбільшій світлочутливості).

4365 **Тривалість желатинування (гелеутворювання) клею** (ru: время (продолжительность) желатинирования (гелеобразования) клея) – проміжок часу, потрібний, щоб у заданих температурних умовах з рідинного клею утворився гель.

4366 **Тривалість контактування** (ru: время (продолжительность) контакта) – тривалість втискання нагрітого інструмента в ремінь у разі витискання фольгою або блінтового витискання.

4367 **Тривалість проявляння фотографічного матеріалу** (ru: время (продолжительность) проявки фотографического материала) – проміжок часу, протягом якого фотографічний матеріал піддають дії проявника.

4368 **Тривалість спрацьовування виконавчого механізму** (ru: время (продолжительность) срабатывания исполнительного механизма) – найменший проміжок часу, протягом якого виконавчий механізм може здійснити задане фазове переміщення.

4369 **Тривалість сушіння клейового шару** (ru: время (продолжительность) сушки клеевого слоя) – проміжок часу, протягом якого клейовий шар висушують з користанням чи без користання тепла чи тиску, чи того й іншого водночас.

4370 **Тривалість тужавіння клею** (ru: время (продолжительность) отвердевания клея) – проміжок часу, потрібний для затужавіння зразка клею чи клею в клейовому наборі в заданих умовах: температурі чи тиску, чи того й іншого водночас.

4371 **Тривкість відбитка щодо стирання** (ru: стойкость оттиска к истиранию) – тривкість шару фарби на відбитку після висихання щодо пошкоджування за тривалого діяння на поверхню відбитка в стандартних умовах стирального пристрою, який робить вертаво-поступальний рух або обертові рухи.

4372 **Тривкість клейової з'є́днини щодо відшаровування** (ru: прочность клеевого соединения при отслаивании) – зведене до ширини клейового шва руйнівне зусилля відшарування клейової з'є́днини накладених гнучкої та жорсткої підкладок, прикладене під кутом від 90° до 180° до поздовжньої осі жорсткої підкладки.

4373 **Тривкість клейової з'є́днини щодо розшаровування** (ru: прочность клеевого соединения при расслаивании) – зведена до ширини клейового шва руйнівна сила розтягування клейової з'є́днини нашарованих гнучких підкладок, прикладена з одного кінця перпендикулярно до площини підкладок.

4374 **Тривкість щодо зберігання (термін придатності) мийного засобу** (ru: стойкость во время хранения (срок пригодности) моющего средства) – збережність первинних властивостей синтетичних мийних засобів протягом певного часу.

4375 **Тріада фарб** (ru: триада красок) – рекомендований для триколірного друкування багатоколірного образу комплект трьох основних фарб – жовтої, голубої і пурпурової.

4376 **Тріщина в місці бігування** (ru: трещина в месте биговки) – пору́шинв цілісності поверхні поштової картки, обкладинки та ін. уздовж бігування через неправильне регулювання бігувального ролика, його температури або через пересушення матеріалу.

4377 **Тріщина в місці фальцю** (ru: трещина в месте фальца) – розрив ділянки поверхні паперу по лінії фальцю, наприклад, у разі фальцювання покрейдованого паперу з великою масою квадратного метрв.

4378 **Тріщина на згині друкарської форми** (ru: трещина на сгибе печатной формы) – розрив ділянки офсетної друкарської форми по лінії згину на клапані, наприклад, через надмірне натягування в процесі встановлювання на формний циліндр.

4379 **Тріщина на картоні** (ru: трещина на картоне) – механічна пошкода поверхні картону у вигляді неповного розриву, щілини, залому.

4380 **Тріщина на корінці брошури** (ru: трещина на корешке брошюры) – порушина цілісності поверхні корінця брошури у вигляді неповного розриву, щілини через напруги, які виникають під час обрізування, та з ін. причин.

4381 **Тріщина на монтажній основі** (ru: трещина на монтажной основе) – механічна порушина цілісності монтажної основи у вигляді неповних розривів, щілин, заломів та ін.

4382 **Тріщина нв палітурці** (ru: трещина на переплете) – механічна порушина цілісності поверхні палітурки у вигляді непоаного розриву, щілин через напруги, які виникають під час її вироблянння, випадкові пошкодження та ін.

4383 **Тріщини волосяні** (ru: трещины волосяные) – дуже тонкі тріщини, розкидані на поверхні покриву.

4384 **Тріщини глибинні** (ru: трещины глубинные) – тріщини, які проникають на всю глибину щонайменше одного шару покриву і можуть призвести до його повного зруйнування.

4385 **Тріщини поверхневі** (ru: трещины поверхностные) – дрібні тріщини, які не проникають на всю глибину зовнішнього шару покриву і утворюють сітку, схожу на візерунок.

4386 **Тріщини середні** (ru: трещины средние) – тріщини, подібні до поверхневих, але ширші і глибші.

4387 **Тріщини типу «крокодиляча шкіра»** (ru: трещины типа «крокодиловая кожа») – широкі тріщини, що проникають до підкладки і утворюють на покриві візерунок у вигляді крокодилячої шкіри.

4388 **Тріщини типу «пташині сліди»** (ru: тращины типа «следы птиц») – тріщини, що утворюють на поверхні візерунок, що нагадує пташині сліди.

4389 **Трубка фіброва** (ru: трубка фибровая) – фібра, вироблена у вигляді трубок різного діаметра і товщини, застосовна як конструкційний матеріал.

4390 **Туба (тюбик)** (ru: туба (тюбик)) – разова споживча тара, з корпусу якої витискають вміст, з вузькою горловиною, яку закупорюють наґвинчуваним корком (бушоном), і дном, що його закупорюють після наповнення продукцією.

4391 **Тужавіння клею** (ru: затвердение клея) – процес набування клеєм певної адгезійної чи когезійної міцності під дією хімічного чи фізичного механізмів, наприклад, полімеризування, зшивання, гелеутворювання, окиснювання, гідратування, охолоджування чи випаровування летких складників.

4392 **Угода видавнича типова** (ru: соглашение издательское типичное) – угода з типовими умовами або без конкретних ставок авторської винагороди, термінів та інших параметрів, які визначають за згодою сторін-учасників угоди.

4393 **Угода ліцензійна** (ru: соглашение лицензионное) – різновид авторської угоди на право видання твору в перекладі іншою мовою. *У. л. укладають з власником авторських прав на оригінальний твір.*

4394 **УДК (універсальна десяткова класифікація книжок)** (ru: УДК (универсальная десятичная классификация книг)) – єрархічна комбінаційна система бібліотечно-бібліографічної класифікації, розроблена Міжнародним бібліографічним інститутом у Брюсселі 1895–1905 рр. *Індекс УДК слугує обов'язковим елементом виходових відомостей видання.*

4395 **Укладати вантаж** (ru: укладывать груз) – уміщувати у тару упаковвні одиниці або непаковану поштучну продукцію за певним порядком.

4396 **Укладати продукцію** (ru: укладывать продукцию) – уміщувати у тару чи на місця постійного або тимчасового зберігання упаковані одиниці чи неупаковану поштучну продукцію за певним порядком.

4397 **Укладач** (ru: составитель) – автор укладеного твору (збірника, хрестоматії, антології, бібліографічного посібника), якому належить авторське право на підготоване ним в результаті добирання, укладення, специфічного розташування відповідного матеріалу видання.

4398 **Уколи на фотоформі (негативі, діапозитиві)** (ru: уколы на фотоформе (негативе, диапозитиве)) – прозорі крапки, помітні оглядово на ділянках з найбільшою оптичною густиною фотоформи (негатива, позитива), зробленої на срібловмісному фотоматеріалі.

4399 **Умови технічні** (ru: условия технические) – нормативний документ, що регламентує вимоги до конкретної продукції, тобто до моделей, марок тощо. *Див. також **видання виробничо-практичне нормативне**.*

4400 **Уніфікування пакувальних виробів** (ru: унификация упаковочных изделий) – приводження пакувальних виробів (тари і опакування) до єдиної модульної системи.

4401 **Упакований** (ru: упакованный) – який має ознаки наслідку ***упакування***.

4402 **Упакóвання** (ru: упакованная продукция) – упакована продукція (яка міститься в опакóванні) чи яку призначено ***упакувати.***

4403 **Упаковка** (ru: упаковка) – те саме, що ***одиниця упакована.***

4404 **Упакóвний** (ru: упаковываемый, упаковочный) – якого можливо чи призначено ***упакувати.***

4405 **Упаковувальний** (ru: упвковывающий, упаковочный) – те саме, що ***пакувальний.***

4406 **Упаковуваний** (ru: упаковываемый) – той, що перебуває в процесі ***упаковування*** як об'єкт дії.

4407 **Упаковування** (ru: упаковка) – дія (процес) за значинóю ***упаковувати.***

4408 **Упаковування комплектне** (ru: упаковка комплектная) – пакування в одну тару чи в пакувальний матеріал різноманітних поштучних виробів або упакованих одиниць за певним набором.

4409 **Упаковувати** (ru: упаковывать) – уміщувати продукцію в яку-небудь тару чи інше опакóвання для транспортування чи зберігання.

4410 **Упакування** (ru: упаковка) – подія за значинóю ***упакувати.***

4411 **Упакувати** (ru: упаковать) – повністю чи частково виконати дію ***пакуєання*** чи ***упаковування.***

4412 **УПК** (ru: УПК) – універсальний код продукції. *Основна система штрихового кодування, прийнята в США для кодування харчових продуктів, товарів народного вжитку, тощо.*

4413 **Уривчастість фольгового тиснива** (ru: прерывистость тиснения фольгой) – порушеність цілісності фарбового шару фольги на відбитку у вигляді розривів, тріщин, крапок, пунктиру через низьку температуру штампування, погану закріпленість шару на матеріалі та ін.

4414 **Урухомлювати** (ru приводить в движение) – надавати руху

4415 **Урухомний** (ru приводимый в движение) – той, що його призначено ***урухомлювати***

4416 **Урухомник** (ru привод) – механізм чи сукупність механізмів, призначених ***урухомлювати*** машини чи механізми

4417 **Урухомник машини** (ru привод машины) – технічна система, складена з двигуна і зв'язаних з ним пристроїв

для урухомлювання (надавання руху) одного або кількох твердих тіл (вхідних ланок виконавчого механізму), що належить до складу машини.

4418 **Урухомчий** (ru приводящий в движение) – призначений ***урухомлювати***

4419 **Усисте́мити** (ru: систематизировать) – повністю чи частково виконати дію ***усистемлювання.***

4420 **Усисте́млений** (ru: систематизированный) – який має ознаки наслідку ***усистемлення.*** *Див. також* ***системний.***

4421 **Усисте́млення** (ru: систематизация) – подія за значинóю ***усистемити.***

4422 **Усисте́млюваний** (ru: систематизируемый) – який перебуває в процесі ***усистемлювання*** як об'єкт дії.

4423 **Усисте́млювання** (ru: систематизация) – дія (процес) за значинóю ***усистемлювати.***

4424 **Усисте́млювати** (ru: систематизировать) – упорядковувати за певною системою.

4425 **Усисте́мний** (ru: систематизуемый) – якого можливо чи призначено ***усистемити.***

4426 **Устатко́ваний** (ru: оборудованный) – який має ознаки наслідку ***устаткування.***

4427 **Устатко́вання** (ru: оборудование) – об'єкти (прилади, пристрої, механізми тощо), якими що-небудь устаковують. *Те саме, що* ***обладдя.***

4428 **Устатко́вання периферійне** (ru: оборудование периферийное) – сукупність технічних засобів, призначена для взаємодії центрального процесора з зовнішнім середовищем і для зберігання даних.

4429 **Устатко́вний** (ru: оборудываемый) – той, якого можна чи призначено ***устаткувати.***

4430 **Устатко́вувальний** (ru: оборудывающий) – здатний чи призначений ***устатковувати.***

4431 **Устатко́вуваний** (ru: оборудываемый) – той, що перебуває у процесі ***устатковування*** як об'єкт дії.

4432 **Устатко́вування** (ru: оборудование) – дія (процес) за значинóю ***устатковувати.***

4433 **Устатко́вувати** (ru: оборудывать) – забезпечувати що-небудь усім необхідним (створювати статок).

4434 **Устаткува́ння** (ru: оборудование) – подія за значинóю ***устаткувати.***

4435 **Устаткува́ти** (ru: оборудовать) – повністю чи частково виконати дію ***устатковування***.

4436 **Усушка** (ru: усушка) – зме́ншина маси товару внаслідок випарування вологи під час його зберігання або перевозіння.

4437 **Утвори бульбашок у плівці** (ru: образования пузырьков в пленке) – тимчасовий або постійний дефект, характеризований наявністю пухирців повітря чи пари розчинника (або обох разом) в нанесеній плівці.

4438 **Утвори кратерів** (ru: образования кратеров) – дефект, характеризований появою в сирій плівці маленьких заглибин округлої форми, що зберігаються після її затвердднення.

4439 **Утвори пухирів** (ru: образования пузырей) – дефект, характеризований наявністю опуклої деформації в плівках, що виникає через місцеве відокремлення одного або кількох шарів покриву.

4440 **Утворювання пухирців під час лакування** (ru: образование пузырьков во время лакирования) – утворювання повітряних вкраплин у вигляді дрібних бульбашок у лаковому шарі.

4441 **Утворювання пухирців під час припресовування плівки** (ru: образование пузырьков при припрессовке пленки) – утворювання повітряних вкраплин у вигляді дрібних бульбашок між плівкою і відбитком (папером) після припресування.

4442 **Утримувальність наповнювача паперу (картону)** (ru: удержание наполнителя бумаги (картона)) – відношення маси наповнювача, що міститься в папері (картоні), до маси наповнювача, введеного в суспензію, виражене у відсотках.

4443 **Учасник дії** (ru: участник действия) – предмет чи особа, що бере участь у ***дії***.

4444 **Учасник дії активний** (ru: участник действия активный) – ***учасник дії***, дія якого застосовна до іншого учасника тої самої дії. Те саме, що ***суб'єкт дії***.

4445 **Учасник дії пасивний** (ru: участник действия пассивный) – ***учасник дії***, до якого застосовна дія іншого учасника тої самої дії. Те саме, що ***об'єкт дії***.

4446 **Учасник неперехідної дії** (ru: участник неперехо́дного действия) – предмет чи особа, що бере участь у ***неперехідній дії***.

4447 **Ушивкою** (ru: внакидку) – вид шиття брошур через згин слинки, коли дротяні скоби загнуті всередині зошита.

4448 **Ущільнювання продукції** (ru: уплотнение продукции) – збільшування щільності продукції, щоб раціонально використовувати тару і надавати упакованій одиниці остаточної форми та розмірів.

4449 **Уява** (ru: представление) – наслідок ***уявлення***

4450 **Уявити** (ru: представить) – повністю чи частково виконати дію ***уявляння***

4451 **Уявлення** (ru: представление) – подія за значиню́ю ***уявити***

4452 **Уявляння** (ru: представление) – дія (процес) за значиню́ю ***уявляти***

4453 **Уявляти** (ru: представлять) – Створювати подумки який-небудь образ, дію тощо

4454 **Фаза вистою виконавчого механізму** (ru: фаза выстоя исполнительного механизма) – фаза циклу виконавчого механізму, що відповідає вистою.

4455 **Фаза кінематичного циклу механізму** (ru: фаза кинематического цикла механизма) – проміжок часу, протягом якого змінюється або не змінюється розташунок виходової ланки механізму.

4456 **Фаза руху виконавчого механізму** (ru: фаза движения исполнительного механизма) – фаза циклу виконавчого механізму, що відповідає рухові його виходової ланки в одному напрямі.

4457 **Файл** (ru: файл) – 1) текстовий матеріал, або набір даних, що зберігаються у комп'ютері; 2) назва об'єкта в картотеки інформації і комп'ютера.

4458 **Фактура** (ru: фактура) – структура поверхні палітурних матеріалів та паперу, що може виступати одним з елементів художньої оформи видання.

4459 **Фактура лакофарбового покриву** (ru: фактура лакокрасочного покрытия) – будова зовнішнього шару лакофарбового покриву.

4460 **Фальцювання** (de: falzung; en: folding; fr: pliage; ru: фальцовка) – згинання задрукованих аркушів в зошит з фіксуванням згинів

4461 **Фальцювання паралельне** (de: gleichlaufende falzung; en: parallel folding; fr: pliage parallèle; ru: фальцовка параллельная) – фальцювання з утворенням паралельних згинів

4462 **Фальцювання перпендикулярне** (de: kreuzbruchfalzung; en: right-angle folding; fr: pliage transversal; ru: фальцовка перпендикулярная) – фальцювання з утворенням прямокутних перехресних згинів

4463 **Фальцювання попереднє** (ru: фальцовка предварительная) – наношення на картон ліній згину перед складанням. *Виконують, як правило, на витинальних або друкувально-витинальних машинах.*

4464 **Фальцювання скомбіноване** (de: kombinierte falzung; en: combination folding; fr: pliage mixte; ru: фальцовка комбинированная) – фальцювання з утворенням в одному зошиті і перпердикулярних, і паралельних згинів

4465 **Фальцювання чотиризгинове** (ru: фальцовка чотирехизгибная) – фальцювання з 2-сторінкового аркуша, яке виконують в чотири згини.

4466 **Фальць** (ru: фальц) – згин аркуша, що утворюється під час фальцювання.

4467 **Фальць корінцевий** (ru: фальц корешковый) – згин на внутрішньому березі сфальцьованого зошита. Іноді його називають палітурним берегом, оскільки по ньому виконують операцію зшивання зошитів.

4468 **Фальчик** (ru: фальчик) – смужка паперу або тканини, яку за допомогою рослинного або тваринного клею приклеюють до корінця фальцю зошита, або до окремих вклейок (діаграм, географічних карт та ін.) під час лагодження.

4469 **Фа́рба** (ru: краска) – барвильна пігментовмісна порошкова чи рідинна суміш.

4470 **Фарба в'язка** (ru: краска вязкая) – фарба, в'язкість якої вища допускної межі для певного способу друкування.

4471 **Фарба друкарська.** (ru: краска печатная.) – фарба, застосовна для друкування

4472 **Фарба заґумована** (ru: краска зарезиневшаяся) – друкарська фарба, структура якої змінюється у разі тривалого зберігання через поступове густішання і меншання текучості.

4473 **Фарба палітурна** (ru: краска переплетная) – друкарська фарба з високою покривальною здатністю та міцним закріпленням, призначена для друкування на палітурці.

4474 **Фарба порошкова** (ru: краска сухая) – фарба у стані порошку.

4475 **Фарба порошкова полімерна** (ru: краска порошковая полимерная) – суха композиція полімерного плівкоутво-

рювача з лігментами та наповнювачами, яка утворює після оплавлення, охолодження та затверднення тверду плівку.

4476 **Фарба рідинна** (ru: краска жидкая) – фарба у стані рідини.

4477 **Фарба рідка** (ru: краска жидкая) – фарба, в'язкість якої нижча допускної межі для певного способу друкування.

4478 **Фарба розбавлена** (ru: краска разбавленная) – Те саме, що ***фарба рідка***

4479 **Фарби фототипні** (ru: краски фототипные) – спеціальні фарби для друкування ▪ фототипних форм. *Ф. ф. завдяки високов'язким алкідним оліфам, на основі яких їх виробляють, забезпечують високу якість друку, низьке «зажирювання» друкарської форми.*

4480 **Фарбо́ваний** (ru: окрашиваемый) – який перебуває в процесі ***фарбування*** як об'єкт дії

4481 **Фарбо́вання** (ru: покраска) – фарбовий покрив

4482 **Фарбовість видання** (ru: красочность издания) – кількість фарб, якими віддруковане видання.

4483 **Фарбосприймальність паперу (картону)** (ru: восприятие бумаги (картона)) – властивість паперу (картону) сприймати певну кількість друкарської фарби під чвс друкування за заданих умов контактування й розривання фарбового шару.

4484 **Фарбува́льний** (ru: красящий) – призначений ***фарбувати***.

4485 **Фарбува́ння** (ru: покраска) – дія за значино́ю ***фарбувати***.

4486 **Фарбування автоосаджуванням** (ru: окрашивание автоосаждением) – фарбування металевої поверхні водно-дисперсним і лакофарбовим матеріалами під дією йонів, які утворюються під час розчинювання металу.

4487 **Фарбування безповітряним розпорошуванням** (ru: окрашивание безвоздушным распылением) – фарбування розпорошуванням лакофарбового матеріалу за рахунок перепаду тиску на виході лакофарбового матеріалу ▪ розпорошувального пристрою.

4488 **Фарбування електроосаджуванням** (ru: окрашивание электроосаждением) – осаджування лакофарбового матеріалу з його водного розчину на металевий виріб під дією постійного електричного струму.

4489 **Фарбування електростатичним розпорошуванням** (ru: окрашивание электростатическим распылением) –

фарбування осаджуванням у полі високої напруги заряджених частинок фарби на супротивно заряджений виріб.

4490 **Фарбування занурюванням** (ru: окрашивание окунанием) – фарбування опусканням виробу у ванну, заповнену лакофарбовим матеріалом, з подальшим вийманням його, щоб стекла зайва фарба.

4491 **Фарбування зволожувального розчину** (ru: окрашивание увлажняющего раствора) – зафарбовування зволожувального розчину фарбою з можливим її перенесенням на відбиток.

4492 **Фарбування наливом** (ru: окрашивание наливом) – фарбування подаванням на виріб лакофарбового матеріалу у вигляді широкої плоскої завіси, що вільно падає та перекриває всю ширину виробу.

4493 **Фарбування обливанням** (ru: окрашивание обливом) – змочування виробу з усіх боків великою кількістю лакофарбового матеріалу.

4494 **Фарбування пензлем** (ru: окрашивание кистью.) – наношення на поверхню лакофарбового матеріалу за допомогою пензля.

4495 **Фарбування пневматичним розпорошуванням** (ru: окрашивание пневматическим распылением) – фарбування розпорошуванням стисненим повітрям.

4496 **Фарбування пневмоелектростатичним розпорошуванням** (ru: окрашивание пневмоэлектростатическим распылением) – фарбування рівномірним подаванням зарядженого порошкового матеріалу у вигляді порошкової аеродисперсії на холодний або нагрітий виріб.

4497 **Фарбування струминним обливанням** (ru: окрашивание струйным обливом) – наношення на виріб лакофарбового матеріалу у вигляді багатьох струменів.

4498 **Фарбування у псевдозрідиненому шарі** (ru: окрашивание в псевдосжиженном слое) – фарбування занурюванням нагрітого виробу в порошкову аеродисперсію.

4499 **Фарбува́ти** (ru: красить) – покривати чи просочувати ***фарбою***.

4500 **Фасування** (ru: фасование) – уміщування продукції у тару або лакувального матеріалу з попереднім або одночасним дозуванням.

4501 **Фасування вакуумне** (ru: фасование вакуумное) – фасування продукції під тиском, нижчим від атмосферного, у видатковому резервуарі чи (і/або) тарі.

4502 **Фасування за масою** (ru: фасование по массе) – заповнювання тари продукцією, порційність якої визначають у масових одиницях незалежно від дробової величини об'єму, який у цьому разі виходить.

4503 **Фасування за об'ємом** (ru: фасование по объему) – заповнювання тари продукцією, порційність якої відміряють мірною вмістиною і виражають в об'ємних одиницях незалежно від дробовості маси, яка у цьому разі виходить.

4504 **Фасування за умов атмосферного тиску** (ru: фасование при атмосферном давлении) – розміщування продукції в тару чи пакувальний матеріал ■ попереднім чи одночасним дозуванням продукції за атмосферного тиску.

4505 **Фасування за умов надмірного тиску** (ru: фасование при избыточном давлении) – фасування продукції за наявності тиску у видатковому резервуарі чи (і/або) тарі вищого від атмосферного.

4506 **Фібра** (ru: фибра) – твердий монолітний матеріал, що утворюється внаслідок оброблення кількох шарів паперу-основи пергаментувальним реагентом.

4507 **Фібра виробна** (ru: фибра поделочная) – гнучка еластична фібра для вироблення виробів побутової призначеності.

4508 **Фібра високоміцна** (ru: фибра высокопрочная) – фібра з обмеженими показниками маслобензопоглинання для вироблення особливо міцних деталей.

4509 **Фібра вогнетривка** (ru: фибра огнеупорная.) – фібре, що не втрачає своїх властивостей за високої температури.

4510 **Фібра для шліфувальних дисків** (ru: фибра для шлифовальных дисков) – фібра ■ високими показниками щільності та відносного видовження до розриву.

4511 **Фібра електротехнічна** (ru: фибра электротехническая) – фібра з високими показниками електричної міцності, використовна як електроізоляційний матеріал.

4512 **Фібра кисневотривка** (ru: фибра кислородостойкая) – фібра для вироблення кисневотривких прокладок.

4513 **Фібра козиркова** (ru: фибра козыречная) – еластична фібра з обмеженими показниками водопоглинання, призначена для вироблення козирків до кашкетів.

4514 **Фібра рициново-гліцеринова** (ru: фибра касторово-глицериновая) – пружна та еластична фібра, просякнута рициновою олією та гліцерином, призначена для защільнювання з'єднин металевих конструкцій і трубопроводів.

4515 **Фібра склеєна** (ru: фибра клеенная) – фібра, складена з кількох окремо зроблених шарів, склеєних між собою.

4516 **Фібра технічна** (ru: фибра техническая) – еластична міцна фібра з обмеженим водопоглинанням, призначена для деталей машин і приладів.

4517 **Фібрилювання напівфабрикату волокнистого** (ru: фибриллирование полуфабриката волокнистого) – розщеплювання волокон на фібрили під час розмелювання волокнистого напівфабрикату.

4518 **Фіксаж** (ru: фиксаж) – водний розчин (або паста), що містить речовини, здатні перетворювати галогеніди срібла фотографічного шару, не відновлені за час проявляння, в розчинні сполуки срібла.

4519 **Фіксаж виснажений** (ru: фиксаж истощенный) – фіксаж зниженої активності через зменшення концентрації речовини, яка зв'язує галогеніди срібла в комплексні сполуки, розчинні у воді через активне експлуатування без підживлювання (регенерування).

4520 **Фіксування фотографічного шару** (ru: фиксирование фотографического слоя) – операція хіміко-фотографічного обробляння проявленого фотографічного шару. *Наслідком ф. ф. ш. ■ розчинення галогенидів срібла, які залишились у фотографічному шарі непроявленими.*

4521 **Філігрань** (ru: филигрань) – див. ***водяний знак***.

4522 **Фільтр** (ru: фильтр) – комп'ютерна програма, яка переводить файл з одного формату в інший.

4523 **Флакон (пляшка)** (ru: флакон (бутылка)) – споживкова тара з плоским або увігнутим дном, з корпусом різноманітної форми, що різко переходить до горловини, діаметр вінця якої значно менший за діаметр описаного кола корпуса і передбачає закупорювання накривкою, корком.

4524 **Фляга** (ru: фляга) – транспортна багатообігова тара з корпусом циліндричної форми і циліндричною горловиною, діаметр якої менший за діаметр корпуса, з пристроєм для ношення і накривкою із затвором.

4525 **Фоліант** (ru: фолиант) – видання великого формату.

4526 **Фоліація** (ru: фолиация) – нумерація аркушів документа.

4527 **Фольйо** (ru: фолио) – 1) аркуш паперу одного з традиційних форматів, сфальцьоаних вдвоє (в один згин), з отримуванням двох полів аркуша; 2) книжка з таких аркушів,т. б. найбільшого формату, отримувана з аркушів цього формату.

4528 **Фольга алюмінієва** (ru: фольга алюминиевая) – тонкий алюмінієвий лист або стрічка, вироблені вальцюванням. *Використовують для вироблення лотків, накривок, багатошарових пакувальних матеріалів, а також для оформлювання та оздоблювання пакувальних виробів.*

4529 **Фольга золота** (ru: фольга золотая) – золото (або його замінник), напорошене електронним способом на основу з пластика, паперу або целофану. *Використовують у промисловому виробленні книжок масовими тиражами або в палітурній оправі для недорогих палітурок.*

4530 **Фольга каширувальна** (ru: фольга кашировочная) – паперова стрічка, покрита алюмінієм.

4531 **Фольга палітурна** (ru: фольга переплетная) – багатошаровий матеріал на паперовій чи полімерній основі з фарбовим шаром чи шаром металевої пудри, призначений для отримування на виданні чи його деталі кольорового образу витисканням.

4532 **Фольга поліграфічна** (ru: фольга полиграфическая) – див. ***фольга палітурна***

4533 **Фольга, незачищена після витискання** (ru: фольга, незачищенная после тиснения) – наявність слідів фольги на незадрукованих елементах палітурки і складових частинах блока після витискання.

4534 **Фонд** (ru: фонд) – множина документів бібліотеки чи інформаційного центру.

4535 **Фонд архівний** (ru: фонд архивный) – облікова і класифікаційна одиниця Національного архівного фонду України, що являє собою частину документального фонду, який прийнятий на державне зберігання, або сформовану в архіві відокремлену сукупність документів історично чи (і/або) логічно пов'язаних між собою.

4536 **Фонд документальний** (ru: фонд документальный) – сукупність документів, які утворилися внаслідок діяльності організації або особи, що не піддавалися експертизі наукової і практичної цінності.

4537 **Фондоутворювач** (ru: фондообразователь) – організація або особа, в діяльності якої створено документальний фонд.

4538 **Форзац** (ru: форзац) – складова частина палітурки видання, що є одностороннім аркушем паперу або конструкцією з двох аркушів і тканинної смужки, скріпленої з першим і останнім зошитами блока. *Основна функція ф. – скріплювати книжковий блок з палітуркою. На ф. можна розміщувати довідкову інформацію. Ф. слугує художнім елементом зовнішньої оформи. Розрізняють за місцем розташунку ф. передній і задній. Задній ф. також називають нахзац.*

4539 **Форзац звичайний** (ru: форзац обычный) – сфальцьований в один згин аркуш паперу, одну сторону якого приклеюють до палітурки, а іншу залишають вільною. *Ф. з. захищає першу і останню сторінки тексту.*

4540 **Форзац накидний** (ru: форзац накидной) – форзац з двох аркушів, сфальцьованих в один згин, що його накидають на книжковий блок, скомплектований вкладанням, і прошивають разом з блоком скобами.

4541 **Форзац прикантований** (ru: форзац прикантованный) – форзац, сфальцьований в один згин і приклєений за допомогою стрижня одною половиною до корінцевого краю останньої сторінки першого зошита і першої сторінки останнього зошита.

4542 **Форзац пришивний** (ru: форзац пришивной) – форзац, зроблений з 8-сторінкового зошита однакового з книжковим блоком формату, пришиваний або приклеюваний під час зшивання разом з іншими зошитами видання. *Ф. п. застосовний для високохудожніх та великих за обсягом видань.*

4543 **Форзац простий** (ru: форзац простой) – форзац, складений з чистого чи задрукованого аркуша паперу, сфальцьованого в один згин.

4544 **Форзац складений** (ru: форзац составной) – форзац, складвний з двох з'єднаних чистих чи задрукованих аркушів паперу.

4545 **Форзац чужий** (ru: форзац чужой) – форзац іншого видання, приклеєний до блока, однаковий за форматом, але відрізняється кольором, щільністю, видом паперу, оформою.

4546 **Форзац, приклеєний неякісно** (ru: приклеивание форзацев к переплету некачественное) – форзац, проклеєний до палітурки так, що на форзаці є виниклі під час вставляння блока в палітурку складки, загини та перекоси.

4547 **Форма друкарська** (de: Druckform; en: printing plate; fr: forme d'impression; ru: печатная форма) – матеріальний носій друкувальних чи проміжкових елементів, призначений для друкування. *Ф. д. має форму плоскої або циліндричної, твердої (металевої) або еластичної (синтетичної) пластини, поверхня якої складається з друкувальних і прогалинних елементів, призначена для багаторазового отримування відбитків. Ф. д. поділяють за: видами і способами друкування, точністю відтворення оригіналу, геометричними ознаками, призначеністю, характером друкової продукції і графічних елементів. У високому друкуванні розрізняють оригінальні (первинні) і стереотипні (вторинні), що є копіями з оригінальних ф. д.).*

4548 **Форма друкарська безперервна** (ru: форма печатная беспрерывная) – сукупність еластичних друкарських форм, призначена для друкування окремих аркушів книжки, які розташовують на замкненому рухомому полотні і послідовно подають до друкарського циліндру машини.

4549 **Форма друкарська біметалева** (ru: форма печатная биметаллическая) – друкарська форма плоского друку, в якій друкувальні і прогалинні елементи створюють на різних металевих основах, наприклад, мідь-хром.

4550 **Форма друкарська дефектна** (ru: форма печатная дефектная) – друкарська форма, зроблена з відхилами за параметрами якості або має механічні пошкоди, які роблять її непридатною до користання.

4551 **Форма друкарська еластична** (ru: форма печатная эластичная) – друкарська форма з еластичною поверхнею, здатною набувати великих зворотних деформацій. *Вироблення ф. д. е. зумовлено прагненням раптово зменшити величину тиску в звичайних друкарських формах, що в свою чергу унеможливлює силове припаджування і застосовування декеля.*

4552 **Форма друкарська ілюстрації** (ru: форма печатная иллюстрации) – друкарська форма, друкувальні елементи якої під час друкування відтворюють будь-які зрепродуковані образи – ілюстрації, прикраси тощо.

4553 **Форма друкарська контрастна** (ru: форма печатная контрастная) – наслідок зменшення кількості градаційних переходів від мінімуму до максимуму оптичної характеристики порівняно із образом на фотоформі.

4554 **Форма друкарська монометалева** (ru: форма печатная монометаллическая) – офсетна друкарська форма,

в якій друкувальні та прогалинні елементи створюють з одного металу. *За накладотривкістю, друкарськими властивостями ф. д. м. поступається поліметалевій, проте технологія виробляння її набагато простіша*.

4555 **Форма друкарська накладова (машинна)** (ru: форма печатная тиражная (машинная)) – друкарська форма, призначена для друкування накладу, на відміну аід пробної, призначеної для отримування пробних відбитків або оригінальної, з якої виробляють стереотип.

4556 **Форма друкарська поліметалева** (ru: форма печатная полиметаллическая) – офсетна форма, складена з основи та двох міцно з'єднаних між собою металів: один мвтал використовують для утаорення прогалинних елементів (хром, нікель, нікелекобальтовий сплав), інший – для утворення друкувальних елементів (мідь).

4557 **Форма друкарська растрова репродукційна** (ru: форма печатная растровая репродукционная) – друкарська форма, напівтони якої пердаються мікроштриховими елементами, отриманими раструванням.

4558 **Форма друкарська складена** (ru: форма печатная составленная) – металева друкарська форма, скомплектована із складальних рядків, літер, прогалинного матеріалу.

4559 **Форма друкарська складовинна** (ru: форма печатная наборная) – текстова друкарська форма високого друку, отримана складанням друкувальних та прогалинних елементів з друкарського сплаву.

4560 **Форма друкарська фотополімерна** (ru: форма печатная фотополимерная) – друкарська форма, друкувальні елементи якої виконано з фотополімеру і закріплено на осноаі, яка забезпечує їх незмінний взаєморозташунок.

4561 **Форма фотополімерна** (ru: форма фотополимерная) – форма для високого, флексографічного друкування із фотополімеризаційноздатного матеріалу, який твердне під дією ультрафіолетового проміння.

4562 **Формат аркуша** (ru: формат листа) – розмір аркуша, виражений у міліметрах.

4563 **Формат аркуша промисловий** (ru: формат листа промышленный) – формат аркуша паперу (картону), установлений стандартами для промислового виробляння паперу та картону.

4564 **Формат аркуша споживчий** (ru: формат листа потребительский) – формат аркуша паперу (картону), установлений стандартами для споживчого користання.

4565 **Формат аркуша стандартний** (ru: формат листа стандартный) – формат аркуша паперу (картону), розміри якого установлено стандартами.

4566 **Формат видання** (ru: формат издания) – розмір видання в обкладинці (без кантів) або книжкового блока за шириною і висотою після обрізання його з трьох боків.

4567 **Формат виробу** (ru: формат изделия) – розміри виробу в міліметрах.

4568 **Формат даних** (ru: формат данных) – спосіб розміщування та подавання даних у пам'яті, базі даних або на зовнішньому носії даних.

4569 **Формат паперу** (ru: формат бумаги) – розмір паперового аркуша за шириною та висотою. *Розрізняють стандартні формати рулонного та флатового паперу. Див. також* ***дін-формат.***

4570 **Формат сторінки видання** (ru: формат полосы издания) – розмір (ширина і довжина) сторінки видання без берегів, наведені в друкарській системі вимірювання чи в міліметрах.

4571 **Формат сторінки складання** (ru: формат полосы набора) – ширина і висота сторінки складання без колонцифри, але з колонтитулом на сторінці книжки.

4572 **Формат сторінки текстового оригіналу** (ru: формат полосы текстового оригинала) – розмір сторінки за шириною і висотою *Для формату паперу А4 ф. с. т. о. дорівнює 210×297 – 203×288 мм; для великих таблиць у складі такого оригіналу – 297×240 – 288×407 мм.*

4573 **Формат шпальти** (ru: формат полосы) – розмір шпальти завширшки (у кв.) і заввишки (в рядках основного тексту). *Див. також* ***шпальта складена.***

4574 **Форматування** (ru: форматирование) – ініціювання носія даних, внаслідок якого певна обчислювальна система може записувати дані на носії та зчитувати їх з нього.

4575 **Форматування рядка** (ru: форматирование строки) – доводження рядка до потрібного формату збільшуванням чи зменшуванням проміжків між словами та літерами.

4576 **Форматування тексту (документа)** (ru: форматирование текста (документа)) – надавання текстові згідно з інструкціями вигляду, в якому його треба друкувати: форму-

вання абзаців, центрування заголовків, вирівнювання текстових полів, розбивання на сторінки тощо.

4577 **Формоутворювання** (ru: фөрмообразоаание) – виробляння заготованки чи виробу з рідинних, порошкових чи волокнистих матеріалів.

4578 **Формування** (ru: формирование) – формоутворювання з порошкового чи волокнистого матеріалу заповнюванням ним порожнини заданої форми та розмірів з подальшим стисканням.

4579 **Формування лакофарбового покриву** (ru: формирование лакокрасочного покрытия) – фізичний чи хімічний процес утворювання покриву.

4580 **Формування паперу (картону)** (ru: формированив бумаги (картона)) – утворювання шару паперу (картону) виливанням маси на безперервно рухомій сітці або між даома сітками, або на формувальному циліндрі.

4581 **Формування продукції** (ru: формирование продукции) – надавання пластичній продукції певної форми і розмірів первд пакуванням.

4582 **Формування складанної тари** (ru: формирование складной тары) – надавання складанній тарі потрібної форми.

4583 **Формування справи** (ru: формирование дела) – визначання належності документів до певної справи та усистемлювання документів усервдині справи.

4584 **Формування тари з листових термопластів** (ru: формированив тары из листовых термопластов) – спосіб формування, коли лист термопласту або плівки затискають притискною рамою і нагрівають до високопластичного стану. За рахунок різниці тиску над і під листом обтягається форма з конфігурацією потрібного виробу. Далі відформована плівка охолоджується до затаерднення.

4585 **Формування тари литтям під тиском** (ru: формирование тары литьем под давлением) – див. ***лиття під тиском***.

4586 **Формування тари методом екструзії з роздуванням** (ru: формирование тары методом экструзии с раздувом) – вкструдування заготованки у видувну форму, де здійснюється роздування з подальшим застосоауванням відформованого виробу. *Застосовують для отримування об'ємної тари різних форм і габаритів.*

4587 **Формула експонометрична** (ru: формула експонометрическая) – залежність між експозиційними параметра-

ми, що встановлює умови утворювання найкращого образу на даному фотографічному матеріалі.

4588 **Формуляр-зразок** (ru: формуляр-образвц) – модель побудови форми документа, яка встановлює галузь користання, формати, розміри полів, вимоги до побудови конструкційної сітки та основні реквізити.

4589 **Фортитул** (ru: фортитул) – термін, вживаний замість авантитула.

4590 **Фотоальбом** (ru: фотоальбом) – альбом, образотворчий матеріал якого – фотокартки. *Див. також **видання образотворче**.*

4591 **Фотоапарат репродукційний** (ru: фотоаппарат репродукционный) – стаціонарний фотоапарат для отримування на фототехнічній плівці прихованого образу оригіналу в різних масштабах.

4592 **Фотодокумент** (ru: фотодокумент) – документ, образ на якому передано способом фотографування.

4593 **Фотокоординатограф** (ru: фотокоординатограф) – координатограф, що забезпечує записування даних світловим променем на фотоматеріалі.

4594 **Фотомакет монтажу** (ru: фотомакет монтажа) – попередній монтаж діапозитивів текстових шпальт, заголовків та ілюстрацій, мета якого – показати монтажисту всі нюанси задуму оформлювача.

4595 **Фотоматеріал** (ru: фотоматериал) – те саме, що ***матеріал фотографічний.***

4596 **Фотомонтаж** (ru: фотомонтаж) – результат змонтування кількох фотообразів у складну ілюстрацію або інший образ.

4597 **Фотомонтування** (ru: фотомонтаж) – процес монтування кількох фотообразів у складну ілюстрацію або інший образ.

4598 **Фотооригінал заломлений** (ru: фотооригинал сломанный) – фотографічний образ на папері чи плівці, на поверхні якого є тріщини та заломин, сліди загинів та складок.

4599 **Фотоплівка засвічена** (ru: фотопленка засввченная) – фотоплівка, яка отримала часткоао або по всій поверхні певну дозу опромінива (експозиції).

4600 **Фотоскладання** (ru: фотонабор) – виробляння текстових фотоформ з виводженням на фотопапір або фотоплівку. *У фотоскладальних пристроях для створювання образу використовують різні технології, зокрема – з комп'ютерним керуванням.*

4601 **Фотоформа** (de: Photoform; en: film; fr: photographique; ru: фотоформа) – носій ілюстраційної чи текстової інформації у вигляді негатива або діапозитиаа, призначений виготовляти друкарську форму

4602 **Фотоформа дефектна** (ru: фотоформа дефектная) – фотоформа, зроблена з відхилами від параметрів якості або має механічні пошкоди, які роблять її непридатною до користання.

4603 **Фотоформа дзеркально перевернена** (ru: фотоформа зеркально перевернутая) – дзеркальність тексту не відповідає технологічним вимогам (який можна читати або ні зі сторони шару) або ілюстрації (ліве-праве зі сторони шару) на фотоформі.

4604 **Фотоформа дзеркально перевернена на монтажі** (ru: фотоформа зеркально переаернутая на монтаже) – дзеркальність тексту (який можна читати або ні зі сторони шару) або ілюстрації (ліве-праве зі сторони шару) фотоформи на монтажі.

4605 **Фотошаблон штрихкодової позначки** (ru: фотошаблон штрихкодового символа) – оригінал плівки з образом штрихкодової позначки, призначений для поліграфічного процесу її друкування.

4606 **Фракціонування маси для виробляння паперу (картону)** (ru: фракционирование массы для изготовления бумаги (картона)) – розподіл маси на фракції за розмірами волокон.

4607 **Фрезерування корінця блока** (ru: фрезирование корвшка блока) – зрізування частини корінцевого поля блока, скомплектованого із зошитів перед незшивним скріплвнням.

4608 **Фрикція** (ru: фрикция) – почорнілість на діапозитиві від твртя або натиску на фотоматеріал до експонування.

4609 **Фронтиспис** (ru: фронтиспис) – ілюстрація, розташована перед титульним аркушем на лівій сторінці. *Зазвичай, це портрет автора або ілюстрація символічного характеру, яка належить всьому твору або найважливішого моменту, про який йдеться в ньому.*

4610 **Функція логістична** (ru: функция логистическая) – укрупнена група логістичних операцій, яку спрямовано на реалізування мети логістичної системи і яку задають значинами показників, що є її змінними.

4611 **Функція передавання модуляції фотографічним матеріалом** (ru: функция передачи модуляции фотографическим материалом) – залежність коефіцієнта передавання модуляції від просторової частоти.

4612 **Функція передавання модуляції фотографічним матеріалом оптична** (ru: функция первдачи модуляции фотографическим материалом оптическая) – перетворювання Фур'є функції розсіювання лінії.

4613 **Футерування** (ru: футеровка) – личкування внутрішньої поверхні палітурок форзацом або іншим друковим матеріалом.

4614 **Футляр** (ru: футляр) – картонна або пластикова коробка, в яку вкладають книжкове видання, щоб захистити його від механічного пошкодження, зовнішніх впливів, під час пакування, транспортування, зберігання. *Ф. може бути складовим елементом зовнішньої оформи видання.*

4615 **Футляр відкритий** (ru: футляр открытый) – футляр, що закриває лише боковинки і два обрізи видання (або верхній і нижній, або нижній і первдній).

4616 **Характеристика книжки зовнішня** (ru: характеристика книжки внешняя) – відомості, що характеризують книжку з формального боку (аиходові відомості, паґінація, наклад, оформа тощо).

4617 **Характеристики кольороділильні** (ru: характеристики цветодвлительные) – кольороділильні густини барвників субтрактивного синтезу, визначені відносно приймачів, що здійснюють кольороподіл.

4618 **Хвилястість** (ru: волнистость) – дефект плоских пофарбованих поверхонь у вигляді періодичних нерівностей з відносно великими кроками.

4619 **Хвилястість країв паперу** (ru: волнистость краев бумаги) – нерівність країв паперу (аркуша, полотна) у вигляді виступів та впадин неправильної форми, як правило в поперечному напрямку виливу паперу.

4620 **Хвилястість паперу** (ru: волнистость бумаги) – дефект, що виникає внаслідок порушення кліматичних умов або правил пакування та зберігання.

4621 **Хвилястість поверхні паперу** (ru: волнистость поверхности бумаги) – нерівність поверхні паперу (аркуша, полотна) у вигляді виступів та впадин неправильної форми, як правило в поперечному напрямку виливу паперу.

4622 **Хвіст** (ru: хвост) – нижній зовнішній берег сторінки, а також нижній край.

4623 **Хвіст таблиці** (ru: хвост таблицы) – нижня, без головки частина таблиці, складена з боковика та прографики. *Див. також **таблиця**.*

4624 **Хвостик** (ru: хвостик) – нижня частина книжкового блока або окремої сторінки.

4625 **Хмарність фотоплівки** (ru: облачность фотопленки) – нерівномірність оптичної густини ріаномірно засвіченої та обробленої фотоплівки (в середніх тонах), подібна на хмари.

4626 **Хрести** (ru: кресты) – мітки-хрестики на обрізних берегах сторінок оригіналу і на пробних відбитках для контролювання правильності суміщення фарб або розташування одного образу стосовно іншого (інших).

4627 **Хрестоматія** (ru: хрестоматия) – навчальне видання літвратурно-художніх, історичних та інших творів чи уривків з них, які є об`єкт вивчання. *Див. також **видання навчальне**.*

4628 **Хроманін** (ru: хроманин) – аналогова кольоропроба фірми DuPont з кольороподільних растрових фотоформ. *Використовують як синонім для кольоропроб, отриманих іншими способами.*

4629 **Хромолітографія** (ru: хромолитография) – спосіб відтворювання багатоколірного образу літографією за допомогою ручного кольороділення майстром-літографом та виробляння потрібних для адекватного передання всіх кольорів оригіналу кількості літографських друкарських форм.

4630 **Художник-оформлювач** (ru: художник-оформитель) – художник, який створює ескізи та оригінали зовнішньої та внутрішньої художньої оформи видання, принциповий або пошпальтовий макет його оформи, однак не є ілюстратор.

4631 **ЦАП** (ru: ЦАП) – див. ***перетворювач цифро-аналоговий***.

4632 **Центрування малюнка (напису)** (ru: центровка рисунка (надписи)) – наношення малюнка (напису) на пакувальний матеріал у потрібному розташунку відносно упаковуваної продукції.

4633 **Цикл друкування** (ru: цикл печати) – проміжок часу, в якому виконується набір рагулярно повторюваних операцій з приймання, розшифровування і наношення знаків на носій даних.

4634 **Циклограма машини-автомата** (ru: циклограмма машины-автомата) – схема узгодженості переміщування робочих органів залежно від часу.

4635 **Циклограма мережева** (ru: циклограмма сетевая) – циклограма машини-атомата, яку зображено в прямокутній системі координат і яка є сукупністю тих частин сітьових моделей циклу виконавчих механізмів, що пов'язані між собою залежностями (зв'язками).

4636 **Циклограма синхронна** (ru: циклограмма синхронная) – циклограма машини-автомата, що є сукупністю циклограм виконавчих механізмів, виконаних у вигляді схем у прямокутній системі координат і накладених одна на одну.

4637 **Циклограма статична** (ru: циклограмма статическая) – циклограма, яку знято експериментально ■ реальної машини-автомата під час прокручування її від ручного приводу.

4638 **Циклограма технологічна** (ru: циклограмма технологическая) – лінійна циклограма машини-автомата, на якій зображують періоди дії робочого органу на оброблюваний предмет у послідовності, що відповідає технологічному процесові протягом технологічного циклу машини.

4639 **Циклограмування** (ru: циклограммировка) – будування циклограм за програмою машини.

4640 **Циліндр друкарський** (ru: цилиндр печатный) – частина друкарської машини, яка має циліндричну робочу поверхню, що забезпечує контакт здруковуваного матеріалу з друкарською формою.

4641 **Циліндр магнетний** (ru: цилиндр магнитный) – формний циліндр, робоча поверхня якого має магнетні ділянки, призначені для кріплення друкарських форм, зроблених на феромагнетному матеріалі.

4642 **Циліндр офсетний** (ru: цилиндр офсетный) – циліндр для передавання образу ■ друкарської форми на задруковуваний матеріал під час офсетного друкування.

4643 **Циліндр формний** (ru: цилиндр формный) – частина друкарської машини, на якій закріплюють друкарську форму.

4644 **Цинкографія** (ru: цинкография) – спосіб виробляння друкарських форм для високого друкування з шрифтових і піатонових рисунків за допомогою фотокопіювання і кислотного травлення.

4645 **Цистерна** (ru: цистерна) – вмістище ■ відповідними трубопроводами та арматурою, що містить у собі перевізні вантажі.

4646 **Цитата** (ru: цитата) – текст з будь-якого твору, дослівно відтворюваний автором у виданні для того, щоб обґрунтувати власні твердження або опротестувати думки цитованого автора.

4647 **Цифра** (ru: цифра) – 1) знак для зображення числа; 2) знак для позначання чисел.

4648 **Цифра двійкова** (ru: цифра двоичная) – цифри 0 або 1, використовна у двійковій системі числення.

4649 **Цифра десяткова** (ru: цифра десятичная) – цифра, використовна ■ десятковій системі числення.

4650 **Цифровий друк** (ru: цифровая печать) – див. друкування ***цифрове***.

4651 **Цицеро** (ru: цицеро) – 1) шрифт, кегель якого дорівнює 12 п. (4,51 мм); 2) одиниця типометричної системи в 12 п., що часто використовують, розраховуючи відбивки колонцифри від тексту. *Див. також* ***кегель***.

4652 **Ціна видання** (ru: цена издания) – у сучасній видавничо-книготоргівельній практиці – продажна ціна видання, що утворюються з відпускної ціни видавництва і торгівельних націнок книготоргівельних підприємств.

4653 **Часопис** (ru: журнал) – див. ***журнал***.

4654 **Частина** (ru: часть) – випуск чи розділ документа, що публікують фрагментами.

4655 **Частина видання складова** (ru: часть издания составная) – надрукований у виданні твір або його частина (розділ, параграф, фрагмент без назви), що мвє відносну самостійність і слугує об'єктом аналітичного бібліографічного опису. *Див. також* ***опис бібліографічний аналітичний***.

4656 **Частка аркуша** (ru: часть писта) – частина надрукованого паперового аркуша, яка складається ■ двох сторінок: одної непарної, і другої, чергової-парної.

4657 **Частка аркуша дробова** (ru: часть листа дробная) – половина, чверть, восьма частина друкарського аркуша, утворювана через те, що обсяг видання не вкладається у ціле число фізичних друкарських аркушів. *Наявність ч. а. д. ускладнює виробничий процес: доводиться виробляти кілька друкарських форм ч. а. д., друкувати такий вркуш меншим накладом, приєднувати його, накидаючи або приклеюючи, до одного з повних зошитів. Див. також* ***блок книжковий***.

4658 **Частка нелетких речовин у клеї масова** (ru: часть нелетучих веществ в клею массовая) – вміст непетких речовин, визначений після нагрівання клею до постійної маси.

4659 **Чи** (en: and/or; ru: и/или) – «А чи Б» припускає, що наявні або А, або Б, або А і Б у тому самому прикладі чи варіанті реалізації. Див. також ***або, і***.

4660 **Число випуску** (ru: номер выпуска) – порядкове число, надаване кожному випущеному випуску періодичного, продовжного, серіального видання.

4661 **Число експозиційне** (ru: число экспозиционное) – характеристика сполук використовних експозиційних параметрів.

4662 **Число світлочутливості** (ru: число светочувствительности) – загальна світлочутливість фотографічного матеріалу, отримана за рекомендованого ступеня проявленості і округлена заданою мірою.

4663 **Число спеціальне** (ru: номер специальный) – 1) випуск періодичного, продовжного видання, присвячений спеціальній темі; 2) спеціальний додаток до певного випуску чи до його річного комплекту.

4664 **Читанність шрифту** (ru: читабельность шрифта) – якість сприймання читачем складеного друкарським шрифтом тексту, яку визначають чіткістю рисунка шрифту, відповідним кеглем та довжиною складеного рядка, інтерліньяжем, кольором паперу, кольором і насиченістю тону друкарської фарби.

4665 **Читання доземне (вертикальне)** (ru: чтение вертикальное) – різновид коректорського читання, щоб переглянути і загалом ознайомитися зі змістом та елементами літературного твору. *Погляд у разі ч. д. зупиняють лише на опорних місцях сторінки – абзацах (початок і кінець), виокремлених місцях текстової сторінки: заголовках, іменах, назвах тощо.*

4666 **Чорна манера** (ru: черная манера) – див. ***мецо-тинто***.

4667 **Чорниш** (ru: черныш) – дрібні, оглядово помітні на відбитку сліди фарби, друкарські елементи, яких нема на фотоформі, або відсутність елементів образу; виникають через потрапляння на друкарську форму або на офсетну ґумотканинну пластину сторонніх частинок (кусочків паперу, пилу, засохлої фарби та ін.).

4668 **Чорніння образу** (ru: чернение изображения) – операція хіміко-фотографічного обробляння фотоматеріалу для переведення вибіленого срібла образу або галоїдного срібла (у чорно-білому оберненому процесі) в металеве срібло або забарвлену сіль срібла.

4669 **Чохол** (ru: чехол) – герметична оболонка з плівкових матеріалів для великогабаритних виробів складної конструкції, яка служить для їх консервування ■ користанням сушників повітря і консерваційних засобів (різних мастил та інгібіторів).

4670 **Чутливість монохроматична** (ru: чувствительность монохроматическая) – чутливість фотографічного матеріалу до монохроматичного проміння.

4671 **Чутливість спектрова** (ru: чувствительность спектральная) – залежність монохроматичної чутливості фотографічного матеріалу від довжини хвилі експонованого проміння.

4672 **Шабатура** (ru: коробка картонная) – те саме, що ***коробка картонна***.

4673 **Шаблон** (ru: шаблон) – зразок, за яким виробляють будь-які однакові вироби.

4674 **Шаблон абзацу** (ru: шаблон абзаца) – зразок створюваного абзацу, що містить вибраний шрифт, розміри відступу, вид вирівнювання тощо.

4675 **Шаблон сторінки** (ru: шаблон страницы) – зразок майбутньої сторінки багатосторінкового документа, що містить найхарактерніші повторювані частини текстового поля, наприклад, номер сторінки, колонтитули тощо.

4676 **Шаблон тексту** (ru: шаблон текста) – часто вживаний блок тексту, який зберігається ■ комп'ютері і може комбінуватися з іншим текстом для створення нового документа.

4677 **Шаблонування фарби** (ru: шаблонирование краски) – утворювання на відбитках смуг фарби в середніх тонах і тінях образу, які виникають через невдалий розташунок на друкарській формі зон ■ малою і великою інтенсивністю подавання фарби, наприклад, у разі розташування друкарських зон у вигляді великих літер «Т» і «Ш».

4678 **Шапка** (ru: шапка) – заголовок, розташований на рівні верхнього краю сторінки. *Може бути використаний замість титулу чи шмуцтитулу в малообсягових виданнях.*

4679 **Шар клейовий** (ru: слой клеевой) – шар клею, який наносять на поверхню склеювання матеріалу (підкладку).

4680 **Шар клею на корінці тонкий** (ru: слой клея на корешке тонкий) – надостатня товщина клею на корінці, яка спричинює руйнування видання.

4681 **Шар копіювальний на прогалинних елементах** (ru: слой копирующий на пробельных элементах) – залишки копіювального шару на прогалинних елементах друкарської форми через недоекспонування або недопроявлення формної пластини або високої вуалі на деяких ділянках форми.

4682 **Шар лакофарбового матеріалу** (ru: слой лакокрасочного материала) – неперервний шар продукту, отриманий унаслідок одноразового нанесення його на поверхню.

4683 **Шар лакофарбового покриву виявний** (ru: слой лакокрасочного покрытия выявительный) – шар лакофарбового покриву, що сприяє оглядовому виявленню дефектів зашпакльоввної чи заґрунтованої поверхні.

4684 **Шар лакофарбового покриву зовнішній** (ru: слой лакокрасочного покрытия внешний) – шар покриву, поверхня якого межує з навколишнім середовищем.

4685 **Шар липкий** (ru: слой липкий) – клейовий шар на поверхні липкої стрічки, який виробляють на основі поліізобутилену, синтетичних каучуків, етилцелюлози та інших полімерів. *Ш. л. може містити також синтетичну смолу, яка надає йому адгезійної здатності, пластифікатор, наповнювач антиоксидант, інші цільові добавки.*

4686 **Шар паперу (картону) елементарний** (ru: слой бумаги (картона) элементарный) – шар паперу (картону), утворений на одній сітці або циліндрі папероробчої (картоноробчої) машини.

4687 **Шар поверхневий** (ru: слой поверхностный) – зовнішній шар багатошарового паперу (картону).

4688 **Шар покриву бар'єрний** (ru: слой покрытия барьерный) – **шар** покриву, призначений для ізолювання фарби від поверхні, що лежить нижче нього, щоб запобігти небажаній хімічній чи фізичній взаємодії між цією поверхнею та фарбою.

4689 **Шари копіювальні** (ru: слои копировальные) – тонкі шари деяких високомолекулярних сполук, які містять світлочутливі речовини і мають здатність змінювати свої фізико-хімічні властивості під дією світла. *Ш. к. застосовні у копіюванні негативного або позитивного образу (тексту, рисунка) на металеві пластини або інші матеріали під час вироблення друкарських форм.*

4690 **Шарнір альбому** (ru: шарнир альбома) – смужка технічної тканини, паперу або картону, що з'єднує аркуші альбому та компенсує товщину вставлених фотознімків, листівок, марок та інших наочних матеріалів.

4691 **Шашка піддона** (ru: шашка поддона) – елемент конструкції двонастильного піддона, який розділяє верхній і нижній настили і утворює проміжки в піддоні для вил вантажних механізмів.

4692 **Шви зволожувальних валиків грубі** (ru: швы увлажняющих валиков грубые) – шви на матеріалі зволожувальних валиків, які перешкоджають нормальному процесу друкування через зішліфовування друкарської форми і биття валиків.

4693 **Швидкість друкування** (ru: скорость печатания) – технічна характеристика друкувального пристрою, що визначається кількістю знаків, рядків або сторінок тексту, що друкуються за одиницю часу.

4694 **Швидкість проявляння фотографічного матеріалу** (ru: скорость проявки фотографического материала) – величина, пропорційна похідній сенситометричного параметра за тривалістю проявляння фотографічного матеріалу.

4695 **Швидкозшивач** (ru: скоросшиватель) – тека з картону, всередині якої є механізм для підшивання паперів.

4696 **Шерфування країв ременю** (ru: шерфование краев кожи) – зняття фасок з крайок ременю (вичиненої шкіри) під кутом 45°.

4697 **Ширина вічка** (ru: ширина очка) – один з основних показників накреслини шрифту, що визначає відстань між основними штрихами літер. *За ш. в. ш. розрізняють шрифти нормальної, вузької та широкої накреслини. Див. також* ***насиченість вічка***.

4698 **Ширина друку** (ru: ширина печати) – технічна характеристика друкувального пристрою, що визначають найбільшою кількістю знаків у одному рядку надрукованого тексту.

4699 **Ширина паперу (картону) необрізна** (ru: ширина бумаги (картона) необрезная) – найбільша ширина паперу (картону), вилитого на папероробчій (картоноробчій) машині, до обрізування крайок.

4700 **Ширина паперу (картону) обрізна** (ru: ширина бумаги (картона) обрезная) – ширина паперу (картону) після обрізування крайок.

4701 **Широта резольвометрична** (ru: широта резольвометрическая) – інтервал експозиції, в межах якого крива вирізнівності не спадає нижче заданої значини.

4702 **Широта фотографічна** (ru: широта фотографическая) – інтервал експозицій між кінцевою та початковою точками прямолінійного відрізка характеристичної кривої.

4703 **Широта фотографічна загальна** (ru: широта фотографическая общая) – інтервал експозицій, у межах якого всі характеристичні криві кольорофотографічного матеріалу є прямолінійні.

4704 **Шитво** (ru: шитье) – зошити, блоки тощо, отримані способом шиття.

4705 **Шити вточуванням** (ru: шить втачку) – скріплювати зошити або окремі аркуші в блок прошиванням блока ниткою або дротом через корінцевий берег.

4706 **Шиття** (ru: шитье) – спосіб скріплювання книжково-журнальних зошитів у книжковий блок або видання в обкладинці. *За швацьким матеріалом розрізняють два основних способи ш. – дротом і нитками; за кількістю робочих циклів блоками і зошитами.*

4707 **Шиття дротом** (ru: шитье проволокой) – спосіб скріплювання блока, скомплектованого накладанням, дротом через корінцевий берег з відступом від краю корінця.

4708 **Шиття дротом без загинання скоби** (ru: шитье проволокой без загибания скобы) – скріплювання великої кількості окрамих аркушів металевими скобами, якими прошивають стіс з двох сторін на глибину більше її товщини по корінцевому березі аркушів.

4709 **Шиття дротом врознім** (ru: шитье проволокой вразъем) – спосіб шиття блока, скомплектованого вкладанням, дротом через корінцевий згин із згинанням дужок на зовнішньому згині зошита.

4710 **Шиття дротом на марлі** (ru: шитье проволокой на марле) – спосіб скріплювання блока дротом на марлі через корінцевий згин.

4711 **Шиття дротом ушивкою** (ru: шитье проволокой внакидку) – спосіб шиття блока, скомплектованого вкладанням, нитками чи дротом через корінцевий згин із загинанням дужок у середину зошита.

4712 **Шиття книжкового блока** (ru: шитье книжного блока) – скріплювання скомплектованих зошитів у блок вздовж корінцевого згину.

4713 **Шиття нитками** (ru: шитье нитями) – спосіб скріплювання нитками зошитів блока вздовж корінцевого згину.

4714 **Шиття палітурне** (ru: шитье переплетное) – з'єднування зошитів у книжковий блок через корінець кожного зошита, розгорнутого посередині, за допомогою дроту або ниток.

4715 **Шиття паперового блока** (ru: шитье бумажного блока) – спосіб скріплювання скомплектованих зошитів або аркушів у блок.

4716 **Шиття по два (три) зошити** (ru: шитье по две (три) тетради) – одночасне шиття двох (трьох) зошитів одною ниткою, щоб зменшити товщину корінця.

4717 **Шиття подвійне** (ru: шитье двойное) – прошивання одного чи кількох зошитів книжкового блока двічі. (наприклад, під час шиття виклеєного форзаца з відкритим обкантованням), щоб підвищити міцність скріплення.

4718 **Шиття ушивкою** (ru: шитье внакидку) – скріплювання аркушів одного зошита або кількох зошитів, скомплектованих вкладкою за допомогою нитки або дроту, прошиванням через корінцевий фальць.

4719 **Шиття через край** (ru: шитье через край) – спосіб допоміжного скріплювання першого і останнього аркушів, щоб зміцнити книжку або з'єднини кількох одинарних аркушів паперу, зшиванням по корінцевому берозі обметувальним швом через край.

4720 **Шифр зберігання** (ru: шифр хранения) – множина позначок (літер, цифр, знаків), що вказують на місце розташунку документа у фонді.

4721 **Шифр зберігання видання** (ru: шифр хранения издания) – умовна познака, складена з індексу ББК і авторського знаку. *Див. також* ***авторський знак.***

4722 **Шкала експозицій** (ru: шкала экспозиций) – ряд експозицій, які змінюються за заданим законом.

4723 **Шкала часу** (ru: шкала времени) – вимірювання тривалості експонування окремих ділянок фотографічного матеріалу за умови постійної його освітленості.

4724 **Шкали контролювання друку** (ru: шкалы контролирования печати) – смужки з контрольними елементами, які дають змогу вимірювати і оглядово оцінювати якість багатофарбового друку. Ш. к. д. в*становлюють під час монтування спускі і розташовують на обрізних берегах відбитку паралельно твірниці друкарського циліндра.*

4725 **Шкіра** (ru: кожа) – зовнішній покрив тіла людини, тварини та інших живих організмів. *Див.* також ***ремінь.***

4726 **Шкірка плівки помаранчева** (ru: корка пленки оранжевая) – дефект, характеризований появою заглибин (вм'ятин) у плівці, які надають їй вигляду помаранчевої шкірки.

4727 **Шлейф** (ru: шлейф) – припуск аркушів паперу одної половини зошита з боку передньої поля.

4728 **Шмуцтитул** (ru: шмуцтитул) – аркуш, лицьова сторона якого відводиться під назву твору або його частини, іноді у супроводі образу, епіграфа, заголовків підпорядкованих рубрик, а зворот або залишається незадрукованим, або задруковують текстом (початковою сторінкою твору або чергової його частини). *Див. також:* ***авантитул, контртитул***.

4729 **Шнур** (ru: шнур) – матеріал для обв'язування пакованих вантажів.

4730 **Шов замковий** (ru: шов замковый) – поздовжній шов корпуса металевої банки, середню частину якого виконано елементом «чотиришаровий замок".

4731 **Шов клейовий** (ru: шов клеевой) – з'єднувальний шов, виконаний тільки за допомогою клею.

4732 **Шов подвійний закатний** (ru: шов двойной закатной) – п'ятишаровий закатний шов, утворений спільним деформуванням фланців корпуса банки і металевої накривки.

4733 **Шов поздовжній** (ru: шов продольный) – з'єднина, в якій поздовжній напусток шару зроблено за допомогою клею, зварювання або паяння. *Ш. п. може бути переривчастий або неперервний.*

4734 **Шов полотняний** (ru: шов полотняный) – спосіб ручного шиття, за якого зошити або окремі аркуші, які складають блок, прошивають через корінцевий берег, а нитка кожного стібка охоплює корінець блока.

4735 **Шов французький** (ru: шов французский) – зшивання двох або більшого числа зошитів без тасьми. *Кожний зошит скріплюють з останніми за рахунок перехрещування зшивальної нитки з нитками, що зшивають попередні зошити.*

4736 **Шовкографія** (ru: шелкография) – див. ***друкування трафаретне***.

4737 **Шовне скріплювання** (ru: шовное скрепление) – скріплювати зошити в блок шиттям.

4738 **Шпагат паперовий** (ru: шпагат бумажный) – мотуз, отриманий скручуванням одної, двох або трьох стрічок крафтпаперу. *Ш. п. скріплюють паковані товари.*

4739 **Шпальта** (ru: полоса) – частина сторінки видання, відокремлена по вертикалі проміжкуми чи лініями.

4740 **Шпальта (ілюстрація) в зошиті перевернена** (ru: полоса (иллюстрация) в тетради перевернутая) – зошит, отриманий у разі друкування з форми, скопійованої з монтажу, на якому є перевернена шпальта (ілюстрація).

4741 **Шпальта ілюстраційна** (ru: полоса иллюстрационная) – шпальта, повністю зайнята одною чи кількома ілюстраціями.

4742 **Шпальта кінцева** (ru: полоса конечная) – остання шпальта видання, розділу, параграфа або статті з кінцевою прогалиною в останньому рядку, яка означає закінчення видання, розділу, параграфа або статті. *За технічними правилеми текст ш. к. повинен займати не менше ніж ¼ висоти шпальти. Ш. к. повинна бути коротша від повної шпальти не менше ніж на 4 рядки.*

4743 **Шпальта на монтажі перевернена** (ru: полоса на монтаже переавернутая) – шпальта, розміщеність якої на монтажі не відповідає макету (перевернена під кутом 180°).

4744 **Шпальта початкова** (ru: полоса начальная) – шпальта, з якої починається у виданні його підрозділ, твір, який у ньому публікують, або підрозділ публікованого твору іншого ніж у повноформатної шпальти формату.

4745 **Шпальта рядова** (ru: полоса рядовая) – текстова, ілюстративна або змішана шпальта, яка не має спусків або кінцевої прогалини. Інша назва – ***шпальта повноформатна.***

4746 **Шпальта складена** (ru полоса набранная) – відбиток тексту, ілюстрацій чи таблиць певного формату на сторінці видання. *Див. також* ***формат шпальти.***

4747 **Шпальта спускова** (ru: полоса спусковая) – шпальта зі спуском, що означає початок видання, його підрозділу, твору в збірнику.

4748 **Шпальта текстова** (ru: полоса текстовая) – шпальта, повністю зайнята текстом.

4749 **Шпальти контрольні** (ru: полосы контрольные) – три суцільні шпальти, видруковані на пробному відбитку всіма фарбами тріади (голубою, жовтою, пурпуровою) на прободрукарському верстаті.

4750 **Шпація** (ru: шпация) – 1) прогалинний матеріал між словами, що дорівнює кеглеві шрифту (кегельна ш.), його половині (напівкегельна ш.), 1, 2, 3 п. тощо; 2) у палітурній

справі – проміжок між двома картонними сторонами палітурки, який визначається товщиною корінця книжки. *Див. також* ***матеріал прогалинний.***

4751 **Шпація волосна** (ru: шпация волосяная) – найтонший прогалинний елемент (0,5 п.), використовний для творення апрошів.

4752 **Шпація кегельна** (ru: шпация кегельная) – 1) використовуваний під час металевого складання для відбивок між словами (у разі розбивання – між літерами) прогалинний матеріал, розмір якого дорівнює кегля шрифту; 2) міжслівна прогвлина або міжслівна відбивка того самого розміру. *Інша назва –* ***шпація кругла.*** *З поширенням комп'ютерного і фотоскладання поняття «розмір кегельної шпації» частково втрачає первісний зміст, обидва види складання дають змогу встановлювати розміри у міліметрах, тобто пов'язувати розмір відступу не з кеглем, а з будь-яким іншим показником, відповідно до обраної системи верстання.*

4753 **Шпація тонка** (ru: шпация тонкая) – шпація товщиною до 2 п.

4754 **Шпони** (ru: шпоны) – прогалинний матеріал у формі тонких металевих пластинок, призначених збільшувати розміри між рядками, абзацами, для відбивок. *Див. також* ***матеріал прогалинний.***

4755 **Шрифт** (ru: шрифт) – набір графічних знаків певного розміру, стилю та накреслини.

4756 **Шрифт Брайля** (ru: шрифт брайля) – рельєфно-крапковий шрифт для читачів з вадами зору, літери, цифри і знаки якого складаються з різних комбінацій рельєфних крапок, що розлізнаються на дотик.

4757 **Шрифт виворітний** (ru: шрифт выворотный) – шрифт із заглибленим, нерельєфним вічком. *Заплечики літерш ш. в. сягають рівня вічка звичайного шрифту. Відбиток з ш. в. дає білі літери на кольоровому тлі. Застосовний в акциденції найчастіше для складання обкладинок.*

4758 **Шрифт друкарський** (ru: шрифт печатный) – 1) комплект літер певної абетки та належних до неї цифр, а також розділових, діакритичних і спеціальних знаків; 2) комплвкт друкувальних елементів одної гарнітури, кегля, накреслини вічка та зросту у вигляді літер пввної абетки та належних до неї цифр, розділових, дівкритичних і спеціальних знаків, *Основними ознаками ш. д. є*

гарнітура, накреслина та кегель. Розрізняють ш. д. текстові, титульні, акцидантні, палітурні.

4759 **Шрифт латинський** (ru: шрифт латинский) – шрифт, побудований на основі латинської абетки.

4760 **Шрифт напівгрубий** (ru: шрифт полужирный) – грубше від нормальної накреслини штрихів графічного знака у даній сім'ї шрифтів, яке не спричиняє збільшення зовнішніх розмірів цього графічного знака.

4761 **Шрифт незручний для читання** (ru: шрифт неудобочитаемый) – шрифт, який ускладнює сприймання тексту через накреслину або кегель.

4762 **Шрифт растровий** (ru: шрифт растровый) – шрифт, характеристики якого зберігаються у пам'яті комп'ютера у вигляді готових суцільних масивів кралок – по одній бітовій карті для кожного використовуваного кегля.

4763 **Шрифт резидентний** (ru: шрифт резидентный) – у лазерних принтерах шрифт, що його постачає виробник.

4764 **Шрифт розширений** (ru: шрифт расширенный) – новий шрифт, отриманий розширенням початкового так, що кожний новий графічний знак ширший від початкового знака, але зберігає його висоту і стиль.

4765 **Шрифт ущільнений** (ru: шрифт уплотненный) – новий шрифт, отриманий ущільненням початкового так, що кожний новий графічний знак вужчий від початкового знака, але зберігає його висоту і стиль.

4766 **Шрифт чужий** (ru: шрифт чужой) – шрифт (літера), який відрізняється гарнітурою, накреслиною або кеглем (графічними та розмірними показниками) від основного шрифту тексту і якого не використовують для складання основного тексту, але використовують для шрифтового виокремлювання.

4767 **Шрифти акцидентні** (ru: шрифты акцидентные) – шрифти каліграфічної і машинописної гарнітури, застосовні лише у разі акцидентного складання (поліграфічні, декоративні, мальовані).

4768 **Шрифти акцидентно-титульні** (ru: шрифты акцидентно-титульные) – заголовкові шрифти великого кегля (від 16 п. і вище) всіх накреслин, застосовні для складання обкладинок, титульних аркушів, заголовків у книжковій, газвтно-журнальній продукції, а також у разі акцидентного складання (заголовкова газетна гарнітура). *Див. також* ***продукція акцидентна***.

4769 **Шрифти арабські** (ru: шрифты арабские) – шрифти, призначені для складання тексту арабською, перською, афганською та іншими мовами цієї групи.

4770 **Шрифти безконтрастні** (ru: шрифты безконтрастные) – гарнітури друкарських (комп'ютерних) шрифтів, в яких основні та з'єднувальні штрихи літер мають однакову (рубані шрифти) або майже однакову товщину (брускові шрифти), на відміну від рубаних гарнітур, літери яких не мають кінцеві елементи – товсті прямокутники (зарубки). *Серед комп'ютерних еквівалентів друкарських ш. б. Відомі гарнітури Гельветика, Еріеп. Див. також* ***гарнітура***.

4771 **Шрифти вбудовані** (ru: шрифты встроенные) – шрифти, записані у пам'ять друкувального пристрою.

4772 **Шрифти декоративні** (ru: шрифты декоративные) – шрифти, основні штрихи яких прикрашено різними образотворчими елементами. *Ш. д. застосовні переважно для акцидентних робіт.*

4773 **Шрифти дуже контрастні** (ru: шрифты очень контрастные) – гарнітури друкарських (комп'ютерних) шрифтів, характеризовані виразною контрастністю між основними та з'єднувальними штрихами, з довгими тонкими засічками. *До ш. д. к. належать звичайні гарнітури. З комп'ютерних еквівалентів друкарських ш. д. к. відома гарнітура Бодон. Див. також* ***гарнітура***.

4774 **Шрифти завантажні** (ru: шрифты загружаемые) – шрифти, які можнв завантажувати у пам'ять лазерного принтера із зовнішнього джерела (диска), але не зашиті у ПЗУ (ROM).

4775 **Шрифти комп'ютерні** (ru: шрифты компьютерные) – сучасні шрифти для комп'ютерного складання, які є оцифрованою версією металевих друкарських шрифтів. *(Розробляють ш. к. на основі шрифтів класичних накреслин. Розрізняють ш. к. векторні, матричні (растрові), контурні. Останні є найсучаснішим типом ш. к., серед них професійними друкарськими шрифтами вважають шрифти формату PostScript (Adobe Type 1),True Type (підтримується операційними системами MS Windows і Mac Os). Див. також* ***складання комп'ютерне***.

4776 **Шрифти малоконтрастні** (ru: шрифты малоконтрастные) – гарнітури друкарських (комп'ютерних) шрифтів, характеризовані помірною контрвстністю між основними та з'єднувальними штрихами, плавним переходом від

основного штриха до з'єднувального. *До ш. м. належать шрифти із засічками у вигляді злегка потовщених кінців основних штрихів, наближених за формою до трикутника та малоконтрастні із засічками у вигляді невеликих потовщених прямих ліній. Серед комп'ютерних еквівалентів друкарських ш. м. відома гарнітура Таймс.*

4777 **Шрифти моноширинні** (ru: шрифты моноширинные) – шрифти, у яких всі знаки мають однакову ширину, подібно машинописним шрифтам або екранним шрифтам (наприклад. Кур'єр).

4778 **Шрифти рисовані** (ru: шрифты рисованные) – шрифти індивідуальних накреслин, створені художником спеціально для оформлювання титульних типових елементів конкретного видання і призначені для подальшого репродукування.

4779 **Шрифти текстові** (ru: шрифты текстовые) – шрифти малих кеглів.

4780 **Шрифти титульні** (ru: шрифты титульные) – шрифти великих кеглів (від 12 п. і вище), застосовні для складання тексту титульного аркуша, обкладинок, палітурок, афіш, плакатів, акцидентних робіт.

4781 **Шрифти цифрові** (ru: шрифты цифровые) – електронне представлення шрифту, за якого кожний знак зберігається у вигляді комп'ютерних інструкцій для складальної машини, а не у фізичній, наочній формі. *Це можуть бути крапкові або векторні образи. У першому випадку комп'ютер подає образа у вигляді сітки пікселів з координатами х-у; у другому випадку вони представляються у вигляді контурних образів, що заповнюються комп'ютером по мірі вибудови шрифту. Векторне представлення поступово витісняє крапкове.*

4782 **Шрифти широкі** (ru: шрифты широкие) – шрифти, у яких ширина вічка переважає висоту.

4784 **Штабелеукладач** (ru: штабелеукладыватель) – пересувна машина, обладнана пристроєм для штабелювання поштучних вантажів (транспортної тари).

4785 **Штабелювання продукції (тари)** (ru: штабелирование продукции (тары)) – групування (складання) продукції (тари) виконане у відземному (вертикальному) напрямі (кілька ярусів), щоб ефективніше використовувати місткість складу.

4786 **Штамп** (ru: штамп) – інструмент, форма для серійного виробляння витинанням заготованок таропакувальних виробів.

4787 **Штамп мідний** (ru: штамп медный) – форма для витискання на позолотних пресах у формі мідної пластини з рельєфними друкувальними елементами. *Ш. м. виробляють фотомеханічним способом або ручним гравіюванням. Образотворчі елементи на ш. м. можуть бути рельєфні і заглиблені.*

4788 **Штамп палітурний** (ru: штамп переплетный) – форма з рельєфним образом для витискання на палітурці або обкладинки.

4789 **Штанцювання** (ru: штанцировка) – оздоблювальний процес, що полягає у наданні виробам фігурної форми витинанням фасонними ножами-штампами певної конфігурації. *Застосовують на витинальних машинах для виробляння етикеток, опакóвання. Див. також* ***автомат витинальний.***

4790 **Штихель** (ru: штихель) – сталевий інструмент для гравіювання.

4791 **Штоф** (ru: штоф) – 1) стара російська міра рідини, дорівнює 1/10 відра; 2) чотиригранний бутвль з таким об'ємом.

4792 **Штрихи літерні** (ru: штрихи буквенные) – основні конструктивні елементи штрихових знаків. *Ш. л. бувають основні та з'єднувальні.*

4793 **Штрихи літерні основні (грундштрихи)** (ru: штрихи буквенные основные (грундштрихи)) – доземні (вертикальні) лінії літери за прямих накрéслин шрифту, а такóж ті, що відповідають їм за курсивних або похилих накрéслин.

4794 **Штрихи на плівці** (ru: штрихи на пленке) – сліди пензля, що утворилися під час фарбування і збереглися на покриві після сушіння.

4795 **Штрих-код** (ru: штрих-код) – знаки штрихового коду, визначені Європейською системою нумерування товарів, що представляють індивідуальний код книжки (ISBN) у застандартованій, зрозумілій для зчитувального пристрою формі. *Ш.-к. розміщують у певній позиції на зовнішній стороні видання, щоб дати характерúстику товару. Ш.-к. може охоплювати закодовану значинý ціни.*

4796 **Штрих-носій** (ru: штрих-носитель) – прямокутна рамка, що оточує штрихкодову позначку для вирівнювання навантаги на поверхню матеріалу під час друкування.

4797 **Штрихування** (поліграфія) (de: Strichelung; en: creasing the jont; fr: repinçage; ru: штриховка) – отримування заглибини між розставою та боковиною з лицьового боку палітурки друковвного виробу.

4798 **Штукування** (ru: штуковка) – покривання палітурним матеріалом картонних боковинок під час виробляння складеної палітурки.

4799 **Штучний** (ru: искусстввнный) – зроблений рукою людини на відміну від природного. *Див. також **поштучний.***

4800 **Шукання інформації** (ru: поиск информвции) – добирання зберіганих даних, щоб у разі потреби можна було отримати інформацію про певний предмет.

4801 **Щільність вічка** (ru: плотность очка) – сліввідносина між шириною і висотою вічка. *Див. **ширина вічка.***

4802 **Щільність даних** (ru: плотность данных) – кількість знаків даних, які зберігаються на одиниці довжини, площі або об'єму.

4803 **Щільність запису носія даних** (ru: плотность записи носителя данных) – кількість бітів, записаних на одиницю довжини або площі носія даних.

4804 **Щільність намотування рулону паперу (картону) нерівномірна** (ru: плотность намотки рулона бумаги (картона) неравномерная) – дефект, характвризований наявністю в рулоні місць із різною щільністю намотування за шириною або опуклостей на бічній поверхні рулону.

4805 **Щільність паперу** (ru: плотность бумаги) – маса паперу, виражена в г/м^2.

4806 **Щоденник шкільний** (ru: дневник школьный) – зошит, зібраний з окремих аркушів паперу для писання з надрукованим текстом і розграфлений, призначений для записування домашніх завдань, оцінок успішності тощо.

4807 **Якість друку** (ru: качество пвчати) – технічна характеристика друкувального пристрою, яку визначає його вирізнівна здатність та міра відповідності форми знаків встановленим параметрам, рівномірність відбитків, контрастність, прочитність знаків, наявність різних шрифтів та кернингу, відсутність розкиду по вертикалі та інших дефектів друку.

4808 **Якість продукції** (ru: качество продукции) – сукупність властивостей, які відображають безпечність, новизну,

довговічність, надійність, економічність, ергономічність, естетичність, екологічність продукції тощо, які надають їй здатності задовольняти споживача відповідно до її призначеності.

4809 **Ярлик** (ru: ярлык) – зроблений з паперу або іншого матеріалу виріб певної форми і розміру, який прикріплюють до продукції чи її опакування або є елементом продукції (опакування); може містити товарний знак, назву продукції, штриховий код, маркування, гарантійний термін зберігання.

4810 **Ярмарок**[1] (ru: ярмарка[1]) – форма гуртової (оптової) торгівлі продукцією виробничо-технічної призначеності товарами і виробами народного вжитку, науково-технічною продукцією тощо, приурочена до певного часу в певному місці;.

4811 **Ярмарок**[2] (ru: ярмарка[2]) – специфічна форма зовнішньої торгівлі, коли в певному місці зосереджують зразки товарів тощо, і це приурочено до певного часу;.

4812 **Ярмарок**[3] (ru: ярмарка[3]) – з'їзд, який періодично проводять для торгових і промислових організацій, комерсантів, виробничників переважно для гуртового (оптового) продавання і купування товарів за виставленими зразками.

4813 **Яруси** (ru: ярусы) – частина складних головок таблиць.

4814 **Ящик** (ru: ящик) – транспортна тара з корпусом, що має в перерізі, паралельному дну, переважно форму прямокутника, з дном, двома торцевими та двома боковими стінками, з накривкою або без неї.

4815 **Ящик (коробка) телескопічний** (ru: ящик (коробка) телескопический) – складанний ящик, що має дві або більше частини, вставлених одна в одну.

4816 **Ящик гніздовий** (ru: ящик гнездовый) – багатообіговий ящик з пластмаси або деревних матвріалів, який має внутрішні перегородки, що створюють гнізда для розміщування пляшок або банок.

4817 **Ящик ґратчастий** (ru: ящик решетчатый) – ящик з проміжками між деталями більше 5 мм.

4818 **Ящик дерев'яний** (ru: ящик деревянный) – ящик (транспортна тара), зроблений з деревних матеріалів; пиломатеріалів заданих розмірів (дощатий), тарної дощечки, фанери, деревоволокнистих плит, крафт-шпону (шпону, обклеєного папером або картоном) тощо. *Розрізняють*

також ящики дротозармовані, дротозшиані, каркасно-щитові, каркасні, щитові.

4819 **Ящик картонний** (ru: ящик картонный) – ящик, зроблений з тарного картону.

4820 **Ящик складний** (ru: ящик сложный) – картонний ящик з суцільнокрійним дном і накривкою і нанесеними лініями рилівки.

4821 **Ящик уштабельо́вний** (ru: ящик штабелируемый) – ящик, конструкція і міцнісні показники якого дають змогу вкладати його в стійкий штабель.

АБЕТКОВИЙ ПОКАЖЧИК РОСІЙСЬКИХ ТЕРМІНІВ

Анотації видань навчально-методичної літератури, розробленої професорсько-викладацьким складом кафедри «Поліграфічні технології в пакованні» Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна»

1. Університет «Україна» за станом на 1 жовтня 2006 р. випустив наступні навчальні посібники, підручники і монографії для освітнього напрямку «Видавничо-поліграфічна справа»:

1.1. ***Ярема С. М. Флексографія. Обладнання і технологія.*** – К.: Либідь, 1998. – 308 с. + 8 с., кольорова вклейка, мова українська.

Висвітлено сучасний стан флексографії та основні тенденції її розвитку. Розглянуто класифікацію, технічні характеристики, особливості конструкцій сучасного вітчизняного та зарубіжного формного і друкарського обладнання для флексографії, розкриті технологічні процеси флексографічного способу друку.

Для студентів вищих і середніх навчальних закладів (спеціальності «Поліграфічні машини та автоматизовані комплекси», «Технологія поліграфічного виробництва») та інженерно-технічних працівникіе поліграфічної промисловості, поліграфічного машинобудування, інших галузей народного господарства, що виготовляють і використовують етикетково-пакувальну продукцію.

1.2. ***Мельнічук С. І., Ярема С. М. Офсетний друк. Технологія та обладнання додрукарських процесів, кн. 1.*** – К.: УкрНДІСВД, ХаГар, 2000. – 467 с. + 24 с. кольорова вклейка.

Висвітлено сучасний стан офсетного плоского друку та основні тенденції його розвитку. Розглянуто класифікацію, будову, технологічні характеристики, особливості конструкції та умови експлуатації сучасного вітчизняного та зарубіжного обладнання для виготовлення форм офсетного плоского друку.

Для студентів вищих та середніх навчальних закладіе (спеціальності «Поліграфічні машини та автоматизовані комплекси», «Технологія поліграфічного виробництва») та інженерно-технічних працівників поліграфічної промисловості і поліграфічного машинобудуеання.

1.3. ***Ярема С. М., Карплюк В. А., Мельнічук С. І., Прокопчук Р. С. Офсетний друк. Друкарські машини, оздоблювальне та допоміжне обладнання, кн. 2.*** – К.: ХаГар, 2002. – 507 с. + 32 с. кольорова вклейка.

Описано будову і принципи дії друкарських машин та допоміжного обладнання офсетного виробництва.

Особливу увагу приділено сучасним зразкам поліграфічного обладнання, наведено провідні світові фірми, що його виготовляють. Подано рекомендації щодо реконструкції вітчизняного поліграфічного виробництва.

Для студентів вищих і середніх навчвльних закладів (спеціальності «Поліграфічні машини та автоматизовані комплекси», «Технологія поліграфічного виробництва») та інженерно-технічних працівників поліграфічної промисловості і поліграфічного машинобудування.

Для інженерно-технічних працівників і фахівців поліграфічної галузі та поліграфічного машинобудування, інших галузей народного господарства, що виготовляють і використовують етикетково-пакувальну продукцію.

Може бути використаний як навчальний посібник для студентів вищих і середніх навчальних закладів освіти (спеціальності «Машини і технологія пакування», «Поліграфічні машини та автоматизовані комплекси», «Видавничо-поліграфічна справа»).

1.4. ***Ткачук М. П. Трафаретний друк.*** – К.: ХаГар, 2000. – 424 с.

Висвітлено сучасний стан трафаретного способу друкування, основні напрямки його розвитку, розглянуто класифікацію, технічні характеристики, особливості конструкцій та умов експлуатації сучасного вітчизняного і зарубіжного формного і друкарського обладнання, технологічні процеси трафаретного способу друкування.

Для інженерно-технічних працівників і фахівців поліграфічної галузі тв поліграфічного машинобудування, інших галузей народного господарства, що виготовляють і використовують етикетково-пакувальну продукцію.

Може бути використаний як навчальний посібник для студентів вищих і середніх навчальних закладів освіти (спеціальності «Машини і технологія пакування», «Поліграфічні машини та автоматизовані комплекси», «Видавничо-поліграфічна справа»).

1.5. ***Ярема С. М., Мамут Б. Г. Фарбові і зволожувальні апарати та лакувальні засоби друкарських машин.*** – К.: Ун-т «Україна», 2003. – 191 с. + 24 с.кольорова вклейка.

Описано будову і принцип дії фарбових апаратів друкарських машин високого, офсетного, глибокого, флексографічного видів друкування, зволожувальних апаратів машин офсетного друкування та лакувальні системи машин офсетного та флексографічного друкування. Висвітлено їх класифікацію, технічні характеристики, особливості конструкцій та умови експлуатації.

Для студентів вищих і середніх навчальних закледів (спеціальності «Поліграфічні машини та автоматизовані комплекси», «Технололя поліграфічного виробництва» «машини і технологія пакування» «Видавничо-поліграфічна справа») та інженерно-технічних працівників поліграфічної промисловості і поліграфічного машинобудування.

1.6. ***Гавенко С., Лазаренко Е., Ярема С. Оздоблювання друкованої продукції (лакування, припресовування, тиснення та ін.).*** – К.: Ун-т «Україна», 2003. – 180 с. + 24 с. кольорова вклейка.

Описано способи оздоблювання друкованої продукції (лакування, припресовування, тиснення друкування металізованими фарбами тощо). Висвітлено новітні технології та обладнання для оздоблювання друкованої продукції.

Для студентів вищих і середніх навчальних закладів (спеціальності «Поліграфічні машини та автоматизовані комплекси», «Технологія поліграфічного виробництва» «Машини і твхнологія пакування» «Видавничо-полігрефічна справа») та інженерно-технічних працівників поліграфічної промисловості й поліграфічного машинобудування.

1.7. ***Ярема С. М. Видавничі поліграфічні технології та обладнання.*** – К.: Ун-т «Україна», 2006. – 320 с

Висвітлено технологію редакційно-видавничого процесу підготовлювання видань до друку, технології та обледнання до друкарських, друкарських та обробно-оздоблювальних процесів поліграфічного виробництва, а також організацію пакування та розповсюджування видавничої продукції. Особливу увагу приділено сучасним комп'ютерно-

видавничим системам (КВС) та основним тенденціям розвитку новітніх варіантів технологій і машин цифрового друкування.

Для студентів вищих закледів освіти, які навчаються за спеціальностями «Видавнича справа та редагування», «Технологія розроблення, виготовлення та оформлення паковань». Може бути використаний фахівцем видавництв, друкарень користувачами КВС.

1.8. ***Ярема С. М. Технічне редагування.*** – К.: Ун-т «Україна», 2006.– 284 с.

Висвітлено основи оформлення друкованих видань з урахуванням їхнього призначення, змісту, категорії читачів та забезпечення навичок технічного редагування на всіх етапах проходження видання. Описано рекомендації щодо складання і верстання текстових та ілюстративних елементів видань, правильності застосовування шрифтів, вибирання формату сторінки скледання, використовування коректурних знаків практичного підрахунку обсягів видань, а також вибору матеріалів для друкування накладу видання.

Для студентів вищих закладів освіти, які навчаються за спеціальністю «Видавнича справа та редагування». Може бути використаний фахівцями поліграфічних підприємств, друкарень, користувачами комп'ютерно-аидавничих систем.

1.9. ***Ярама С., Моргунюк В., Пашуля П., Мамут Б. Стандарти у поліграфії (Стандартизація у видавничій, поліарафічній та пакувальній справі).*** – К.: Ун-т «Україна», 2006. – 312 с.

Розкрито основи стандартизації, викладено Закони України «Про стандартизацію», «Про видавничу справу», «Про друковані засоби масової інформації (преси) в Україні». Наведено основні стандарти з видавничої поліграфічної та пакувальної спреви, а саме: міждержавні (ГОСТ), державні (ДСТУ), галузеві (ГСТУ) та технічні умови України (ТУУ).

Розраховано на студентів, аспірантів, викледачів та широкий запас читачів, що цікавляться основами стандартизації у видавничій, поліграфічній та пакувальній галузях.

2. Вийдуть з друку в IV кварталі 2006 р. та на протязі 2007 р. наступні навчальні посібники і монографії:

2.1. ***П. М. Таланчук, С. Я. Ярема, Ю. М. Коровайченко, С. М. Ярема, В. С. Моргунюк. Норми української науково-технічної мови. Тлумачний словник термінів з видавничої, поліграфічної та пакувальної справи.*** – К. – Львів: Ун-т «Україна»: – 2006. – 665 с.

У розділах I–IV стисло викладено історію українського термінотворення та міркування щодо сучасного його розвитку, наукові і нормативні заседи слововживання і термінотворення, які становлять наукову основу для згармонізованого удосконалювання української науково-технічної термінології.

У розділі V подано тлумачний словник, що містить близько 4500 термінів і визначень понять видавничої, поліграфічної та пакувальної справи, згармонізованих і зредагованих відповідно до вимог ДСТУ 3966-2000. призначений для широкого кола науковців, викледачів, аспірантів та студентів вищої школи, а також інженерів, художників-графіків, які працюють у видавничо-поліграфічній галузі, для фахівців і початкіаців, для тих, хто розробляє, конструює етикеткову та пакувальну продукцію, розробляє та виготовляє пакувальні матеріали й обладнання. Він

буде корисний редакторам, працівникам, дизайн-бюро, рекламних агентств, редакцій часописів, усім тим, кого цікавлять проблеми видавничо-поліграфічної та пакувальної справи і української термінології.

2.2. ***Ярема С. М., Гавва О. М. Етикетка.*** – К.: Ун-т «Україна»: – 2007. – 635 с. + 46 с. кольорова вклейка.

Висвітлено історію виникнення етикетки, її класифікацію, призначення і різновиди, дизайн, матеріали і технологію її виготовлення, оздоблення, захисту та нанесення на виріб. Розглянуто контроль якості та контрольно-вимірювальні прилади. Зміст і форма викладу навчального матеріалу подано на підставі вітчизняного та зарубіжного досвіду.

Для студентів вищих навчальних закладів. Може бути корисним аспірантам, викладачам та широкому загалу читачів і фахівців поліграфічних підприємств.

2.3. ***Ярема С. М. Флексографія: друкарсько-обробні процеси. Технологія. Обладнання.***– К.: Ун-т «Україна»: – 2007.– 635 с. (в кольорі).

Висвітлено сучасний стан і перспективи розвитку флексографії. Розглянуто всі основні питання, що стосуються технології та обладнання друкарсько-обробних процесів, оздоблювального і допоміжного обладнання флексографічного виробництва, розкрито особливості механізму переходу фарби на задрукований матеріал під час друкування, наведені результати досліджень напружено-здеформованого стану друкарської форми у контактній смузі під час друкування. Особливу увагу приділено новітнім технологіям та друкарсько-обробному обладнанню, розроблених як в Україні, так і в країнах світу.

Для студентів вищих навчальних закладів освіти. Може бути корисним аспірантам, викладачам та широкому загалу читачів і фахівців видавничо-поліграфічного комплексу.

2.4. ***Ярема С. М. Механіка контактної взаємодії фрикційних пар кочення поліграфічних систем: [Монографія]*** – Львів–Київ: УАД, Ун-т «Україна»: 2006. – 445 с.

В монографії викладено у стислій і доступній формі проблеми аналізу напружено-деформованого стану елементів конструкцій і деталей при їх контактній взаємодії, об'єднаних застосуванням методів плоскої задачі теорії пружності, в'язкопружності, термов'язкопружності й фотопружності. Розглянуто складні прикладні контактні задачі з врахуванням тертя, динаміки, теплообміну для в'язкопружних тіл при динамічному контактуванні їх з жорсткими поверхнями в режимі кочення. Наведено приклади практичних розрахунків й результати експериментальних досліджень контактних явищ у зоні друкарського контакту фрикційної пари глибокого друку та напружено-здеформованого стану друкувального елементу фотополімерної флексорафічної друкарської форми.

Розрахована на інженерно-технічних і наукових працівників, зайнятих розробкою методів розрахунку контактних напружень при фрикційному контактування циліндричних тіл, може бути корисною також для аспірантів, викладачів і студентів вищої школи, які спеціалізуються в галузі теорії пружності та в'язкопружності.

2.5. ***Головенський В. В. Колір у поліграфії.*** – К.: Ун-т «Україна», 2007. – ≈350 с.

2.6. ***Карплюк В. А., Ткачук М. П. Матеріали для виготовлення етикеткової та пакувальної продукції.*** – К.: Ун-т «Україна», 2007. – ≈635 с.

Підписано до друку 31.10.2006 р. Формат 84×108 1/32.
Друк офсетний. Папір офсетний. Гарнітура Arial.
Ум. друк. арк. 34,86. Зам. № 6–507.
Наклад 5000 прим. (1-й завод 1000).

Видавництво «Університет «Україна», 04071, м. Київ, вул. Хорива, 1-Г.

Свідоцтво про державну реєстрацію ДК № 405 від 06.04.2001 р.

Віддруковано у ВАТ «Поліграфкнига»,
03057, м. Київ, вул. Довженка, 3.